Yıllık '83

12 Eylül 1980
31 Aralık 1982

2

Cumhuriyet

81 Aralık

MAHMUT TEZCAN YÖNETİMİNDE
ÜSS BİRİNCİ AŞAMA DERGİSİ
BU HAFTA - ÖZEL SAYI
ÜSS DENEME SINAVI
VERİYOR
BU SINAVI MUTLAKA YAŞAMALISINIZ
GAZETE BAYİLERİNDE

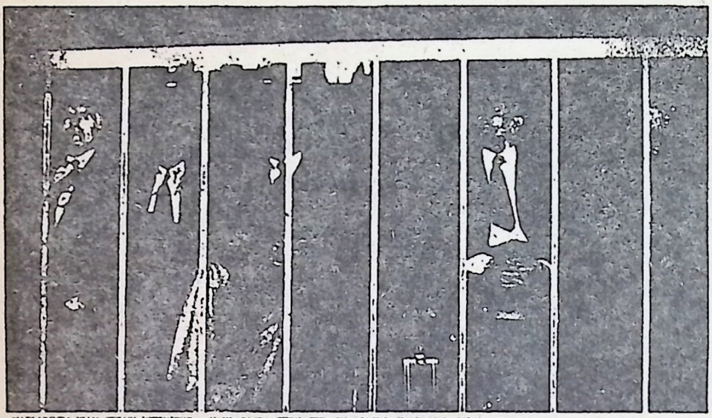
Cumhuriyet

58. Yıl; Sayı: 20814 — Kurucusu: Yunus NADİ — 10 TL. 25 Aralık 1981 Cuma

Maarif YAYINLARI
[illegible]
[illegible]
Modern Matematik
[illegible]
[illegible]
[illegible] İstanbul 60 72 00-60 72 01

52 Sendikacının idamı isteniyor

DİSK Davası başladı

HAKLARINDA İDAM CEZASI İSTENİYOR — HAKLARINDA TÜRK CEZA YASASININ 146'NCI MADDESİNİN UYGULANMASI, ASKERİ SAVCININ İDDİANAMESİ İLE İSTENEN DİSK YÖNETİCİLERİNDEN BİR BÖLÜMÜ SANIKLARA AYRILAN PARMAKLIKLI BÖLMEDE KİMLİK SAPTAMASI İÇİN SIRALARINI BEKLİYORLAR. DAVA İLE İLGİLİ İDDİANAMEDE AYRICA 1402 SAYILI YASANIN 13/1 VE 274 SAYILI YASANIN 20/4'ÜNCÜ MADDELERİ GEREĞİNCE DİSK'İN KAPATILMASI İSTENİYOR. DAVADA 9 YÜRÜTME KURULU ÜYESİNİN YANI SIRA 43 DİSK YÖNETİCİ YA DA ÜYESİ YARGILANIYOR.

GENEL BAŞKAN İLE GENEL SEKRETER — DİSK GENEL SEKRETERİ IŞIKLAR (SAĞDA) IŞIKLAR, İDDİANAMENİN OKUNMASINA GEÇİLMESİNDEN ÖNCE SÖZ ALARAK, «SAVUNMA KİŞİ İLE SINIRLANMAMALIDIR. SABAHKİ GELİŞMELERİN SONUCU ŞU ANDA SAVUNMASIZ DURUMDAYIZ, BİZİ SAVUNMADAN MAHRUM ETMEMENİZİ DİLİYORUZ» DEDİ.

Savaş hali hükümleri uygulanacak

SAVCI TAKKECİ, SAVAŞ HALİ İSTEDİ — Takkeci'nin mahkemede «Savaş hali» hükümlerinin uygulanması isteğine Orhan Apaydın karşı çıktı. Daha sonra mahkeme, Savcı Süleyman Takkeci'nin isteğini kabul ederek Avukat sayısını 52 olarak belirledi. (Fotoğraf: THA)

MAHKEME: DURUŞMAYA 52 AVUKAT KATILABİLİR

● ORHAN APAYDIN «SAVAŞ HALİ» HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI KARARINA KARŞI ÇIKARAK «SESİMİZİ DUYURMAK İSTİYORUZ» DEDİ

DİSK duruşmasında sanıkların yakınmalarının yapılmasından sonra doğrudan vekaletnameleri olan 13 avukatın [illegible] Ortak vekaletnameleri olan avukatların duruşmaya alınıp alınmayacakları yolunda tartışma çıkınca, söz alan Avukat Orhan Apaydın «Vekaletnamem dosyada mevcuttur. Asıl taraftan vekaletname verilir diyebilir, kanun hükmünde pozitif hukuk-

(Arkası Sa. 9, Sü. 4'de)

İZLENİMLER

Yabancı temsilciler duruşmayı izledi

DİSK davası nedeniyle Topkapı kavşağından duruşma salonunun bulunduğu Atatürk Öğrenci Sitesi'nin olduğu yere değin, yörede olağanüstü güvenlik önlemleri alınmıştı. Bölgeye giden tüm ara yolların trafiğe kapatılmasının yanı sıra, duruşmayı izleyecekler, ancak Tercüman Gazetesi'nin önü

(Arkası Sa. 9, Sü. 7'de)

Yargıç, Apaydın'ı çıkarınca tüm avukatlar salonu terketti

● Daha önce tahliye edilmiş olan 10 sanık yeniden tutuklandı

Şükran KETENCİ - Necdet DOĞAN

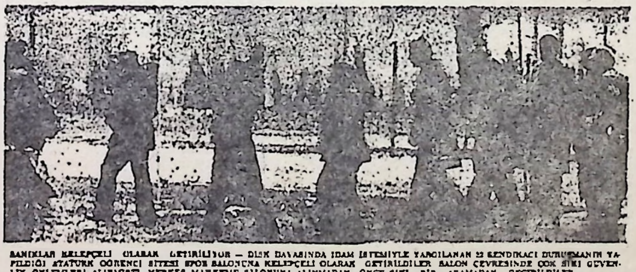
Fotoğraflar : Ali Alakuş - Erdoğan Köseoğlu

İstanbul Haber Servisi — DİSK'in 52 yöneticisinin idam istemi ile yargılandıkları davaya dün başlandı. Mahkeme heyeti duruşmalarda «Savaş hali hükümlerinin» uygulanması kararı aldı. Avukat sayısının sınırlanmasına ilişkin tartışmada, İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın hakkında duruşmadan çıkarma kararı verilince, bütün avukatlar duruşmayı terkettiler.

Avukatsız devam eden duruşmada, DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün «Reddi hakim» istemi, «Savaş hali hükümlerine» uymadığı gerekçesi ile reddedildi. Tutuksuz bulunan 10 sanık hakkında, Savcının iddianamenin okunması beklenmeden tutuklama kararı verilmesi yolundaki istemi kabul edilerek, tutuklama kararı alındı. Duruşmaya bugün saat 13.30'dan itibaren devam edilecek.

Sanıklar, saat 9.45 sularında getirilerek duruşma salonuna alındılar. Sanıkların yerlerini almalarından sonra Başkan, Pilot Kd. Dzb. Çetin Güvener, üye yargıç Hakim Ön. Alb. Orhan Gürkan, duruşma yargıcı Hakim

(Arkası Sa. 9, Sü. 1'de)

SANIKLAR KELEPÇELİ OLARAK GETİRİLİYOR — DİSK DAVASINDA İDAM İSTEMİYLE YARGILANAN 52 SENDİKACI DURUŞMANIN YAPILDIĞI ATATÜRK ÖĞRENCİ SİTESİ SPOR SALONU'NA KELEPÇELİ OLARAK GETİRİLDİLER. SALON ÇEVRESİNDE ÇOK SIKI GÜVENLİK ÖNLEMLERİ ALINMIŞTI. HERKES MAHKEME SALONUNA ALINMADAN ÖNCE SIKI BİR ARAMADAN GEÇİRİLDİLER.

DİSK yöneticilerine uygulanması istenen maddeler

DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim, Onur Kurulu ve Bölge temsilcilerinden oluşan 52 kişi hakkında hazırlanan iddianamenin «Netice ve Talep» bölümünde, sanıkların adları sıralandıktan sonra şöyle deniliyor:

«Marksist - Leninist illegal bir ihtilal örgütünün üyeleri olarak işçi sınıfının iktidarına dayalı proletarya diktatörlüğünü kurmak, proleterya sosyalizmini gerçekleştirmek amacıyla, işçi sınıfının siyasi örgütü durumuna getirilmek istenen DİSK önderliğinde diğer emekçi ve ortak hareketlerle birlikte devleti yıkmaya, [illegible] devletin temel kuruluşlarını ile ilgili yönetimlerini yıkmaya teşebbüs ettikleri, [illegible] ve eylemlerden [illegible] dan, fiil ve hareketlerine uyan Türk Ceza Kanununun 146/1. maddesi gereğince ayrı ayrı cezalandırılmaları,

Kısa adı «DİSK» olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun 1402 Sayılı Yasanın 13/1. maddesi delaleti ile 274 Sayılı Sendikalar Yasasının 20/4. maddesi gereğince kapatılması».

(Arkası Sa. 9, Sü. 1'de)

Savaş hali hükümleri nedir?

353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasası, savaş halinde uygulanacak hükümleri 248-260 maddelerinde düzenliyor.

248. maddeye göre savaşta askeri mahkemelerden verilen hükümler temyiz olunamıyor. Ancak ölüm, 15 yıl ve bundan yukarı hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri

(Arkası Sa. 9, Sü. 8'de)

● İDAMI İSTENEN 52 SENDİKACININ KİMLİKLERİ
● DİSK NASIL KURULDU?
● BAŞTÜRK KİMDİR?
● 12 EYLÜL'DEN SONRA DİSK
● DİSK HAKKINDAKİ DİĞER DAVALAR

12. SAYFADA

SAYILARI 52 İLE SINIRLANDI — MAHKEME HEYETİNİN «SAVAŞ HALİ» HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASINA KARAR VERMESİNDEN SONRA DURUŞMAYA GİREN 35 AVUKATTAN [illegible] KATILABİLECEĞİ BELİRTİLDİ. DURUŞMAYI 7 YABANCI AVUKAT DA İZLİYOR. BUNLARIN [illegible] ULUSLARARASI DEMOKRAT AVUKATLAR DERNEĞİ, [illegible] ÖRGÜTÜ, DİĞERİ DÜNYA İŞÇİ KONFEDERASYONUNDAN

Nedenler ayrı...

Uğur MUMCU — 1 Aralık 1981

Kısa adıyla «YÖK» diye andığımız Yüksek Öğrenim Yasası, toplumun birçok kesiminde tepkiyle karşılandı. Yasayı açıklamak için düzenlenen açık oturumlar, tersine sonuç verdi; propaganda, anti propagandaya dönüştü. Açık oturuma çıkan rektörler, basının her kesiminde ağır eleştirilere uğradılar, tepki etkiyi aşmış oldu.

Sağ basının ve bir kısım öğretim üyelerinin yasaya karşı çıkış nedenleri ile bizlerin, ilerici basında yeralan yazarların ve ilerici öğretim üyelerinin yasaya karşı çıkışları tamamen birbirinden farklı nedenlere dayanmaktadır. Bunu vurgulamada yarar görüyoruz.

Bizim yasaya karşı çıkışımızın ana nedeni, bu yasa ile özerkliğin yokedilmiş olmasıdır. Bunun dışında ayrıca, yasanın «yasa tekniğine» aykırı hükümler içerdiği yolunda kuşkularımız da bulunmaktadır. Örneğin «Profesörlüğe yükseltme ve atama» başlıklı 26'ncı maddede yer alan «İlgili bilim alanında uygulamaya yönelik çalışmalar ve uluslararası düzeyde orijinal yayınlar yapmak» biçiminde ifade edilen koşulun nasıl uygulanacağı konusunda şüphelerimiz vardır.

Bu koşulun üniversitedeki yüzeysel çalışmaların, «Akademik tembelliğin» ve bir çeşit «gizli işsizliğin» önüne geçilmesi için getirildiği anlaşılmaktadır. Tıp gibi uygulamalı bilim dallarında aranabilecek bu koşulun örneğin «tarih» gibi «edebiyat» gibi konularda geçerliliğinden çok şüphe ediyoruz.

Bir tarih doçenti «Uygulamaya yönelik» ne gibi çalışmalar yapabilir? Tarih, geçmişte yaşandığı için tarih biliminin «uygulamaya yönelik» bir çalışmaya konu olması olası değildir. Yasa maddesi olduğu gibi uygulanırsa, hiç bir tarih doçentinin profesör olması düşünülemez. Tarih konusunda, bugün yaşatılmaya çalışılan bir tek kurum, bir tek olgu vardır, o da «Mehter takımı»dır! Ancak Mehter takımı, tarih konusunda «uygulamaya yönelik» bir çalışmaya konu olur. Başka konu bulmak oldukça güçtür.

Bir örnek daha verelim, eski yasaya göre profesör olmuş olanlar —ki kendi alanında özgün ve doyurucu yapıtlar veren, uluslararası literatürde adlarını duyurmuş olan saygıdeğer öğretim üyelerini bir yana bırakıyoruz— bundan sonra profesör olacak olan doçentler de «Uluslararası» düzeyde özgün (orijinal) yayın yapma ararlarsa, bu, kendilerinde olmayan nitelikleri, başkalarında aramak demek olmayacak mıdır?

Onun için diyoruz ki başta rektörler olmak üzere, bütün profesörler, «uluslararası düzeyde orijinal yayınlar»ını ortaya koysalar, bunlar, Resmi Gazetede yayınlansa, bizler de kimlerin ne gibi araştırmalar yaptıklarını öğrensek...

İyi olmaz mı?

Yasalar, «objektif, genel ve gayri şahsi» durumları gözönüne alır. Üniversitenin bir kesimi için öngörülen yasa üniversitenin tümü için uygulama olanağı bulamaz.

Yeni yasada 36'ıncı madde ile düzenlenen çalışma ve denetim biçimi, bizlerin ötedenberi benimsediğimiz «Tam gün ilkesi»nden esinlenerek hazırlanmıştır. İşte, sağ basının ve bir kısım öğretim üyelerinin bu yasaya karşı çıkışlarına yol açan ilke «Bu profesör ve doçentler bütün mesailerini üniversite ile ilgili çalışmalara hasrederler» biçiminde tanımını bulan ilkedir.

Bu madde öğretim üyelerini «devamlı statü» ve «kısmi statü» olmak üzere iki ana grupta toplamakta ve «devamlı statü» içinde olmaya karar verecek öğretim üyelerine «Tam gün ilkesi»ni uygulamaktadır. Geçici 22'nci maddeye göre, doçent ve profesörler, bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayan bir yıllık süre içinde «devamlı» mı, yoksa «geçici» mi çalışmayı yeğlediklerini bildireceklerdir.

Yıllar yılı, üniversite özerkliği aleyhine yazmadık yazı bırakmayan sağ basın sözcüleri ile üniversite dışında muayenehanelerinde, yazıhanelerinde çalışan, yönetim kurullarına çöreklenen bir kısım zengin ve ayrıcalıklı öğretim üyesinin bu yasaya karşı çıkış nedenleri ile bizim savunduğumuz ilkeler, elbette temelden farklı olacaktır.

Biz, 1953 yılından 1976 yılına kadar doçentlikten profesörlüğe adımını atamamış öğretim üyeleri biliriz. Biz birbirinden kopya çeken ya da bir yabancı yapıtı kelime, kelime çevirip yayınlayan profesörleri biliriz! Biz Yargıtay üyelerinin kitaplarını hiç dip notu vermeden kitaplarına alıp, yayınlayan ünlü hocaları biliriz. Özel muayenehaneleri yazıhaneleri biliriz? Bunları bildiğimiz için de üniversitede «reform» değil ancak «devrim» yapılması gerektiğine inanırız: Ancak devrim!.

İTÜ'den 450 öğretim üyesi YÖK'e karşı açıklama yaptı

Doğramacı, rektörlerden YÖK'le ilgili eleştiriler konusunda görüş istedi

ABD'nin istekleri var

Pentagon'un "çevik kuvvet,, raporunu açıklıyoruz

WEİNBERGER BUGÜN GELİYOR

Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanı 12 Eylül'den sonra Ankara'ya gelen en üst düzeydeki ABD yetkilisi.

anlaşması

Halit Narin: Yatırımlar bütünüyle durdu

TİSK Başkanı yeni ekonomik politika istedi

EKONOMİK YORUM

İstekler daha da artacak..

Yalçın DOĞAN

3.12.1981

Weinberger gelirken

3 Aralık 1981

ABD Savunma Bakanlığı'nın, ya da daha alışılmış adıyla, Pentagon'un hazırladığı bir raporun özeti bugün birinci sayfamızda yeralıyor. 1982 mali yılı bütçesi için hazırlanmış olan raporun ağırlıklı bölümlerinden birini, Washington'un Ortadoğu'ya dönük olarak kurduğu «acil müdahale birliği» oluşturmaktadır. «Çevik güç» diye de anılan bu birliğin göreviyle ilgili olarak raporda; «Güneybatı Asya'da ki planlamamız daha çok Sovyetler Birliği'nin Körfez bölgesine yapabileceği olası bir istila tehdidini konu almalıdır» deniliyor.

Raporun Türkiye'yi özellikle ilgilendirecek bir bölümünde, «acil müdahale birliği»nin görevini yapabilmesi için gerekli koşullar sıralanmış:

- Havadan indirme ve denizden çıkarma operasyonlarının desteklenmesi için hava sahasından geçiş hakları ve bu çerçevede geçiş yolu üzerindeki üsler ve tesislerden yararlanma izni ile bu tesislerin geliştirilmeleri.
- Kriz anında büyük çapta harekatlar için bölgesel havaalanları ile limanlardan yararlanılması ve bunların geliştirilmeleri.
- Savaş stoklarının bölgesel tesislere depolanması.
- Harekat sırasında gerekli olan kara, hava ve deniz iletişim hatlarının bulunması.

olayların ardındaki GERÇEK

Pentagon raporuna göre; «Acil müdahale birliklerinin Güneybatı Asya'ya hava yoluyla taşınması için yakıt ikmali kolaylıkları ve hava sahalarından geçiş haklarından yararlanılması zorunlu. ABD yönetimi geçen 18 ay için de bu konuyu bir çok ülkeyle görüşmüş ve bu yoldaki istemlerine olumlu yanıt almış..»

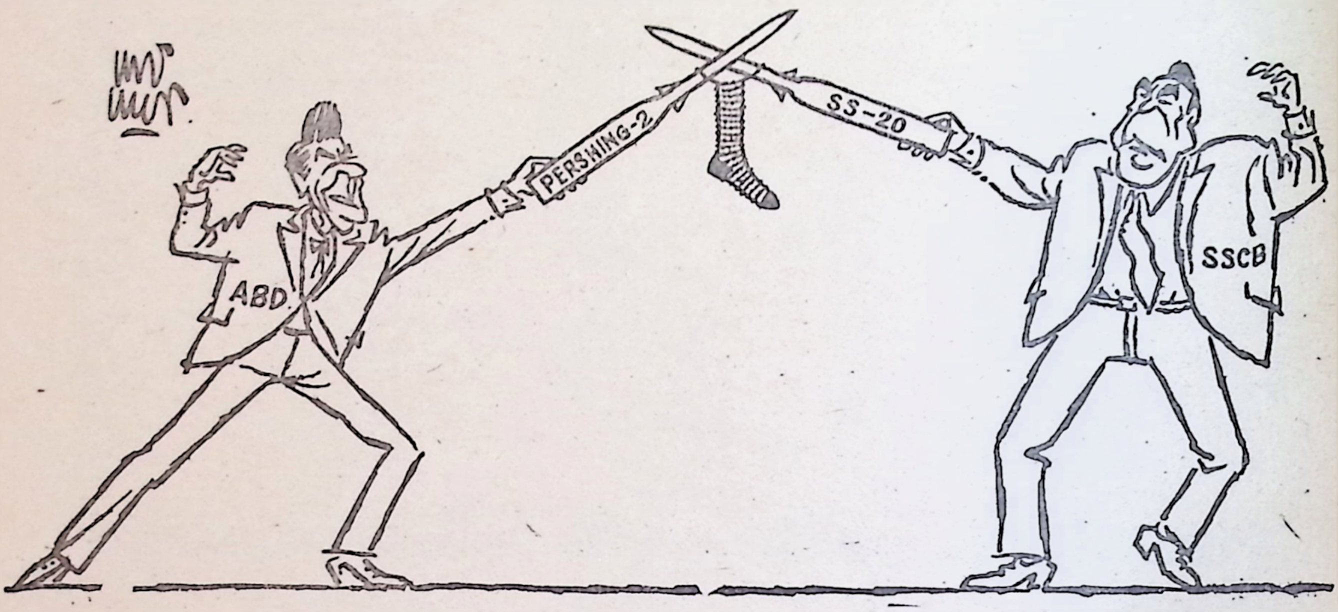
Hava sahalarından geçiş hakları; savaş stoklarının depolanması; bölgesel hava alanları ile limanlardan yararlanılması ve askeri harekatı kolaylaştırmaya dönük alt yapıların geliştirilmesi; Amerikan «çevik gücü»nün kullanımında gerekli koşullar olarak sıralanmaktadır. Ve «çevik güç»ün harekat alanına bitişik tek NATO ülkesi olan Türkiye'yi bu koşullar yakından ilgilendirmektedir.

Bu konuda Amerikan yönetimi bugüne dek belki Türkiye nezdinde resmen girişimde bulunmuş değildir. Ancak «acil müdahale birliği» konusunda öteden beri Ankara'nın nabzının çeşitli kanallardan yoklandığı bir sır değildir.

ABD Savunma Bakanı Weinberger'in bugün başlayacak ziyareti bu çerçeve içinde ilginç bir nitelik kazanmaktadır. Türkiye'nin Batı Avrupa ile ilişkilerinde bir soğuma sürecine doğru yöneldiği bir dönemde Ankara'ya gelen Weinberger'in, bu konularda artık res-

men girişimde bulunması akla yatkın olasılıklardan biridir. Ne var ki, komşuları ve Arap ve İslam ülkeleriyle dengeli ve eşit mesafeli ilişkileri son yıllarda dış politikasına dayanak yapan Türkiye'nin, bu çizgiden sapmasında herhangi bir ulusal yararı olabileceğini sanmıyoruz.

★★★

3.12.1981

Kitap ve insan...

İlhan SELÇUK — 4 Aralık 1981

Muzaffer Erdost'u tanıtmaya gerek yok. Çünkü ülkemizin kültür ve yayın yaşamında tanınmış bir addır Muzaffer İlhan Erdost; ozandır, yazardır, araştırmacıdır, yayıncıdır, sağlam kişilikli aydın bir insandır. Bir yıl önce Muzaffer'in başından acının acısı bir olay geçti. Mamak'ta gözaltında iken Muzaffer dövüldü. Kardeşi İlhan Erdost da öldürüldü. Bu olayın davası sürüyor. O günden bu yana Muzaffer'in acısı koyulaştı. Oysa ölüm acısı başlangıçta büyüktür; zamanla küçülür. Doğa yasasıdır bu...

Muzaffer sanki doğa yasasına başkaldırıyor; yüreği öylesine acı bağlamış.

★

Muzaffer'den aşağıdaki mektubu aldım:

«Ağabey,

10 kasım, ulusal tarihimizde anlamlı bir gündür. Bu anlamlı gün benim yaşamımda bir başka acıyla buluşuyor. Kardeşimin sevgili İlhanımızın öldürülüşünün de açıklandığı gündür 10 kasım...

Bu yıl da 10 kasım yine İlhan'la ilgili bir olayla örtüştü. O gün onu öldürmekten sanık olanların duruşması da vardı. Bu duruşmaların ayrı özelliği olduğunu da belirteyim. Her duruşma günü duruşma süresince, ailemiz İlhan'ın öldürülüşünü yeniden ve yeni acılarla yuğrularak yeniden yaşar. Yani 1981 yılının 10 kasım akşamı bizim acılarımızın yumaklaştığı bir akşamdı.

Bizim iki kardeş olarak 15 yıllık bir yayın yaşamımız olduğu çok iyi bilinir. Düşüncelerimiz beğenilir, ya da beğenilmez; ama tüm yayın yaşamımızı, bilimsellik, doğruluk, dürüstlük üzerine kurduğumuz yadsınamaz. Her zaman yasal yollardan yürümeye ve doğabilecek sorunların yargı önünde çözümlenmesine özen gösterdiğimiz de bilinir. Bunları burada belirtmemin nedeni, kendimize övgü değil, bir olayın çarpıcılığını açıklayabilmek içindir.

Yayınevlerimizin kitaplarının bulunduğu ve bir yılı aşkın bir süredir kapısını açmadığım, yolunu unuttuğum deponun bulunduğu mahallin karakolundan bazı polisler tam da 10 kasım gecesi bir eyleme girişmişler. Yayınevi deposunu açmışlar. Nedenini bilmesem de doğal karşılıyorum bunu...

Ama şunlar doğal mı:

O gece hiçbir ilişkisi yokken amcamı evden götürüyorlar. Sabaha karşı 4.30'da beş polisle evimize geliyorlar. Eşim kitaplıkta yasak yayın bulunmadığını, çünkü bir yılı aşkın

sürede üç kez arandığını ve her kitabın tek tek denetlendiğini söylüyor. İlhan'ın cezaevine giderken yanına aldığı çantasının, kanlı paltosunun, morgdan aldığı giysilerinin bulunduğu dolap da aranıyor. Salona geçiliyor, tutanak hazırlanırken polis memurlarından birisi İlhan için diyor ki:

— İyi olmuş öldürüldüğü...

Böyle konuşan bir kişi, yaralı bir aileden doğaldır ki yanıtını alacaktır. Ama bunun anlamı nedir? Kardeşimi yitirdiğim günden başlayarak gerek askeri savcıların tutumunda, gerek sayın yöneticilerin açıklamalarında gerek yargılamanın yansız tutumunda yasallığa ve dürüstlüğe tanık olduk. Öyleyse 10 kasım gecesinin dökümünün anlamı ne? Ertesi gün amcam serbest bırakılıyor, depodan kamyonla bir miktar kitap alınıyor, sonra geri getirilerek depo mühürleniyor. Şu anda bana bildirilmiş hiçbir şey yok. Ben hukuksal anlamda 'Hiçbir şey yokken' bir kardeş verdim.

Ancak 10 kasım gecesi bizim yaşadığımız olayların temelinde öyle görünüyor ki 'Yasak yayın' uygulamasındaki yanlışlıklar yatıyor. Bu uygulama yanlışlığı şu birbuçuk yıl içinde dört kez bizim kapımızı çaldı. Her çalışta yeni sorunlar doğurdu. Kitap; tabanca, tüfek, dinamitle eşanlamlı tutulabilir mi? Bu sorunun üstüne eğilmek gerekir.

Konuya, bir hukuk devletine ve hukuk ilkelerine yaraşır bir çözüm getirmek sanırım pek zor değildir.»

★

Muzaffer Erdost, bugünkü İçişleri Bakanı E. General Sayın Selahattin Çetiner ile 27 Mayıs'tan önce bir cezaevinin koğuşunda uzun süre haksız yere yatmıştır. Sayın Çetiner'e «Kitap» konusunda duyurmak istediğim ikinci mektup sahibinin de böyle bir özelliği var.

Yurt düzeyinde «Kitap» konusuna yaklaşımda getirilecek bir aydınlıkla Muzaffer'in acılı yüreğinin acısı biraz hafifler mi?

Ecevit cezaevine konuldu

Bülent Ecevit 2 ay 20 gün hapis yatacak

MHP DAVASI

GÜLTEKİN: YAKINI ÖLDÜRÜLENLER KENDİ İŞLERİNİ SİLAHLA HALLETTİLER

Savcı açıkladı: Gizli belge MHP'deki daktiloda yazıldı

Konuk, Meclis Başkanlığından istifa etti

KTFD'de güvensizlik önergesi gündeme alındı

İzzet Rıza YALIN

İZLENİMLER

Okuyan: Faşizm geri

Memo

KUTSAL

Kim Kimdir?

200 milyar dolarlık adam

Weinberger Ankara'da

"NATO'da Türkiye'nin rolü güçlenmeli,,

4.12.1981

4.12.1981

Weinberger: Beklentilerimiz tam anlamıyla gerçekleşti

6 Aralık 1981

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger ile Ankara'da üst düzeyde yapılan görüşmeler, ABD'nin Türkiye'ye yaptığı yardımları sürdürme kararlılığı ve askeri yönetime verdiği desteğin bir kez daha vurgulanmasıyla sona erdi.

Weinberger gezisinin son gününde Devlet Başkanı Orgeneral Evren tarafından kabul edildi. Ülkemizden ayrılmadan önce de bir basın toplantısı düzenleyerek temaslarının sonuçları hakkında açıklamalarda bulundu. ABD Savunma Bakanı Çankaya Köşkü'ndeki kabulde yaptığı konuşmada, «Sizin dirayetli yönetiminizin altında Türkiye'de huzur ve düzenin yeniden sağlanmasını takdirle izliyoruz. Aynı şekilde ülkeye yeni bir Anayasa kazandırma yolundaki çabalarınızı da takdir ediyoruz» dedi ve şunları ekledi:

«Bunun ne kadar güç bir iş olduğunun idraki içindeyim. Amerika'yı kuranlar da yüzyıllar önce aynı şeyi yaptılar.»

Weinberger ziyaretinin sonuçlarını değerlendirirken de «temaslarım beklentilerimizin tam olarak gerçekleşmesi ile sonuçlandı» dedi.

Caspar Weinberger, Evren'in yanında şunları söyledi:

«Tarafınızdan kabul edilmekten onur duyuyorum. Sayın Başbakan, Milli Savunma ve Dışişleri Bakanlarının bize gösterdikleri sıcak ve dostane konukseverlikten çok duygulandım. Türk halkıyla tanışmak ve iki ülke arasında varolacak olan sıcak dostluğu bir kez daha görmekten büyük memnunluk duyuyorum.

Savunma Bakanı Sayın Ümit Bayülken ile NATO toplantısında tanışmıştık. Kendisi ile çok sıkı bir işbirliği yapmaktayız. Bundan sonra da uzun yıllar bu işbirliğini sürdüreceğimizi umuyorum.»

Çankaya Köşkündeki kabulde ilk önce Devlet Başkanı Kenan Evren konuştu. Evren sözlerine, «Sizinle burada görüşme imkânı bulmam benim için memnuniyet verici bir olaydır» diyerek başladı. Devlet Başkanı, daha çok Türk ordusunun ihtiyaçlarını vurguladığı konuşmasında şöyle dedi:

«ABD ile hem bir ittifak içinde hem de uzun tarihi bir dostluğumuz mevcuttur. Savunma Bakanı Sayın Weinberger ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaçları üzerinde görüş teatisinde bulunacağız. Şunu bilhassa belirtmek isterim: Türk Silahlı Kuvetlerinin güçlendirilmesi savunmaya yöneliktir. Zaten NATO'nun kuruluş gayesi de budur. Savunmada ne kadar güçlü olursak, bölgemizdeki ve dünya istikrarı üzerindeki rolümüz o nisbette etkili olur.

Bu bakımdan kendilerine ilk ağızda Türk Silahlı Kuvvetlerinin durumu hakkında bilgi vereceğimden dolayı büyük bir fırsat ele geçmiştir. Kendilerine hoşgeldiniz diyor ve ziyaretin yararlı neticeler vermesini istiyoruz.»

BASIN TOPLANTISI

ABD Savunma Bakanı, dünkü basın toplantısında Yunanistan Başbakanı Papandreu nun Türkiye'yi hedef alan demeçleri konusunda gazetecilerin ısrarlı sorularına karşılık herhangi bir yorum yapmadı.

Dışişleri Bakanlığında düzenlenen basın toplantısı Türk ve ABD Savunma Bakanlarının ortak açıklamaları ile başladı. Ortak açıklamayı, Milli Savunma Bakanı Bayülken okudu ve NATO'nun Güneydoğu kanadının savunma kabiliyetlerinin iyileştirilmesi konusunda iki ülkenin beraberce çaba harcamaya devam etmeyi kararlaştırdıklarını bildirdi. Ortak açıklamaya göre ABD Savunma Bakanı da ülkesinin Türkiye'ye ekonomik bakımdan yardımcı olmaktaki kararlılığını teyid etti.

BU KEZ DE ÇEVİK KUVVET

Dünkü basın toplantısında, ABD'nin kurduğu Özel Müdahale Birliğinden (Rapid Deployment Force), sonra bu kez de NATO içindeki Çevik Kuvvet'in (Ace Mobile Force) körfez bölgesine tahsis edilmesi konu edildi. NATO bölgesini korumak amacıyla oluşturulan ve bir saldırı anında ittifakın herhangi bir bölgesine kısa sürede sevkedilebilen Çevik Kuvvet'in körfez bölgesi için görevlendirilip görevlendirilmeyeceği Bayülken'e soruldu. Bayülken NATO'nun söz konusu özel birliklerinin ittifak dışında kullanılabilmesi için NATO kararı gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine Bayülken'e «Türkiye körfez konusunda NATO kararlarına uyacağını açıkladığına göre, bu konuda NATO'dan bir karar çıkarsa Çevik Kuvvet Türkiye'de üstlenebilir mi?» sorusu yöneltildi: Bayülken şu yanıtı verdi:

«Bu soru o kadar farazi ki, 15 üyeden oluşan bir ittifakta üyelerin NATO sahası için tahsis edilmiş bir kuvvetin NATO dışına gönderilmesi için ittifak kararı almalarına bugünkü koşullarda ihtimal vermiyorum. Ancak dünya koşullarında da büyük bir değişiklik olur, o zaman başka. Ama bugünkü koşullarda ihtimal vermiyorum.»

ACİL MÜDAHALE BİRLİĞİ VE TÜRKİYE

Toplantıda, ilk soru Bayülken'e yöneltildi

ve «Türk hükümetinin Acil Müdahale Birliği konusundaki tutumu nedir?» diye soruldu. Bayülken yanıtında «10-11 mayıs 1981 tarihindeki NATO toplantılarından çıkan bildiride belirtilmiş olan düşüncelere Türkiye katılmaktadır. Onun dışında bir düşüncemiz yoktur» dedi.

Söz konusu bildiride, ABD'nin körfezi korumak amacıyla Özel Müdahale Birliği'ni bölgeye göndereceği belirtilerek, diğer ittifak üyelerinin de buna kolaylık sağlamaları görüşüne yer verilmişti.

«ABD'nin Müdahale Birliği'ne katılması için Türkiye'ye bir teklif yapıldı mı?» Sorusuna Bayülken şu yanıtı verdi: «Böyle bir teklifte bulunulmamıştır. Bu konuyu görüşmedik.» Bunun üzerine bir Türk gazeteci Weinberger'e «Acil Müdahale Birliği'nin görüşülmediği söyleniyor, bunu Türkiye'den bu konuda lojistik destek istemediğiniz şeklinde alabilirmiyiz?» diye sordu. ABD Savunma Bakanı ise «Bu durum, konuyla ilgilenmediğimiz anlamına gelmez» dedi. Ve şunları ekledi: «Ziyaretim bu sırada bu konunun ele alınması açısından uygun bir zemin oluşturmuyordu.» Daha sonra şu soru geldi: «Ortadoğu ve Balkanların güvenlik sorunları üzerinde görüş ayrılıklarınız var mı?» Weinberger «Çok ciddi bir görüş ayrılığımız yok» karşılığını verdi.

ABD, AVRUPA VE TÜRKİYE'YE YAPILAN YARDIMLAR

Daha sonra ABD ve Avrupa'nın Türkiye'ye dönük tutumlarını konu alan sorular yöneltildi. Bir gazeteci NATO'ya üye Avrupa ülkelerinin Türkiye'ye ekonomik açıdan güçlükler çıkarttığını hatırlatarak, bu güçlükleri telafi etmek üzere ABD'nin Türkiye'yi ekonomik yönden tümüyle desteklemeyi düşünüp düşünmediğini sordu. Weinberger, «Biz Türkiye'yi NATO ittifakının bir üyesi ve yakın dostumuz olduğu için destekliyoruz. Bu tutumumuz herhangi bir şekilde değişmemiştir» yanıtını verdi. Weinberger'den sonra Bayülken söz aldı ve «Bütün Avrupa ülkelerinin güçlük çıkarması diye bir durum yoktur. Bunu daha dar bir çerçevede değerlendirmek gerekir» dedi.

«Avrupa ve ABD'nin Türkiye'de demokrasiye dönüş konusundaki bakış açıları arasında bir farklılık var mıdır? Eğer varsa bunlar nelerdir?» Weinberger, bu soruyu yanıtlarken de Avrupa'nın tutumu konusunda fazla bir bilgisi olmadığını iddia etti ve «Benim tek bildiğim kendi hükümetimin görüşüdür. Bu da Türkiye'de demokrasiye dönüş ve yeni bir Anayasanın hazırlanması konusunda önemli bir ilerleme sağlandığıdır» şeklinde konuştu.

«BİZ KENDİ POLİTİKAMIZI YAPARIZ»

«Avrupa Türkiye'ye yardımı donduruyor. Siz ise yardımı sürdürme arzusundasınız. Bu arzunuz hangi nedenlerden kaynaklanıyor?» ABD Savunma Bakanı, bu soruya da şu karşılığı verdi:

«Biz Türkiye'nin demokrasiye giden yolda olduğuna inanıyoruz. Demokratik sisteme geçiş için adımlar atmaktadır. Biz de Türkiye'ye elimizden geldiği ölçüde ekonomik ve askeri yardım yapmaya çalışacağız. Avrupa'nın tutumu konusunda ben birşey söyleyemem. Onlar kendi politikalarını bilirler, biz de kendimizinkini, Bu kunuda bizim politikamız Türkiye'ye yardımın sürdürlümesi yolundadır.»

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI VE REAGAN

Weinberger ile birlikte Ankara'ya gelen bir Amerikalı gazeteci de bakanın Evren'e huzurun sağlanmasını takdir ettiklerini söylediğini hatırlattı. Bu gazeteci, «Ortak Pazar, eski Başbakanın hapsedilmesi ve meydana gelen sorunları gerekçe göstererek Türkiye'ye yardımı askıya alıyor. AET'nin esas aldığı bu gerekçeler Reagan yönetiminin gözünde birer sorun değil midir?»

Weinberger yanıtında, «Reagan yönetimi insan haklarına şüphesiz saygı duymaktadır. Benim sayın Evren'e ifade ettiğim takdir duyguları Türkiye'de geçmişte temel hak ve özgürlüklerin bile kullanılmadığı terör ve anarşinin ortadan kaldırılmasındaki başarılarını belirtmeye yönelikti..»

Caspar Weinberger'dan sonra Haluk Bayülken aynı gazeteciye dönerek, Türk hükümetinin insan hakları konusunda son derece hassas olduğunu bildirdi, «İnsan hakları herşeyden önce temel hak ve özgürlüklerin kullanılabilmesi demektir. Sadece 1980'de terörden 5 bin kişi öldü. Demokraside en temel insan hakkı yaşama özgürlüğüdür. Haklı değil miyim» dedi.

olayların ardındaki GERÇEK

Demokrasi ve Türkiye...

8 Aralık 1981

Başbakan Bülend Ulusu Batı Almanya'dan gelen gazetecilerle görüşürken, son günlerde dar boğaza girmiş görünen Türkiye - Avrupa ilişkilerini bir ölçüde aydınlatabilecek nokta-

lara parmak basmıştır. Bülend Ulusu'nun konuya yaklaşımı şu tümcede belirginleşmektedir:

«Eğer istenmiyorsak, Avrupa Konseyi'nden kendi isteğimizle ayrılırız.»

Türkiye'nin üyesi bulunduğu Batılı kurumlar az değildir. Avrupa Konseyi'nin bunların arasında özel bir önemi ve yeri vardır. Avrupa Konseyi'nden ayrılarak AET ile doğal ilişkiler sürdürmek, ya da OECD çerçevesi içindeki yardım akışını sağlamak kolay değildir. Avrupa ile Batı kavramlarının bir dizi uluslararası kurumla somutlaştığını görmekteyiz. Gerçi Atlantik politikası gütmek de bir anlamda Batı'yı yeğlemek sayılabilir. Ancak bu iki çizginin (Avrupa ve Atlantik politikalarının) birbiriyle uzlaşmadığı alanlar da bulunmaktadır. Askeri yönetim altındaki bir Güney Amerika ülkesi ABD ile iç içe ve yakın bir yaşam biçimini sürdürse de tarihsel anlamıyla Batı dünyasının siyasal değer yargılarına uzak kalmaktadır.

Olay ortaya böyle konduğu zaman Sayın Ulusu'nun sözlerindeki anlam belirginleşir. Başbakan Avrupa Konseyi'nden Türkiye'nin çekilmesini «eğer istenmiyorsak» koşuluna bağlamıştır. Ankara'nın Batı kavramını somutlaştıran Avrupa kurumları içinde kalmak istediği bilinmektedir. Türkiye'de demokrasiye dönüş yolunun takviminin 1982 ocak ayı içinde açıklamak olasıdır.

«Ocak 1982» Avrupa Konseyi'nin de karar ayıdır.

Türkiye'nin parlamanter demokrasiye dönüş takvimini saptayıp açıklıyarak Avrupa Konseyi'nin tutumunu etkileyebilmesi (belki de yönlendirebilmesi) olasıdır.

Ne var ki bu durumda bile herşey bitmiş sayılamaz. Çünkü Avrupa Konseyi'nin ve AET'nin «demokrasi» kavramı artık belirli ve koşulları açık bir sistemi vurgulamaktadır. Bu sistem Avrupa Konseyi, AET ve NATO'nun bütün üyelerinde geçerlidir. Türkiye acaba sistemi bütün koşulları ve ilkeleriyle benimseyebilecek midir?

İşte temel sorun buradadır.

Ulusu: İstenmiyorsak, Avrupa Konseyi'nden kendimiz çıkarız

8 Aralık 1981

ANKARA (ANKA) — Başbakan Bülend Ulusu, Türkiye'nin istenmiyorsa Avrupa Konseyi üyeliğinden çekilebileceğini söyledi. Ulusu, Ankara'da bulunan Federal Alman gazetecileri kabul ederken bir soru üzerine «Türkiye Avrupa'nın bir parçasıdır. Türkiye üzerine düşen görevleri en uygun şekilde yapar, ama şu veya bu örgütten çıkarılmasını gayet doğal olarak karşılar. İstenmeyen kimseyle beraber çalışmak arzusunda değiliz, belki de buna lüzum kalmaz, biz çıkarız oradan, eğer böyle bir hava varsa» dedi.

«Kurucu Meclisin çalışmaları belli bir aşamaya gelsin Devlet Başkanı demokrasiye dönüş tarihini açıklayacak» diyen Ulusu, Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nün 12 Eylül'den sonra Türkiye'nin durumu hakkında bilgi vermek için davet ettiği Federal Alman gazetecileri kabulden önce şu açıklamayı yaptı:

«Bütün dostlarımızın yapıcı tenkitlerini dikkate alıyoruz. Ancak bize yönelen bir takım tenkidlerin yapıcı olmak bir yana, gerçekçi olmadığını müşahade ediyoruz.

12 Eylül harekâtının amacı, demokrasiyi engelleyecek unsurları, bir daha engel olmayacak şekilde ortadan kaldırmaktır.»

Bülend Ulusu, 12 Eylül'den sonra olağanüstü mahkemeler kurulmadığını da belirttikten sonra, yönetimin mahkemelere hiçbir şekilde yön vermediğini ve mahkemelerin bağımsız çalıştıklarını söyledi.

Federal Alman gazetecilerin sorularını cevaplandıran Başbakan Bülend Ulusu, mahkemelerin çalışma ilkelerini, Bülent Ecevit'in mahkûmiyeti açısından anlatmasını isteyen bir gazeteciye şu karşılığı verdi:

«— 12 Eylül'den sonra Türkiye'de hiçbir olağanüstü mahkeme kurulmamıştır.

Bildiğiniz gibi başka rejimlerde özel mahkemeler kurulmuştur. Orada üç gün içinde adam asılıyor. Oysa Türkiye'de yargı görevini yerine getirmek için hiçbir özel mahkeme kurulmamıştır ve suçlularla ilgili olarak da, hiçbir şekilde 12 Eylül'den önceki politik tutumundan ötürü hiçbir siyasi hakkında politik dava açılmamıştır.

Ben hakim değilim. Ama, 12 Eylül'den önce kimlerin tutumlarının yanlışlığından 12 Eylül'e gelindiğini sizlerin takdirlerine bırakıyorum.

Şüphesiz yönetim, 12 Eylül'den sonra bir geçiş dönemi yaşamaktadır. Geçiş döneminde sağlıklı bir demokrasiye dönülmesi amacıyla bazı tahditler konulmuştur. Sayın Ecevit'in içine düştüğü sıkıntılı durum, bu tahdite uymamanın sonucunda meydana gelmiştir. Bu

karar da şüphesiz bağımsız yargı organları tarafından verilmiştir. Hürmet etmek gerekir.

Ülke menfaatleri açısından, bazı şahısları ilgilendiren sıkıntılı durumlar oluşur, ama memleket menfaatleri yanında şahısların sıkıntıya düşmesi nokta gibi kalır. Asıl olan Türkiye Cumhuriyetinin bekasıdır.

Yargı organlarının kararına yönetimin hiç bir katkısı yoktur.»

Bülend Ulusu, Bülent Ecevit'in tekrar politikaya dönüp dönemeyeceğine ilişkin bir soru üzerine, «Ben bu basın toplantısını Sayın Ecevit'le ilgili izahat vermek için yapmadım. Türkiye'nin durumu hakkında bilgi vermek için düzenledim» karşılığını verdi.

Başbakan Ulusu, bir başka gazetecinin «ABD'nin Türkiye sahillerinde üs isteği olursa, Türkiye'nin buna cevabı ne olacaktır?» şeklindeki sorusunu cevaplandırırken de şöyle dedi:

«Türkiye, eğer kendi menfaatlerine uygun görüyorsa evet der. Görmüyorsa hayır der.»

Bir gazeteci de, Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden çıkarılması halinde, iki tehlikenin olduğunu savundu ve bunlardan birisinin Türkiye'nin ABD'ye daha fazla yaklaşması, diğerinin de İslâm alemine daha fazla yaklaşması olduğunu kaydederek Başbakanın görüşünü sordu. Ulusu bu soruya, «Türkiye zamanı gelince en doğru kararı verecektir» karşılığını verdi.

Başbakan Ulusu, bir gazetecinin demokrasiye dönüş konusundaki tarihi sorması üzerine, «Tarih vermeden önce şunu sormak istiyorum kendilerine, kendi ülkelerine 800 bin silahı sokacak komşuları var mı?» dedi. Ulusu «hayır» karşılığını alınca, şöyle konuştu:

Şimdi Türkiye'yi bölmek, parçalamak için içeriden, dışarıdan çabalar var. Ama bu, Avrupalı dostlarımız tarafından anlaşılmıyor. Kendilerine yönelik böyle bir tehlike yok, ama dikkat etsinler bir gün kendi başlarına da gelebilir.

6 ay sonra demokrasiye döndük diyelim. Türkiye'nin başına yine bu mu gelsin?

Tabii doğaldır, parlamenter düzene döneceğiz. Bunu da Türk halkı istediği için döneceğiz. Ama 11 eylüle bir daha gelmeyecek şekilde demokratik düzeni tesis ederek döneceğiz. Sıkıntı buradan geliyor.»

NATO'da Türk-Yunan çekişmesi

9 Aralık 1981

BRÜKSEL, (Cumhuriyet Bürosu) — Papandreu'nun görüş ve davranışları, NATO Savunma Bakanlarının dün sabahki çalışma saatlerini dolduran tek konu oldu.

Önceki akşam, Avrupa Grubu Bakanlarının ortak bildirisinin yayınlanmasını engelleyen ve toplantının dün sabaha bırakılmasına neden olan Papandreu, önceki gece Amerikan Savunma Bakanı Weinberger'le görüşüp televizyonlara geçtikten sonra dün sabah NATO binasına ilk defa geldi. Ve Avrupa Grubu Savunma Bakanları toplantısına katıldı. Önceki akşam NATO'daki Yunan Maslahatgüzarı tarafından bildiriye yapılan itirazları kendi açısından açıklayan Papandreu bildirinin ifadelerinde uzlaşmaya varabileceğini bildiren bir tutum takındı. İngiltere Savunma İşleriyle görevli Devlet Bakanı John Nott'un Yunan itiraz noktalarını eleştirmesinden sonra bildiride bazı kelime değişiklikleri yapılarak bir sonuca varılmasına çalışıldı.

Papandreu'nun kendi görüşlerini söylediği asıl toplantı ise, sadece Avrupa Grubunun değil askeri kanada dahil bütün savunma bakanlarının katıldığı büyük toplantı oldu. Avrupa Grubu toplantısından sonra başlayan bu toplantıda Papandreu ilk sözü aldı ve bütün ağırlığını Türkiye'ye yönelik suçlamaların oluşturduğu uzun bir konuşma yaptı.

Sözlerine, NATO'nun pek çok meselesi olduğunu, bunlardan bazılarının çok önemli olduğunu belirten bir girişle başlayan Yunan Başbakanı ve Milli Savunma Bakanı «Yunanistan için ise NATO içindeki en önemli konu Türkiye ile sorunlardır» dedi.

Bu sorunları NATO'lu meslekdaşlarına anlatmak istediğini, bunu yaparken ne bir tahrik amacı, ne de bir diyalog kurma amacı güttüğünü, yalnız Yunan görüşlerini açıkca ortaya koymak istediğini söyleyen Papandreu, önce Kıbrıs konusundaki görüşlerini bildirdi. 1974 yılında «Türklerin adayı NATO silahlarını kullanarak işgal ettiğini» NATO'nun da bu duruma «seyirci» kaldığını öne sürdü. Ve şöyle dedi:

«Bu durum karşısında Yunanistan, NATO'nun askeri kanadından çıkmıştır. Daha sonra bu kanada yeniden dönmek istediği zaman ise, Türkiye, Ege'deki komuta ve kontrol düzenlemelerini kendi istikametinde değiştirmek istemiştir. Oysa Ege üzerinde tek sorumlu ülke Yunanistan'dır. Ege' tabii olarak bizim kontrol sorumluluğumuz altındadır. Ve, bu aynı zamanda NATO'nun çıkarınadır.»

Türkiye'nin Ege'deki komuta ve kontrol düzenlemelerinde değişiklik yapmak isterken aslında yayılmacı amaçları olduğunu gösterdiğini iddia eden Papandreu, 1975'ten sonra Türk yöneticileri tarafından verilen demeçlerden bazı cümleler okuyarak, bu iddiasına dayanak yapmak istedi. Dördüncü Ordunun (Ege Ordusu) kuruluşunun, Ege sahillerinde çıkarma gemileri bulunduruluşunun amacının başka bir şey olamayacağını öne süren Yunan Başbakanı:

«Türkler şimdi de Ege Denizinde tahrikçi manevralar yapmaktadırlar. Bunlar bize Kıbrıs'ın işgalini hatırlatmaktadır» dedi. Papandreu, Türkiye'nin uzun vadedeki amacının Ege Denizindeki statükoyu değiştirmek olduğunu tekrar tekrar öne sürdükten sonra, konuşmasını şöyle bitirdi:

«Biz Yunanistan'ın Askeri Kanada dönüşünde ortaya çıkan durumu kabul etmiyoruz. Türkiye'ye ittifak ülkelerinin yaptığı ekonomik ve askeri yardımlar, dengeyi zaten büyük ölçüde bozmuştur. Yunan halkı bütün bu gerçekleri görerek, Yunanistan'ın güvenliği için gerekli tedbirleri almak üzere bizi görevlendirmiştir. Son seçimlerden önce söylediklerimizden yana olduğunu göstermiş ve bizi seçmiştir. Biz de bu görevin gereğini yapacağız.»

BAYÜLKEN'İN CEVABI

Yunan Başbakanının konuşmasından hemen sonra Türk Savunma Bakanı Haluk Bayülken söz aldı. Papandreu'nun daha önce Türkiye'ye «Zeytin Dalı» uzatmış olduğunu, ancak bu dalın arkasından fazla dostane davranışlar çıkmadığını belirtti. Türkiye'nin 1974'de Kıbrıs'a müdahalesinin, milletlerarası anlaşmalara dayanan bir hakkını kullanması olduğunu, Türk toplumunun sistematik bir şekilde katledilmesini ve adanın gerek siyasal yapısının, gerekse nüfus yapısının değiştirilmesini önlediğini söyledi. Bayülken, Ege'de 1974 öncesi şartlara dönmenin mümkün olmadığını da ifade etti. Türkiye'nin Yunanistan'ı tehdit ettiği, yayılma amacı güttüğü, statükoyu değiştirmek istediği iddialarının ise gerçekle ilgisi olmadığını vurgulayarak şöyle dedi:

«Türkiye'nin dış politikası, Atatürk'ün deyimiyle - Yurtta Sulh, Cihanda Sulh - ilkesine dayanır. Bizim yayılmacı hiçbir amacımız yoktur. Ayrıca bir ittifak içinde üyelerden birinin ötekine saldırabileceği varsayımıyla hareket etmek abes bir şeydir.»

Türkiye'nin Ege Ordusu'nu kurmasının, hem savunma, hem de eğitim amacını taşıdığını, bu ordudaki birliklerin gerektiğinde ortak düşmana karşı savaşacağının tabii olduğunu ve bu orduyu kurmuş olmanın esasen NATO'nun yararına olduğunu söyleyen Bayülken, Ege'deki hava kontrol ve komuta sahası için de.

«Yunanistan'ın NATO'ya girişi, belirli esaslar üzerinde anlaşılarak olmuştur. Roger planı burada kabul edilmiştir. Yunan delegesi gelmiş burada kabul etmiştir. Anlaşmaların tek taraflı olarak bozulamayacağı ise herkesin bildiği bir gerçektir» dedi.

Yunan adalarının hava sahasının 10 mil olduğu iddiasının ise, hiçbir şekilde kimse tarafından kabul edilemeyecek bir iddia olduğunu söyleyen Türk Savunma Bakanı, hiçbir ülkenin kendi başına ben hava sahamı genişlettim diyemeyeceğini bunun başkaları için hiçbir şey ifade edemiyeceğini bildirdi. Ve konuşmasını şöyle bitirdi:

«Eğer Yunanistan'la aramızda sorunlarımız varsa, bunun tartışılacağı yer NATO değildir. İki taraflı görüşmelerdir. Başbakanlar düzeyinde mi, Dış İşleri bakanları düzeyinde mi, Savunma Bakanları düzeyinde mi, hangisini isterseniz görüşmeye hazırız, sorunları çözmenin en gerçekçi yolu görüşmektir.»

Zamanı

Ali SİRMEN — 12 Aralık 1981

Çarşamba gecesi Brüksel'de sona eren NATO Savunma Bakanları Konseyi, örgütün tarihinde unutulmayacak bir toplantı oldu. Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu'nun uzlaşmaz tutumu yüzünden bildirisiz kapandı.

Olaylar, Andreas Papandreu'nun uzlaşmaz ve aynı zamanda muğlak tutumundan çıktı. Yunanistan'ın, NATO'dan Türkiye'ye karşı güvence isteyeceği bilinmekteydi. Ancak böyle bir isteğin, ne Türkiye, ne NATO'nun diğer ülkeleri tarafından desteklenmesi beklenirdi. Gayet açıktır ki, bir ittifakın üyelerinden birine, öbürüne karşı güvence vermesi demek, o kuruluşun manevi açıdan çökmüş olması anlamını taşımaktadır.

Andreas Papandreu, bu gerçeği görmemekte direnmekte ve şantaj politikasını sonuna dek sürdürmekte kararlı görünmektedir. İşin ilginç yanı Papandreu'nun NATO karşısında kesin bir tavır ortaya koymaması, muğlak bir tutumu benimseyerek kendi şantaj politikasını güçlendirmek istemesidir.

Gerçeği görmek gerek, Papandreu bu şekilde bastırdığı ve Türkiye sessiz kaldığı tak-

dirde, kulislerde baskılar ülkemiz üzerinde yoğunlaşacaktır. çinde bulunduğumuz geçiş dönemi, Avrupa ile ilişkilerimizi gerginleştirdiğinden, Papandreu'nun hesaplarına göre, Türkiye artık baskıya daha da açık bir ülke durumuna gelmiş bulunmaktadır.

Bu hesapların tümden yanlış olduğu söylenemez. Papandreu'nun toplandığı tüm antipatiye karşın, havanın önümüzdeki günlerde değişmesi olasıdır. Unutmamak gerekir ki, diplomaside duygulara yer yoktur. Bu durumda, ABD Dışişleri Bakanı Alexander Haig'in Ankara'ya gelişinde çantasından Türkiye ile Yunanistan'ı uzlaştıracak bir formül adı altında, NATO'nun şımarık çocuğunu yatıştıracak bir öneri çıkarması, Türk yöneticilerini şaşırtmamalıdır. Türkiye böyle bir olasılığa karşı hazırlıklı olmak durumundadır.

Bu hazırlık sırasında yapılacak işler vardır. Bunların başında hiç kuşkusuz. Rogers planını kabulümüzün ve Yunanistan'ın askeri kanada koşulsuz dönüşünü kolaylaştırmamızın büyük bir yanlış olduğunu görmek gelmektedir.

Türkiye artık Yunanistan'a karşı yumuşak bir politika izlememeli ve ABD'den bu yolda gelecek olan baskılara geçmişte olduğu gibi boyun eğmemelidir.

Yunanistan, Türkiye'yi bir tehdit olarak gördüğünü söylemekte ve NATO'dan Türkiyeye karşı güvence istemektedir. Türkiye'nin Yunanistan'ın karşı bir saldırıya hazırlandığını gösterir herhangi bir belirti olmadığına ve Ankara bölgeyle ilgili anlaşmaları da Yunanistan aleyhine çiğnemediğine göre, bu isteğin bir dayanağı yoktur. Yalnız şurası da açıktır ki, Papandreu'nun 1967 öncesi dönemini hatırlatır sorumsuzluktaki politikası önümüzdeki aylarda Türkiye ile Yunanistan arasında son derece tehlikeli bir gerginliğe, hatta ne denli anlamsız görünürse görünsün, savaşa yol açabilir.

Kısacası Türkiye, Yunanistan'a dikkatle bakmalı ve Yunanistan'dan yönelecek bir saldırıya karşı hazırlıklı olmalıdır. Eğer güvence istemek gerekiyorsa, güvence isteyecek ülke Yunanistan değil Türkiye'dir. Çünkü Yunanistan, Ege adalarının silahsızlandırılması ile ilgili anlaşmaları çiğnemiş ve uluslararası anlaşmalara aykırı olarak Ege adalarını Türkiye'ye karşı silahlandırmıştır. Bu girişimin Atina'ya stratejik alanda önemli bir puan kazandırdığı da ortadadır.

Ankara, şimdiye dek bu konuyu gündeme getirmeyerek çok büyük bir yanlış yapmıştır.

Bugün yapılacak iş Papandreu'nun restine, restle yanıt vermek ve Ege adalarının durumunu hızla NATO gündemine getirmektir.

Unutmayalım, şımarık ve şantajcı Papandreu politikasına karşı, uysal cici çocuk politikası sonuç vermez, Dışardan bu yolda gelecek olan telkinler ise Türkiye'nin çıkarlarına ters düşecek sonuçlar doğuracaktır.

Ege adalarının silahsızlandırılması konusunu Ankara şımarık Papandreu'nun suratına şırraak diye patlayan bir şamar gibi ortaya atmalı ve konunun ardını bırakmamalıdır.

olayların ardındaki GERÇEK

Atina'nın stratejisi

13 Aralık 1981

Savaşta başarı sağlamak için düşmanın ne yapmak istediğini anlayabilmek birinci koşuldur. Düşmanı kınamak, deneyimli ve usta kurmaylar için değer taşımaz.

Barış kapsamındaki politika çatışmalarında da durum böyledir. Bu bakımdan son NATO toplantılarında Yunanistan Başbakanı Papandreu'nun davranışları konusunda basınımızda yayınlanan çoğu yazı, haklı kırgınlıkları ve yerinde öfkeleri yansıtmakla birlikte, Yunanistan - Türkiye sorunlarında aydınlatıcı değildir.

Papandreu, saldırgan ve düşmanca tutumuyla Türkiye'nin karşısındaki konumunu vurgulamıştır. Ama, dış ve iç basında «Atina NATO'da kendi kendine gol attı» tümcesiyle özetlenen yaklaşıma kuşkuyla bakmak gerekir. Çünkü Papandreu'nun Türkiye'ye dönük NATO içi politikasında Yunanistan'ın yitirdiği bir şey yoktur.

Türkiye, 1974 yılında Ege Denizindeki kazanımlarını Rogers Planı ile 1980'de geri vermişti. Ege Denizindeki hava kontrol ve komuta mekanizmaları 1974'ten önce Atina'daydı. 1974'te durum değişti. 1980'de ise Amerikan Generali Rogers'in telkinleriyle Ankara, Ege'de Türkiye hesabına bir ilerleme sayılan Notam-714'ü kaldırdı. Ve Ege Denizinin kontrol ve komutası (yeni bir düzenlemeye kadar) NATO'ya verildi. Ayrıca Ankara, Yunanistan'ın NATO askeri kanadına dönüşüne ses çıkarmadı; bu konudaki veto hakkını kullanmadı.

Atina, son NATO toplantılarında hem Türkiye'ye karşı güvence, hem de Ege'de 1974'ten

önceki duruma dönülmesini istemiştir. Yani 1980'de aldıklarını cebine koyduktan sonra yeni ödünler peşindedir. «Kendi kalesine gol atmamıştır». Türkiye'ye yeni bir gol atmak istemiş, top direkten geri dönmüştür.

Papandreu, İslam ülkelerine dönük «Çevik Kuvvet» oluşturulmasına açıkça karşı çıkarak Arap dünyasına da göz kırpmıştır. Nitekim, bugün ABD Dışişleri Bakanı Haig Ankara'ya gelmektedir; ama yarın FKÖ lideri Yaser Arafat, Atina'nın konuğu olacaktır. Yunan gazeteleri Arap dünyasının Yunanistan'a yapacağı yardımdan söz açmaktadırlar.

Atina'nın, ABD'den, NATO'dan, AET'den aldığı yardımların Türkiye'den daha çok olduğu kaleme - kâğıda vurulduğunda pek çarpıcı biçimde ortaya çıkan bir gerçektir. Yunanistan, Batı dünyasındaki durumunu güvencede gördüğünden, Fransa ile işbirliğini geliştirerek İslam dünyasına sarkmak planını da yürürlüğe koymaktadır. Papandreu Türkiye'yi çok zayıf zamanında yakaladığını sanarak saldırılarını NATO toplantılarında doruğa tırmandırmıştır. Bu politikasıyla Papandreu iç kamuoyunda alkış toplamıştır.

Atina'nın saldırıları şimdilik püskürtülmüştür; ama, bu saldırıların taktik planda olduğu açıktır. Uzun süreli Atina stratejisini iyi kavramaya çalışmak gerekir. Yunanistan; hem Avrupa'yı, hem İslam dünyasını, hem Sovyetleri kapsayan bir konuma girerek ABD ile pazarlık masasına oturacak ve Türkiye'ye dönük isteklerini gündeme getirecektir.

Bu durumda Ankara'nın salt ABD'ye dönük bir politikayla tek boyutlu stratejiyi benimsemesi olası mıdır? Ve hangi sonuçları oluşturacaktır?

★★★

Libya olayı

Ergun BALCI — 13 Aralık 1981

ABD ile Libya arasında patlak veren bunalımı iki açıdan incelemek yerinde olacak.

Önce suikast hazırlığı iddialarına ilişkin gelişmelere göz atmakta yarar var. Albay Muammer Kaddafi'nin Reagan yönetiminin önde gelen kişilerini öldürtme hazırlığı içinde olduğu yolunda Washington'un ortaya attığı iddiaların ne denli sağlam kanıtlara dayandığını kuşkusuz bilecek durumda değilim. Ancak Washington'un, olaya şimdiye dek eşine rastlanmamış bir yaklaşım getirdiğini belirtmek gerek. Bu tür olay ve iddialara ilişkin araştırmalar genellikle haber alma servisleri tarafından son derece gizli biçimde yürütülür.

Oysa, Reagan yönetimi bu konuda tümüyle değişik bir tutum izlemiş haftalardır bütün dünyada Kaddafi'nin Beyaz Sarayın önde gelenlerini öldürtme hazırlığı içinde olduğunu bilinçli ve planlı bir şekilde duyurmuştur. Resmi yetkililerin açıklamalarına ek olarak, basına da «suikast timine» ilişkin heyecan verici haberler sızdırmış, bu haberler gazetelerin başlıklarında yer almıştır. Kişi neredeyse «Reagan yönetimine sızan ajanlar, suikast timinin yakalanmaması için onları sürekli uyarıyor ve Amerikan Haberalma Servislerinin faaliyetlerinden haberdar ediyor» düşüncesine kapılacak. Ancak işin şaka yanını bir tarafa bırakırsak. Reagan yönetiminin tutumu akla başka birşey de getiriyor: O da Beyaz Sarayın Albay Muammer Kaddafi'ye ilişkin bazı tasarıları olduğu ve bu tasarıları gerçekleştirmek için ortamı hazırladığıdır.

Amerikan kamuoyu, yönetim tarafından sürekli pompalanan heyecan fırtınasını yaşarken 9 Aralık tarihli «New York Times» gazetesi ilginç bir haber veriyordu.

Gazeteye göre, suikast hazırlığına ilişkin bilgilerin çoğu, bir zamanlar Libya'da bulunan ve suikast timlerini eğittiği ileri sürülen «bir yabancı» tarafından verilmiştir. Şimdi ABD'de bulunan «bu yabancı» halen CİA'nın koruması altında bulunmaktadır. Gazete ayrıca yüksek düzeydeki FBI (Federal Araştırma Bürosu) yetkililerinin bu iddiaların doğruluğu konusunda «çok kuşkulu» olduklarını da kaydediyor.

Libya olayının ikinci ilginç yanı ise ABD ile Avrupa arasında, Afganistan, Ortadoğu, Sovyetler Birliğine karşı izlenecek tutum nükleer silahlar ve Türkiye gibi sorunlardan sonra yeni bir anlaşmazlık konusunun ortaya çıkmış olmasıdır. Başkan Reagan'ın Libya'daki Amerikalıların bu ülkeyi terketmesini istemesinden ve Muammer Kaddafi'yi «dünya barışı için bir tehlike» olarak nitelemesinden 24 saat sonra Fransa'nın Trablus hükümeti ile ilişkilerini normalleştirmek istediğini açıklaması anlamlıdır. Bu arada İngiltere'de Libya ile aralarında «önemli bir sürtüşme konusu bulunmadığını» bildirmiştir.

Paris ile Washington arasında 3. Dünya konusundaki görüş ayrılığı, Fransa'nın son yaptığı çıkışla bir kez daha gözler önüne sergilenmiştir. Sovyetler Birliğine karşı sert tutum izleme, NATO'nun güçlendirilmesi, Amerikan füzeleri ve Ortadoğu konularında Washington'un görüşüne yatkın bir tutum içinde

bulunan Mitterrand yönetimi, üçüncü dünyada Beyaz Sarayın çizgisinden kesinlikle ayrılmaktadır. Paris, Washington'un aksine 3. Dünya ülkelerine yardımın artırılması gerektiğini savunmakta ve bu ülkelerin içişlerine karışmaktan kaçınılması gerektiğini belirtmektedir. Paris hükümeti ABD'nin Orta Amerika'da izlediği politikaya da kesinlikle karşı çıkmakta Nikaragua ve El Salvador konularında ABD'nin izlediği müdahaleci politikayı eleştirmektedir.

İçeride bizzat FBİ yetkililerinin fazla ciddiye almadıkları suikast hazırlığı iddiaları konusunda Avrupa'nın da muhalefeti ile karşılaşan Reagan yönetimi tırmanmayı artıracak mıdır?

Bu sorunun yanıtını önümüzdeki günlerde alacağız.

İnsan hakları...

Mustafa EKMEKÇİ — 14 Aralık 1981

10 aralık insan hakları günü, Ankara'da Birleşmiş Milletler'in minik salonunda yapılan toplantıda kutlandı. Salon geçen yıla göre daha kalabalıkt. Konuşmacılar, özetle şöyle konuştular:

Prof. Bahri Savcı (SBF, İnsan Hakları Merkezi Başkanı) — «Çağımız insan hakları çağıdır. Bundan sonra bütün uluslar politikası, gerek iç politika, gerekse uluslararası politika insan haklarına göre belirlenecektir. Bu, insan şahsına duyulan saygıdan ve insan şahsının çok kutsal bir varlık oluşundandır.

Yalnız, zamanımızda bir eğilim daha ortaya çıkmıştır: İnsan hakları acaba gölgeleniyor mu? Yani husufa mı uğruyor? Bu sözcüğü genç kuşaklar bilmez; ay tutulması demektir. Değildir. Belki zaman zaman insan hakları üzerine bir gölgedir düşer, fakat insan bilincine o kadar yerleşmiştir ki, bundan sonra dünyanın geleceği, insan haklarıyla belirlenecektir; hiçbir kimse hiçbir otorite, hiçbir makam insan haklarını husufa uğratmayı başaramayacaktır.»

Prof. Dr. Talas (Birleşmiş Milletler Türk Derneği Başkanı) — «Çağımızın bir insan hakları ve özgürlükleri çağı olduğu ısrarla vurgulanmaktadır. Bu oluşumu iki nedene bağlamak mümkündür. Bunlardan biri; insanlığın bütünleşmesi; bir yerde insan haklarına ve özgürlüklerine getirilen kısıtlamaların ve yapılan saldırıların dünyanın her yerinde duyulması ve tepkilerle karşılaşması: Öteki de bu haklara özgürlüklere sahip çıkan, onları geliştirip yaymayı ve korumayı amaçlayan evrensel bir örgütün yani Birleşmiş Milletlerin kurulmuş olmasıdır.»

Demokratik ve siyasal rejimlere etkinlik ve işlerlik getirilmesinin yorumlarından biri de insan haklarına ve özgürlüklerine uygulanırlık kazandırmak olabilir. Bu sonuca ulaşılmadıkça, demokrasi eksik kalır.»

Dr. Kenan Sürgit (Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Öğretim Üyesi) — «10 Aralık 1948'de insanlığa ve insan haklarına karşı yapılan saldırıları önlemek için Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilen «İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, tüm insanların arzuladığı bir ideali saptamıştır. Ancak, bu bildirgede yer alan hak ve özgürlükleri gerçekleştirmek için gereken düzen kurulamamıştır.

Bilindiği gibi insan hakları, kişiyi topluma ve yönetime karşı korumayı amaçlayan haklardır. Ve korunmaları, bireylerin ve toplumun, bu hak ve özgürlüklerin bilincine varmasıyla ve uzun ve sabırlı bir savaşımla gerçekleştirilebilir.»

M. Rauf İnan (UNESCO Yönetim Kurulu Üyesi, Eğitimci) — «İnsan haklarının insanlıkla tümüyle gerçekleşmesi, eğitim ve öğretim koşuluna bağlıdır. İnsan ancak, eğitim ve ekin düzeyine bilinç ve kişilik durumuna göre bu hakkı kazanır. Eğitimle aldığı ekin (kültür) öğeleri ve değerleri, onun kişiliğinin ve bilincinin temelleridir. Bilinç ve kişiliğin en açık özelliği, düşünmek, karar vermek ve verdiği kararı uygulamak yeteneğidir. İnsan ancak, aldığı eğitim ve kazandığı ekin ile düşünür ve karar verebilir. Onunladır ki ancak, gerçek özgürlüğe ve insan hakları bilincine kavuşabilir.»

Atila Sav (Türkiye Barolar Birliği Başkanı) — «Savunma hakkı, insanlık kadar eskidir. Uyuşmazlıkların yumrukla çözülmediği günden beri, yargıçlar var olmuştur. Bir yargıcın bulunduğu yerde en az iki savunucuya gerek duyulmuştur. Hukuk düzeninin kurulduğu günden beri varolduğunu belirttiğimiz savunma hakkı, tarih boyunca olanakları genişletme savaşımı vermiştir.

Bazı kişilerin sandığı gibi, savunma yalnız suçlular için önemli değildir. Bir kimse suç işlememe kararı verebilir, ve bunu tutabilir. Ancak, kimse bir suçlama ile karşılaşmayacağından güven duyamaz. Bu nedenledir ki, savunma hakkı yalnız suçlular için değil, herkes içindir. Hatta, dürüst insanlar için daha da önemlidir. Onlar için en büyük güvence-

dir. Yine aynı nedenle, yargının her türlü önyargıdan ve baskıdan uzak olarak gerçekleşmesi için savunma hakkının en geniş biçimde sağlanması zorunludur. Biz avukatlar, bu temel hak ve özgürlüğün sağlanmasında temsil ve vekillik görevi yüklenen bir mesleğin üyeleri olarak konuya büyük bir ilgi ve duyarlık göstermek durumundayız.»

Prof. Mümtaz Soysal (SBF Anayasa Kürsüsü Başkanı) — «Türkiye'nin şimdiye kadar bu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini uygulamaya sokan iki büyük sözleşmeyi niçin imza atmamış olduğunu anlamak zordur. Bu sözleşmeler biran önce imzalanmalı, aynı zamanda Türkiye, insan hakları konusunda başka alanlarda da ezilik duymadığını ve bu konuda dünyanın karşısına açık alınla çıkabileceğini ispatlayıcı başka adımlar da atmalıdır.

Örneğin idam cezası bakımından, Danışma Meclisinde ortaya çıkan durum, yani idam cezalarının onaylanmasına meclisin katılmasıyla ilişkili olarak bir takım üyelerin gösterdikleri tereddütler, aslında Danışma Meclisine bu bakımdan büyük bir fırsatı da aynı zamanda getirmiştir. Meclis üyeleri, Türkiye'de idam cezasını büsbütün kaldırmasa bile, belirli konulara indirgeyen bir yasa önerisi ile ortaya çıkabilirler. Ve böylece ölümün bir çözüm olmadığını, şimdiye kadar kendi kendilerine verdikleri ölüm cezalarını uygulamakla Türkiye'nin sorunlarına çözüm aramak istemiş olan teröristlerin tutumlarına çok iyi bir cevap vermiş olurlar.»

Üniversite ve YÖK...

İlhan SELÇUK — 14 Aralık 1981

Yıl 1933..

31 Mayıs.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Osmanlı Darülfünun'unu kaldırmış ve İstanbul'da çağdaş Üniversite'yi kurmaya yönelmiştir. O zamanın Türkiye'sinde tek üniversite kurulabilirdi. Nitekim 29 mayıs 1934'te «Üniversite Teşkilat Kanunu» çıktı; Atatürk devrimlerinin bilimsel doğrultudaki adımlarından biri daha atıldı.

Çağdışı dünya görüşünden koparak çağdaş bilim dünyasına giriliyordu.

★

1930'lar Türkiye'sinde çağdaş bir üniversiteyi oluşturacak yeterince bilim adamı yoktu. Hitler faşizminden kaçan, ya da kaçma yolları arayan bilim adamları. Gazi Mustafa Kemal'in özel ilgisiyle (ve eylemiyle) ülkemize sığındılar. 20'nci Yüzyılın en ilginç «beyin göçü» gerçekleşiyordu. 1983'te İstanbul Üniversitesi'nin kadrosu şöyleydi:

42 yabancı profesör, 45 Türk profesör, 93 Türk doçent... Toplam 180 kişi. Asistan ve yardımcı elemanlarla birlikte üniversite kadrosu 323'ü buluyordu; ve bunlardan 85'i yabancıydı. Yabancı bilim adamları arasında dünyaca ünlü kişiler vardı: Tıp Fakültesinde Schwartz'lar. Frank'lar, Nissen'ler; evrensel değerdeydiler; ama halk arasında bile kısa sürede ün yaptılar. Hukuk ve İktisat Fakültelerinde Batı hukuku alanında otorite sayılacak olanlar vardı.

1933 Üniversite Reformunda Atatürk'ün amacı bilimsel bir kurumlaşmaydı. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, «Hayatta en hakiki mürşit benim» demiyordu. Zaten Schwartz'dan. Frank'tan, Nissen'den, Neumark'tan, Hirsch'ten, Oberndorfer'den, Dobretsberger'den Atatürkçü öğrenci yetiştirmeleri istenemezdi; çağdaş bilime yönelmek Kemalizm'in özüydü.

★

«Univers» latince kökenlidir: evren demektir. Üniversel, evrensel anlamına gelir. Üniversite'nin bu kavramlardan kaynaklandığı da biliniyor. Üniversite bilim üretir, bilim adamı yetiştirir; meslek adamı değil; robot hiç değil... «Meslek eğitimi» yüksek okullarda yapılır; üniversitenin «yan ürünü» olarak da «meslek adamı» yetişir. Avukat, mühendis, dişçi, öğretmen, vb...

1933 ve 1934 üniversite yasalarında «Atatürkçü öğretim ve eğitim» yapılacağına ilişkin bir madde yoktur. Olamazdı da...

Ne var ki yarım yüzyıl sonra yasalaşan YÖK (Yüksek Öğretim Kanunu) 4'üncü maddesinde «yüksek öğretimin amacı» ve 5'inci maddesinde «ana ilkeler» başlıkları altında üni versitelere şu görev veriliyor:

— Atatürk inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı öğretim ve eğitim...

4 ve 5'inci maddelerin alt satırlarında çağdaş bilimden de söz açılıyor; ama, ikincil olarak...

★

Oysa Atatürkçü bir YÖK oluşturmak için birinci maddeye şu ilke yazılmalıydı:

«— Hayatta en gerçek yol gösterici bilimdir. Üniversite bilim üretir, bilim adamı yetiştirir.»

Atatürkçü eğitim, üniversitenin değil, orta öğretimin işlevidir. Genç öğrenci üniversiteye girdiği zaman zaten bu bilince ulaşmış bulunmalıdır. Üniversite, herşeyden önce bilimsel kuşkunun, araştırmanın, incelemenin, evrensel tutkusunu kurumlaştırır. Ancak bilim özgürlüğü ve fikir özgürlüğü ortamında üniversite üniversiteleşebilir.

Bilim gibi bilim adamı da evrenseldir; acaba Türkiye üniversitelerinde yetişen bilim adamıyla; Fransa, Amerika, Sovyetler, ya da Çin'deki bilim adamı fizikte, matematikte, elektronikte, uzay konusunda neyi tartışacaklar?

Toplum bilim tüm dünya ülkelerindeki toplumsal değişimin yasa ve kurallarını aramıyacak mı?

Üniversiteye yaklaşım «üniversel» olmalıdır.

ABD ile yeni bir "askeri mutabakat" belgesi

Sedat ERGİN — 15 Aralık 1981

ANKARA — Türkiye'deki askeri havaalanlarının modernize edilmesi konusunda ABD ile yeni bir «askeri mutabakat» yapılıyor. Söz konusu «mutabakat» Türkiye'deki askeri havaalanlarının bir bölümünün NATO enfrastrüktür (altyapı) programları çerçevesinde modernize edilmesini amaçlıyor. Öğrenildiğine göre, yaklaşık bir yıla yakın süredir Türk ve ABD askeri makamları arasında Türkiye'deki havaalanlarının modernizasyonu konusunda müzakereler yürütülüyor. Bu konudaki müzakerelerin önümüzdeki yıl içinde sonuçlandırılması ve varılan anlaşmanın bir «mutabakat belgesine» (Memorandum Of Understanding) dökülmesi bekleniyor. Bunun için Türkiye ile ABD arasında yeni bir anlaşma imzalanmayacak. Güvenilir kaynaklara göre, yürütülen müzakerelerde yeni araç ve gereçlerle donatılması düşünülen Türkiye'deki askeri havaalanlarının sayısı, 10 ile 15 arasında değişiyor. Yine aynı kaynaklara göre, söz konusu müzakerelerde havaalanlarının modernizasyonu ile ilgili teknik ayrıntılar ve hangi havaalanına ne tür yenilikler getirileceği de düzenleniyor. Buna göre, havaalanlarının modernizasyonu çeşitli unsurları içeriyor. Bunların başında havaalanlarındaki radarların yenileriyle değiştirilmesi, bu tesislerin modern telekomünikasyon cihazlarıyla donatılması geliyor. Ayrıca havaalanlarının pistlerinin daha geliştirilmiş savaş uçaklarının iniş kalkışlarını mümkün kılacak şekilde kapasitelerinin genişletilmesi de yürütülen müzakerelerin konuları arasında. Bunlara ek olarak, hazırlanacak yeni askeri mutabakat belgesinde havaalanlarına konacak silah ile diğer araç ve gereçlerin de karara bağlanacağı bildiriliyor. Edinilen bilgiye göre; müzakerelerin ABD yetkilileri ile yürütülmesinin nedeni, NATO savunma planları uyarınca, bir saldırı halinde, Türkiye'nin hava savunmasının Amerikan hava kuvvetlerince desteklenmesinin kararlaştırılmış olması. Bununla birlikte yetkililer, yapılan hazırlıkların NATO amaçları ile sınırlı olduğunu bildirdiler. Mutabakat belgesiyle karara bağlanacak modernizasyon, bir savaş ya da alarm halinde Türkiye'nin hava asvunmasını kolaylaştırmak amacıyla gerekli altyapının şimdiden oluşturulmasını amaçlıyor. Bu çerçevede örneğin, uçakların kullanacağı akaryakıtın da önceden yerleştirilmesi söz konusu. Bir diğer deyişle depolama olanaklarının genişletilmesi de söz konusu, Söz konusu projenin finansmanı NATO çerçevesindeki altyapı harcamalarından karşılanacak, ancak düzenlemeleri ABD ile ortaklaşa yürütüldüğünden ABD'nin parasal katkısı ön plana gelecek.

Polonya dersi...

Uğur MUMCU — 15 Aralık 1981

Polonya'da ordunun yönetime elkoyması, hiç şaşırtıcı olmamıştır. Önemli olan bundan sonraki gelişmelerdir. Bundan sonra, «Bağımsız Dayanışma Sendikası» eylemlerini sürdürebilir mi, sürdüremez mi? Sürdürmeye çalışsa, ne gibi bir tepkiyle karşılaşır? Asıl önemli gelişme Sovyetlerin ve Varşova Paktı üyelerinin bu olası gelişmelere karşı takınacakları tavırdır.

Silahlı Kuvvetlerin yönetime elkoyması, hiç şüphesiz, Sovyetlerin isteği doğrultusunda gerçekleşmiştir. Moskova, doğrudan doğruya

Bakanlar Kurulu kararı imzadan çıktı

Vergi farkı ödemesi ay sonuna kalmayacak

MEYAK kesintilerinin ödenmesi için iki seçenekli
asarı
azırlandı

Haig'in Türkiye'ye gelişi ertelendi

Askeri Konsey yönetimi aldı. Olağanüstü hal ilan edildi

Polonya'da dönüm noktas

Walesa'nın tutuklanmadığı ve Hükümet yetkilileriyle görüştüğü açıklandı

DAYANIŞMA MERKEZİ BASILDI. ESKİ PARTİ LİDERİ GIEREK VE ÇOK SAYIDA KİŞİ TUTUKLANDI SENDİKAL FAALİYETLER YASAKLANDI

15.12.1981

bir «Askeri müdahale» yerine Polonya Silahlı Kuvvetlerini eyleme geçirmiştir. Polonya silahlı kuvvetleri, eğer, Bağımsız Dayanışma Sendikasınca yürütülen eylemleri bastıramaz ve ülke çapında yaygın grev ve direnişler başgösterirse, Sovyetlerin doğrudan bir askeri müdahalede bulunmaları hiç de sürpriz sayılmamalıdır.

Bu olasılıkta da dünya dengesi altüst olur ve Doğu-Batı ilişkileri gergin noktalara sürüklenir...

Özetle Polonya olayları, çok duyarlı ve sakıncalı olasılıkları içeren büyük bir «operasyon» olarak orta yerde durmaktadır..

Polonya'da bugünkü görünüm, Sosyalist teori açısından oldukça ilginç bir gelişmeyi vurgulamaktadır. İşçi sınıfı, «proletarya diktatörlüğü»ne karşı çıkmakta, silahlı kuvvetler, marksist - leninist ilkeleri korumaya çalışmaktadır! Bu «daramatik gelişme» Polonya'da «Sovyet Modeli» olarak «İthal edilen» ve bugün ancak «Polis devleti» yöntemleri ve sıkıyönetimlerce korunmaya çalışılan rejimin «iflası» anlamına gelmektedir.

Başbakan Jaruzelski ile işçi lideri Walesa arasındaki en büyük uyuşmazlık konularından birinin «grev hakkı» olduğu gözönünde tutulursa Polonya'daki «Marksist-Leninist» sistemin ne gibi açmazlar içinde kaldığı kendiliğinden anlaşılır.

Polonya deneyinin, bir yönü ile görüntüsü budur. Sovyet güdümündeki bir «Marksist-Leninist sistem» açıkca iflas etmiş. Polonya işçi sınıfı, bu «modele» karşı direnişe geçmiştir. «İşçi sınıfı öncülüğü»nü bir siyasal ve ideolojik ilke olarak kabul eden «Leninizm», Polonya'da işçi eylemlerine karşı ancak sıkıyönetimler, askeri konseylerle korunacak duruma düşmüştür.

Polonya deneyinin bir başka görünümü de kendi ülkelerinde işçi sendikalarının varlıklarına ve eylemlerine karşı çıkan çevrelerin tutumlarıdır. Polonya'da Bağımsız Dayanışma Sendikasının eylemlerini «özgürlük» adına alkışlayıp, kendi ülkesindeki demokratik işçi örgütlerine karşı çıkmak, çağımızın ilginç, ilginç olduğu kadar üzücü çelişkilerinden biri olmalıdır!.

Hele, ABD Devlet Başkanı Reagan'ın Walesa'dan ve Polonya işçilerinden yana tavır alırken, kendi ülkesinde, greve giden hava kontrol teknisyenlerini cezalandırması, New York'daki özgürlük anıtı adına utanç vericidir.

Dünyadaki bütün gelişmeler, şu gerçeklerin önemini bir değil bin kez kanıtlamaktadır.

Bir ülkede sosyalizm, ancak ve ancak emekçi sınıf ve tabakaların oylarıyla kurulursa kitlelerde kök salar. Yığınlarda destek bulur, «İthal malı sosyalizm», eninde, sonunda böylesine kargaşalarla ve iflaslarla sonuçlanır.

Sosyalizm, ancak ve ancak ulusal bağımsızlık içinde yurttaş oyu ile kök salmalıdır..

Kanıtlanan bir başka gerçek de «Hukuk devleti» sisteminin vazgeçilmez varlığı ve önemidir. Hukuk devletinin zedelendiği her ülke kargaşalarla, zorbalıklarla, diktatörlüklerle karşılaşmak yazgısı ile karşı karşıyadır. Hukuk Devleti bireylerin olduğu gibi, sendikaların, partilerin ve kurumların ortak güvencesidir.

Polonya halkının kendi geleceğini, kendi yazgısını, kendi rejimini ancak kendisinin belirlemesi gereğine inanıyoruz.

Bu kez dayanıklı olsun

Mehmed KEMAL — 15 Aralık 1981

Bizde ilk anayasa 1876'dadır. Yeni padişalı, ötekilerden farklı olarak, anayasal düzenin kurulmasından yana, meşruti düzene bağlı olduğunu söylerek tahtına oturmuştur. Pazarlık böyle oluşturulmuştur. Padişah tahtına kurulur. Mithat Paşa ve arkadaşları (içlerinde Namık Kemal de vardır) anayasayı hazırlarken durmadan birbirlerini gözlerler.

Padişah (Sultan Hamit) anayasayı hazırlayan kurulun içine soktuğu mabeyin katibinden yalnız bir sorunun yanıtını ister: «113'üncü maddeyi nasıl düzenliyorlar?»

Bu madde bir yetki maddesidir: Sultan'a siyasal bakımdan sakıncalı gördüğü «kullarını sürgüne gönderme» yetkisini vermektedir. Anayasa hazırlanır ama, padişah da bu yetkiyi kazasız, belasız sağlar.

Artık ortada anayasa, anayasa ile kurulmuş bir kurul vardır ama, padişahın da kullarını dilediği gibi sürgüne gönderme yetkisi de vardır. Padişah anayasadan aldığı yetkilerle donandıktan sonra, sürgüne, ilkin anayasacıları, yani Mithat Paşa ve arkadaşlarını gönderir. Padişah, anayasa yanlılarından daha öngörülüdür. Sürgünlerin bindiği vapuru birkaç gün Kızkulesi açıklarında alıkoyar: Bakalım ulus, anayasacılardan yana mıdır, kendinden yana mıdır, onu gözler. Bakar ki, ulusun sesi çıkmıyor, sürgünler yola koyulurlar. Ta başından beri gerçek vurgulanmıştır; halk için yapıldığı söylenen anayasa ile halkın doğrudan doğruya ilgisi yoktur.

1908 anayasasının ve meclisinin ömrü işgal kuvvetlerinin İstanbul'a girmesi, meclisi kapatıp mebuslarını Malatya'ya sürmesi, ile son bulur. Zaten padişah kaçmış, mebusların bir bölüğü sürgün edilmiş, bir bölüğü de Anadolu'ya sığınmıştır.

Demokratlar, 1950 yılında, 1924 anayasasına uyarak geldiler ama, öfkelerini anayasanın dilini değiştirmekle aldılar. Atatürk anayasasının özüne dokunamadılar ama. Prof. Köprülü'nün öncülüğünde dilini Osmanlıcaya çevirdiler.

Demokratlar, Yassıada'da bir de «Anayasayı tebdil ve tağyirden» yargılandılar. Bu yargılanmanın tipik örneğini Doğulu milletvekili Halis Ağa (Öztürk) vermiştir:

«Sen anayasayı tebdil ve tağyir etmişsin, ne diyorsun?»

«Anlamadım efendim?»

«Sen anayasayı çiğnemişsin, ne diyorsun?»

«Vallahi hakim bey, ben İncil'i de, Zebur'u da, Kuran'ı da çiğneyebilirim. Ama bu anayasa ne biçim kitaptır, görmemişim, bilmemişim ve çiğnememişim.»

Zavallı Halis Ağa, anayasa üstüne yemin ettiğini bile korkuyu gördüğünde unutmuştur.

Halkın anayasa ile ilgisi, ancak yapıldıktan sonra kendisine onaylatılmak üzere sunulduğunda vardır. 1961 anayasasını da halkımız ancak kendine sunulduğunda belki anlamıştır, belki anlayamamıştır. Bu anayasayı, çoğunlukla onayladığını hepimiz biliyoruz.

1961 anayasası yapılırken, bir daha kimse dışına taşmasın, «tebdil ve tağyır» edemesin, eksiği gediği olmasın, diktaya gidilmesin diye titizlik gösterilmiştir: kuvvetler dengesi sağlanmıştır. Ama ne çare ki egemen çevreler bu anayasaya dayanamamışlar. 12 Martta altından girip üstünden geçerek, altmışa yakın maddesini değiştirip kuşa döndürmüşlerdir.

«İngiltere'de yazılı bir anayasa yoktur» derler. Majestelerinin ülkesinde belki de her önüne gelen anayasayı mıncıklamasın diye yazılı biçime dökmüyorlar.

Yeni bir anayasa yapılması yolculuğuna çıkılmıştır. Bundan da hazırlayıcılar, eski kötülükler olmasın, dikta gelmesin, bir daha «tebdil ve tağyir» edilmesin diye titizlik göstereceklerdir. Aman, bu kez çok dikkatli olalım, çünkü yüz yıldır bu ülkeye anayasa dayandıramamak gibi bir geçmişimiz var. Hiç olmazsa bu anayasa gerçekleri gözetsin de dayanıklı olsun..

İsrail Golan'ıda ilhak etti

15 Aralık 1981

Dış Haberler Servisi — İsrail hükümeti 1967 yılından beri işgali altında bulundurduğu Suriye'nin Golan tepelerini ilhak kararı aldı. Hükümetin bu kararı dün öğleden sonra toplanan İsrail Parlamentosunda 17'ye karşı 60 oyla kabul edildi.

İsrail hükümetinin kararına ilk tepkiler Suriye ile Mısır'dan geldi ve iki ülke de kararı

sert biçimde kınadılar.

Mısır, Begin hükümetinin kararını «Camp David anlaşmasının çiğnenmesi» şeklinde nitelerken Suriye de BM Güvenlik Konseyini kararı görüşmek üzere olağanüstü toplantıya çağırdı.

Suriye, İsrail hükümetinin kararını «İsrail saldırganlığının yeni bir örneği» diye tanımladı.

Mısır Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Kemal Hasan Ali ise, İsrail kararını görüşmek üzere İsrail ile Birleşik Amerika Büyükelçileri ile bir toplantı yapmayı planladığını duyurdu.

ABD hükümet yetkilileri ise konuya ilişkin kişisel görüşlerini ifade ettiler ve İsrail'in bu kararından derin endişe duyduklarını söylediler.

Golan tepeleri bugüne dek İsrail yönetimi hükümlerine dayalı olarak yönetiliyordu.

Bir plato olan Golan tepeleri 1185 kilometre karedir. Bu bölgede 15 bin Suriyeli-Arap ve işgal altında bulunduğu dönemde kurulan yerleşim merkezlerini oluşturan birkaç bin Yahudi yaşıyor.

İsrail Radyosunun haberine göre ani karar, dün sabah İsrail hükümetinin hastaneden çıkan Başbakan Begin'in başkanlık ettiği özel bir hükümet toplantısında alındı. Hükümet kararı öğleden sonra parlamentoya sunuldu.

İsrail geçen yıl da 1967 Savaşı'nda ele geçirdiği Doğu Kudüs'ü ilhak etmişti. İsrail'in 1967'de işgali altına giren ve henüz ilhakını açıklamadığı iki bölge kaldı:

olayların
ardındaki
GERÇEK

Zamanlama sanatı

16 Aralık 1981

Polonya'da ordunun yönetime müdahalesi tüm dünyada gerilim yaratırken, İsrail Hükümeti 1967 yılından beri işgal altında bulundurduğu Suriye'nin Golan tepelerini «İsrail toprakları»ndan saydığını açıkladı.

Eskilerin deyimiyle İsrail yöneticileri, «Eşref saati»ni mi beklemişlerdi? Ya da yeni deyimle «Zamanlama»yı iyi mi ayarlamışlardı? Ajans haberlerine göre karar birdenbire gündeme girmiş, sabahki hükümet toplantısından alınıp öğleden sonra parlamentonun oyuna sunulmuştu.

Çoğunlukla böyle kararlar kapalı kapılar ardında alındıktan sonra bekletilir; elverişli bir ortamda eyleme konulur.

Nitekim iki hafta önce ABD ile İsrail arasında «Askeri Stratejik İşbirliği, Anlaşması» imzalanmıştı. Fas'ta yapılan Arap devletleri doruk toplantısının fiyaskoyla sonuçlanması ve İslâm dünyasının dağınıklığı da uygun zamanın geldiğini işaretliyordu. Polonya'daki askeri müdahalenin yolaçtığı gerilimde süper güçlerin karşılıklı tutumları bir uygun ortam yaratıyordu. İsrail, Birleşmiş Milletler örgütünün temel ilkesi olan işgal yoluyla toprak sağlamak yasağını hiçe sayarak sınırlarını biraz daha genişletmek kararı verdi.

Golan Tepelerinin askeri açıdan stratejik önemi herkesçe bilinmektedir. Zaten aşılmış bulunan Camp David Anlaşması, İsrail'in yeni kararıyla değersiz bir karar parçasına dönüşmüştür. Fas'taki doruk toplantısında Fahd Planının da benimsenmemesi Ortadoğu'yu daha karanlık bir belirsizlik içine itmiştir.

İsrail, Ortadoğu'da yayılma politikasını bir süreden beri kararlı ve bilinçli olarak izlemektedir. Devletler hukuku açısından Birleşmiş Milletler örgütünde ve dünya kamuoyu karşısında suçlu durumuna düşmektedir. Ancak Menahem Begin'in politikasında bu tür değer yargılarına yer yoktur.

İslam dünyasında Kudüs olayından ve Irak'ın bombalanmasından sonra Suriye topraklarına el konması, İsrail'e ve Amerika'ya karşı tepkileri büsbütün sıcaklaştıracak ve öfkeleri yoğunlaştıracaktır.

Böyle bir zamanda Türkiye'nin ABD ile yeni bir askeri anlaşmaya yönelmesi zamanlama açısından talihsizliktir. Yeni askeri anlaşmanın ülkemizdeki NATO alt yapısını geliştirme yönünde doğal bir gelişme olduğu ileri sürülmektedir. Ancak Amerika'nın Basra Körfezi'ne dönük askeri stratejisinin yeni doğrultuları kesinlikle ortaya çıkarken ve Washington iki hafta önce İsrail ile yeni bir askeri anlaşma imzalamışken, Türkiye'deki gelişmenin İslâm dünyasında başka biçimde yorumlanması tehlikesi vardır.

Özetle İsrail kendi çıkarları açısından zamanlamayı iyi kullanmış görünüyor. Türkiye - ABD anlaşması için aynı şey söylenebilir mi?

★★★

Tehlikeli bir karar

Ali SİRMEN — 17 Aralık 1981

Tüm dünyanın gözleri Polonya'ya çevrilirken, İsrail'de Menahem Begin iktidarı, durumu kendine göre iyi değerlendirip, Golan tepelerinin ilhak edildiğini, artık burada İsrail yasalarının uygulanacağını açıkladı.

Bilindiği gibi, büyük stratejik önemi olan Golan tepelerini İsrail 1967 savaşında ele geçirmişti. Ancak bugüne dek bölgede İsrail yasaları uygulanmamaktaydı. Başka bir deyişle Tel - Aviv şimdiye kadar, bu toprakları İsrail'in ayrılmaz bir parçası olarak sonsuza dek elinde tutacağını belirtir bir karar almamıştı.

Şimdi bu tehlikeli adım atılmıştır.

Begin'in, kendi yandaşı bağnaz baskı gruplarının etkisi altında bu kararı aldığı Tel - Aviv'deki diplomatik çevreler tarafından ileri sürülmekte. Aynı Begin, aynı çevrelerin etkisiyle Kudüs'ü de geçen yıl ilhak etmişti.

Bu durum, ortaya çok ciddi bazı soruların çıkmasına neden olmaktadır. Şöyle ki:

Önümüzdeki yıl Camp David Anlaşmaları gereğince, İsrail Sina'yı Mısır'a geri verecektir. İyimser gözlemciler, Begin'in Golan konusundaki kararı alarak, bağnaz güçleri hoşnut edip, Sina konusunda daha rahat hareket etme olanağını ele geçirmeyi amaçladığını ileri sürüyorlar. Begin'in bugüne dek uyguladığı politika dikkatle izlenirse, bu yorumların pek fazla iyimser olduğu görülebilir.

Menahem Begin iktidarının, İşçi Partisi'nin Mapam hizbi ve Abba Eban'ın başkanlığındaki «Değişim» grubunun karşı çıkacağını açıkladığı kararı, Suriye ve Mısır tarafından kınanmıştır.

Begin'in sözü edilen kararı, Kahire'de ve öbür başkentlerde var olan kuşkuları daha da artıracaktır. Bir çok gözlemci, Tel - Aviv'in Camp David Anlaşmalarına uyarak, Sina'dan çekileceğinden ciddi olarak kuşku duymaktaydı. Bu kuşku, iktidarının son günlerinde Enver Sedat'ın da içini kemirdiğinden, Mısır Devlet Başkanı Eylül başındaki tutuklamalara karar vermiş ve içerde büyük bir baskı kurarak, «Güçlü bir iktidar» olduğu izlenimini yaratmaya çalışmıştı.

Kısa süre içinde gelişen olaylar, Sedat'ın yaşamını da yitirmesine yol açan bu hesapların ne denli dayanıksız olduğunu açık - seçik göstermiştir.

Sedat'ın öldürülmesi ve yerine Hüsnü Mübarek'in geçmesinden sonra İsrail'in, Mısır'da güçlü bir iktidar olmadığı ve Camp David'in koşullarına Kahire'nin sonuna kadar bağlı kalmasının pek olası görülmediği gerekçesiyle, Sinayı geri verme kararını tümden ortadan kaldırdığını açıkça belirtmese de, ertelediğini açıklaması olanak dışı değil.

Hüsnü Mübarek'in, Enver Sedat kadar güçlü olmadığı yolundaki yaygın düşünce, İsrail'de bu yoldaki eğilimleri artırıcı bir etken olarak görülmekte.

Kendi bağnaz politikasının gittikçe daha çok tutsağı durumuna düşen Begin'in çıkmazı ise şu:

Tel - Aviv, Sina'dan çekilme kararını ertelediğini açıkladığı an, Hüsnü Mübarek, Mısır - İsrail ilişkilerinde yeni bir sayfa açmak durumundadır. Yeni Reis'in bir İsrail olup bittisi karşısında yepyeni bir politikaya yönelmekten başka seçeneği yoktur. Herhalde Golan'ın ilhakı kararının açıklandığı an, Kahire yeni politik seçeneklerin nasıl gerçekleşeceğini ciddi olarak düşünmeye başlamıştır bile.

Menahem Begin bu güç durumu, ancak ılımlı bir politikayla atlatabilir. Uzun dönemde İsrail için çok daha yararlı sonuçlar verebilecek olan bir yumuşama ortamının yaratılmasını sağlardı. Begin, bu gerçeği göremeyecek kadar saf değil. Ne var ki, İsrail Başbakanı kendi bağnaz politikasının tutsağı olmuş durumda ve bu yönde attığı her adımda kendisini daha da bağlamaktadır.

Begin'in bağnaz davranışları bölge için de büyük tehlikeler oluşturmaktadır. Golan'ın ilhakı yolundaki karar da bunlardan biridir.

olayların ardındaki GERÇEK

Ulusu uyarıyor

22 Aralık 1981

Başbakan Bülend Ulusu, Danışma Meclisinde yaptığı konuşmada, «Yunan hükümetinin bugün takındığı uzlaşmaz tutum, gerginlikleri kaçınılmaz kılar ve Yunanistan'ı ancak hüsrana götürür» demiştir.

Başbakanın konuşmasındaki biçim ve içerik

Türkiye'nin Yunanistan'a dönük politikasına yeni bir etken katmıyor. Ankara'nın konuya yaklaşımı öteden beri bellidir. Türkiye gerek Ege'de gerek Kıbrıs'taki sorunların ikili konuşmalarla ve Türkiye - Yunanistan ilişkileri çerçevesinde barışçı yollardan çözümlenmesi isteğindedir. Buna karşın Atina'nın şimdiye dek iyiniyetini gösteren davranışlar içinde olduğu söylenemez. Komşumuzdaki iktidar değişikliğinden sonra ise Papandreu hükümetinin Türkiye'ye dönük Yunan politikasında sertleşme ve tırmanmayla yeni bir dönemi başlattığı söylenebilir.

Bu yeni politikanın unsurları nelerdir? Panhellenik Sosyalist Partisinin büyük sayısal ağırlıkla iktidara geçmesi manevra alanını genişletmekte ve çok boyutlu bir strateji uygulamasına olanaklar vermektedir. Bu stratejinin Avrupa'ya, Amerika'ya, ve Üçüncü Dünya'ya yönelik çizgileri Türkiye'yi kuşatma amacında birleşmektedir.

Şöyle ki:

1) Atina NATO ve AET gibi örgütlerin bütün olanaklarından yararlanmasına karşın ters bir politika izlemektedir Papandreu, AET'den ve NATO'dan ayrılma eğiliminde görülmekte ne var ki bu görünüm altında bu örgütleri Türkiye'ye karşı silah gibi kullanmak taktiğini uygulamaktadır.

2) Papandreu, ABD'ne karşıt bir propaganda ve siyasayla iktidara tırmanmıştır. Böylece Yunanistan'daki Amerikan varlığı ve üsleri konusunda geniş pazarlık gücü kazanmıştır. Bu pazarlık gücünü, Türkiye'ye karşı kullanma amacındadır.

3) Ortadoğu'ya yönelik siyasetiyle Papandreu İslam ülkeleri arasında ve Üçüncü Dünya'da etkili olabilmektedir. FKÖ'nün Kıbrıs'ın güney kesimiyle yoğun ilişkileri bilinmektedir. Müslüman ülkelerdeki anti-Amerikan eğilimlerle PASOK'un politikası birbirine koşuttur. ABD nin Körfeze dönük askeri stratejisini benimsemeyen ve Yunanistan'daki Amerikan üslerini İslâm dünyasına karşı kullandırmayacağını açıklayan Papandreu, bu tutumuyla Ortadoğu'da destek sağlamayı amaçlamaktadır.

Görülüyor ki Papandreu (avantajlı sayılabilecek) bir genel politika kapsamında «Doğu'ya yayılma» stratejisini geliştirmeye çalışmaktadır. Türkiye'yi çok zayıf bir zamanında yakaladığını sanmaktadır. Gittikçe sertleşen tırmanma politikasını örtmek için Yunanistan'ın Türkiye'den gelen tehdit altında olduğu temasını sürgit işlemektedir. Son dönemlerde Avrupa'da Türkiye'yi dışlamak yolundaki eğilimlerin yoğunlaşması, Atina'ya tarihsel bir fırsat yakaladığı izlenimini vermektedir.

Tarih kitapları okunduğu zaman görülür ki, Yunanistan hep Batı'yı arkasına alarak Türkiye'ye yönelik saldırganlığını gündeme getirmiştir ve eyleme geçmiştir. Bu geleneksel siyasanın Papandreu hükümetince de benimsenmiş olmasına şaşılmaz.

Ne var ki Atina'nın hesabı şimdiye dek hep yanlış çıkmıştır. Başbakan Bülend Ulusunun bu bakımdan uyarısını «sinirli komşumuz» un titizlikle değerlendirmesi kendi çıkarı için gereklidir.

Başbakan Ulusu, Yunanistan'ın Türkiye'ye dönük tırmanma politkasında şu noktaları saptamıştır: 1) NATO'da Yunan taktiği örgütün temeline ve felsefesine aykırıdır. 2) İki ülke arasındaki anlaşmalar «keyfi» biçimde yorumlanamaz. 3) Emrivakiler yaratılarak ikili sorunlar çözümlenemez. 4) Yunanistan'ın yaklaşımı «benim sınırım bittiği yerde sizinki başlar» biçimindedir ve bu sınırlar tek yanlı saptanmaktadır. 5) Kıbrıs müzakereleri Yunanistan aracılığıyla baltalanmaktadır. 6) Atina, Kıbrıs'ta Yunanistan'ın garantör devlet olduğunu yeni hükümet programında ileri sürmüş, ancak bu konuda geç kalmıştır. 7) Yunanistan. Türkiye'ye karşı bir «Haçlı Seferi» oluşturma çabası içindedir. 8) Kıbrıs Rum kesiminde Yunanistan ateş gücünü artırıcı yatırımlara girişmiştir.

Ankara'nın Yunanistan'daki gelişmeleri özenle izlediği böylece saptanmaktadır.

Atina, Türkiye'yi bir zayıf zamanında yakaladığı sanısı üstüne politika geliştirirse Sayın Ulusu'nun belirttiği gibi sonu «hüsrandır».

Türkiye'nin tarihinde en zayıf zamanı 1919'du. O serüvenden Yunanistan kazançlı çıkabildi mi?

★★★

Polonya: Bir bunalımın anatomisi

Ergun BALCI — 22 Aralık 1981

Dayanışma Sendikasının yönetimle 16 aylık mücadelesinde ilk yanlışı ne zaman yaptığını kestirmek güç. Ama son ve en büyük yanlışını herhalde ülkede sıkıyönetim ilanından iki gün önce yaptı. General Jaruzelski'nin Polonya'da sıkıyönetim ilan edildiğini açıklamasından iki gün önce 11 aralık'ta Gdansk'ta toplanan Dayanışma Ulusal Konseyi siyasal rejimin niteliğini belirlemek amacıyla halk oylamasına gidilmesi için çağrı yapıyor ve 1982 yılında demok-

ratik seçimlere gidilmesini istiyordu. Olayların dramatik biçimde noktalanmasını büyük ölçüde hızlandıran Gdansk toplantısında ayrıca 17 aralık perşembe günü «Protesto günü» ilan ediliyor ve parlamento hükümete olağanüstü yetki verdiği takdirde genel greve gidileceği açıklanıyordu. AP ajansı «Komünist Partinin genel seçimlerle, halk oylamasını kabul etmesi, kendi eli ile idam fermanını imzalaması demektir» diyordu.

Yönetim kendi idam fermanını imzalayacağına, uzun süredir beklediği fırsatı ele geçirerek Dayanışmanın idam fermanını imzaladı.

Dayanışma daha önce de büyük yanlışlar yaptı. İtfaiyecilerin okulunun polis tarafından basılmasından sonra 4 aralık'ta Radom kentinde yapılan Dayanışma toplantısı işlenilen hataların diğer bir örneği idi. Hükümet Radom toplantısında yapılan konuşmaların gizlice banda kaydettiği içeriğini açıklarken Dayanışmaya karşı harekete geçmek için eline güçlü bir koz geçirmiş oluyordu. Açıklanan bantlara göre Radom'da yapılan konuşmalarda Komünist Partisinden iktidarı ele alma konusu tartışılmış. Walesa «Çatışma artık kaçınılmaz olmuştur. Bu sistem savaşmadan değiştirilmez..» derken 27 yaşında Zbignlew Bujak adlı genç bir fabrika işçisi «İşçi Muhafızlarının» kurulmasını, radyo ve televizyonun ele geçirilmesini önermiştir. Dayanışma bu konuşmaları inkâr etmemiş, ancak 8 saatlik toplantının yalnızca yarım saatlik bölümünün açıklandığını böylece tümcelerin bambaşka anlama büründüğünü belirtmiştir.

Dayanışmanın Eylül ayında yapılan ilk kurultayında diğer sosyalist blok ülkeleri işçilerine kendi bağımsız sendikalarını kurmaları için çağrıda bulunulması, gerçekçilikle bağdaşmayan başka bir davranıştı.

Bu yıl Ekim ayında Jaruzelski'nin «Yerel anlaşmazlıkları çözmek için» kırsal bölgelere askeri birlikler göndermesinden sonra tırmanışın giderek artmaya başladığı dönemde bir kez umut ışığı parlamış, 4 kasım'da Jaruzelski, Kardinal Glemp ve Walesa «İç Zirvede» buluşmuşlardı. Yönetim, zirveye «Ulusal Uzlaşma Cephesi» kurulması önerisini getiriyordu. Ancak kurulacak cephenin yapısı konusunda taraflar anlaşamadılar. Yönetim, «Ulusal Uzlaşma Cephesine», çıkarı olan tüm kuruluşların (eski sendikalar, özerk sendkalar, Dayanışma, kilise grupları ve gençlik örgütleri) katılmasını öneriyordu. Böylece her telden sesin çıkacağı cephede, Dayanışmanın etkinliği azalacak, gücü sulandırılacaktı. Walesa ise, cephenin yalnızca kilise, parti ve Dayanışma'dan oluşmasını, bu üç kurumun da veto hakkına sahip bulunmasını savunuyordu. «İç Zirve» bir anlaşmaya varılamadan dağıldı. Başpiskopos Glemp'in ikinci buluşma önerisi ise General Jaruzelski tarafından geri çevrildi. Bu arada grev ve gösteriler yayılıyor. İtfaiyecilerin direnmesi dünya basının başlıklarında yer alıyordu. Merkez Komitesi ise giderek daha sert bir tutuma giriyor. Parlamentodan hükümete olağanüstü yetkiler vermesini istiyordu. Olaylar bundan sonra hızlanarak, itfaiyecilerin okuluna yapılan baskın, Dayanışma'nın Radom ve Gdansk toplantıları birbirini izleyecek, sonunda 13 Aralık pazar sabahı General Jaruzelski Polonya'da sıkıyönetim ilân edildiğini dünyaya duyuracaktı.

Dayanışma Sendikası yukarıda belirtildiği gibi yanlışlar yapmış, tabanın denetimi zaman zaman elden kaçmıştır. Ancak olayların günümüzdeki noktaya dayanmasının temel nedeni bu mudur?

Sanırsak böyle bir görüş, Polonya dramına yüzeysel bir yaklaşım olur. Polonya'da 16 aydır tanık olduğumuz olay bir iktidar mücadelesi idi; ya da iktidarı paylaşma savaşımı idi. Yönetilenlerin, yönetime katılma çabası, teoride işçilerin devletinde işçi sınıfının yönetimde söz hakkı sahibi olma kavgasıydı Polonya'daki çekişme. Dayanışma, iktidara ortak olmak istiyor, bir işçi devletinde bunu en doğal hakkı olarak görüyordu. Parti ise buna yanaşmıyor, iktidar tekelini elinde tutmakta direniyordu. Kavga tümüyle siyasal niteliğe bürünmüş, ekonomik bunalım ise, tarafların birbirini suçlamak için kullandıkları silaha dönüşmüştü. Yönetim ekonomik bunalımdan ötürü, Dayanışmanın düzenlediği grevleri suçluyor. Dayanışma ise ekonomik politikada yapılan yanlışlara ve yönetimin yetersizliğine işaret ediyordu. Besin maddeleri fiyatlarına yapılan büyük zamları protesto için düzenlenen grevlerde işçilerin ücretlerine zam istemek yerine yönetimin ekonomik politikasını kınamaları anlamlıdır.

Dayanışma, mücadelenin siyasal niteliğini Eylül ayında yapılan Birinci Kurultayında açıkça ortaya koymuştu. Bu kurultayda alınan kararlar arasında, işçilere çalıştıkları işyerlerinde özerklik tanınması (bir tür özyönetim) işletmelerde üst düzeydeki yöneticilerin işçiler tarafından seçilmesi ve işçilerin üretim üzerinde söz hakkı olması gibi maddeler yer alıyor, toplantıda konuşan Szczecik şubesi başkanı Marian Jurczky «Dayanışmada ülkeyi yönetebilecek yetenekte yetkililer vardır» diyordu.

Ama yönetim Dayanışmaya bağımsız sendika statüsü ve grev hakkı tanımadı mı?... Çiftçilerin sendika kurma hakkını ya da cumartesi günleri tatil yapılmasını kabul etmedi mi?...

Etti. Ancak Dayanışmanın üç temel isteği vardı ki, parti buna kesinlikle yanaşmadı. Bunlar işçilerin işletmelerde yönetime katılmaları, ekonomik bunalıma çare aramak için yönetimle Dayanışma arasında ortak bir «Sosyal Ekonomik Konsey» kurulması ve radyo ile televizyonda Dayanışmanın da sesini duyur-

ması önerileri idi.

Bir yerde bir işçi mi dövülmüş grev başlıyor, yönetim işçiyi döven polisi ya görevden alıyor, ya da başka yere nakledicyordu. Ama karar mekanizmasına katılma söz konusu olunca «Arkadaş dur!...» diyordu. Bu açmaz, kimi resmi yetkililer tarafından da görülmüştü. Merkez Komitesinin Marksizm-Leninizm Enstitüsü yönetmeni Prof. Jerzy Wiatı, 20 aralık'ta yaptığı açıklamada Komünist Partisinin (Birleşik İşçi Partisi), «İktidarı tekelinde tutmaktan vazgeçmesi gerektiğini» söylüyordu. «Le Monde» gazetesi, haberi bir Polonyalı yetkilinin «Sansasyon yaratan açıklaması» diye veriyordu.

Dayanışma, 16 ay, sorunun temeline inmekten kaçınan bir yönetimle çekişti. Bu ortamda özle, öz olmayan birbirine karıştı. Parti Dayanışma'ya «Aman batıyoruz. Elbirliği ile ülkeyi kurtaralım. Ben eskisi gibi yöneteyim, sen de çalış...» diyordu. Dayanışma ise «İşbirliğine hazırım ama yönetime benim de katılmam koşulu ile. Çünkü bu duruma senin kötü yönetiminle geldik» yanıtını veriyordu.

Görünüşte iki taraf da işbirliğine hazırdı, ama biri iktidarı paylaşmayı kabul etmiyor, öbürü ise iktidara ortak olmadan çalışmayı reddediyordu.

Parti grevlerin ekonomiyi çökerttiğini ileri sürüyor. Dayanışma ise bu uçuruma yönetimin on yıldır izlediği yanlış ekonomik politikalar yüzünden yuvarlandıklarını belirtiyordu.

Ne var ki, zaman Dayanışmanın aleyhine işliyordu. Dükkânların önünde saatlerce kuyrukta bekledikten sonra eve eli boş dönen vatandaş, günlük yaşantısının kaygısı içinde bir noktadan sonra «sebep-netice» ilişkisini unutup «canım bu grevlerin de sırası mıydı?..» diye düşünme eğilimine girer. Radyo ve televizyon üzerinde tekel sahibi olan yönetim de konuyu vargücü ile işleyerek ekonomik çöküntünün tek nedeni olarak grevleri gösteriyor, Dayanışmayı toplumun temeline dinamit koyan yıkıcı bir örgüt olarak tanımlıyordu.

Ve Dayanışma sinirlenmeye başladı.

Radikaller arasında artık yitirilecek zaman kalmadığı, kesin çatışmanın kaçınılmaz olduğu görüşü ağır basıyordu. Merkez Komitesinde de sertlik yanlılarının görüşü egemen olmuştu.

İki rakibin de «nihai karşılaşma» için kılıçlarını biledikleri bu ortamda serinkanlılığını yitirip, yanlış yapan taraf darbeyi yiyecekti.

Dayanışma, bu yanlışı Radom ve Gdansk toplantılarında yaparak, yönetime harekete geçmek için beklediği fırsatı verdi.

DİSK davasında sanık kimlikleri

25 Aralık 1982

İstanbul Haber Servisi

Ek fotograflar dışında 817 sayfa olarak düzenlenen DİSK'le ilgili iddianamenin iç kapağında «DİSK, DİSK'e bağlı sendikalar, DİSK ile ortak amaç ve faaliyetlerde bulunan kişi ve kuruluşlar soruşturması yazısı var. Soruşturmayı yürüten savcılar olarak Hakim Kd. Albay Süleyman Takkeci, Aytekin Gani Ataman, Osman Cücük, Akören Kandur ve Asım Kutur'un adları yazılı İddianame, 817. sayfada davanın 2 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesinde bakılması istemi ile noktalanıyor. Altında 25.6.1981 tarihi ve Sıkıyönetim Savcısı Süleyman Takkeci'nin imzası yer alıyor 2971 esas 1291 karar numarasını taşıyan İddianame 26 ekim tarihi ile 2 Nolu Mahkeme kalemine teslim edildi. İddianamenin 1 sayfasında işlenen suç şöyle açıklanıyor.

«Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan mene cebren teşebbüs etmek.

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahahkkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül etmek kurmak veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare etmek veya bu hususlarda yol göstermek Aynı sayfada iddianameye konu olan suçların 13.2.1967 - 12.9.1980 tarihleri arasını kapsadığı belirtildikten sonra sanıklar bölümüne geçilerek, sanıkların tanıtımı şöyle yapılıyor.

DİSK GENEL BAŞKANI VE YÜRÜTME KURULU ÜYELERİ

● ABDULLAH BAŞTÜRK — M. Ali oğlu 1919'da Emine'den doğma, Yalova ilçesi Güney köyü, hane 11'de nüfusa kayıtlı olup, İstanbul. Bakırköy, Ataköy 2. kısım S. 202. No. 50'de bulunan Genel-İş Sendikası'na ait pansiyonda yatar kalkar. Ankara, Bahçelievler, 4. Cadde No. 133/3'de oturur. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Genel-İş Sendikası Genel Başkanı, halen bu suçlardan dolayı Davutpaşa Askeri Cezaevinde tutuklu. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● AHMET FEHMİ IŞIKLAR — Ali oğlu. 1941'de Nuriye'den doğma. Urfa ilinde nüfusa kayıtlı, Beşiktaş'ta oturur. DİSK Genel Sekreteri, Sosyal Hizmetler Yatırımlar, Siyasal ve Sosyal İlişkiler Personel ve Koordinasyon Daireleri Başkanı, Güvence ve gözetim tarihi 19.10.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● ALİ RIZA GÜVEN — Mehmet oğlu. 1941'de Zeynep'ten doğma. İstanbul ilinde nüfusa kayıtlı, Şişli'de oturur. DİSK Yürütme Kurulu üyesi, Mali Daire ve Toplu Sözleşme Dairesi eski Başkanı ve Tekstil Sendikası eski Genel Başkanı, Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● CELAL KÜÇÜK — Mevlüt oğlu, 1933'de Fehmi'den doğma. Zonguldak ilinde nüfusa kayıtlı, Bakırköy'de oturur. DİSK Yürütme Kurulu Üyesi ve Lastik-İş Sendikası eski Genel Sekreteri. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● KEMAL NEBİOĞLU — Cemal oğlu, 1926'da Selime'den doğma. Rize Ardeşen'den nüfusa kayıtlı. Şişli'de oturur. DİSK Yürütme Kurulu üyesi, Gıda-İş Sendikası eski Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 18.9.1980 tutuklama tarihi 6.1.1981.

● MUKBİL, ZIRTILOĞLU — Ömer Niyazi oğlu, 1932'de Hatice'den doğma. İstanbul ilinden nüfusa kayıtlı, Göztepe'de oturur. DİSK Yüretme Kurulu üyesi ve Genel Başkan Vekili Dış İlişkiler ve Hukuk İşleri Dairesi Başkanı ve Gıda-İş Sendikası eski Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● TUNCER KOCAMANOĞLU — M. Akif oğlu 1938'de Zinnure'den doğma. Ankara ilinde nüfusa kayıtlı. Ankara'da oturur. DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Örgütlenme Dairesi Başkanı. Devrimci Toprak-İş Sendikası eski Genel Başkanı Gözetim tarihi 25.4.1981 tutuklama tarihi 13.5.1981.

● MUSTAFA AKTULGALI — M. Fikret oğlu. 1946'da Melahat'tan doğma. İstanbul'dan nüfusa kayıtlı olup. İstanbul Kartal'da oturur DİSK 6. Genel Kurul Yürütme Kurulu üyesi, DİSK Eğitim Dairesi eski Başkanı ve Keramik İş Sendikası Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1981, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● SÜLEYMAN ÇELEBİ — M. Cemal oğlu, nüfusa kayıtlı. Eyüp'te oturur. DİSK Yürütme Kurulu üyesi. Tekstil Sendikası eski Genel Başkanı, DİSK Örgütlenme Dairesi Başkanı Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

DİSK YÖNETİM KURULU ÜYELERİ:

● SELAHATTİN SELÇUK SAYIN — M. Kâzım oğlu, 1934'de Leyla'dan doğma. Yozgat'tan nüfusa kayıtlı olup, Ankara'da oturur. DİSK Yönetim Kurulu üyesi, Tekges-İş Sendikası Genel Başkanı, Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● HALİL HAYTA — Halil oğlu, 1938'de Hatice'den doğma. Görele'den nüfusa kayıtlı, İst. Gaziosmanpaşa'da oturur. DİSK 5. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Has-İş Sendikası eski Genel Başkanı. Gözetim tarihi 4.2.1981 tutuklama tarihi 30.4.1981..

● KEMAL YILMAZ — Ali oğlu 1937'de Zeynep'ten doğma. Sivas'tan nüfusa kayıtlı, Fatih'te oturur. DİSK 5. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi, Lastik-İş Sendikası Yönetim Kurulu üyesi ve İstanbul Şube Başkanı Güvence ve gözetim tarihi 15.9.1980, salıverme tarihi 27.12.1980, tutuklama tarihi 21.1.1981.

● ALİ ŞAHİN — Abdülkadir oğlu, 1937'de Fatma'dan doğma, Ankara ilinden nüfusa kayıtlı, Gebze'de oturur. DİSK 5. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi Hürcam-İş Sendikası eski Genel Sekreteri ve Genel Başkanı.

● MEHMET MIHLACI — Ziya oğlu 1942'de Emine'den doğma Rize, Çayeli'nde nüfusa kayıtlı, Kartal'da oturur. DİSK 5. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Gıda-İş Sendikası Yönetim Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980, tahliye tarihi 22.1.1981.

● KENAN AKMAN — Cemal oğlu, 1935'te Ayşe'den doğma Kocaeli'nden nüfusa kayıtlı, Kocaeli'nde oturur. DİSK 5. 6. ve 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Lastik-İş Sendikası Genel Başkan Vekili. Güvence ve gözetim tarihi 15.9.1981, salıverilme tarihi 27.12.1980. tutuklama tarihi 27.12.1980.

● NİYAZİ KUAS — İsa oğlu, 1937'de Melek'ten doğma, Sakarya'dan nüfusa kayıtlı, Bakırköy'de oturur DİSK 5. ve 6. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi. Lastik-İş Sendikası Genel Başkan Vekili ve İstanbul Şube Başkanı Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● MUSTAFA KARADAYI — Ahmet oğlu, 1943'de Zehra'dan doğma. İzmir Menemen'de nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 5. 6. ve 7. Genel Kurul, Yönetim Kurulu üyesi ve Petkim-İş Sendikası Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 24.9.1980, salıverilme tarihi 11.10.1980, gözetim tarihi 2.3.1981, tutuklama tarihi 30.4.1981.

● İSMET CANTEKİN — Halil oğlu, 1942'de Naciye'den doğma, Bandırma'da nüfusa kayıtlı, Bursa'da oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul üyesi Dev Maden-Sen Genel Başkanı ve Bursa Şube Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1981, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● İSMAİL HAKKI ÖNAL — İsmail oğlu, 1938'de Sultan'dan doğma, Tunceli Mazgirt'ten nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul Yönetim üyesi ve Genel-İş Yüretme Kurulu üyesi, Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1981, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● BELGÜZAR CAN — Dursun oğlu, 1933'te Havva'dan doğma, Şebinkarahisar'dan nüfusa

kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Genel-İş Sendikası Yürütme Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama tarihi 27.12.1980.

● DEMİRHAN TUNCAY — Hüseyin oğlu, 1927'de Meryem Elmas'dan doğma, Ankara'dan nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Gıda-İş Sendkası Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme tarihi 27.12.1980 tutuklama tarihi 23.1.1981.

● NUSRET AYDIN — Yusuf oğlu, 1933'te Rabia'dan doğma. Rize, Pazar'dan nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 6. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Oleyis Sendikası Genel Başkanı. Güvence tarihi 12.9.1980, salıverilme tarihi 11.10.1980, gözetim tarihi 4.5.1981, salıverlme tarihi 14.5.1981.

● RIDVAN BUDAK — Rıza oğlu, 1950'de Nigâr'dan doğma. İstanbul'dan nüfusa kayıtlı, Merter'de oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Tekstil Sendikası Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980 tutuklama tarihi 27.12.1980.

● EKREM AKKUŞ — Maksut oğlu, 1946'da Menekşe'den doğma. Adana ilinden nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Genel-İş Sendikası Yürütme Kurulu üyesi, Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme tarihi 27.12.1980, tutuklama tarihi 30.1.1981.

● DURMUŞ ALİ YALNIZ — Bilal oğlu, 1942'de Tevfika'dan doğma, Kocaeli, Yuvacık köyünde nüfusa kayıtlı, İzmit'te oturur. DİSK 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Lastik-İş Sendikası Genel Başkanı Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, salıverilme tarihi 27.12. 1980, tutuklama tarihi 22.1.19881.

● TAHİR GÜNER — Hacı Hayri oğlu, 1932'de Saliha'dan doğma, Elazığ ilinden nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi. 6. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Oleyis Sendikası Genel Sekreteri. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme tarihi 27.12.1980.

● AKÇİN KOÇ — Abdullah Naci oğlu, 1935'de Feride'den doğma, Tirebolu nüfusuna kayıtlı, Giresun'da oturur. DİSK 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Fındık İş Sendikası Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, salıverilme tarihi 11.10.1980, gözetim tarihi 23.1.1981, tutuklama tarihi 26.1.1981.

● YALÇIN TALAKA — A. Mecit oğlu, 1938 Tayyibe'den doğma, Çankaya'dan nüfusa kayıtlı Ankara'da oturur. DİSK 7. Genel Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve T.İ.S. Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme tarihi 27.12.1980, tutuklama tarihi 30.1.1981.

● ÖZCAN KESKEÇ — Veli oğlu, 1945'de Fatma'dan doğma. İsparta'dan nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 7. Genel Yönetim Kurul Yönetim Kurulu üyesi ve Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, salıverilme tarihi 11.10.1981, tutuklama tarihi 30.4.1981.

DİSK ONUR KURULU ÜYELERİ:

● ERGÜN FARUK ERDEM — Ömer oğlu, 1936'da Celile'den doğma, Trabzon ilinden nufusa kayıtlı, Merter'de oturur. DİSK 5. 6. ve 7. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi, Maden-İş Sendikası eski 1. Bölge Temsilcisi ve Yönetim Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980. tutuklama tarihi 27.12.1980.

● TÜRKER AZAKLI — Mehmet oğlu, 1934'de Saniye'den doğma. Ordu ilinden nüfusa kayıtlı, Bakırköy'de oturur. DİSK 6. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Lastik-İş Sendikası eski Yürütme ve Yönetim Kurulu üyesi Güvence gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme 27.12.1980, tutuklama 21.1.1981, tahliye 12.2.1981

● ALİ TAŞER — Yunus oğlu, 1936'da Vesile'den doğma. Kocaeli Tepecik köyünde nüfusa kayıtlı, İzmit'te oturur. DSK 5. ve 6. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Lastik-İş Sendikası İst. Şube Yönetim Kurulu üyesi. Gözetim tarihi 19.6.1981, salıverilme 22.6.1981.

● İSMAİL ÇALIŞKAN — Mustafa oğlu, 1933'te Kezban'dan doğma, Ürgüp Ortahisar köyü nüfusuna kayıtlı. Kayseri'de oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Genel-İş Sendikası Kayseri Bölge Başkanı. Gözetim tarihi 5.2.1981, tutuklama tarihi 30.4.1981.

● CEMAL ARSLAN — Bayram oğlu, 1936'da Satı'dan doğma. Alaca Küre köyünde nüfusa kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 7. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Genel-İş Sendikası Ankara Merkez Şub. Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 6.10.1981, tutuklama 6.1.1981.

● OSMAN ÖZKAN — Hüseyin oğlu, 1936'da Makbule'den doğma. Sakarya'dan nüfusa kayıtlı, Adapazarı'nda oturur. DİSK 7. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Lastik-İş Sendikası Yürütme Kurulu üyesi. Gözetim tarihi 26.3.1981, tutuklama tarihi 30.4.1981.

● ŞABAN AYDIN — Ali oğlu, 1943'de Ayşe'den doğma, Ermenek Küçük Pınar köyü nüfusuna kayıtlı. Bursa'da oturur. DİSK 7. Genel Kurul Onur Kurulu üyesi ve Olayis Sendikası Bursa Şub. Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 12.9.1980, salıverilme 27.12.1980.

DİSK DENETİM KURULU ÜYELERİ:

● TALAT ÖZ — Harun oğlu, 1940'da Emine'den doğma, Kavak nüfusuna kayıtlı, Kadıköy'de oturur. DİSK 6 ve 7. Genel Kurul Denetim Kurulu üyesi, Lastik-İş Sendikası Denetim Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme 27.12.1980, tutuklama 22.1.1981.

4 BAKAN DEĞİŞTİ

Sanayi Bakanı Kocatopçu'nun yerine Mehmet Turgut, Enerji Bakanı Bingöl'ün yerine Fahir İlkel, Gümrük Bakanı Baturalp'in yerine Ali Bozer, Sağlık Bakanı Necmi Ayanoğlu'nun yerine de Kaya Kılıçturgay atandı.

Mehmet Turgut
Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Kaya Kılıçturgay
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Fahir İlkel
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Ali Bozer
Gümrük ve Tekel Bakanı

Taşkınlık yapanlar salondan çıkarıldı

MHP DURUŞMASINDA YILMA DURAK AĞLAD

Batı, Polonya'nın 350 milyon dolarlık kredi istemini reddetti

skerler grevdeki 2 madene rahiplerle birlikte girdiler

23.12.1981

◉ FİKRİ TANTA — Yahya oğlu, 1939'da Emine'den doğma. Sapanca nüfusuna kayıtlı, Kocaeli'nde oturur. DİSK 5. Genel Kurul Denetim Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama 27.12.1980, tahliye 27.5.1981.

◉ MEHMET BEKİROĞULLARI — Ramazan oğlu, 1940'da Muhsine'den doğma, Adapazarı'ndan nüfusa kayıtlı, Sakarya'da oturur. DİSK 5. Genel Kurul Denetim Kurulu üyesi, Lastik-İş Sendikası Genel Başkan Vekili, Sakarya Şube Başkanı. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, tutuklama 27.12.1980.

◉ İSMAİL ÖZBİÇER — Mehmet oğlu, 1929'da Şaziye'den doğma, Uşak nüfusuna kayıtlı, Ankara'da oturur. DİSK 6. ve 7. Genel Kurul Denetim Kurulu üyesi ve Genel-İş Sendikası Yürütme Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim 16.9.1980, salıverilme 27.12.1980, tutuklama 23.1.1981.

◉ KEMAL AKAR — Yunus oğlu, 1947 İstanbul doğumlu, İstanbul'da oturur. DİSK 6. Genel Kurul Denetim Kurulu üyesi, Oleyis Sendikası Marmara Şube Başkanı. Gözetim tarihi 28.10.1980, tutuklama 6.1.1981, tahliye 27.5.1981.

◉ DURSUN ALİ KOCAMAN — Hüseyin oğlu, 1932'de Emine'den doğma. Rize Pazar ilçesi nüfusuna kayıtlı. DİSK 7. Genel Kurul Denetim Kurulu üyesi ve Oleyis Sendikası Yürütme Kurulu üyesi. Güvence ve gözetim tarihi 16.9.1980, salıverilme 27.12.1980.

DİSK BÖLGE TEMSİLCİLERİ

◉ ALİ KAYA — Mehmet oğlu, 1938'de Sıdıka'dan doğma, Ankara Beypazarı nüfusuna kayıtlı, Ankara'da oturur. DSK Ankara 1. Bölge Temsilcisi. Gözetim tarihi 26.2.1981, tutuklama 30.4.1981.

◉ SAİM AKBULUT — Hasan Hüseyin oğlu, 1935'te Ayşe'den doğma. İzmir Urla nüfusuna kayıtlı, İzmir'de oturur, DİSK İzmir 3. Bölge temsilcisi ve Genel-İş Sendikası Kapı Kalorifer Şub. eski Başkanı. Gözetim tarihi 13.11.1980, tutuklama 3.2.1981.

◉ SEFER GÜVENÇ — Süleyman oğlu, 1945 doğumlu, Tekirdağ, Malkara nüfusuna kayıtlı, Bakırköy'de oturur. DİSK İzmir eski 3. Bölge Temsilcisi ve DİSK Genel Merkez eski Eğitim ve Örgütlenme Uzmanı. Gözetim tarihi 5.3.1981, tutuklama 30.4.1981.

◉ RECEP KOÇ — Dursun oğlu, 1931 Ayşeden doğma Trabzon Of nüfusuna kayıtlı. Antalya'da oturur. DİSK Antalya 4. Bölge Temsilcisi ve Maden-İş Sendikası Antalya eski Şub. Başkanı. Gözetim tarihi 9.2.1981, tutuklama 30.4.1981.

◉ TAYYAR ELMAS — Mehdi oğlu, 1951 doğ. Düzce Çapayat köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yer de oturur. DİSK Kocaeli 5. Bölge Temsilcisi, Maden-İş Sendikası 7. Bölge temsilcisi. Gözetim tarihi 5.3.1981, tutuklama 30.4.1981.

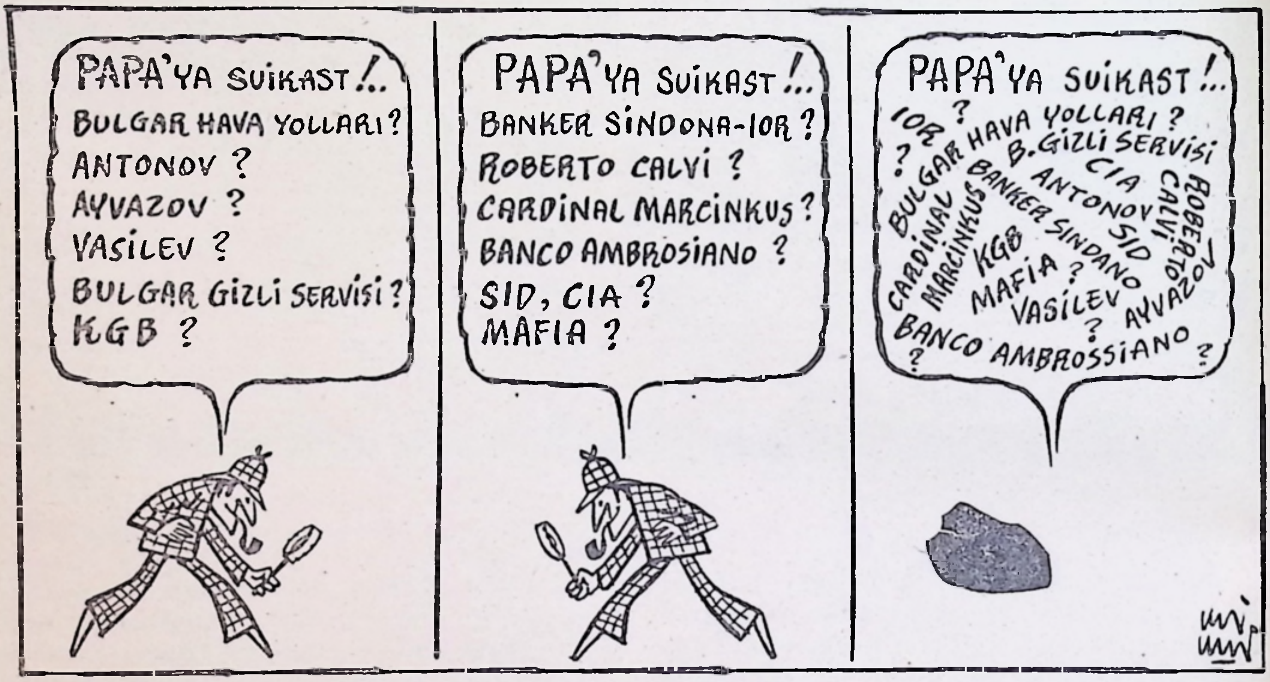
◉ RAFET DEMİRTEL — Ömer oğlu, 1947 de Fikriye'den doğma. Erzurum Aşkale nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur. DİSK Erzu-

rum 11. Bölge temsilcisi. Güvence ve gözetim tarihi 2.10.1980, salıverilme 27.10.1980, gözetim 9.2.1981, tutuklama 30.4.1981.

● CELAL ALÇINKAYA — Aşur oğlu, 1933 Gülizar'dan doğma, İstanbul nüfusuna kayıtlı, Bahçelievler'de oturur. DİSK İstanbul 14. Bölge temsilcisi. Gözetim tarihi 9.2.1981, tutuklama 30.4.1981.

● YUSUF YÜREKLİ — Hasan oğlu, 1946 doğumlu, Adana Karataş nüfusuna kayıtlı, Adana'da oturur. DİSK Adana 1. Bölge temsilcisi, Genel-İş Sendikası Adana eski Şub. Yönetim Kurulu üyesi. Gözetim tarihi 5.2.1981, tutuklama 30.4.1981.

● HASAN KAHRAMAN — Salih oğlu, 1947 doğumlu, Sakarya ili nüfusuna kayıtlı, Kartal'da oturur. DİSK Kartal 15. Bölge temsilcisi. Gözetim tarihi 9.2.1981, tutuklama 30.4.1981.

25.12.1981

TÖB-DER kapatıldı

26 Aralık 1981

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB - DER) Genel Merkezi ve tüm şubeleri «Legal halden illegal hale dönüşerek Marksist - Leninist bir düzende idareyi amaçladığı» savıyla kapatıldı.

Sanıklardan 12'si beraat ederken, 50'si de 1 yıldan 9 yıla kadar değişen hapis cezalarına çarptırıldılar.

(3) Numaralı Askeri Mahkemede yapılan duruşmada karar açıklandı. Kararda Tahsin Doğan, Yusuf Başat, İbrahim Yeşilyurt, Erol Çağlayan, Necip Bektaş, Mustafa Varol, Zeki Aslan, Mahmut Özçift, Ali Bayraktar, Feyzullah Ertuğrul, Bahattin Özcan Acar ve İbrahim Sendikası Marmara Şube Başkanı. Gözetim ta-1953'de Huriye'den doğma Ordu Perşembe'den Bekem'in beraatlerine karar verildi.

Hüseyin Şenşastımoğlu, İsmail Okutucu, Cevat Gezgin ve İlhan Alkan adlı sanıklar TCK. 142. maddesi uyarınca «Komünizmi övdükleri, milli duyguları zayıflatıcı propaganda» yaptıkları savıyla 1'er yıl ağır hapis cezasına mahkûm edildiler.

Sanıklardan 142/1. maddesi uyarınca 5'er yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilenler ise şöyle sıralanıyor:

Fevzi Ceylan, Hayri Erdoğan, Süleyman Özcift, Fikri Çalışkan, Metin Erdemirci, Kenan Harnan Hoplar, Nazmi Çoban, Celal Gül, Fuat Olgaç, Sezai Özen.

TÖB-DER yöneticilerinden 31'i TCK 141/1. maddesi uyarınca 8 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldılar. 8'er yıl hapse mahkûm edilenlerin adları şöyle:

Süleyman Yaşar, İsmet Yalçınkaya, Ali Rıza Aydın, Abdullah Gülbudak, Öner Yağcı İbrahim Acar, Saim Balüken, Haşim Çiçek Selahattin Yetkin, Mahmut Nesil Ünal, Nabi Belekoğlu, Hulûsi Top, Faruk Atalayer, Enver İnceler, Selçuk Arhan, Doğan Oğuzer, Ahmet İnce, Hüseyin İşen, Şeref Canbay Mustafa Er-

geldi, Mustafa Deprem. Hüseyin Selçuk Ural, Rıza Duru, Firuz Çetin Över, Turgut Yılmaz, Mustafa Çetin, Kenan Aras, Ahmet Fuat Özkan, Osman Akman, Olgun Delikanlı, Hasan Yiğit.

Ayrıca, Seyfettin Bican, İbrahim İşyar, İlhami Şen ve İbrahim Çerçi adlı sanıklar TCK 141/1'inci maddesi uyarınca 9'ar yıl hapis cezasına mahkûm edildiler.

Sanıkların ceza sürelerinin üçte biri oranın da çeşitli illerde genel gözetim altında bulundurulmalarına da karar verildi.

Anayasal tartışma

26 Aralık 1981

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu bir aylık çalışmasının ürünü olan raporu Meclis Başkanlığına vermiştir. Bu rapor Danışma Meclisi Genel Kurulunda ele alınacaktır.

Ayrıca Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Hukuk Fakültesinden 23 öğretim üyesiyle yardımcılarının hazırladığı bir rapor da Danışma Meclisi Başkanlığına ve Anayasa Komisyonuna sunulmuştur. Yeni Anayasa çalışmalarına bir katkı niteliğinde değerlendirilmesi gereken bu raporun temel çizgileri şunlardır:

1) Her Anayasa düzenlemesinin kendinden öncekine bir tepki niteliği taşıması doğaldır. Ancak bu tepki bir «İhtilal» sonucu değilse toplumun tarihsel gelişme çizgisine ters düştüğü ölçüde yeni yanılgılara yolaçar; Çözmek istediği sorunlara yeni sorunlar katar. 2) Tek Meclisli bir parlamento içindeki çoğunluğun tüm devlet etkinliklerine egemen olması ve özgürlükler düzeninde tehlike oluşturması üzerine yapılan 1961 Anayasası, tek parti oligarşisine karşı dengeler ve güvenceler arayan bir sistemi benimsemiş; yargı denetimini; iki Meclisi, tarafsız Cumhurbaşkanı ilkelerini getirmiştir. 3) Şimdi karşı karşıya bulunduğumuz tehlike, Türkiye'yi 12 Eylül öncesine getirmiş nedenlerin 1961 Anayasasın'dan kaynaklandığı konusundaki eğilimin büyüklüğüdür. Bu Türkiye'yi tarihsel gelişim çizgisinden saptıracak bir tepki sıçramasına yol açabilir. 4) Çünkü 1961 Anayasasının teröre yardımcı olduğu, ya da ülkeyi yönetmek için gerekli içerikten yoksun olduğu yeni bir yanılgıya düşmek olasıdır. 5) Bu tepkiyle yapılacak yeni Anayasada «Otorite» özlemiyle «Yürütmeyi güçlendirme» ilkeleri gereğinden ağır basarsa, ülkenin tarihsel gelişimine ters düşen bir sistem tercihine dönüşebilir. 6) İki yüzyıldır özgürlükçü demokrasi yolunda yürüyen Türkiye'de demokratik hukuk devletinin asgari gereklerine ters düşen bir yapı kurulamaz. 7) Çoğulcu demokratik rejim içinde şu iki sistemden biri seçilebilir. Ya başkanlık sistemi, ya da parlamenter sistem. Bir de «Karma sistem» önerilebilir; ancak bu öneri karmaşıklığı oranında kargaşa yaratmak tehlikesini de yapısında taşımaktadır. 8) Her iki sistemde yasama yetkisi halkın seçtiği meclislerin elindedir. Bu bakımdan özde sistemler birdir. Yargının bağımsızlığı da her sistemde temel ilkedir. ki sistem arasındaki ayırım yürütmede görülür. 9) Başkanlık sisteminde yürütme yetkisi halkın seçtiği Devlet Başkanındadır. Bu tutarlı bir kuraldır; çünkü egemenlik halktadır, halkın seçtiği kişi yetkiyle donatılır. 10) Ne varki bu sistemde seçilmek üzere halkın karşısına çıkan kişinin bir partinin adamı olması ve seçim kampanyasına böyle katılması doğal ve kaçınılmazdır. Devlet Başkanının güçlü olması için hem halkça seçilmesini hem yansız olmasını istemek sistemin mantığı ile bağdaşmaz. 11) Bu durum, Türkiye'nin tarihsel yapısızla bağdaşmayacak zorluklar getirecektir. ABD'de «Disiplinsiz siyasi parti» isteminde ve «Federal Devlet» yapısında başarıyla uygulanan bu sistemin Güney Amerika'da diktatörlüklere dönüştüğü Avrupa'daki karma siztemlerin ise henüz belirsizlik içinde bulunduğu izlenmektedir. 12) iMlli Mücadele döneminin Meclis hükümeti sisteminden bugüne dek Türkiye Anayasal düzeniyle Başkanlık sistemi arasındaki zıtlık açıkça ortadadır. 13) Eğer Türkiye'de Başkan halkın oylarıyla seçildikten, sonra parlamentoya ters düşerse (uzlaşma göreneği güçlü olmayan toplumumuzda) büyük tehlikeler oluşur. 14) Bu bakımdan Türkiye'de Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmediği bir parlamenter sistem geçerli olabilir. 15) Ancak bu tercih parlamenter sistem sınırları içinde Anayasada gerekli düzeltmeler yapılamıyacağı anlamına gelmez. Düzeltmelerin özgürlükçü parlamenter düzene ters düşmeyecek ve halkın eğilimleriyle seçim sonuçları dışında «Meşavet Meclisleri» kurmayacak önlemler sınırında kalması gerekir.

★

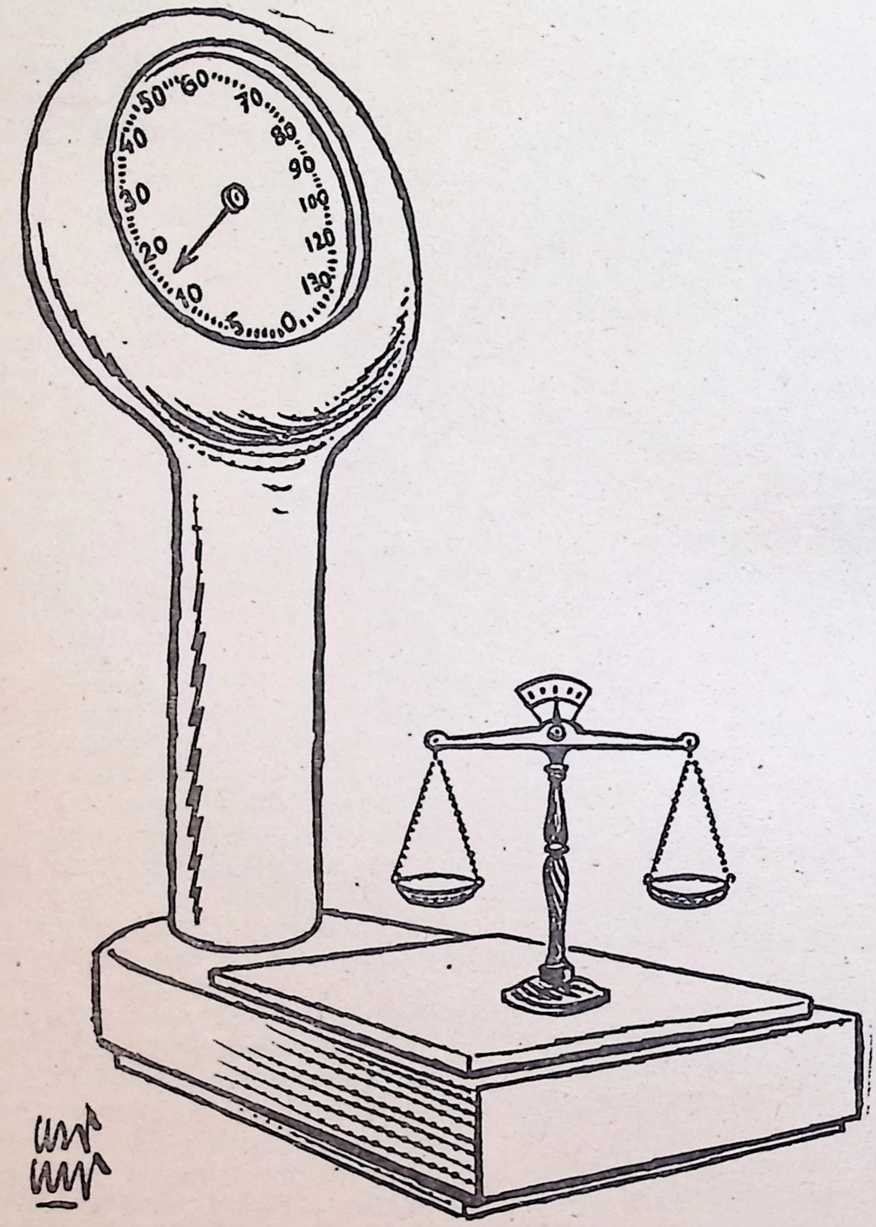
Yukarıda özetini çıkardığımız raporda bundan sonra parlamenter demokratik sistemin mantığını bozmaksızın işlerliğini artıracak önlemlerin ne olabileceği konusunda bazı vurgulamalar yapılmakta ve şu sonuca varılmaktadır:

«Bu gibi çözümler üzerinde durmadan başka bir sisteme sıçramak hem şimdiye kadar

izlediğimiz sistem çizgisiyle bağımızı koparır, hem geçmiş deneyimlerden yararlanarak sistemi sürekli geliştirme olanaklarını elimizden alır.»

Üniversite öğretim üyelerinin hazırladığı rapor ile Danışma Meclisi Anayasa Komisyonunun hazırladığı rapor arasında bir kıyaslama ilginç sonuçlar doğuracaktır. Böylece Anayasa tartışması somut belgelere dayanmak aşamasına gelmiş bulunmaktadır.

★★★

27.12.1981

Parlamenter rejim...

Uğur MUMCU 30 Aralık 1981

Bizde nedense «Parlamenter rejim» deyince, akla hemen «Parlamentosu olan rejim» gelmektedir. Oysa «Parlamenter rejim», Parlamentolu rejim türlerinden yalnızca biridir. Örneğin ABD'de parlamento vardı, ama «Parlamenter rejim» yoktur.

Nedir öyleyse «Parlamenter rejim?»

Kabaca tanımlarsak şudur: Yasama ve yürütme erkleri arasında karşılıklı işbirliği ve dengeye dayanan çok partili düzen... Bu re-

jimde, çok partili hayat temel koşuldur. Serbest seçimlerle oluşacak parlamentoda yürütme organı Devlet Başkanı ve Bakanlar Kurulu'ndan oluşur. Ancak Devlet Başkanının yetkileri sınırlıdır ve ayrıca Başkan'ın siyasal sorumluluğu da yoktur. Bu rejimde bütün güç Bakanlar Kurulu'nundur. Bu rejimin «Motor gücü» yürütme organının bir parçası olan hükümettir.

Hükümet parlamentoya karşı sorumludur. Bu rejimde Başbakanın kişiliği ve hükümet partisinin yapısı ağır basar. Rejimin yazgısı, hükümetlerin gücüne ve Başbakanların kişiliklerine sıkı sıkıya bağlıdır.

Parlamenter rejimde, yasama organı ile yürütme organı arasında yaygın işbirliği söz konusudur. Örneğin, hükümet, yasama organına özgü bir yetki olan «Yasa gücünde kararname» çıkarabilir, yasama organı da yürütme organının görev alanı içindeki eylem ve işlemlerden ötürü soru, gensoru ve araştırma önergeleri ile yürütmenin işlevine karışabilir. Bu karşılıklı işbirliği, zaman zaman belli yaptırımlarla da gelişebilir. Gensoru önergesi ile hükümet düşürülebilir. Bakanlar Kurulu'nun imzaladığı uluslararası antlaşmalar yasama organınca onaylanmaz.

Buna karşılık, Devlet Başkanının belli koşulların gerçekleşmesi halinde parlamentoyu feshetme yetkisi de vardır. Bu karşılıklı yetkiler ve işlevler, bu rejimde bir «denge» yaratırlar.

Bizim 61 Anayasamız, genel çizgileri ile «Parlamenter rejim»den esinlenmiştir.

«Başkanlık sistemi» temel kuralları ve işleyiş biçimi ile «Parlamenter rejim»den tümüyle ayrılır. Bu sistemde, yürütme «Devlet Başkanı» tarafından temsil olunur. Bu sistem, Anayasa Hukuku derslerinde okutulan kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanır. «Kuvvetler ayrılığı» ilkesi yasamayı, yürütmeden, yürütmeyi de yargıdan ayrı ve bağımsız tutar.

Bu nedenle «Başkanlık sistemi» yasama ve yargının Başkanlara bağlandığı bir sistem demek değildir.

Bugünkü anayasal gelişmeler karşısında «Başkanlık sistemi» ya da «Parlamenter rejim», kitaplarda yazılı olduğu biçimde uygulanmaz. Her ülke, az ya da çok, bu anayasal çerçevelere kendi özelliklerini yerleştirir, Örneğin Güney Amerika ülkelerinde görüldüğü gibi «Başkanlık sistemi» yozlaşır ve yürütmeye olağanüstü yetkiler tanınır.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden bir kısım öğretim üyesinin hazırladıkları ortak raporda, Başkanlık sisteminin mi, yoksa «Parlamenter rejimin mi seçileceğini «Ön sorun» olarak almalarını, bu aşamada çok yararlı bir adım sayıyoruz.

Anayasa hazırlamak, gerçekten çok ağır ve güç bir iştir. Bu ağır ve güç işin üstesinden yalnızca Danışma Meclisi, ya da yalnızca Anayasa Komisyonu kalkamaz. Anayasa hazırlanması, bir «bilgi birikimi» işidir. Bu bilgi birikimlerinin kimlerde olduğu da bellidir. Bu yüzden anayasa tartışmalarını toplumun her kesimine açmakta yarar vardır. Böylece yanlış yapma olasılığı azalır ve hazırlanacak anayasanın sorumluluğu birçok kişi ve kurumca paylaşılır.

Bu noktada geriye dönüp, düşünelim: 12 Eylül 1980 öncesinde ellerinde Fransız Anayasasının kopyası ile dolaşan ve meslekleri anayasa hukukçuluğu olmayan kişilerin yarattıkları olumsuz izlenim, bugünkü gelişmelere olduğu gibi yansımıştır. Ve bu hiç şüphesiz zararlı olmuştur.

Anayasa koyucusu üzerine daha dünden «ipotek» koymak, kimse için bir «Hak», ya da «Yetki» olmaması gerekir.

1961 Anayasasını getirenler için 1961 yılında «Bunların heykelleri dikilmelidir» diye yazılar yazmış olanların, bugün bu anayasayı yerin dibine batırmak için neler yaptıklarını görünce, yetkililere dönüp, «Bunlara inanmayın, dünkü yetkililer için yazdıklarını ve yaptıklarını şimdi sizler için yapacaklar, yarın onlara bugün yaptıklarını sizlere yapacaklar ve yazacaklar» diye bağırıp, sesimizi duyurmak istiyoruz.

BİLMECE:

«SBF Sosyalist Fikir Kulübü? Nihat Akseymen TKP?» Mevcut rapor, «FKF'nin sadece gençlik kesiminin örgütü olmadığı, TİP'in paralelinde bir komünist örgüt olarak işçi kesiminde etki yaratmaya çalıştığı» biçimindeki mahkeme kararı, dördüncü klasör, dördüncü dosya ellisekiz sıradaki rapor? Mahkeme kararında adı geçen Marksist genç? TİP, FKF, DİSK? Bir üniversitede 1979 yılında hazırlanan ve basılan bilimsel yayın? 25.12.1973 gün ve 73/4 esas sayılı, 4. Kolordu Komutanlığı nezdinde kurulu Sıkıyönetim 1 Nolu Askeri Mahkeme kararının 158'inci sayfa, 11 nolu paragrafı?

Bilmeceler, bulmacalar, yakında bu köşede!

1982 sonbaharı REFERANDUM
1983 sonbaharı GENEL SEÇİM

31 Aralık 1981

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren seçimlerin en erken 1983 sonbaharında, en geç 1984 ilkbaharında yapılabileceğini açıkladı. Evren Anayasanın ise 1982 kasım ayı sonuna kadar referanduma sunulabileceğini bildirdi.

Yeni yıl dolayısıyla yayınladığı mesajda Devlet Başkanı iç ve dış gelişmeler üzerinde durdu. Evren seçim tarihine değinirken, «Anayasanın halk oyuna sunulması 1982 yılı Kasım ayı sonuna kadar mümkün olabilecek ve bu Anayasanın halk tarafından kabul edilmesinden sonra, dünya olaylarında bizi de etkileyecek mühim değişiklikler olmadığı taktirde normal seçimler 1983 yılı sonbaharında yapılabilecektir. Anayasanın hazırlanması bu tarihe kadar yetiştirilemediği takdirde kış ayları içerisinde seçimlerin yapılması mümkün olamayacağına göre, seçim tarihi de mecburen 1984 yılı ilkbaharına bırakılacaktır» dedi.

8.5 sayfadan oluşan, radyo ve televizyonda yayınlanan konuşmasında Evren şunları söyledi:

«Aziz yurttaşlarım,

Geçen sene bugün sizlere hitap ederken, «Acıları mutluluklarından daha fazla olan 1980 yılını geride bırakarak, bizlere yeni ümitler getiren 1981 yılına giriyoruz» demiştim.

Bu sene, mutlulukları acılarından daha fazla olan 1981 yılını geride bırakarak, bizlere daha aydınlık günlerin geleceğine inandığım 1982 yılına giriyoruz diye seslenmek istiyorum.

Gerçi 1981 yılı içerisinde de Türkiye'de cereyan eden olaylar sonunda veya yapılan operasyonlarla bir kısım gençlerimiz, Emniyet kuvvetleriyle giriştikleri silahlı çatışmalarda hayatlarını kaybetmiş bir kısım gençlerimiz bağımsız mahkemelerimizde yargılanarak ölüm cezasına çarptırılmış, bir haylisi ömür boyu veya değişik süreli mahkûmiyetlerle cezalandırılmış ve bunun sonucu geride bıraktıkları aile ve yakınlarını üzüntüye maruz bırakmıştır. Ancak, Türk milletinin her ferdinin hakkı olan huzur ve güveni sapık ideolojileri uğruna bozan, masum birçok vatandaşın hayatını sona erdiren bu gibi gözü dönmüş vatan haini ve millet düşmanı kişilerin mevcut kanunlarımız karşısında yaptıklarının kefaretlerini ödediklerini düşünerek yargı organlarının kararlarına saygı duyarak teselli bulmaktayız. Vicdan sahibi hiçbir kimsenin herhangi bir vatandaşının hayatını yitirmesinden veya hayatının baharında hürriyetlerinden mahrum bırakılarak ömrünü hapishane köşelerinde çürütmesinden memnuniyet duymasını düşünmek mümkün değildir. Fakat, milletin bütünlüğü, tüm vatandaşların yasama haklarının güvence altında bulundurulması sözkonusu olunca, bundan başka çıkar yolun olmadığı da sağduyu sahibi bütün yurttaşlarım tarafından kabul edilecektir.

Şurası muhakkaktır ki, 1981 yılında yurt içinde sağlanan huzur ve güven ortamı 1980 ve daha evvelki yıllarla kıyaslanmayacak kadar müsbet gelişmelerle dolu geçmiştir. 1981 yılı milletimiz için 12 Eylül yönetiminin sağladığı huzur ve güven ortamı içinde yıllardan beri çekilen acıların dindiği, açılan yaraların sarıldığı, kalplerimize serpilmeye çalışılan kin ve nefret tohumlarının kardeşlik ve sevgi tomurcuklarına dönüştüğü, taptaze umutların yeşerdiği bir yıl olmuştur. Bunun sağlanmasında, her türlü fedakârlıklara seve seve katlanan Silahlı Kuvvetlerimiz mensupları ile Emniyet kuvvetlerimizin ve her zaman bunlara yardımını esirgemen huzur ve güvene susamış vatandaşlarımın büyük katkıları olmuştur. Bu seneyi kapatıp yeni bir yıla girerken bir defa daha hepsine takdirlerimi ve teşekkürlerimi bütün millet huzurunda ifade etmek istiyorum.

1981 yılı, ekonomik kalkınmamızın gelişmesi bakımından da olumlu neticelerin alındığı bir yıl olmuştur. Üretimin artırılmasında, kaynakların kullanılmasında, iç tüketimin kısılarak ihracatın artırılmasında geçen senelerle mukayese edilemiyecek derecede ilerlemeler kaydedilmiştir. Bunun gerçekleştirilmesinde de en küçük çiftçi, sanayici, tüccar ve ihracatçıdan en büyük çiftçi, tüccar, ihracatçı, müteahhit ve sanayi kuruluşlarımıza kadar her fert ve kuruluşun üzerine düşen görevi yapmak için olağanüstü bir gayret sarfetmesinin ve bütün ulusca bazı sıkıntı ve kısıtlamalara katlanmamızın büyük payı olmuştur. Eriştiğimiz noktanın kifayetli olduğunu söylemek mümkün değildir. Ekonomimizi iyileştirici tedbirlerin sürekli olabilmesi için milletçe daha bir müddet bazı sıkıntı ve fedakârlıklara katlanmamız gerekecektir. Yılların birikimiyle düğümlenen sorunları bir anda çözmenin güçlüğü her vatandaşım tarafından takdir edilecektir. Öncelikle kalkınmamızı kendi öz kaynaklarımıza dayandırarak kendi kendimize yetecek bir hale gelebilmemiz, hepimiz için temel hedef olmalıdır.

Halen bulunduğumuz noktaya, alınan tedbirlerin yanı sıra yüce milletimizin fedakârlı-

ğı, yönetime olan inanç ve güveni ile, birlik ve kardeşlik ruhunun sağladığı gayret birliği sayesinde ulaşabilmiş bulunuyoruz. Ülke ekonomisinde üretime katkısı bulunan tüm unsurlar, hepimiz milletimizin bu yüce niteliklerini değerlendirerek ulusal ekonomi ve sosyal yaşantımızda daha çok refaha ulaşmak yolunda bilinçli olarak çjalışacak, daima çalışacak evvelce olduğu gibi terlemeden kolay ve haksız kazanç yollarını terkedeceğiz. Bu inançladır ki 1982 yılının ekonomide bir rehabilitasyon ve dengeli gelişme yılı olduğu kadar (sosyal alanda da, devletimizin sosyal sorumluluk esprisi ile uygun tedbirlerin alınacağı bir yıl olacaktır.

HAKSIZ UYGULAMALAR

Bu konu ile ilgili olarak biraz da yurt dışında çalışan vatandaşlarıma seslenmek istiyorum:

Anavatanından, akraba ve yakınlarından ve hatta ailesinden ve çocuklarından çok uzaklarda, lisanları, örf ve adetleri ayrı bir muhitte yaşayan ve böylece geçimini sağlayan bu vatandaşlarımın ne kadar güç şartlar içerisinde bulunduklarını biliyorum. Bir zamanlar ucuz işçi çalıştırmanın nimetlerinden faydalanarak ekonomik kalkınmalarını sizler vasıtasıyla gerçekleştiren ülkelerin şimdi yabancı işçileri yurt dışına çıkarmak için insan hak ve özgürlükleri ile bağdaşmayan girişimler içerisinde bulunduklarını ibretle ve üzüntüyle takip ediyoruz. Hükümetimiz bu gibi haksız uygulamaların düzeltilmesi için gerekli girişimleri yapmaktadır. Haksız alınan bu kararların değiştirileceğine olan ümidimizi şimdilik muhafaza ediyoruz.

Ayrıca, bu vatandaşlarımızın sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik alanlardaki sorunlarını bütünü ile bilmekte ve gerçekçi bir yaklaşımla bunları hal etmek zorunda olduğumuzun bilinci içerisinde olarak konuya ilişkin kalıcı temel politikaları oluşturacak kapsamlı bir çalısmayı sonuçlandırma aşamasına gelmiş bulunuyoruz. Bu çalışmaların sonunda alınacak çesitli önlemlerle yurt dışında çalışan vatandaşlarımız ve ailelerinin problemleri geniş çapta ve sür'atle çözümleneceği gibi, tasarruflarının da kendi öz çıkarları doğrultusunda planlı kalkınma hedeflerimize yönlendirilmesi sağlanmış olacaktır. Yurt dışında bulunan ve kalpleri bu vatan icin atan değerli vatandaslarımın da, anlamını büyük Atatürk'ün «Ne mutlu Türk'-üm diyene» özdeyisinde bulan Atatürk milliyetçiliği inancı içinde, çevrelerindeki bozgunculara rağbet etmeyerek birlik ve beraberliklerini koruyacağına ve ülke kalkınmasında üzerlerine düşen görevi etkin bir sekilde ifa etmeye devam edeceklerine olan inancımı belirtmek isterim.

Dış ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın birçoğundan aldığım mektuplardan ülkemizin ekonomik bakımdan maruz kaldığı sıkıntıları daha kısa sürede atlatabilmesi için, dış ülkelere muhtaç olmadan kendilerinin bu yardımı yapmaya hazır olduklarını ve bildirilecek bir banka hesap numarasına bazı ülkelerin yapacaklarını vaad edip de sonradan vazgeçtikleri yardım miktarından daha fazlasını yatırabileceklerini öğrenmiş bulunuyorum. Yurt dışında çalışan, vatan ve milletine gönülden bağlı bu gibi vatandaşların yaptıkları müracaatların çokluğu hepimizin göğsünü kabartmakta ve gözlerimizi yaşartmaktadır. Hepinize bu asil davranışınızdan dolayı teşekkür ederim. Biz sizlerin alın teri ve binbir müşkilata katlanarak kazandığınız paraların yardım olarak verilmesine müsaade edemeyiz.

Sizlerden istediğimiz, dışarıda daha tasarruflu olmanız ve artırdığınız dövizleri Türk bankalarına göndermeniz veya Türkiye'de yapılan yatırımlara katılmanızdır. Türkiye'ye ne kadar çok döviz transfer ederseniz Türkiye'nin dış ülkelerden isteyeceği yardım miktarı da o nisbette azalacak ve birkaç sene sonunda artık yardıma da ihtiyaç kalmayacaktır. Nitekim Türkiye'nin yarısı kadar işçi gönderen bir kısım ülkenin işçileri Türk işçilerinin gönderdiği döviz kadar dövizi memleketlerine yollamaktadırlar. Bu konuda vatandaşlarımın arzularını yerine getirebilmek maksadıyla dış temsilciliklerimizde gerekli tedbirler alınacaktır.

DEMOKRASİYE GEÇİŞ

12 Eylül 1980 günü radyo ve televizyonda ve müteakiben muhtelif vesilelerle yurdun çeşitli yörelerinde yaptığım konuşmalarda, Türk ulusuna vermiş olduğumuz sözlerin gereklerini bir program dahilinde adım adım gerçekleştirdiğimizi görüyorsunuz. Bu programları gerçekleştirirken, yalnız şahsi menfaatlerini birinci planda tutan bir kısım iç odaklarla, bu odakların yaptıkları menfi propagandaların etkisi altında kalan ve ideolojik görüşleri aynı paralelde olan bazı dış odakların ileri sürdükleri ve sadece yıkıcı, bölücü mihraklara yarar sağlayan iddia ve telkinlerine kapılmadık. Milletin çoğunluğunun isteğine uyarak doğru bildiğimiz yolda emin adımlarla ilerledik. En son olarak da verdiğimiz program doğrultusunda Danışma Meclisimizi kurduk. Böylece demokratik parlamenter sisteme geçişimizin en büyük adımını atmış olduk. Bu meclisimiz, görevleri arasında en mühim yeri tutan Anayasa hazırlama çalışmalarına başlamış bulunmaktadır.

SEÇİM TARİHİ

Danışma Meclisimiz, Türk milletinin bugüne kadar geçirmiş olduğu acı tecrübelerden yararlanarak bize en uygun düşecek Anayasayı 1982 yaz sonuna kadar hazırlayıp Milli Güvenlik Konseyine sevk edebildiği takdirde Anayasanın halk oyuna sunulması 1982 yılı kasım ayı sonuna kadar mümkün olabilecek ve bu Anayasanın halk tarafından kabul edilmesinden son-

ra dünya olaylarında bizi de etkileyecek mühim değişiklikler olmadığı takdirde normal seçimler 1983 yılı sonbaharında yapılabilecektir.

Anayasanın hazırlanması bu tarihe kadar yetiştirilemediği takdirde kış ayları içerisinde seçimlerin yapılması mümkün olamayacağına göre, seçim tarihi de mecburen 1984 yılı ilkbaharına bırakılacaktır. Biz Anayasanın en iyi bir şekilde hazırlanabilmesi için Danışma Meclisini bir tarihle bağlamayı uygun bulmadık. Aksi takdirde alelacele hazırlanacak bir anayasa bizi ilerde tekrar istirarsızlığa ve kargaşalığa sürükleyecek ve yeni 12 eylül'lerle karşı karşıya bırakacaktır. Onun içindir ki seçimlerin yapılacağı tarihi asgari ve azami tarihlerle tespit ettik. Anayasanın kabulünden sonra partiler kanunu ve seçim kanununun hazırlanması yeni kurulacak partilerin teşkilâtlanması için gerekli olan zamanları da dikkate alırsak bu tarihlerden daha evvelki bir zamanda seçimlerin yapılmasının mümkün olamayacağı iz'an sahibi her vatandaş tarafından kabul edilecektir.

Her zaman söylediğim gibi Türk milletine en yaraşır idare şekli Cumhuriyet olduğundan ve bu emaneti de onun kurucusu ulu önder Atatürk'ten devir aldığımızdan dolayıdır ki bu sisteme tekrar döneceğiz. Bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın. Türk milleti tarih boyunca olduğu gibi bugün de en zor engelleri aşmıştır. Önümüzde uzanan yolun zikzakları ve karanlıkları yavaş yavaş kaybolmakta düz ve aydınlık yol uzanmaktadır.

Milletçe birlik ve beraberlik ruhu ile tasada ve kıvançta ortak olarak bu düz yolda aydınlık yarınlara hızla yürüyerek bazan da koşarak hedefimize ulaşacağız. Atatürk'ün doğumunun 100. yıl dönümü olan 1981 yılında çok zor engelleri milletçe aştık. Bu hızla 1982 yılına büyük umutlarla giriyoruz. Bu hızımızı kesmemek için Atatürk yılını kapatmıyorum. 1982 yılında da Atatürk ilkelerini sımsıkı tutarak hedefimize en kısa zamanda ulaşacak ve bayrak olarak, ellerimizde tuttuğumuz bu ilkelerin nurlu ışıkları sayesinde milletimizi medeni alem içerisindeki layık olduğu yere oturtacağız.

DIŞ GELİŞMELER

Şimdi biraz da dış olaylara kısaca değinmek istiyorum:

Geride bıraktığımız 1981 yılı Türkiye için her bakımdan olumlu gelişmelerle geçmiş olmasına rağmen dünyanın birçok yerinde, özellikle içinde bulunduğumuz Ortadoğu ve civarında aynı olumlu gelişmelerin geçtiğini söylemek mümkün değildir.

Uluslararası ilişkilerin giderek giriftleşmesi ve siyasi düzeyde olduğu kadar, ekonomik ve sosyal alanlarda da meydana gelen çelişki ve gelişmeler, dünya barış ve istikrarını tehdit eden boyutlara varan çözümlenmemiş bir çok sorunları, tüm ulusların geleceğini etkileyecek şekilde 1982 yılına devretmiş bulunmaktadır.

Kurulduğu günden bu yana ulu önder Atatürk'ün temel ilkesi olan yurtta ve dünyada barışı başlıca gaye edinen ve dış politikasını bu esasa dayayarak yönlendiren ülkemiz, özel konumunun doğal bir sonucu olarak, özellikle Avrupa, Ortadoğu ve, Asya'daki gelişmeleri yakından takip etmekte ve Doğu - Batılı ilişkilerinde ortaya çıkan gerginliği ve güven buhranını endişe ile karşılamaktadır.

Rejimi, felsefe ve doktrinleri ne olursa olsun, tüm ülkelerle bağımsızlık, toprak bütünlüğü saygı, içişlerine karışmama ve hak eşitliğine dayanan ilişkileri sürdürme ve barış içinde dostça yaşama prensibini istisnasız uygulamaya devam ederken, güvenliğimizin başlıca teminatı olarak değerlendirdiğimiz NATO ittifakı içinde müttefikler arası dayanışma ve işbirliğine atfettiğimiz önem de aynı değerde muhafaza edilecektir. İttifakın da Türkiye'nin ihtiyaç ve sorunlarına aynı titizlik ve ilgiyi göstereceğine olan ümidimizi muhafaza ediyoruz. Son yıllarda ciddi bir istikrarsızlık içine girmiş bulunan bölgemizde Türkiye'nin bir güven ve denge unsuru olarak belirmesinin, ittifakın Güneydoğu kanadının güçlenmesi için olduğu kadar, bölge barış ve güvenliğinin devamı için de olumlu katkıları bulunacağının daima gözönünde bulundurulmasını diliyoruz.

Bu arada, Türkiye'yi çok yakından ilgilendiren Kıbrıs sorununun, Ada'da yaşayan ve pek çok ortak değerleri paylaşan Türk ve Rum toplumları arasında karşılıklı güven ve saygı duyguları içinde sürdürülecek müzakereler yoluyla kısa sürede adil ve kalıcı bir hal tarzında bağlanacağı ümidini muhafaza etmekteyiz.

Türk toplumu, bu alanda yapıcı bir yaklaşım içinde olduğunu ispat etmiş ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin gözetimi altındaki müzakereler de gerek toprak, gerek Anayasa konularında kapsamlı öneriler ortaya koymuştur. Kıbrıs Türk toplumunun bu iyi niyetli müzakere pozisyonuna Kıbrıs Rum tarafı da aynı iyi niyetle mukabele ettiği takdirde hepimizin özlemini duyduğumuz kalıcı bir çözüm-şekline ulaşılabilecektir.

Ancak, bu vesileyle bir noktayı da belirtmek istiyorum. İster uzun süreli bir çözüm şekline varılsın, ister bugünkü durum devam etsin, Kıbrıs Türk toplumunun istikrarı ve siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesi herşeyden önce Kıbrıslı kardeşlerimizin birlik ve beraberlik içinde olmalarına bağlıdır. Kıbrıs Türk toplumunda siyasal sorumluluk taşıyanların kendilerine düşen tarihi görevin şuuru içinde hareket edeceklerine inanmak istiyorum.

Bu inançla, yurt içinde ve yurt dışındaki bütün yurttaşlarımın yeni yıllarını kutlarken, 1982 yılının hepimize ve bütün dünya milletlerine huzur, güven ve mutluluk getirmesini diler, hepinize sevgiler ve saygılar sunarım.»

olayların ardındaki GERÇEK

Demokrasi takvimi

31 Aralık 1981

Devlet Başkanı Sayın Kenan Evren beklenen konuşmasını yaptı ve Türkiye'nin «demokrasiye dönüş takvimi»ni açıkladı. Bu açıklama kamuoyunda olduğu kadar dış dünyanın ve öncelikle Avrupa'nın beklentilerine bir yanıt niteliği taşımaktadır. Belirlenen takvim şu aşamaları içermektedir:

Danışma Meclisi Anayasa taslağını yaz sonuna kadar sonuçlandıracaktır. Anayasanın halkoyuna sunulması 1982 kasımına kadar gerçekleşebilecektir. Bu durum da seçimler 1983 sonbaharına yetiştirilebilir; olağan dışı engeller çıkarsa seçimler 1984 baharına kalabilir. Referandumdan sonra siyasi partiler ve seçim yasalarının hazırlanması ve partilerin belirlenmesi için belli bir sürenin yaşanması doğal sayılmalıdır. Böylece Türkiye en geç iki yıl içinde normal siyasal yaşama ve çok partili demokratik rejime dönmüş olacaktır.

Sayın Devlet Başkanının «demokrasiye dönüş takvimi»ni açıklamasının içerde ve dışarda çeşitli değerlendirmeleri elbette olacaktır. Ne var ki herşeyden önce bu açıklamanın olumlu bir adım olduğunu saptamak gerekir. Önemli bir karar alınmış, bir bağlantı oluşmuş. belirsizlikler ortamından daha aydınlık ve belirli bir döneme geçilme yolunda bir köşe dönülmüştür.

Yeni yılın ilk ayında Türkiye'ye gelecek olan Avrupa Konseyi temsilcileri, olayları değerlendirirken Devlet Başkanının açıklamasına önemli bir yer vereceklerdir. Herkesin bildiği gibi Türkiye - Batı Avrupa ilişkileri kopma noktasına gelmişti. Avrupa Konseyi ve AET gibi örgütlerde Türkiye'yi dışlama eğilimleri güç kazanmış, karar aşamasına varılmıştı. Bu kararlar daha alınmadan bazı OECD ülkelerinde Türkiye'ye yönelik ekonomik yardımların durdurulması, AET kesiminde kredilerin askıya alınması gündeme girmişti.

Devlet Başkanının açıklaması bu olumsuz gidişi olumlu yöne dönüştürmekte gereken etkiyi yaratabilecek midir?

Bu bir sorudur ve sorular dizisinin ilk sorusudur.. Çünkü «demokrasiye dönüş takvimi»nin açıklamasından sonra uygulama dönemi gelir ki, bu iş sanıldığınca kolay değildir. Ülkenin demokratik bir rejime dönmesini engellemek isteyen iç ve dış güçler kuşkusuz azımsanamaz. Demokrasiye dönüş kararını yürürlüğe koymak için bütün demokratik kesimlerin elbirliğiyle çaba göstermesi gerekir.

İkinci zorluk demokrasiye dönüşün koşullarını saptamak yolunda oluşacaktır. Acaba Türkiye Avrupa Konseyi, AET ve NATO üyelerinde geçerli klasik Batı demokrasisine geçebilecek midir? Çok partili demokrasi görünümünde kısıtlı bir siyasal rejimin, çerçevesine toplumsal ve siyasal yaşamı sığdırmak artık zorlaşmıştır. Ülkemiz çağdaş dünyada bir sınav vermek zorundadır. Bu sınavı başarıyla verebildiğimiz zaman dışa karşı güçlü olabileceğiz ve içerde dirlik ve düzenliğe kavuşabileceğiz.

Ancak herşeyden önce sabırlı ve temkinli bir yaklaşımla sonuca doğru adım adım yürümenin gereği ortadadır. Çağdaş demokrasinin kolaylıkla kurulamıyacağını otuz yıllık deneyimle öğrenmiş bulunuyoruz.

Bir önemli nokta da şudur:

Türkiye'de fikir özgürlüğüne dayalı Batı demokrasisini kurmak zordur. Bununla birlikte demokrasi dışı bir rejimi Türkiye'de kurup yürütmenin daha da zor olduğunu herkesin bilmesi gerekir. Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in açıklamasını bu bilinçle değerlendirmekte sayısız yarar vardır. ★★★

AYIN DÖKÜMÜ

1 Aralık

— MHP davasında Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Er tahliye edildi.

2 Aralık

— İTÜ'den 450 öğretim üyesi YÖK'ü eleştiren bir açıklama yaptı.

— Federal Almanya, işçi ailelerinin birleştirilmesine yeni sınırlamalar getirdi.

3 Aralık

— Ecevit cezaevine konuldu.

— Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyelerinin açıklamasında YÖK'nun sakıncalarının giderilmesi istendi.

4 Aralık

— Türk - ABD Savunma Konseyi kurulacağı bildirildi.

5 Aralık

— Ankara'yı ziyaret eden ABD Savunma Bakanı Weinberger: «Beklentilerimiz tam anla-

— Başbakan Yardımcısı Turgut Özal: «Faizden şikayeti olan ihracata dönsün.» dedi.

mıyla gerçekleşti,» dedi.

7 Aralık

— Başbakan Ulusu: «İstenmiyorsak Avrupa Konseyi'nden kendimiz çıkarız,» dedi.

— IMF KİT'lere açılacak kredilere sınır getirdi.

— KTFD'de Mustafa Çağatay başkanlığındaki hükümet düşürüldü.

— Okullarda başörtü ve sakal yasaklandı.

— AET iplikten sonra üzüme de vergi uygulaması getirdi.

8 Aralık

— NATO Savunma bakanları toplantısında Türk - Yunan çekişmesi.

— İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Carrigton'un demeci: «AET Türkiye'de demokrasinin kurulmasını bekliyor.»

— Yargıtay kararını yineledi: Yasak yayın bulundurmak suç değil.

9 Aralık

— Yunan Başbakanının Türkiye'ye karşı güvence istemesi yüzünden NATO Savunma Bakanları toplantısı bildiri yayınlanmadan kapandı.

— Kültür Bakanı Cihad Baban istifa etti.

10 Aralık

— Savunma Bakanı H. Bayülken Papandreu'nun NATO toplantısındaki tutumunu eleştirdi.

11 Aralık

— ABD-Libya ilişkileri kopma noktasında. Reagan Libya'daki Amerikalıların ülkeyi terketmelerini istedi.

13 Aralık

— Polonya'da Askeri Konsey yönetimi devraldı. Ülkede olağanüstü hal ilan edildi. Walesa'nın tutuklandığı bildiriliyor.

14 Aralık

— Türkiye'deki askeri havaalanlarının modernleştirilmesi konusunda ABD ile yeni bir askeri mutabakat belgesi imzalanacağı öğrenildi.

— İsrail Golan'ı ilhak etti.

15 Aralık

— Suriye'nin tepkisi: Golan'ın ilhakı savaş ilanıdır.

— Perulu Perez de Cuellar BM Genel Sekreterliği'ne seçildi.

16 Aralık

— Polonya'da ordu grevlere müdahale etti.

— Yunanistan FKÖ temsilciliğine diplomatik statü tanıdı.

17 Aralık

— Polonya'da çatışmalar: 7 ölü, yüzlerce yaralı.

— BM Genel Kurulu 1'e karşı 141 oyla Golan'ın ilhakını geçersiz ilan etti.

18 Aralık

— İtalya'da terörist Kızıl Tugaylar örgütü NATO Komutan Yardımcısı ABD'li general Dozier'i kaçırdı.

— 42 Bankaya özel güvenlik örgütü kurma hakkı verildi.

20 Aralık

— Polonya'nın Washington Büyükelçisi ailesiyle birlikte ABD'ye sığındı.

21 Aralık

— Başbakan Ulusu: «Uzlaşmaz tutum Yunanistan'ı hüsrana götürür,» dedi.

— Yüksek Öğrenim Kurulu'nun üyeleri belirlendi.

22 Aralık

— Dört Bakan değişti: Sanayi Bakanlığına Mehmet Turgut, S.S.Y. Bakanlığına Kaya Kılıçturgay, Enerji Bakanlığına Fahir İlkel Gümrük ve Tekel Bakanlığına Ali Bozer getirildi.

— Batılı ülkeler Polonya'nın 350 milyon dolarlık kredi talebini reddetti.

24 Aralık

— DİSK Davası başladı. Davada «Savaş Hali» hükümleri uygulanacak.

30 Aralık

— Devlet Başkanı Org. Evren 1982 sonbaharında Anayasa için referandum, 1983 sonbaharında da genel seçimlerin yapılacağını açıkladı.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Prof. Dr. Nermi UYGUR
Yaşama Felsefesi
İnsan varlığını çağdaş boyutlarla ay dınlatan bir başucu kitabı...
Ederi: 200 lira
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 38/41 Cağaloğlu — İstanbul

Cumhuriyet

58. Yıl; Sayı: 20649 — Kurucusu: Yunus NADİ — 10 TL. 29 Ocak 1982 Cuma

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
İlhan SELÇUK
Atatürkçülüğün Alfabesi
Ederi: 150 TL.
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 38/41 Cağaloğlu — İstanbul

82 Ocak

Ermeni teröristler bu kez de Amerika'da saldırdılar

Los Angeles Başkonsolosumuz katledildi

LOS ANGELES, (Ajanslar) — Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan dün, otomobilinde giderken bir trafik işaretinde durduğu sırada Ermeni teröristler tarafından açılan ateşle başından vurularak öldürüldü. Los Angeles Emniyet Müdürlüğü yetkilileri, Kemal Arıkan'ın başından vurularak olay yerinde öldüğünü bildirdiler.

Olaydan sonra Associated Press ajansına telefon eden bir kişi cinayetin sorumluluğunu «Ermeni katliamı Adalet Komandoları» isimli bir örgüt adına üstlendi. Telefondaki kişi «Los Angeles'taki bir Türk diplomatını az önce öldürmüş bulunuyoruz» dedi.

Adı bilinmeyen kişi daha sonra içinde «Bizim devrimci mücadelemiz 1975 yılında başlamıştır ve tek hedefimiz Türk diplomatları ile Türk kurumlarıdır» şeklinde tümceler bulunan bir teyp bantını dinletti.

AP'ye göre bir polis yetkilisi cinayetin Los Angeles'ın batısında «Wilshire Boulevard» caddesinde gerçekleştirildiğini, olay yerine derhal iki ambulans gönderildiğini söyledi.

AP'ye göre Batı Los Angeles Detektif Bürosu'nda çalışan ve adının açıklanmasını istemeyen bir kadın tanık olduğu olayı şöyle anlattı:

«Trafik işaretinde duran otomobile, iki beyaz adam yaklaştı. Birisi, şoför mahalline doğru giderken diğeri de arka tarafa yöneldi. Bildiğim bu kadar.»

Bir başka görgü tanığı ise Arıkan'ın otomobilinin durduğu anda, arkasındaki otomobilden iki kişinin indiğini, bunların 25'er yaşlarında iki beyaz erkek olduğu ve birisinin beyaz gömlek, diğerinin de kırmızı polo giymiş olduğunu söyledi. Görgü tanığı Arıkan'ın otomobiline yaklaşan teröristlerden birisinin sağa, diğerinin sola geçerek, otomobilinde yalnız olan Konsolosumuza ateş etmeye başladıklarını ve daha sonra da olay yerinden otomobilleri ile hızla uzaklaştıklarını bildirdi.

Bir diğer tanık da, ateş kesilir kesilmez Arıkan'ın arabasına koştuğunu ve o sırada henüz yaşamakta olduğunu söyledi. Aynı tanık: «Ancak Konsolos, ambulans yetişmeden birkaç dakika içinde öldü» dedi.

Görevine giderken hunharca bir saldırı sonucu otomobilinde vurularak hayatını kaybeden Los Angeles Başkonsolosumuz Kemal Arıkan evli ve iki çocuk babasıydı. Arıkan, Los Angeles Başkonsolosluğu görevine 3 yıl önce başlamıştı.

Los Angeles kentinin Wilshire bölgesinde bulunan Konsolosluğumuza bundan birbuçuk ay kadar önce bir bombalı saldırı yapılmış, bu olayda ölen ya da yaralanan olmamıştı.

Amerika Dışişleri Bakan Vekili Stoessel, Türkiye'nin

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

Avrupa Konseyi'nden çıkarılmamız reddedildi

Türkiye'ye yeni süre tanındı

Avrupa Konseyi'ne üye Devletlere, Türkiye ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurma olanağının bulunduğu dün akşam kabul edilen karar tasarısında hatırlatıldı; Türkiye'nin üyelikten çıkarılmasına ilişkin önergeler 38'e karşı 75 oyla reddedildi. Ekime kadar yeni bir süre verilmesi 15'e karşı 81 oyla kabul edildi.

Altan ÖYMEN bildiriyor

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

İdam mahkumu sağ eylemci Armağan İran'da yakalanarak cezaevine kondu

"Bilgi fişleri MHP'ye nasıl gitti bilmiyorum,,

MHP DAVASI

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Kim Kimdir?

26 temmuz 1980'de kaçmıştı

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

KARAR METNİ

Temel Ateş ve Ertuğrul Günay davası

"Dev-Yol'la ilişkilerim gerçek dışı,,

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Mataracı davası

Abuzer Uğurlu 5 milyon kefaletle tahliye edildi

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

olayların ardındaki GERÇEK

Hükümet İşi Değil...

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

Memurların Mart Maaşları

6. Sayfada

27 Mayıs Devrimi'nin Eylem Lideri
MADANOĞLU'nun Anıları
İşgal altındaki İstanbul'dan
Atatürk Cumhuriyetine
Doğu Anadolu isyanlarından
Kore Savaşına
27 Mayıs Devriminden 12 Mart'a

Bir yaşam değil...
Bir roman...
Bir roman değil...
Bir tarih...
Yakında
Cumhuriyet'te

Dozier kurtarıldı

İTALYAN POLİSİNİN PADUA KENTİNDE BİR APARTMAN DAİRESİNE YAPTIĞI BASKINDA, AMERİKALI GENERAL JAMES DOZIER'İN YANINDAKİ BEŞ KIZIL TUGAY MİLİTANI DİRENME GÖSTERMEDEN TESLİM OLDU

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

Kızıl Tugaylar'ın Anatomisi

12. Sayfada

Ağız Tadıyla
Atila DORSAY
Özellikli, farklı bir yemeği nerede, kaça, nasıl yiyebileceğinizi anlatıyor
Yarın ve Her Cumartesi Cumhuriyet'te

TÜMOSAN'ın Aksaray motor fabrikası Mercedes'e kiralanıyor

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

İç sayfalarda

Hoşgeldin 1982...

1 Ocak 1982

Yeni bir yıla daha girdik. Takvim düzeninde her yılın köşebaşları göreneksel söz alış - verişi için gerekçe sayılır. 31 aralığı 1 ocak gününe bağlayan zaman kesiti bütün dünyada önemsenir, kutlama demeçleri verilir.

İnsanların içtenlikle ya da protokol yoluyla birbirlerine yeni yıl için iyi dileklerini sunmaları güzel bir gelenektir. Bu arada dünya işlerinin giderek kötüleştiğini «istikrarın bozulduğunu», kıyamet gününün yaklaştığını söyleyenler ve kuramsal yorumlar yapanlar çıkacaktır. Dünyamızın üstüne savaş bulutlarının yığıldığını belirtmek de bir gerçeği dile getirmektir.

Ancak geçmişten geleceğe tarihin çizgisini izlediğimizde, insanlığın hiç gerilemediğini, mazlum ülkelerin bağımsızlaştığını ve kişilerin özgürleştiğini unutmayalım. 20. Yüzyıldaki iki büyük savaşta milyonlarca kişi ölmüştür; ama, her iki savaş sonunda sömürgeciliğin tasfiyesine ve eskiden karanlıklar içinde bulunan insan toplumlarının uyanışına doğru önemli adımlar atılmıştır. Her iki savaşın da mazlum ülkelerce değil, birinci planda görülen büyük devletlerce çıkarıldığı da üstünde durulması gereken bir olgudur.

Ne olursa olsun insanlık, özgürlük yolunda ilerleyecektir. Bu gidişi hiç kimse durduramaz. Özgürlükleri zincire vurma çabaları kısa sürede başarılı görünse bile eninde sonunda yıkılmakta, bu çabaların aktörleri yıkıntıların altında kalmaktadır.

20. yüzyıl sonuna doğru insanlığın, daha özgür ve daha adaletli bir düzene doğru yürüyüşünün sancılarını çektiği açıktır. Bu sancıları kötü bir hastalığa yoranlar, karamsarlardır. Gerçekçi ve iyimser bir gözle değerlendirerek dünyamızın sağlıklı doğum ağrıları içinde kıvrandığını vurgulayabiliriz.

Türkiye böyle bir dünya ortasında çok önemli bir kavşak noktasında bulunuyor. İçinde yaşadığımız koşulların parlak olduğunu söyleyemeyiz. Dış ve iç sorunlarımız büyüktür. Hele bütün sorunların eninde sonunda ekonomiye dayanması ve ekonomik yükün de dar gelirli halkın sırtına vurulması acılı koşullar yaratmaktadır. Ama bütün bu acıları geride bırakacak, zorlukları aşacak tarihsel birikimlerimiz vardır. Üstelik yarısı 20 yaş dolayında veya altında bir genç nüfus, yarınları elleriyle yoğuracaktır.

Yeni yıla girerken nerede olursak olalım, geleceğe iyimser gözlerle bakarak ilk güne başlamalıyız. Hayatın grafiği inişli çıkışlıdır. Kötü durumda bulunanların yüreklerinde gelecek için umut ışığı bulunması mutluluk sevincinin kaynağını oluşturacaktır.

Hem bu mutluluk kaynağı, düşsel bir iyimserliğe değil, gerçekçi bir yaklaşıma dayanıyorsa, gerçeğin kendisi kadar değerlidir. Güzel yarınlara doğru el ele yürümeye kararlı olarak 1982'yi karşılıyoruz.

Hoş geldin 1982...

★★★

Önce sistem...

Uğur MUMCU — 1 Ocak 1982

Devlet Başkanı Sayın Evren'in açıkladığı «demokrasi takvimi» ile çok partili hayata dönüş tarihi belirlenmiş bulunmaktadır. Bu açıklamaya göre dünyada ve çevremizde Türkiye'yi de etkileyecek olağanüstü gelişmeler olmazsa, 1983 yılının sonbaharında genel seçimler yapılmış olacaktır.

Bu tarihte seçimlerin yapılabilmesi için Anayasanın bir an önce hazırlanması gerekmektedir. Anayasa'nın aceleye getirilmesi sakıncalıdır ama herhalde bu sürenin bir yılı, birbuçuk yılı aşması daha da sakıncalı sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle, Anayasa Komisyonu'na ve Danışma Meclisi'ne büyük işler düşmektedir.

Ankara Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri'nin bir kısım öğretim üyelerince hazırlanan rapor, bu bakımdan yol gösterici sayılmalıdır. Bu iki fakültemizin öğretim üyeleri, bilindiği gibi öncelikle hangi sisteme yönelineceği konusunun çözüme bağlanmasını, bundan sonra belirlenecek sistemin yapısına göre ayrıntılara girilmesini önermişlerdir.

«Başkanlık sistemi» mi, yoksa «parlamen-

ter sistem» mi uygun görülmektedir? Eğer «başkanlık sistemi» uygun görülüyorsa, bu «sistem» hangi ülkelerdeki geçerli rejime benzeyecektir? Önce bunların bir karara bağlanması gerekmektedir. Diyelim ki «parlamenter sistem» seçildi. Bu «model» nasıl bir denge ile kurulacaktır? Cumhurbaşkanı'nın yetkileri bu model içinde nasıl bir düzene bağlanacaktır?

Anayasa Komisyonu biran önce bu «sistem» konusunda karara varır, Anayasa maddeleri bu sisteme göre hazırlanırsa, çalışma süresi kısalır; yok bu seçimi yapmadan önce tek tek belli maddeler üzerinde çalışma yolu denenirse, hem zaman uzar hem de ortaya çıkacak Anayasa kendi içinde uyumsuz olur.

Anayasa Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Orhan Aldıkaçtı'nın «başkanlık sistemi»ne karşı olduğunu ve bu görüşlerini 12 Eylül 1980 tarihinden hemen önce düzenlenen bir seminerde açıkladığını biliyoruz.

Anayasa Komisyonu'nun Sayın Başkanının kendi düşüncelerini bir yana bırakıp, önce Komisyon'da sonra da Danışma Meclisi'nde oluşacak çoğunluk görüşünü belirlemek için biran önce kolları sıvaması gerekir.

Anayasa hazırlamak güç iştir; birçok çevrenin bilgi birikiminden ve deneylerinden yararlanmayı gerektirir. Ama Anayasa hazırlamak önünde, sonunda «kanser ilacı» bulmak değildir. Sistem sorunu çözüme bağlandıktan sonra maddelere geçilmesi çalışmaları hızlandırır ve «makul bir süre içinde» Anayasa hazırlanabilir.

Yol ve yöntem bu olmalıdır...

Anayasa'nın hazırlanmasını yalnızca Anayasa Komisyonuna bırakmak yanlış ve sakıncalı bir yoldur. Toplumda birçok kesimin bu çalışmaya katkıda bulunması gerekir. Bu katkıların da önce «sistem sorunu»nda yoğunlaşması işleri çabuklaştıracak ve kolaylaştıracaktır.

Sistem sorunu çözümlendikten sonra gerisi pek o kadar güç değildir. Şimdi top Anayasa Komisyonu'ndadır.

1981'deki gerçek ücret 1963'den daha düşük

3 Ocak 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Fiyat artışlarının yıllar itibariyle gelişmelerinden sonra bir de işçi ve memur ücretlerinin yıllar itibariyle gelişmelerine yönelik bir araştırma yaptık. Çeşitli uzmanların resmi istatistikleri değerlendirerek yaptıkları araştırmalardan sonra işçi ücretleriyle memur aylıklarının günlük ve gerçek (reel) değerlerini bulduk.

İŞÇİ ÜCRETLERİ

Cari üçretlerde sürekli bir artış izlemektedir. Ancak 1963 yılındaki üçretlerin satın alma gücü temel alınarak hesaplanan gerçek üçretlerin seyrine bakıldığında, 1966 yılında artış hızı duran gerçek üçretler 1967 yılında bir miktar gerilediği gözleniyor. Bu yıldan sonra 1971 yılına dek gerçek üçretler artarken 1972 yılında küçük gerileme görülmektedir. 1973 yılından sonra gerçek üc-retler tekrar yükselmeye başlamış, 1977 yılında en yüksek değerine ulaşmıştır. Bu yıldan sonra hızlı bir düşme izlenmektedir. 1980 yılında gerçek ücretler 1977 yılındakinin yüzde 56.7'si oranına kadar düşmüştür.

12 Eylül 1980 Harekatı'ndan sonra 24.2.1980 tarihinde kabul edilen 2364 sayılı yasayla süresi biten toplu iş sözleşmelerinin yeniden yürürlüğe konulması Yüksek Hakem Kurulu'na bırakılmıştır. Kurul toplu sözleşme kapsamında olanlara uygulanmak üzere 1980 yılı için yüzde 80, 1981 yılı için yüzde 10 artı 3.000 TL. 1981 yılında sona eren toplu iş sözleşmeleri için yüzde 15 artı 4 bin TL. 1982 yılı için yüzde 25 oranlarında ücret artış ilkeleri saptamıştır.

1981 yılı için ortalama günlük ücreti gösteren bilgiler henüz yayınlanmadı. Ancak Maliye Bakanlığının 1982 yılı bütçesi ile birlikte hazırladığı 1981 yılı ekonomik raporunda SSK ortalama işçi ücreti, haziran ayı sonu itibariyle 542 TL. olarak belirtildi. Haziran ayı ortalaması 1981 yılının gerçekleşecek ortalaması olarak kabul edildiği takdirde 1981 yılında yüzde 40'lık fiyat artışı dikkate alındığında günlük ortalama gerçek ücret 1391 liraya inmekte.

1981 yılı başında yürürlüğe giren gelir vergisinde değişiklik yapan yasayla ücretliler üzerindeki vergi yükünün azaltılmasıyla sağlanan yüzde 10 - 15 dolayındaki artış dikkate alındığında 1981 yılı ortalama gerçek ücretinin, ancak 1980 yılı düzeyinde kaldığı söylenebilir. Maliye Bakanlığının 1981 yılı ekonomik raporunda belirtildiği üzere milli gelirdeki artış 1981 yılında yüzde 4.4 dolayında olacağına göre en iyi tahminle 1980 düzeyinde kalacağı tahmin edilen 1981 yılı gerçek ücreti gözönüne alındığında ücretlilerin gelir artışından pay alamadığı görülecektir. 1981 yılında gerçek ücret 1963 yılının daha gerisine indi. Diğer bir ifadeyle 1981 yılındaki ücretin satın alma gücü 1963 yılındaki ücretin satın alma gücünden daha aşağı olmaktadır.

MEMUR ÜCRETLERİ

İşçi ücretlerinden sonra memur maaşlarında son 10 yılı kapsayan araştırmanın sonuçlarına göre memurların ortalama gerçek aylığı yüzde 53 oranında geriledi.

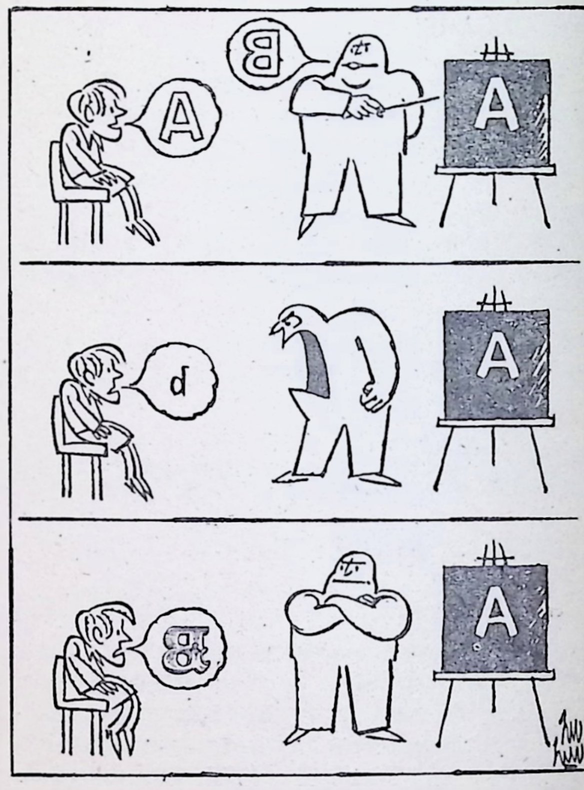
1970-1981 döneminde cari net maaşlarda belli bir artış seyri gözlenirken Ticaret Bakanlığı Ankara geçinme endeksine göre hesaplanan gerçek maaşlarda azalmalar oldu. Yalnız 1977 yılında gerçek maaşlar 1970 yılı düzeyine ulaşabilmiştir. Bu yılda hem katsayı hem yan ödemelerde artış oldu, ayrıca 700 - 1000 TL. yakacak yardımı verildi.

1980 yılında 1977 yılına oranla katsayı, yan ödemeler, yakacak parasında artışlar olmasına karşın gerçek maaşlar 1970 yılındaki düzeyinin yüzde 54.3'üne indi.

1981 yılında maaşlara herhangi bir artış yapılmadı. Ancak vergi yükünde sağlanan indirimle ortalama memur maaşlarında yüzde 20 dolayında artış olduğu dikkate alındığında gerçek net maaşların 1970 yılının yüzde 47'sine indiği söylenebilir.

Ücret ve maaş gelirleriyle çalışmakta olan 3,5 milyon dolaylarındaki dar gelirlilerin gerçek ortalama ücret ve maaşı 1977 yılından sonra önemli ölçüde düşmüştü. Gerçek ücret ve maaşları hesaplarken yararlanılan geçinme endekslerindeki yetersizlikler, 1981 yılında milli gelirin yüzde 4.4 oranında artmış olması, Yüksek Hakem Kurulu'nun uyguladığı ücret ilkelerinin dışında geniş bir kesimin bulunduğu düşünüldüğünde gerçek ortalama ücret ve maaşlardaki gerilemenin gerçekte daha fazla olduğu görülüyor. Son dört yıl içinde gerek ücretler gerek maaşların satınalma gücü yarı yarıya azalırken, ücretlerin satınalma gücü 1963 yılının gerisine indi. Maaşların satın alma gücü ise 1970 yılının yarısından daha da düşük.

Araştırmadan ortaya çıkan sonuca göre, ücret ve maaşlarda 1982 yılında yüzde 25'lik bir artışın gerçekleşmesi ortalama ücret ve maaşların satınalma gücünde önemli bir değişiklik getirmiyor.

3.1.1982

Denk takvimler

Yalçın DOĞAN — 5 Ocak 1981

Uygulanması nerdeyse iki yılı bulacak olan 24 Ocak ekonomik kararları açıklandığında, programın mimarı ve bugünkü Başbakan Yardımcısı Turgut Özal «Programın başarıya ulaşması için 3-4 sene lazım» demişti.

Geçen hafta Türkiye için olduğu kadar Batı kamuoyu için de üzerinde en çok durulan ve bunun çok ötesinde Türkiye'ye «yeni hedefler veren» açıklama Devlet Başkanı Kenan Evren tarafından yapıldı. Evren'in açıklamasına göre «önemli engeller çıkmazsa, 1982 sonbaharında referandum, 1983 sonbaharı ya da engellerle karşılaşıldığı takdirde 1984 ilkbaharında seçimler» yapılacak.

Türkiye'nin 12 Eylül Harekatı ile başlayan «yeni dönemi» böylelikle en geç 1984 ilkbaharında noktalanmış olacak ve Türkiye yeniden kendisine en yaraşır yönetim biçimi olan demokrasiye geçecek.

Birbirinden bağımsız olan iki ayrı takvimi birlikte düşündüğümüzde, ortaya ilginç bir benzerlik çıkıyor. Zaman açısından bir özdeşlik... Her iki açıklamanın yapılış nedenleri ve açıklayan otoritelerin çok farklı olmasına karşın yine de siyasal programla ekonomik programın birbiriyle çakıştığını görüyoruz. Turgut Özal'ın «24 Ocak kararlarının başarıya ulaşması için 3-4 sene lazım» dediği zaman parçasını ele alırsak, bunun yaklaşık 1984 kış aylarını bulduğunu görüyoruz. Özal, hiç söylemediyse, belki on kez «3-4 sene içinde başarıya ulaşmaktan» söz etti. Devlet Başkanı Evren'in açıklamasına bakınca da demokrasiye geçiş takviminin yine «en geç 1984 ilkbaharı» oldu-

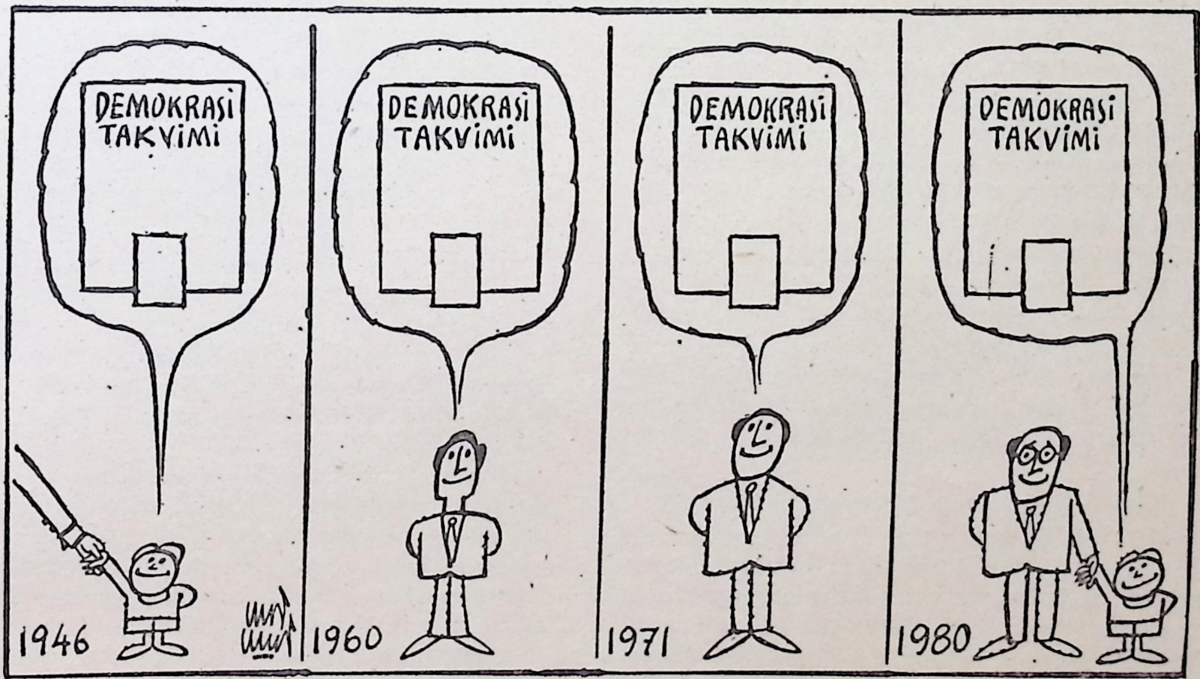
ğunu görüyoruz. Ekonomik ve siyasal programlar üst üste geliyor bir anlamda... Açıklamalara ve gösterilen hedeflere göre, 24 Ocak kararlarının başarıya ulaştığı bir dönemde, Türkiye de demokrasiye geçmiş olacak.

Siyasal ve ekonomik program arasındaki zaman açısından beliren bu özdeşlik, ister istemez başka benzerlikleri beraberinde getiriyor. Demokrasiye geçiş, değil Türkiye'de, dünyanın herhangi bir ülkesinde «sadece açıklanan takvime bağlı» bir süreç değildir. Demokrasiye Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda geçiş, aynı zamanda «ekonomik refahın tabana yayılması» anlamıyla özdeştir. Ekonomik refah tabana ne ölçüde «yaygın» bir biçimde dağılırsa demokrasiye geçiş o ölçüde «daha az sancılı» olacaktır. Refahın tabana yayılması ise, ekonomik büyümeden geçer. Daha çok sanayileşmeden, daha çok fabrika yapmaktan...

Büyümenin düştüğü, refahın belli ellerde toplandığı Batı ülkelerinde geçen yıl ortaya çıkan olaylar hep birlikte yaşandı. Demokrasinin çok köklü ve geleneksel bir yapıya ve işlerliğe kavuştuğu ülkelerde bile, ekonomik büyümenin düşmesi durumlarında, bunların «terör» adı altında nasıl yansımış olduğunu tüm dünya hep birlikte gördü. İşte, İngiltere, işte İtalya... «terör»ün kökleşmiş demokrasileri bile nasıl salladığına hep birlikte tanık olundu. Terör dediğimiz nedir ki?... Ekonomik refahın tabana istenildiği biçimde yayılmadığı zamanlarda, bu «rahatsızlığın» topluma yansıması... Bu tür bir yansıma ise, en köklü demokrasileri bile sarsıyor...

Konuya tersinden bakarsak, bir yandan terörü, öte yandan demokrasiye «sağlıklı» bir geçişi, hep birlikte yaşamak için, refahı tabana yaymak gerektiği kendiliğinden ortaya çıkıyor. Bunun için «daha çok büyümek, büyümek ve büyümek» gerek... Oysa hemen önümüzde duran ve halen Danışma Meclisi Bütçe Komisyonunda görüşülmekte olan 1982 bütçesi «daralmanın ve küçülmenin» işaretlerini taşıyor. 1982 ekonomik programı benzer özellikleri taşıyor. Ve bu durum da «3-4 sene içindeki başarının» hangi boyutları taşıyacağı sorusunu gündeme getiriyor...

Yapılan açıklamalar artık belli... Siyasal ve ekonomik programlar denk takvimler ve eşit süreler için «hedeflerine ulaşmayı» amaçlıyor. Siyasal programdan artık geriye dönüş yok. Siyasal programın başarısı «demokrasiye dönmekle» eş anlamda. Ancak, 1984 ilkbaharı geldiğinde (en geç) ekonomik programın başarı göstergeleri neler olacak? Bunu birlikte göreceğiz...

7.1.1982

Kırkaltı demokrasisi

Mehmed KEMAL — 7 Ocak 1982

46 demokrasisinin gündeminde bir anayasa tartışması yoktu. İktidar ve muhalefet partileri sadece seçim güvenliği istiyorlar, bu güvenliğin sağlanması karşısında demokrasinin işli-

8.1.1982

yeceğini umuyorlardı. Bundan ötürüdür ki, gündemdeki baş tartışma konusu seçim yasası ve dolaylı olarak seçim güvenliği idi.

Peki, seçim güvenliği nasıl sağlanacaktı? Siyasal iktidarın mı, adliyenin mi, bürokrat yöneticilerin mi güdümünde olacaktı? Bu konuda belirli bir şey söylenmiyor, belirli bir sistem ortaya konmuyordu. Muhalefet partileri halkın oyunu kuşkudan arınmış olarak kullanmalarını yeter sayıyorlardı. Bunun da yöntemi seçimde hile yapılmamasıydı.

Cemiyetler yasasının değişimi ile siyasal partilerin kurulmuş olması, demokrasinin bir güvencesiydi. Demokrasi gelmişti ama, bunun eksiği ve gediği güvenceli bir seçim yasasının bulunmamasından kaynaklanıyordu. Güvenceli bir seçim yasası yapılırsa demokrasi tıkır tıkır işler, kim çoğunluğu kazanmışsa, o iktidar olurdu.

Muhalefet, 46 seçimlerini hileli bulmuştu.

Eski seçim yasasında açık oy, gizli sayım vardı. Bu yöntem tersine çevrilmeliydi: Yani gizli oy, açık sayım yöntemi getirilmeliydi. O zamanki iktidar partisi bu isteğe yatkındı ama, kendi içinde bunun kararına bir türlü varamamıştı. İktidar partisinin çoğunluğuna bunu kabul ettirmek çok zordu. Oysa İnönü, bunu gerçekten istiyordu. 46 seçimlerinin hileli olduğu doğrultusundaki eleştiriler İnönü'yü çok yaralamıştı. Yakınları ile konuşurken bundan sızlanır. «Yüzüme bir şamar vurulmuştur.» derdi. «Bütün öğütlerime, uyarılarıma ve bana verilen güvencelere karşın bu yapılmıştır.»

Ülkeye demokrasi gelmiş miydi, gelmemiş miydi? Bütün gözler dış eleştirilere çevrilmişti. Dışarısı bizi demokrat sayıyor muydu, saymıyor muydu? Bir görüşme sırasında İsviçre Büyükelçisi İnönü'ye:

«Demokrasinin yolunu açmak konusundaki kararınızın büyüklüğünü ve uygulamadaki güzelliğini sevinerek gözlemekteyim» demişti.

Kurnaz İnönü'nün yanıtı:

«Bu benim kararım olmamıştır.»

«Biz biliriz kimin eseri olduğunu!.. Hükümetime raporumu yazmışımdır. Türkiye'deki bu yeni demokrasi devrimi, sizin, İnönü'nün eseridir.»

Uzun yıllar bir siyasal kadro, ülkeyi, ülkenin ekonomisini, ülkedeki somut tartışmaları nasıl yönetiyorsa, yeni kurulacak demokrasiyi de kendine bağlı, kendiyle güdümlü olarak görüyordu. Bu yüzden de gözler, dışarının, yani batının bizi nasıl gördüğüne, nasıl değerlendirdiğine çevrilmiştir.

Birçok girişimlerden sonra iktidar partisinin merkez yönetimini oluşturan kadronun çoğunluğu yeni seçimlerde, yani 1950'de, seçim yasasına «gizli oy ve açık sayım» ilkesinin konulmasına razı oldu. Razı oldu diyorum, çünkü bu ilkenin kabulü ve uygulanması ile iktidar el değiştirebilirdi. Uzun yıllar iktidar olmuş, iktidar olmanın rahatlığına erişmiş bir partinin yönetici kadrosu da, elindeki çok büyük iktidar gücünü başkalarına verebilir miydi? İnönü'nün uzun direnmeleri sonucudur ki, bu büyük güç, kendi eliyle karşı partiye verilmiştir.

46 demokrasisinin büyük aşaması burada düğümlenir.

Yeni iktidar partisinin yedi yıllık koltuğa sarılı kalmasından sonradır ki anayasa tartışmaları ortaya çıkmıştır. İktidar partisi, seçim yasasındaki bütün açıkları kapatarak yerinden

inmek istemiyor, muhalefet ise bunu anayasanın «tebdili ve tağyiri» sayıyordu.

Şurasını iyice ortaya koymak gerekir ki, halk, demokrasinin bu teknik meselelerine gerektiği kadar eğilmemiştir. Dahası var, çoğunlukla farkına bile varamamıştır. Her şeyin demokratik bir anayasa ile çözümleneceğine siyasal kadrolar inandıktan, 1961 anayasası halk oyuna sunulduktan sonra oy kullananların beşte ikisi, bundan daha iyisi olmaz denilen yasaya «Hayır» demiştir.

Halkımızın oldukça eski bir anayasa deneyimi var deniyor ya, bu deneyim, bu örneklemeler içinden geçip gelmiştir, buradan ileriye uzanacaktır.

"Fikir suçu"!..

Uğur MUMCU — 8 Ocak 1982

«Fikir suçu» ne demektir?

Yasalarda şunlar, «Fikir suçudur» diye bir açıklık yoktur. Aslını sorarsanız, «Fikir suçu» tanımı da eksiktir. «Fikir suçu» yerine, «Düşünceyi açıklama suçu» kavramını kullanmak, bu tür suçları tanımak için daha yararlı olacaktır. Çünkü, bir «Fikir» ancak açıklanınca suç sayılır, açıklanmayan «Fikir» propaganda, dolayısı ile suç konusu olmaz.

Günlük dilde «Fikir suçu» diye andığımız kavramın hukuksal içeriğini «Mer'i mevzuat» açısından -kabaca da olsa- değerlendirmekte yarar vardır:

Ceza yasasının 142'nci maddesi, «Memleket içinde müesses, iktisadi ve sosyal temel nizamlardan birini devirmek, ya da devletin siyasal ve hukuki nizamlarını yok etmek için» yapılan propagandalar ı suç saymıştır. Aynı yasanın 163'üncü maddesi de «Devletin içtimai veya iktisadi veya hukuki temel nizamlarını dini esas ve inançlara uydurmak amacı» ile yapılan propagandaları suç saymıştır.

Bunların her ikisi de «Fikir suçu»dur. Düzeni, ister, «Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde» egemenlik kurması için değiştirmeyi istemek, gerekse, bugünkü laik hukuk düzenini teokratik «Esas ve inançlara» göre «Kısmen de olsa» değiştirilmesi için propaganda yapmak belli bir düşünceye, ya da inanca dayandığı için «Fikir suçu» olarak kabul edilirler.

Hemen belirtelim; düzeni, bir sosyal sınıf adına değiştirmeyi istemenin cezası «Beş yıldan on yıla» kadar hapis cezasıdır. Aynı düzeni, «Kısmen de olsa» dinsel inanç ve esaslara göre değiştirme amacıyla yapılan propagandaların cezası ise «Bir yıldan beş yıla» kadardır.

Yani, solcu için öngörülen en az ceza, sağcı için verilebilecek en çok cezaya eşittir!

Devletin «Cumhuriyetçiliğe veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak» bir tek kişi, ya da «zümre» tarafından yönetilmesini benimsetmek amacıyla yapılan propagandalar gibi «Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazası ile» kaldırmayı amaçlayan propagandalar da «Fikir suçu» kavramı içinde görülmektedir.

Ceza yasasının 141 ve 163'üncü maddelerine aykırı olarak parti, dernek ve sendikaların örgüt kurma suçlarına da yine günlük dilde «Siyasal suç» adını verebiliriz.

«Türklüğü, cumhuriyeti, meclisin, hükümetin, askeri ve güvenlik kuvvetlerinin ve adliyenin kişiliğini aşağılama» diye kabaca sıraladığımız suçlar, «Siyasal amaçlı hakaret suçlarını» oluştururlar. 158'inci madde de Cumhurbaşkanına hakareti suç saymaktadır.

Bu suçlar da gerçi «Siyasal amaç» ile işlenirler ama bunların 142 ve 163'üncü maddelerde yazılı suçlardan nitelikleri biraz değişiktir. Burada, bir siyasal amaçtan yola çıkılır, örneğin «Hükümetin manevi şahsiyeti» hedef alınır. Bu durumda, her «Manevi şahsiyete hakaret» suçunu «Fikir suçu» kavramı içinde görmeye olanak yoktur. Bu suçlar, basın yolu ile işlenmişse, bunlara «Yayın yolu ile işlenen suçlar» demek daha uygun olur, çünkü, 159'uncu maddeye giren her suç «Fikir suçu» değildir. Bu kavramlar arasındaki ölçü, her somut olayda koşullara göre değişir.

Öyleyse «Fikir suçu» denilince akla öncelikle, «142 ve 163'üncü maddelerdeki suçlar gelmelidir.

Yine ceza yasamızda yeralan «Suç işlemeye tahrik» ve «Yasanın suç saydığı eylemi övmek» suçları (311 ve 312'inci maddeler) kişileri «Eyleme kışkırtma» amacı ile işlenir. 312'inci maddede yazılı «Cemiyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli tarzda kin ve adavete (düşmanlığa) tahrik» suçu, yerine ve koşullarına bağlı olarak «Fikir suçu» kavramı içinde görülebilir.

Sözü uzatmayalım; bir siyasal parti, dernek ve sendika programından ve bu program doğrultusundaki çalışmalarından ötürü yargılanıyorsa, buna «Siyasal suç», düzene karşıt bir düşüncenin savunulması dava konusu ise bu, «Düşünceyi açıklama suçu», devletin belli kurumlarının «Manevi şahsiyetlerini aşağılama»

basın yoluyla işlenmişse buna «Yayın yolu ile işlenen suç» diyebiliriz.

Şimdi bütün bunlardan sonra şu noktaya geliyoruz; Demokrasilerde «Fikir suçu» kavramına yer verilmez. Batı demokrasilerinde bir fikir, bir ideoloji, bir inanç suç sayılmaz. Ancak ve ancak «Eyleme yönelik kışkırtma» suç sınırları içinde görülür. Bu gibi düzenlerde «Zehirli fikir, yabancı ideoloji, zararlı cereyan» gibi ne anlama geldiği belli olmayan kavramlarla suç yaratılmaz. Bir fikir ya doğrudur, ya yanlış!.. Bu doğruluk ve yanlışlık, yasalarla değil, ancak ve ancak özgür tartışmalarla ortaya çıkar.

Bu nedenle özgür bir demokratik ortam için sağlı, sollu bütün düşünce yasaklarının kaldırılması, tek parti dönemlerine özgü «Manevi şahsiyet» kavramlarının yasalardan bir bir ayıklanması gerekir.

Bir yandan, başkaları için en ağır yaptırımları istemek, karşıtı olduğu insanlara, «Ceza yasasının hangi maddesinden ölüm cezası verilmeli», diye yazılar yazmak, iki satırlık yazıdan yıllarca hapis yatanların cezaevlerinde çürümeleri için bunca yıldır kalem sallamak sonra da kendileri ile ilgili «Manevi şahsiyeti aşağılama suçu» söz konusu olunca, «Fikir suçları affedilmeli» demek, «Basın ahlâkı» adına ne acı verici çelişkidir.

Evet, basın yoluyla işlenen bütün suçlar için -yalnızca bunlar için değil- siyasal nitelikli bütün suçlar için af çıkmalıdır. Ama böylesine insanlar, bu affı, önce kendi vicdanları için çıkarmalıdırlar!

Demokrasiden yana olmak, yalnızca kendi özgürlüğü için değil, başkalarının özgürce örgütlenmeleri ve konuşmaları için de savaşmayı gerektirir.

Doğrudur; günümüzde «Demokrat», olmak, gerçekten güç bir zenaattır!..

DİSK davasında

Oktay AKBAL — 10 Ocak 1982

Yoklama yapılıyor: Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Celâl Küçük, Mukbil Zırtıloğlu... Kalkıp, «burda» diyorlar birer birer. İçlerinden çoğu tanıdık. Baştürk gibi, yakından bildiklerim de var. Anılar canlanıyor. Denizi gören bir oda, bir masa, bol sulu bir duble rakı, salata, sebze, beyaz peynir, hepsi bu. Çabucak hazırlanmış makarna, belki biraz köfte. Hep bir duble rakı, ikincisi yoktur. Her zaman, dengeli, sağduyulu bir insan, bir dost...

Az önce önümden geçtiler. Kocaman kamyonlardan indirilerek. Dışa açık bir tek penceresi olmayan kamyonlar. Niye bir otobüste getirilmezler? Bütün sanıklar böyle kapkara, havasız kamyonlarla mı götürülür Adalet önüne? Bu bir yanlışlık değil midir? Değiştirilmesi gereken bir yanılgı... Ne olur kapalı bir otobüste getirilip götürülseler, üstelik de kelepçe vurulmadan. Önümden geçiyorlardı. Önde Başkan, sonra üyeler, sonra ötekiler. Bir baktım Akçin de sanıklar arasında. «Vatan» gazetesinden, ta gençlik yıllarından tanıdığım Akçin... Baştürk de, ötekiler de, bir buçuk yıldır kapatılmış yaşamın solukluğu içindeler. Kolay değil 12 Eylül 1980'den, Ocak 1982'ye kadar kapalı kalmak...

İlk kez izliyorum DİSK duruşmasını... Yeni bir salon. Önce ses duymak zor. Üstelik buz gibi. Belli ki çabucak hazırlanmış. Bence «Adalet Mülkün Temelidir» diye duvarlarına yazı yazdığımız yerler. Adalet'in yüceliğine yakışmalı. Burası olsa olsa bir voleybol, ya da basket alanı olabilirdi. Belki de öyleydi eskiden. Bir mahkemeye, 52 sanıklı, hem de idam istemiyle yargılanan 52 sanıklı bir davanın görüleceği yer değil... Sigaralar dağıttılar sanıklara. Hepsini görüyorum. Tek tek. Bakışıyoruz. Tanıdıklar gülümsüyor. Ben de gülümsüyorum.

Abdullah Baştürk'ün eşi Ayten Baştürk, İsvan'ın eşi Reha İsvan, eski sendikacılardan Şaban Yıldız, avukat Halit Çelenk, Turgut Kazan hepsi dinleyiciler arasında.. Bir tek avukatları var 46 —hayır biri vazgeçti 45 kişi kaldı— sanığın: Gülçin Çaylıgil. Hukuk bilgisi ve özverili kişiliğiyle saygınlık kazanan bir avukat. Tüm arkadaşları adına dört dilekçe vermiş, onları okuyor. Sesi kısık, heyecanlı. Herkes dinliyor. Duruşma yargıcı, üyeler, başkan, savcı ve yardımcısı, basın yerindeki üç beş arkadaş, hepsi dinliyorlar. Kulağımızı hoparlörlere doğru çevirerek duymaya çalışıyoruz Çaylıgil'in mahkeme zabıtlarına geçen sözlerini: «Bu davada iddianameyi imzalayan sayın savcının tutumu iddianamenin okunması tamamlanmadan önce çözülmesi gereken bir sorun yaratmıştır. Çünkü savcı soruşturmanın başından başlayarak yasalara aykırı bir uygulamanın içine girmiştir» diyor. Savcının duruşmadan çekilmesini öneriyor... «Söz isteyen her müdafi dışarı çıkarılırsa savunma hakkı ölmüş olur. Bu bakımdan daha birinci aşama tamamlanmadan, yani söz isteğinde ısrar mahkemece karara bağlanmadan müdafiin duruşmadan çıkarılması kesinlikle yasaya aykırıdır» diyor... 46 avkat adına verilen dilekçelerde yargıç için güvensiz-

lik belirten şu sözler var: «Kıdemli yargıç Binbaşı Çetin Güvener, tarafsızlığından kuşku duymamıza, yol açan yeni olaylar ve durumlar yaratmıştır. Çetin Güvener'in sanıklara ve müdafilere karşı olan sinirli tavrı, savunma makamını bir «makam» saymayışı, iddialarla beyanları ve olayları tutanağa tam yansıtmayışı kendisi hakkında duyulan kuşkuları artırmıştır» diyor.

Öğleden sonraki duruşmada savcı Takkeci bu istekleri şöyle yanıtlıyacaktır: «Müdafiin de özgürlüklerinin kanunla çizilmiş sınırı vardır. Bu bakımdan sağlıklı, gerçekçi savunma esprisine sahip bir müdafiin görevi savunma görevini kanuni sınırlar içinde yani duruşmanın inzibatını bozmama çerçevesindedir.» Sonra da istemin reddini isteyecektir...

Ben öğleyin çıktım duruşmadan. Bir sürü yol. Karanlık bir hava, soğuk. Kazan'la sabahleyin gelirken karmakarışık yerlerden, mezarlıklardan geçmiştik, içim kararmıştı. Şimdi asfalt bir yolda yürüyoruz. Taşıt bırakılmıyor bu yana. Yürümek serbest. Tarih karşısındayız hepimiz, diye düşünüyorum. Yargıcından, savcısına, avukatından, sanıklarına, biz gazetecilere, yazarlarına kadar hepimiz, En büyük yargıç tarihtir. Tüm yargıçların, savcıların, savunucuların, sanıkların bu gerçeğin bilincinde olmaları gerekir. Zaman geçip gidiyor, dur demek olanaksız zamana...

Karmakarışık izlenimlerle, içimde korkunç bir hüzün yüküyle gazetenin bizi bekleyen arabasına biniyorum. Yine çamurlu yollar, kalabalık caddeler, hıncahınç meydanlar... Sonra masa başında bizi bekleyen güncel —ama bir türlü geçmeyen güncelliklerle dolu— dertler, sorunlar, yazılar...

★★★

Avrupa Konseyi ziyareti

Altan ÖYMEN — 11 Ocak 1982

ANKARA — Avrupa Konseyi Siyasal Komisyonu ve Hukuk Komisyonu üyelerinden kurulu delegasyonun, Avrupa Konseyi üyesi Türkiye'yi ziyareti devam ediyor.

Ziyaret sırasındaki temaslara hakim olan hava anlıyabildiğim kadarıyla açık sözlü bir havadır.

Herkes düşündüğünü, gerekçelerini endişelerini birbirine açıkça belirtiyor. Devlet ve hükümet yetkilileri de öyle... Görüşülen öteki kimseler de öyle... Gelen delegasyonun üyeleri de öyle..

Tabii bunlar kamuoyuna da daha geniş ve kapsamlı bir biçimde yansıyabilse, daha iyi olurdu..

Ama, bu Konsey'in çalışmalarını bir süre üyesi olarak, son sıralarda da gazeteci olarak izleyen biri olarak, sanırım, şu özeti yapabilirim.

Herkesin amacı bir gözüküyor:

Avrupa'da yerleşmiş evrensel demokrasi ve insan hakları ilkeleri çerçevesindeki bir demokratik düzene Devlet Başkanı Sayın Evren'in açıkladığı takvime uygun olarak geçilmesi... Ve bu süreç içinde de gene demokrasi ve insan hakları alanlarında beklenen belirli aşamaların bir an önce gerçekleşmesi

Ortak amaç bu da, ayrıntılar tartışmalı...

Değişik Türk görüşmecilerin bir kısmı basına yansıyan bir kısmı yansımayan görüşleri bir yana... Onlar, ne kadar değişik gruplardan olurlarsa olsunlar, genellikle. Türkiye ile Avrupa arasındaki ilişkilerin çeşitli açılardan öneminin bilincindeler... Avrupa Konseyi delegasyonuna bakarsak, delegasyondaki üyeler ana hatlarıyla iki bölüme ayrılabilir:

1 — Kötümserlikleri iyimserliklerinden biraz daha fazla olanlar.

2 — İyimserlikleri kötümserliklerinden biraz daha fazla olanlar...

Birinciler, fiili terör sanıklarının dışındaki sanıkların ve bu arada sanıklıkları henüz iddianameye de bağlanmamış sanıkların durumları başta olmak üzere, bir kısım uygulamalar üzerinde kaygılı olduklarını belirtiyorlar. Bu uygulamaların, anayasanın içeriğinin ne olacağı sorusunun cevabı açısından da, kaygılarını artırdığını belirtiyorlar.

İkincilerin de aynı konularda büsbütün ilgisiz olduğu ileri sürülemez. Ancak onlar, birincilerin eleştirdiği hususların geçici olması olasılığı üzerinde durarak, bu alanlarda yeni gelişmelerin ortaya çıkması umudunu muhafaza ediyorlar.

Delegasyon üyeleri, iki ayrı komisyonun mensubudur. Önce bu komisyonlardaki, sonra da bu ayın 29'unda Genel Kuruldaki görüşmelerde hangi bakış açısı hakim olacak?

Bu sorunun cevabının verilmesi için vakit henüz erkendir. Ziyaret daha devam ediyor. Ayrıca komisyonların buradan ayrıldıktan sonra yapacakları toplantılara kadar da biraz vakit var.

Am şurası memnunlukla belirtilmeli ki, ne Avrupa Konseyi'nin Türkiye'siz, ne de Türkiye'nin Avrupa Konsey'siz bir durumu tercih ettiği, iki tarafında belki bazı Yunanlılar ve Türkiye hakkında ön yargısı olan tek tek üyeler hariç en eleştiricilerinin bile, asıl amacının bu olduğu, bu ziyaret sırasında bir kere daha ortaya çıkmıştır.

Mesele bu ortak amaca varabilmektir.

DİSK davasında..

Uğur MUMCU — 15 Ocak 1981

Yakın tarihimizde toplu sanıklı birçok davaya tanık olundu. Yassıada duruşmaları, 21 Mayıs ihtilal girişimi davası, 12 Mart döneminin, Emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu ve arkadaşları, İrfan Solmazer ve 83 Deniz Subayı davası, Dev - Genç, TİP, Talât Turan ve arkadaşları...

Bugün de çeşitli sağ ve sol örgütlerle ilgili davalar görülüyor. Bunların dışında bazı siyasal parti ve sendikal konfederasyonların tüzük ve programlarından ya da siyasal çalışmalarından ötürü yargılanmalarına da tanık olunuyor.

12 Mart döneminde TİP'in yargılanması, bu dönemde TİKP ve MSP gibi siyasal partilerin yargılanmaları ve Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in mahkeme önüne çıkarılması bu tür davalardandır.

Bu davalar genellikle Türk Ceza Yasasının «sınıf egemenliğini» yasaklayan 141 ve düzeni dinsel inanç ve ilkelere göre değiştirmeyi yaptırım altına alan 163'üncü madde ve genel olarak anayasal düzenin zor yoluyla değiştirilmesi girişimini ölüm cezasına bağlayan ünlü 146'ıncı maddelerden açılıyor.

Geçmiş davalarla ilgili dosyalar acaba şim di nerelerdedir? Hiç şüphesiz arşivlerdedir. Bir araştırmacı örneğin Yassıada duruşmalarını okuyup, tutanaklar üzerinde bir inceleme yapmak isterse, bu dosyaları nerede bulacaktır? Bu iki dosyaların bulunmasında büyük güçlüklerin söz konusu olduğunu biliyorum.

Cumhuriyet döneminin siyasal nitelikteki önemli davalarının «mikrofilmlere» çekilerek çoğaltılması ve incelemecilere açık tutulmasında çok büyük yarar vardır.

Önceki gün DİSK davasını izlerken bunları düşünüyordum. Bu gibi davalar, siyasal dönemlerin önemli kilometre taşlarıdır. Bu gibi davalarda ileri sürülen iddiaların, yapılan savunmaların, savcıların avukatların yargıçların ve de sanıkların sözlerinin tarihsel önemlerini gelecek kuşaklar için iyice belgelemek gerekiyor.

Birara, basına ayrılan bölmede arkadaşımız Şükran Ketenci ile beraberiz. Savcı Süleyman Takkeci iddianameyi okumaya devam ediyor. Savunma yerinde bir tek avukat yok; mahkemenin «savaş hali hükümlerinin uygulanacağını» bildirmesinden sonra Askeri Savcı ile avukatlar arasında sert tartışmalar çıkmış, avukatlar toplu olarak duruşma salonunu terk etmişlerdi.

Sanıklara bakıyordum; çoğu zayıflamıştı; kimi elindeki iddianameden Albay Takkeci'nin sözlerini izliyordu, kimi de öyle sessizce iddianameyi dinliyordu. Dinleyicilere ayrılan bölümde sanık yakınları yeralmıştı... Onlar da üzgün yüzlerle eşlerine, babalarına, amcalarına bakıyorlardı...

Albay Takkeci iddianameyi okurken ben de önümdeki iddianamenin bazı bölümlerine gözatmaktaydım; DİSK 13 şubat 1967 tarihinde kurulmuştu, kurucuları, Kemal Türkler, Rıza Kuas Mehmet Alpdündar, Kemal Nebioğlu, İbrahim Güzelce'ydi. Düşünüyordum; Türkler, sağcı teroristlerce öldürülmüştü. Güzelce tutulduğu kanser hastalığına yenik düşerek ölmüştü, Rıza Kuas da böbrek hastalığı nedeniyle daha geçenlerde hayata gözlerini yummuştu. Kemal Nebioğlu, tutuklu sanık olarak Baştürk'ün hemen yanında yeralmıştı.

Albay Takkeci iddianamesini okurken «Avrupa Konseyi üyeleri» dinleyiciler arasında yerlerini alıyorlardı. Yanlarındaki çevirmenler, herhalde Askeri Savcının sözlerini çeviriyorlardı. Konsey üyeleri duruşmayı izledikleri günün akşamı «SİSAV» adlı vakfın vereceği yemekte Tercüman Gazetesi sahibi Kemal Ilıcak'ın görkemli yalısına konuk olacaklardı.

Aynı üyeler, bir gün önce de İstanbul Barosu'nun yemeğinde savunma avukatları, hukukçular ve gazetecilerle tanışmışlardı.

Bulunduğum yerden sanıklara bakıyordum. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk biraz zayıflamıştı, acaba hasta mıydı? Gençliğinde geçirdiği bir hastalık yeniden baş mı göstermişti? Bilemiyordum. Kendi ülkelerinde pek bu tür davalarla karşılaşmayan Avrupa Konseyi üyeleri çevreyi ilgiyle izliyorlardı. Akşam, görkemli yalıda çeşit çeşit yemeklerin puroların, yabancı sigaraların ve viskilerin buğulu atmosferinde DİSK davasını konuşacaklardı.

Dinleyiciler bölümünde yoksul giyimli üzgün bakışlı sanık yakınlarına bakarak salondan ayrılıyordum.

Dışarıda yağmur yağıyordu. Davalar, geçmiş davalar dünkü ve bugünkü sanıklar, iddianameler, savunmalar, tel örgüler, kelepçeler, Askeri Yargıtay kararları birbir gözlerimin önünden geçiyordu. Hepsini renkli filmler gibi anımsıyordum.

İçerde iddianameler okunuyordu, dışarıda hayat devam ediyordu, Konsey üyeleri akşam görkemli bir yalıda, Genel Sekreterliğini TRT'nin eski Genel Müdürü Doğan Kasaroğlu'nun yaptığı «Sisav Vakfının» yemeğine gideceklerdi. Orada DİSK'in savunma avukatlarına saldıran bir gazetenin bir zamanlar marksist örgütlerde çalışmış genel yayın müdürü ile karşılaşacaklardı.

Hayat, bunca çelişki yumağına, bunca olaya, bunca deneye karşın yine dönüyordu. Yine dönecekti!...

Ecevit, hükümete hakaretten beraat etti

15 Ocak 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Fesh edilen CHP eski Genel Başkanı Bülent Ecevit dün Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde «Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tazyif ettiği» savıyla hakkında açılan davada beraat etti. Fesh edilen CHP eski Genel Başkanı Bülent Ecevit hakkında 20.11.1975, 12.2.1978 ve 18.8.1976 tarihlerinde basına verdiği demeçlerle ilgili olarak açılan davanın süre aşımına uğradığı bildirildi. 18.4.1976 tarihinde Tandoğan meydanında yaptığı konuşması ile ilgili olarak TCK. 159/1 maddesine muhalefet ettiği savıyla açılan davada ise, muhalefet hakkını kullandığı gerekçesiyle Bülent Ecevit'in beraatına karar verildi.

Duruşmada Ankara Savcı Yardımcısı Yaşar Hacıoğlu, Bülent Ecevit'in vermiş olduğu 3 yazılı demeç hakkında süresi içinde açılmadığından dolayı davanın düşmesi gerektiğini belirtti. Tandoğan meydanında yapılan konuşmada TCK'nun 159'uncu maddesine tanımlanan suçun yasal unsurları gerçekleşmediği nedeniyle beraat kararı verilmesini istedi.

Savcı Yardımcısı'nın beraat isteminden sonra söz alan Bülent Ecevit duruşmada savunmasını yaparak aynen şöyle dedi:

«Sayın mahkeme heyeti:

Sayın iddia makamının söylediklerine ekliyebileceğim fazla birşey yok.

Ancak, bundan önceki celsede, sayın Savcı, «Verilecek kararın ilerideki uygulamalara örnek olma olasılığı»ndan söz etmişti. O açıdan bazı düşüncelerimi sunmak istiyorum.

Bir siyaset adamının sözleri, açıklanan görüşleri, adalet terazisinde tartılırken, onun genel tutumunu ve yaklaşımını göz önünde tutmak, sözlerini ve görüşlerini o çerçevede değerlendirmek uygun olur kanısındayım. Çünkü o zaman siyaset adamının görüş ve sözlerindeki amacın ve kastın ne olduğu ve ne olmadığı daha iyi anlaşılır.

1975'ten itibaren muhalefet lideri olarak benim, hükümete yönelik konuşmalarımdan çoğu, kendi kendine «Milliyetçi Cephe» hükümeti adını vermiş olan bir siyasal iktidar ortaklığının yapısından ve tutumundan duyduğum kaygıyı yansıtır. Bu kaygımın ne kadar yerinde olduğu, zaman içinde, ulusumuz açısından çok acı sonuçlarıyla ortaya çıkmıştır.

«Ben «Cephe» kavramını her zaman reddettim, ulusumuzun birliği, devletimizin bütünlüğü açısından sakıncalı buldum. Kendim, partimle birlikte, her türlü cephe çağrısını ve girişimini reddettiğim gibi, başkalarına da bundan kaçınmalarını sürekli telkin ettim.

«Cephe» kavramına dayalı hükümetler oluşturulmasındaki sakıncaları vurgularken de, bugün sayın iddia makamının da belirttiği gibi, daha geçerli çözüm yollarını, uzlaşma ve işbirliği yollarını sürekli gösterdim. 12 Eylül 1980'in birkaç gün öncesine kadar bu yöndeki çabalarımı sürdürdüm.

Türk Ceza Kanunu, «hükümetin manevi şahsiyeti» kavramını kabul ettiğine göre, hükümetlerin manevi şahsiyetleri dışında da bazı nitelik ve özelliklerini öngörüyor demektir. Bunların başında da, bir hükümeti oluşturan siyasal iktidarın yapısı ve hükümetin tutumu gelir.

Bu ikisi arasındaki çizgiyi özellikle, çok partili demokratik yaşamda, çok iyi belirlemek gerekir.

Bilindiği gibi, Türk Ceza Kanunu, tek partili dönemde yürürlüğe girmiştir. 159. madde de tek partili dönemde yürürlüğe girmiştir.

Tek partili bir rejimde, hükümetin manevi şahsiyetiyle hükümeti oluşturan siyasal iktidarın yapısını birbirinden ayırd etmek, olanaksız denebilecek kadar zordur. Hatta, tek partili rejimde, hükümet ve devlet kavramlarını bile birbirlerinden ayırd etmek çok zordur.

Nitekim bunun izlerini, halkımızın dilinde hâlâ görürüz. Tek partili dönemde yaşamış kimi yaşlı yurttaşlarımız, bazen, «Allah devlete millete zeval vermesin» der gibi, «Allah hükümete zeval vermesin» de derler... Bu tek partili dönemden kalma bir alışkanlık olmanın ötesinde, halkımız, «Hükümetin manevi şahsiyetinden ne anlıyor. Onu da gösterir. Birçok yurttaşlarımız, bu sözü iktidarda beğenemedikleri bir hükümet, hatta iktidardan uzaklaşması için uğraş verdikleri bir hükümet varken bile söyler-

ler. İşte bu sözle, onların kastettiği, «hükümetin manevi şahsiyeti»dir. Bu deyimle, halkımız, devletin asli bir unsurunu oluşturan hükümet kurumunu ve kavramını belirler.

Ben, bu anlamda «hükümetin manevi şahsiyeti»ne her zaman saygılı olmaya büyük özen gösterdim. Bazı hükümetlere, temsil ettikleri siyasal iktidar yapısı veya izledikleri tutum dolayısıyle yönelttiğim eleştiriler de, genellikle, «hükümetin manevi şahsiyeti» üzerindeki duyarlılığımdan kaynaklanmaktadır.

Hükümetin manevi şahsiyeti herşeyden önce, tüm milletin hükümeti olmasıyla korunur ve güçlendirilir.

Oysa, benim dava konusu olan demeçleri verdiğim, konuşmayı yaptığım sırada iş başında bulunan hükümet, daha kurulurken, kendi kendine «Milliyetçi Cephe Hükümeti» adını vermekle, hükümeti adeta milletin bir bölümünden soyutlamış oluyordu. Böylece hükümetin manevi şahsiyetini bizzat tahrip etmiş oluyordu.

Bense, buna karşı uyarılarda bulunurken, hükümetin manevi şahsiyetini korumak için çırpınıyordum. O tür bir siyasal iktidar ortaklığının sakıncalarını vurguluyordum.

Eğer çok partili demokratik rejimde, demin belirttiğim gibi «hükümetin manevi şahsiyeti» kavramı ile, hükümeti oluşturan siyasal iktidarın yapısı ve tutumu arasındaki çizgi iyi belirlenmezse, çok partili demokratik siyasal yaşamın doğal gereği olan hükümetleri eleştirme hatta gereğinde değiştirme işlevi yerine getirilemez olur.

Ben, siyasal yaşamım boyunca, bu demokratik eleştiri görevimi yerine getirdim, ama hükümetin manevi şahsiyetine her zaman saygılı olmaya özen gösterdim.

Hükümetin manevi şahsiyeti ne zaman nasıl sarsılır, zedelenir? Biraz önce söylediğim gibi, bir hükümet tüm milletin ve devletin hükümeti gibi görülmezse veya kendi tutumuyla bu görüntüden uzaklaşırsa, hükümetin manevi şahsiyeti sarsılır ve zedelenir.

Hükümet kavramına saygı ortadan kalkarsa, o zaman da hükümetin manevi şahsiyeti sarsılır zedelenir.

Belirttiğim anlamda «hükümetin manevi şahsiyeti» yalnız bazı sözcüklerin kullanılmasıyla değil, bazı sözcüklerin kullanılmasından kaçınmakla da zedelenir.

Örneğin, yasal yollardan kurulmuş bir meşru hükümete, «Cumhuriyet hükümeti» demekten ilke olarak kaçınılırsa, o hükümet, «Cumhuriyet» sıfatı yerine başka sıfatlarla anılırsa, o sıfatlar soyut anlamda hakaret ifade etmese bile, hükümetin manevi şahsiyetini tahkir sayılabilir.

Oysa ben, kendi kendilerini başka türlü adlandıran hükümetleri bile her zaman «Cumhuriyet hükümeti» olarak gördüm.

Türkiye'de olsun başka ülkelerde olsun, hükümetler, genellikle. Başkanlarıyla, yani Başbakan'la simgeleşir. Belli bir hükümeti, başka hükümetlerden ayırd edebilmek için, o hükümetten Başbakan'ın adıyla söz edilir. Eğer bir Başbakan'a, ilke olarak «Başbakan» demekten, «Hükümet Başkanı» demekten kaçınılırsa, o zaman da hükümetin manevi şahsiyeti zedelenmiş sayılabilir.

Ama ben her zaman, her Başbakan'a tutumunu çok sakıncalı bulduğum Başbakan'lara bile, «Başbakan» gözüyle, «Hükümet Başkanı» gözüyle baktım, öyle hitab ettim ve kendilerinden saygı ile söz ettim.

Benim, «hükümetin manevi şahsiyetinden anladığım, beğenmediği ve sakıncalı bulduğu, hatta düşürmeye uğraştığı bir hükümet iş başındayken bile «Allah hükümetimize zeval vermesin» diyen yurttaşlarımın anladığı gibidir.

Benim gözümde, kurum olarak hükümet devletin önemli bir unsurudur ve «hükümetin manevi şahsiyeti» ile devletin saygınlığı birbirinden ayırd edilemez.

Ben bu devlet ve hükümet anlayışını, devletimin ve partimin iki büyük kurucusundan tevarüs ettim.

Onun için, benim, «hükümetin manevi şahsiyeti»ne saygısızlığım hiçbir zaman söz konusu olmamıştır ve olamaz.

Teşekkür ederim.»

Ekonomi ve demokrasi

Osman ULAGAY — 18 Ocak 1982

Başkan Reagan'ın Amerika'da uygulamaya çalıştığı ekonomi politikasını «devrimci atılım» olarak nitelendiren ve bu politikanın enflasyonu körüklemeden ekonomik büyümeyi sağlayabilecek tek çare olduğuna inanların bir tek büyük kaygıları var. ABD ekonomisi pek çok sektörde duraklayan üretimi, stoklarını koyacak yer bulamayan oto endüstrisi ve 9,5 milyon işsiziyle 1982'ye girerken; yıllardır yararlandıkları sosyal yardımlardan yoksun kalmaya başlayan milyonlarca Amerikalının şaşkınlığı kızgınlığa dönüşürken; ve yönetim, sosyal harcamalarda yaptığı tüm kısıntılara karşın ülke tarnin en büyük bütçe açıklarıyla karşı karşıya bulunurken, «Reaganomi» diye göklere çıkartılan ekonomi politikasını savunanlar hep bir soruyu soruyorlar: Başkan ve Kongre, kısa vadede yalnızca olumsuz sonuçları görülen bu ekonomi politikasını sürdürecek politik gücü ve direnci gösterebilecekler mi?

Amerika'da, hele hele ekonomik bunalımın olumsuz sonuçlarının daha belirgin olduğu Ohaio gibi bir eyalette bir süre kalıp çevrenize baktığınızda, televizyonu ve yerel basını izlediğinizde, «Reagonomi»ye bir can simidi olarak sarılanların kaygılarına hak veriyorsunuz. Çünkü Amerika'da demokratik mekanizma işliyor ve karar alma noktasındakiler, yöneticiler ve politikacılar, her attıkları adımda toplumdan yansıyacak tepkileri göz önünde bulundurmak zorunda olduklarını hissediyorlar. Olumsuz tepkilere yol açacak bir karara oy vermişlerse bunun ezikliğini duyuyor, gelecek seçimde kendi seçilme şanslarını nasıl etkileyeceğini düşünüyorlar.

Onlar da böyle düşünmekte haksız değiller. Çünkü, hesap vermek zorunda olduklarını biliyorlar. Örneğin Ohaio eyaletinin en büyük günlük gazetesi, eyaletin Kongre'ye yolladığı her üyenin her konuda hangi yönde oy kullandığını her hafta liste halinde yayınlıyor. Örneğin büyük bunalımda olan oto endüstrisinin işveren ve işçileri Kongre'deki eyalet temsilcilerini hesap verme toplantısına çağırabiliyor (ve Cumhuriyetçi üyeler, zor durumda kalmamak için bu toplantıya katılmamayı yeğliyorlar). Örneğin devlet desteği kaldırıldığı için ana okulları kapatılan çocukların velileri hemen Belediye Başkanını toplantıya çağırıp tepkilerini dile getiriyorlar. Örneğin Başkan Reagan, artan politik baskılar sonucunda sosyal güvenlik harcamalarında öngörülen yeni kısıntılardan vazgeçmek zorunda kalabiliyor.

Kısacası pazar ekonomisi, doğal uzantısı sayılan çoğulcu, temsili demokrasiyle birlikte uygulanacaksa, alınan ekonomik kararların «doğru» ve «kendi içinde tutarlı» olması yetmiyor. Bu politikaları belli sürelerle seçmene «satmak», yani benimsetmek de gerekiyor. Söz konusu politikaların seçmen çoğunluğu için acılı, sevimsiz ve dolayısıyla, «satın alınamaz« nitelik kazandığı noktaya gelindiğinde ise, bu politikaları sürdürmek politikacılar ve yöneticiler için son derecede zor bir iş haline geliyor. Hele ABD'de bu yıl olduğu gibi seçim yılına (Kongre üyeleri için) girilmişse bu sorun daha da büyük bir ağırlık kazanıyor.

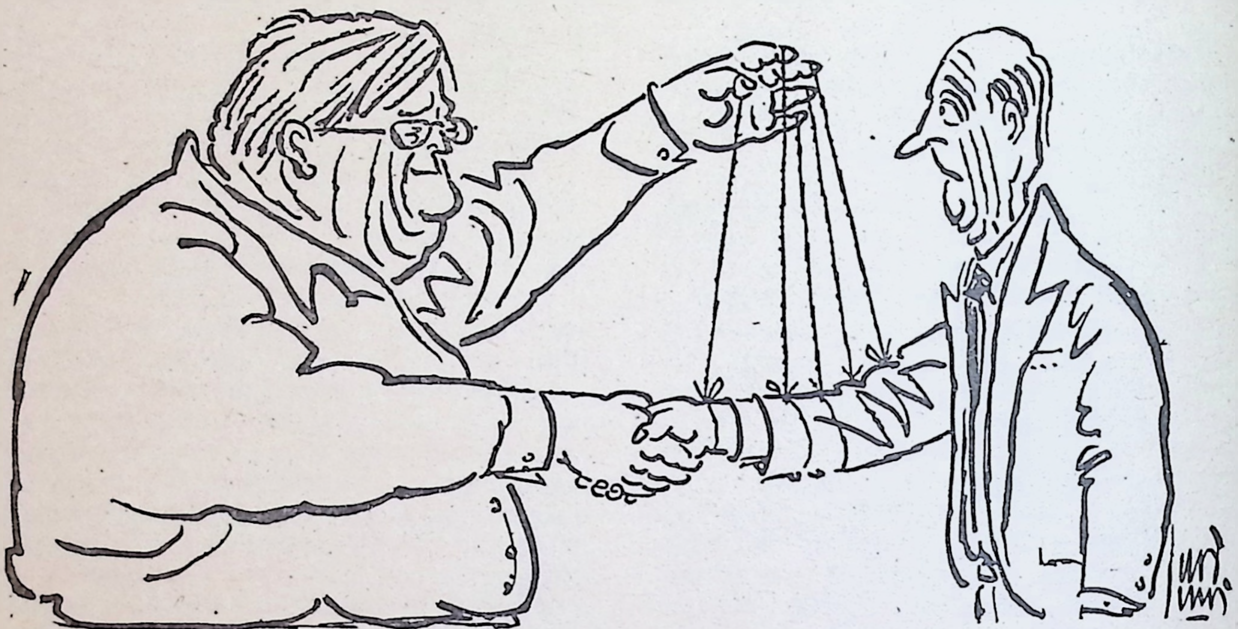
Gelelim pazar ekonomisini tüm gerekleri ve uzantılarıyla benimsediğini her fırsatta belirten ve çoğulcu demokrasiye geçiş takvimini açıklayan Türkiye'ye. Türkiye'de 24 Ocak 1980 kararlarıyla gündeme gelen fakat para ve maliye politikası gibi acil can alıcı öğeleri, ancak 12 Eylül'den sonra ciddi biçimde uygulanabilen ekonomi politikasının «tek çare» olduğu ve «kendi içinde tutarlı» bulunduğu sık sık yineleniyor. Bu politika sonucunda enflasyonun denetim altına alınabildiği, dışsatımın önemli ölçüde arttığı, piyasada arz - talep dengesinin - çoğu kez talep kısılarak da olsa sağlandığı da her vesileyle belirtiliyor.

Öte yandan 24 Ocak, kararlarının baş mimarı ve «Türk ekonomisinin patronu» sayılan Turgut Özal, özellikle son zamanlarda bir kaygıyı sıkça dile getiriyor, uygulanan ekonomik programın, «politika yapılmaya başlanırsa» rayından çıkabileceğini, beklenen sonuçlara varamayacağını söylüyor. Örneğin 10 ocak tarihli Tercüman Gazetesi'nde Halit Narin'in işsizlikle ilgili sözlerini yanıtlarken, şöyle diyor Özal: «Bu meseleyi politikadan mümkün olduğu kadar ayırmak lazımdır... Politika yaparsak meseleler yanlış anlaşılır. Böyle olunca hep eski devre hatırıma gelmektedir. Onun için politika yapmayalım diyorum.» Sayın Özal iki gün önce Aydınlar Ocağı'nda yaptığı bir konuşmada da, «Gelecek nesillere daha iyi bir Türkiye bırakmak için rey kavgasından uzaklaşılması gerektiğini» söylüyor.

Gerçi Özal aynı konuşmasında daha fazla taban fiyatı isteyen çiftçinin, daha fazla ücret isteyen işçi ve memurun, daha fazla kâr isteyen tüccarın taleplerinin demokratik bir ortamda dengelenmesini öneriyor ama, yönetimin «satıcı», seçmenin müşteri» durumunda olduğu, karar alanlarının oyla düşürülme kaygısının bulunduğu bir demokraside bugün uygulanan ekonomi politikasının kolay sürdürü-

lemiyeceğini farketmiş bulunuyor. Danışma Meclisi'nden yükselmeye başlayan eleştiriler de bu konuda belki ilk işaretleri veriyor.

Soruna bu gerçeğin ışığında bakıldığında, çoğulcu demokrasiye geçmeye kararlı olan Türkiye'nin bu temel amaçla tutarlı bir ekonomi politikasının hiç değilse hazırlığına şimdiden başlaması gerektiği de ortaya çıkıyor.

21.1.1982

"İdeolojik grev"

Şükran KETENCİ — 21 Ocak 1982

Sosyal haklara ilişkin kavramların yanlış anlaşılması çok sakıncalıdır. Böyle bir yanlışlık, kamuya mal edilir, hele yasalara girerse sadece hakkın özünü zedelemekle kalmaz, bazen hakkın kullanılamaması sonucunu bile yaratabilir.

Bu nedenle bugünlerde yeniden güncel tartışmalara giren, işçilerin haklarına ilişkin temel yasalar da, Konsey gündeminde olduğu için, büsbütün önem kazanan «grev hakkı» ve «ideolojik grev» kavramları üzerinde durmak istiyoruz.

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi parlamenterleri ile 13 ocak günü yapılan işadamlarımızın toplantısında, Odalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Yazar, serbest piyasa ekonomisini daima savunduklarını vurguladığı konuşmasında, «Hür sendikacılık, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavtın ise serbest piyasa ekonomisinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu iyi bilmekteyiz. Geçmişte olduğu gibi bundan sonra da hür sendikacılığın, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavtın korunmasından ve işler hale getirilmesinden yana olacağız» dedi.

lamak zorundayız. Çünkü «grev hakkının» kendisi ideolojiktir.

İşveren karşısında tek tek zayıf olan işçilerin ancak birlikte haklarını isteyebilecekleri düşünülmüş, sosyal barışı sağlamak için «özgür pazarlık düzeni» getirilmiştir. İşçi, sendikası kanalı ile, birlikte haklarını istediğinde, işveren vermezse, yine zayıf kalacağı kabul edilmiş ve yine sosyal barışın bir gereği olarak «grev hakkı» tanınmıştır. İşçi «grev yaparak», daha açıkçası, üretimi durdurarak, işverene ekonomik zarar verebilecek, böylece «grev silahı» ile işverenin vermek istemediği haklarını alacaktır.

Gerçek bu kadar açıkken, «serbest piyasa ekonomisi», «demokratik düzen», «özgür sendikacılık hareketi», sosyal barışın sağlanması, işçiye de hak verilebilmesi için, işçiye «grev hakkını» zorunlu görmüş iken; bütün bu sıralanan kavram ve hakları kabul ederek, grevin ideolojik olmamasını, ekonomiye zarar vermemesini istemek düşünülebilir mi? Grev hakkı-

nın doğasında «ideolojik olmak ve ekonomik zarar vermek» kavramları vardır. İşveren gönüllü olarak kazancından daha büyükçe bir pa-

Konuşmasının hemen ardındaki paragrafında ise şu cümleler yer aldı: «Ancak, yeni bir düzenlemeye girerken 12 Eylül 1980 öncesinde geçirdiğimiz acı tecrübelerden de yararlanmamız gerekeceği şüphesizdir. Bilindiği gibi, 1970'li yıllarda işçi sendikaları ve grevler ideolojik eylemlerin ve anarşik hareketlerin dayanağı ve sığınağı haline getirilmişti. Yeni düzenlemede işçi - işveren ilişkilerinin çalışma şartlarının çizgisi içinde kalmasına dikkat göstereceğiz.»

Biz, Sayın Yazar'ın daha sonraki sözlü açıklamalarında belirli sendikalar için somutlaşan suçlamalar üzerinde şu anda açılmış bir DİSK davası olduğu için duramıyoruz. Ama gündemde yasalar varken ve Sayın Yazar, yeni düzenlemelerin çizgisinden söz ederken, «ideolojik grev» kavramını tartışmak zorundayız. Ve «özgür sendikacılığı, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkını» kabul ettikten sonra (ideolojik greve) karşı olmanın söz konusu olamıyacağını, vurguyı işçiye vermek istemiyeceği içindir ki, işverenin zorlanmasından başka, sosyal barışı sağlayıcı çözüm bulunamamıştır. Bir başka anlatımla, grev «ideolojik» olduğu ve de «ekonomik zarar» verdiği halde, sonuçta anarşi değil, daha dengeli bir gelir dağılımı ve sosyal barış getirir.

Sonuç olarak şu gerçeği vurgulamakta yarar olsa gerek. «Serbest piyasa ekonomisini», «demokratik düzeni», «özgür sendikacılık düzenini» kabul ediyorsak, «grev hakkını» ve birlikte getirdiği «ideolojik grev», «ekonomik zarar» kavramlarını da kabul etmek zorundayız. Birini reddetmek, özünde diğerlerini de gerçekten savunmamak, demokratik düzenin özüne karşı olmak anlamına gelir. Şüphesiz !hakkın kötüye» kullanılması diye de bir olgu ile karşılaşılabilir. Ancak «hakkın kötüye kullanılmasına» karşı önlem «hakkın özünün» kısıtlanması, yok edilmesi ile alınamaz.

Tik-tak, tik-tak, tik-tak...

İlhan SELÇUK — 24 Ocak 1982

Moral sözcüğünün geniş bir yelpazeşi var. Nasıl bir yelpaze bu?...

Tarihsel, felsefi, yerel, sosyal, psikolojik vb. Ne var ki bilgiçliği bir yana bırakıp günümüzün gerçeğine bakarsak moral sözcüğünün «Arabesk müzik» titreşimleriyle yaşama girip oturduğunu, saatbaşı kullanıldığını, her yemeğe serpilen baharat gibi her konuya geçilmeyen bir sporcu yenilgiye uğradı mı, gerekçe hazırdır.

— Moralim bozuldu abi...

Meşhur manken «podyum»da elini ayağını nereye koyacağını bilmeyen ahretlik gibi şaşırdı mı kuliste gözyaşlarını tutamaz, hıçkıra hıçkıra ağlar.

— Ne oldu güzelim?..

— Moralim bozuldu.

★

Vaktiyle mahpushanede bir arkadaşım vardı; adı lazım değil, çok iyi çocuktu, çok da bilgiliydi, ama günde üç-dört kez çişe giderse altı-yedi kez morali bozulurdu. Derken her çeyrekte bir morali bozulmaya başladı.. Fırsatını kollayıp yattığım ranzaya sokulur, ıslık çalar gibi sesle sorardı:

— Ne yapacaklar bize?..

Çocuğun durumunu koğuştaki bazı sorumsuzlar anladılar; eşek şakası yapmaya başladılar:

— Eh, seni en azından asarlar; fırsatı kaçırırlar mı?..

— Kaç kilosun sen?.

Eşek şakası yapanların eşşekoğlueşşek olduğunu söyleyerek gerçek durumu anlatmaya çabaladık. Ama moral öyle birşeydir ki ele avuca sığmaz. Musluk bozuldu mu muslukçuyu, elektrik bozuldu mu elektrikçiyi çağırırsın, moral bozuldu mu kimi çağıracaksın?..

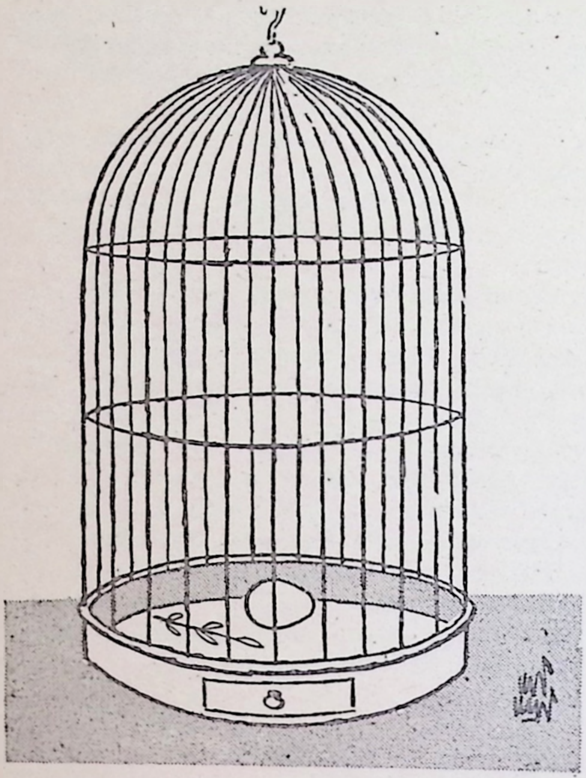
— Mantığı...

Ama kolay mı mantığı işletip gerçeğin özüne ulaşabilmek? Mantığı kullanmak bir yelpazeyi kullanmaya benzer, Yelpaze iki türlü kullanılır: Ya yelpazeyi elinde tutar, kafanı sağa sola sallarsın: ya da kafanı yerinde tutup yelpazeyi sağa sola sallarsın. Birincisinde kafanın içi lodos fırtınasına tutulmuş şehir hattı vapuruna döner. İkincisinde ooooh bir güzelim esinti başlar ki sormayın gitsin...

★

İspanyol kadınlarının yelpaze kullanışları ünlüymüş. Fentli kadının elindeki yelpaze; erkeklere mors alfabesiyle telgraf çeker gibi neler de neler söylemezmiş.

Erkeklerin ise yelpaze kullanmaları geleneği yoktur. Kimbilir, belki de argo deyimiyle «şorolo» dedikleri türden erkekler kimi zaman yelpaze kullanmışlardır. Eski tarihlerde sıcak ülkelerdeki köleler, egemenleri yelpazelerdi. O günlerde vantilatör yoktu; soğutucu düzenler daha bulunmamıştı.

Diyeceğim şu ki yelpaze artık tarihe karışmıştır.

Ama mantığının yelpazesini titrek ellerinde kıpırtdatmadan tutarak ve kafasını sağa sola sallıyarak ferahlamak isteyen insanlar, hiç eksik olmamıştır..

★

Şimdi siz bana sorabilirsiniz:

— Be İlhan Selçuk, senin hiç moralin bozulmaz mı?

Ohoooooo...

Sabah uyanıp havayı kapalı görünce bozulur; gazeteyi açıp saçmalıkları okuyunca bozulur; çarşıya çıkıp fiyatları görünce bozulur; toplum yaşamındaki alçaklıkları görünce bozulur; sağlığımın sigortaları atınca bozulur. İşte o zaman bir saat ustası gibi bozuk moralimi onarırım. Sonra da düzgün çalışan evrensel mantığın sesini dinlemeye bayılırım.

Siz de benimle birlikte mantık saatinin tiktaklarını dinlemek ister misiniz? Susun da kulak verin, bakın nasıl çalışıyor: Tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak...

22.1.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Fransa'daki gerçek...

24 Ocak 1982

Günden güne bir gerçeği daha iyi öğreniyoruz. Fransa'da Ermeni lobisi, yönetimi baskı altına alacak ve ülkede etkli bir kamuoyu yaratacak bir güce ulaşmıştır. Bu güç, Amerika'daki Yahudi lobisinin kuvvetine benzetilebilir.

ABD'de Yahudi lobisinin ne demek olduğu son günlerde daha iyi anlaşılmıştır. Vaşington. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde Golan tepelerini ilhak ettiği için İsrail'i kınayan karar tasarısını veto etmek zorunda kalmıştır. Bunun anlamı çok büyüktür. Çünkü, Birleşmiş Milletler Yasasında istila yoluyla toprak kazanımı yasaktır. Çağımızda böylesine temelleşmiş bir ilkenin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde veto edilmesi ürkütücüdür. Amerika'daki İsrail gücü böylece bir kez daha kanıtlanmıştır.

Bu ölçüde olmasa da Fransa'da Ermeni lobisinin ağırlığı artık iyice anlaşılıyor. Bu güç öyle bir noktaya ulaşmıştır ki Aix En Provence'da görülen Kilimciyan davası her yönüyle Ermeni propagandasına hizmet etmektedir. Sanık ister cezalandırılsın, ister Jüri Kurulunun kararıyla aklansın, sonuç değişmiyecektir. Her cinayet, her terör eylemi, her yargılama; Fransa'daki iletişim araçlarının Türkiye'ye yönelik suçlamalarını gündeme getirmektedir.

Sonunda yaklaştığımız yüzyılımızın başında, Osmanlı İmparatorluğunun parçalanması, sırasında, iç ve dış savaş koşullarında meydana gelmiş olaylar, her nedense Fransız dostlarımızı çok ilgilendiriyor. Tarihsel öç hakkını savunan çağdışı bir mantığın Batı Avrupa'da saygı görmesi, uygarlıkla bağdaşabilecek ya da açıklanabilecek şey değildir.

Bu işin mantığı başka bir gerekçeye dayanmaktadır. Fransa'da Ermeni lobisinin siyasal ve ekonomik düzeyde güç kazanması, devletin ve hükümetin politikasını yönlendirmektedir. Gerçek budur. Amerika'da Yahudi lobisinin Beyaz Saray'ı avucuna almasına benzer bir olay yaşanmaktadır.

Türkiye bu gerçekleri görerek yeni baştan bir durum muhakemesi yapmak zorundadır. Çünkü gerçekleri görmeden ve değişimleri değerlendirmeden yürütülecek politikalar boşluğa düşerler. ★★★

2 yılda varılan nokta

Yalçın DOĞAN — 24 Ocak 1982

ANKARA — 24 Ocak 1980... Ekonomide ünlü kararların alındığı tarih: Bugün 24 Ocak 1982. Aradan iki yıl geçmiş. Sadece ve sadece ekonomik açıdan 24 Ocak'ta yapılanların iki yıllık sonuçları ne oldu?.. «İyi oldu, kötü oldu» demeden, yapılanların sonuçlarına bakmak herhalde yeterli...

1 — 1980 yılına gelindiğinde ekonomik durum gerçekten bozuktu ve mutlaka bir programa gerek vardı. Ekonominin o gün bulunduğu noktada, her hangi «yanlış» bir politikaya yönelmek ya durumu daha da kötüleştirebilirdi ya da iyileşmeyi geciktirirdi. Daha da kötüleşmeyi ya da gecikmeyi önlemek için ise, mutlaka, «Ayrıntılı bir plan ve programa» gerek vardı.

Bir başka deyimle, ekonomideki darboğazları tek tek belirleyen «en ayrıntılı biçimde, mikro düzeyde bir plana» gerek vardı.

24 Ocak'ta bunun tam tersi yapıldı. Her türlü karar «serbest piyasa mekanizmasına» bırakıldı. Ayrıntılı ve mikro düzeyde plan yerine, serbest pazar ekonomisinin kurallarından «umut» beklendi.

2 — 24 Ocak'ta uygulamaya konulan ekonomik program «talep ağırlıklı» bir program oldu. Ve şöyle bir mantıktan yola çıkıldı: İçerde talep düşürülecek, bunun yerine dış talep, yani ihracat artacaktı. İç talebi kısıp, ihracata yöneltmek amacıyla yüksek oranlı zamlar sürekli bir biçimde birbirini izledi. İç talebi kısmak için ayrıca işçi, memur ve köylünün gelirlerinde kısıntılara gidildi. İç talep düştü gerçekten. Ne var ki, dış talep, yani ihracat beklenen biçimde artmadı. Bir başka deyimle, içerde talep düştü, ama arta kalan satılacak mallar için aynı oranda bir ihracat artışı gerçekleşmedi. Dışardaki artış içerdeki azalışı dengeleyemedi. Bu olgu iki sonuç yarattı:

a) Gelir bölüşümü daha da bozuldu. Memurun, işçinin, köylünün gelirleri azaldı. Satın alma güçleri fiilen düştü.

b) Gelir bölüşümü iyice bozulduğu ve iç talep büyük ölçüde düştüğü için üretimde de düşmeler görüldü. Üretim azaldı, milli gelir azaldı.

Oysa, programın «sadece talep ağırlıklı olmaması» gerekirdi. Önce iç talebi böylesine düşürmeye ve gelirleri böylesine azaltmaya gerek yoktu. İkinci olarak da, «konunun arz yönünü» düşünmek gerekirdi. Üretimi düşürücü değil, artırıcı önlemlere de gerek vardı. Bunu gerçekleştirmek amacıyla da, hangi alanlarda döviz tasarrufu sağlayan üretim artışına gerek var, hangi alanlarda «ithalatı karşılayıcı ve ithalata gerek bırakmayıcı» üretim artışına gerek var, bunlar üzerine gidilmeliydi.

İç talepteki azalış, ihracatın aynı ölçüde artmaması bir başka önemli sonuç yarattı: Stoklar arttı. Finansman güçlükleri doğdu ve serbest faiz furyası öylesne çığ gibi büyüdü ki, sonunda «bankerler» dramına» uzayan olgular toplumda yaralar açtı. Küçük tasarruf sahipleri için yaralar açtı. Sanayiciler için «tehlike çanları» çalmaya başladı.

3 — 24 Ocak kararları ile «talep ağırlıklı» programa ayrıca «para ağırlıklı» genel (makro) politikalar eklendi. Ekonomide «mucize» yaratmak iki anahtara bırakıldı: Talep ve para.

Bu tür programların «gelişmiş ekonomilerde» başarı şansının çok daha fazla olduğu unutuldu. Ya da görmemezlikten gelindi. Türkiye gibi az gelişmiş bir ekonomide piyasaların tümü yok. Üstelik varolan piyasalar tam olarak çalışmıyor. Tüm olmadığı, olanın tam çalışmadığı bir ekonomide «mucize» bu olmayan ve tam çalışmayan piyasalardan beklendi. Talep ve para, bu beklentinin iki temel aracını oluşturdu.

Oysa, tek tek küçük birimlerde yatan darboğazların saptanması gerekirdi. Genel bir çözüm denemesi yerine, küçük birimlerin sorunlarının giderilmesine dayanan bir plan zorunluydu.

Özetlenen bu üç temel nokta içinde bulunduğumuz ekonomik ortamı yarattı. Sorunların çözümü için «dört - beş yıl beklemek» gerektiği sürekli vurgulandı. Şu anda iki yıl geride kalmış buluyor. Ve Türkiye çok çarpıcı bir deneyden geçiyor...

Burada 24 Ocak kararlarının «sadece ekonomik yönü» üzerinde duruldu. Siyasal yönlerinin irdelenmesi çok ayrı bir konu olsa gerek...

Mitterrand'ın politikası

Ergun BALCI — 25 Ocak 1932

NATO ittifakı içinde son zamanlarda giderek daha fazla göze çarpan ilginç olgulardan biri de Fransa'nın Sosyalist Başkanı François Mitterand'ın dış politikasının yol açtığı gelişmeler.

Mitterrand, Sosyalist olmasına karşın NATO, Avrupa ve Sovyetler Birliği konularında, İngiltere'deki sağcı Margaret Thatcher hükümetinden bile daha fazla ABD yanlısı bir tutum içinde görünüyor.

Fransa lideri, NATO'nun Varşova Paktı karşısında askeri bakımdan güçlenmesi gerektiğini savunanların başında gelirken. Avrupa'ya orta menzilli Amerikan «Cruise» ve «Pershing-2» füzelerinin yerleştirilmesini de, Sovyet füzelerine karşı dengenin sağlanması açısından yararlı görüyor.

Mitterrand, daha da ileri giderek, Avrupa'nın bölünmüş olduğu 1945 tarihli Yalta antlaşmasını tartışma konusu yapıyor. Sovyetler Birliği'ne göre, Avrupa'nın durumu ve Doğu Avrupa'nın yazgısı Yalta antlaşması ile kesin biçimde saptanmıştır. Mitterrand'a göre ise, Moskova'nın bu görüşünü desteklemek ve karşı çıkmamak, Batı Avrupa'nın bir anlamda «Finlandiyalılaştırmayı» kabul etmesi demektir.

Mitterrand, Helsinki Antlaşmasının Moskova tarafından yorumlanış biçimine de karşı çıkıyor. Fransa Başkanı, Helsinki antlaşmasında yalnızca «sınırların çiğnenmezliği» ilkesinin kabul edildiğini, antlaşmada «Doğu Avrupa'daki tek parti sistemlerinin» eleştirilemeyeceğine ilişkin bir madde bulunmadığını belirtiyor.

Mitterrand, gerek Başkan Carter'in Afganistan olayından sonra, gerekse Ronald Reagan'ın Polonya bunalımıyla ilgili olarak Sovyetler Birliği'ne uyguladıkları yaptırımları da destekliyor ve özellikle Moskova'ya gelişmiş teknoloji satışının durdurulmasının yararlı olacağına inanıyor. Ancak, Polonya'ya yaptırım uygulanmasına, halkın sıkıntı çekeceği düşüncesi ile karşı çıkıyor. Sosyalist lider detantın değerinin de tartışma konusu olduğunu belirterek, Sovyetler Birliği'nin, detanttan yararlanarak Afrika ve Afganistan'da Batıyı oldu - bittilerle karşı karşıya bıraktığına işaret ediyor.

Fransa Başkanı bu görüşleri ile Batı Avrupa'da en fazla Amerikan yanlısı lider olarak Beyaz Saray'ın yanında yer alırken, yaşlı kıtada detantı yada kalıntılarını kurtarmaya çalışan Federal Almanya Başbakanı Helmut Schmidt'e de yüz seksen derece ters düşüyor.

İki liderin görüşleri arasındaki bu karşıtlık, özellikle Polonya'da Sıkıyönetim ilan edilmesinden sonra Fransız - Alman ilişkilerini gerginçleştirecek niteliğe bürünmüş, NATO içinde Bonn - Washington çekişmesinin yanısıra, Bonn - Paris sürtüşmesi baş göstermiştir. Fransa'nın Polonya bunalımında Federal Almanya'yı «pasif davranmakla» suçlaması, Bonn hükümetinin sert tepkisine yol açmıştır.

Helmut Schmidt, Doğuya açılma politikasını ekleyen eski Başkan Giscard d'Estaing'den, ABD'ye karşı da güç alırdı. Avrupa ve detant konularındaki uyumlarına iki lider arasındaki kişisel dostluğun da eklenmesi ile Fransız-Alman ilişkileri bir balayı dönemine girmişti. Mitterrand'ın iktidarında ise bu balayının sona erdiği gözlenmektedir. Helmut Schmidt, Polonya konusunda Mitterrand'ın kendisini yalnız bırakmasından yakınırken, Paris'te de, Bonn ile Moskova arasında ikinci bir Rapollo anlaşması imzalanmasına ilişkin kaygıların yine su yüzüne çıktığı anlaşılmaktadır. İki ülke arasında, Giscard - Schmidt dönemindeki işbirliği, yerini geleneksel rekabet ve Fransa'nın Almanya'nın gücü karşısında duyduğu yine geleneksel kaygıya terketme eğiliminde görünmektedir.

Bu durumun ise, Mitterrand'ın Amerikan yanlısı tutumundan hoşnut olmakla birlikte, NATO ittifakı içinde, Türk - Yunan sürtüşmesinin yanısıra yeni bir gerginlik istemeyen Beyaz Sarayı kaygılandırdığı anlaşılmaktadır.

Beyaz Sarayı kaygılandıran yalnız bu değil. Mitterrand'ın Avrupa'daki politikası her ne kadar Reagan yönetiminin paralelinde ise de 3. Dünya görüşü Washington'unkine tümüyle ters düşmektedir. ABD'nin 3. Dünya ülkelerine müdahale politikasını şiddetle eleştiren Mitterrand rejimi El Salvador'da, Beyaz Saray'ın «Komünist tedhişçiler» diye nitelendirdiği, solcu gerillaları tanımış, Nikaragua'da ise, Sandinistalara silah satacağını açıklamıştır. Geçtiğimiz yıl Washington'un Amerikan vatandaşlarının Libya'yı terketmesini istediği bir sırada; Paris hükümetinin Libya ile diplomatik ilişkilerin normalleştirileceğini açıklaması, iki başkent arasındaki görüş ayrılığını belirgin biçimde ortaya koyuyordu.

Beyaz Saray, Mitterrand'ın 3. Dünyadaki politikasını, Avrupa'da Amerikan yanlısı tutumu hatırına herhalde sineye çekecektir.

Fransa ile Federal Almanya arasında belirmeye başlayan gerginlik ise bize daha ilginç bir gelişme gibi geliyor.

Turgut Özal'ı eleştirmek

Osman ULAGAY — 25 Ocak 1982

24 Ocak kararlarının «başmimarı» ve Türk ekonomisinin «başpatronu» Turgut Özal'ı «yılın adamı» seçerek övgü yağmuruna tutanların yanısıra çeşitli amaç ve gerekçelerle eleştirenler de bir hayli fazla. Serbest piyasa ekonomisine şu ya da bu nedenle karşı olanlardan talep yetersizliği ve yüksek faizler nedeniyle işi bozulanlara; bankere para kaptıranlardan tahsis vurguncularına; ücretiyle ayın sonunu getirme mucizesini başaramayanlardan «Japon mucizesine giden yolu ben daha iyi bilirim» diyerek Özal'ın mevkiinde gözü olduğunu belli eden muhterem zevata kadar pek çok kişi Özal'ı, dönemin elverdiği olanaklar çerçevesinde eleştirmek için hiç bir fırsatı kaçırmıyor. Bu arada Özal'ın «gidici olduğu» yolundaki söylentiler de her iki-üç ayda bir yeniden duyuluyor.

Özal'ı sorunlara kendi açılarından bakarak eleştirenlerden çoğunu «haklı» saymak mümkün. Örneğin kendilerine zarar veren ekonomi politikalarının sorumlusu olarak gördükleri Özal'a bu nedenle diş bileyenlere fazla şaşmamak gerekiyor. Ancak soruna «ekonominin selâmeti ve geleceği» açısından baktıklarını iddia ederek Özal'ı eleştirenlerin galiba çok daha dikkatli ve tutarlı olmaları gerekiyor.

24 Ocak 1980'den bu yana yaşanan gelişmelere ve kendi beyanlarına dikkatle bakıldığında Özal'ın oldukça kapsamlı ve tutarlı bir ekonomik yapıyı değiştirme ya da «yeniden-yapılanmaya» zorlama programını adım adım uyguladığı görülüyor. İki yıllık gelişmeler topluca değerlendirildiğinde, ilk bakışta birbirleriyle ilintisi yokmuş gibi görünen kimi düzenleme ve uygulamaların Özal'ın programı içinde vazgeçilmez rolleri bulunduğu anlaşılabiliyor. Bu nedenle de bir yandan Özal'ın ekonomik ve politik sistem konusundaki temel tercihlerini benimsemiş «hür teşebbüsün yaratıcı gücüne» ve ekonomide önderliğine inanmış olanların diğer yandan uygulanan programı şurasından-burasından hırpalayıp yozlaştırmaya çalışmalarını programın başarısı açısından onaylamak kolay görünmüyor.

Örneğin en yoğun eleştirelere hedef olan para-kredi politikasını ele alalım. Türkiye'de para musluklarının açılmasıyla enflasyon arasında oldukça belirgin bir ilişki bulunduğunu hemen herkes kabul ediyor. Yani para muslukları açılırsa enflasyon yeniden tırmanışa geçebilir ve istikrar programının en önemli ara-hedeflerinden birinin gerçekleşmesi güçleşebilir. Faizlerin yapay önlemlerle düşürülmesi de kuşkusuz aynı yönde bir etki yapar. Üstelik daha ucuz ve daha kolay kredi sağlama olanağı bulan firmalar özsermayelerini artırarak sermaye yapılarını düzeltme yerine Özal'ın sık sık kınadığı eski alışkanlıklarını sürdürme eğilimine girebilirler. Gene programın temel amaçları arasında bulunan «zayıf firmaların ayıklanması» operasyonu da yavaşlamış ve yeniden-yapılanma süreci aksatılmış olur. Demek oluyor ki uygulanan para-kredi politikası, bankaların kaynaklarının Merkez Bankası'nca emilmesi ve özellkle iç pazara yönelik firmalara ucuz kredi sağlama olanaklarının sınırlandırılması hep Özal programının ayrılmaz parçaları. Bu parçaları oynattınız mı programın zedelenmesi kaçınılmaz.

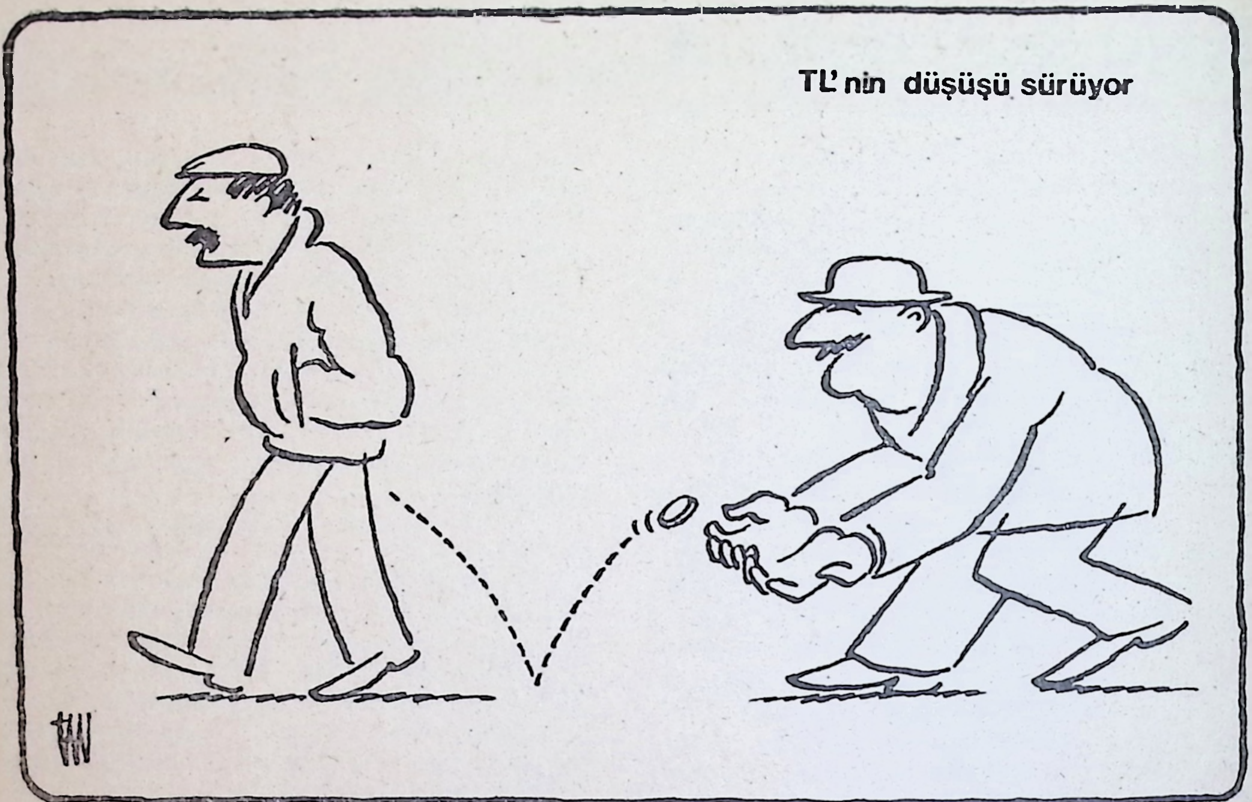
Örneğin çokça eleştirilen işçi çıkartma yasağını ele alalım. Bu yasak nedeniyle üretimlerini belli bir düzeyde sürdürmek gereğini duyan pek çok firmanın bu üretimi pazarlamak için dışsatım çabalarını yoğunlaştırdığı biliniyor. Bu yasak kalktığı anda üretimi düşürüp iç pazarda satabildiğiyle yetinme eğilimine girebilecek firmalar olabilir. Böyle bir davranış ise programın «dışsatım atılımı» ara-hedefleriyle kuşkusuzki çelişir.

Gene «dışsatım atılımı» ara hedefiyle yakından ilgili olan kur politikası ve dışsatımcıya sağlanan teşvikleri ele alalım. Türk lirasının değerini sürekli aşağı doğru kaydırmanın halka ve ekonomiye belirli bir maliyeti olduğu kesin. Dışsatımcılara sağlanan teşviklerin de dışsatımcı olmayan kesimlerce ödendiği her halde bir gerçek. Ne var ki bunlardan vazgeçerek dışsatımı canlandırma hedefine varmak da galiba çok zor.

Yatırımların ve üretimin gereğince artmadığı yolundaki eleştirileri ele alalım. Türkiye'de kurulu sanayi kapasitesinin ancak yüzde 50-60'ı kullanılablirken enerji yetersizlikleriyle karşılaştığımız biliniyor. Yatırımları ve üretimi belli bir oranın üstünde artırmanın enerji ve finansal kaynakları zorlayarak Özal programının dengesini bozması kaçınılmaz görünüyor.

Ücret gelirlerinin sınırlandırılması, iç pazarın daraltılması ve gelir dağılımının ücretli kesim aleyhine bozulması da hep Özal programının ayrılmaz parçaları. Yani bu yönlerini değiştirip programın tutarlılığını ve dengesini korumak bizce olanaksız.

Özetlersek, ekonomide kendi temel tercihlerine uygun bir yapısal değişimi öngören Özal programını ilke olarak benimseyip de şu ya da bu parçasını yerinden oynatmaya kalkışmak tutarlı görünmüyor. Bu eleştirileri yapanların en az Özal'ın programı kadar tutarlı bir seçeneği bütün öğeleriyle oluşturup ortaya koymaları gerekiyor. Temel tercihlerde Özal'dan ayrılan, 24 Ocak kararlarının temel felsefesine karşı olanların da kendi felsefelerine uygun seçenekleri şimdiden oluşturmaları her haldo yararsız değil.

28.1.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Anayasa sorunu

27 Ocak 1982

Ülkemizde bir anayasa yapmak çok kolaydır.

Avrupa Konseyi'ne üye bir demokratik devletin Anayasasında hangi kurallar bulunur? Bu sorunun yanıtı çoktan verilmiştir. Türkiye'de Cumhuriyet rejiminin temel ilkeleri de belirgin bulunduğuna göre, yeni bir anayasa yazmak zor olmasa gerek.

Ne var ki, Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı Profesör Orhan Aldıkaçtı'nın basın toplantısından edinilen izlenimlere göre yeni anayasayı yapmanın kolay olmayacağı anlaşılmaktadır.

Kuşkusuz zorluklar temel ilke ve kuralların saptanmasından doğmayacaktır. Çünkü temel ilke ve kurallar anayasaya kolayca yazılırlar. Ancak bu ilke ve kuralları işletmek için kanunlar da gerekmektedir. Söz gelimi anayasal hak durumuna girmiş bulunan sendikacılık bir kanunla düzenlenir. Bunun gibi «idarenin yargı denetimi altında bulunması» ilkesini düzenleyen kanun çıkarılır. Görüldüğü gibi ilkeler anayasada bulunur; ama uygulamada kanunlar önemlidir. Anayasal ilke ve kuralların yeterli kanunlarla uygulamaya yansımadıkları dönemlerde kâğıt üzerinde kaldıkları çok görülmüştür.

Yeni anayasanın zorlukları öyle anlaşılıyor ki sistem tartışmasından doğacaktır. Türkiye'ye başkanlık sistemini uygun gören çevrelerin bu isteklerini önce Danışma Meclisine ve sonra da kamuoyuna benimsetmeleri gerekiyor.

Yeni anayasanın sorunsalını oluşturan budur.

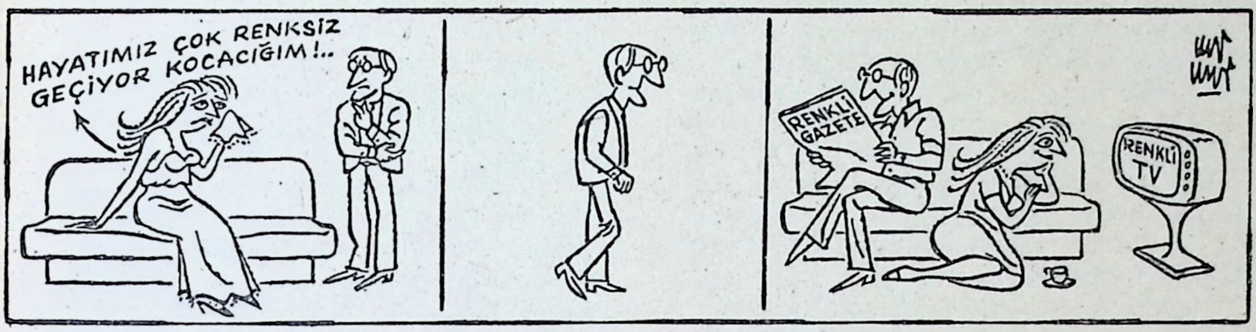
Bütün siyasal partilerin etkinlikten uzak kaldıkları bir dönemde Danışma Meclisi istenen biçimde bir anayasayı hazırlayabilir. Ama yeni Anayasanın Türkiye'nin gerçeklerine uyumlu bir sistem kurması pratikte işlerlik kazanması bazı koşullara bağlıdır. Gelecekte nasıl pürüzler ortaya çıkabilecektir? Bu soruyu iyice irdelemek gerekir.

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı Profesör Orhan Aldıkaçtı'nın basın toplantısındaki çizgiler bu sorunun yarattığı çekingenlikleri yansıtıyor.

Türkiye'nin bugün vardığı düzeyde toplu-

mun gereksinmelerine yanıt verecek bir anayasa yapmak, toplumun çeşitli kesimlerinin seslerine kulak vermekle olasılık kazanır. Profesör Aldıkaçtı'nın bu kaygıyı taşıdığı konuşmalarındaki ikircikli yanıtlardan anlaşılmaktadır.

★★★

28.1.1982

Aydınlık ve kesinlik

30 Ocak 1982

Türkiye'.nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan'ı Ermeni terörcüler öldürdüler. Böylece olaylar dizisine bir kanlı halka daha eklendi. Cinayeti, Ermeni Katliamı Adalet Komandoları adında bir örgüt üstlendi. Bu örgüt adına konuşan sözcü, «Bizim mücadelemiz 1975 yılında başlamıştır» diye açıklama yaptı.

Ermeni terörü ne zaman ve niçin başlamıştır? Bu soruyu aydınlatmak ve cinayet eylemlerinin kökenini bulup çıkarmak gerekiyor. Her şehidimizin ardından ağıt yakmakla ve NATO'lu müttefiklerimize «Ayıp değil mi? Utanın!» başlıklı yazılar yazmakla bir yere varamayacağımız anlaşılmıştır.

Ermeni terörünün Fransa ve Amerika'dan kaynaklandığı görülüyor. Bu ülkelerde Ermeni lobilerinin güçlü olduklarını biliyoruz. Her şeyden önce dostlarımız Amerika ve Fransa'ya Ermeni terörünü kışkırtacak ve cinayetlerin ortamını yaratacak tutumlarından vazgeçmelerini söylemek zorundayız.

Böyle bir girişime karşı denebilir ki: Fransa ve ABD yönetimleri cinayetleri onaylamıyorlar. Demokratik ve özgürlükçü ülkelerde başka ne yapılabilir ki?

Bu tür savunmanın geçerli bir yanı yoktur. Terör, tıpkı savaş gibi, politikanın bir başka biçimde sürdürülmesidir. Ermeni terörü de özünde bir politikayı içeriyor. Ya da başka bir deyişle Ermeni terörü belli bir politikanın aracıdır. ABD ve Fransa bu politikanın karşısına geçebilirler mi? Paris ile Washington hükümetleri Ermeni davasının haksız ve yersiz olduğunu açıklayabilirlerse, katillerin umutları suya düşecek, eylemleri anlamsızlaşacaktır.

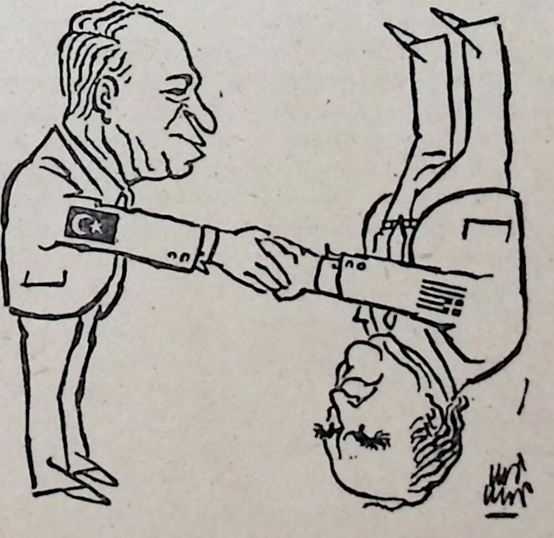
ABD ile Fransa cinayetleri onaylamaz görünüyorlar. Buna karşın Ermeni davasının haksızlığına ve mantıksızlığına ilişkin kesin bir tutumları yoktur.

Bu nokta çok önemlidir ve terörcüleri yüreklendiren ortamı yaratmaktadır.

Yineliyoruz:

Ermeni terörünün kaynağı olan ve NATO'da müttefikimiz bulunan iki ülke; ister terörle olsun, ister başka yolla olsun, Ermeni davasının karşısında olduklarını belirtmelidirler. Teröre karşı olup Türkiye'ye dönük Ermeni isteklerini destekler görünen yönetimler ikili bir oyunun içinde cinayetlerin ortamını beslemektedirler.

★★★

30.1.1982

Devamcılar, şartlı devamcılar, çıkaralımcılar

Altan ÖYMEN — 30 Ocak 1982

STRASSBOURG — Avrupa Konseyinde belli başlı üç grup dikkati çekiyordu.

1 Türkiye'nin üyeliğinin «devam»ından yana tutum takınanlar. Bu gruba İngiliz muhafazakârlarından başlayarak, Hıristiyan Demokrat — Sosyal Demokrat bütün Almanlar, öteki ülkelerden Hıristiyan Demokrat ve Muhafazakârlar ve çeşitli siyasal çizgideki tek tek parlamenterler katılmıştı.

2 «Devam» ama, «Eleştiri ile ve İnsan Hakları Komisyonuyla birlikte» diyen koşullu devamcılar.

Bunlar arasında da, evvelce üyelikten çıkarmaktan yana olmakla birlikte, son Türkiye gezisinden sonra görüşlerini biraz değiştiren İsveç, Norveç, Danimarkalılar başta geliyordu. Her ülkeden, bazı tek tek milletvekilleri de bu görüşteydi.

3 «Çıkaralım»cı, ya da «çıksın»cılar.

Bunlar da şunlardı: Yunanlılar (Türkiye'ye burada bir çelme atalım merakıyla), Komünistler (Klasik tutumları gereğince), İspanyollar ve Portekizliler (Türkiye üye kalırsa bu bizdeki müdahalecilere de yol açar endişesiyle) ve Belçikalı Dejarden gibi sivri, ya da Türkiye'ye kızgın tek tek milletvekilleri...

İki gün süren görüşmelerde konuşan 56 milletvekilinden 23'i birinci gruptandı. «üyeliğe devam» görüşünü savundular. Aralarında Türkiye'deki yönetimi bazı açılardan eleştirmekle birlikte, onu bazı açılardan haklı bulan ve bir takım önlemlerini destekleyenler de vardı.

9'u İskandinavyalı, biri Hollandalı olmak üzere 10'u «devam ama, koşulcu devamcı»ydı.

Geri kalan 23 Yunanlı, Komünist, İspanyol, Portekizli ve Dejarden gibiler de «çıkaralım»cı ya da «çıksın»cıydı.

Bu durumun da gösterdiği gibi, bir uzlaşma ancak ikinci grubun etrafında, o da ancak bir ölçüde sağlanabilecekti. Nitekim komisyon raportörleri Steiner ile Bardens'in Siyasal Komisyon'a sundukları raporun daha bu Komisyon'da iken değiştirilmesi ve İsveçli Lidbom un bir bölüm önerisiyle, Portekizli Rosetta'nın önerilerinden bir-ikisinin kabul edilmesi bu ihtiyacın sonucu olmuştu.

GENEL KURUL'DA

Bu, bir yandan çekişme, bir yandan uzlaşma çabası, Genel Kurul'da şöyle işledi:

«Devamcılar»ın iki raportörü Avusturyalı Muhafazakâr Steiner'le, Alman Sosyal Demokrat Bardens, «koşullu devamcı»ların formüllerini, onları da gücendirmemeye dikkat ederek yumuşatmaya çalışıyorlardı. Bunun için verdikleri önergelerin bir bölümünde, güçlükle de olsa başarı kazandılar.

Komisyon tasarısının 8'inci 9'uncu, 12'nci ve 13'üncü maddelerini oylamada değiştirttiler:

Örneğin, 7'nci maddenin tasarıdaki şeklinin özeti şuydu:

«(Türkiye'ye gelen heyetin) Gezi sırasında aldığı bilgilerin Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin.. (ilgili) maddelerine Türk sivil ve askeri yetkililerince saygı gösterilmediğini oluşturduğunu düşünerek...»

Madde Steiner ve Bardens'in önergelerinin az bir çoğunlukla kabul edilmesiyle, tamamen tersi bir anlam kazandı:

«...İşkence ve kötü muamele iddialarının doğruluğunun araştırılması için, Konsey üyesi parlamenterlerin uyarı konusu yaptığı her olayla ilgili olarak Türk yönetiminden bilgi istemek üzere Konsey Genel Sekreterini (Karasek'i) görevlendirdiğini hatırlatarak...»

Yani; birinci şekilde: «Sivil ve askeri yetkililerin insan haklarına saygı göstermediğine inandık...»

İkinci şekilde: «Ortada bir iddia varsa bunu Genel Sekreter Türk yetkililierden sorsun.»

Dört maddede de üsluptaki, hattâ anlamdaki katılıklar giderildi..

AMA BİR NOKTADA...

Ancak bu çabalar, bir maddeye gelinceye kadar başarıya ulaştı.

Madde, Avrupa Konseyi'nin, Türkiye'deki duruma daha fazla tahammül ederse, kendi inanılırlığını kaybedeceğinden söz ediyordu.

Bu maddeyi de metinden çıkartmak isteyen Steiner - Bardens önerisine verilen lehte oylarla aleyhte oylar başabaş geldi: 65'e 65... Oylama üç kez tekrarlandı. Ayağa kalkarak oy verme usulü uygulandı. Ve o sırada salona giren bir milletvekilinin oyu aleyhte çıkınca öneri 65'e 66 reddedildi.

Steiner — Bardens ekibi, bu başarısızlıktan sonra biraz sarsıldı. İnsan Hakları Komisyonu'yla ilgili 17 ve 18'inci madde için de, bu iki maddeyi birleştiren ve bunu «devletlerin İnsan Hakları Komisyonununa başvurmasına» olumlu bir yaklaşım gösteren şeklinden çıkarıp böybir olanağı sadece «hatırlatan» bir formül önermişlerdi. Bu öneri de reddedildi.

Tabii bu önerilerin reddi yolunda oy kullananlar arasında öneri sahipleri, «koşullu devamcı» İskandinavlarla birlikte, «çıkaralım» ya da, «çıksın»cı Yunanlılar, Portekizliler, İspanyollar da vardı.

Ancak bir süre sonra bu üçlü denge, tamamen tersine döndü.

«ÇIKARALIM»CILARIN YENİLGİSİ

Sıra Portekizli Rosetta ve arkadaşlarıyla Komünist Calamendrei'in Türkiye'nin üyelikten çıkarılmasını, ya da çok kısa bir süre tanıyarak çıkmaya zorlanmasını isteyen önergelerine gelince, «koşullu devamcı» İskandinavlar da, «devamcı» Steiner — Bardens ekibine katıldılar Ve bu yoldaki bütün önergeler arka arkara reddedildi. Bayan Rosetta, Yunanlıların da katıldığı bir öneriyle önergesi için ad okunarak oylama istedi. Dakikalarca süren ve önergesinin 38'e 75 oyla reddedilmesiyle sonuçlanan bu oylamadan sonra, tavsiye kararı metni topluca oylanırken, Rosetta yeniden ad okunarak oylama isteyince, salonda protesto sesleri yükseldi ve bunun da tepkisiyle metin, bu defa 15 muhalife karşı 81 oyla kabul edildi. 9 kişi de oy değiştirerek çekimser kalmıştı.

Yunanlı Lady Fleming, bu sonuç üzerine, red oyu vermesinin gerekçesini açıklamak için söz aldı, kızgın bir ifadeyle:

— Türkiye'nin ihracını sağlamayan hiçbir karar için olumlu oy veremem. Onun için red oyu kullandım» dedi.

Avrupa Konseyi'nde dün gece varılan sonucun bütün yönleriyle değerlendirilmesi gerekiyor. Bunun için de zabıtları, önerge tasarılarını, karar tasarılarının geçirdiği aşamaları, başlangıçtan itibaren alıp iyice incelemek gerek. Bu yapıldığı takdirde sanırız, daha da ilginç sonuçlar çıkar.

GÜÇ İŞ

Yalnız bu sonuçları tahlil ederken, şunu unutmamakta yarar vardır:

— Alınmış olan kararlar bir parlamentonun kararlarıdır. Ve her parlamentoda «Her kafadan bir ses» çıkması da, çeşitli kafalardan, çeşitli sesler çıkması kadar olağan bir şey yoktur.

Ayrıca bu, bir ülkenin parlamentosu değil, 21 ülkenin parlamentolarından çeşitli eğilimleri temsil eden parlamenterlerin oluşturduğu bir parlamentodur. Alman Bardens'in deyimiyle:

— Normal bir ülke parlamentosundaki güçlükleri 21 ile çarpın, işleri o derece güç bir parlamentodur.

Karar tasarısının görüşülmesine, son şeklini alıncaya kadar geçirdiği aşamalara ve bu son şeklin içindeki bazı çelişkilere bakarken, bu gerçeği gözönünde tutmak gereklidir.

Gene Bardens'in deyimiyle:

— Parlamenter demokrasi kolay bir şey değildir. Hele Avrupa Konseyi'ndeki gibi, «Süper parlamenter demokrasi» hiç kolay değildir. Ama parlamenter, ya da «Süper parlamenter demokrasi», denilen şey, aynı zamanda vazgeçilemeyecek kadar güzel bir şeydir.

«Banka sektöründe hiç bir sallantı söz konusu olamaz»

Osman ULAGAY — 31 Ocak 1982

SORU — Cevher Bey, size önce şunu sormak istiyorum 6 şubatta yürürlüğe girecek Sermaye Piyasası Kanunu bankerlik kuruluşlarının çalışma alanını sınırlıyor mu?..

ÖZDEN — 1 şubatta yürürlüğe girecek olan Sermaye Piyasası Yasası bankerlik alanını sınarlamıyor; sadece «yasanın emrettiği ölçüde ve emrettiği yönde çalışacaksın» diyor. Biz, bankerlik kuruluşu olarak, bir mali aracı kuruluş olarak yasaya uymak mecburiyetindeyiz ve buna dünden hazırız. Biz böyle bir yasaya kavuşmanın sevinci içindeyiz.

SORU — Bu yasayla bankerlik kuruluşlarının faaliyetleri yalnızca menkul değerlerin alım-satımına aracılık etmek mi olacak?..

ÖZDEN — Maalesef öyle olacak. Ama bu bir ölçüde iyi oluyor. Bu yasayla ilgili olan hisse senedi, tahvil ve mevduat sertifikalarının alım ve satımı bundan böyle menkul değerler borsasında işlem görecektir ki bizim arzumuz da zaten budur. Yalnız bence altının da bu borsaya intikal ettirilmesi çok esaslı olur. Ve bu yasayla birlikte bankaların da kendi teşkilâtlarında birer seksiyon kurarak geniş halk kitlelerine hizmet etme olanağı bulmalarını arzu ederim. Çünkü sermaye piyasasının araçları olan hisse senedi ve tahvili halka tanıtmak ve buna ciddi bir hüviyet vermek lazımdır.

SORU — Peki sizin kuruluşunuz Banker Kastelli nasıl çalışıyor şu anda?.. Yalnızca menkul değerlerin pazarlanmasına aracılık mı ediyor?..

ÖZDEN — Banker Kastelli'nin yapmış olduğu olay şudur: Parayı direkt tasarrufcudan alıyor, sanayiciye aktarıyor, tasarrufcudan alıyor, banka sektörüne aktarıyor. Bizim dışımızda cereyan eden olaylar çok değişik. Bize yatan parada halkın bir kuruş riski yok. Neden yok?.. Çünkü risk Banker Kastelli'ye ait değil. Ben aracı kuruluşum, ben mal alıyorum, mal satıyorum. Ve halka bir güvence verebilmek açısından, halkın parasını her an cebinde hissedebilmesi için «paranı istediğin zaman gel al» diyorum.

SORU — Diğer bankerlik kuruluşları da aynı şeyi yapmıyor mu?..

ÖZDEN — Şimdi Banker Kastelli, Mentaş ve Bimtaş dışındakiler çeşitli adlar altında açıktan para toplamışlardır. Nitekim 1981 yılında asalak otu gibi çayırda bitmiş olan bankerlerin tümü elendi. Neye?.. Çünkü sağlıksız kuruluşlardı ve bunların hedefi yoktu, hevesi vardı. Neydi hevesi? Halkı dolandırmak hevesindeydiler. Dolandırabildikleri kadar dolandırdılar sonra da iş patlak verince hepsi patır patır döküldü gitti.

SORU — O panik havasında siz etkilenmediniz mi?

ÖZDEN — Bu olaylar neticesinde 1981'in son haftasında Banker Kastelli, Mentaş ve Bimtaş, bu üç kuruluş yedi günde tam 3,5 milyar lira para ödedi. Ama 4 ocak 1982 den itibaren de günde 1 milyarın üstünde satış yapmaya başladı. Banker Kastelli. Neden?.. Çünkü o imtihanı verdi, sınıfını geçti. «Demek ki burada bir aksaklık yok, bir zangırdama yok», dendi. Bu kanaat hasıl oldu ve Bankes Kastelli satışını artırdı.

SORU — Yani Banker Kastelli'ye para akışının hızlandığını, günde 1 milyarı aşan boyutlara vardığını söylüyorsunuz?..

ÖZDEN Evet, ocak ayında satışımızın 25 milyarı bulacağını tahmin ediyorum.

SORU — Peki bu talebi karşılayacak miktarda menkul değer bulmakta bir probleminiz olmuyor mu?

ÖZDEN — Bizim bu talebi karşılayacak menkul değer bulmakta problemimiz şu aşamada var. Tabii biliyorsunuz bankalar paket halinde mevduat sertifikasını bankerlere satamıyorlar. Biz de koyuyoruz cebimize paramızı, banka banka dolaşıp peşin parayla alıyoruz. Tahvil ihracına yöneliyoruz ama maalesef tahvil ihraç ettiremiyoruz şirketlere, faizler yüzde 45'e çıkınca ihraç etmek isteyen çıkmıyor. Biz de hizmet payı alacağız içinden, sanayiciye pahalı geliyor, ihraç etmiyor. Şu anda materyal sıkıntısı içindeyim. Ama belli bir aşamadan sonra bu belki de çözülecektir.

SORU — Sadece menkul değerler pazarlamasına aracılık ederek sağladığınız kâr sizi tatmin ediyor mu?.. Bunun için bankerlik yapmaya değer mi sizce?..

ÖZDEN — Tabii bir kâr sağlıyor. Ben enayi değilim ki cebimden para vereyim. Cebimden nereye kadar para verebilirim. Servetimi verecek kadar aptal mıyım?.. Deli miyim ben?.. Bir hizmetin mutlaka bir bedeli vardır.

SORU — Peki, düşündüğünüz başka faaliyet alanları varmı?..

ÖZDEN — Bir defa çok yakında altın ticaretine geçiyoruz. Beyoğlu'nda şimdi Kastel Han 1 olan eski Sabuncakis Han'da bir-iki aya kadar altın ticaretine başlıyoruz.

SORU — Nasıl olacak bu?..

ÖZDEN — Bu şöyle olacak. Bugün yasal olarak Atatürk altınları alınıp satılıyor. Biz her şeyi meşru yapmak istediğimiz için bunun alım-satımını yapacağız geniş çapta. Bir de yerli çekim külçe altın var, onun ticaretini yapacağız. Ayrıca geniş miktarda gayrimenkul ticareti yapacağız.

SORU — Aynı borsada mı?..

ÖZDEN — Aynı borsada. Bunun içinde planladığımız 10 bin konutluk bir proje var. Burada gaye yurt içindeki konut açığını kapatmak ve yurt dışındaki vatandaşlarımızı konut sahibi yapmak, Türkiye'ye bağlamak.

SORU — Efendim şimdi faiz oranları konusuna geçmek istiyorum. Türkiye'de enflasyonun düştüğü söyleniyor. Bu durum da faizlerin geleceği ne olabilir?..

ÖZDEN — Şimdi bir kere Türkiye'de enflâsyonun düşmesi için döviz açığının kapanması ve enerji sorununun çözümlenmesi lâzım. Bu iki sorun çözümlenmedikçe bu iş olmaz. Türkiye'de enflâsyon durmuştur ama iş hayatı da durmuştur. İş hayatına aktivite kazandırdığımız taktirde enflasyonun ne boyutlara çıkacağını kestiremeyiz.

SORU — Faiz oranları...

ÖZDEN — Arz ve talebe göre faiz oranlarını aşağı çekebilmek için bize para gereklidir. Parayı nasıl bulabiliriz?.. Ya yabancı sermayeyi davet edeceksin, yatırıma teşvik edeceksin. Yada paranı konvertibl hale getireceksin, dış piyasaya açılacaksın. Avrupa bankalarının yüzde 13 verdiği dolara 15-18 vereceksin. Sen kapıyı aç dolar altı ay sonra, yedi ay sonra gelsin.

SORU — Faizlerin düşmesi için yabancı sermayeyi zorunlu görüyorsunuz yani?

ÖZDEN — Bir başka faktör daha var. Türkiye'de benim ölçüme göre, 7 bin ilâ 10 bin ton altın var. Bunun bugünkü reel değeri 100 milyar dolar tutar. Benim ihtiyacım kaç paraysa, Merkez Bankası olarak bunu halktan toplarım, kendi rezervimi belli bir noktada tutup fazlasını dünya altın borsalarında oynarım ve Türkiye'ye dövizi bu şekilde sağlayabilirim. Bugün bu işi organize etmenin tam zamanıdır, çünkü oy kaygısıyla bu işin polemiğini yapacak siyasi bir organ yoktur ortada...

SORU — Böyle bir operasyon gerçekleşirse...

ÖZDEN — Para arzı fazlaşacak, faiz hadleri otomatikman aşağı düşecek, parayı satacak adam bulmak zorlaşacak. Şu anda piyasada para açlığı var. İşletme sermayesi yok, yatırım sermayesi yok, ihracat sermayesi yok. Onun için faizler yüksek.

SORU — Peki tasarruf sahibi açısından faizlerin ya da gelir oranlarının geleceği konusunda neler söyliyebilirsiniz?

ÖZDEN — Bu bir yerde doyum noktasına gelecektir. 1982'nin ilk altı ayında ben açıklıyorum gelir oranlarını yüzde 4 yani dört puan aşağı çekeceğim. Dokuzuncu ayda 4 puan daha aşağı çekilecek. 1983 yılı başında ise oranları yüzde 40'a indireceğim ve günlük faiz uygulayacağım. Bu kesindir. Bu aşamada artık faizleri yukarı çekmenin anlamı yok. Halka yardımcı olduktan sonra devlete, hükümete yardımcı olmanın zamanı gelmiştir; hükümete yardımcı olmak ve faizleri aşağı doğru çekmek lâzımdır artık.

SORU — Bu durumda, yani bugün gelinen noktada tasarruf sahibine ne tavsiye ediyorsunuz?

ÖZDEN — Tasarruf sahibine tavsiyem bir, kesinlikle tefeciye, senet veya çek karşılığında para vermesin; iki, ipotek karşılığında para vermesin. Yapacağı tek şey parasını ya devlet tahviline yatırarak nisbeten az gelirle tam güvence sağlasın, yada daha fazla gelirle gene tam emniyetle parasını banka mevduat sertifikasına ya da güçlü kuruluşların tahvillerine yatırsın. Bunların dışında hiç bir şeye yatırım yapmasın. Elinde sağlam tahvil ve mevduat sertifikası varsa da hiç endişe etmesin, söylentiler karşısında telaşa kapılmasın.

SORU — Efendim son olarak şunu sorayım: Şubat ayında başlayarak bankaların da zor günler yaşayabileceği söyleniyor. Siz bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?

ÖZDEN — Bunlar tamamen tevatürdür, rivayettir, uydurmadır. Türkiye'de bugün banka sektörünün hiç bir kesiminde sallantı yoktur ve söz konusu olamaz. Neden olamaz? Çünkü bankalara limite, yani sınırsız mevduat sertifikası ihraç etme yetkisi veren hükümet hiç bir bankanın sallanmasına göz yumamaz. Ya Merkez Bankası şemsiyesi altına alır ya konsorsyuma alır ve bunu halk anlamaz bile. Yani paniğe yol açacak her hangi bir olayı yaratmaz hükümet. Bu yüzde yüzdür.

AYIN DÖKÜMÜ

2 Ocak
— Son tahliyelerle MHP davasında Merkez Yöneticisi 6 tutuklu kaldı.

3 Ocak
— Yunanistan Genel Kurmay Başkanı Gratsios istifa etti.

4 Ocak
— Yunanistan'da yeni Genel Kurmay Başkanı atandı, Kuvvet Komutanları değiştirildi.
— Çin, yeniden ABD'yi süper devlet olarak eleştirmeye başladı.

6 Ocak
— DİSK davasında sanık avukatları duruşma yargıcı ve savcıyı reddetti.
— Baturalp ve Orel DM üyeliğine seçildiler.

7 Ocak
— Polonya Komünist Partisi'nden kitle halinde istifalar olduğu bildirildi .

9 Ocak
— Türkiye'yi ziyaret etmekte olan Avrupa Konseyi heyeti anayasa tasarısı hakkında bilgi aldı.

13 Ocak
— İdari yargılama usulü yasası kabul edildi.

14 Ocak
— Hükümete hakaretten yargılanmakta olan Bülent Ecevit beraat etti.

15 Ocak
— İspanya'da Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları değiştirildi.

17 Ocak
— Fransa'da anayasa mahkemesi işlevi gören Devlet Konseyi, Mitterrand'ın millileştirme programını geri çevirdi.

18 Ocak
— ABD'nin Paris Askeri Ataşe Yardımcısı öldürüldü.

19 Ocak
— Yunanistan, Sovyet gemilerinin onarımını yapacağını açıkladı.

20 Ocak
— Türkiye Norveç'i protesto etti.

21 Ocak
— Danıştay'ın yapısını değiştiren yasa yürürlüğe girdi.

22 Ocak
— Sokağa çıkma yasağının kalktığı iller 20'ye yükseldi.

23 Ocak
— Fransa'da Ermeni terörist Kilimciyan 2 yıl hapse mahkum oldu; ancak cezası 8 Şubat'ta tamamlanıyor.
— Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, 1311 öğretmenin görevden alındığını 1254 öğretmenin tutuklu bulunduğunu açıkladı.

25 Ocak

— Avrupa Konseyi Siyasi Komisyonu Raporunda Türkiye'ye Ekim'e dek süre tanınmasını önerildi.

26 Ocak

— Danıştay Başkanlığına Orhan Özdeş, Başsavcılığı'na da Rıza Alpaslan seçildi.

28 Ocak

— Los Angeles Başkonsolosumuz Ermeni teröristlerce katledildi.

— Avrupa Konseyi Türkiye'ye yeni süre tanıdı.

— Kızıl Tugaylar'ın kaçırdığı ABD'li general Dozier kurtarıldı.

— İdam mahkumu sağ eylemci İsa Armağan'ın İran'da yakalandığı bildirildi.

29 Ocak

— DİSK davasında avukatlar davadan çekildi.

— Ankara ve İstanbul'da tasfiyesi istenen banker sayısı 39'u buldu.

30 Ocak

— Başbakan Ulusu: «Avrupa Konseyi'nin suçlamaları ağır ve haksız,» dedi.

31 Ocak

— Avrupa Konseyi kararlarını değerlendiren Evren: «İçişlerimize müdahalelere tepkimiz kararlı olacak,» dedi.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

Soylev'in BELGELER bölümünü içeren 3. cildi ile ATATÜRK'ün büyük NUTUK'u nu tamamladı

Türkçeleştiren
Ord. Prof. Dr. H.V. VELİDEDEOĞLU
Ederi: 300 Lira
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 38/41
Cağaloğlu — İSTANBUL

Cumhuriyet

58. Yıl, Sayı 20679 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL — 28 Şubat 1982 Pazar

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Mumtaz Zeytinoğlu
Ulusal Sanayi

İsteme adresi: Türkocağı Cad. 38/41
Cağaloğlu — İSTANBUL

Barış Derneği: 44 tutuklama

Orhan Apaydın, Ali Sirmen ve Erdal Atabek de tutuklandılar

İstanbul Haber Servisi — Barış Derneği ...

Haklarında ... tutuklama kararı verilenlerle ilgili operasyon perşembe gecesi başladı. ...

... Orhan Apaydın, Cumhuriyet yazarlarından Ali ...

Tutuklananlardan bazıları

- Mahmut Dikerdem — Barış Derneği Genel Başkanı
- Nedim Tarhan
- Prof. Melih Tumer
- Niyazi Dalyancı — Türk Haberler Ajansı Genel Müdürü
- Harun Aykut Göker — TÜTED Genel Başkanı
- Reha İsvan
- Prof. Dr. Metin Özek — İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi
- Gencay Şaylan — ODTÜ ... öğretim üyesi
- Ali Taygun — ... sanatçı
- Hüseyin Baş — Gazeteci

Reagan Türkiye'ye 819 milyon dolar yardımı öngören tasarıyı Kongre'ye sundu

WASHINGTON (a.a.) — ...

Evren döndü; kaçakçılıkla etkin bir biçimde mücadele edilecek

ANKARA-VARNA (Ankara Bürosu) — Devlet Başkanı Kenan Evren Bulgaristan'a yaptığı 4 gün süren gezisinden dün Ankara'ya döndü. Evren Esenboğa'da düzenlediği basın toplantısında «Ziyaret çok yararlı geçti. Halkın gösterdiği büyük misafirperverlikten etkilendik. Bulgar halkı bizi karşılarken dostluk ve barış diye ...

Devlet Başkanı «Parçalanmış ailelerin birleştirilmesi için yeni bir göç anlaşması şeklinde değil, ama yeni bir tertip içinde bunun halli çalışmaları başlayacaktır. Bu suretle aileler birleştirilecek» ...

(Arkası 9. Sayfada)

SİLAH KAÇAKÇILIĞININ DÜNÜ-BUGÜNÜ

UĞUR MUMCU

YENİ BELGELER AÇIKLIYOR!

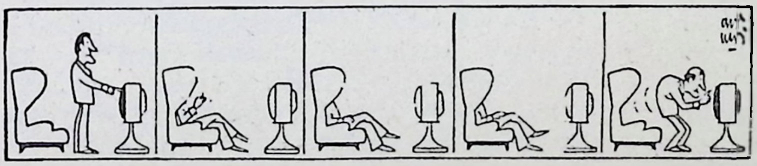
- "Savcı bağlandı, ama bizim para eksik geldi, çocuklara ayıp oluyor...",
- Pire Limanındaki faaliyetler...

YARIN Cumhuriyet'te

Günalp: Başarı notları merkeze yanlış g[...]riliyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp, ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

MERKEZ BANKASI BAŞKANI: FAİZ YARIŞINA SON

- CAHİT KOCAÖMER: BİR BANKACILIK OLAYI BEKLENEBİLİR
- HALİT SOYDAN: MEVDUAT SERTİFİKALARI GÜZEL BİR ARAÇTIR
- HAMİT BELLİ: FAİZLER SERBEST AMA BELLİ...
- RAHMİ ÖNEN: ŞİMDİ DE ÇİFT FAİZ FİYATI ÇIKTI
- CEMAL KULU: ...
- ERHAN IŞIL: ...
- CANER ERSOY: ...
- YAVUZ CANEVİ: ...

Kenan MORTAN
Barış KUDAK

İZMİR — ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Yabancı diplomatlar için Türkçe kursu açıldı

Havva CAN

ANKARA — Ankara Üniversitesi tarafından yabancı misyon şeflerine Türkçeyi ve Türkiye tarihini öğretmek amacıyla kurslar düzenlendi.

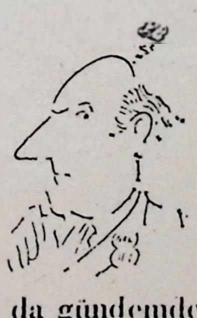
Ankara Üniversitesi ... binasında düzenlenen «Türk Dili kursları» ...

(Arkası 9. Sayfada)

Papandreu'nun "Yeni.." Yunanistan'ı

Altan ÖYMEN

- Papandreu'nun AET içinde kalmaktan başka çaresi görünmüyor. Bu yıl içinde beklediği Ortak Pazar yardımları 1 milyar 400 milyon dolar...
- 2 milyar dolarlık ödemeler dengesi açığı var ama Almanya'dan Tornado, Fransa'dan Mirage, Amerika'dan F-16 uçağı alma hevesleri de sürüyor.

Döviz sıkıntısı da gündemde

-7-

(Arkası Sa. 11, Sü. 2 de)

Yunan Başbakanı Kıbrıs'ta

Papandreu: Kıbrıs için haçlı seferi başlattık

Dış Haberler Servisi — ...

(Arkası 9. Sayfada)

Papandreu, Batı'yı Türkiye'ye karşı yöneltmeye çalışıyor

Ahmet TAN

Londra'dan yazıyor

12. sayfada

H[...] Gün Aşura...
H[...] Yer Kerbelâ..

- İran Meclisi dinleyicilerle birlikte slogan bağırıyor..
- Beni Sadr hakkında ne düşünüyorlar?
- İran'ı yöneten Türkler..

Cengiz ÇANDAR

İRAN'da

Yetkililerle, halkla görüştü izlenimlerini yazdı

YARIN Cumhuriyet'te

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Mccarthy Rüzgarları...

...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

İç sayfalarda

- ... (3. Sayfada)
- ... (5. Sayfada)
- ... (7. Sayfada)
- ... (12. Sayfada)

Ermeni Siyonizmi

İlhan SELÇUK — 1 Şubat 1982

Yazının başlığı çoğu kişiye ters gelebilir: çarpsın diye böyle bir yakıştırmaya yöneldim. anlamsız ve saçma görünebilir. İlk bakışta Siyonizm, Yahudilere özgü bir kavramdır. Kudüs'te ünlü Siyon dağından gelir. Yüzeysel anlamıyla «Arz-ı Mev'ûd» (adanmış toprak) üzerinde dünya Yahudilerini toplamak ve Siyon dağı üstüne Süleyman Tapınağını kurmak Siyonizm denen ideolojiyi vurgular. Bu ideoloji bir yanıyla tarihin karanlık söylencelerine dayanır; ama gerçek yüzüyle uluslararası kapitalizmin Ortadoğu'da üslenip mazlum ülkelere karşı vurucu rampa oluşturması anlamını taşır. Nitekim Siyonizm, amacına ulaşmış, İsrail'i kurmuştur. İsrail, ekonomik gücü ABD ve Batı'dan kaynaklanan yapay, dinsel, militer, emperyalist bir devlettir. Daha geçenlerde bu devletin Savunma Bakanı Ariel Sharon kesinlikle açıkladı:

«— İsrail'in stratejik toprak derinliğinin eksik olması bir savunma sisteminin kurulmasını gerekli kılıyor. Bu savunma sisteminin kurulmasının gerekli olduğu alanlar ise Yahudi sayısının ve nüfusunun fazla olduğu bölgeler, yani Ürdün'de, Golan'da, Gazze'de, Galile'de ve Necef'teki Yahudi kolonileridir. İsrail'in stratejik çıkar alanı Türkiye'yi de kapsamalıdır.»

1948'de kurulmuş bir devletin emperyalizmin üssü olarak Türkiye'ye bakış açışı budur.

★

Siyonizm'in kaynağı İsrail kurulmadan önce Amerika, Fransa, İngiltere'ydi. ABD'de Şavesiyon, Paris'te Yisrael dernekleriyle eylem başladı. Kapitalizmin büyük bankaları, kumpanyaları, tekelleri parasal destekleri yaratıyorlar; başta Amerika olmak üzere kapitalist devletler Siyonizmi, İslam dünyasına dönük emperyalist saldırının bir parçası olarak değerlendirilmesini biliyorlardı.

Sonuç ortadadır ve dün düş sayılan amaçlar bugün gerçek olmuştur.

Amerika ve Fransa'daki Ermenilerin de Türkiye'ye yönelik eylemlerini emperyalizmin tarihsel süreci içinde ölçüp tartmak gerekmektedir. Batı dünyasının başkentlerinde Türk elçilerine düzenlenen kanlı eylemlerin ardındaki politikanın özünü kavramaya çalışmalıyız. Nasıl oluyor da Amerika'da ve Fransa'da Türkiye'ye düşmanlığın Ermeni anıtları büyük kentlerin meydanlarına dikilebiliyor? Nasıl oluyor da Anadolu topraklarına dönük istekler, hukuksal, parasal, siyasal alanlarda rahatça örgütlenebiliyor? Günden güne, yıldan yıla gelişen bu akımın ayaklarını Fransa ve Amerika'ya sermaye gücüyle dayandığını görmüyor muyuz?

Kapitalizm, (Siyonizmin ardından) Türkiye'ye, İslam dünyasına ve Ortadoğu'ya dönük bir saldırıyı daha besleyip meydana salmak politikasını pompalıyor.

Başlangıçta önemsenmez sayılan bu olguya gözlerimizi çevirmek zorundayız. Bugün Türkiye'de Batı kapitlizminin örgütlenmesi içindeki Ermeni varlığına ilişkin bir çalışma yapılmış mıdır?

★

Kuzeydoğu sınırımızda bir Ermeni Cumhuriyeti var. Amerika ve Fransa'daki Ermeniler neden bu Cumhuriyete dönük değiller? Ya da bu Cumhuriyet'in neden sesi soluğu çıkmıyor da Ermenilerin Türkiye'ye yönelik istekleri ABD ve Fransa'da kanlı cinayetlere dönüşüyor? Türk diplomatları niçin Batı'da birbiri ardından öldürülüyor? Bu soruların yanıtları da aranmalıdır.

Ulusal varlığımıza yönelen her saldırının ardındaki siyasal ve ekonomik nedenleri gün ışına çıkarmak için çaba göstermeliyiz. Milliyetçilik, öldürülen her diplomatın ardından ağıt yakıp tören düzenlemekle yürümez.

⁂

Batı parababalarının bir yandan Türkiye'ye borç verirken bir yandan da Anadolu'ya ve İslam dünyasına yönelik saldırıları el altından beslemelerindeki diyalektiği kavrayamıyan kafa, milliyetçilik sınavında sıfırı hak etmiş demektir.

4.2.1982

Evren: İçişlerimize müdahaleye tepkimiz kararlı olacak

1 Şubat 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Başkanı Kenan Evren, «Türkiye bundan böyle içişlerine müdahale şeklindeki tüm teşebbüslere müsamaha etmemeye ve bu yöndeki Avrupa Konseyi Danışma Meclisi çalışmalarını Türkiye için bir gündem maddesi olarak kabul etmemeye kararlı bulunmaktadır» dedi...

Devlet Başkanı Kenan Evren dün TV'de yaptığı konuşmada Avrupa Konseyi ile ilişkilerin bundan böyle hükümetlerin temsil edildiği Bakanlar ve delegeler komitesine kaydırıldığını açıkladı. Evren Avrupa Konseyi ile ilişkilerin hükümetlerin tutumlarına göre ayarlanacağını bildirdi ve «Bu hükümetlerin bazıları Türkiye'deki gelişmeler ile ilgilerini içişlerimize müdahale niteliğine dönüştürürlerse tepkimizin kesin ve kararlı olacağı bilinmelidir» dedi.

Devlet Başkanı Evren'in konuşması aynen şöyle:

«12 Eylül harekatından bu yana gerek TRT gerekse basında izlediğiniz şekilde, Türkiye'nin günlük yaşantısına yüce milletimizin beka mücadelesi yaptığı çeşitli hayati problemlerinin yanısıra bir de Avrupa Konseyi ve bununla ilişkiler sorunu sokulmuş. Avrupalı dost ülkelerin kamuoyunda temel insan hak ve hürriyetleri konu edilerek, Türkiye aleyhinde sun'i olarak bir bardak suda fırtınalar kopartılmaya çalışılmıştır.

Milletimiz ve insaf sahibi her ülke tarafından izlenen, bu her türlü dostluğa aykırı, milletlerarası ilişki kuralları ve ciddiyeti ile bağdaşmayan, medeni sabır sınırlarını zorlayan ve adeta düşmanca bir mahiyet almaya başlayan ve davranışların kaynaklandığı Avrupa Konseyi'nin amaçları ve çalışmaları hakkında vatandaşlarıma özet bir bilgi vermeden bu konuşmamın esas maksadına geçemeyeceğim.

Avrupa Konseyi, 2'nci Cihan Savaşının acı tecrübelerinden yararlanan Batı Avrupalı o devletler tarafından, Avrupa Birliği fikrini kuvvetlendirmek ve böylece üyelerinin ortak mirasları olan ülkü ve ilkeleri korumak, yaymak, sosyal, kültürel ve hukuki sahalarda ilerlemelerini ve birbirlerine yaklaşmalarını kolaylaştırmak, üyeleri arasında daha sıkı işbirliğini meydana getirmek amacı ile 5 Mayıs 1949'da kurulmuştur.

Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için demokratik parlamenter rejimlere sahip Avrupa ülkeleri, Avrupa Konseyine üye olabilme imkanına sahip bulunmaktadırlar. Halen Konseyin 21 üyesi mevcuttur.

Cumhuriyet tarihi boyunca demokrasi inancına sahip, insan haklarına ve temel hürriyetlere saygılı Türkiye, Avrupa Konseyi'nin, kuruluşundan beri amaçlarını içtenlikle benimsemiş en samimi üyelerinden birisidir.

Avrupa Konseyi, asil olarak parlamenter organ bir Danışma Meclisi ile, hükümetlerarası organ olan Bakanlar Komitesi'nden teşekkül etmektedir.

Bu Danışma Meclisi: Üye devletlerin parlamentoları tarafından veya parlamentolarının tespit ettiği usule göre seçilmiş temsilcilerinden oluşur. Böylece, milli parlamentolardan gönderilecek temsilciler, parlamentoların bünyesinde bulunan siyasi partilerin sandalye sayısı oranına göre, o partilere mensup parlamento üyelerinden kurulu bir delegasyon oluştururlar. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki: Üye olan ülkelerin parlamentolarında çeşitli ideolojiye ve siyasi eğilime sahip ne kadar siyasi parti varsa, bunların temsilcileri ve fikriyatı konsey yapısını oluşturmaktadır.

SORGUSUZ SUALSİZ

İşte sayın vatandaşlarım: Statüsünün 3'ncü maddesi ile hukukun üstünlüğü prensibini ve ülkesinde bulunan her şahsın insan haklarından ve ana hürriyetlerden faydalanma prensibini kabul eden ve bu yöndeki fikri ve ahlaki kıymetlere sarsılmaz surette bağlı olarak, üye ülkeler arasında sıkı bir birlik kurulması zaruretine kani bulunan ,bu Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'nin bir kısım üyeleri: Milletlerarası terörizmin ve Türkiye'yi bölüp parçalamak isteyen dış mihrakların yönetip desteklediği terör ve tedhiş eylemleri ile Türkiye baştan başa kana bulanırken, her gün ortalama 20'ye yakın insan sokaklarda sorgusuz sualsiz fütursuzca boğazlanırken vatandaşlarımızın en tabii hakkı olan yaşama güvencesi ellerinden alınırken, insanlarımız arasına kin ve nifak tohumları salınırken, özet olarak Türk devleti yıkılırken sessiz, hareketsiz ve hatta ilgisiz kalmayı tercih etmişler, ancak: 12 Eylül harekâtı ile birlikte ülkemizde olup bitenlere büyük bir ilgi göstermeye başlamışlar ve Türkiye'de de insanların yaşamakta olduğunun farkına varmışlardır. 12 Eylül'den itibaren bu dostlarımız: Hayatlarına son verilen 5000'den fazla vatandaşımızın katillerinin, devletimizin ve milletimizin varlık ve bütünlüğünü tahribe azmetmiş hainlerin, bağımsız ve adil Türk mahkemelerinin önünde hesap vermelerini Konsey statüsünün

8'nci maddesi uyarınca insan hakları ve temel hürriyetlerini vahim derecede ihlal olarak değerlendirme ve buna öncelikle kendilerini inandırma çabası içine girmişlerdir.

12 EYLÜL SONRASI

Buna karşılık, 12 Eylül harekâtından sonra yönetimimiz: Parlamentonun zorunlu olarak feshedilmesine ve Avrupa Konseyi'ne temsilci olarak seçilmiş olan parlamenterlerin de bu sıfatlarının kalkmış olmasına rağmen, başkaca bir engeli olmayanlar dışındaki bütün temsilcilerimizin, Avrupa Konseyi Danışma Meclisi çalışmalarına katılmalarını, Avrupa Konseyi'nin ideal ve prensiplerine karşı muhafaza ettiğimiz inanç nedeniyle uygun görmüş ve görevlerinin, Konsey çalışma devresi olan mayıs 1981 tarihine kadar devam etmesine imkân sağlamıştır.

Aynı nedenle Türkiye bu tarihten sonra da Danışma Meclisi'nde temsilci kalmamış olmasına rağmen, Konsey statüsünün 7'nci maddesine dayanarak Konsey'den ayrılmaya teşebbüs etmemiştir. Buna karşılık Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'nin muayyen siyasi eğilimlerdeki bazı üyeleri, 12 Eylül'den bu yana Türkiye'nin Konsey'deki üyeliğinin devam edip etmemesi gibi bir konuyu Konsey Komisyon'larında ve Konsey Genel Kurulu'nda sürekli bir tartışma konusu haline getirmişler ve bu suretle gerek Avrupa kamuoyunda gerekse, Türkiye kamuoyunda, Türkiye aleyhine çeşitli propagandalara sebebiyet vermişler ve hatta yüce milletimizin büyük bir desteğine sahip Türkiye'deki milli yönetimi, zaafa düşürmeye kalkışmışlardır.

İNSAN HAKLARI

Konu ile ilgili olmak üzere bugüne kadar çeşitli Komisyon ve Alt Komisyon üyeleri Türkiye'ye gelmiş ve yönetimin kendilerine, hiçbir ülkede göremeyecekleri şekilde bahşettiği geniş boyuttaki kolaylıklardan yararlanmışlar ve en yetkili makamlardan istedikleri her bilgiyi almışlardır. Buna rağmen, Türkiye: İnsan haklarını ve hukukun üstünlüğü ilkesini ihlal eden, ortaçağın engizisyon metodlarının cari olduğu bir ülke gibi gösterilmek istenmiş, böylece, Türkiye'nin Konsey üyeliğinden çıkartılması veya Konsey'deki temsil hakkının askıya alınması gibi ihtimaller üzerinde ısrarla durarak 12 eylülün amaçları yönündeki samimi gayretlerimizi gölgeleyici ve hattâ Türkiye için hayati önem taşıyan içişlerine müdahale teşkil eden beyan ve davranışlarını sürdürmüşlerdir. Bu üyelerin: Türkiye'nin Konsey üyeliğinden çıkartılması için Konsey Danışma Meclisinden bir tavsiye kararını geçirebilmek için sarfettikleri bunca gayrete bakılırsa, Türkiye'nin Konsey statüsünün 3'ncü maddesini vahim şekilde ihlal etmiş olduğu hususunda kasti bir önyargı ve özel bir hesap içinde bulunduklarında şüphe yoktur. Akılselim sahibi herkes takdir eder ki: Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül harekâtı ile, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü reddetme yolunu değil, tam aksine, 12 Eylül'den önce sürüklendiği ortam içinde yaşama hakkı başta olmak üzere, bütün temel hak ve hürriyetlerin vahim şekilde tehlikeye girdiği, parlamentonun işlemez hale geldiği, ülke ve devlet varlığının tahrip edilmeye başlandığı fevkalade tehlikeli bir durumda tek kurtuluş çaresi olan kaçınılmaz müdahalesini yapmıştır. Bu harekâtın amacı insan haklarına ve temel hürriyetlere saygılı parlamenter demokratik bir devlet düzenini süratle kurmaktır. Bugüne kadar, harekâtın başında belirtilen bu amaçlar yönünde kimsenin inkâr edemeyeceği ciddi ,samimi ve sarsıntısız gayretler ile büyük mesafeler alınmıştır. Bu halde Türkiye'yi: Amaçla üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi camiasından bütünüyle ayırmak çabalarını: Türk milletine karşı dostluk ve duyguları, Konsey statüsü ve Türkiye'deki fiili ve hukuki durum ile de izah etmek mümkün değildir.

TÜRKİYE'NİN TEMSİLİ

Kaldı ki, Türkiye yeni Anayasanın hazırlanıp halkoyunca kabulünü takip eden safhada yapılacak genel seçimlerde yeni parlamentosu teşekkül edinceye kadar Avrupa Konseyi Danışma Meclisine temsilci gönderme isteğinde bulunmamış ve böylece Konsey Danışma Meclisi'nde Türkiye'nin temsiline pratikte son vermiş bulunmaktadır.

Türkiye'de 12 Eylül'le başlayan zorunlu geçiş dönemini ve bunu doğuran şartları anlamazlıktan gelerek Türkiye aleyhinde, Türkiye'yi ziyaret öncesi ve sonrası demeçler verilmesini, öneriler hazırlanmasını ve hele Türkiye'nin 12 Eylül amaçlarına ulaşmasını önleyecek etkiler yapılmasını, başka bir deyimle Türkiye'nin içişlerine açıkca müdahale anlamı taşıyan teklifler ve kararlar alınmasını Türk milletinin kabul etmesinin asla mümkün olmayacağı düşünülmelidir.

Bildiğiniz gibi, Avrupa Konseyi Danışma Meclisi son günlerde yeniden Türkiye konusunu gündeme getirmiştir. Büyük mücadelelerden ve görüşler arasında önemli çatışmalardan sonra ,tavsiye niteliğinde bir de karar kabul etmiştir .

Bu son tartışmalar ,konunun Türkiye'nin demokrasiye dönmesi kaygısından saptırılmış olduğunu ortaya koymuş ve demokratik kurumların sağlıklı bir temele oturtulması süreci ile hiçbir ilişkisi olmayan konular ortaya atılmıştır. Bazı parlamenterler demokrasiye olan bağlılıklarından ziyade Türkiye ile ülkeleri arasında mevcut olan ihtilaflardan kaynaklanan bir şiddet ile Türkiye'ye hücum etmişlerdir. Sonuçta, sadece Bakanlarla değil Danışma Meclisi'nin son heyetinin aldığı izlenimler ve vardığı sonuçlar ile de derin biçimde çelişen bir

karar benimsenmiştir. Türkiye'nin temsilcileri olmadan Danışma Meclisi'nin aldığı bu kararın muhatabı olamayacağımız aşikârdır.

Dostluklarına inandığımız devletlerin Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'ndeki bazı temsilcilerinin bu ön fikirli, yönlü ve olumsuz davranışları karşısında belirtmek gerekir ki, Türkiye: Bundan böyle girişilecek içişlerine müdahale şeklindeki tüm teşebbüslere müsamaha etmemeye ve bu yöndeki Avrupa Konseyi Danışma Meclisi çalışmalarını Türkiye için bir gündem maddesi olarak kabul etmemeye kararlı bulunmaktadır. Bu andan itibaren Avrupa Konseyi ile ilişkilerimizin ağırlık noktası hükümetlerin temsil edildiği Bakanlar ve delegeler komitesine kaymıştır. Avrupa Konseyi ile ilişkilerimizi hükümetlerin bundan sonraki tutumlarına göre ayarlayacağımız tabiidir. Bu hükümetlerin bazıları Türkiye'deki gelişmeler ile ilgilerini içişlerimize müdahale niteliğine dönüştürürlerse tepkimizin kesin ve kararlı olacağı bilinmelidir.

BAĞIMSIZLIĞINA DÜŞKÜN

Türkiye'nin 12 Eylül 1980 öncesine bir daha kesinlikle dönmemesi için gerekli tedbirleri tesbit etme hedefini güden ve devlet varlığının sözkonusu olduğu çalışmalarımızın sürdürülmesi sırasında ülkemizdeki siyasi partiler ve sendikalar dahil demokratik müesseselerin ihyası ve insan haklarına saygı gösterilmesi hususlarının denetim ve gözetilmesi görevi Avrupalı dostlarımızdan çok daha evvel bağımsızlığına son derece düşkün, medeniyetinin kökleri çağların gerisine uzanan, insan onurunu her değerin üstünde tutan Türk milleti tarafından, Avrupalı dostlarımızdan çok daha evvel bizzat üstlenmiş bulunulmaktadır.

Şu husus bütün üyelerce iyice bilinmelidir ki, Türkiye, alınan kararın getirebileceği sonuçlardan endişe edecek milli amaçlarından inhiraf edecek, haysiyet ve hükümranlığından tavizlerde bulunacak bir devlet değildir.

Türkiye'deki olayların içyüzünü ve gerçekleri en açık şekilde dostlarımıza anlatmak ve gösterebilmek için sarfettiğimiz bunca samimi gayret ve açık kalpliliğimiz kifayet etmemiş ise, bu gibileri bundan böyle kendi yargıları ile başbaşa bırakmaktan başka çare görememekteyiz. Türkiye üzerine şimşekleri çekmek, isteyen bu üyelerin, bu tutum ve davranışlarının, bir yönde de: Milletlerarası terör ve tedhiş mihraklarını Türkiye'ye karşı eylemlere teşvik ve bunları desteklemek şeklinde bir yoruma açık olduğu aşikârdır. Perşembe günü meydana gelen Los Angeles olayı dahil, yabancı ülkelerdeki Türk misyonu mensuplarına karşı girişilen suikast serisi bu görüşümüzün bir kanıtı olmaktadır.

ANAYASA

Bu arada vurgulamakta yarar gördüğüm diğer bir husus da, bazı Avrupa Konseyi üyelerinin hazırlanmakta olan Türk Anayasası'nın muhtevası üzerinde yarattıkları polemiktir. Nasıl bir Anayasaya sahip olunması gerektiği hakkındaki hükmü herhalde Avrupalı Konsey üyeleri değil, bizzat Türk halkının kendisinin vereceği izahtan varestedir. Bu da yapılacak referandumla ortaya çıkacaktır.

Bu sayın üyelere açıkça: Türkiye'nin içişlerine müdahale boyutlarına varan bu ilgilerini, kendi ülkelerinin kendilerine özgü sorunlarına göstermelerini, milletlerarası terörizmin ülkelerindeki tedhiş eylemlerini önleyici etkin tedbirler almalarını ve 20'nci asrın sonunda beşeriyetin yüz karası olan milletlerarası terörizmin karşısına hak ve adaleti tecelli ettirecek şekilde kendi ülkelerinde yürekle ve imanla çıkmalarını tavsiye etmek isterim.

Türkiye'de demokrasinin kökleri bugün tenkitçilerimiz olarak karşımıza çıkan bazı ülkelerden çok daha kuvvetlidir. Kendi zayıf demokratik bünyelerini korumak için bize geçiş döneminde hücum edenler bu yoldan kuvvet kazanacaklarını zannediyorlarsa, tarihi bir yanılgı içine düştüklerini belirtirim. Türkiye'de bugün mevcut olan istikbale itimat ortamı Türk milletinin geçmiş tecrübelere dayanan siyasi olgunluğunu, demokrasinin özüne bağlılığını, istikrarlı bir parlamenter rejime özlemini ve yönetimimize güvenini yansıtmaktadır.»

Polonya halkı ile Dayanışma Günü

Ergun BALCI — 2 Şubat 1982

Başkan Reagan, 30 ocak gününü, dünyada «Polonya Halkı ile Dayanışma Günü» ilân etti. Bu arada Beyaz Saray tarafından düzenlenen «Bırakın Polonya, Polonya Kalsın» televizyon programı da bir çok ülkede gösterildi. Ajansların bildirdiğine göre Başkan Reagan Dayanışma Günü nedeni ile yayınladığı mesajda, «Polonya halkının davası bizim davamızdır» demiştir.

Doğrusu, sayın Başkan Reagan'ın bu soylu davranışı ne kadar kutlansa azdır.

Bu sütunu izleyen okurlarımız bilir. Biz, Polonya'da işçilerin mücadelesini tabandan gelen kitle hareketi olarak görüp, her zaman des-

tekledik.

Ama Sayın Başkan Reagan'ın Polonya işçilerine böyle sahip çıkması ne yalan söyleyelim; bizi biraz şaşırttı... Ve de utandırdı.

Sayın Başkanın ne denli özgürlük aşığı olduğunu bunca zamandır kavrayamadığımız için.

«Polonya halkının davası, bizim davamızdır» diyor Sayın Başkan Reagan. Elimizi vicdanımıza koyup düşünelim. Buram, buram insan sevgisi ve özgürlük aşkı kokan bu güzel sözcüğe kim karşı çıkabilir?

Biz kişisel olarak, Sayın Başkanı, giriştiği bu soylu özgürlük savaşımında tüm kalbimizle desteklediğimizi belirtirken, demokrasi tarihinde yeni bir çığır açarak başlattığı «Polonya Halkı ile Dayanışma Günü»nü, başka dayanışma günlerinin de izlemesini bekliyoruz.

Örneğin Şili halkı ile dayanışma günü. Hani şu, 1973'ten 1978'e kadar 5 yıl içinde 2500'den fazla insanın hükümet birlikleri tarafından öldürüldüğü, 1978'den bu yana rastgele gözaltına alınanların sayısının 5 bini aştığı, 9 yıldır süren olağanüstü durum yasaları gereğince, General Pinochet'in birliklerinin istedikleri kimseyi herhangi bir suçlama ya da tutuklama emri olmadan yakalayıp götürebildikleri, «Los Angeles Times» gazetesinin muhabirinin, «Korkunun yönetim biçimi olduğu ülke» diye nitelediği Şili, Sayın Başkan Reagan, Polonya halkının acısına kendini çok verdiğinden herhalde unutmuştur. Geçtiğimiz yıl bahar ayında, Beyaz Saray çağımızın en kanlı diktatörlerinden biri olan Pinochet yönetimine karşı eski Başkan Carter'ın koymuş olduğu yaptırımları kaldırmış ve Şili ile ortak deniz tatbikatı yapılacağını açıklamıştı.

Sonra, «El Salvador Halkı ile Dayanışma Gününe» ne der acaba Sayın Başkan Reagan?

Sayın Başkan Reagan Polonya işçilerinin sorunları ile uğraşmaktan yine unutmuş olacak. Geçtiğimiz hafta ABD'nin en güvenilir iki gazetesi olan «The New York Times» ile «The Washington Post»ta dehşet verici bir haber çıktı. El Salvador'da Başkan José Napoleon Duarte'ye bağlı birlikler, ülkenin içlerinde Mozote adlı bir köy ile çevresindeki yörelere baskın düzenleyerek içlerinde kadın ve çocukların da bulunduğu yüzlerce köylüyü kurşuna dizmişlerdi. Gerillalar yabancı muhabirlere baskından sonra enkaza dönüşmüş köylerle, cesetleri göstermişlerdi. «The Washington Post» gazetesinin bildirdiğine göre, baskında kocası ile dört çocuğunu kaybeden bir kadın, gazetecilere, aralık ayının ikinci yarısında gerçekleştirilen baskından önce bölgede hiçbir gerilla faaliyeti olmadığını, hükümet kuvvetlerinin silahsız köylüleri katlettiğini söylemiştir.

İşte bu haberin Amerikan basınında çıkmasından bir kaç gün sonra, Sayın Başkan Reagan, Napolyon Duarte yönetiminin insan hakları konusunda olumlu çaba harcadığını söylüyor ve El Salvador'a ABD yardımının devam etmesine ilişkin yasayı imzalıyordu.

Salvadorlu gerilla liderleri, geçtiğimiz hafta Başkan Reagan'a gönderdikleri ve «New York Times» gazetesinde yayınlanan mektuplarında ise şöyle diyorlardı:

«Biz Salvador halkı, 50 yıldır askeri diktatörlüklerin yönetimleri altında ezildik. Özgürlüğü savunduğunuzu söylüyorsunuz. Öyleyse neye Salvador'daki askeri diktatörlüğü destekliyorsunuz? Ülkede şimdiye dek 30 bin kişi öldü. Bunlar Rus ya da Kübalı değil barışa ve onura susamış Salvadorlu'lardır.»

El Salvadorlu gerillalar Başkan Reagan'a «Neden ülkemizdeki askeri diktatörlüğü destekliyorsunuz?» diye sorarlarken, önemsiz (!) bir ayrıntıyı unutmuşlardı bize kalırsa. O da, ülkede 120 milyon dolar dolaylarında ABD yatırımı bulunduğu idi.

Ama önemli olan para değil, özgürlük için halklarla dayanışmak.

Ya Guatemala halkı ile dayanışma günü düzenlemeye ne denir?

Guatemala'da dolaysız Amerikan yatırımlarının tutarı 220 milyon dolar. Orta Amerika'da Amerikan yatırımlarının en yoğun olduğu ülke. Reformcu lider Jacabo Arbenz 1954'te bir CİA darbesi ile devrileliberl Amerikan sermayesi için bir cennet olmuş Guatemala. 7 milyonluk nüfusun yüzde ikisi ulusal gelirin yüzde 25'ine sahipken, yüzde ellisi, ulusal gelirin yüzde 10'unu alıyor. Yüksek düzeydeki subayların hemen tümü ABD'de eğitim görmüş. Uluslararası Af Örgütü'ne göre, Devlet Başkanı Romeo Lucas Garcia'ya bağlı sağcı «idam mangaları» geçtiğimiz yıl 3 binden fazla insan öldürmüşler ülkede. Sayın Başkan Reagan, Polonya halkının özgürlüğü için verdiği savaşımın yorgunluğundan yine unutmuş olabilir... Biz anımsatalım. Sayın Başkan, geçtiğimiz yıl mayıs ayında, yani Beyaz Saray'a yerleşmesinden dört ay sonra, emekli general Vernon Walters'i bu idam mangalarının ülkesine iyi niyet elçisi olarak göndermişti. General Walters'ın görevi, Lucas Garcia yönetimi ile Washington arasındaki ilişkileri sıklaştırmaktı.

Geçtiğimiz ay da Senatör Howard Baker, binlerce insanın öldürüldüğü ya da kaybolduğu, Latin Amerika'nın en acımasız diktatörlüklerinden biri olan Arjantin'i ziyaret ederek yeni Başkan General Leopoldo Galtieri'ye Beyaz Saray'ın selâmlarını iletiyordu.

Ya beş milyon ırkçı beyazın yirmi milyon siyahı yönettiği Güney Afrika Cumhuriyeti?

Gerçi Reagan yönetimi eski Başkan Carter'ın ırkçı Güney Afrika rejimine uyguladığı ambargoyu kaldırmış, geçtiğimiz yıl BM'de, Güney Afrika'nın Angola'ya yönelttiği saldırıya karşı çıkmıştır ama, biz yine eminiz Sayın Başkan Reagan Güney Afrika halkı ile de dayanışma günü düzenlemeyi düşünüyordur.

Evet, hür dünya ve de şu Latin Amerika, Afrika ya da Asya'nın doğusunda ABD ile sıkı-fıkı ilişkiler kurup da, her ne kerametse bir türlü hür olamayan ülkelerin halkları sabırsızlıkla sayın Başkan Reagan'ın düzenleyeceği yeni dayanışma günlerini bekliyor.

Sayın Başkan Reagan'ın gençliğinde çevirdiği kovboy filmlerinde fazla başarı gösteremediği söylenir.

Kimbilir, belki yanlış rollere çıkmıştır da ondan...

Örneğin, güldürü filmlerinde çok daha başarılı olurdu herhalde...

4.2.1982

Ecevit hapisten çıktı

2 Şubat 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Feshedilen CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit Ankara Merkez Cezaevi'nden dün salıverildi.

Bülent Ecevit 2 aylık hapis cezasını tamamladıktan sonra dün sabah saat 09.20'de Ankara Cezaevi'nden çıktı. Ecevit'i cezaevi kapısı önünde çok sayıda yurttaş ve eski parlamenterler karşıladı. Ecevit kapalı cezaevinin çıkış kapısının dış bölümündeki demir parmaklıklara kadar yürüyerek geldi. Karşılamaya gelenler Bülent Ecevit için tezahüratta bulundular. Bülent Ecevit'in eşi Rahşan Ecevit de karşılayıcılar arasında bulunuyordu. Rahşan Ecevit eşini kucakladı. Bu arada, topluluk arasında bulunan bazı yurttaşlar da Ecevit'i kucakladılar.

Ecevit daha sonra Meşrutiyet caddesindeki halasıyla Ahmet Rasim sokakta oturan Rahşan Ecevit'in annesini ziyaret etti. Ecevit daha sonra kendisini izleyen gazetecilerle birlikte Oran sitesindeki evine geldi. Kapının önünde kurban kesildi. Ecevit'i Oran sitesinde karşılayanlar arasında 30 - 40 dolayında eski parlamenterin bulunduğu görüldü. Alkışlar arasında evine giren Ecevit önce yabancı basın temsilcilerini kabul etti.

Ulusumuza yakışan bir anayasa

Oktay AKBAL — 4 Şubat 1982

«Baromuz. 1961 Anayasasının temel çatısı, felsefesi ve yapısının korunması görüşündedir.»

Adana Barosunun yeni hazırlanacak Anayasa ile ilgili görüşü Basına açıklanmış. Sağduyu sahibi gerçek Atatürkçüler 1961 Anayasası'nı hiç bir şekilde suçlu, sorumlu sayamazlar. Hele hukuk bilimine, Türkiye'nin koşullarına, ulusumuzun demokrasiye bağlılığına inananlar böyle bir şeyi akıllarından bile geçiremezler. Anayasa'mız, daha önce de kaç kez yinelediğim gibi, ulusumuza yakışan bir belgedir. «Dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi» olan Türk ulusu «Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış»tır. Dünya durdukça da şerefli bir ulus» olarak «bu hak ve hürriyetleri» uğruna savaşacaktır. Bu, böylece bilinmelidir.

Adana Barosu'nun görüşü şudur: «1961 Anayasası ile ulaşılan, Türk toplumunun yapısına uygun bir oluşumu yansıtmaktadır. Özel olarak bu nedenlerle, genel olarak halk oyundan geçerek kabul edilmiş ve yürürlüğe giren 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Yasa ile belirtilmiş Anayasamızın «Başlangıç» bölümündeki tüm yurttaşları yükümlü kılan Anayasayı koruma ve kollama ödevi çerçevesinde Baromuz 1961 Anayasasının temel çatısı, felsefesi ve yapısının korunması görüşündedir.»

Önce bunu vurgulamalı: Yeni Anayasa demokrasi yolunda sürekli savaşım veren Türk ulusunun özlemlerine yakışmalıdır. «Hayır sen 61 Anayasasına yakışmıyorsun, bu Anayasa seni yanlış yollara itiyor, bu Anayasa lükstür, sen daha o düzeyde değilsin» gibilerden bir tutumla halkımızı dünyanın «şerefli ulusları»nın çizgisinden aşağı çekmeye, ya da bir takım haklardan yoksun bırakmaya çalışmak, ulusumuzu iyi tanımamak olacaktır. Yanlışlık nerdedir, kimlerdedir? Bunu iyi tanımlamalı... 1945'ten beri çok partili bir düzen içinde yaşıyoruz. Bu «çok partili» düzen, hepsi birbirinin eşi ya da çok benzeri bir sürü partinin varlığı anlamını taşıyor! Oysa gerçek demokrasilerde değişik görüşlerde, düşüncelerde, yorumlarda bir çok siyasal parti vardır. Türkiye'de ise 1945'ten bu yana kurulan partiler hep Atatürk ilkelerinin, devrimin sağında, hatta karşısında yer alan siyasal kuruluşlar olmuşlardır. Durmadan devrim atılımlarından ödünler verilmiş, boyuna gerilere düşülmüştür. Bunda suç, Anayasa'nın temel ilkelerine uymayan siyaset adamlarındadır, Anayasa'yı daha ilk günden beri uygulamayan çevrelerdedir.

Adana Barosunun açıklamasına katılmamak elde değil: «Demokrasi yeniden kurulurken egemenliğin engelsiz ve koşulsuz Türk ulusunda olduğu gerçeği karşısında, ulusal demokrasinin güçlü liderlerle değil, ulusal egemenlikle bütünleşmiş güçlü kurumlarda sağlanacağı unutulmamalıdır. Bu demokratik işleyiş, kapsamında seçim dışı atama gibi yöntemlerle, özellikle yasama gücünün kullanımına katılan kişilerin yeralmadığı, oluşumunda, seçmen yaşının on sekize indirilmesi, önseçimin kaldırılması gibi önlemlerle, somut katkısı gerçekleştirilecek en geniş temsil tabanıyla sağlanmalıdır. Bunun için ise ekonomik, demokratik haklar yaygınlaştırılmalı, halkın - toplumun istemlerinin siyasal yaşama kesintisiz yansıması sağlanmalıdır. Böylece demokrasi toplumun yüreğinde serpilerek büyümeli ve gürbüzleşmelidir.»

12 Mart günlerinde olsun, 12 Eylül sonrasında olsun bir takım kişiler ve çevreler en büyük suçlunun 61 Anayasası olduğunu söylemişlerdir. 12 Mart sonrasında - hem de o Anayasa'yı hazırlayan politikacılar eliyle Anayasa'da bir çok değişiklik yapılmıştır. Ama bu değişiklikler daha sonraki acı olayları önleyememiştir. Bundan doğal bir şey yoktu. Çünkü Anayasa - ona uyulduğu sürece değer taşıyan - bir belgedir. O Anayasa'ya göre seçilip o Anayasa'ya bağlılık andı içenler sözlerini tutmamışlarsa, Anayasa'nın hiç bir maddesini yaşama geçirmemişlerse, suç kimdedir? Herhalde Anayasa'da değil...

Şimdi, yeniden 61 Anayasa'sını suçlama çabası içinde görünüyoruz. Bu kez orasını burasını değiştirmekle de yetinilmeyecek; yeni bir Anayasa yapılacak! Böyle isteniyor, böyle bir tutumda direnilecek gibi görülüyor. Oysa bu büyük bir yanılgıya düşmek olacaktır. Bir kaç yıl sonra yeniden Anayasa araştırmalarına kalkışırsak buna hiç şaşmayalım. Uygulanmayan, dinlenilmeyen Anayasa'lar bir kağıt parçası olmaktan öteye gidemezler. Hele çağdaş dünya toplumlarının elde ettikleri hak ve özgürlüklere ters düşecek bir Anayasa ise, «Şerefli Türk ulusu»nca hiç bir zaman benimsenmeyecektir.

Adana Barosu bildiisinin şu sözlerine sözcüğü sözcüğüne katılıyorum: «Demokrasinin bu anlamda sağlıklı bir yapıya ulaştırılmasında, düşünme ve örgütlenme özgürlüklerinin çağdaş boyutlarda ve en geniş biçimde tanınması gereği unutulmamalıdır. Yasa dışı ve somut bir eyleme dönüşmedikçe, temel hak ve özgürlüklere sınır getirilmemelidir.»

Bir TV programı

olayların ardındaki GERÇEK

6 Şubat 1982

Çok yazıldığı ve söylendiği gibi 12 Eylül 1980 öncesi, Türkiye'de iç savaşa doğru tırmanan terör ve anarşi dönemiydi.

Aradan uzun sayılacak bir zaman geçmiştir. Terör ve anarşi yenilgiye uğratılmıştır. Bu alanda suçlu sayılanların sanık olarak yargılanmaları sürmektedir. Şimdi yeni anayasanın hazırlanması ve referandum için gerekli yumuşama ortamı sağlanmalıdır. Eski kin ve kan davalarını körükleyecek davranışlardan kaçınılması, iç barış ve uzlaşma yollarının açılması gerekmektedir.

Bu havayı topluma yansıtacak en önemli araç devletin televizyonudur.

Perşembe günü akşamı televizyonda yayınlanan ve ülkedeki çalışma barışını göstermeyi amaçlayan program, bu bakımdan büyük sakıncaları içermekteydi. Çünkü bu program, çalışma barışını sergilemek görüntüsü altında, yansızlıktan uzak bir yaklaşımı içermekte, yürürlükte olan bir davayı etkilemek amacını gütmekteydi. Sendikacılık alanında sol bir örgütün sürekli suçlanmasına programda büyük ağırlık verilmişti. Seydişehir Alüminyum Fabrikası, Tekel İdaresi ve İskenderun Demir-Çelik tesislerindeki çalışma barışı gösterilirken de bu yöntem değişmedi. Oysa, kamuoyu Türkiye'nin en büyük devlet fabrikalarında yaratılan terör ve baskının gerçek kaynaklarını henüz unutmuş değildir.

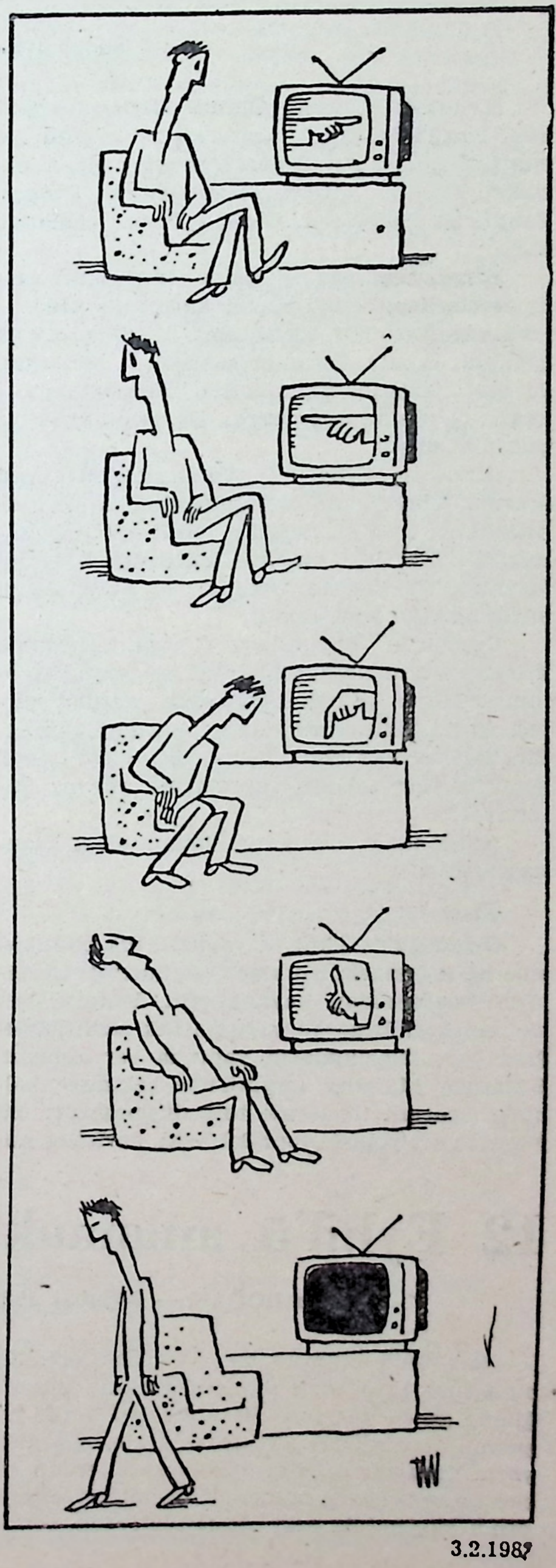
TV programında bir işçi şöyle konuşuyordu: «Mutlaka bir tarafa çekilmemiz isteniyordu.» Ama programda iki taraf yoktu, yalnız bir taraf suçlanıyordu.

Artık kamuoyu biliyor ki, terör bir politikayı yürütmek için kullanılan şiddet aracıdır. Bu politka sol, sağ veya orta çizgide olabilir. Dıştan veya içten kaynaklanabilir. Ama terörü tek kaynaklı olarak değerlendirmek yönetimin yansızlık ve adalet ilkeleriyle birlikte gerçeğe de ters düşecek sakıncalı bir yaklaşımdır.

Terörden uzak bir toplumda, çok partili parlamenter rejimde yaşamak öngörülüyorsa, TV programının büyük bir yanılgıyı vurguladığını söyleyebiliriz.

Böyle programlar, yönetimin sağladığı primleri kemirmekte, yarar yerine zarar üretmektedir. Devletin fabrikalarında bugün izlenen çalışma düzenini överken tek yanlı bir suçlama ile yurttaşların büyük bir bölümünü tedirgin etmek akıllı bir propaganda yöntemi sayılmasa gerektir.

★★★

3.2.1982

Tarih ve akıl...

olayların ardındaki GERÇEK

8 Şubat 198_

Birleşmiş Milletler Örgütü Genel Kurulu'nda, İsrail'i kınayan karar tasarısı oylandı ve onaylandı. İsrail'in Golan tepelerini ilhak etmesini kınayan kararın oylanmasında Türkiye Temsilcisi Büyükelçi Coşkun Kırca çekimser kaldı.

Kırca, çekimser oy kullanışının nedenlerini açıklarken, Genel Kurul kararının ABD aleyhinde etkenler içermesini gerekçe olarak gösterdi. Ayrıca, İsrail'in «uzlaşmaz, saldırgan ve hatta küstah» tuumundan Türkiye'nin rahatsız olduğunu dile getirdi. Böylece büyük bir çelişkiye düştü.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'ndaki son oturum, Türkiye'nin tarihinde olumsuzlukla anılacaktır. Öyle ki, devletin televizyonu Birleşmiş Milletler'deki kınama kararının haberini verirken, Türkiye'nin çekimser oy kullandığını açıklamaktan kaçınmıştır.

Cezayir'in Bağımsızlık Savaşı karşısında Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'de takındığı olumsuz tutum ve kullandığı oylar, aradan çeyrek yüzyıl geçmesine karşın unutulmuş değildir. Dışişlerimiz buna benzer bir olayı şimdi gereksiz yere tarihin sayfalarına yazmış bulunuyor.

Neresinden bakarsanız bakın olayı savunamazsınız.

Şöyle ki:

Ortadoğu'da İsrail'in yayılmacılık politikasına karşı çıkmak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin mayasından kaynaklanır. Atatürk, her tür emperyalizme ve yayılmacılık saldırganlığına karşı mazlumların yanında yer almıştır. Birleşmiş Milletler Örgütü'nde çekimser kalmak, Atatürk ilkelerine ters düşmektedir. 20. yüzyılda zor yoluyla toprak ilhaki, devletler hukukuna ve Birleşmiş Milletler'in temel ilke ve kurallarına aykırıdır; kınanması gereken bir eylemdir.

Olayın bir de profesyonel yaklaşım içinde değerlendirilmesi söz konusudur. Denebilir ki: Avrupa ile ilişkilerinde sorunları büyüyen Türkiye'nin Amerika'ya ters düşecek bir davranışa girmesi sakıncalıdır. Çünkü, ABD'den yeni silahlar alma umudumuz vardır. Nitekim, Türkiye temsilcisi Kırca, diplomaside apaçık sayılacak bir dille, Amerika'yı tedirgin edecek yönde oy kullanamayacağımızı vurgulamıştır.

Bu yaklaşımın bir kıymeti harbiyesi olduğunu sanmıyoruz. Washington'dan en çok silah desteği alan İsrail'in ve Yunanistan gibi ülkelerin, sırasında Amerika'nın gözünün yaşına bakmadığı çok yakın olgularla kanıtlandı. Ağırlığını ve gücünü gerektiğinde kullanmasını bilen bir diplomasi, her tür pazarlıkta daha etkilidir. Üstelik Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun bir yaptırım gücü yoktur ve alınan kararda, Türkiye'nin kullandığı oy'un terazinin dengesini değiştirecek ağırlık taşımadığı bellidir. Bu gerçekleri anlamak ve müttefiklere anlatmak da zor değildir.

Ne var ki bütün bunlar insiyatifini yitirmiş bir diplomasi ile yürütülecek işler değildir. Şili, Guatemala ve El Salvador'da yönetimleri insan haklarına saygı göstermeye çağıran karar tasarılarının oylanmasında geçen ay ABD ile birlikte çekimser oy kullanan Birleşmiş Milletler Türkiye Temsilcisi, şubat ayında eşanlamlı davranışını sürdürüyor. Ancak, bu davranış Ortadoğu'da Türkiye politikasının güvenirliğine gölge düşürmeyecek midir?

12 Eylül'ü anlamak...

Yalçın DOĞAN — 9 Şubat 1982

Çok ünlü bilimsel bir paradoks var: Jet motorunu icad eden mühendis evine döndüğünde geçen yüzyılın alışkanlıklarıyla aile yaşamını sürdürüyor!.. Evine at arabasıyla gidiyor!.. Yaşadığı çağa en büyük katkılardan birini gerçekleştiren mühendis, kendi çevresinde, kendi yaşamında eski alışkanlıklardan kendisini kurtaramıyor. Kurtaramadığı için de, bunalıma düşüyor. Çağın kendisi, onun da katkısıyla özel yaşamını çoktan aşmış. Ama, mühendis jet motorunu icad ederken, belki en «Çağdaş» niteliklerini insanlığa sunabiliyor. Özel çevresinde ve evinde ise, «çağın dışına düşmenin bunalımını» yaşıyor.

12 Eylül'ü kavrayabilmek, anlayabilmek de galiba biraz jet motorunu icad eden mühendisin yaşamına benziyor. İki nokta var: Bir, 12 Eylül'ü belli bir tarih olarak algılamak ve takvim yaprakları arasındaki yerine bırakmak. Bir de, 12 Eylül'ün getirmiş olduklarına bakıp, bunlara dayanarak 12 Eylül'ün getireceklerini değerlendirmek var.

Önce şunu bilmekte sonsuz yarar bulunuyor: 12 Eylül «sıradan bir askeri darbe» değil Türkiye'nin tarihindeki askeri girişimlere benzemiyor. Dünyadaki örneklerinden de çok farklı. 12 Eylül çok temel bir olguyu her gün gündeme getiriyor: 12 Eylül toplumda çok geniş kapsamlı bir yönlendirmeyi, değişimi ve yeniden yapısallaşmayı amaçlıyor. Bu değişimin doğrultusu ve nitelikleri konusunda aynı düşünceyi paylaşmak ve bu doğrultuda yer alıp almamak bir başka olay. Ama, her şeyden önce bu değişimi görmek de, başlı başına bir olay.

Bu çok temel özelliğin farkına varanların sayısı toplumda galiba sanıldığından da az. 12 Eylül'le birlikte toplum çok kapsamlı bir değişim sürecine girmiş bulunuyor. Toplum yeniden biçimleniyor. Yeniden örgütleniyor. Baştan sona sanki yeniden kuruluyor. Bunu görebilmek için de, sadece 12 Eylül sonrasında yürürlüğe giren yasalara bakmak yeter. Uygulamaları gözden geçirmek yeter. Olanca çıplaklığı ile bir gerçek ortaya çıkıyor. Yeni kurulmakta olan bir toplum var. Yeni toplumda yeni partiler olacak. Yeni toplumda yeni Meclis olacak. Yeni toplumda yeni bürokrasi olacak. Yeni toplumda yeni üniversite olacak. Yeni toplumda yeni bir dağıtım sistemi olacak. Yeni toplumda yeni sanayi olacak. Yeni toplumda yeni ticaret olacak. Yeni toplumda yeni değer yargıları, yeni alışkanlıklar, yeni ahlâk anlayışı olacak. Yapılan tüm bu yenilikler, tüm bu değişim doğru mu, eğri mi, bu ayrı bir konu. Ya da değişim ve yenilikler bu yönde mi olmalı, ya da bir başka yönde mi, bu da ayrı. Ama, değişimin salt değişimin kendisini görmek, ayrı ve gerçekçi bir olgudur.

Ne var ki, asıl hata yeniden biçimlenen topluma hâlâ eski değer yargılarıyla bakmaktan geçiyor. 12 Eylül öncesi değer yargılarıyla ve alışkanlıklarla bakmaktan geçiyor. 12 Eylül'ü 12 Eylül öncesi alışkanlıkları ve yargılarıyla değerlendirmekten geçiyor. Yeni bir toplum oluşuyorsa, burada artık eski partilerin rolü olmayacak. Yeni toplumda eski üniversite olmayacak. Eski tartışmalar, eski ideolojiler, eski reçeteler, eski hesaplar olmayacak.

Jet motoru icad eden mühendisin yaptığı gibi, insanlarımız hâlâ eski alışkanlıklarını sürdürme eğilimindeler. Eski değer yargılarıyla yeni olayları ve değişimi anlamaya çalışıyorlar. Daha da kötüsü, eski yargılarıyla yeni olaylara yön vermeye çalışıyorlar. Oysa, 12 Eylül Yönetimi bunları çoktan aşmış durumda.

Günümüzde aydınlara düşen önemli bir görev var. 12 Eylül'le gelen değişimi önce veri kabul etmek. Sonra da, bu düşünce üzerine değişimi yönlendirmeyi amaçlayan tartışmaya girmek. Yönlendirme üzerinde düşünmek.

Temelinden değişmekte olan toplumda ekonomik yapı da değişiyor. Yeni ekonomik yapının kurumları biçimleniyor. Yeni bir yapısal değişimin içinde, önümüzdeki dönemin gündemini «büyümenin sorunları» oluşturacak. Vergisiyle, ticaretiyle, para politikasıyla, kambiyo rejimiyle yeni bir yapıya kavuşturulmak istenen ekonomide, getirilen yasalar «değişmenin sorunlarına ne ölçüde çözüm sağlıyorlar» sorusu, yine ayrı bir konu. Ama, bu önerilen çözüm içinde ortaya çıkacak «büyümenin sorunları»na katkıda bulunabilmek ve öneri getirmek bambaşka bir konu.

Değişiklik yapmış olmak için değişiklik yapmak bir ayrı konu. Değişiklik içinde öneriler getirmek ise, değişimi algılamanın ve anlamanın temel başlangıcı. Günümüzde aydın olmak, her şeye «salt karşı çıkmakla» özdeş değil. Çağdaş aydın olmak, yeni toplumu biçimlendirmeye ağırlık koymaktan geçiyor...

Temel soru ve sorun...

İlhan SELÇUK — 10 Şubat 1982

Anayasaları suçlamak, Anayasaları yüceltmek, Anayasaları boşlamak...

Her üçü de olasıdır.

Toplumsal koşullar fırsat sağladı mı neler yapılmaz? Ama bütün bunları bir yana bırakarak 1982'de Türkiye için bir Anayasa yazalım desek nasıl bir yöntem uygularız? Hani toplumun gereksinmelerine yanıt verecek ve uzun süre gündemde kalacak bir Anayasa düşünüyorsak, birinci maddesinden sonuncu maddesine değin tümceleri yazarken hiç de özgür olmadığımızı düşünmeliyiz.

Çünkü yazacağımız Anayasa hem uygarlığa hem Türk toplumuna yakışır olmalıdır. Yazılı bir Anayasası bulunmayan İngiltere'den Manş'ın öteki yüzündeki Fransa'ya, Federal Almanya'dan Okyanus ötesindeki Amerika'ya değin özendiğimiz Batı'nın tüm Anayasalarında fikir ve vicdan özgürlüğü geçerlidir. Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi (ki biz bu sözleş-

meye bağlıyız). Helsinki Sonuç Belgesi (ki belgeyi onaylamışız), bir Anayasal düzende gerekli kuralları saptamışlardır.

Bu bir...

İkincisi:

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin tarihinden kaynaklanmış temel ilke ve kurallardan vazgeçemeyiz. Bu kurallar Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Atatürk devrimlerinin Anayasa'ya yazdığı tümcelerden oluşuyor. En başta cumhuriyetçilik var; bağımsızlık var; var, var, var...

Demek ki yazacağımız Anayasa, insanlık ve Türkiye tarihinden gelen kalıtımı yadsıyarak kâğıda dökülemez.

★

İkinci Abdülhamit, 1876 Anayasası'nın başmimarı Mithat Paşa'nın defterini dürdü: Anayasa'yı da rafa kaldırdı; 33 yıl diktasını sürdürdü; ama gözlerini kapatırken padişah değil kocaman bir sıfırdı. 1921 Anayasası Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nda kotarıldı. Sonra Cumhuriyet devletinin Anayasası oldu. Atatürk; devrimlerini gerçekleştirdikçe, Kemalizmin ilkelerini Anayasa'ya bir bir yazmaya yöneldi. Cumhuriyetçilik önce gerçekleşti; laiklik ardından geldi; halkçılık, devletçilik, milliyetçilik, devrimcilik ilkeleri de Atatürkçülüğün Anayasası'na yazılınca devlet hukuku bütünlendi.

Anayasa'nın toplum ve devlet yaşamında uygulandığı dönem Atatürk'ün yönetimindeki 15 yıldır.

Çok partili döneme geçtikten sonra Atatürk'ün Anayasası hasır altı edildi. Bir Anayasa düşünün ki temel ilkeleri kâğıt üzerinde kalmıştır. Devletçilik kural iken özel teşebbüsçülük frensiz güçlerini uygulamaya koymuştur; laiklik ilkesi ayaklar altına alınmıştır; devrimcilik sözcüğü yasaklanmıştır.

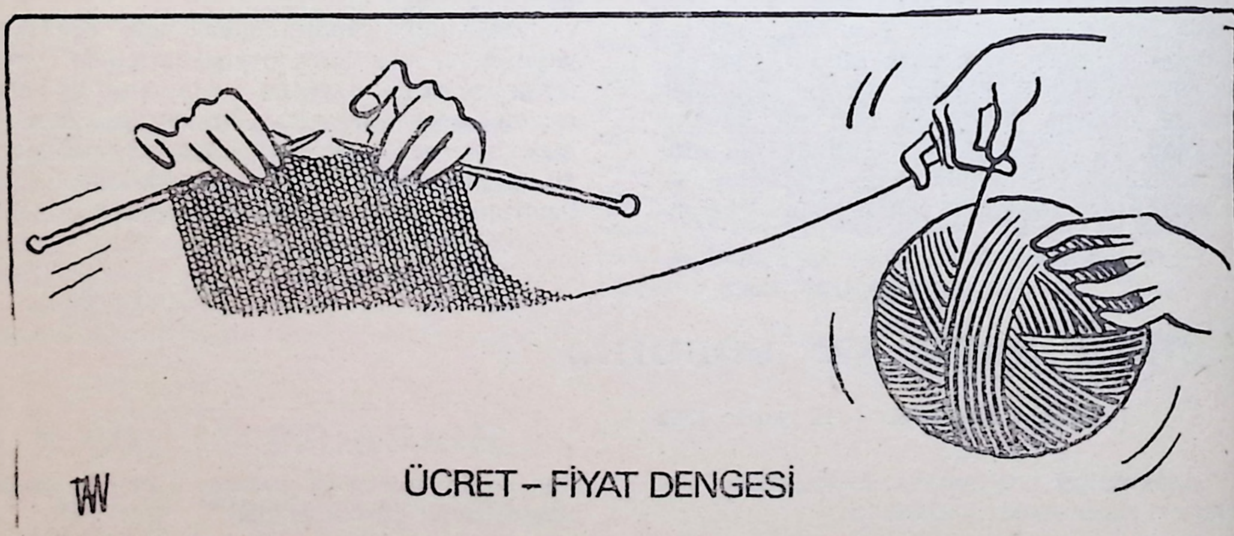
1960'ta bu dönem de noktalanmıştır.

Ne var ki 1961 Anayasası halkoyuyla benimsendikten sonra, tam 19 yıl çoğu ilke ve kuralıyla uygulanmamış, Anaysa'yı suçlamak ve boşlamak bazı çevrelerde siyasal yatırım olmuştur.

Ama bütün bunlar yaşanmıştır. Cumhuriyetçilik artık geriye dönülemez bir ilkedir; sosyal devlet kavramı 1961 Anayasası'nın sayfalarından kitlelere yansıyan yurttaşlık bilincine dönüşmüştür. Sendikal hakların emekçi kesimlerinde benimsenmesi de Anayasal hukukun hayat dersleriyle olanak kazanmıştır. Ülkemizde terör salgını yaşandı diye temel haklardan vazgeçemeyiz. Terörün bedeli toplumun iki yüz yıllık tarihi boyunca adım adım kazandığı ve benimsediği haklarından soyutlanmasıyla ödenemez. Bu tutum, terörü cezalandırmak yerine toplumu cezalandırmak olur... ki çıkar yol değildir.

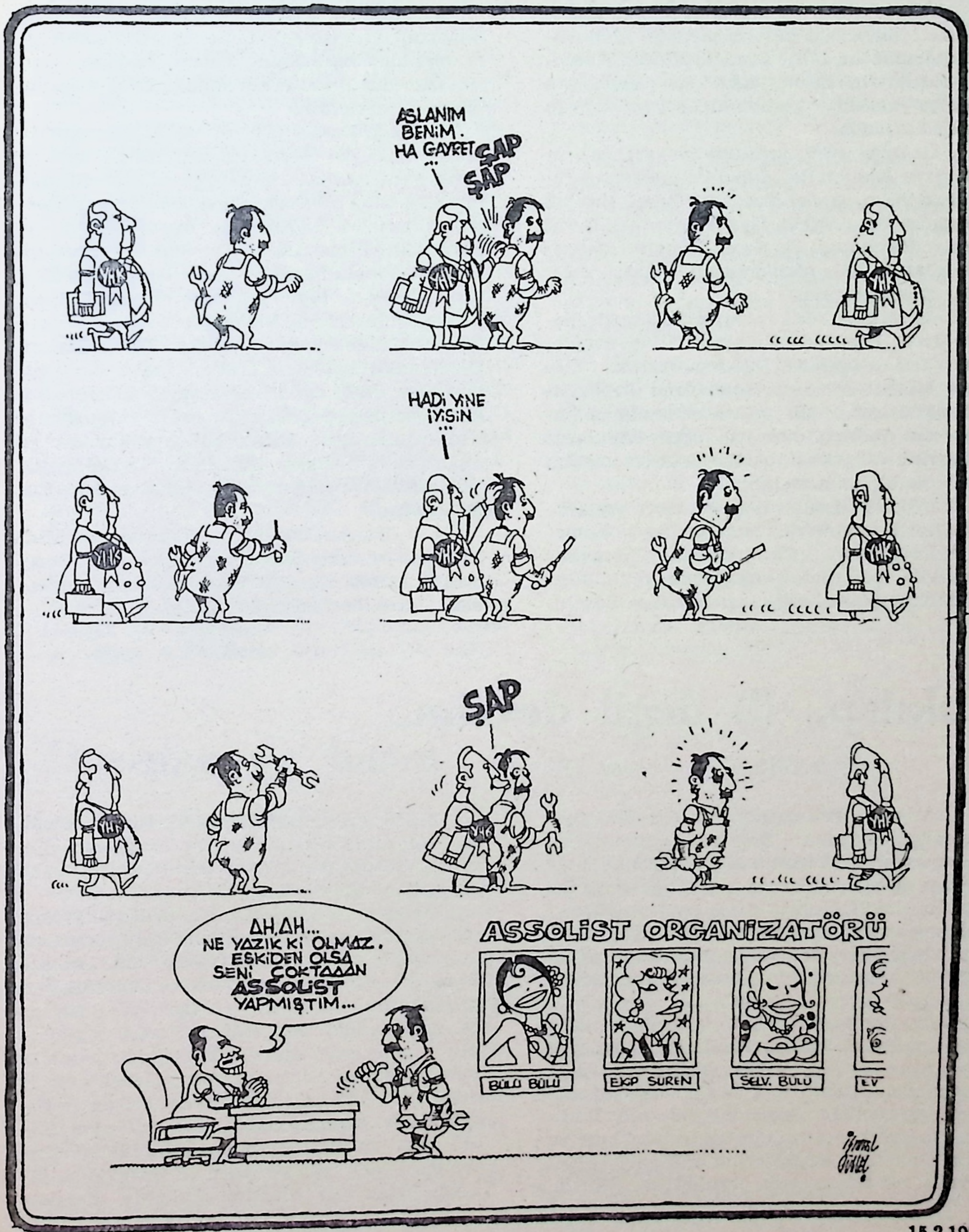
Anayasa, toplumda iç barış ortamında sağlıklı bir halkoylamasına dayanmalıdır. Geçmişteki bütün kavgaları unutarak geleceğe yönelik barış toplumu olmak istiyor muyuz? İnsanlığa ve ulusal tarihimize yakışır bir hukuk düzeni içinde yaşamak amacımız mıdır?

İşte temel soru ve sorun...

13.2.1982

insanlar...

15.2.1982

MGK'nin 65 sayılı kararı

(13 Şubat 1982 tarih ve 17604 sayılı Resmi Gazete'de neşredilmiştir.)

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonunun, yeni Anayasamızın hazırlanması çalışmalarında ulaştığı düzey dikkate alınarak halen ülkemizde teessüs etmiş bulunan huzur, güven ve milli birlik bilincini de zedelemeden, 12 Eylülden evvel bir siyasi partiye mensup olan vatandaşlarımız ile faaliyetleri kısıtlanmış bulunan kurum ve kuruluşların bu çalışmalara serbestçe katkıda bulunabilmelerine imkân vermek amacıyla:

1. 11 Eylül 1980 tarihinde mevcut olan ve 2553 sayılı Kanun ile feshedilmiş bulunan Siyasi Partilerin, Genel Başkanı, Genel Başkan Yardımcısı veya Vekili, Genel Sekreteri, Genel Sekreter Yardımcısı ile Genel Yönetim Kurulu üyesi sıfatına haiz olanlar dışında kalan diğer bütün mensuplarının;

a) 30 Haziran 1981 tarih ve 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunun 21'nci maddesinin 4'ncü bendindeki hüküm uyarınca, Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanlığınca sözlü veya yazılı istekte bulunulması halinde, yeni Anayasa düzenine ilişkin konularda görüşlerini, bir siyasi partiye atıf yapmadan kişisel olarak bildirmeleri;

b) Yüksek Öğretim Kurumlarınca veya Sıkıyönetim Komutanlıklarının iznine bağlı olarak mesleki kurum ve kuruluşlarınca, Anayasa konusunda düzenlenen akademik ve bilimsel nitelikteki toplantılarda yeni Anayasa düzenine ilişkin konularda bir siyasi partiye atıf yapmadan kişisel görüşlerini açıklamalaı;

5 Haziran 1981 gün ve 17361 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 52 numaralı Milli Güvenlik Konseyi Kararında belirtilen siyasi faaliyet yasağı dışındadır.

2. Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanlığı'nın isteği halinde Anayasa konusuyla doğrudan ilgili kamu kurum ve kuruluşları Anayasa düzenine ilişkin konularda görüşlerini bildirebileceklerdir.

3. İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşlarıyla Sıkıyönetim Komutanlıklarının iznine bağlı olarak yeni Anayasa düzenine ilişkin bilimsel nitelikte toplantı veya çalışmalar yapan mesleki kurum ve kuruluşları dışında kalan ve yürürlükteki mevzuata göre her türlü siyasi faaliyette bulunmaları yasak olan dernekler, tüzel kişiler ve topluluklar hiç bir şekilde yeni Anayasa düzeni hakkında görüş açıklayamazlar ve bildiri yayınlayamazlar. Bu yasaklara uymayanlar hakkında, fiilleri başka bir suçu oluşturursa dahi, ayrıca 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 16'ncı maddesi uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Ancak bu gibi kuruluş ve topluluklara mensup kimselerin kişisel görüş açıklamaları konulan yasaklamalar kapsamı dışındadır.

4. 5 Haziran 1981 günve 52 numaralı Milli Güvenlik Konseyi Kararının yukarıdaki istisnaları dışında tüm hükümlerinin uygulanmasına aynen devam edilecektir.

"İnkılap" (!) değil devrim...

Oktay AKBAL — 13 Şubat 1982

«İnkılâp»... Pek çoğumuzun dili dönmüyor bu sözcüğü söylemeye. Hele genç kuşak hiç mi hiç beceremiyor. Yazımını da başaran pek az, «inkilâp diye yazanlar sayısız. Yaşlı başlı kişiler bile «inkilâp» diyorlar, yazıyorlar. İnkilâp, yani kelpleşme, yani köpekleşme!.. Bunu bile bile, büyük zevk duyarak yazanlar da görülmektedir. «Atatürk İnkilâpları» derken içlerinin zehirini açıkça döküyorlar...

Garip bir tutum içindeyiz, nedense «devrim» sözcüğünü kullanmamak için büyük direnç gösteriyor bir takım kişiler, çevreler... Devrim demektense ezik büzük «inkilap» demeyi yeğleyenlere şaşmamak elde mi? Bilmeyerek Atatürk devriminin karşısındakilere yararlı oluyorlar, ekmeklerine yağ sürüyorlar... Neymiş, bir takım terör örgütleri bu «devrim» sözcüğünü kullanmış, öyleyse kötü bir sözcük bu, kapı dışarı atılmalı, yerine Arapçanın «inkılâp»ı getirilmeli... Aynı durum daha başka bir açıdan «ülkü için de söz konusu...

Türkçeye bu düşmanlık neden? Türkçe sözcüklerden çekinmek neden? Terör örgütleri de kendilerini «devrimci» ya da «ülkücü» sayıyor diye «devrimcilik»ten «ülkücülük»ten ürkmek, bu sözcükleri nerdeyse yasaklanmış bir duruma getirmek neden? Sözcükler kimsenin tapulu malı değildir ki! Sözcük yasaklamak, garip, yersiz, hatta epey eğlenceli bir iş değil midir? Yasal olarak yasaklanmasa de yöneticilerin, sorumlu, etkili kişilerin ve çevrelerin kimi sözcüklere karşı sürdürdükleri düşmanca tutum giderek yasal bir yasaklama biçimi almaz mı? Nitekim okullarda «devrim»

sözcüğünü kullanan öğrenciler öğretmenlerinin; öğretmenler müfettişlerinin sert uyarılarıyla karşılaşmaktadırlar, hatta «mim»lenmektedirler.

Abdülhamit döneminde de bazı sözcüklerin yasaklandığı görülmüştür. O yasaklama da yasal değildi, yani «şu sözcükleri kullananlar falanca yasanın filanca maddesiyle cezalandırılır»denilmiyordu, ama insanlar, yazarlar bu sözcükleri kullanmaktan titizlikle kaçınıyorlardı. Hıfzı Topuz «Türk Basın Tarihi» kitabında şöyle yazar:

«Bazı sözcüklerin kullanılması yasak edilmişti. Sansür memurları elde yazılı bir kural olmadığı halde bunları yazılardan çıkartıyorlardı. O dönemden kalma belgelerde şu sözcüklerin çıkartıldığı belirtiliyor: Grev, suikast, ihtilâl, anarşi, sosyalizm, dinamo, dinamit, infilâk, kargaşalık, hal (hükümdarın tahttan indirilmesi), kıtal (vuruşma), Kanunu Esasi, hürriyet, vatan, müsavat, Bosna, Hersek, Makedonya, Girit, Kıbrıs, Yıldız, büyük Burun (Abdülhamit'in burnu büyük olduğu için bu kelime yasak edilmişti). Murat (Sultan Murat anlamına gelebildiği için, istibdat, beynelmilel (uluslararası), veliaht, cumhuriyet, mebuslar, Ayan azası, bomba, Mithat Paşa, Kemal Bey, inkılap, tahtakurusu (yanlışlıkla «tahtı kurusun») diye okunabileceği için kimya ile ilgili yazılarda O, AH gibi simgelerin kullanılması yasaktı, çünkü bunlar «Abdülhamid sıfırdır anlamına gelebilirdi», hasta (hasta adam), kardeş (yani Sultan Murad) vb.»

Aynı kitabında Topuz, «Servetifunun başyazarı Ahmet İhsan'ın anılarından bir alıntı yaparak durumun ne denli gülünç olduğunu gösterir. Hamidiye suları yeni akıtılmış, çeşmeler açılmıştır. Dr. Besim Ömer Paşa bir makale yazar; yazı çeşme başında dua eden bir yaşlı adamın artistik resmiyle birlikte yayınlanacaktır. Sansürcü bir soru işareti koyar kendisine gönderilen provalara... Sansürcü Kara Kemal beyden bu soru işaretinin anlamı sorulur, gelen yanıt şöyledir: «Azizim, çeşme resmi hakikaten güzel ve dua herkesin nazarında şüphesiz ki kutsaldır. Lakin bu günlerde gazetelerden neyi çıkartacağımı, neyi bırakacağımı bilmiyorum. Çünkü kötü düşünceli kimseler bu güzel resmi görür görmez «hah işimiz duaya kaldı» demek istediğimizi sanırlar. Madem ki klişesini yaptırmışsınız, ileri bir uygun bir zamanda koymak üzere haber veririm. Olimpiyat oyunlarına gelince, onların yayınlanmasına uygun zaman henüz gelmedi. Yayınlamayınız.»

Bakın 19. yüzyılın son yıllarında «inkılâp» sözcüğü bile yasakmış!... Bugün «inkılâp» diye rahatça yazıyor, konuşuyoruz, ama bu kez de aynı anlama gelen «devrim» sözcüğü üzerinde garip bir çekingenlik var. Seksen yıl geçmiş «inkılâp» tam özgürlüğe kavuşmuş; «Devrim» ne zaman aynı özgürlüğe kavuşacak, onu da siz düşünün!

Gazetelerde film ve tiyatro oyunlarına konulmak üzere yeniden sıkı bir devlet sansürünün getirileceğinden söz ediliyor. Bunu başka «sansürcü» görüşler tutumlar izler mi bilemem. «Kitap» zaten korkulu bir araç haline getirildi. Ne var ki, sanattan, yazından, basından, kısacası kültür ve düşünceden çekinmek, kuşkulanmak hiç bir toplumu gerçek bir aydınlığa götürmez. Bunu hep yazdık, söyledik. Yüz yıldır savaşım verildi bu uğurda... Şimdi «al baştan» yaparcasına sanat özgürlüğü savaşımına atılmak çok üzücü, hatta epeyce çağdışı olmuyor mu?

Davalar ve basın

İlhan SELÇUK — 13 Şubat 1982

İlk kez 1952 yılında entipüften bir suçlamayla basın mahkemesi önüne sanık olarak çıkmıştım. O gün bu gündür yüzlerce duruşmaya ve davaya girdim; olağanüstü ya da olağan dönemlerde, sivil ya da askeri yargıç karşısında yıllarca hesap verdim; idam istemiyle tutuklandım; defterimi dürmek isteyen yetkililer neler söylemediler ki? Sağa sola bomba mı atmamıştık? Cuntalar mı kurmamıştık? Devlet sırlarını mı faşetmemiştik? Bu saldırıların tümü adalet önünde eridi. Kimi zaman geçmişe dönüp baktıkça şaşırıyorum; ve kendi kendime diyorum ki:

— Adalet mekanizmaları iyi ki işlemiş de bunca davadan aklanarak çıkabilmişim.

Mahpushanede yattığım günler yanıma kâr kaldı; ama bunca deney oldukça yarar sağlıyor; kişiye çok şey öğretiyor. Şimdi ülkemiz yine olağanüstü bir dönemi yaşamaktadır. Sayısı çok dava gazete sayfalarında izleniyor. Öyle sanıyorum ki iddianameleri, sorguları, tutanakları, savunmaları okurken çoğu kişi şaşırmaktadır; ve çeşitli düşünceler toplumda arapsaçı gibi birbirine dolanmakta, herkes kendi siyasal eğilimine göre onu bunu suçlamaktadır.

★

Her davada bir üçlü bulunur: İddia, savunma, yargı.

İddiayı savcı simgeler; savunmayı sanık

ve avukatı... Bunlar birer yan (taraf) oluştururlar. Yargıç ise hangisinin doğru olduğuna karar verecektir.

Savcının düzenlediği iddianamede suçlama bölümü vardır; deliller bölümü vardır; sanıklar için istenen cezaları belirleyen bölüm vardır. Gazetelerde yayınlanan iddianamelerde ileri sürülen suçlamalar kanıtlanmamış olduğu için sanığı hemen mahkûm etmek olası değildir; ama çoğu kişi bunları okudukça kendini kaptırır:

— Vay, vay, vay!... Herife bak neler yapmış?

★

12 Mart döneminde Madanoğlu davasının sanıkları arasındaydım. Saçma sapan bir suçlama söz konusuydu. İddianamenin niteliğini belirtmek için bir örnek vereyim: E. Korgeneral Cemal Madanoğlu, darbe yapmak için İsviçre'ye gidip Amerikalılarla anlaşmıştı. Bu iddianame o zaman Abdi İpekçi'nin yönetimindeki Milliyet'te günlerce, satır satır yayınlandı. Biz davanın sonunda (Delil yetersizliğinden değil) suçu işlemediğimize «Kanunen ve vicdanen kanaat getirildiği» için beraat ettik. Mahkeme Kurulu ayrıca Savcıyı, tutum ve davranışlarından ötürü yetkili makama şikayet etti. İddianameyi tümüyle «tefrika» eden rahmetli Abdi İpekçi, bizim savunmalarımıza hemen hemen hiç yer vermedi; beraat kararını da iki - üç satırla geçiştirdi.

Oysa temel kurala göre, savunma iddia ölçüsünde geçerli olmalıdır. Özgür basının görevi böylece yansız yürütülebilir.

★

Bir de şu yanlış tutum var: Bir gazete eğer ilericiyse sağcıların davalarını büyütür; tutucu ya da gericiyse solcuların davalarını büyütür.

Olur mu?...

Gazetecilik açısından önemli davaların (siyasal içeriğine bakmadan) objektif olarak verilmesi gerekir. İddialar ve savunmalar için eşdeğerli bir ölçü uygulanmalıdır. Çünkü kimi davada suçlama bölümü zengindir de, deliller bölümünde iler - tutar birşey bulunamaz.

Bu konuda karar verecek olan, kuşkusuz yargıçtır.

★

Türkiye olağanüstü bir dönemden geçiyor; yürürlükteki davaların büyük önemi var. Gazetelerde çıkan haberleri kamuoyu özenle değerlendirmelidir. Avukatlar arasında ve sanık aileleri kesiminde de kötü ve art niyetli kişiler kendilerine yetkili süsü vererek olmadık rollere çıkabilirler, Bütün bunlara karşı dikkatli olmak gerekir. Basında yürürlükteki davalara ilişkin yorumlar yasaktır. Bu kurala da titizlikle uyulmalıdır.

Cumhuriyet, yürütülen davaları bu ölçüler içinde izliyor; ama ya «bazı» gazeteler?

olayların ardındaki GERÇEK

Tarihsel hoşgörü

14 Şubat 1982

Devlet Başkanı Kenan Evren, Hahambaşı David Eseo ile Ermeni Patriği Şinork Kalutsyan'ı ayrı ayrı kabul etti. Ülkemizdeki Musevi ve Ermeni topluluklarının temsilcileri olarak Çankaya'ya giden ruhani liderler bir gerçeği Devlet Başkanlığı katında belirtmek görevini üstlenmişlerdi. Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'nin Türkiye'ye yönelik son kararında ülkemizdeki azınlıkların baskı altında oldukları ileri sürülüyordu. Patrik ve Hahambaşı baskı altında yaşamadıklarını, «Avrupa Konseyi tarafından ortaya atılan yersiz ve mesnetsiz iddiaları» onaylamadıklarını belirttiler

Devlet Başkanı da ülkemizdeki iç barışın gerekçesini tarihsel bir çerçeveye oturtarak açıkladı; Fatih Sultan Mehmet'ten beri dinsel topluluklara gösterilen saygı ve hoşgörünün devletimizin bir geleneği olduğunu vurguladı.

Ermeni Patriği, Hahambaşından ayrı olarak bir konuyu daha gündeme getirdi. Batıda Ermeni terörcülerin Türk diplomatlarına karşı saldırılarını Türkiye'deki Ermeniler adına kınadı.

Devlet Başkanı Kenan Evren ,sağduyunun ve uygarlığın mantığını dile getirerek sorunu şöyle özetledi: «Biz dışarda yapılan bu gibi menfur cinayetlerin öcünü buradaki Ermeni vatandaşlarımızdan almayı hiç bir zaman hatırımızdan geçirmedik. Hiç bir Türk vatandaşı bunu zaten düşünmemiştir. Çünkü biz artık kaynaşmış kitle olmuşuz. (...) Bazı şeylerin hıncını senelerce sonra almaya kalkarsak Birinci Cihan Harbinden evvel, İkinci Cihan Harbi esnasında neler olduğunu biliyoruz. O zaman bütün milletlerin birbirinin boğazına sarılması lazım.»

Türk Süryanileri Kadim İstanbul Cemaati Ruhani Reisi Hore Piskopos Samuel Akdemir de Türkiye'de azınlıklara yapılan baskı iddialarının asılsız olduğunu Devlet Başkanlığı'na bir telgraf çekerek açıkladı.

★

Türkiye'de Hıristiyan ve Musevi yurttaşlara dönük hoşgörü geleneğinin tarihsel kökleri güçlüdür. Denebilir ki, Türkiye tarihinde gayri müslimlere gösterilen hoşgörü havası, İslam dinindeki çeşitli mezheplerin birbirlerine gösterdikleri hoşgörüden daha geniştir. Yavuz Sultan Selim döneminde doruğuna tırmanan mezhep kavgaları, Atatürk Cumhuriyeti ile birlikte laiklik ilkesinin devlet temeli olmasıyla çözümlenmiştir.

Ne yazık ki, laiklik ilkesinin çok partili rejim dönemlerinde çiğnenmesi ile yeniden hortlayan bağnazlık, Maraş katliamına yol açacak yatırımları pompalamıştır.

Gerçek şudur ki, Türkiye'de İslam kesiminde Alevi - Sünni çatışmaları zaman zaman alevlense bile, Hıristiyan ve Musevi topluluklarına karşı geleneksel hoşgörü sürmüştür. Bu değerli tarihsel kalıtımı korumak çağdaş Cumhuriyet devletinin görevidir. Sayın Kenan Evren bu yükümlülüğün sorumunu bilen bir Devlet Başkanı olarak konuşmuştur. Türkiye'de yurttaşların hangi dinden, mezhepten ve dünya görüşünden olurlarsa olsunlar, laik devletin güvencesi içinde yaşamaları doğaldır.

★★★

Banker acısı...

Uğur MUMCU — 14 Şubat 1982

«1 Temmuz Bankacılığı» ile başlayan çılgın faiz yarışının bir yerde noktalanacağını bu gazetenin yazarları bir değil çok kez yazdılar. Buna karşı «24 Ocak kararlarını» neredeyse «Miladi Takvim» başlangıcı kabul edip, bu günü «Bayram» ilân edenler, bu yeni para-kredi düzenini abarta, abarta savundular.

Bu kararlar terkedilirse -haşa huzurdan- Marksizmin, geleceğini açık-açık yazdılar; doğrusu bu kadar yalan ve tehditle dolu satırlara imzalarını atabildiler.

İşte sonuç: Banker kapılarında ve mahkeme koridorlarında sürünen gözü yaşlı ve dertli binlerce yurttaş!.

Yok mu bunun bir sorumlusu ya da sorumluları? Vardır elbet!.

Devlet 24 Ocak kararlarını alıp, «1 Temmuz Bankacılığı»nı yürürlüğe koymadan önce gerekli yasal düzenlemeleri yapıp yeni para-kredi düzenine hukuksal düzenlemeler getirmeliydi. Yapılmayan budur; sorumluluklar da bu noktadan kaynaklanmaktadır.

Düşününüz ki, yeni para-kredi düzenine geçilirken, «Sırdaş Hesap» diye bilinen, kara paranın, rüşvetin ve her türlü para ve borsa oyunlarının sığınağı olan gizli hesaplar düşünülmüş, ancak yurttaşı, bankerlerden koruyacak yasal önlemler akla bile gelmemiştir.

1933 tarihli ödünç para verme işleri yasası ile Friedman modeli uygulanamazdı. Faizler serbest bırakılırken, bu düzen ile birlikte olası kargaşaları gözönüne alıp, buna göre yasal düzenlemeler getirmek gerekirdi. Bugün alınan; alınmaya çalışılan önlemler, dün alınmalıydı, yasal düzenlemeler bugün değil dün yapılmalıydı. Gerek yeni para kredi düzeni ile yasal önlemlerin zamanında getirilmemiş olması, gerekse bankalar yasası uyarınca gerekli ve yeterli denetimlerin yapılmaması, bugünkü sonucun temel nedenleri olarak görülmelidir.

Eğer, dünü böyle görmezsek, alacağımız önlemlerde de yine büyük yanılgılara ve yanlışlara düşeriz ve sonuç yine aynı olur. Bu nedenle geçmişi çok iyi değerlendirmek gerekir.

Bugün yürürlükte olan «Ödeme güçlüğü içinde bulunan bankerlerin işlemleri hakkındaki kanun gücünde kararname» banker sorununun yalnızca bir yönünü ele almaktadır. Bankerlerin geçmiş iki yıl içinde üçüncü kişilere, eşlerine, yakınlarına ve üçüncü dereceye kadar kan ve sihri hısımlarına devrettikleri mal ve sağladıkları her türlü çıkar, bildirime bağlıdır. Acaba, bankerler, yurttaşlardan topladıkları paraların bir kısmını kötü niyetle alacaklılardan kaçırmak amacı ile «isimsiz mevduat» hesaplarında toplanmışsa, bunu saptayacak, bu paraları, bu hesaplardan çekip, alacak bir yol ve yöntem düşünülmüş müdür?

Varsayalım ki, bankerler kötü niyetli değildir, iyi niyetlidir. Aldığı parayı geri vereceklerdir; ancak parayı serbest piyasaya borç olarak vermişlerdir, bu para geri gelmemiştir; bu parayı alıp, geri ödeyemeyen tüccar ve sanayicinin malvarlıkları üzerinde herhangi bir yasal önlem alınması akla gelmiş midir? Öyle ya banker, madalyonun bir yüzüdür, para-kredi zincirinin bir halkasıdır, madalyonun öbür yüzü, zincirin öteki halkası, bankerden yüksek faiz ile borç para alan sanayici ve tüccardır. Para şu anda sanayici ve tüccarın elindedir. Sanayici ve tüccar ise 24 Ocak kararlarının getirdiği durgunluk nedeniyle gerekli üretim-tü-

ketim dengesini kuramamış ve onlar da iflasların eşiğine sürüklenmiştir.

Peki yok mu bunlar için bir önlem? Ödeme güçlüğü içinde olan banker için düşünülen önlem bankerlerden para alan sanayici ve tüccar için de getirilmez, böyle önlemler düşünülmez mi?

Geçenlerde büyük işadamlarından Vehbi Koç, «İneğin sütünün kurumakta olduğunu» söyledi; kimse kulak asmadı. Türkiye'de solun en amansız düşmanı ve «Kemerini ancak pantalonunun düşmemesi için sıktığını» ilan eden işadamı Halit Narin bile bu uygulamalara karşı çıktı; işadamı Nejat Eczacıbaşı, «1982'de faiz politikası sonucu olumsuz bazı gelişmelerden endişe ediyorum» diye demeçler verdi.

24 Ocak iyi ki bizleri kurtardı, ya 25 Ocak ya 26 Ocak gününe kalaydık, Allah saklasın ne olurdu? Marksizm gelirdi, Leninizm gelirdi. Troçkizm gelirdi. Stalinizm gelirdi, Maoizm gelirdi .Avrupa Komünizmi gelirdi. Tek - tek ataraktan bade süzerekten gelirdi.

Yahu etmeyin, eylemeyin, Koç, Eczacıbaşı ve hele hele Narin Bey de mi komünist, yabancı ideoloji esiri, zehirli düşünce sahibi?

Ekonomi, halk ve basın

Osman ULAGAY — 15 Şubat 1982

Son zamanlarda pek çok kişinin birbirine ve olup-bitenden haberdar olduğunu sandığı kişilere yönelttiği bir soru var: «Ekonomimizin durumu bu kadar iyiye giderken benim ekonomik durumum neden kötüye gidiyor?», diye soruyor, çeşitli kesimlerden vatandaşlarımız.

Gerçekten de bir yandan basın - yayını izleyen, diğer yandan yaşamını sürdürmek çabası içinde bulunan insanlarımızın bu konuda kafalarının karışmaması olanaksız. Hemen her gün ekonomimizin ne kadar iyiye gittiğini, bütün dünyanın «Türk ekonomik mucizesi»nden söz ettiğini, Turgut Özal'ın «yılın ekonomi bakanı» seçildiğini okuyor, ya da duyuyorlar. Öte yandan seslerini duyurma olanağını bulan işadamları ve oda başkanlarından sesini duyurma olanağını pek bulamayan sokaktaki vatandaşa kadar hemen herkesin yakınmalarını okuyor ya da duyuyorlar. Ücretliler, çarşı-pazara çıktıklarında, vapura-trene bindiklerinde, elektrik faturasını gördüklerinde gerçeği daha iyi anlıyor, her ayın sonu yaklaştıkça ekonomik durumlarının giderek bozulduğunu, hayat standartlarının düştüğünü farkediyorlar. Borcu borçla kapatan iş sahiplerinin protesto olan senetlerini, düşen talebi, artan maliyetleri hatırladıkça uykuları kaçıyor; bankacılar «donmuş» kredileri nasıl tahsil edeceklerini düşünüyor.

24 Ocak kararlarının önde gelen savunucularından İTO Yönetim Kurulu Başkanı Nuh Kuşçulu'nun önceki günkü İTO Meclisi'nde söylediği şu sözler de bu gerçeği saptama açısından çok anlamlı: «Bazı kesimler 24 Ocak kararlarının sıkıntısını orta sınıfın çektiğini ifade etmektedirler. Gerçekte sıkıntıları ülkedeki bütün kesimler, işçisinden memuruna, küçüklü, büyüklü sanayiciden holdingine kadar her kesim çekmektedir» diyor Kuşçulu.

Danışma Meclisi'nde, çeşitli meslek odalarının toplantılarında, Türk-İş'in deklarasyonlarında ve tarım kesiminden yansıyan görüşlerde, kalıplaşmış övgülerin yanı sıra hep aynı türden yakınmalar dile getiriliyor. Hangi kesimden olursa olsun, iki-üç kişi bir araya geldiğinde hemen ekonomik sıkıntılardan söz ediliyor, ağırlaşan sorunların nasıl çözümleneceği konuşuluyor.

Gözümüzü bir an için bizimkinden oldukça farklı ekonomik sorunlarını özünde 24 Ocak felsefesine paralel bir ekonomik felsefeyle çözümlemeye çalışan İngiltere ve ABD gibi demokratik ülkelere çevirdiğimizde ne görüyoruz? Bu modelle çıkış yolu arayan iktidarların kamuyoundaki itibarı giderek sarsılıyor, iktidar sahipleri modeli yumuşatarak sulandırmak ya da «siyasi mevta» olmak seçenekleri arasında bocalıyorlar.

Tüm bu gerçekler bizi şu noktaya getiriyor: 24 Ocak türü ekonomik istikrar ya da bunalımı aşma modellerinin başarı şansını, özellikle demokratik ülkelerde, sınırlayan başlıca unsurlardan biri, bu modellerin «popüler» olmaması, yani halkın desteğini koruyamaması. Çünkü bu modellerin başarısı halkın yaygın bir kesiminin gerçek ücretlerinin ve hayat standardının düşmesine, işsizliğin yeni rekorlara ulaşmasına, iş sahibi ve çiftçinin zor günler yaşamasına bağlı bulunuyor. Bu durumda halk yıllar sonra yaşanacağı söylenen «mutlu çağ» için mi destekleyecek bu modeli? Fedakârlık duygusu çok gelişmiş olduğu için mi? Yoksa «maddiyata» boşverip «manevi» değerlere yöneldiği için mi? En gelişmiş ülkelerde bile tipik seçmenin olaylara genellikle çok kısa vadeli ve kendi dar çıkarları açısından baktığı bilindiğine göre 24 Ocak benzeri modelleri desteklemesi için hiç bir neden kalmıyor.

Bu gerçeği 24 Ocak kararlarını kotaran, uygulayan ve ilke olarak savunan yöneticilerimiz, bakanlarımız ve işadamlarımız da artık kabul etmiş bulunuyorlar. Son olarak Nejat Eczacıbaşı'nın geçen hafta belirttiği gibi 24 Ocak kararlarının, «Ancak 12 Eylül'den sonra bütün gerekleriyle tatbik edilebildiğini» söylüyorlar. Demokrasiye dönüş aşamasında olduğumuz şu dönemde bazı yazarların bu gerçeğin farkında olmaması ve 24 Ocak'ın halkoyu tarafından benimsendiğini yazabilmesi ise gerçekten düşündürücü.

olayların ardındaki GERÇEK

52 ile 65...

15 Şubat 1982

12 Eylül'den bu yana Türkiye'nin «yönetime bütünü ile el koyan« Silahlı Kuvvetler idaresinde yaşadığını biliyoruz. Bu tür «askeri harekat»ta ister istemez yeni karar mekanizmalarına gereksinme duyulur. Değişik bir anlayış içinde siyasal iktidarın biçimlenmesi kaçınılmaz olgudur.

12 Eylül ertesinde askeri yönetimin kendi kendisini bağlayıcı girişimleriyle yeni bir duruma gelinmiştir.

Şöyle ki:

1961 Anayasası 12 Eylül'den sonra da geçerli sayılmaktadır. Ancak, Genelkurmay Başkanı, üç kuvvet komutanı Jandarma Genel Komutanından oluşan MGK yasama organı niteliğindedir. Konsey'in verdiği kararlarla 1961 Anayasası çeliştiğinde MGK'nın kararı geçerli olacaktır. Ayrıca MGK, yürütme organı olarak yeni hükümeti de kurmuş, Kurucu Meclisi saptayarak yeni Anayasa hazırlığına girişmiştir.

Bu arada 52 sayılı MGK kararı, ülke siyasal yaşamına büyük çapta yasaklar getirmiştir. 12 Eylül öncesinde var olan tüm siyasal partilerin kapatılması ile birlikte parti kadrolarının ülkenin geleceğini saptayacak Anayasa çalışmalarına katılma olanakları ortadan kaldırılmıştır.

Ancak, askeri müdahalelerin doğasından kaynaklanan bu gibi sert önlemlerin zaman geçtikçe değişime uğraması ve bir yumuşama sürecine girilmesi beklenmekteydi.

Bu beklentilere yanıt sayılabilecek bir yeni durum MGK'nun 65 sayılı kararıyla geçerlik kazanıyor. Kapatılan siyasal partilerin bazı kadroları(kısıtlı da olsa) bu kararla Anayasanın hazırlanma sürecine katılma olanağı sağlamışlardır.

Halkoyuna sunulacak bir Anayasa hazırlanırken (kapatılmış olsalar da) toplumsal varlıklarını sürdüren siyasal partilerin ağırlıklarını hesaplamak akıl ve sağduyuya uygun bir yöntemdir.

Bu ilk önlemin ardından toplumsal ve siyasal yaşamda yumuşamayı sağlayacak yeni adımların atılması da bekleniyor. Eğer olağanüstü engeller çıkmazsa, kapalı rejimin açık rejime dönüşmesi için saptanan ve Milli Güvenlik Konseyi'nce açıklanan takvimin yürürlüğe girmesi olasılığı güçlenecektir.

★★★

olayların ardındaki GERÇEK

Eksik kalmasın!

19 Şubat 1982

MGK üyesi ve Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Sıkıyönetim yasasındaki «üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaların temyiz edilemeyeceğine ilişkin» sürenin 6 aya indirilmesini önerdi. Bu öneri benimsendiği zaman 1402 numaralı kanunun 118. maddesi değiştirilecektir. Şahinkaya'nın verdiği yasa önerisinin gerekçesinde, terörle savaşımda başarı sağlandığı belirtilmekte ve «fevkalade şartlar nedeniyle» yürürlüğe girmiş bulunan 118. maddenin yumuşatılması gereği vurgulanmaktadır.

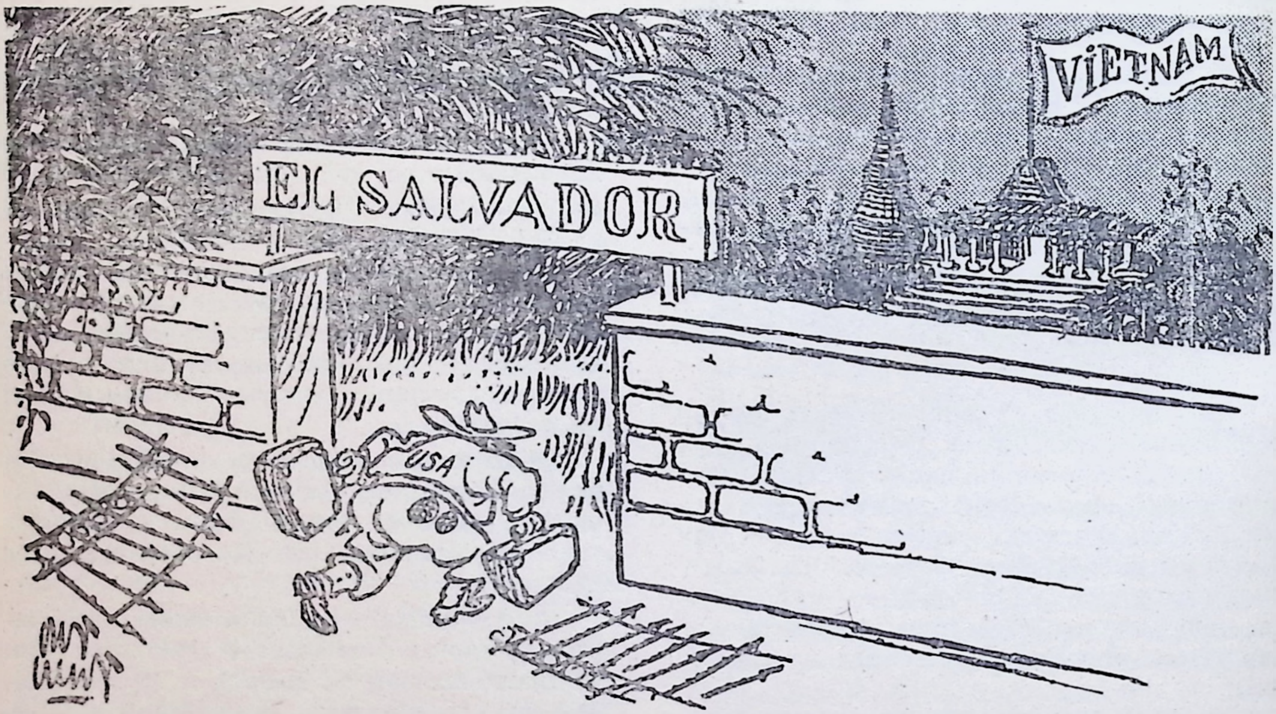
Olağanüstü dönemden normal ortama doğru yürüyüşün adımlarından biri sayılabilecek olan yasa önerisini olumlu karşılamak doğaldır.

Ne var ki önerinin bütün ayrıntıları gazetelere yansımadığı için şu soru gündeme gelmektedir: Üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile bugün hapishanelerde bulunan hükümlülerin durumları ne olacaktır? Ceza kararları Yargıtay'dan geçmeden kesinleşmiş bulunan hükümlüler için bir önlem düşünülmüş müdür?

Hukuk kurallarına göre usul yasaları yürürlüğe girdikleri günden başlayarak geçerlilik kazanırlar ve geçmişi kapsamazlar; bir başka deyişle geriye doğru işlemezler. Bu durumda yeni çıkacak yasa ancak yürürlükteki davalarda geçerli olacaktır.

Yargıtay denetiminden geçmemiş kararlarla bugün cezaevlerinde bulunan (ki aralarında gazeteciler ve yazarlar da vardır) hükümlüleri de gözetecek bir maddenin yeni yasa önerisine katkıda bulunmak olasılık kazanacaktır.

Yasanın görüşülme aşamasında bu konunun düşünülmesi normale dönüş sürecinde gerçekçi bir yaklaşım sayılmalıdır. Çünkü, dünya ceza hukuku sistemlerinde temyiz yöntemi en doğal hak olarak benimsenmiştir. Bizim hukuk yaşamımızda da çoğu mahkeme kararlarının Yargıtay aşamasında düzeltilebildiği bir gerçektir. Yeni yasa çıkarılırken bu noktaların unutulmaması dileğindeyiz.

18.2.1982

Anayasa sözlüğü...

Uğur MUMCU — 19 Şubat 1982

Anayasa Komisyonu Başkanı değerli üstadımız Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı'ya, üstlendiği bu büyük yükten kurtarmak için ilginç bir önerimiz var. Yeni Anayasa «başkanlık sistemini» mi benimsesin, yoksa «parlamenter rejimi» mi diye zaman yitirmelerini önleyecek önerimiz ve formülümüzün dikkatle gözden geçirilmesini özellikle rica ederiz.

Hocamız bir yandan sağcı gazetelere yazı yetiştirecek, öte yandan bunca kişi ve kuruluştan gelen yanıt ve önerileri okuyacak... Bu bir insanın çalışma gücünü elbette aşar. Aldıkaçtı'yı Anayasa Komisyonundan alıp, kaçacak önerimiz şu:

— Anayasa yapmaktan vazgeçin...

Niçin vazgeçin? Şunun için: İngiltere demokrasinin beşiği değil midir? Öyledir İngiltere'de yazılı Anayasa var mıdır? Yoktur. Biz de İngilizler gibi yapalım, yazılı Anayasamız olmasın, yasalarla idare edelim!.

Bunun şu yararı da var: Yarın, sivil yönetime geçince, bir politikacı çıkacak ekranlarda gözümüzün içine baka-baka sesini yükseltecek:

— Bu Anayasa ile memleket idare edilmez...

Hadiil. «edilirdi, edilmezdi» tartışmaları... «Sen Anayasa'ya karşısın, değilsin» kavgaları;

«Sen yaptın, ben yaptım» itişmeleri.. Sonra «Bu Anayasa'yı yapanlar yargılanmalıdır» diye bilgiçlikler, yok «Anayasa'da DGM vardı, yoktu» çekişmeleri, lokavttı, şuydu, buydu.. Bunlardan kurtuluruz!

İyisi mi yazılı Anayasa sistemini terkedelim. Bakın başımıza ne belalar geldi bu yazılı Anayasalar yüzünden: 1876. Birinci Meşrutiyet. Abdülaziz'ın intiharı ya da öldürülmesi, Mithat Paşa'nın Yıldız Sarayı'nda yargılanması, Taif'de boğularak öldürülmesi, yok efendim İkinci Meşrutiyet, «Kanun-u Esasi»nin yeniden yürürlüğe konması, 31 Mart, bugünkü gericilerin ağababalarının ayaklanmaları, İttihat ve Terakki, Enver Paşa, Resneli Niyazi, Talat Paşa, Cemal Paşa, Hürriyet ve İtilaf, «pat» Balkan savaşı...

Sonra?

Tek partili dönemde yürürlüğe konan 1924 Anayasası ve bu Anayasa ile yaşatılan çok partili hayat: tahkikat komisyonları, «görülen lüzum üzerine emeklilikler», 27 Mayıs İhtilâli, ondan sonra 147'ler, 14'ler «141 - 142 Anayasa'ya aykırıdır» efendim, «Anayasa sosyalizme açıktır, kapalıdır», «Anayasamız milliyetçidir, değildir», yok «lükstür» falan, filan derken paldır-küldür 12 Mart değişiklikleri..

Hep «yazılı Anayasa» yüzünden! Yazılı Anayasa olmasaydı, kimse böyle tartışmalar yapmazdı.

Anayasalar, hocalarımıza göre «sert», «yumuşak» olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ayrım yetersizdir. Anayasalar «az sert», çok sert», «az yumuşak», «çok yumuşak», «sulu», «tatlı» ve «tatlı-sert» olarak da bu başlıklar altında toplanmalıdır.

Örneğin 1924 Anayasası «çok sert Anayasa» sayılır, çünkü bu Anayasa'yı çiğneyenler, çok ağır yaptırımlarla karşılaştılar. 1961 Anayasası «yumuşak Anayasa»dır. Çünkü bu Anayasa kendisini çiğneyenlere çok yumuşak davranmıştır .

Aslında bu «61 Anayasası'nın ağzı var, dili yoktur», iyi huylu bir Anayasadır. «Her eve lâzım» bir Anayasa'dır!.

Hem efendim, yazılı Anayasa olmazsa, öyle «Anayasa'nın tağyir, tebdil ve ilga»sı diye suçlar da pek olmaz. «Anayasa'ya aykırılık» suçları da!

Şimdi yeni Anayasa için çalışmalar yapılıyor. Ne olur «yazılı Anayasa» yerine başka bir yasal düzen benimsersek?.

Anayasalar, «yazılı», «sözlü» ve «sazlı» olmak üzere üçe ayrılır. Yazılı Anayasa can sıkıcıdır, boş yere baş ağrıtır. Sözlü Anayasa, başta sohbeti hoştur, sonra sözü fazla uzatır, en iyisi «sazlı Anayasa»dır. Vur patlasın, çal oynasın!.

Ben Prof. Dr. Aldıkaçtı'yı çok severim. Kendisi ile 12 Mart öncesi toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkını birlikte kullanmış, yolları aşındıra aşındıra «Anayasa yürüyüşü» yapmıştık, ne günlerdi onlar? Bu yüzden, şu önerimle hocayı yükten kurtarmak istiyorum.

Siz bırakın bu yazılı Anayasaları, tıpkı İngiltere'deki gibi «yazısız Anayasamız» olsun, bu Anayasa belalarından da böyle kurtulmuş olalım!

Bu «yazılı Anayasaları» yapanların yazıları mı bozuktu, biz mi yazıları okuyamadık, bilmem vallahi!

Kale gibi gazete...

İlhan SELÇUK — 20 Şubat 1982

Zarfı açtım. İçinden «Pencere» çıktı. Bir okurum yazıyı kesmiş, kötü baskı yüzünden çürük dişler gibi sırıtan ya da dökülen harfleri, sözcükleri, satırbaşlarını ve sonlarını kırmızı kalemle işaretlemiş; «Arif olan anlar» diye yollamış.

Gün geçmiyor ki buna benzer mektuplar almıyalım. Kimi okur boydan boya bütün gazeteyi gözden geçirip baskının kötülüğünü vurguluyor; başyazarımız Nadir Nadi'den başlayarak hepimize yansıyan yakınmaların ardı arkası kesilmiyor; yaşlı bir okurum diyor ki:

— Harfler çok küçük, mürekkep soluk; gazetenin yazılarını okurken canım çıkıyor.

— Okuma öyleyse...

— Olur mu? Cumhuriyet benim için hava gibi su gibidir; soluk alır gibi, içer gibi okurum onu..

Şu Tanrının işine bakın!.. Terör ve anarşi döneminde Cumhuriyet'i okuyan hayatını tehlikeye atıyordu. Kimse gazetesini bırakmadı. Şimdi 20 lira olduk, satışımız artıyor. Geçen ayın ortalaması 105 bin net satıştı. Ne var bu gazetede yahu? Soluk mürekkep, kötü baskı, görünmeyen fotoğraf... Ben bizim okurlara şaşıyorum, öteki gazeteler neler de neler vermiyorlar? Renkli ekler, güzel armağanlar, yüz milyonluk piyangolar, resimli aşk romanları, baldır-bacak fotoğrafları, pin-up posterleri...

Bunların hiçbiri Cumhuriyet'te yok...

Bari temiz bir baskı versek ya...

Neyse haber ve köşe yazılarını dizdiğimiz

22.2.1982

harflerin puntolarını biraz büyüttük; daha kolay okunma olanakları yarattık; geleceğe dönük (bir yıl içinde) dizgi ve baskı tekniğini geliştirecek önlemler alınıyor; biraz daha dişimizi sıkalım.

★

Cumhuriyet, dünya görüşünde Atatürkçü, çağdaş, devrimci bir gazetedir. İşletmeciliğinde baskı düzeninde tutucu kalmıştır. Bana sorarsanız Türkiye gibi bir ülkede savurganlığın ve tüketim şampiyonluğunun simgesini oluşturan boyalı basına gerek yoktu. Gazetelerin siyah-beyaz yayınlanması nemize yetmezdi?.

— Olur mu abi? Elektronikle yönetilen baskı makinelerini dizi dizi sıralayacaksın. Bir yandan vereceksin kâğıdı. bir yandan vereceksin boyayı, bir yandan basacaksın düğmeye... Oooh saatte 25 bin Nesrin Topkapı, 25 bin Ajda, 25 bin Muazzez Abacı, 25 bin Bo Derek, kaymak gibi pırıl pırıl... Spor-Loto, geçim-toto, eypi ile yupiyi de şavulladın mı yarım milyon tiraja bana mısın demezsin...

— Eypi nedir?

— AP Ajansı...

— Yupi?

— Yumurta piliç Amerikan... Sonra Türkiye'de 24 + 12 ile ekonomide ne büyük atılımlar yapıldığını söyleyen işadamlarının fotoğraflarını da eksik etmemek gerek...

★

Sakın yukarıdaki satırları okuyunca basınımızın yeni gelişmelerini yadsıdığımı sanmayın. Aramıza katılan Güneş gazetesine de başarılar dilerim. Bu gazetede değerli arkadaşlarımız çalışıyorlar. Ancak Babıali'de tekelcilik tehlikesi de gittikçe büyüyor. 1970'lerde bazı gazeteler holdingleştiler; şimdi bazı holdingler gazeteleşiyorlar. Yirmi-otuz şirketin sözcülüğünü yapan gazetelerimiz var. Daha da kötüsü, artık gazete sahipleri de değil, bazı yazarlar işadamlığına tüccarlığa sıvandılar.

Paranın yüzü sıcak ve tatlıdır. Ama para ve özçıkarlarla doğrular ve gerçekler çatıştığı zaman yazar hangisini yeğliyecek?

İşte temel sorun..

Cumhuriyet'in böyle bir sorunu yok; kale gibi holding ya da banka değiliz; ama kale gibi gazeteyiz..

"İlişkilerimiz gelişmeli,,

Cengiz ÇANDAR — 22 Şubat 1982

TAHRAN — İran Cumhurbaşkanı Hüccetülislam Seyyid Ali Hamenei ile üç haftamızı alan bir çabadan sonra görüşme olanağı elde edebildik. İran İslam Cumhuriyeti'nin üçüncü Devlet Başkanı Hamenei bir Türk gazetesine ilk kez demeç veriyordu. Hamenei önce, kendi deyimiyle «komşu ve Müslüman» Türkiye'nin bir gazetesini 10-15 dakikalık bir demeçle geçiştirmek istemediğini ilk görüşmemizde belirtti ve işlerinin yoğunluğu nedeniyle buluşmamızı bir kaç gün erteledi. Tahran'daki Cumhurbaşkanlığı konutunda yaklaşık bir saat görüştüğümüz Hüccetülislam Ali Hamenei Türk - İran ilişkileri, Amerikan Çevik Kuvvet Planları ve bu planların kendi deyişiyle «Fars Körfezi» ile ilgisi Türkiye'nin bu planlara dahil olup olmayacağı hakkında ne düşündüğü, Benisadr olayı, idamlar, Irak'la savaş ve olası sonuçları, İsrail'e karşı takınılacak tutum, «devrim ihracı» ve bunun uluslararası ilişkilerle nasıl bağdaştırılacağı konusundaki sorularımızı açık yüreklilikle yanıtladı. Geçen yılın haziran ayı sonunda, İran'ın ikinci adamı Ayetullah Dr. Beheşti, bazı bakanlar ve milletvekillerinin aralarında bulunduğu 72 kişinin ölümüne yol açan suikasttan tam bir gün önce, kendisi de bir suikast girişimine hedef olan ve bu yüzden bugün sağ kolu ve eli çalışmayan Ali Hamenei ile iki yıl önce Benisadr'la görüştüğümüz Cumhurbaşkanlığı konutunun hizasındaki yeni Cumhurbaşkanlığı rezidansında konuştuk.

Görüşmenin başında kendisinin Türk kökenli olduğunu anımsayarak, «Türki danışırsınız «konuşur musunuz?» sorusunu yönelttik. «Beli beli (evet evet» diye karşılık verdi. «Danışırım, ama siz sualleri İngilizce danışırsanız, bana tercüme ederler, ben Farsî cevap veririm» dedi. Görüşmemizin sonunda, «Bir sorumuz daha var, eğer siz bir Türk gazetecisi olsaydınız İran Reisicumhuruna ne sorardınız?» dedik, anlamadı. Bunun üzerine soruyu biraz Farscalaştırarak şöyle sorduk: «Eğer siz habernigarı Türki olsaydınız İran Reisicumhuru'na ne sual ederdiniz?» «Haa» dedi. «Aşağı yukarı bu sualleri ederdim.» İran Cumhurbaşkanının eğer bir Türk gazetecisi olsa İran Cumhurbaşkanına soracak olduğu ve «Farsi cevap verdiği» sorular ve yanıtları şöyle:

SORU — Türkiye'yi nasıl görüyorsunuz; Türkiye'nin sizin için anlamı nedir?

YANIT — Türkiye, herşeyden önce, bir komşu ülke. Ve bizim için anlamı bir Müslüman ülke olmasıdır.

SORU — İran ve Türkiye arasındaki ilişkilerin düzeyini tatmin edici buluyor musunuz? Bu ilişkilerin gelişmesi için neler gerekli sizce?

YANIT — İki ülke arasındaki ilişkiler sağlıklıdır ve bu ilişkileri iktisadi ve siyasi alanda geliştirmek istiyoruz.

SORU — Amerikan Çevik Kuvveti konusundaki görüşleriniz nedir? Çevik Kuvvet'in kuruluş amacının Körfez'e yönelik olası bir Sovyet müdahalesini önlemek olduğu kanısını paylaşıyor musunuz?

YANIT — Belki (bu konudaki) kanımız kuşkuculuk (suizan) gibi gelecek ama, bu Çevik Kuvvet'in en az karşı duracağı Sovyetler'in Fars Körfezi'ne müdahalesidir. Çevik Kuvvet'in ana hedefi bölgedeki İslâm Devrimi.

SORU — Türkiye'nin de Çevik Kuvvet plânlarına dahil edildiği duygusunu edindiniz mi?

YANIT — Bölge halkının ABD'nin artan siyasi ve askeri müdahalesine daha da direneceğini umarız. Ve bütün ülkelere, Amerika'nın askeri varlığına bugün varolanın ötesinde imkân vermemelerini tavsiye ederiz. Doğal olarak, Türkiye'ye de tavsiyemiz budur. Bugünkü Türk hükümeti ile Amerika arasındaki yakın ilişki Türkiye'nin de (Çevik Kuvvet'e) dahil edilebileceğini akıllara getirebiliyor olmalı. Ancak, bu tasavvurun hiç bir zaman gerçekleşmeyeceğini umarız.

SORU — IRNA (İran'ın resmi haber ajansı) ile yaptığınız son görüşmede Weinberger ile Haig'in bölgeye yaptıkları son gezileri İslam'ı ve İslam Devrimini durdurabilmek için yol arama çabaları olarak nitelediniz. ABD Savunma Bakanı Weinberger geçenlerde Türkiye'yi ziyaret etti. Haig'in de ziyareti bekleniyor. Bu durumda, Türkiye'de de İran'a karşı bir husumet yaymaya çalıştıkları inancında mısınız?

YANIT — Ne olursa olsun, Amerikalıların İslâm Devriminin kültürü önünde bir savunma engeli yaratmak için hiçbir fırsatı kaçırmayacakları konusunda kuşkumuz yok. Eğer Türk hükümeti, Çevik Kuvvet'e katılması yönündeki Amerikan taleplerine direnirse, o zaman Amerikalılar, İran'ın kapı komşusu olan bu devletin (Türkiye'nin Çevik Kuvvet'e ilişkin) desteğini elde etmeye çalışacaklardır. Bir kez daha tekrar edeyim ki, Türk Hükümetinin Amerikalıların varlığına bundan (bugün varolandan) daha fazla izin vermeyeceğini umarız.

SORU — Karşılığı genellikle pek verilemeyen bir soru var: Nasıl olabiliyor da İran gibi

İslami devrimci bir ülkede, bugün «bir liberal ve Batı yanlısı» olarak nitelediğimiz Benisadr İslâm Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı seçilebilmiştir? Benisadr'ın aldığı 10 milyon oyu nasıl izah ediyorsunuz? Benisadr baştan beri «bir Batı yanlısı ve liberal» miydi? Eğer öyle idiyse, nasıl Cumhurbaşkanı seçilebilmiştir bir İslam Devrimi üzerine kurulan İslam Cumhuriyeti'nde? Eğer sonradan değiştiyse, neden ve hangi koşullar altında değişmiştir?

BENİSADR NEYDİ?

YANIT — Şaşkınlık göstermekte haklısınız. Şuna dikkat edilmelidir. Eğer düşman görünür durumdaysa kesin hata yapmaz. Ama eğer iki yüzlülük (nifak) perdesi gerçekleri örtmüşse, o zaman her şey başka olur. İran'da Benisadr'la ilgili olarak olan biten de budur. Kendisine zemini (Cumhurbaşkanlığını elde etmek amacıyla) hazırlamak için, kendisini bir Müslüman ve bir devrimci gibi tanıttı.

SORU — Başlangıçta da «Barış yanlısı ve liberal» miydi? Yoksa, sonradan mı değişti?

YANIT — Hayır. Hiç bir değişme yoktu. Daha öncede söylediğim gibi kötü niyetinin (suiniyet) üzerinde bir örtü vardı ve pratikte bu örtü üzerinden çekildi ve halk gerçekleri anladı. Aldığı oylara gelince.. Benisadr'ın karşısında güçlü bir rakip yoktu. İslâm Cumhuriyet Partisi tarafından aday gösterilmiş olan büyük rakibi, babası İran'da doğmamış olduğundan ötürü, Iran Anayasası'na göre aday olamadı ve adaylıktan çekildi. Ve, İslâm Cumhuriyet Partisi'nin yeni bir aday göstermek için yeterli zamanı kalmadığı için Benisadr o oyları topladı, Aldığı oylar gerçekte ona ait değildi. Halkın her ne olursa olsun oy vermek zorunda olduğu adaya aitti. Çünkü İmam (Humeyni) hastaneden yaptığı çağrıda tüm halkı seçimlere katılmaya davet etmişti. Tereddüt içindeki halk karşısında Benisadr ile istenmeyen, maruf bir çehreyi bulunsa Benisadr'a oy vermek zorundaydı.

SORU — Benisadr'ın uzaklaştırılmasından önce, İran'da iki çizginin varlığından söz ediliyordu: İmam'ın devrimci çizgisi ile liberal, Batı yanlısı çizgi. Bugün İmam'ın çizgisi kazanmış olduğuna göre, bundan böyle İran'da muhalefet olmayacak mı? Birbiriyle çatışan görüşler bulunmayacak mı? İran'ın gelecekteki siyasal yaşamına ilişkin görüşünüz nedir?

İMAM'IN ÇİZGİSİ VE MUHALEFET

YANIT — Toplumumuzdaki asli cereyana (İmam'ın çizgisi) karşı olan bir başka siyasal görüşün İran'da varolmayacağını hiçbir zaman düşünmedik, İslam Cumhuriyeti Devleti bu tür muhalif görüşlere kolaylıkla tahammül gösterir. Şunu belirtmek önemlidir: İmam'ın çizgisi adını verdiğimiz çizgi İran'daki belirli bir siyasi grubun siyasal çizgisi değildir. O, daha ziyade, İslâm Devrimi'nin ana akımıdır (cereyan-ı aslî) ve bu çizginin ve ana akımın yandaşları halk kitlelerinin çoğunluğudur. Bu nedenle, bu Cumhuriyet'in geleceği de görülebilir. Yani bu yönetim halka dayandıkça - ki biz böyle olmaya çalışıyoruz - hiçbir siyasal çizgi, bugün varolan ve halkın yüreğinde kök salmış, büyük halk yatağında çok sayıda destekçisi olan siyasal görüşün yerini alamaz.

SORU — İslam Cumhuriyeti idamlardan ötürü sürekli eleştiriye tutuluyor. Cumhurbaşkanı sıfatınızla ve ayrıca bir din adamı olarak bu konuda ne diyorsunuz?

YANIT — İdamlarla ilgili gerçek, yabancı yayın organlarının bunların gerçek miktarını ve nedenlerini asla bildirmediğidir. İdamların sayısı dışarıdaki propagandanın söylendiğinden azdır. İdamların nedeni onların (yabancı yayın organları) iddia ettiği gibi, asla siyasi intikam ya da siyasi ukte olmamıştır. İran'da idam hükmü, kitle katliamı ve ya da katil suçu işleyenin cezasıdır. Otobüsü ateşe verene, masum çocuğa, yaşlı insanlara, sokaklardaki yayalara, Devrim Muhafızı'na, işinde gücündeki dükkan sahibine gözü kör, mantık dışı terörizm uygulayanı sadece sözler ve zindanla cezalandırmak, hiç kuşkusuz, onu teşvik etmek demektir. Ve, onun gibilerini de teşvik etmek demektir. İran'da, idamlar, töreristlerin yaptığı mantıksız idamları bir önleme vesilesidir.

SORU — Ülkenin iç istikrarı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

YANIT — İç istikrarın günbe gün arttığı inancındayız. Düşmanlarımızın planladığı kaos ve söylemek gerekir ki, hiçbir yerde İran'dakinin eşine rastlanmayan terörizm dalgası iç istikrarımızı bozamazdı ve bozamaz. Gelecekte de, halkın uyanıklığı ve bu zaman zarfında devlet organlarının kazandığı tecrübeyle, istikrar daha da fazla olacak.

SORU — Savaş konusuna gelelim.. Savaşın (İran-Irak) ne zaman sona ereceği kanısındasınız. Hakim olan anlayışa göre eğer İran savaşı kazanırsa İslam Devrimi'nin yayılması mümkün olacak. Böyle bir durum doğarsa, bölgeye bir süper kuvvet müdahalesi olabileceği kanısında mısınız? Bölge ülkeleri ve özellikle İran süper kuvvet müdahalesine karşı durabilir mi? Diyelim ki, iki süper kuvvet bölgenin ve İran'ın taksimi konusunda aralarında anlaşmaya vardılar...

YANIT — Savaşın süresi hakkında birşey söylenemez. Bununla birlikte, biz, savaşın yarı süresini aştığı ve son aşaması içinde bulunduğunu tahmin ediyoruz. İnşallah uzun sürmeyecek ve İran kuvvetlerinin zaferiyle sonuçlanacak.

Irak devletinin bir İslâm devletinin (İran kastediliyor) etkisi altına girebilip giremeye-

ceği durumunda.. Biz, süper kuvvetlerin bölgeye müdahale ihtimalini asla inkâr etmedik ve etmiyoruz. Devrimimizin zafer kazandığı ilk günden beri kendimizi Amerikalıların müdahalesine psikolojik olarak hazırladık. O durumda da (Irak'da İslâm Devrimi) bu ihtimal mevcuttur. Bununla birlikte, şunu ilan etmek isterim. Süper kuvvetlerin biri ya da ikisi eğer bölgeye müdahale ederlerse, bu müdahalenin yenilgileriyle sonuçlanacağına hiç kuşku yoktur.

Eğer bizim yeterli gücümüz olup olmadığına ilişkin sorunuzu yanıtlamak gerekirse, ilan ediyorum. Evet, yeterli gücümüz vardır. Bu güç top, tank, tüfek ve cephane demek değildir. Bu güç halkın gücüdür. Ve biliyorsunuz ki, büyük halk güçleri saldırgan bir kuvvetin karşısına dikilirse, o kuvvet orada nefes bile alamaz. Ve bozgunla geri çekilmek zorunda kalır. Çağımızın deneyiminin bütün dünyaya kanıtladığı budur.

Bu nedenle, süper kuvvetlerin müdahalesi konusunda bölgenin geleceği için iyimseriz.

SORU — İran'ın kendisine hasım güçlerle çevrili olarak İslâmî bir ülke olarak yaşıyabileceğine inanıyor musunuz? Eğer, Devrim'i ihraç etme düşüncesindeyseniz ki - ki bu İslâmî akidenin zorunlu kıldığı bir yükümlülüktür - o zaman bunu mevcut uluslararası düzen içinde İran'ın devletten devlete ilişkiler kurma zorunluluğu ile nasıl bağdaştıracaksınız?

YANIT — Sorunun ilk kısmının yanıtı olarak şunu söylemeliyim ki, biz, İslâm'ı sadece kendimiz için hiç bir zaman istemedik.

Eğer İslâm halkın toprakları ve yaşamı üzerinde rahmetin (iyiliğin) hükümranlığı gibiyse, ve eğer İslâmî düşünceve İslâm'ın kuralları insanoğlunun kurtuluş vesilesi ve insanlar için en güzel yaşamın bir güvencesiyse, bizim onu sadece İranlı birkaç insanoğlu uğruna kullanmamızın nasıl bir gerekçesi olabilir. Biz onu (İslâm'ı) dünyanın tüm insanları için istiyoruz.

Sorun, onu nasıl ihraç edeceğimizdir. Sürekli olarak tıpkı İslâm kültürü ve Devrim'in kültürü gibi İslâm Devrimi'nin de ihraç edilmeye ihtiyacı olmadığını, onun kendi kendisini ihraç edeceğini söyledik. Bu, kendisini bir bahçeye ya da bir çöle ya da bir kente hapsetmeyen güzel bir bahar havası gibidir. Havaya kendiliğinden saçılan bir bahar çiçeği kokusu gibidir.

Biz İranlıların Devrim'in ilk gününden beri Devrimimizi ihraç etmek için zaman ayırmamış olmamıza, bu yönde ciddi bir çaba göstermemiş olmamıza rağmen İslâm tefekkürünün ve İslâm'ın yükselişinin bütün bölgeleri kapladığını görüyorsunuz. Kuzey Afrika'dan Ortadoğu'ya, oradan Güney Asya'ya kadar.

Devrim ihraç ederken uluslararası ilişkileri nasıl koruyabiliriz?

Bunun yanıtı basittir. Eğer Devrim ihracı top, tüfek ve asker ihracı, başkalarının topraklarını almaksa, bu uluslararası ilişkilerle uyuşmaz. Anayasamıza göre hiçbir ülkenin içişlerine karışmaya hakkımız yok. Ve Anayasamıza saygılıyız.

Ama eğer, devrim ihracı Devrim'in kültürünün ihracı ise bu hiçbir uluslararası örfle çatışmaz.

İslâmî imanımız tüm Müslüman uluslar için bir ganimettir. Bağımsızlık deneyimiz ve özgücümüze dayanmamız, kendimizi tanıyabilme deneyimiz, süper kuvvetlere karşı direnme deneyimiz; bütün bunlar başkaları için iyi derslerdir. Bu tecrübeler ve bu iyi dersleri herhangi bir ülkedeki hiçbir ulusun milleti reddedeceğini, istemeyeceğini sanmıyorum.

Bu nedenle, zihinlerimizdeki anlamıyla devrim ihracı kavramı uluslararası düzeni bozmak bir yana, bazı şartlar ve durumlarda (uluslararası ilişkilerde) karşılıklı anlayışı güçlendirir.

24.2.1982

Monarşi ile Mollarşı

İlhan SELÇUK — 24 Şubat 1982

Monarşi, altın yaldızlı bir taht ile elmas işlemeli bir taç demektir; babadan oğula devletin miras kalmasıyla eşanlamlıdır monarşi... Kraldır «monark»ın adı; İslam'da bu deyim Şah'a ya da padişaha dönüşebilir; küçük monarklara şeyh, emir, sultan da denebilir.

Ortadoğu'da monarşilerin egemenleştiği toprakların altında binbir gece zenginliklerini simgeleyen petrol kaynakları yatar; ve bu kaynaklardan sağlanan «petrodolarlar» kapitalizmin uluslararası bankalarına istif edilip, sırasında çokuluslu kumpanyalara kamanço edilir.

İslam'da monarşi, gericiliğin de gerisinde Ortaçağ karanlığını simgelemektedir.

★

Mollarşi, İran'daki rejime yergi olsun diye takılan addır ve yakışmaktadır.

Şahlığın kanlı monarşisi halk eylemiyle yıkılınca yerine nasıl bir rejim kurulacaktı? Toplumsal dengeler ve hazırlıklı örgütler böyle dönemlerde söz sahibi olurlar. İran'da monarşiden sonra kurulan Cumhuriyette dinsel güçler ağır basmışlardır. Mollalardan Ayetullahlara doğru yükselen hiyerarşik örgütlenme, halk yığınları üstünde etkisini sürdürmektedir. İç hesaplaşma ilericiler için olumlu sonuçlar vermemiş, bağnazlar yönetimde etkinleşmişlerdir. Ülkede çalkantılar durmamış; ekonomi allak bullak olmuş; kanlı çatışmalar patlak vermiş; idamlar birbirini izlemiş; Irak savaşı herşeyin üstüne tuz biber ekmiştir.

★

İran bir geçiş döneminin tanımlanamaz acılarını yaşıyor; ama birbiriyle hesaplaşan iç güçlerin «anti-emperyalist, anti-Amerikan, anti-İsrail» bir tutumda birleştikleri de görülüyor. İslam Cumhuriyeti'nin Anayasası yapılmış halkoyuna sunulmuş, onaylanmıştır.

Nasıl bir Cumhuriyettir bu?

Çeşit çeşit Cumhuriyet var yeryüzünde; İrandaki de bir tür Cumhuriyet; hem de Basra Körfezindeki monarşileri tehdit eden bir Cumhuriyet... Şu çarpıcı çelişkiye bakın ki Tahran'daki Şahlık Basra Körfezindeki monarşilerin Amerika adına jandarmalığını yapıyordu; şimdi İran'daki mollarşi, Körfez monarşilerinin başına Cumhuriyetçi tutumuyla «bela» olmuştur.

İran'da yaşananların anlamı nedir? Toplumsal denizin kabarması, halkın öfkesi, diktaya tepkinin coşkusu ve bilinçsizlik fırtınasında yığınların dalgalanması, devrim doğasının en acılı renklerini yansıtır. Tarih ilerde neden - sonuç ilişkilerini ortaya çıkaracak, olan - bitenlerin anahtarlarını açıklayacaktır.

★

Ortadoğu'da İslam dünyasının doğasında her çeşit akım car; Marksistinden demokratik devrimcisine, Lenincisinden ümmetçisine, milliyetçisinden bağnaz dincisine değin çeşitli eğilimler bazen kördüğüm oluyorlar, bazen çözülüp açılıyorlar.

Ancak Ortadoğu'da Lawrence'in kalıtımını üstlenmiş olan CİA bir gerçeği çok iyi görüyor.

İslam dünyasında İsrail'e dönük düşmanlığın yanı sıra Amerika için en büyük tehlike günden güne yoğunlaşmaktadır. Çünkü yaşanan oluşumun sonucunda yaratılacak dünyada ne emperyalizme yaşama olanağı vardır, ne siyonizme...

★

İran'da sınanan İslam Cumhuriyeti modelinin geleceği bir soru işaretidir. Cumhuriyetin ümmeti, öbek öbek milliyetlerden oluşmakta; bölge bölge özerklikler uç vermektedir. Basra Körfezi monarşilerini mi yıkacak mollarşi, içinden mi yıkılacak?

Bir sorudur bu...

Ancak Amerika'nın mollarşiye düşmanlığı ve monarşilere yakınlığı bir soru değildir. doğaldır.

Evren'in gezisi

olayların ardındaki GERÇEK

24 Şubat 1982

Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, bugün resmi bir ziyaret için Bulgaristan'a gidiyor. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Todor Jivkov'un 7 yıl önce Türkiye'yi ziyaretine karşılık niteliğinde olan bu gezinin boyutları ikili diplomasi çerçevesini aşacak öl-

çülerde önemlidir.

Bir Türk Devlet Başkanı ilk kez komşu Bulgaristan'a gitmektedir. Sayın Evren'in de bu ikinci yurt dışı gezisidir. Devlet Başkanı ilk kez Pakistan'ı ziyaret etmişti. Pakistan'ın iç rejimi ile birlikte Ortadoğu kuşağındaki konumu bazı çevrelerde soru işaretlerine yol açmıştı. Bulgaristan gezisi, bu soruları da yanıtlamış olmakta ve Sayın Evren'in rejimleri ne olursa olsun devletler arasında iyi ilişkileri amaçladığını göstermektedir.

Bulgaristan'la Türkiye arasındaki ilişkiler; teknik, ekonomik, politik düzeyde ele alınabilir. İki komşudan birinin doğu, ötekinin batı bloku üyesi olması, ilişkilerin gelişmesine engelleyici bir etken olarak düşünülmemelidir. Çünkü bugünkü dünyada, Amerika; Sovyetlere buğday satmakta, Sovyetler; Batı Avrupa'ya doğal gaz borusu döşemektedir. Türkiye'nin Bulgaristan'dan elektrik enerjisi alması, Bulgar taşımacılığının Anadolu'dan Asya'ya sarkması, karşılıklı işbirliği ve yakınlaşmanın doğal ve zorunlu göstergeleridir. Ayrıca iki komşu arasında bu köşeye sığmayacak kadar çok sayıda teknik ve ekonomik düzeyde çözümlenmesi gereken sorunlar vardır. Bunlara Türk göçmenlerinin insani nitelikler taşıyan problemlerini de katabiliriz.

Görüldüğü gibi ilişkilerin karşılıklı çıkarlara dayanan bir temeli bulunmaktadır. Ancak iş bu kadarla da kalmıyor ve Sayın Evren'in gezisi yüksek politika düzeyinde bir anlam içeriyor. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'ün sağlam temellere oturttuğu Balkan politikası unutulmamıştır. Sayın Evren, bu siyasetin anlamını canlandırabilecek olanakları taşımaktadır. Bugün Balkanlar'da üç etki söz konusudur: Doğu blokundan, batı blokundan ve bloksuzlardan devletler Balkanları oluşturuyorlar. Ne var ki, bu üç dış etkinin Balkan dostluğu ve gerçekleri çerçevesinde sentezini yaparak işbirliği görüşünü güçlendirmek olasıdır.

Bu sağlıklı yaklaşım Yunanistan'ı da kapsamaktadır. Çünkü bir Karadeniz devleti olan ve Ege'ye Yunanistan'ın kıyı şeridi ile kapalı bulunan Bulgaristan, Atina'nın karasularını 12 mile çıkararak Egeyi tüm Karadeniz devletlerine kapatmasını doğal karşılayamayacaktır. TIR yoluyla Anadolu'dan Ortadoğu'ya açılan Sofya, Türkiye ile iyi ilişkilerini sürdürmekle yararlar sağlayacaktır.

Balkan dünyasında sıcak ve sağlıklı ortam yaratmak ve dünyanın bu bölgesini büyük devletlerin çatışmalarından uzak tutmak isteyen Atatürkçü dış politikayı gündeme getirmekle Türkiye ulusal çıkarlarını savunmuş olmaktadır.

Devlet Başkanı Sayın Evren'in Bulgaristan gezisi böylece ikili ilişkileri de aşan boyutlara ulaşmaktadır. Gezinin değerlendirilmesi ancak böylesine gerçekçi bir temele oturtulduğu zaman ağırlık kazanacaktır.

★★★

Kaygılar...

Şükran KETENCİ — 25 Şubat 1982

Birkaç ay öncesinden Konsey gündemine kadar gelen ve her an yasalaşması beklenen, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi yasa değişikliklerinden başka gündeme İş Yasasının iş güvencesine ilişkin hükümleri de geldi. Birinci grup için Konsey düzeyindeki komisyonlarda, ikinci grup için de Çalışma Bakanlığı düzeyinde son çalışmaların yapıldığı bildiriliyor.

Geçiş döneminde işçi-işveren ilişkilerini düzenleyen yasaların da ele alınması ve uygulamada çıkmış sorunlara cevap aranması doğaldır. Ama sorunlara, tepkilerden yola çıkılarak çözüm aranıyor izlenimi, ister istemez kaygı yaratıyor...

Elbet işçi - işveren ilişkilerinde yeni düzenlemeler sözkonusu olduğunda 17 yıllık özgür sendikal düzen uygulaması bir yana atılacak değildir. Yaşanan deneyimlerden yararlanılacak, uygulamanın sorunlarına çözüm aranacaktır. Yeter ki uygulamada yaşanan; örneğin sendika enflasyonu mu idi? Ekonomiyi olumsuz etkileyen fazla sayıda grev mi oluyordu? Sendikaların siyasal tepkileri ağır mı basıyordu?.. Bunların gerçek nedenleri araştırılacak ve bu doğrultuda önlemler alınacak yerde, hakların kısıtlanması önlem sanılmasın. Demokrasiyi, özgür sendikal düzeni yaralıyacak haklar kısıtlaması sonucuna varılmasın.

Birkaç cümlede olanaksızdır ama, yasa hazırlamada sorumluluk yüklenenler, 17 yıllık uygulamayı, sorunlarını çok sağlıklı araştırmak zorundadırlar. 17 yıllık uygulamanın en önemli gerçeğine parmak basmakla yükümlüdürler. 1963 - 1980 yılları arasında, Türkiye'de 274 ve 275 Sayılı Yasalarla, özgür sendikal düzenin uygulaması yaşanmıştır. Ama gerçekte, Anayasa ile tanınan, sendikal hak ve özgürlükler, gerçek anlamlarına uygun olarak kullanılabildikleri için değil, aksine kullanılamadıkları için sorunlar çıkmıştır.

Bu ana sorunu abartmadığımızı hemen en açık verilerle sergilemeye çalışalım.. Türkiye'

de tarımda ve hizmet sektöründe çalışanlar sendikal haklardan henüz yararlanamıyorlar. Bir başka anlatımla yaklaşık 12.5 milyon çalışanın ancak sanayi kesimindeki 2 milyon kadarının sendikal haklardan yararlanması söz konusu. 17 yıllık uygulamada sürekli sendikal haklardan yararlanabilenler 1 milyonun altında kalmış, arada bir yararlanabilenler ise 1.5 milyona ulaşamamıştır.

Anayasal haklar olan, sendikaya özgür irade ile üye olma ve istediği sendikayı seçme hakları ise, uygulamanın başlıca sorunları, hatta çok yakınılan işçi direnişleri ve olaylarının başlıca nedenleri olmuşlardır. Sendikaya üye olma ve sendika seçme özgürlüklerini kullanmaya kalkışan işçilerin, başlarına gelen en sık kaza, işlerini yitirmek olmuştur. Ne yürürlükteki yasalar, ne yürütme, ne de yargı uygulamaları, işçilerin Anayasal haklarını özgürce kullanmalarını sağlıyamamıştı.

Toplu iş sözleşmeleri ile sağlanan haklar uygulanmadığında, başvurulan (yeni yasada lüks bulunarak kaldırılmak istenen) «hak grevi» yasal prosedürdeki engellemeler nedeni ile, hemen hemen hiç kullanılamamıştı. Ücretini alamadığı için çalışmak istemiyen işçi, yasa dışı grevden yargılanmış, ama işçiyi ücret ödemeden, Anayasa'daki «angarya çalıştırma yasağına» rağmen çalıştıran işverenden yargılanan olmamıştı.

Grev hakkının kullanılmasına, yasal düzenleme içinde getirilen prosedür sınırlamaları, genel grev, dayanışma grevi yasakları ve de üstüne Anayasa'da olmayan «lokavt hakkı ile... Türkiye'de 17 yıl uygulanan grev hakkını, zaten Batı demokrasi uygulamaları ile karşılaştırmaya ve gerçek anlamına uygun bir haktan söz etmeye olanak yok. Bunların da üstünde yeni kısıtlamalar düşünülüyor.

Hiçbir demokratik ülke düzenlemesinde, Türkiye'deki gibi işverenin gerekçesiz ve istediği zaman tek, ya da toplu işçi çıkarma hakkı yoktur. İster tek, ister toplu olsun, işçi çıkarmasının, haklı ve kanıtlanabilir nedenleri olması, «zorunluluk»tur.

Sözün kısası 17 yıllık uygulamanın ana sorunu, sendikal hak ve özgürlüklerin sorumsuz kullanılması değil, aksine kullanılamamasıdır. İş barışını getirecek önlemlerin, ancak hakların kullanılmasını sağlayıcı doğrultuda olması beklenir.

Demirel Sıkıyönetim Savcılığı'nda ifade verdi

26 Şubat 1982

İstanbul Haber Servisi — Kapatılan Adalet Partisi'nin Genel Başkanı eski Başbakanlardan Süleyman Demirel, Millî Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı kararına aykırı davranmaktan Sıkıyönetim Savcılığı'nda ifade verdi.

Hayat dergisinin 1 şubat 1982 tarihli 5. sayısında imzasıyla yayınlanan «Milyarlar kül olmuş mudur?» başlıklı yazı ile ilgili olarak İstanbul Sıkıyönetim Askeri Savcısı Kıdemli Hakim Albay Süleyman Takkeci tarafından ifadesi alınan Süleyman Demirel, Selimiye'ye dün saat 18'de geldi. Yaklaşık 1,5 saat ifade verdi.

Süleyman Demirel Selimiye Kışlası'nın 2 Numaralı Nizamiyesi'nde gazetecilere poz vermeden önce: «Bir dakika arkadaşlarım gelsin» diyerek kendisini ifade verirken savcılık kapısında bekleyen Nahit Menteşe, Ali Şevki Erek, Necmettin Cevheri, İbrahim Vecdi Aksakal, Köksal Toptan, Erdoğan Adalı ve Hüsamettin Cindoruk'u çağırdı.

MGK'nin 52 numaralı kararına aykırı davranarak 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 16/1. maddesine muhalefet ettikleri gerekçesiyle daha önce Hayat dergisinin Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Kemal Uzan'ın da ifadesine başvurulmuş, Hayat dergisinin sözü edilen sayısı toplatılmıştı.

Barış Derneği: 44 tutuklama

28 Şubat 1982

İstanbul Haber Servisi — Barış Derneği'nin 44 yöneticisi hakkında İstanbul (2) Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından gıyabi tutuklama kararı verildi. Haklarında gıyabi tutuklama kararı verilip daha sonra vicahiye çevrilerek cezaevine konulanlar

arasında gazetemizin üç mensubu, gazetemiz avukatı ve İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, gazetemiz günlük dış politika yazarı ve yorumcusu Ali Sirmen ve gazetemiz hekimi ve yazarı Dr. Erdal Atabek de bulunuyor.

Haklarında gıyabi tutuklama kararı verilenlerle ilgili operasyon perşembe gecesi başladı. Ve Barış Derneği Genel Başkanı eski büyükelçilerden Mahmut Dikerdem, Türk Tabibler Birliği Merkez Konseyi Başkanı Erdal Atabek, Gazeteci Hüseyin Baş, Prof. Dr. Metin Özek, İİTİA Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Melih Tümer ve Türk Haberler Ajansı Genel Müdürü Niyazi Dalyancı önceki gün (cuma) saat 14.10'da Selimiye'de mahkemeye çıkarılıp gıyabi tutuklama kararları vicahiye çevrildi. İstanbul Barosu Başkanı ve gazetemiz avukatı, Orhan Apaydın, Gazetemiz yazarlarından Ali Sirmen ve eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan'ın eşi öğretmen Reha İsvan ise saat 18.30 sularında mahkemeye çıkarıldılar ve haklarındaki gıyabi tutuklama kararları vicahiye çevrildi. Ankara'da bulunan Dernek yöneticilerinden mühendis Uğur Kökden, ODTÜ Amme İdaresi Enstitüsü öğretim üyesi Gencay Şaylan, feshedilen CHP'nin eski Adana milletvekili ve KÖY-KOOP eski başkanı Nedim Tarhan, mühendis Aybars Ungan, Dostlar Tiyatrosu yönetmeni ve sanatçı Ali Taygun, TÜTED Genel Başkanı mühendis Harun Aykut Göker ve memur Tahsin Usluoğlu da önceki gün yakalanarak tutuklandılar.

İzmir Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Elgin'in güvenlik güçlerince gözaltına alındığı bildirildi.

Tutuklama kararlarının, Barış Derneği'nin 3, 4, 5 nisan 1980 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısında Yönetim Kuruluna seçilen sanıkların, gizli örgüt kurmak, yönetmek, suç sayılan fiili övmek, komünizm ve bölücülük propagandası yapmak savlarıyla haklarında sürdürülen soruşturma sonucunda alındığı öğrenildi.

Haklarında gıyabi tutuklama kararı verilen Barış Derneği yöneticileri şöyle:

Mahmut Dikerdem (Genel Başkan, eski büyükelçilerden), Enis Coşkun (Genel Sekreter, avukat).

Genel Yönetim Kurulu Üyeleri: Tektaş Ağaoğlu (Yazar), Kemal Anadol (feshedilen CHP'nin eski Zonguldak Milletvekili, 12 Eylülden sonra bazı arkadaşları ile ticaret yapmaktaydı), Orhan Apaydın (Avukat, İstanbul Barosu Başkanı ve gazetemizin avukatı), Erdal Atabek (Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı ve gazetemiz hekimi), Oya Baydar (Gazeteci, yazar), Yavuz Çizmeci (Mühendis). Gültekin Gazioğlu (Öğretmen, kapatılan TÖB-DER'in Genel Başkanı), Aykut Göker (Mühendis TÜTED Genel Başkanı), Reha İsvan (Öğretmen, halen Davutpaşa Cezaevinde tutuklu bulunan eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan'ın eşi), Mehmet Karaca (DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri), Medet Serhat (Avukat, feshedilen CHP'nin Kars İl Yönetim Kurulu üyesi), Nedim Tarhan (feshedilen CHP'nin eski Adana milletvekili ve KÖY-KOOP eski Başkanı), Nefise Akyelik (Mühendis), Şefik Asan (Öğretmen, İstanbul'da Halkevlerinde çalıştı), Yaşar Arıkan, (Sendikacı), Sait Aydoğmuş (Sendikacı), Hüseyin Baş (Gazeteci, yazar), Cüneyt Başbuğ (Doktor), Ataol Behramoğlu (Şair, Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreteri), Mehmet Bulut (Sendikacı), Metin Denizmen (DİSK'e bağlı BANKSEN Genel Başkanı), Ergun Elgin (Mühendis), Mustafa Gazalcı (feshedilen CHP'nin Denizli eski milletvekili), Zülâl Kılıç (ev kadını, İKD Genel Sekreteri), Cemal Kıral (İzmir Maden-İş temsilcisi), H. Fehmi Mavi (TÜS-DER eski Genel Başkanı), Metin Özek Prof. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesi), Sedat Özkol (Mühendis, İnşaat Mühendisleri Odası eski Başkanı), İsmail Hakkı Öztorun (Öğretmen, feshedilen CHP'nin eski Adana milletvekili), Ali Sirmen (Cumhuriyet Gazetesi yazarlarından), Gencay Şaylan (ODTÜ Amme İdaresi Enstitüsü öğretim üyesi), Uğur Kökden (Mühendis), Ali Taygun (Dostlar Tiyatrosu yönetmeni ve sanatçı), Orhan Taylan (Ressam, Görsel Sanatlar Derneği Başkanı), Haluk Tosun (ODTÜ'de öğretim üyesi, Elektrik Bölümü Başkan Yardımcısı), Melih Tümer (Prof., İİTİA Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı), Aybars Ungan (Mühendis), Tahsin Usluoğlu (Memur), Nurettin Yılmaz (Mardin eski bağımsız milletvekili, iki gün önce tutuklu olduğu Diyarbakır Tutukevi'nden mahkeme kararı ile salıverildi), Karabey Kalkan (Mühendis), Kadir Akgün (Ekonomist), Niyazi Dalyancı (THA Genel Müdürü).

Haklarında gıyabi tutuklama kararı verilenlerden Mehmet Karaca, Oya Baydar, Enis Coşkun, Gültekin Gazioğlu, Metin Denizmen, Hasan Fehmi Mavi ve Tektaş Ağaoğlu'nun yurtdışında oldukları, Gazioğlu ile Karaca'nın ise bir süre önce Türk vatandaşlığından çıkartıldığı öğrenildi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesince 44 sanık hakkında gıyabi tutuklama kararı verilmesi üzerine evinden ilk alınan Barış Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem oldu. Daha sonra THA Genel Müdürü Niyazi Dalyancı perşembe gecesi saat 01.30 sularında Erenköy'deki evinden, TTB Merkez Konseyi Başkanı Erdal Atabek ise, saat 03.30 sularında Kadıköy'deki evinden alındı. İİTİA Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Melih Tümer ise, cuma günü

fakülteden alınarak Selimiye Kışlasına götürüldü. Aynı gece Prof. Dr. Metin Özek ve Hüseyin Baş da evlerinden alındılar. İstanbul Barosu Başkanı Avukat Orhan Apaydın ile İstanbul eski Belediye Başkanlarından Ahmet İsvan'ın eşi Reha İsvan ve gazetemiz yazarlarından Ali Sirmen ise, cuma öğleden sonra Selimiye'ye giderek teslim oldular. Dikerdem, Atabek, Baş, Özek, Tümer ve Dalyancı'nın gıyabi tutuklama kararları saat 14.10'da çıkarıldıkları (2) Numaralı Mahkemece vicahiye çevrilirken, Apaydın, Sirmen ve İsvan ise, saat 18.30 sularında mahkemeye çıkarılarak tutuklandılar. Reha İsvan Metris Askeri Ceza ve Tutukevine, diğer tutuklu sanıklar ise Kartal-Maltepe Askeri Tutukevine gönderildiler.

AYIN DÖKÜMÜ

1 Şubat

— Avrupa Konseyi heyetlerinin artık Türkiye'ye gelemeyeceği öğrenildi.

— Bülent Ecevit tahliye edildi.

3 Şubat

— Los Angeles'te tutuklanan Ermeni terörist Sasunyan idam talebiyle yargılanacak.

5 Şubat

— Dernek, sendika ve vakıfların yurtdışından heyet davet etmeleri Sıkıyönetimin iznine bağlandı.

6 Şubat

— Türkiye BM Genel Kurulu'nda İsrail'in Golan'ı ilhakını kınayan kararına çekimser kaldı.

11 Şubat

— AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi yeni Anayasa ile ilgili görüşlerini DM Anayasa Komisyonu Başkanı Orhan Aldıkaçtı'ya sundu.

— Suriye'de şiddetli çatışmalar: Müslüman Kardeşlerle hükümet birliklerinin çarpıştığı Hama kentinde ordu yönetime el koydu.

13 Şubat

— MGK kararına göre üst yöneticiler dışında siyasi partililer anayasa hakkında görüş açıklayabilecek.

16 Şubat

— M. A. Ağca'nın Papa suikastındaki suç ortağı Ömer Ay Hamburg'ta yakalandı.

23 Şubat

— M. A. Ağca'nın İpekçi cinayetindeki suç ortağı Mehmet Şener Zürich'te yakalandı.

25 Şubat

— Devlet Başkanı Evren'in Bulgaristan ziyareti başladı.

27 Şubat

— Barış Derneği davasında 44 kişi tutuklandı.

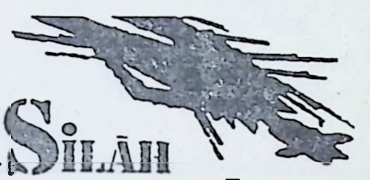
ÇAĞDAŞ YAYINLARI
ŞAİRLER DÖVÜŞÜR
MEHMED KEMAL'in

Cumhuriyet

58. Yıl, Sayı: 20685 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 6 Mart 1982 Cumartesi

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Mümtaz Zeytinoğlu
Ulusal Sanayi

Ağca, Bekir Çelenk ile Sofya'da Vitoşa Oteli'nde aynı tarihte kaldı

SİLAH KAÇAKÇILIĞININ DÜNÜ - BUGÜNÜ

UĞUR MUMCU

Ağca'ya pasaport sağlayan Ömer Marsan'ın Uğurlu'lara yakınlığı belirlendi

BEKİR ÇELENK SOFYA'DA VİTOŞA OTELİ'NİN 1078 NOLU ODASINDA NECATİ ÇELİK ADIYLA KALIRKEN AĞCA DA AYNI OTELİN 911 NOLU ODASINDAYDI.

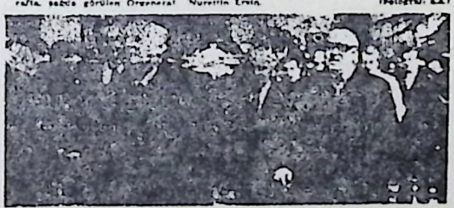
-6-

Bayan Evren toprağa verildi

ECEVİT, DEMİREL VE FESHEDİLMİŞ SİYASİ PARTİLERİN BAZI ESKİ ÜST DÜZEY YÖNETİCİLERİ DE CENAZE TÖRENİNE KATILDI

EVREN ve KIZI — Devlet Başkanı Orgeneral Evren'in eşinin dünkü cenazesine katılan ... (Fotoğraf: a.a.)

DEMİREL — ... Evren'in cenaze ... (Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Tutuklu dört eski milletvekili için itiraz edildi

● DİKERDEM DE AVUKATLARININ YANI SIRA KENDİ ADINA DA TUTUKLULUĞUNA İTİRAZ ETTİ

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Danışma Meclisinde bir idam tezkeresi daha var

..Ve Dışişleri olayı doğruladı

"Atina Bern anlaşmasını çiğnedi,,

● ALTI MİLLİK KARASULARI DIŞINDA YUNANİSTAN'IN PETROL ARADIĞINI KESMEN AÇIKLAYAN DIŞİŞLERİ SÖZCÜSÜ ATİNA'DAN MAKUL SÜREDE YANIT BEKLENDİĞİNİ SÖYLEDİ

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

İstanbul'da ocak-şubat fiyat artışı yüzde 8,5

ITO'YA GÖRE İSTANBUL TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ

	Ocak 82	Şubat 82	Şubat 81
GIDA MADDELERİ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ISITMA, AYDINLATMA	1.2	1.4	1.2
GİYİM VE EV EŞYASI	[illegible]	-2.8	0.2
KİRA VE EV BAKIMI	—	—	1.4
MÜTEFERRİK	[illegible]	[illegible]	0.1
GENEL ENDEKS	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Almanya yabancılar için yeni önlemler alıyor

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

3 Alman mühendis için 3 ay hapis cezası istendi

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

İş sayfalarda

(12. Sayfada)

olayların ardındaki GERÇEK

YHK ve İşçi

GÖZLEM — UĞUR MUMCU

Re'sen Emeklilik...

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Maliyenin açıklaması

Mükelleflere Gelir Vergisi Beyannamesi 3 adet verilecek

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Hukuk ve yönetim

2 Mart 1982

Hukuk devleti, insanlığın çok zor ulaştığı bir düzeyi simgeler. Hukukun üstünlüğü ilkesinin bir devlette geçerli olabilmesi çağdaşlığın kanıtıdır. İnsanlığın bu ortak değerlerini korumak, toplumun her kesimine düşen bir ödevdir.

Hukuk güvencesi, çoğu zaman sanıldığı gibi yalnız halk için gerekli bir kavram değildir. Yaşadığımız çağda öncelikle yöneticilerin hukuk güvencesi altında bulunmaları gerekiyor. Çünkü tersine yaklaşımlar, toplumların kısa sürede altüst olmalarına, hiç beklenmedik zamanlarda yöneticiler aleyhine bir durum yaratılmasına yolaçmaktadır. Türkiye gibi iki yüzyıllık geçmişinde hukuk devleti adına çok uğraş verilmiş ve çok acılar çekilmiş bir toplumda, kazanılmış değerleri özenle korumak ve savunmak, hem yönetilenler, hem yöneticiler, hem de hukuk adamları için kaçınılmaz bir ortak temel oluşturmaktadır. İçinde yaşadığımız Batı dünyasının, altına imza attığımız uluslararası anlaşmaların, üyesi bulunduğumuz devletlerarası kurumların ortak hukuk değerlerini çiğnemek, Türkiye'yi dünyaya karşı suçlama yarışına çıkmış dış güçlerin ellerine güçlü kanıtlar vermek demektir.

Kimseye bir yarar getirmeyecek çıkışlarla, ya da yetersizlik yüzünden doğan yanlışlarla büyük sorunlar yaratmak ülkenin ulusal çıkarlarına aykırıdır.

Türkiye 12 Eylül'e hukuk kurallarının çiğnenmesiyle geldi. Terör ve anarşi batağından kurtulmak 11 Eylül'de herkesin ortak istek ve özlemiydi. Bu amaca ulaşılırken elinde yetki bulunanların dengeli ve dikkatli bir tutum içinde bulunmaları gereklidir. Eğer bazı önyargılar ve saplantılar yüzünden yanılgılara sürüklenirsek, bugüne kadar ulaşılmış sonuçları bir kalemde yok etme tehlikesi ortaya çıkar.

★★★

Ecevit: Nevşehir'de tuzağa düştük

2 Mart 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Feshedilen CHP'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit'in, Nevşehir eski Emniyet Müdürü Haydar Tek'e «Sen nasıl Emniyet Müdürüsün» diyerek hakaret ettiği savıyla ifadesi alındı. Ecevit ifadesinde, «Olaydan iki yıla yakın bir zaman geçtikten sonra, saldırıya hedef olanların hesap verme durumunda kalmalarını çok yadırgadığımı belirtmek isterim» dedi. Nevşehir'de tuzağa düşürüldüklerini söyleyen Ecevit, Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayından sonra yurt dışına kaçan teröristlerin Haydar Tek'in Emniyet Müdürlüğü sırasında sahte pasaport aldıklarını söyledi. Bülent Ecevit hakkında Nevşehir Cumhuriyet Savcılığı'nca açılan davada, Ecevit'in CHP Nevşehir İl Başkanı Avukat Zeki Tekiner'in 18 Haziran 1980 tarihindeki cenaze töreni sırasında çıkan olaylar sırasında Emniyet Müdürü Haydar Tek'e «Sen nasıl Emniyet Müdürüsün» diyerek hakaret ettiği ileri sürülüyor. Ecevit'in görevli memura hakaret ettiği savıyla TCK 266/3. maddesi uyarınca 3 aydan iki yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Ecevit Adliyeye 08.50'de geldi. Önce Baro kitaplığında bir süre dinlenen Ecevit, saat 09.00'da 6. Asliye Ceza Mahkemesi salonuna alındı. Önce, Yargıç dava iddianamesini Bülent Ecevit'e verdi. Ecevit ifadesi yerine geçmek üzere hazırladığı metni okudu ve yargıca sundu. Ecevit'in ifadesinin alınması sırasında kalabalık bir dinleyici grubu da salonda yer aldı. Ecevit'in ifadesinin Nevşehir Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesi kararlaştırıldı.

Bülent Ecevit'in mahkemede verdiği ifadesi aynen şöyle:

«18 Haziran 1980 günü Nevşehir'e bir cenaze töreni için gitmiştik. Teröristler tarafından öldürülen Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanı Zeki Tekiner'in ve partili arkadaşımız Yavuz Yükselbaba'nın cenaze töreninde bulunmak üzere, o gün Nevşehir'e, yüz kadar Cumhuriyet Halk Partili parlamento üyesi ve yakın ilçe ve illerden partililerimiz gelmişlerdi.

Ulusumuzun töresiyle de, dinimizin kurallarıyla da, insanlıkla da bağdaşmayan bir olayla, savaşta düşmanlar arasında bile rastlanmayan bir olayla karşılaştık o gün Nevşehir'de cenazeleri kaldırırken, arkadaşlarımızı öldürenleri destekleyenlerin silahlı saldırısına uğradık.

Teröristlerin yandaşları, öldürülenlerin cenazelerinin kaldırılmasına bile tahammül edemiyorlardı. Ya da, iki Cumhuriyet Halk Partilinin öldürülmesiyle yetinmemiş, Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Merkez yönetici kadrosunu ve parlamento ve örgüt üyelerinden büyük bir bölümünü de tuzağa düşürüp yok etmek için uygun bir vesile bilmişlerdi o cenaze törenini...

Hastanenin önünden cenazeleri alıp camiye götürmek üzere kentin ana caddesine geldiğimizde, caddeyi çevreleyen binalardan üstümüze yoğun ateş açıldı.

Görevli askerlerin ateşe ateşle karşılık vermesi üzerine ortalık savaş yerine döndü.

Bazılarımız bir süre kurşun yağmuru altında cenazeleri taşımaya çalıştık.

Canlarımız zor kurtuldu. Birkaç yaralı verdik, bir de assubay yaralandı.

Olaydan sağ çıkabilmemiz bir mucize idi. Rahmetli, arkadaşlarımızdan birinin tabutunu omuzlamış, o ateş yağmurunun içinden geçerken, çoğumuz için sonun geldiğini düşünmüştüm. Ama günün birinde bu olay dolayısıyla yargılanacağımı o sırada hayal bile edemezdim.

1972 yılında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanlığına seçilişimden başlıyarak, birkaç taşlı sopalı saldırıya ve suikast girişimleriyle karşılaşmıştım. Nevşehir'de düşürüldüğümüz tuzak bunların hepsinden daha değişikti. Bir cenaze törenine katılanların saldırıya uğrayıp yok edilmek istenmesi gibi belki tarihte eşi bulunmayan böyle bir olay dolayısıyla, iki yıla yakın bir zaman geçtikten sonra, saldırıya hedef olanların hesap verme durumunda kalmalarını çok yadırdağımı belirtmek isterim.

Teröristlerin bir tuzak hazırladıkları daha tören başlamadan belli olmuştu. Kente gelenlerin taşıtları saldırıya uğramıştı. Saldırganların hangi sokaklarda mevzilendikleri açıkça görülüyordu.

Gözler önündeki tertibe ve tuzağa karşın, Emniyetçe gerekli önlemlerin alınmadığı belliydi. Törene katılanlarla birlikte, cenazelerin geçeceği caddede görevli askerler de kaderlerine terkedilmiş gibiydiler.

Oysa Nevşehir'e önceden gelen görevli arkadaşlarımız, bir saldırı olabileceğini, bunun için yapılan hazırlıkların açıkça görüldüğünü Vilayete ve Emniyete haber vermişlerdi: Etkin önlemler alınmasını, çok iyi bilinen suç yuvalarının ve tertipçilerin etkisiz duruma getirilmesini yetkililerden zamanında istemişlerdi.

Ateşin kesilmesinden sonra, bazı parlamenter arkadaşlarımız, olay yerinde cadde üzerinde bulunan Vilayet binasına gittiklerinde akıl almaz bir durumla karşılaştılar. Çalışma günü olduğu halde Vilayet binasının kapısı kilitlenip sürgülenmişti. Arkadaşlarımız ancak uzun süre kapıyı vurduktan sonra kilidi ve sürgüyü açtırıp içeri girebildiler. Arkalarından ben de gittim. Gördüğümüz manzara, devletimiz açısından, en hafif deyimiyle, hayret vericiydi. Vilayet binası boşaltılmıştı. Halkın can güvenliğinden öncelikle sorumlu olan Vali ve Emniyet Müdürü ise, bir-iki memur ve odacıyla birlikte, kapısı kilitli ve sürgülü, pencereleri kapalı Vilayet binasında kendilerini güvence altına almakla yetinmişlerdi, gözler önündeki olaya pencerelerin ardından seyirci kalmışlardı. Başkentle telefon bağlantısı da kesikti.

Nevşehir halkının ve cenaze töreni için dışardan glenlerin can güvenliklerinin sağlanması için Başbakanla ve Genelkurmay Başkanıyla telefon görüşmesi yapmak istedim. Bütün ısrarlarıma karşın, Genelkurmay Başkanı ile ancak bir saat kadar sonra, Başbakanla da bir buçuk saat kadar sonra telefon bağlantısı kurdurabildim. Telefonda görüştüğüm vakit, Valinin veya Emniyet Müdürünün olayı Ankara'ya bildirme gereğini bile duymamış olduklarını anladım. Başbakan ve Genelkurmay Başkanı olayı ilk kez benden duyuyorlardı.

Zamanın Başbakanı, olayı bu şekilde öğrenince, Valiyle de görüşmek istedi. Bizim yanımızda, Vali, Başbakana önemli bir olay olmadığını, karşılıklı iddialar bulunduğunu, işi abarttığımızı, ek güvenlik önlemlerine gerek görmediğini söyledi. Bunu duyunca ben de arkadaşlarım da tahammülümüzün sınırına geldik. Tatsız bir durum ortaya çıkmasını önlemek için, artık burada yapılacak birşey olmadığını belirttim ve arkadaşlarımı toparlayıp onlarla birlikte Vilayet binasından ayrıldım.

İşte o arada benim, «Bu ne biçim Valilik?» veya «Sen nasıl Emniyet Müdürüsün?» diye bir hitapta bulunduğum ileri sürülüyor.

Aradan uzun zaman geçtiği için ve günün birinde bu olay dolayısıyla hesap vermek zorunda kalabileceğim hayalimden bile geçmediği için, kullandığım sözcükleri hatırlamıyorum.

Ama bu sözleri söylemiş de olabilirim. Şu farkla ki ben hiçbir görevliye ve çok yakınlarım dışında hiçbir kimseye hiçbir zaman «Sen» diye hitap etmemişimdir.

Dediğim gibi, Savcılıkça bana atfedilen sözleri gerçekten söyleyip söylemediğimi şimdi hatırlayamamakla birlikte, «Sen» sözcüğü «Siz»e çevrilmek koşuluyla bu sözleri üstlenebilirim.

Şunu da belirtmek isterim ki, bugün benzer bir durumla karşılaşacak olsam, duyacağım tepkiyi ve hayreti dile getirecek daha hafif deyimleri yine bulamam.

Eğer karşılaştığım duruma, devlet saygınlığını öylesine tahrip edici bir davranışa, bu kadar olsun bir tepki göstermiş bulunmasaydım, yıllarca bakanlık, başbakanlık, milletvekilliği, ana muhalefet partisi genel başkanlığı yapmış bir kimse olarak, onların da ötesinde bir vatandaş olarak, üzerime düşen görevi yapmamış bir kimse sayardım kendimi...

O sırada, hatta daha sonraki aylarda, Nevşehir'in bir özelliği vardı. Terör eylemleri dolayısıyla şimdi Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılanmakta olan bir sağcı örgütün önemli bir merkezi durumuna gelmişti Nevşehir... Sağcı teröristler bu kentte kolayca barınabiliyor ve eylemlerini planlayıp sürdürebiliyorlardı. Aralarından çok nadir olarak yakalananlar da genellikle serbest bırakılıyorlardı. Bu durum daha sonraları da sürmüştü.

İl başkanımızı öldüren kimse de herkesin gözleri önünde cinayet yerinden uzaklaşabilmişti ve görgü tanıklarının eşkâlini belirtmelerine karşın uzun süre yakalanamamıştı. Ancak aylar sonra, o da tesadüfen, bir başka suçtan dolayı bir başka ilin cezaevinde bulunurken ortaya çıkarılabilmişti.

Abdi İpekçi'yi öldüren veya öldürülmesini planlayan, daha sonra da Papa'nın öldürülmesi girişiminde bulunan teröristlere, sahte pasaportların, bu ildeki yetkili makamlarca verildiği sie artık dünyaca bilinmektedir.

Anlattığım cenaze töreni sırasında Nevşehir'de görevli olan Emniyet Müdürü, bildiğim kadar, 1981 ağustosuna kadar Nevşehir'deki görevinde kalmıştır. Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayından sonra yurtdışına kaçan ve Papa'nın öldürülmesi girişiminde bulunan teröristlere Nevşehir'de sahte pasaportların verilişi ise, Emniyet Müdürünün ayrılışından öncedir.

Nevşehir'de bir cenaze töreninde yer alan ve Türk tarihi için de insanlık tarihi için de yüz karası olan bir olayla ilgili olarak şimdi benim yargılanıyor olmamı, kendimden daha çok devletimiz açısından üzüntüyle karşılıyorum.

Söyleyeceklerim bundan ibarettir.»

Yazarlar Sendikası yöneticileri yargılandı

2 Mart 1982

İstanbul Haber Servisi — Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS)'nın 1977 dönemi yöneticileri hakkında 1979 yılında açılan davaya İstanbul 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dün devam edildi. TYS yöneticilerinin 1 ile 6 ay arasında hapis cezasına çarptırılmaları isteniyor.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın 1977 dönemi yöneticilerini oluşturan Aziz Nesin, Şükran Kurdakul, Demirtaş Ceyhun, Adnan Özyalçıner, Alpay Kabacalı, Ataol Behramoğlu, Osman Saffet Arolat, Kemal Sülker ve Altan Küçükyalçın hakkında, Dışişleri Bakanlığından izin almaksızın Bulgaristan Yazarlar Birliği ile bir kültür anlaşması imzaladıkları böylece de Dernekler Yasası'nın 38. maddesine aykırı davrandıkları gerekçesiyle dava açılmıştı.

Dünkü duruşmaya TYS Genel Başkanı Aziz Nesin, Şükran Kurdakul, Demirtaş Ceyhun, Adnan Özyalçıner ve Osman Saffet Arolat katıldılar. Bu arada 1978 yılında yakalandığı mide kanserinden kurtulamayarak ölen Altan Küçüyalçın'ın nüfus kayıtlarının hâlâ mahkemeye gelmediği de görüldü.

Mahkeme daha sonra duruşmayı, önceki heyetin değişmiş olması ve yeni duruşma savcısının esas hakkındaki mütalaasını hazırlayabilmesi için 21 nisan 1982 gününe erteledi.

"Mucize„nin gerçek yüzü...

Oktay AKBAL — 3 Mart 1982

«Bence bütün uygulamaların altında üç ana hedef yatıyor, hiç söylenmese de, bugünkü politikanın esas hedefleri binlar.» İstanbul Sanayi Odası Başkan Vekili Avukat Murtaza Çelikel 'Arayış' dergisinde yayınlanan konuşmasında Turgut Özal'ın ekonomi politikasının üç ana hedefini şöyle saptıyor:

Birincisi, tekellerin ve dev holdinglerin güçlendirilmesi, tekellerin korunması... İkincisi gelir dağılımını özellikle, memur ve çalışan kitleler aleyhine bozmak... Üçüncüsü, ekonomik büyümeden vazgeçme anlayışı...

Önemli olan «1970 yıllarının yanlış iktisadi politikaları ile beslenip semiren aile holdinglerini korumak»tır. «Bunların bankaları var, dev sanayi şirketleri var, yönetim kurullarında büyük adamlar var.»

Murtaza Çelikel'i Hukuk öğrenciliği yıllarından beri tenırım. Yıllar sonra «sanayici» olmuş o da... Ama «büyük» sanayicilerden değil, Türkiye'nin gerçeklerini, yararının nerde olduğunu, nerde olmadığını bilen aydın bir iş adamı...

Bir gün Özal'a şöyle demiş: «Aldığınız eksik kararlarla şekavetin emanetçisi oluyorsunuz, temenni etmem ki küçük ve orta boy sanayinin mezar taşının metin yazarı olamayasınız.» Çelikel şunları ekliyor: «Ama Sayın Özal'a küçük ve orta boy sanayii batırma politikası yetmemiş olsa gerek ki bu gidişle bütün Türk sanayiini mezarlık haline getirecek kararlarında ısrarlı. O zaman da hepimiz için bir tek kitabe yazması yeterli.»

«Türk Mucizesi» dedikleri 24 Ocak kararları ikinci yılını doldurdu. Daha ne kadar beklenecek bu 'mucize'yi görmek için? Herhalde biz orta yaş sınırındakilerin ömrü yetmez! Gençliğimizde bir 'nurlu ufuklar', 'kemer sıkma' sözleri vardı. Otuz yıldır kemerleri sıktık, nurlu ufuklara bakıp durduk. Ama bir türlü görülemedi o 'nur' ne de aydınlık bir 'ufuk'... Her gelen bir umut ışığı yaktı, kimi şöyle kimi böyle, dayanalım direnelim, azıcık sıkıntıya katlanalım çoluk çocuğumuz rahat yaşasın dedi. Böyle diyerek bu güne, Bay Özal'ın ekonomik krallığını sürdürdüğü günlere geldik. Geldik ki, aynı söz, üç beş yıl daha geçecek, dişimizi sıkacağız, kemerleri sıkacağız, canımızı sıkacağız, herşeyi sıkacağız! Borçları ödemek, yeni borçlar almak, onları ertelemek, yeni zenginler yaratmak, eskilerini daha da zenginleştirmek... Otuz yıldır hep bu, hep bu...

Murtaza Çelikel'in sözlerini okumayı sürdürelim. 24 Ocak kararlarının birinci özelliğinin tekellerin korunması olduğunu söyleyen İSO Başkan Vekili, ikinci özellik olarak şunu ileri sürüyor: «Gelir dağılımını özellikle memur ve çalışan kitleler aleyhine bozmak. Şekerli hastaya ensülin tedavisi yapar gibi günde iki defa devalüasyonun anlamı bu. Sanki memur ve işçiler gelirleri tedricen düşürülürse farkına varmazlar! Türkiye zaten dünyada gelirin en kötü dağıldığı ülkelerden biri... Orta sınıfın yok olduğu bir ülkede yapılacak Anayasa ne kadar mükemmel olursa olsun, lüks bir kitaplık hatırası olur. Eğer ülkede demokrasi istiyorsak orta sınıfa bir göz atalım. Kaç kişi kalmış?»

Arayış'ın sorduğu, «Şu halde siz bugünkü politikaların bir alternatifi olmadığı görüşüne karşı çıkıyorsunuz?» sorusunu da, Çelikel, bir sanayici olarak şöyle yanıtlıyor: «Bugünkü politikaların alternatifi vardır. Hedeflerimiz bellidir. Birincisi hızlı büyüme, ikincisi işsizlikle derhal ve bütün gücümüzle mücadele, üçüncüsü gelir dağılımındaki bozulmayı durdurma ve hatta tersine çevirme. Bunları yaparken tekellerle mücadelenin zorunluluğu açık... Hangi kesimden ve hangi amaçla gelirse gelsin alternatifi yoktur' çığlıkları gayri ciddidir. Dünyada bunalım var, başka ülkelerde de işler kötüye gidiyor bahanelerinin arkasına saklanmak iki ayın modası oldu. Bakalım başarısızlıklarının ve çaresizliklerin daha ne bahaneler icat edecekler?»

Hep birlikte bakıyoruz!

3.3.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Ölüm cezası

4 Mart 1982

Danışma Meclisi üyesi Ertuğrul Alatlı'nın ölüm cezasının kaldırılması için girişimi bir tartışma ortamı yaratmıştır. Ne var ki, bu tartışma ortamındaki alaturkalık hemen sırıtıyor. Ölüm cezası yürürlükte kalsın mı, kalmasın mı? İşte bu soruya yanıtlar aranacağına, Da-

nışma Meclisi üyesi Alatlı'nın kişiliğine yönelik polemiklerle birlikte konu ile ilgili olmayan ayrıntılar birinci plana çıkarılmaktadır.

27 Mayıs'tan bu yana sürdürülen kan davalarının içgüdülerinde konuya yaklaşımlarla bu davanın yozlaştırılması topluma bir yarar sağlamaz. Türkiye'de son 20 yılda bir Başbakan, iki Bakan, bir Kurmay Albay, bir Binbaşı ile bir dizi genç insan siyasal suçlardan ötürü idam edilmişlerdir. 12 Mart döneminde üç gencin idamına olumlu oy vermek için yarışan politikacılarımızın sayısı pek çoktu. Ancak yaşanarak görülmüştür ki, ölüm cezalarıyla hiç bir şey çözümlenmiyor.

Bugün yer yüzünde ölüm cezalarını en çok uygulayan toplumlar en büyük kargaşalar içindedirler. Yaşadığımız dönemde 30 bine yakın genç siyasal suçlamalardan ötürü cezaevlerinde bulunmakta, 50 bine yakın genç de gizli örgüt kurmak suçuyla yargılanmaktadır. Bu olumsuz gelişmenin bir nedeni ve bir anlamı olsa gerektir. Konuya yansız, serinkanlı ve insancıl açıdan yaklaşılmalıdır. Ayrıca yüksek sorumluluk taşıyanlar, geniş ufuklu bir devlet adamı gibi soruna eğilmek zorundadırlar.

Yoksa bunalımı aşmak zorlaşacaktır. Sayın Ertuğrul Alatlı'nın gündeme getirdiği önerileri bu bakımdan özenle tartmak gerekiyor. Önümüzdeki günlerde yüzlerce idam cezasını uygulamaya geçiren Türkiye'nin görünümü ve geleceği ne olacaktır? Sık sık çıkarılan genel aflarla bozulmuş infaz sistemi, ölüm cezalarının uygulanmasıyla dengelenebilir mi? Fikirlerinden ötürü sanık sandalyasında oturanlara ilişkin ölüm cezası istemleri çağdışı bir ceza hukuku anlayışını dile getirmekte değil midir?

Sayın Alatlı'nın girişimini bu soruların gündeminde özenle değerlendirmek gerekir. İnsan hayatı polemiklerle harcanmayacak kadar kutsal olmalıdır.

★★★

Dün dündü; bugün nedir?

İlhan SELÇUK — 5 Mart 1982

Politika ile ekonomi birbiriyle bağlantılıdır. Herkes bu yalın gerçeği bilir. Ekonomik iktidarı elinde bulunduran güç, siyasayı da belirler. Siyasayı saptamanın araçları değişik olabilir; bazen seçim sandığı, bazen asker silahı, bazen banka kasası, bazen gerilla taktiği, bazen terör tuzağı kullanılabilir. Bu değişkenlik aldatıcıdır.

Örnek:

Amerikan iç ve dış politikasında Yahudi etkinliği Yahudilerin elindeki büyük sermaye gücünden doğar. Sermayeciliğin kurallarına dinsel inançla bağlı bir sistemde sermayenin en güçlü lobisi siyasayı istediği gibi eğip bükebilir.

★

Konuyu Türkiye'ye aktarırsak ülkemizde dışa bağımlı büyük sermayenin en büyük güç olduğunu görmek gerekir. Bu güç, kuşkusuz dış ilişkilerden doğmaktadır; ama, ne olursa olsun, büyük sermaye önündeki engelleri aşarak bugüne gelebilmiştir. 1960'lar ve 1970'lerde sürekli atılım yapan büyük sermaye, 1980'lerde yeni bir siyasayı benimsemiş ve uygulamaya koymuştur.

1960'larda Türkiye'de iki deyim sık-sık kullanılırdı: 1) Planlı ekonomi, 2) İthal ikamesi. Büyük sermaye bu formülleri kapitalizmi geliştirmek için ustalıkla kullandı.

Program şöyleydi: Yüksek gümrük duvarlarıyla korunan iç pazarda dışa bağımlı kapitalizmin tüketim malları satılacaktır. Alıcı yaratmak için para basılacaktır. Ücretler ve tarım taban fiyatları, gerçek değerleri düşük enflasyon banknotlarıyla pompalanacaktır. Böylece kendi pazarını sömürebilen sermaye kesimi yaratılacaktır.

1973'ten sonra yoğunlaşan dünya bunalımında çıkmazı derinleşen bu ekonomi politikası, iflas etmiştir. İflasın somut göstergeleri var: Döviz açmazı, terör, anarşi, kurumların yozlaşıp yıkılması, rejimin çözülmesi...

★

1980'lerde ise yeni bir dönem başlamıştır.

Dışa bağımlı büyük sermaye, yeni bir ekonomik siyasayı formülleştirmiştir. Artık «İthal ikamesi» tu-kaka olmuştur. Çünkü ekonomik iktidarı elinde tutanlar öyle istiyorlar. Bu kez iki slogan reklâmcılık sanatının bütün olanaklarıyla yineleniyor:

1) Serbest piyasa ekonomisi.

2) Dışa açılma.

Formül, Şikago okulundan alınan şablonda yazılıdır. IMF ile Amerika'da odaklaşan yeni reçete çoğu ülkede uygulanıyor. Bu şablonun kendine özgü sloganları var: Yapı değişimi, yeniden yapılanmak, ekonominin yeniden yapılanması gibi... Bu deyimler, IMF ile ilişkilerdeki raporlarda, Ticaret odalarının broşürlerinde, yetkililerin konuşmalarında kullanılmakta: «Kapitalizmin restorasyonu» anlamı-

na gelmektedir: çünkü sanayileşmeyi rafa kaldırmış bir ekonomi politikasında «yapısal değişim» en azından yavaşlamıştır.

★

Dışa bağımlı büyük sermayenin yeni ekonomi politikasında artık iç pazarda alıcı yaratmak için Banknot Matbaasını çalıştırmak yoktur. «Enflasyon en büyük canavardır» sözü bu yaklaşımı vurgular. İşçi ve memur aylıklarının kısıtlanması ve tarım taban fiyatlarının frenlenmesi içerde alıcıyı yok etmek demektir. Halkın, yaşam düzeyinin düşürülmesiyle sağlanacak iç birikimler büyük sermayeye «sübvansiyon» olarak akıtılacak; içerde alıcı bulamıyan malın dışarda satılması sağlanacaktır. Devlet gücü bu kez «büyük işadamı»na, içerde değil, dışarda müşteri yaratmak için kullanılmaktadır.

★

Dün dündü; ve büyük sermayenin dünkü ekonomik politikası iflas etti; bugün de bugündür; yeni politika büyük sermayenin rotasını çiziyor.

Sonucu hep birlikte göreceğiz.

5.3.1982

YHK ve işçiler

olayların ardındaki GERÇEK

6 Mart 1982

12 Eylül Harekatı'ndan sonra işçi ile işveren arasındaki toplu sözleşmeleri düzenlemek için Yüksek Hakem Kurulu (YHK) oluşturuldu. 24 Ocak 1980'den bu yana Türkiye ekonomisine egemen olan politika iç piyasada istemi (talebi) düşürmek olduğu için emekçilerin ücretleri kısıldı. IMF'nin bu konudaki koşulları bilinmektedir. IMF uygulamasının yeni araçlarından birisi olarak YHK gündeme girmiştir.

İşçilerin bu durumundan hoşlandıklarını söylemeğe olanak yoktur. Nitekim Türk-İş konuyu birkaç kez ele almış, yakınmalarını dile getirmiştir.

Durum böyle iken YHK yenilenen toplu sözleşmelere koyduğu bir dizi madde ile hukuk açısından olumsuz bir düzenlemeye girişmiştir. Yeni koşulların en çarpıcı yanları şunlardır: Herhangi bir suçtan tutuklanıp da tutuklama süresi 30 günü aşan işçi işten uzaklaştırılacaktır. Eğer tutuklanan işçi 90 günde aklanırsa boş yer bulunduğu takdirde yeniden işe alınabilir. Yüz kızartıcı veya devlet aleyhine işlenmiş suçlarda işçinin cezası ertelense de, affa uğrasa da işe alınması yasaktır.

Ülkemizde yargı mekanizmalarının nasıl işledikleri herkesin bildiği bir gerçektir. Tutukluluk ya da dava süreleri bazan aylarla değil yıllarla ölçülmektedir. Adliye'de çarkların ne kadar ağır döndüğünü YHK sayın üyeleri elbet bilmektedirler. Ayrıca şu noktaların vurgulanması gerekiyor: Çağdaş dünyada azılı sabıkalıları bile topluma kazandırmak insanlık kuralı sayılırken ve suç işleyenlerin ıslahı için toplumlar çaba gösterirlerken, Türkiye'de suçsuzların cezalandırılması anlamına gelen bir kural toplu sözleşmelere nasıl girebilir? Bilindiği gibi suçluluğu saptanıp hüküm giyinceye dek sanığın suçsuzluğu asıldır. Elinde olmayan nedenlerle 31 gün tutuklu kalmış bir insanı ailesi ile birlikte açlığa mahkûm etmek doğru mudur? Yaşadığımız toplumda işçiye ö-

teki yurttaşlardan niçin ayrı bir yaklaşım söz konusudur? İşçi neden genel af ya da cezayı erteleme gibi genel hukuk kurallarından yararlanamayacaktır.

YHK'nın işçiye yaklaşımı sağlıklı ve güvenilir olmalıdır. Bu yurdun milyonlarca emekçisine kuşkulu gözlerle ve olumsuz ön yargılarla bakmanın ülkeye bir yararı olacağını sanmıyoruz. İnsan haklarına, demokrasiye, Anayasamıza ve yurttaşlık haklarına ters düşen maddelerin toplu sözleşmelerden kaldırılması gerekiyor.

★★★

olayların ardındaki GERÇEK

Ege'de gerilim

7 Mart 1982

Türk kamuoyu Yunanistan'ın 1976 Bern Anlaşmasını hiçe sayarak Ege Denizinin «ihtilaflı suları»nda petrol aramaya başladığını Cumhuriyet gazetesinde Sedat Ergin'in haberi ile öğrendi. Gönül isterdi ki böyle konular gazetecilik ustalığıyla keşfedilmesin; gerekli bilgiler gecikmeden kamuoyuna duyurulsun ve ulusal forumda uyarı mekanizmaları hemen işlesin.

Bu sözlerimiz, yöneticilerimize ilişkin bir eleştiridir.

Bir de özeleştirimiz var. İğneyi başkasına çuvaldızı kendimize batırmasını bilmeliyiz. Bugün çoğu gazetemiz için Sayın Turgut Özal'ın işadamları ile birlikte yaptığı İran gezisi Ege sorunundan daha önemlidir. Babıali basını Yunan Başbakanı Papandreu'ya yönelik öfkemizi duygusal tümcelerle dile getirmeyi pek sever ve tiraj için yararlı bulur; ya da bir densiz Alman'ın Türklere dönük münasebetsiz sözlerini önemser de, Türkiye'nin altına imzasını attığı anlaşmayı komşu bir devletin çiğnemesini umursamaz.

Ulusal haklarımızı gereğince savunmak için yeterli bilincin basında duyarlı ölçülerde oluşmadığını söyleyerek kendi kendimizi eleştirebiliriz.

★

Papandreu'nun Türkiye ile Yunanistan arasındaki sözleşmeleri ve anlaşmaları hiçe saymak eğiliminde olduğunu görüyoruz. Dün iki ülke arasında benimsenen Rogers planını rafa kaldıran Yunan Başbakanı, bugün Bern Anlaşmasını çiğnemektedir. Böylece ortaya ağır bir sorun çıkmıştır. Atina'nın Türkiye'ye yönelik düşmanca tutumu yalnız lafta kalmıyor; uygulama yürüyor.

Türkiye bu gidişe dur diyemeyecek midir?

Şimdilik Yunanistan'a «Makul bir süre» vermiş bulunuyoruz; bekliyoruz. Ama bu beklenti sırasında Yunanistan Ege'de kendi alanı dışında kalan sularda petrol aramasına girmekle bazı şeyleri kanıtlamış; en azından Bern Anlaşmasını tanımadığını eylemi ile vurgulamış olmaktadır.

Ankara'nın «Bekle-Gör» politikasından daha enerjik bir tutumu benimsemesi gerekiyor. Türkiye, haklarını korumakta güçsüz bir ülke görünümünden kurtulmak zorundadır.

★★★

Devlet baba ve IMF amca

Osman ULAGAY — 8 Mart 1982

IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi örgütlerin sözcüleriyle Euromoney gibi dergilerin övgü yağmuruna tuttukları, «yılın adamı», «yılın ekonomisti» gibi ünvanlar verdikleri Turgut Özal, ülke içindeki bazı «anlayışsızlar»a ne kadar öfkelense yeridir. Maliye Bakanımız, IMF tarafından yazılan ve Türkiye'de uygulanacak genel ekonomi politikasıyla para-kredi politikasının çatısını çatan yazıyı imzalayıp kendi mektubu olarak IMF'ye verirken, Merkez Bankası Başkanımız, «bankaların mevduat munzam karşılıklarını indiremeyiz, IMF'ye taahhütlerimiz var», derken, her şey bu kadar açık-seçikken, bazı «anlayışsızlar»ın çıkıp da «işsizliği önlemek için para politikası gevşetilmeli», «Devlet Baba asgari ücreti 20 bin liraya çıkarmalı» gibi önerilerde bulunmaları «tekere çomak sokmak» değil de nedir yani?

Bakın bu «anlayışsızlar»dan biri, Türk Metal Sendikası Başkanı Mustafa Özbek ne diyor: «Ayda yedi-sekiz bin liraya çalışanları kaderleriyle başbaşa bırakmak insafla bağdaşmaz. Devlet Baba babalığını burada yapmalı, asgari ücret brüt yirmibin liraya çıkarılmalıdır... Eğer sosyal adalet ilkesine inanıyorsak devlet bu konuya el atmalıdır. Aksi takdirde çalışanları açlığa, sefalete itmek gibi bir durumla karşı karşıya geliyoruz. Bu da Devlet Baba tabirine sanıyorum ki yakışmaz.»

Türkiye'deki «gelişme»yi kavrayamayan, nereye yöneldiğimizi anlayamayan bir tek kişi olsa bir şey değil. Türk-İş çıkmış, «işsizliği önlemek için para politikası gevşetilmeli», «gerçek ücreti korumak için bu yılki ücret artışları yüzde 45 olmalı» gibi lâflar ediyor. Böyle »anlayışsızlar» yalnızca işçi-sendika kesiminde olsa hadi onlar tabanlarına karşı durumu idare etmek için bu tür laflar ediyorlar diyelim. Ama gerçek öyle değil, başkaları da bu tür lâflar ediyor, hâlâ Devlet Baba'dan medet umuyor.

Tarım kesiminin sözcülerine bakıyorsunuz, «Devlet Baba iyi fiyat vermezse, girdi fiyatlarımızı sübvansiyonla ucuzlatmazsa bu işin sonu gelmez, üretim düşer» diyorlar. Sanayi kesiminin bir kısım sözcülerine bakıyorsunuz, «yatırım şevki kırıldı, Devlet Baba yatırımlara öncülük etmez, para-kredi politikasını biraz olsun gevşetmezse kimse yatırım yapamaz, mevcut firmalar bile ayakta duramaz, işsizlik çığ gibi büyür», gibi lâflar ediyorlar. Finans kesimine, bankacılara bakıyorsunuz, «Devlet Baba bizim üstümüzdeki yükleri azaltmazsa, çeşitli vergileri, fonları, munzam karşılık oranlarını düşürmezse ne doğru dürüst kâr edebiliriz ne de faizleri düşürebiliriz» diyorlar.

Anlaşılan, yüzlerce yıllık Devlet Baba geleneğinden kurtulup, IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi «yeni amcalar»ın önerileri doğrultusunda düşünmek ve davranmak henüz insanlarımıza kolay gelmiyor. «Devlet milli savunmayla ve iç güvenlikle uğraşsın, çok gerekli altyapıları yapsın, gerisine karışmasın», diyen Friedman amcanın önerilerine uygun olarak ekonominin yönetimini «piyasa güçlerine» bırakmak da sanıldığı kadar kolay ve sarsıntısız olmuyor, toplumun yaygın kesimleri için ağır maliyetleri gündeme getiriyor.

Burada tartışılması gereken iki sorun var. Birincisi Devlet Baba rolünden vazgeçmesi, sosyal adalet ve toplum refahı gibi konularla fazla ilgilenmemesi istenen devletin gerçekten bu doğrultuda davranması halinde toplumun bilincindeki «devlet» kavramının nasıl etkileneceği. Bir yandan devletin Devlet Baba rolünden vazgeçmesini isterken diğer yandan politik istikrara ve devlet otoritesine büyük önem verenlerin bu sorun üzerinde önemle durmaları zorunlu. Koruyucu, destekleyici, himaye edici devletin tüm bu rollerinden vazgeçmesi halinde nasıl bir meşruiyet temeline dayanacağını, hele demokrasiye geçiş de düşünülüyorsa, iyice bir tartışmak gerekiyor.

İkincisi, IMF ve diğer «yeni amcalar»ca Türkiye'ye empoze edilen önerilerin ülkenin ve toplumun geleceği açısından ne denli yararlı olduğunu tartışmak gerekiyor. Brezilya'sından Hindistan'ına kadar pek çok Üçüncü Dünya ülkesi: IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi zengin ülkelerin sözünden çıkmayan örgütlerce belirlenen politika önerilerini giderek artan bir kuşkuyla karşılarken yüzlerce yıllık Devlet Baba geleneğinden vazgeçmenin yararını ve zararını mutlaka tartışmak zorundayız. Yoksa, on yıl önceki «görülmemiş kalkınma» hamlesinden geriye nasıl «kül olan milyarlar» kaldıysa bugünkü «dünyaya örnek gelişme»den de geriye daha da çarpıtılmış ve sağlıklı gelişme olanakları tıkanmış bir ekonomi ve kime güveneceğini kestiremeyen bir toplum kalabilir.

Devlet yeniden biçimlenirken...

Yalçın DOĞAN — 9 Mart 1982

Amaç «12 Eylül dönemi sona erdikten ve demokrasiye döndükten sonra belli bir yönetim düzeyini sağlamış olmak»tan geçiyor. Bu nedenle de bir dizi önlem, ya yasayla ya kararnameyle ya da yasa gücündeki kararnamelerle arka arkaya alınıyor.

Önce Devlet Başkanı'nın yetkileri artırıldı. Yargı onganlarından YÖK üyelerinin atanmasına, Devlet Başkanlığı adına denetleme yetkisine sahip yeni bir kuruldan belirli bazı atamaların doğrudan Devlet Başkanı tarafından yapılmasına kadar uzanan bir zincir içinde, söz konusu yetkilerin nasıl artmış olduğunu görmek mümkün. Dolayısıyla, «Devlet Başkanı Anayasa'da şu yetkilerle donansın ya da bu yetkileri olmasın» diye tartışmak, bir anlamda çok gerçekçi değil. Çünkü, fiilen bazı yetkileri artmış bulunuyor.

Ancak, devletin yeniden biçimlenmekte oluşuna ilişkin gözlemler, salt Devlet Başkanı'nın yetkileriyle sınırlı değil. Bu doğrultuda iki başka uygulama daha dikkat çekiyor:

Bunlardan ilki, Bakanlıkların ve hatta Genel Müdürlüklerin bundan sonra «ancak yasayla kurulabileceklerine» ilişkin karar. Geçtiğimiz hafta içinde bir yığın genel müdürlük kaldırıldı. Ancak, eğer yanılmıyorsak, iki yıl içinde bu kez Bakanlıklar da sınırlandırılacak. Böylelikle «12 Eylül sonrasında iktidara gelecek siyasal partiler istedikleri gibi Bakanlık kuramayacaklar.» Bakanlık ancak yasayla kurulabilecek. Büyük bir olasılıkla Başbakan Yardımcılığı ile Devlet Bakanlıkları bu sınırlamanın dışında kalacak. Başka bir deyimle, 12 Eylül'den sonra siyasal partiler, bugün egemen olan düşünceye göre, «Bakanlıkları iktidar pazarlığında araç olarak kullanamayacaklar.» Devlet yönetiminin ve işleyişinin çarkları olan Bakanlıklar ve genel müdürlükler, «devletin yeniden biçimlenişinde» azaltılıyor. İşte, bu noktada «devletin yeniden biçimlenişinde» ikinci uygulama kendini gösteriyor. Bu da «sayıları azalan yöneticilere tazminat vererek onların aylıklarını artırmak.» Son olarak getirilen yeni ek göstergelerin, artan aylıkların, verilen görev tazminatlarının altında yatan gerçek bu. «Belli bir yönetim düzeyini tutturmak» amacıyla eldeki personelin sayısını azaltarak, onların daha iyi koşullarda yaşamlarını sağlamak.

Bundan sonraki adım ise, yine aynı yöneticileri yurdun çeşitli yerlerinde çalıştırabilmek amacıyla da, «Her düzeydeki ve meslekteki yöneticiye ve görevliye lojman vermek» Gerekli olan araç gereçleri yenilemek ve artırmak.

Devletin en üst kurumundan aşağıya doğru öngörülen bu örgütlenme biçiminin iki yıl içinde bitirilmesi düşünülüyor.

Bu örgütlenme biçimine katılmak ya da katılmamak ayrı bir konu. Ama olayın kendisinin de böyle düşünülmekte olduğu bir gerçek. Hareket edilen düşünce de «Siyasal amaçlara devleti alet etmemek ve bu yönde geçmişteki deneylerin yeniden yaşanmasını önlemek». Peki, devlet böylesine yeniden biçimlenirken, ona hayat verecek vatandaş ne yapıyor?... Ya da ne yapacak?

Çok açık. Demokrasi en geniş anlamda «örgütlenme özgürlüğü» olduğuna göre, örgütlenecek. Bir sendika çevresinde, bir dernek çevresinde, nihayet bir siyasal parti çevresinde örgütlenecek. Demokrasi için, örgütlenmekten daha doğal bir kavram olamaz.

Ne var ki, bugün henüz bu aşamaya gelinmedi. Bugüne dek yürürlüğe giren yasalar devleti yeniden biçimlendiriyor ve yeni bir işleyiş biçimi getiriyor. Bundan sonra benimsenecek Sendikalar Yasası ve çalışma yaşamını düzenleyen yasalar da, bu kez yeni hakları çalışanlara getirmeli. Çünkü, devlet ve vatandaş bir elmanın yarısı gibidir.

Yeniden düzenlemek...

Uğur MUMCU — 10 Mart 1982

Devlet bürokrasisinin yeniden düzenlenmesi, 27 mayıs 1960 ihtilalinden sonra da gündeme alınmış ve «mehtap projesi» adıyla bir çalışma yapılmıştı. İdare Hukuku Profesörü Dr. Tahsin Bekir Balta'nın başkanlığında hazırlanan bu proje, o günden bugüne pek uygulama alanı bulamamıştır. Bu projede çalışan bir uzman, sonradan Başbakan olmuş, ancak proje yine de sahipsiz kalmıştır.

«Mehtap projesi» gerçi tümüyle uygulanmamıştır ama bu projede yeralan bazı ilkeler, zaman zaman dikkate alınmıştır. Ancak bu «perakende bakış açısı» çelişkilere, zaman zaman da ters uygulamalara yolaçmıştır.

Bakanlık birimlerinin kuruluş yasaları ve çeşitli yasalara serpiştirilmiş yasal yetkiler, tüm olarak gözden geçirilip, yeni düzenleme yapılmadıkça, bürokraside kargaşadan ve yanlış uygulamalardan kurtulmanın olanağı yoktur.

Bir örnek verelim:

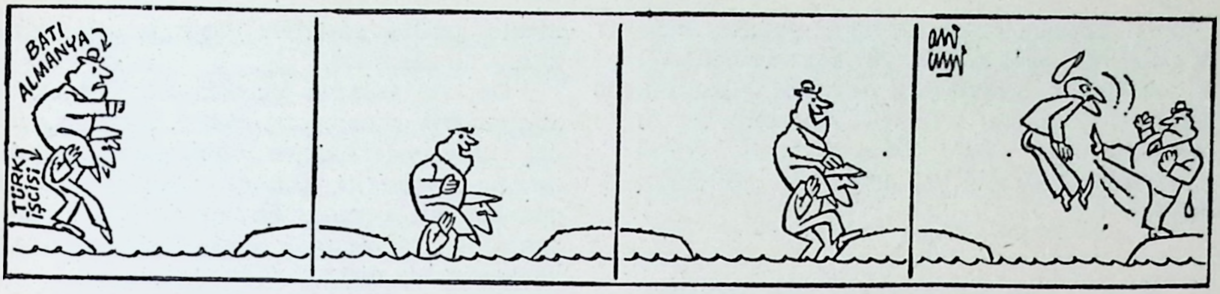
28.2.1982 tarihinde çıkarılan «Bakanlıkların yeniden düzenlenmesi ve çalışma esasları hakkındaki kararname» Maliye Bakanlığı'nın bürokratik yapısını şu birimlere dayanarak oluşturmaktadır:

Müsteşar, Müsteşar Yardımcıları, Başhukuk Müşavirliği, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Muhasebat Genel Müdürlüğü gibi, «esas birimler» başlığı altında toplanan Genel Müdürlükler, Tetkik Kurulu, Teftiş Kurulu, Hesap Uzmanları Kurulu, Bankalar Yeminli Murakıpları, Bakanlık Müşavirleri, Savunma Sekreterliği gibi «denetim ve danışma birimleri» ve de Personel Genel Müdürlüğü, Genel Sekreterlik, Özel Kalem Müdürlüğü gibi «yardımcı birimler)...

Bu birimlerden yalnızca «denetim ve danışma birimleri»ni ele alalım:

Maliye Bakanlığı'nda dört ayrı denetim birimi çalışmaktadır. Bunlar, sayıları 80 olan Maliye Müfettişleri, sayıları 340 olan Gelirler Kontrolörleri, sayıları 300'ü bulan Hesap Uzmanı ve Bankalar Yeminli Murakıplarıdır.

Vergi Usul Yasasının 135 ve 344'üncü maddeleri, Gelir Vergisi Yasası'nın 115'inci mad-

11.3.1982

desi, 2996 Sayılı Maliye Bakanlığı Teşkilat ve Vazifeleri hakkındaki yasa, Harçlar Yasası'nın 134'üncü maddesi, 657 sayılı yasa, Harcırah Yasası'nın 33'üncü maddesi Gelirler Kontrolörlerinin hak ve yetkilerini düzenlemektedir.

Temel hukuk kurallarına göre, yasalarda yeralan yetkiler, normlar hiyerarşide yasadan daha alt düzeyde bir düzenleme olan Bakanlar Kurulu kararnamesi ile kaldırılamaz. Bu evrensel bir hukuk ilkesidir.

Yeni çıkan Bakanlar Kurulu kararnamesi, şu saydığımız yasalarda hak ve yetkileri çizilmiş Gelirler Kontrolörlerini, «denetim ve danışma birimleri»nin dışında tutmuştur. Yasalarla Gelirler Kontralörlerine belli yetkiler tanınmışken, kararname ile bu denetim elemanlarının, Bakanlık yapısı içinde, denetim birimleri dışında tutulması, pek anlamlı gelmemektedir.

Bakanlık bünyelerinde, bir zamanlar tanık olunan «Mülkiyeliler-Hukuklular» ya da «Galatasaraylılar-Kolejliler» gibi yapay ve de çocukça çekişmelerin artık geride kaldığını sanıyoruz.

Varlığına işaret etmeye çalıştığımız bu kargaşa büyük olasılıkla devlet bürokrasisi konusunda köktenci yaklaşımlar yerine yüzeysel ve «perakende» çözümlerin yeğlenmesinden doğmaktadır.

Yirmi yıl, kimin işçi, kimin memur olduğu yolunda bir kararı bulamayan hukuk düzenimizde, böyle düzensizliklere rastlamak hiç de şaşırtıcı olmuyor.

11.3.1982

Muz Cumhuriyeti?

İlhan SELÇUK — 12 Mart 1982

El Salvador, Guatemala, Nikaragua...

Ajans haberlerinde, dünya basınında, radyo ve televizyonlarında bu küçük ülkeler birinci sıralara tırmanmış durumdalar.

Oysa eskiden böyle miydi?

Güney ve Orta Amerika ülkelerinin yaygın adı «muz cumhuriyetleri» idi. Bunlara «tek ürünlü ülke» adını da takmışlardı. Kiminde kahve, kiminde kakao, kiminde bakır, kiminde kalay, kiminde muz, kiminde petrol; dışsatımı birincil ürününü oluşturur; bir Amerikan kumpanyasının tekelinde bulunurdu. Amerikan tekeli, toplumdaki kompradorlarla sivil kesimi cuntacı generallerle orduyu denetlerdi. Latufundia denen geniş çiftliklerle parsellenmiş topraklarda bir soy derebeylik sürerdi. Her

Güney Amerika cumhuriyetinin ordusu, kendi ülkesinin işgal kuvvetiydi. Vaşington'a bağlı subayların, Amerika'da beyinleri yıkanırdı. Bunlar toplumdaki sermaye diktasının ücretli jandarmasıydı. Güney Amerika'daki siyasal çatışmalar, Amerika ve dünya için bir sorun değildi.

★

Çoğu Güney ve Orta Amerika ülkesinde bugün bile durum, yukarıda özetlediğimiz gibidir; ama bazı ülkelerde bir değişim sürecine girildiği de izleniyor. Artık ne Güney ve Orta Amerika bütünüyle eskisi gibidir; ne Kuzey Amerika...

Orta ve Güney Amerika'da İkinci Dünya Savaşından sonra güçlenir gibi olan parlamenter demokrasi akımları, halkın sol güçleri iktidara tırmanma eğilimleri gösterince paydos borusu çalınmış; parlamenter rejimlerin Vaşingtonist askeri darbelerle yıkılmalarıyla askeri diktatörlük geleneği yeniden canlanmıştır. Bu gidişatın güçlü ekonomik gerekçesi vardır. Az gelişmiş, (ya da sanayileşmemiş) kapitalizm, Batılı demokratik rejimi taşıyamıyor; diktatörlükler kapitalist ekonomik düzeni sürdürmek için siyasal araç olarak kullanılıyor; ama, bu acımasız rejimlere karşı bazı ülkelerde halk silahlanıp silahlı direnişe geçmekte, gerilla taktiğiyle Vaşingtonist ordulara karşı durmaktadır.

Geçmiş yıllarda demokratik parlamenter yöntemlerin açmazları, çoğu ülkede desperados (umutsuzlar) denen öncü gerillaların üremesine yolaçmıştı. Düzenli ordular bu küçük grupları temizlediler; ne var ki Nikaragua'dan sonra El Salvador'da geniş halk yığınlarını kapsayan bir direniş sözkonusudur.

★

Peki, Vaşington bu durumda ne yapacak?

Vaşingtonist diktalara silah yardımı başarı sağlamakta yetersiz kalıyor. Eskiden olsa Amerika «Gambot Politikası» denen yöntemi uygular, olaya açıktan el koyardı. Bu politikanın Vietnam'da iflas etmesi çok şeyi değiştirdi. Amerikan ilerici kamuoyunun baskıları da Reagan yönetimini kısıtlamaktadır.

Güney ve Orta Amerika'daki uyanışın askeri yönetimleri zorlamaya başladığı süreçte ABD kendi kıtasında başını belaya sokmuş demektir. Çünkü avuç içi kadar ülkelerde başlayan halk direnişleri bile Amerika'yı altüst etmeye yetmektedir.

Basra Körfezi'ne uzanmaya kalkan Reagan-Haig-Weinberger üçlüsü, Müslüman mahallesinde salyangoz satmaya kalkışırken kendi mahallesindeki müşterilerini yitirmesin?

Hiç

Melih Cevdet ANDAY — 12 Mart 1982

— Ne düşünüyorsunuz?..

— Hiç.

Yanıttaki «hiç» sözcüğü düşünülmeden durulabileceğini, demek insanın arada bir, o da pek gerekli ise düşüneceğini göstermektedir. Kimi zaman «Düşünelim bakalım» dememiz bundandır; ama o sözü söyledikten sonra düşünmeğe başladığımıza hiç de güvenemeyiz. Düşünme, beynin kendi kendine yürüteceği bir işlev mi, yoksa istencimizin katkısı ile başlayan bir etkinlik mi? Şöyle de sorabiliriz: Düşünme, içgüdü mü, öznitelik mi, yoksa edinilmiş yeti ya da yaratı mıdır?

Sayın Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun geçen haftaki yazısında, Voltaire'den çevrilme ilginç bir konuşu yer alıyordu; gerçi Velidedeoğlu hocamız yazısına «Özgür Düşünce Anlayışı» başlığını koymuştu, ama bana göre «özgür düşünce» değil, kısaca «düşünme» konusu daha ağır basıyordu o yazıda; İngiliz generali Boldmınd, düşünmekten korkan Enkizisyoncu Medroso'ya, «Düşünmeyi öğrenmek sizin elinizdedir; siz bir zekâ ile doğmuş bulunuyorsunuz,» diyordu. İmdi düşünme, özgürlüğü içerir mi, yoksa gerektirir mi? Bize ezberletilen ya da zorlanan sözleri söylemenin «düşünme» ile bir ilişkisi olmadığına göre, özgürlük onun ilk koşulu gibi, ya da doğasında var gibi görünüyor, isteme ve yaratıcılık ile gerçekleşen bir eylem. Sayın Velidedeoğlu'nun yazısı getirdi beni bu konuya; oldu olacak, biraz daha eşeleyelim.

Gencchus Babeuf'den çevrilen «Devrim Yazıları» kitabının toplatılmasını protesto etmekten mahkemeye verilmiştim; suçumun ne olduğunu açıklığa kavuşturmak için düşünme özgürlüğüm olduğunu savunduğum sırada, yargıç, «İstediğinizi düşünmekte özgürsünüz, ama içinizden» demişti bana. Bu anlayışa göre, kısıtlanamayacak bir özgürlük alanı içinde bulunuyorduk; ancak çok sessiz, ölüm sessizliği içinde bir alandı bu, çıt çıkmıyordu. Öyle ki, kimin ne düşündüğü değil, düşünülüp düşünülmediği bile belli değildi ve hapishaneler bu özgürlükten ötürü sessizce doluyordu. Düşünmenin sadece bir içeylem olmadığı bilincine o gün varmışımdır. Özgür düşünme, «düşünme özyetisi»nin ürünü olan «düşünce»

nin özgürce açıklanması demekti çünkü. Sayın Velidedeoğlu da yazısına onun için o başlığı koymuştu.

İmdi, düşünmenin, soluklama gibi kendiliğinden ve sürekli bir işlev olmadığını daha yakından saptamağa koyulalım. Düşünce'nin ortaya çıkması için, önce düşünen bir özne, sonra da onun ruhsal (zihinsel) düşünme eylemi gerekiyor demektir. Bununla da bitmez; düşünülmüş olan düşüncenin içeriği ile dile getirilme biçimi de onlara eklenecektir. Daha açığı, deyiş biçimine kavuşmamış bir düşünme, tamamlanmış değildir. Ancak bu, bir iç-deyiş biçimi de olabilir. İsteme ve yaratıcılıkla gerçekleşen düşüncenin, demek, bir bilinç olayı olduğu ortaya çıkıyor. Gerçi düşünce yaratmadan yaşanabileceğine yukarda değinmiştik, ama düşünme yasaklarının, bir bilinç bölgesini kilitleyerek, düşünmeyen bir toplumu koşullandırdığını da unutmayalım. Böyle bir toplumun yönetimi kuşkusuz kolaydır, ama ona tam anlamı ile insan toplumu denemez artık.

Çünkü düşünme insanın bir yetisidir. Buna eskiden bizde «Meleke» denirdi (faculté). Bundan bilinçli ruhsal olayların tümü anlaşılır. «Tefekkür melekesi»nden söz edilirdi eskiden. Kişinin dolaysız farkında olduğu bir zihinsel bölgedir bilinç ve önemli olan bu alanın doğumla başlayarak sürekli genişlemesidir. Bu genişleme ise seçme süresi ile gerçekleşir; düşünme, duyma, sezme işlevlerinin sürekli uygulanması ile sağlanan bir süreç. Demek, yineleyelim, kendiliğinden olan bir iş değil bu; bilincin yapısında bir seçme süreci var. Bu ise özgürlüğü gerekli kılar. Böylece özgürlük, kendi başına değil, düşünmenin önkoşulu olarak istenmelidir. Başka bir deyişle özgürlükle düşünmeyi ayrı ayrı ele almaya olanak yoktur. İçimden düşünsem de, düşüncem için gerekli biçim toplumca bilinir olmalıdır. Bunun yolunu kesmek toplumu dilsiz bırakmakla eşanlamlıdır ki, böylece insanın başlangıcından daha öncesine dönülmüş olur. Ama olanaksızdır. Geleceğiz.

Düşüncenin biçimi olarak dil sorunu ile karşı karşıya geliyoruz burada. Çağdaş dilbilimcilerin dediklerine göre, sözcüksel anlatımından soyutlanarak ele alındığında düşüncemiz ruhbilimsel açıdan, biçimlenmemiş ayrımsız bir yığındır. Göstergelerin yardımı olmadan, iki kavramı açık seçik ve sürekli biçimde birbirinden ayırmamıza olanak bulunmadığı inanışında filozoflar da, dilbilimciler de her zaman birleşmişlerdir. Tek başına düşünce, hiç bir zorunlu sınıra rastlanmayan bir bulutsuyu andırır. Önceden oluşmuş, yerleşmiş kavram yoktur. dilin ortaya çıkmasından önce hiç bir şey belirgin değildir. Ama şunu da eklemeyi unutmayalım; bir bilginin dediğine göre, dilden önceki insan toplumunu düşünmek ise olanaksızdır. ne denli geriye gidersek gidelim, dil ile karşılaşacağız. Dil toplumsaldır, öyleyse düşünme, eylemi tek başına başarılamaz. Demek düşünmeye konulan yasak bütün süreci kapsar.

Burada önemli olan, özgür düşünmenin niteliğini oluşturan ortamdır. Düşünce kendiliğinden var edilemediğine göre, kişinin dil içinde sürekli seçme, sürekli karşılaştırma ve kavram bulma eyleminde bulunması gerekir. Bu ortamı yok ederek «içinden düşün» demenin, «Düşünme!» demekten bir ayrımı yoktur. İnsanlar bu buyruğa uyabilirler, hattâ bundan bir tür rahatlık da duyarlar, çünkü düşünme, seçme, karar verme işini başkasına, başkalarına bırakmışlardır, kendilerinde hiç bir sorumluluk yoktur. Burada karar verenle o kararı uygulayan arasında, «Buyurgan ile kul arasında) öyle bir uyum doğuverir ki, sadistle mazoşist arasındaki ilişkiye benzer bu, biri ötekini yaratmıştır. Rahatlık dediğim, faşist buyurganlığın, yasakçılığın yarattığı sessizlik, çıt yok.

Oysa düşünme güçtür, seçmeyi gerektirdiğinden sorumluluk yükler, Sürekli bir soyut - somut, somut-soyut geçişini ister öz neden.

Bununla da bitmiyor.. Düşünme, anlaşılması her zaman güç olmuş bir eylemdir ve san-

12.3.1982

ki çeşitleri vardır. Bu yüzden de gelişmiş dillerde onu anlatan epey sözcük yaratmak zorunluğu duyulmuştur. Konumuzun daha da güç yanı, topluınlar arasında, «düşünme»yi anlatan terminlerde tam bir anlaşma kurulamamasıdır. Örneğin Fransızcadaki «Meditation» sözcüğü Lâtince kökenlidir ve bize «derin düşünme» diye çevrilmektedir. Meditasyon, Buda'nın bir yöntemi idi, ama hiç de Avrupalı anlamında değil. Bodhy Dharma'nın duvara bakarak meditasyona girmesi, belki de düşünmemeyi amaçlıyordu' nitekim uyuduğunu anlayınca göz kapaklarını kesmişti. Biz de eskiden «iştiğraka dalmak» denirdi, gark olmuş, bağulmuş. Neden?... Düşünceden. Oldukça garip bir durum.

Bunun gibi, mantık öncesi bir düşünceden ve mantıklı bir düşünceden de sözedilebilir. Düşlerin gözlemlenen olaylardan ayrılmadığı bir zihinsel dönem yaşanmıştır, mitoslar yeryüzü ile karıştırılmıştır. Bilimsel düşünceyi insanoğlu çok geç buldu. O ise genelleşmemiştir. Daha kötüsü düşünmeyenlerin sürekli «düşünüyorum» inancı içinde bulunmalarıdır. Oysa düşünmeye kalmadan yaşam geçip gider.

— Ne düşünüyorsun?..

— Hiç.

Düşünme üstüne düşünmeğe başlar gibiyken yerim doldu, Bundan sonrasını içimden düşünürüm, kimse karışamaz.

13.3.1982

Papandreu çıkmazı...

Uğur MUMCU — 16 Mart 1982

Başbakan Sayın Ulusu, düzenlediği son basın toplantısında Pan-Helenik Yunan Başbakanı Papandreu'yu -hak ettiği biçimde- yanıtlamış bulunuyor.

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu günden bu yana Büyük Atatürk'ün «Yurtta Barış, Dünyada Barış» ilkesine sımsıkı sarılmış ve komşuları ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Kurtuluş Savaşı'ndan hemen sonra Atatürk: Yunan halkına dostluk elini uzatmış ve Türk - Yunan dostluğunun temelini daha ilk günden atmak istemişti.

Bunun bir anlamı vardı; Türk halkı, kapitalist emperyalizmin «piyonu» olarak Anadolu'yu işgaletmeye kalkan Yunan ordusu ile göğüs göğüse savaşmış; bu orduyu, tarihinin en büyük yenilgisine uğratmış ve sonradan savaştığı ve yendiği devletle -geçmişi tümü ile unutarak- dostluk kurmaya çalışmıştır.

Bu soylu jestin anlamı Yunanlı dostlarımızca yeterince anlaşılmış değildir.

Pan-Helenik Yunan Başbakanı, parti tabelasının içindeki bir sözcük olan «sosyalizmi» ve sosyalizmin tarihi materyalist anlayışını benimsiyorsa, Yunan Silahlı Kuvvetlerinin, 1919 yılında, «uluslararası burjuvazinin çıkarlarına» hizmet etmek için «tekelci kapitalizmin» bir çeşit «kiralık katili» olarak Anadolu topraklarına çıktığını -bağrına taş basarak da olsa- kabul etmek zorundadır.

Uzun yıllar, kapitalizmin kalesi ABD'de yaşayan ve Amerikan uyruğunu taşıyan Pan-Helenik Başbakan, herhalde, bugün, «uluslararası finans kapitalin» Yunanistan için ne gibi roller uygun gördüğünü de anlayacak yetenektedir. Böylece çıkacak bir sıcak savaşın, kimlere yararlı olacağını, herhalde, bu eski Amerikan yurttaşı, bütün koşul ve sonuçları ile bilebilecek durumdadır.

1974 temmuzunda Yunan cuntasından emir alan Sampson adlı Kıbrıslı faşistin giriştiği serüvenin cunta içinde General İoanadis'e kadar dayandığını bilenler için, Türkiye'nin Ada'ya niçin müdahale etmek zorunda kaldı-

insanlar...
GAZETE
NE?!!
KIYAMET
KOPACAKMIŞ?
HAH HAH HAH
İNSANLAR PANİĞE KAPILMIŞ...
HOH HOH HOH
HOH HOH HOH
21. YÜZYILDA BUNA İNANMAK...
HAHAHAH
ÇOK KOMİK
ÖLDÜM VALLAHİ!
DİKKAT
kırmızı
düğme
ÇILK
BİZZZZ
İsmail Gülgeç

14.3.1982

ğını anlamak hiç de güç değildir.

Adaya, toplu kırımı önlemek için uluslararası antlaşmalara uygun olarak müdahale edilmiştir. Ve bu müdahale sonunda, İoanadis gibi faşist generallerin planladıkları çılgınlıkların önüne geçilmiş; Kıbrıs Barış Harekâtı sonucundadır ki, cunta yıkılabilmiştir.

Pan-Helenik Başbakan, bugünkü «kariyerini» ve iktidarını büyük ölçüde Kıbrıs Barış Harekâtı'na borçludur. Kıbrıs Barış Harekâtı sonunda cunta düşmüş ve Yunan halkı ancak böylece özgürlükçü rejime kavuşabilmiştir. Bu da yadsınmaz bir determinizmdir.

Papandreu, iç başarısızlıklarını önlemek isteyen bütün faşist ve şovenist hükümetler gibi yapay «dış tehlike» kavramı oluşturmak ve başarısızlıklarını, bu eski ve geleneksel faşist taktiğine göre unutturmak isteyebilir. Siyasal gücü, kendi burjuvazisine yetmeyen Pan-Helenik iktidar, Ege'de ve Kıbrıs'ta Yunan cuntasından miras kalan serüvenleri sahneye koymaya kalkışacaksa, kendilerine tarihin, Yunan halkı için büyük derslerle dolu olan, 1919 ve 1974 olaylarını anımsatmakla yetiniriz.

Biz barış istiyoruz. Bu barışın gerek iç ve gerek dış sorunlarımızı tümüyle kapsamasından yanayız.

Papandreu'ya kendi çıkmazları ve düşleri ile başbaşa bırakıp içimizde, çok yönlü kışkırtmalarla sahneye konan acımasız terörün yok ettiği iç barışı bir an önce kurmak, ulusal birliği pekiştirmek ve demokrasiye geçiş sürecinde, kişiler ve kurumlar arasındaki karşılıklı hoşgörüye dayanan diyalogları kurmak ve sıklaştırmak zorundayız.

Biliriz ki, en yenilmez güç, ulusal birlikten geçer ve bu ulusal birlik barış ortamı içinde güçlenir; kök salar...

İşçiler aklanıyor

Şükran KETENCİ — 18 Mart 1982

Son günlerde bazı önemli sanayi kuruluşlarımızın genel kurulları ardarda oluyor. Bu nedenle de, nasıl formüle edilirse edilsin, ekonomik raporlar bazı önemli gerçekleri sergilemiş oluyor. Öncelikle sanayi kuruluşlarımızın bankalara ödedikleri faizlerin, personel giderlerinin iki katına ulaştığı ortaya çıkıyor; örneğin KORDSA'da finansman ve tanıtma giderleri toplam satışların %40'ına ulaşmış. LASSA'da personel ve idari giderlerin tümü giderler içinde %11 pay tutarken, finansman giderleri %87'e ulaşmış.

Önemli işadamlarımız sadece özel toplantılarda değil, komuoyuna yaptıkları açıklamalarda da, en önemli sorunun finansman olduğundan, işçi giderlerinin çok büyük pay almadığından söz eder oldular...

Türk-İş'in DPT çalışmalarını veri yaparak hazırladığı ekonomik raporda, emek gelirlerinin yurtiçi faktör gelirler içindeki payının 1977 sonrası düştüğü vurgulanıyor; 1977'de %34 olan emek gelirleri payı 1978'de %28'e, 1979'da 26.9'a düşmüş. Gelişmiş ülkelerde ise emek gelirleri payı % 50-70 arasında değişiyor. Bir başka çalışmaya göre ise imalat sanayiinde gerçek ücretler 1978'de 8.2 1979'da 17.8 1980'de 16.8 oranlarında düşmüş. Bu gerçekler karşısında Türk-İş gerçek ücretlerin artırılması değil, hiç değilse 1976 yılı baz alınarak satınalma gücünün korunmasını, toplu sözleşmeler yenilenirken ölçünün buna göre saptanmasını öneriyor...

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma ve Endüstri İlişkileri Enstitüsü'nün Anayasa'ya ilişkin görüşü belirlenirken. 1963 - 1980 dönemi özgür sendikal uygulamanın bir değerlendirilmesi de yapılıyor. Özet görüş olarak, şu önemli gerçek vurgulanıyor: «Ülkemizin ekonomik ve siyasal koşullarının nisbeten elverişli olduğu dönemlerde işçi-işveren ilişkilerinde ciddi bir sorunla karşılaşılmamış, emek sahipleri artan milli gelirden adil pay aldıkları gibi ulusal üretim ve verimlilik de belirli artışlar sağlamıştır. Buna karşılık ekonominin darboğazlara girdiği, işsizliğin arttığı, fiyat hareketlerinin pek az ülkede rastlanan bir hız kazandığı, devlet otoritesinin hiçe sayıldığı, siyasal partilerin kısır bir çekişme içinde parlamentoyu işlemez hale getirdikleri dönemlerde işçi-işveren ilişkileri de bu durumdan etkilenmiş, toplu pazarlık süreçleri uzamaya, grev ve lokavtlar yoğunlaşmaya, yasadışı eylemler çoğalmaya başlamıştır.»

Sanayi kuruluşlarımızın ekonomik raporlarında, yıllara göre yapılan üretim tabloları ise bir başka önemli gerçeği vurguluyor: Büyük grevlerin yaşandığı 1980 yılı dışında, 1978, 1979, 1981 üretim tabloları karşılaştırılmasında, hiç de kamuoyuna sunulduğu gibi bir üretim patlaması söz konusu değil. Üretim toplamlarında yıllara göre doğal gelişimin dışında, önemli artışlar görülmüyor. Oysa 1981 yılında, işverenlerimizin üretim artışlarında ayak bağı olarak gösterdikleri, işçi hareketleri, sendikalar yoktu. Yine işverenlerimizin kendi açıklamalarından anladığımız kadarı ile, son aylarda üretimde çok daha önemli düşüşler söz konusudur. Bu kez kamuoyuna şikâyet edilecek

sendikalar, grevler ve direnişler de yok. Üretim, aşırı stoklar nedeni ile, işverenlerin kendi iradeleri ile aldıkları kararlar sonunda, kapasitelerin yarısının altına bile düşürülebiliyor.

Kısacası, Türkiye'nin, halkımızın çıkarları açısından arzu edilmeyen, istenmiyen iki olgu; «Ekonomik darboğaz ve sendikal hakların bir dönem için kullanılamaması», işçilerin aklanmasına, sendikaların Türk ekonomisinin, sanayiin gelişmesinin sorumlusu olmadıklarının anlaşılmasına yaradı. Özellikle 1977'ler sonrası yoğun bir kampanya ile, işçiler ve sendikalar aleyhine yapılan propagandaların gerçeği yansıtmadığı, ekonominin bozulmasından işçiler ve sendikaların sorumlu olmadıkları kanıtlandı.

Türkiye, Yunanistan ve Sovyetler

Ergun BALCI — 18 Mart 1982

Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler gerginleştikçe, iki ülkenin Sovyetler Birliği ile olan ilişkileri de ilginç bir nitelik kazanıyor. Çünkü Yunanistan'ın Ege Denizi'nde karasularını 12 mile çıkartma iddiası, Sovyetler Birliği'ni de doğrudan ilgilendiriyor. Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkartması, Ege Denizi'nin Türk gemilerine olduğu gibi Sovyet gemilerine de kapanması anlamına gelir. Gemilerini, bir NATO ülkesinin karasularından geçirme zorunluluğu herhalde hiçbir Sovyet liderinin hoş karşılamayacağı bir olgudur. Papandreu da bu gerçeğin bilincinde olduğundan, Moskova'ya şirin görünmek ve kuşkularını yatıştırmak için yoğun çaba harcıyor. Sovyet gemilerine Yunan limanlarında onarım olanağının sağlanması, Sovyetler Birliği ile Polonya'ya yaptırım uygulanmasını öngören NATO bildirisine Yunanistan'ın çekince koyması, Atina'nın, Polonya'da sıkıyönetim ilan edilmesinden ötürü Moskova'yı eleştirmeyi reddetmesi ve Türkiye'nin talihsiz biçimde çekimser kaldığı BM'deki oylamada İsrail ve ABD aleyhinde oy kullanması, Papandreu'nun Moskova'ya şirin görünme çabalarının bir bölümü olarak değerlendirilebilir.

Papandreu bu politikasının meyvesini alıp, Sovyetler Birliğini Türkiye ile olan anlaşmazlığında kendi yanına çekmeyi, en azından 12 millik karasuları konusunda nötralize etmeyi başarmış mıdır?

Sovyet basınında bir süre önce Ege ve Kıbrıs konularında Yunanistan'ı destekler nitelikte yazıların çıkması bu izlenimi uyandırmıştır.

Ancak biz, Kremlin liderlerinin, deyim yerindeyse bu kadar kolay «tava geleceklerine» pek inanmıyoruz. Sovyet liderleri, Papandreu'nun sözüm ona sosyalistliğini de, anti-emperyalistliğini de gerçek boyutları içinde görüp değerlendirecek kadar deneyim sahibidirler.

Bu bakımdan, Sovyet basınında çıkmış olan bazı yazıları Moskova'nın Türk - Yunan uyuşmazlığında Atina'yı desteklediğinin kesin bir göstergesi olarak kabul etmenin, biraz aceleci yorum olacağına inanıyoruz. Bu tür yazı ve yorumların Papandreu'nun yaptığı jestlere karşı verilmiş «taktik» bir yanıt olması ihtimali bize daha güçlü görünüyor.

Papandreu yaşam boyu iktidara gelmiş değildir. Yarın, koltuğunu sağcı bir yönetime terkedebilir. Daha da ötede, yeni bir darbe ile, Atina'da Albaylar cuntasını andıran faşist bir yönetim işbaşına gelebilir. Bu durumda Sovyetler'in gemilerini Yunanistan'ın 12 millik karasularından geçirmek zorunda kalmaları herhalde Kremlin liderlerinin hiç de hoşuna gitmez.

Kaldı ki, Ulusu hükümeti dikkatli ve dengeli bir politika izlemekte, Papandreu'nun gösterişe yönelik davranışlarından kaçınmakla birlikte, Sovyetler Birliği'ne, Türkiye'nin dostluğuna güvenebileceğini her fırsatta belirtmektedir. Örneğin Dışişleri Bakanı İlter Türkmen, geçtiğimiz yıl Sovyetler Birliği'ne yaptırım uygulanmasının kararlaştırıldığı NATO toplantısından yurda dönüşünde, anlamlı bir söz söylemişti; «Toplantıda Sovyetler'e yaptırım uygulanmasına karar verildi. Ancak bizim ekonomik durumumuz biliniyor. Bu konuda yapabileceklerimiz sınırlıdır. Ayrıca Sovyetler Birliği ile komşuluk ilişkilerimiz de var» demişti...

Günün heyecanı içinde ne yazık ki, gözden kaçan bu açıklama, Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerine gölge düşürmeye niyeti olmadığını göstermesi bakımından ilginçti.

Sayın Ulusu'nun geçtiğimiz hafta düzenlediği basın toplantısında yaptığı konuşmada da, yine üzerinde gerektiği kadar durulmayan çok anlamlı bir tümce vardı. Ulusu konuşmasının dış politikaya ilişkin bölümünde, «Türkiye'nin güçlenmesi, sadece müttefiklerine değil, müttefiklerinin dışındaki ülkelere de güven vermelidir» diyordu.

Ulusu, bu sözleri ile Türkiye'nin dış politika anlayışını açıkça ortaya koyuyordu. Atatürk'ün «Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesine bağlı olan Türkiye, bölgede NATO üyesi olmayan ülkelerle de iyi dostluk ilişkilerini geliştirmek istiyor. daha da ötede kendisinin güçlenip, dünyamızın en karışık yöresinde istikrar unsuru olmasını, bu ülkeler içinde güven verici bir gelişme olarak sayıyordu.

Başbakan Ulusu'nun bu sözü, Moskova'nın

herhalde dikkatini çekmiştir. Çünkü Sovyetler Birliği, geleneksel olarak, «yumuşak karnının» bulunduğu Güneyinde, güçlü ve güvenebileceği bir Türkiye'nin varlığını çıkarlarına uygun bulmuştur.

Bolşeviklerin Dışişleri Bakanı Çiçerin, Lozan Konferansında, belki de kraldan fazla kralcı bir tutumla, Boğazlarda mutlak Türk egemenliğini savunmuştu. Atatürk'le Lenin tarafından temelleri atılan dostluk, 2. Dünya Savaşı sonunda Stalin'in yaptığı Boğazlara ilişkin münasebetsiz teklifin yolaçtığı gerginlik döneminin dışında, aksamadan devam etmiştir.

Türkiye gerek Sovyetler Birliği, gerekse diğer komşu Sosyalist ülkelerle dostluğunu geliştirmek istemektedir. Nitekim Devlet Başkanı Kenan Evren, Bulgaristan'a yaptığı geziden sonra, Romanya ile Yugoslavya'yı ziyaret edecektir.

Şimdiye dek iyi komşuluk ve karşılıklı saygı ilkelerine titizlikle uyan Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki dostluk, bölgede istikrarın en sağlam güvencesi olarak görünmektedir. Ankara ile Moskova'nın Ege.de çıkarlarının aynı doğrultuda olduğu bir dönemde bu dostluğun daha da gelişmesi kuşkusuz iki ülke için de yararlı olacaktır.

Oyunlara dikkat!..

İlhan SELÇUK — 19 Mart 1982

Bizim gazetenin 17 mart günlü sayısında birinci sayfada bir haber yayınlandı. Londra'da çıkan «8 Days» dergisi (Pentagon kaynaklarına dayanarak) ABD'nin 1983'teTürkiye'ye yönelik askeri yardımlarının 1 milyar doları aşacağını bildiriyor. Reagan yönetimi buna karşılık ne istiyor?

Yanıt belli:

«— Askeri yardımı artırmasına karşılık ABD, Ortadoğu stratejisinde Türkiye'nin rol oynamasını istiyor. «Çevik Güç»ün bir bölümünün Türkiye'de üslenmesi, Mısır'da üs kolaylıklarına ve İsrail'de silahların depolanmasına duyulan gereksinmeyi azaltır.»

Oyunun kartları açık...

★

Acaba bu oyun tutar mı?

Ülkemizde bir tek kişinin bile Türkiye'nin İslam dünyasına saldırı için atlama taşı gibi kullanılmasına «evet» demesi olanaksızdır. Öyleyse Pentagon bu işi nasıl kıvırabilir? Bu adamlar deli değil ya?.. Koskoca kadroları, danışmanları, gizli ve açık örgütleri, bilgisayarlarla donanmış uzmanları var. Gerçi Reagan, Weinberger, Haig gibi kişiler sağduyudan uzak görünüyorlar; ama, onlar birer araçtır, kukladır, görüntüdür. Onları söyleten yönlendiren güçler vardır arkalarında...

O güçler ne düşünüyorlar?

Bugün Ankara'daki yönetimin ülkenin Basra Körfezi'ne yönelik tramplen gibi kullanılmasına karşı olduğunu biliyorlar. Öyleyse Pentagon (ABD Savunma Bakanlığı) ve CIA (Amerikan Merkezi İstahbarat Örgütü) geleceğe yönelik nasıl bir tasarım ve planlama içindedir? Eğer işin içinde birşeyler olmasa, (açık ya da gizli biçimde) ikide bir şu Çevik Güç öyküsü ortaya çıkar mı, temcit pilavı gibi tazelenir mi?

Adamların elbet bir bildikleri var.

★

Bildikleri şudur:

Bir ülkede Amerikan planlarını uygulamak için yerel yönetimi Pentagon'un ve CIA'nın tüm isteklerine «evet» dedirtecek ölçüde bağlamak gerekir. Bu işin yöntemi de siyasal iktidarı «içte ve dışta» soyutlamak, yalnızlaştırmaktır.

Bir yandan Yunanistan'ın baskı ve saldırı tehditi altında kalan, bir yandan da Avrupa'dan, Avrupa Konseyi'nden, AET'den soyutlanan Türkiye siyasal ve ekonomik ambargolarla çevrildikçe, zayıf duruma düşecektir. «Yunanistan'ı silahlandırıp Türkiye'ye silah ambargosu koymak« Washington'un dünkü stratejisi değil miydi?

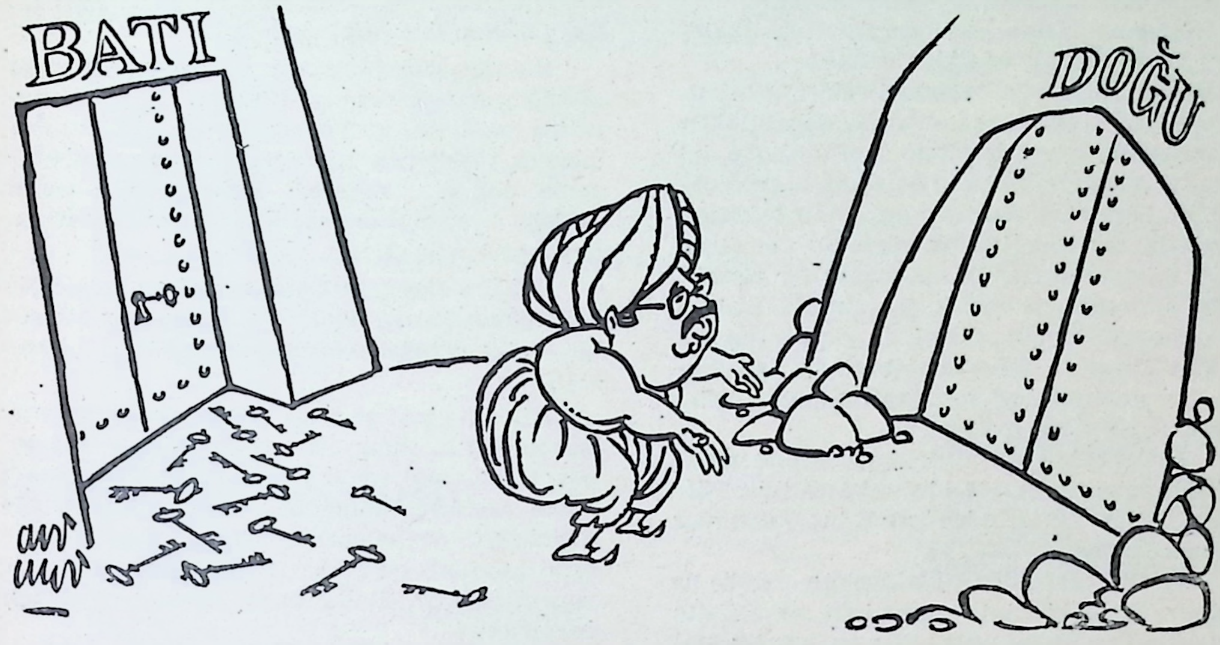
Amerika, Türkiye'yi önümüzdeki dönemde yalnızlaştırıp zayıflatacağını ve her isteğine «evet» diyecek duruma düşüreceğini ummaktadır.

General Haig, Avrupa'dan gelen eleştirilere karşı Türkiye'yi büyük bir «celadetle» savunur görünürken, kafasının içinde CIA'nın tilkileri dolaşıp durmaktadır. Böyle olması doğaldır; çünkü Haig, Ortadoğu'da elbette Amerikan çıkarlarını düşünecektir.

★

Avrupa'dan koparak yalnızlaşmak ve Amerika'nın Ortadoğu'da atlama tahtası olmak kolay değil. Çünkü Türkiye'de bir tek kişi ve Ortadoğu'da bir tek müslüman bu «Amerikanosiyonist plan»a «evet» demez, diyemez.

Ankara bu oyunları bilecek kadar deneyimlidir. Bunun içindir ki Avrupa'da Türkiye'yi dışlamak için çalışanlara gerekçe verecek işlemleri ülkemizde tezgâhlamaya çabalayanlara dur demek gerekiyor. Bu tür işlemler de büyük oyunun bir parçasıdır, bugünkü yönetimi yanlızlaştırma çabasıdır.

21.31.1982

Ekonomi, dış politika ve İsrail

Hasan CEMAL — 22 Mart 1982

KUVEYT — Arapça'da «Selam» barış anlamına geliyor ve «Salam» diye telaffuz ediliyor. Devlet Başkanı Evren'in misafir edildiği yerin adı da Selam Sarayı...

Önceki akşam Selam Sarayı'nda Evren onuruna verilen ziyafet öncesi, Ticaret Bakanı Kemal Cantürk ile ayaküstü sohbet ediyorduk. Moralinin son derece yükseldiğini söyleyince nedenini merak ettik. Şöyle dedi:

— «Öğleden sonra hale gittik. Sebze ve meyveleri görünce rahatladım. Moralim çok yükseldi. Artık hepsi memleketimizden geliyor. Geçen yıl sadece 40 milyon dolarlık meyve-sebze sattık Kuveyt'e. Bu yıl daha da artıracağız. Ayrıca Frigorifik kamyonlarla et de satıyoruz. Buraları inşallah tümüyle biz doyuracağız..»

Kemal Cantürk böyle diyordu.

Arap dünyasına açılma, Ortadoğu'ya ihracat ve ihracat seferberliği, yaşadığımız günlerin en güncel konularından biri. Bu alanda Türkiye'nin yapabileceği çok şey olduğu da bir gerçek. Tabii işin daha çok başında olduğumuzu akıldan çıkarmadan...

Mesela, 1.5 milyon nüfuslu Kuveyt'in geçen yılki ithalatı 7 milyar dolar civarında. Bir diğer deyişle 45 milyonluk Türkiye'nin ithalatı ile nerede ise eşit hacımda. Daha başka rakamlar da vermem mümkün. Kuzey Afrika ülkeleri ile birlikte Ortadoğu'nun yıllık ithalat hacmı bugün 140 milyar dolara ulaşmış bulunuyor. 10 yıl içinde 15 milyar dolardan yüzde binlik bir artış kaydederek 140 milyara sıçrayan dışalım hacminin 1990'da 220 milyar dolara yükselmesi bekleniyor.

140 milyar dolarlık bir pazarda bugün Türkiye'nin payı devede kulaktır. Geçen yıl ülkemiz bu büyük pazara sadece 1.2 milyar dolarlık mal ve hizmet satabilmiştir. Oysa, 140 milyar dolarlık ithalatın yalnızca yüzde biri Türkiye'de kayabilse, bu bölgeye dönük dışsatımımız bir anda 14 milyar dolara fırlayabilecektir. Bu miktar bugünkü toplam ihracatımızın üç katına yakındır. Ve Türkiye'nin sanayileşmesi, büyümesi için gerekli hayati fonlar açısından bunun ne anlama geldiği gayet açıktır...

Böylesine bir dışsatım seferberliğini gerçekleştirebilmenin, ekonomik koşulları, siyasal gerekleri olduğu da gözden uzak tutulmamalı. İçte duran yatırımlarla yerinde sayan üretimle dışsatım seferberliği tatlı bir düş olmaktan öteye gidemez. Bu bakımdan günümüzde uygulanan ekonomik modeli bağnazlıktan uzak bir biçimde irdelemek akılcılıkla eş anlam taşıyacaktır. Siyasal gereklere gelince, Türkiye konumundaki bir ülkenin dış politikasında bu alanda çok önemli bir unsur olduğunu kabul etmek yerinde olacaktır. Dış politika ile dışsatım arasındaki önemli bağlantıyı inkâr etmek,

özellikle Türkiye ile onun bulunduğu bölgede, günümüz koşullarında pek kolay değildir.

İsterseniz ezbere konuşmayalım ve dünkü Kuveyt basınından örnekler verelim.

Basra Körfezinin masmavi sularına bakan Kuveyt Hilton Otelinde kalıyoruz. Sabah erken bir hışırtı ile uyandık. Kapımızın altından iki gazete atılmıştı. Resmi görüşmelerin başlayacağı Sies Sarayı'na gitmek için zaten kalkmak üzereydik. Gazeteleri aldık, şöyle bir göz attık. Evren'in ziyareti her iki gazetenin de manşetinde ve fotoğraflı olarak yer almıştı. Birinin adı «Kuwait Times», diğeri de «Arab Times..» Kuwait Times'ın Evren'in ziyareti ile ilgili haber - yorumunun dört paragrafını aynen aktarıyoruz:

— «Bölgede 4 milyar dolar değerinde müteahhitlik işi olan ve 100 bin işçisi çalışan Türkiye, Körfez ülkelerinden kendisine yatırımlar çekmek istiyor.

Yetkili kaynaklar, Türkiye'nin İsrail ile diplomatik ilişkilerini kesmesinin ve Filistin Kurtuluş Örgütü'ne Ankara'da diplomatik statü tanınmasının Evren'den rica edileceğini belirttiler.

Resmi yetkililer, önde gelen bir İslam ülkesi olarak Türkiye'nin Arap topraklarında işgalini sürdürmekte olan İsrail ile diplomatik ilişkilerini devam ettirmemesi gerektiğini söylediler.

Yerel gazeteler İsrail'in Doğu Kudüs'teki işgalini sona erdirmek amacıyla Araplar'a yardım etmesi için Türkiye'ye çağrı yaptılar...»

Diğer İngilizce gazete Arab Times'te yer alan haber de sanki aynı ağızdan çıkmış gibi tıpatıp benzer satırları içeriyordu.

Türkiye'nin Körfez bölgesinde 4 milyar dolarlık müteahhitlik işi olduğu, petrol dolarlarını yatırım olarak kendisine çekmek istediği ve hemen arkasından İsrail ile ilişkiler. FKÖ'ne Ankara'da diplomatik statü falan... Dış politika, dışsatım, ekonomi...

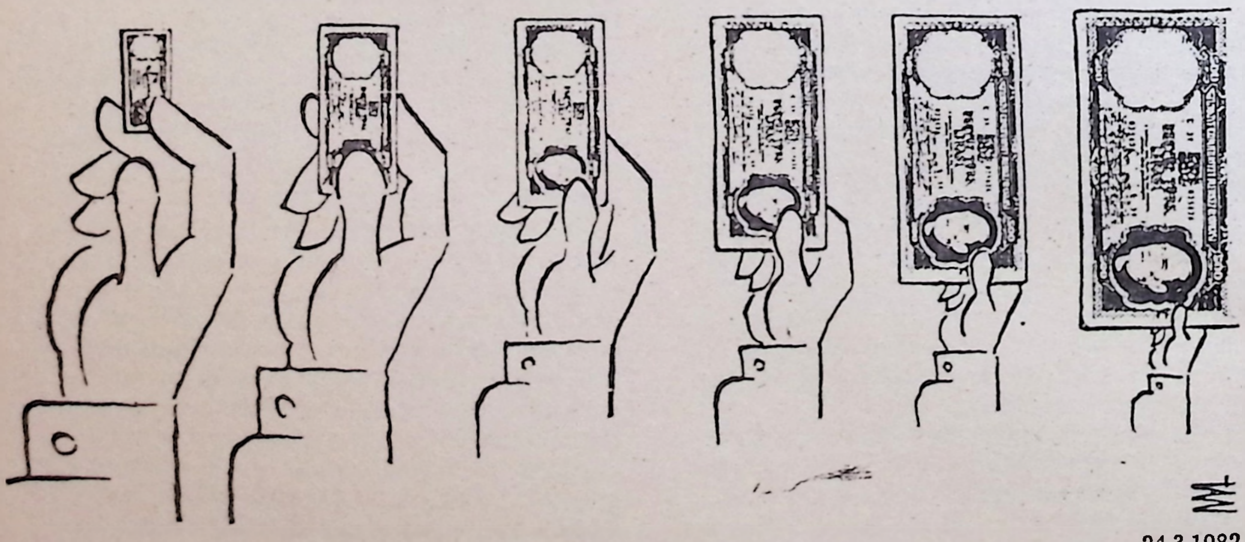
Nitekim Kuveyt tarafı bu duygularını dün sabah başlayan resmi görüşmelerde Türk heyetine belli etti ve Türkiye'nin İsrail ile diplomatik ilişkilerini tümüyle kesmesi temennisinde bulundu. Dışişleri Bakanı Türkmen'in deyişiyle, resmen olmasa bile Kuveyt tarafı bu temenniyi dile getirdi.

FKÖ'ye diplomatik statü konusunda ise yönelttiğimiz soruyu Sayın Türkmen «Bu alanda bir sorun olduğunu sanmıyorum» diye yanıtladı.

Pekiyi, şimdi sormak istiyoruz: İsrail, Golan tepelerini ilhak etti ve de Türkiye Birleşmiş Milletler'de İsrail aleyhindeki karar tasarısına çekimser kalabildi... Dışişlerimizin günümüzdeki deyimlerinin, siyaset planlayıcılarının herhalde bu kafayı ivedi olarak değiştirmeleri gerekir. Daha başka birşey söylemek istemiyoruz...

Bu satırları bitirip, kâğıdı daktilodan çıkartırken son bir sigara daha yaktık. Kibritin üstünde dikkatimizi çekti, şunlar yazılıydı: Hilton International Cyprus Hotelinin hatıra kibriti. Ayrıca, çalışma masamızın üstünde otelin bir duyurusu: «Güzel bir gün dileriz, her pazar akşamı Kuveyt Hilton'da Yunan gecesi, bekleriz...» duyurunun üstünde de Yunan ulusal giysileriyle folklor yapan bir grubun çizgi fotoğrafı...

Aklımıza geldi. Yunanistan, Golan dolayısıyla BM'de Türkiye'nin aksine, İsrail'i kınamıştı. Hem de FKÖ'ne Atina'da istenilen diplomatik statü tanımıştı... Dışişlerinin beyinlerine bu pazar sabahı Kuveyt Hilton'dan hatırlatalım dedik...

24.3.1982

24.3.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Ordu ve toplum

25 Mart 1982

Bangladeş ve Guatemala'daki askeri darbeler kimseyi şaşırtmamıştır. Bugün dünyanın çoğu ülkesinde askeri yönetimler politika aracı olarak kullanılmaktadır. Afrika, Güney ve Orta Amerika, Güney Asya'da silahlı kuvvetler önemli roller oynamaktadırlar. Bu tür orduların dışa dönük savunma gücü olmaktan, çok içeriye dönük bir baskı kuvveti olduğu da bilinmektedir.

Ne var ki, her askeri yönetimi aynı kefeye koyarak değerlendirmek kaba bir yaklaşımdır; yanlışlara yol açabilir. Her ülkenin kendine özgü koşulları ile birlikte ordusunun yapısı, darbe sonundaki siyasal doğrultuyu saptamaktadır. Genel kural şudur: Eğer silahlı güç, eline geçirdiği iktidarı siyasal partilerle örgütleyip halk yığınlarını yönlendiremezse, boşlukta kalmakta ve askeri darbeler zincirinin ilk halkası olmaktadır. Bu yörüngeye bir kez giren toplumda her türlü acı çekilmektedir. Dikta rejimine dönüşen askeri yönetimlerin bir ülkeye dirlik ve düzenlik getirmesine olanak yoktur. İster doğuda olsun, ister batıda, halkla bütünleşemeyen yönetimlerin silah gücü ile ayakta durması olanaksızdır.

Türkiye'de askeri yönetimin ülke tarihinden kaynaklanan kendine özgü nitelikleri ve gerekçesi olduğu açıktır; Avrupa Konseyi ve AET kapsamında bir askeri yönetim olamayacağı da açıktır; ancak belirlenen takvim içinde demokrasiye dönüş programının bugünkü yönetiminin siyasal programı niteliğine dönüştüğü de görülmektedir. Fikir özgürlüğünü içeren çok partili demokrasiyi kurabildiği ölçüde belirlenen program bütün toplumsal güçlerin desteğini koruyacaktır. Türkiye'de askeri yönetimi ele alırken Guatemala ve Bangladeş gibi toplumlardan ayrı nitelikler taşıdığımızı ve jeopolitik açıdan bir başka konumda olduğumuzu unutmamak gerekir.

★★★

Ne demek: "Ben Atatürkçü Değilim?„

Oktay AKBAL — 26 Mart 1982

«Türkiye'yi Batı uygarlığı koşullarına kavuşturacak olan devrim ilkelerine sımsıkı sarılıp da yurdumuzdaki sosyal ve ekonomik ortamı bir an önce düzeltmeye koyulmazsak çok partili demokratik rejim bu topraklar üzerinde hiç bir zaman tutunamayacaktır.»

Nadir Nadi bu satırları 4 mart 1962'de yazmış. Tam yirmi yıl önce... Öyle şeyler vardır ki önceden görmek -tabii görebilenler için- o kadar zor değildir. Pembe düşlere, uyutucu sözlere, aldatıcı görünüşlere kapılanlar, daha doğrusu bile bile bu duruma itilenler, önceleri kızarlar böyle sert; acı uyarılara... Tıpkı ağır hastanın acı ilaca ya da iğneye tepki göstermesi gibi.. Yatıp uyumak, aldanmak, tatlı hayallere dalmak yerine, her an tetikte olmak, her an geleceği düşünmek, yıpratıcıdır, ama gereklidir. Uzun yıllardır toplum karşısında ya-

zar olarak sorumluluk almış insanlar düşüncelerini açık açık yazıp söylemekle yükümlüdürler.

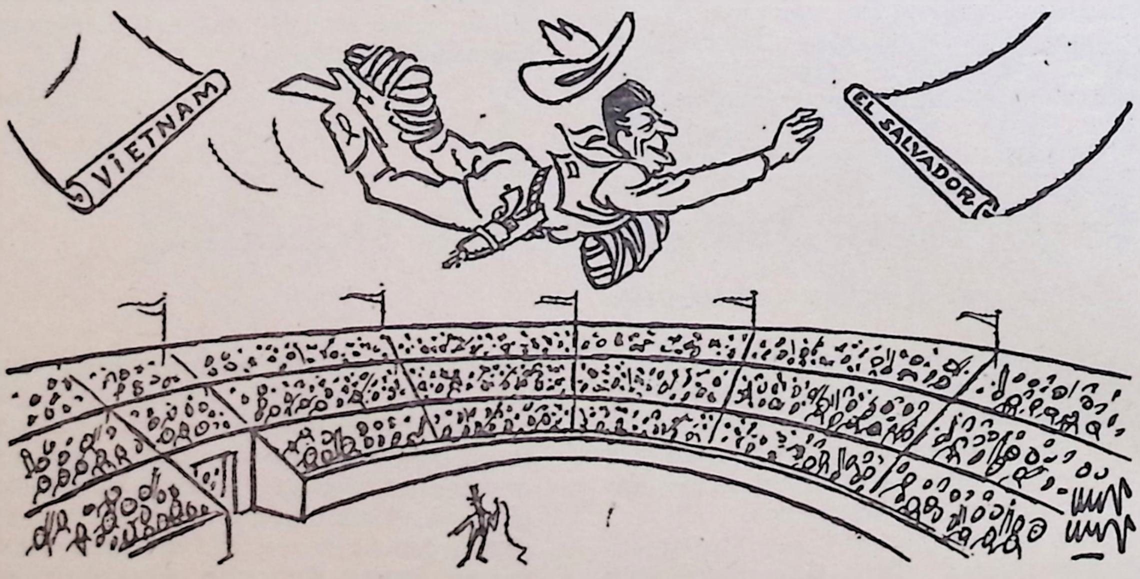
Nadir Nadi'nin yeni kitabı çıktı: «Ben Atatürkçü Değilim». Önce şaşkınlık uyandırıyor; nasıl olur, bunca yılın Atatürk devrimcisi Nadir Nadi, böyle bir şeyi nasıl söyler? Söyler, elbette söyler! Atatürkçü görünen, Atatürk maskesi takan, sonra da Atatürk'ten kalan ne varsa hepsini yozlaştıran, bozan ortadan kaldırmaya çalışanlar «Atatürkçü» sayılıyorsa, Nadir bey gibi devrimciler «Öyleyse, biz 'Atatürkçü' değiliz» diyeceklerdir! «Atatürkçü'lük» sözcük olarak bir anlam taşımaz ki; Atatürk devrimcisi misiniz? Atatürk'ün başlattığı, sürdürdüğü ilerici atılımdan yana mısınız? Bu toplumda çağdaş uygarlığın kurulmasından yana mısınız, gericiliğe, bağnazlığa, ilkelliğe, bir 'mutlu' azınlığın yönetimde etkin olmasına, 'halkın halk için yönetilmesini' önleyenlere 'karşı' mısınız? Atatürk devriminin sürekli bir ilerleme, bir atılım, gerçek bir «devrim» olduğu inancında mısınız? O zaman Atatürkçü, daha doğrusu Atatürk devrimcisi sayılırsınız; ancak o zaman...

'Atatürk Atatürk' diye Atatürk Devrimini ortadan kaldıranları yıllardır gördük, tanıdık. Böyleleri bugünlerde de ortalıktadır. Gerçek Atatürk devrimcileri her koşulda, her güçlük karşısında bile bunlarla savaşmak zorundadır. Bu inançlı gerçek Atatürkçülerin başında, Nadir Nadi yer alıyor. 'Ben Atatürkçü Değilim' kitabındaki yazılar —hem de hemen hepsi on beş - yirmi yıl önce yazılıp yayınlanmış yazılar— tarih önünde birer belge, birer kanıt, acı birer çığlık...

1960'da Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel şöyle demiş: «Halkı kandıramayacaksınız. Oy toplamak kaygısıyla sömürgen yobazları kullanmıyacaksınız. Savaşımlarınızı, tartışmalarınızı fikir planından ayırmayınız. Halk, Tanrı'nın ne dediğini kendi dili ile anlayacak, ibadetini de istediği gibi yapacaktır, araya kimse girmeyecek.» Böyleyken, ne oldu daha sonra? Hepimiz biliyoruz, gericilikten yardım uman politikacılar bir kez daha ülkeyi 'Atatürkçülük' adı altında çıkmazlara, Atatürk devrimine ters yollarra soktular ...Nadir Nadi yıllardır yinelemekten bıkmamış; «Türk demokrasisinin üzerinde yükseleceği basamaklar Atatürk ilkeleridir. O basamakları ayağımızla iter de uygarlık katına merdivensiz tırmanmaya kalkışırsak her defasında tepeüstü yuvarlanacağımızdan şüphemiz olmasın.»

Nadir Nadi'nin başka bir kitabının adı da «Atatürk İlkelerinin Işığında Uyarılar»dır. Hep uyarı, uyarı!... Sonuç, yine çıkmaz?.. Nedeni ortada: Atatürk adını söyleyerek, Atatürk'e karşıt, ters ne varsa yapmak, gerçekleştirmeye kalkışmak.. Nadir Nadi, bu son kitabına bir sonsöz eklemiş, orada diyor ki: «Oysa böyle mi olmalıydı?.. Atatürk «Beni kalıplaştırın, yontularımı döküp, kent, kasaba alanlarına dikin, arada bir önümde esas duruşa geçip selamlayın, sonra da bildiğinizi okuyun»mu demişti... Ne yazık ki onun 15 yılda başardıklarını o günden bu güne geçen 45 yıl içinde biz törpüleye törpüleye büyük ölçüde zedeledik..»

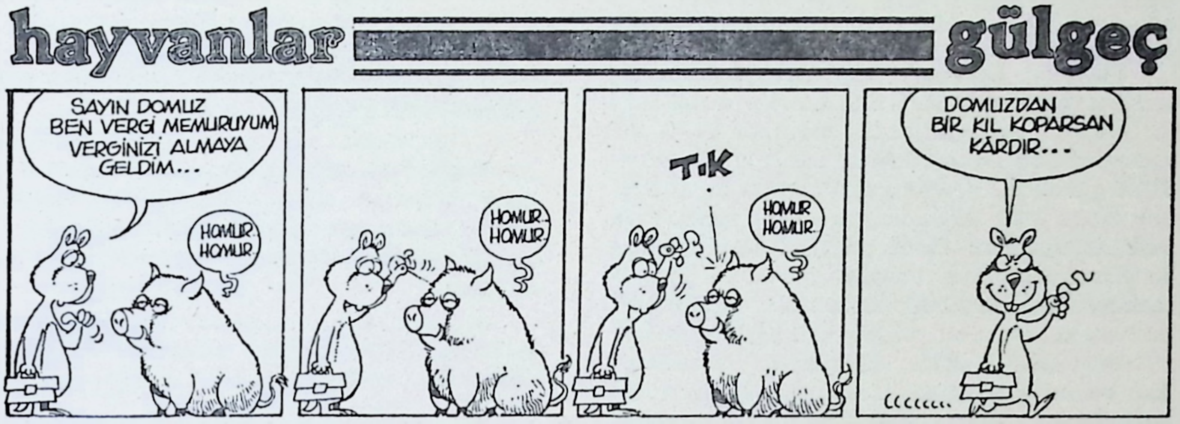
Nedir çare, nedir kurtuluş yolu? Nedir Atatürk devrimine gerçekten bağlı olanların yapması gereken şey?.. Nadir Nadi şöyle diyor bu konuda: «Bugün için yöneticilerimizi bekleyen en büyük görev gençliğimizi bunalımdan kurtaracak önlemleri bir an önce almaktır. Bunların başında da onu gerekli gereksiz Atatürk yontuları önünde saygı duruşuna zorlamaktansa, ona özgür düşüncenin kapılarını açmak çabası gelmektedir. Atatürk ilkelerini basmakalıp

27.3.1982

sloganlarla gençliğe ezberletmenin tutarlı bir yöntem sayılmayacağını son 30-40 yılda görmedik mi?..»

«Ben Atatürkçü Değilim»deki yazılar bugünlerde yazılmış gibi yepyeni, güçlü etkileyici!.. Böyle bir yapıt her Atatürk devrimcisinin kitaplığında yerini almalıdır.

27.3.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Atina'ya karşılık...

28 Mart 1982

Yunanistan Başbakanı Papandreu'nun Türkiye'ye yönelik düşmanca tutumu sürmektedir. Devlet Başkanımız Sayın Evren, «Ege'nin dostluk denizi olmasını» dilemişti. Ancak öyle görünüyor ki, Atina'nın olumsuz davranışları Ankara'yı gerekli önlemleri almak zorunda bırakacaktır. Sürekli düşmanlığı sürekli dostlukla karşılamak olanaksızdır.

Nitekim Cumhuriyet bu konuda Ankara'nın önemli bir adımını dün kamuoyuna duyurmuştur. Yunan Hükümetinin Bai Trakya'da yaşıyan Türk azınlığın vakıf ve mallarına el koyması durumunda, Ankara, ülkemizdeki Rum azınlığın vakıf ve mallarını kamulaştıracaktır. Bu önlem için gerekli yasa tasarısı hazırlanmaktadır.

Yunan Hükümeti bir süreden beri Batı Trakya'lı Türkler üzerine baskılarını yoğunlaştırmış bulunmaktadır; Türk vakıflarını kamulaştırma yolunda girişimlere geçmiştir: ekmeğini tarımdan sağlayan Türklerin topraklarına yönelik kamulaştırma işlemleri de yürümektedir. Bu durumda Türk Hükümetinin seyirci kalması olanaksızdır ve «karşılık» zorunluğu «doğmaktadır. Karşılık verme hakkını Türkiye'ye Devletler hukuku tanımaktadır. Ankara'nın yasal hazırlığı doğal bir yöntemin kullanılması içindir.

Atina'nın Türkiye'ye yönelik düşmanca tutumunun Batı Trakya Türklerine dönük eylemlere dönüşmesi, insan haklarına açık saldırıdır. Papandreu'nun ırkçı politikasının faturasını Batı Trakya'da yaşıyan Türk'ler mi ödeyecektir? Buna karşı doğacak zorunlukların Türkiye'de Rum yurttaşlar zararına bir durum yaratması kaçınılmaz olmaktadır.

Papandereu, Ankara'yı böyle bir yola iterek Amerika ve Avrupa'daki Ortodoks Kilise örgütlerini ve Hıristiyanlık dünyasının tepkilerini gündeme getirmeye çalışmaktadır; ama bütün bu çabaların Yunanistan'a ve Batı dünyasına yarar getireceği kanısında değiliz.

Türkiye hem ulusal çıkarlarını, hem de Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarını savunacak güçtedir ve bu alanda yalnız kalmayacaktır.

★★★

İlter Türkmen: İsrail ile ilişkiler bizim için yüktür

30 Mart 1982

Ekonomi Servisi — Dışişleri Bakanı İlter Türkmen, «İsrail'le ilişkilerimiz bizim için bir yüktür» dedi. İktisadi Kalkınma Vakfı tarafından dün İstanbul'da düzenlenen toplantıda «Dış Politika ve Ekonomi» konulu bir konuşma yapan İlter Türkmen, konuşma sonrasında TÜSİAD Başkanı Ali Koçman'ın, «İsrail oldu - bittiler yaratmaya devam ederse bu ülkeyle ilişkilerimizi kesmemiz söz konusu olabilir mi? şeklindeki sorusunu yanıtlarken şöyle konuştu:

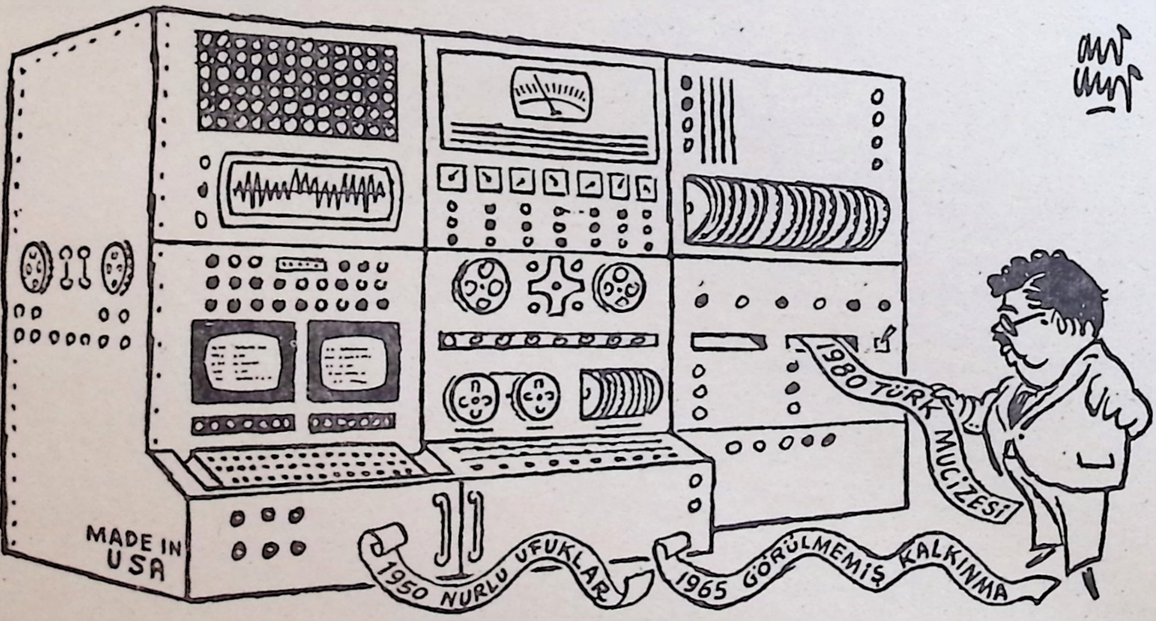
«Dış politikamızın en hassas noktalarından birine değindiniz. İsrail'le ilişkilerimiz bizim için bir yüktür. Fakat biz dış ilişkilerimizi topluca değerlendirmek zorundayız. Arap dostlarımız da bunu takdir ediyorlar. İsrail tecavüzkâr siyasetini sürdürürse bizim de bazı tepkiler göstermemiz gerekebilir. İsrail'de daha dengeli bir yönetim («leadership») ortaya çıkarsa bundan da ancak memnunluk duyarız.»

İlter Türkmen daha önce yaptığı konuşmada Türkiye'nin Batı Avrupa ve Ortadoğu ülkeleriyle ekonomik ilişkilerinin birbirini tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olduğunu belirterek şunları söyledi:

«Türkiyemiz her yönüyle bir köprü ülkedir. Böyle bir ülkenin Ortadoğu ile ilişkileri geliştirirken Batıya sırt çevirmesi, Batı ile ekonomik entegrasyonu gerçekleştirirken Ortadoğu ile ilişkileri bir kenara itmesi söz konusu olamaz.»

Konuşmasında ekonomik menfaatlerimizin siyasi tercihlerimize tesir etmesinin kaçınılmaz olduğunu belirten Türkmen şöyle devam etti:

«Hükümetçe aldığımız karar açık ve kesindir. Siyasal ortam elverdiğinde Türkiye tam üyelik müracaatında bulunacaktır. Zamanı geldiğinde müzakere masasına teslimiyet havası içinde değil, güçlü ekonomik ilişkilere sahip bir partöner olarak oturulmasının isabetine kaniyim. Esasen bugün uygulanan serbest piyasa anlayışına dayalı istikrar programı sağlıklı bir biçimde Ortak Pazar'a katılmamızı hazırlamaktadır.»

31.3.1982

Korku...

Uğur MUMCU — 31 Mart 1982

Kaçakçılık operasyonunda bazı polislerin rüşvet aldıkları anlaşılmış ve bir komiser yardımcısı ile dört polis gözaltına alınmış. Dışalımına izin verilmeyen milyarlık mallarla ilgili

operasyonda komiser yardımcısı ve dört polis, işi örtbas etmek için rüşvet almışlar. İstanbul Mali Şube Müdürü Sadettin Tantan olaya elkoymuş ve meslekdaşlarını üzerindeki para ile birlikte yakalamış. Tantan ve arkadaşlarını yürekten kutluyoruz.

Bu gibi olaylar ne yapalım ki, oluyor! Uyuşturucu madde ticareti yapan Emniyet Narkotik Büro Şefleri de çıkıyor. Bunlar, yine meslektaşları tarafından yakalanıyor. Örnekleri var, biliyoruz.

Rüşvetin en çok döndüğü yer, bu kaçakçılık işleridir. Bizim, gazete olarak yıllardır üzerinde yana-yakıla durduğumuz kaçakçılık dosyalarında bugüne kadar kanıtlanan ya da henüz kanıtlanmamış bir sürü rüşvet olayı vardır.

Bu rüşvetleri alanların kimler olduklarını biliyoruz. Ancak bu aşamada elimizde henüz yeterli kanıt yok. Ancak yine biliyoruz ki, şu anda işlem gören bazı dosyalarda, böyle rüşvet olayları kovuşturulmak üzeredir.

Bu dosyalar açıldığında bakın kimler çıkacak, hangi kamu görevlileri, hangi silah kaçakçılarından nasıl ve ne yolla rüşvet aldıkları iyice anlaşılacak, takkeler düşecek, nice keller görünecektir!..

Şimdiden yürekleri kararmaya başlamıştır. Çünkü, ipin ucu yakalanmıştır. Artık bundan sonrası kolaydır. Bu dosyalar, en duyarlı, en güvenli insanların ellerindedir. Dosyaların kapakları açılmış, rüşvetçilerin adları birbir saptanmıştır. Evet saptanmıştır!.

Hani o ünlü deyiş var ya: öyle; artık şimdi «korkuyorlar, korkacaklar, korksunlar...» Dosyalar açılıyor. Rüşvetçiler bir bir beliriyor. Ülkeyi kana bulayan bu acımasız teröre silah ve mermi sağlayanlara kimler kol-kanat germiş, hepsi yakında anlaşılacak.. Hani İsmet Paşa'nın o ünlü deyişi var ya «suçluların telaş ve heyecanı», işte bu heyecan, bu telaş çoktan sarmıştır yüreklerini.. Korkuyorlar, korkacaklar!

Adları birbir saptandı, bundan sonra, ne yaptıkları, kimlerden ne para aldıkları, hangi işi örtbas ettikleri bir bir belli olacak.. Yok çaresi olacak! İstedikleri kadar çırpınsınlar, bunlar belli olacak, adları, sanları, görev yerleri ile bütün dosyalar gözler önüne serilecek. Yakında, hem çok yakında!.

Bir yurtsever üst görevli, bu olaylara elkoydu, birtakım kişilerin ifadeleri alındı ve dosyalar, bu konularda en duyarlı olan insanların ellerine ulaştı. Yakında bu dosyalar açılacak.

Şimdi hesap zamanı, şimdi hesap sorulacak, hem de tek tek.. Hem de kendilerini en güçlü sananlardan. Kendilerine hiç dokunulmaz sananlardan. Hiç umulmayan kişilerden.

«Kimler bunlar?» diyeceksiniz. Bilen biliyor. Bilmeyen de nasılsa yakında öğrenecek.

Korku yüreklerine bir zehirli yılan gibi girdi şimdiden, hesap verecekleri günden korkuyorlar!.

Korkuyorlar, korkacak'ar, korksunlar...

31.3.1982

AYIN DÖKÜMÜ

2 Mart

— Ulaştırma Bakanı Necmi Özgür istifa etti, yerine DM üyesi Prof. Mustafa Aysan atandı.

3 Mart

— Atina, Ege'de Bern Antlaşmasını ihlal etti.

— Yunanistan ihtilaflı sularda petrol aramaya başladı.

— İspanya'da ordu, Kral Juan Carlos'a muhtıra verdi.

6 Mart

— Türkiye de ihtilaflı sulara girecek.

8 Mart

— El Salvador'da katliam: 73 kişi boğazı kesilerek öldürüldü.

10 Mart

— Bülent Ecevit'in pasaport isteği reddedildi.
— CHP ve yöneticileri için soruşturma açılacağı bildirildi.

11 Mart

— Bülent Ecevit'in askeri savcılıkça ifadesi alındı.
— AET'nin Barış Derneği tutuklamalarıyla ilgili notasını reddettik.
— ABD Libya'dan petrol alımını durdurdu.

13 Mart

— Üç sol eylemci Seyit Konuk, İbrahim Etem Coşkun ve Necati Vardar hakkındaki idam cezaları bu sabah infaz edildi.
— Ulusu basın toplantısında Yunanistan'ı uyardı: Hakiarımıza tecavüz mukabele görecek.
— Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan için 6-16 yıl hapis istendi.

15 Mart

— 428 sanıklı İstanbul Dev-Sol davası başladı.
— KTFD'nde Mustafa Çağatay başkanlığındaki koalisyon hükümeti açıklandı.

16 Mart

— Devlet Bakanı İlhan Öztrak: Uluslararası Af Örgütü'nün 60 işkenceyle ölüm iddiasından 15'i doğru.
— Yüce Divan'da yargılanmakta olan Şerafettin Elçi beraat etti. Tuncay Mataracı ise 36 yıl hapis ve 787 milyon lira para cezasına mahkûm oldu.

17 Mart

— MGK, Şerafettin Elçi ve Selahattin Kılıç'ı Yüce Divan'a sevketti.
— Libya ABD'ni sert bir biçimde uyardı: Sirte Körfezi'nde manevra 3. Dünya Savaşı'na yolaçabilir.

18 Mart

— MGK ceza infaz yasası değişikliğini kabul etti.

19 Mart

— El Salvador'da askerler 4 Hollandalı gazeteciyi öldürdü.

20 Mart

— Devlet Başkanı Evren'in Kuveyt gezisi başladı.
— Ege'nin beş ilinde sokağa çıkma yasağı kaldırıldı.

22 Mart

— Evren Kuveyt'te: «İsrail Ortadoğu'da en büyük gerginlik kaynağı,» dedi.

23 Mart

— ABD'de Boston Fahri Konsolosluğumuz bombalandı.
Guatemela'da «Genç Subaylar» yönetime el koydu.

24 Mart

— Bangladeş'te askeri darbe oldu. Genelkurmay Başkanı General İrşad Devlet Başkanı ve Sıkıyönetim Komutanı ilan edildi.

25 Mart

— Yunan Başbakanı Papandreu: «Toprak bütünlüğümüz tehdit altında,» dedi.
— Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Halkevlerinin kapatılması istemiyle dava açtı.

26 Mart

— Hükümete yetki veren tasarı Bakanlar Kurulu'nda kabul edildi: Rum azınlığın mallarına el konabilecek.
— Sağ eylemci Fikri Arıkan'ın idam cezası infaz edildi.

27 Mart

— DİSK iddianemesinde adı geçen CHP'li parlamenterlerin ifadelerinin alınmasına başlandı.

28 Mart

— Askeri mahkeme zabıta ve savcılık soruşturmasının farklı olduğuna karar verdi.

29 Mart

— Dışişleri Bakanı Türkmen: «İsrail ile ilişkiler bizim için yüktür,» dedi.

30 Mart

— Ankara Batı Trakya'daki Türk vakıflarının kamulaştırılması konusunda Atina'yı uyardı.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Mümtaz ZEYTİNOĞLU
Ulusal Sanayi
[illegible]
EDERİ 100 LİRA
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 38/41 Cağaloğlu İSTANBUL

Cumhuriyet

58. Yıl; Sayı: 20721 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 11 Nisan 1982 Pazar

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Prof. Nusret HIZIR
Felsefe Yazıları
2. Basım Çıktı
Ederi: 250 Lira
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 38/41 Cağaloğlu İSTANBUL

Grev yasağının sınırları genişliyor

Danıştay'da açılacak grev erteleme davası 15 günde sonuçlanacak

- Temizlik, kömür, petrol üretim - dağıtım işlerinde, bankacılık işkolunda ve turizm mevsiminde turistik tesislerde grev ve lokavt yasaklanıyor.
- Grev oylamasında, oylama sırasında çalışan işçilerin yarısından fazlasının oyu sonuca etkili olacak.
- Grev ertelemesinin 90 günü aşması halinde Çalışma Bakanlığı Yüksek Hakem Kurulu'na başvurabilecek.

Erbil TUŞALP

ANKARA — Toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt yasağı tasarısında yasak alanları genişletiliyor. Önümüzdeki günlerde MGK'ne [illegible] temizlik işleri ile kömür, petrol üretim ve dağıtım işlerinde, bankacılık işkolunda ve turizm mevsiminde turistik tesislerde grev ve lokavt yasaklanıyor. [illegible]

[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

YÖK'ün kararı: Serbest hekimlik stajı getirildi

- Yüksek Öğretim Kurulu'nun bu kararı uyarınca Tıp Fakültesi altıncı sınıfındaki bir öğrenci özel muayenehanelerde staj yapabilecek

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Yüksek Öğretim Kurulu yeni bir karar olarak, Tıp Fakültelerinde eğitim ve öğretim planı ile ilgili ilkeleri belirledi. Bu karar ile «Serbest hekimlik Stajı» getirildi. Yetkililer, serbest hekimlik stajının Tıp Fakültesi altıncı sınıfındaki bir öğrencinin, özel muayenehanelerde staj yapabileceği anlamına geldiğini belirttiler.

YÖK'ün 23 Mart 1982 tarih ve 82/79 sayılı kararında, 6 yıllık tıp öğretimi süresinde görülecek dersler ve saatleri belirlenerek, bu ders saatlerinin ancak yüzde 20 oranında artırılabileceği ifade edildi.

Saptanan derslerin dışında ve tercihen haftanın bir gününü ayırmak suretiyle, eğitim-öğretim süresince, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi, Türk dili, yabancı dil dersleri ile beden eğitimi ve güzel sanatlar dallarından birinin ders olarak verilmesi zorunlu kılındı.

Tıp Fakültelerinde «Tıp doktorluğu» ve «Temel tıp bilimlerinde Lisans» olmak üzere iki değişik amaca yönelik eğitim ve öğretim yapılacağı kaydedilen kararda, tıp doktorluğu eğitiminin 3 dönemde uygulanacağı belirtildi. Bu üç dönem şöyle sıralanıyor:

«a) Temel tıp bilimlerinde önlisans dönemi (1 ve 2'nci yıllar) (Bu dönemdeki derslerin tümünün sınavlarını başaranlara, temel tıp bilimlerinde önlisans diploması verilir)

b) Klinik bilimlerinde yüksek lisans dönemi (3, 4 ve 5'nci yıllar) bu dönemdeki derslerin sınavlarının tümünü başarı ile tamamlayanlara klinik bilimlerinde yüksek lisans diploması verilir ve kendileri 6'ncı yılda aile hekimi adayı sayılır.»

YÖK, Tıp Fakültelerindeki altıncı yılı aile hekimliği dönemi olarak belirledi. Bu döneme ilişkin bilgiler, kararda şöyle özetlendi:

«Aile hekimliği döneminde yer alan kırsal hekimlik çalışmaları, çocuk sağlığı ve hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum ile halk sağlığı anabilim dallarının işbirliği ve dekanlığın koordinatörlüğü ile yürütülür. Aile hekimliği adayları bu dönemin kapsadığı seçmeli dilimi, dönem yönetici'sinin onayını alarak, bir laboratuvar çalışmasında, serbest hekimlik stajında veya yukarıdaki dilimlerin herhangi birisinde veya bunlara bağlı dalların birinde seçebilirler.

Aile hekimliği dönemini başa-

(Arkası 8. Sayfada)

8 YILA DEK HAPİS — Ecevit'in yargılanması beklenen TCK'nın 140. maddesi, 8 yıldan daha ağır olmamak üzere ağır hapis cezasını öngörüyor. Ecevit, 23 nisan tarihinde de bir başka davadan Ankara'da mahkeme önüne çıkarılacak.

Ecevit gözaltına alındı

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit dün Ankara'da gözaltına alındı. Ecevit, dün sabah saat 10.10'da Or-an Sitesindeki evine gelen Ankara Emniyet Müdürlüğü 1. Şube Müdürü Azmi Derin tarafından Ordu Dil ve İstihbarat okuluna götürüldü. Ecevit'in Norveç'te yayınlanan bir gazeteye demeç verdiği gerekçesiyle gözaltına alındığı sanılıyor. MGK'nın 52 numaralı bildirisi ile TCK'nın 140. maddesine muhalefet suçundan gözaltına alınan Ecevit'in Askeri Savcı tarafından ifadesi alındı. TCK'

(Arkası 8. Sayfada)

Turan Güneş, çarşamba günü İstanbul'da toprağa verilecek

Haber Merkezi — Önceki gün gemiyle İstanbul'dan İzmir'e giderken geçirdiği bir kalp krizi sonucu ölen eski Dışişleri Bakanlarından Prof. Turan Güneş, çarşamba günü İstanbul'da toprağa verilecek. [illegible]

[illegible]

UNUTULMAZ POLİTİKACI — Önceki gün hayata gözlerini yuman Prof. Turan Güneş, Türk politikasının en renkli şahsiyetlerindendi. Demokrat Parti ile 1954'de başlayan siyasi hayatı Hürriyet Partisi'nde sürdü. CHP'de noktalandı. Kıbrıs Barış Harekâtı döneminde Dışişleri Bakanı olan Güneş, İdare Hukuku alanında otorite olarak kabul edilirdi.

Güneş için ne dediler?

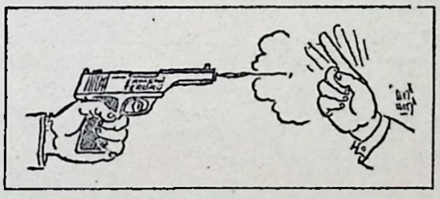
Bülent Ecevit:

«Profesör Doktor Turan Güneş'in ölümünden derin acı duydum. O kadar hayat dolu bir insanın ölümünü kabullenmek çok zor oluyor. Profesör Doktor Turan Güneş'in ülkemizde demokrasinin gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Kıbrıs barış harekâtı dönemine rastlayan Dışişleri Bakanlığı görevinde göstermiş olduğu başarı şükran ile anılacak değerdedir. Aziz arkadaşıma Allahtan rahmet, değerli ailesine ve yakınlarına başsağlığı dilerim.»

Süleyman Demirel:

«Allah rahmet eylesin. Kederli ailesine taziyetlerimi sunuyorum.»

(Arkası 8. Sayfada)

Kani Güngör'ü vuran Ermeni teröristin eşgali belirlendi

Haber Merkezi — Ottawa'da perşembe günü silahlı saldırı sonucu vurulan Ticaret Müşaviri Kani Güngör'ün sağlık durumunun iyi olduğu bildirilirken, saldırganların eşgali belirlendi.

Polise göre saldırgan 20 yaşlarında, esmer, kısa boylu ve bıyıklı bir erkek. Yine polisin belirlemesine göre saldırgan diplomatımızın garajına gelerek bir saat kadar bekledi ve dikkati çekmemek için ara sıra arabasını çalıştırdı. Ermeni terörist Güngör'ü vurduktan sonra 1977 model Chrysler Station tipi otomobiliyle olay yerinden kaçtı.

Öte yandan Güngör'ün durumu iyiye gidiyor. A.A.'ya göre Kanadalı hastane doktorları Güngör'ün beyninde ve kalbinde herhangi bir tahribat görülmediğini ve yaşam şansının yüksek olduğunu söylediler.

Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi Başkanlığı yetkilileri Kani Güngör'ün sağlık durumundaki son gelişmeler hakkında şunları söylediler:

«Ottawa Büyükelçiliğimizden son aldığımız bilgilere göre, hayati tehlikeler atlatılmış sayılabilir. Kani Güngör, [illegible] bilince sahip olup, [illegible] duyup anlamakta ve etrafındakileri tanımaktadır. [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

408 bin kişinin katılacağı Üniversite giriş sınavı yarın

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Üniversite seçme ve yerleştirme sınavlarının ilk basamağı olan seçme sınavları (ÖSS) yarın 68 il merkezi ile Lefkoşa'da yapılacak. Seçme sınavına 408 bin 223 aday katılacak. Sınav saat 09.30'da başlayacak ve tek oturumda uygulanacak.

ÖSYM yetkililerinden edinilen bilgiye göre, ÖSS'ye ilişkin tüm hazırlıklar ta-

[illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Turan Hoca...

İnsan, Turan Güneş gibilerinin ölümüne pek inanamıyor. Böylesine neşeli, hayat dolu, espri ve kahkaha fırtınası bir politikacının, aramızdan ansızın ayrılması, önceki akşam hepimizi derin acılara sürükledi. «Turan Hoca» diye dedikleri sa-

(Arkası Sa. 8, Sü. 7 de)

AET, ithalatı yasakladı

İngiliz ablukası yarın başlıyor

Dış Haberler Servisi — İngiltere'nin Falkland adalarını ablukası yarın başlarken, AET ülkelerinden Arjantin'den ithalatı yasakladıkları açıklandı.

[illegible]

(Arkası 9. Sayfada)

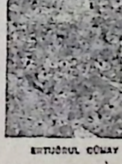
Günay ve Ateş tutuklanacak

- ORDU ESKİ MİLLETVEKİLLERİ DÜN SABAHA KARŞI ANKARA'DA GÖZALTINA ALINDILAR. GÜNAY VE ATEŞ'İN ERZİNCAN'A GÖNDERİLECEĞİ BİLDİRİLDİ

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Feshedilen CHP'nin Ordu eski Milletvekillerinden Ertuğrul Günay ve Temel Ateş, dün sabaha karşı 01.00 dolaylarında Ankara Emniyet Müdürlüğünce gözaltına alındılar.

Günay ve Ateş hakkında Erzincan Askeri Savcılığı'nın isteği üzerine Fatsa Sulh Ceza Mahkemesince gıyabi tutuklama kararı verilmişti. Fatsa'da meydana gelen bazı olaylara karıştıkları savıyla verilen gıyabi tutuklama kararının vicahiye çevrilmesi için Günay ve Ateş'in Erzincan'a gönderilecekleri bildirildi.

Günay ve Ateş'in, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinde, Fatsa'da bazı yasa dışı örgütlere yardım yaptıkları iddiasıyla yargılanmaları sırasında haklarında tahliye kararı verilmişti.

ERTUĞRUL GÜNAY

TEMEL ATEŞ

Haig'in İnsan Hakları Danışmanı:

Türkiye'de generallere destek sürüyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Alexander Haig'in insan haklarından sorumlu yardımcısı Elliott Abrams, Türkiye'de halkın generallere desteğinin güçlü bir şekilde sürdüğünü belirtti. Abrams, Türkiye ile Polonya'nın hiçbir zaman bir tutulamayacağını söyledi.

Bundan bir süre önce Avrupa'daki bazı başkentleri ziyaret eden Abrams, [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

7 DERGİDEN ÇOCUKLAR HAFTASI

BAYKARA:

Büyüme dönemi 1984 sonunda [illegible]

Ekonomi Servisi — 7. [illegible] Haftasının son gününde, [illegible] Devlet Bakanı ve [illegible]

(Arkası 7. Sayfada)

Olmak mı, olmamak mı?

Melih Cevdet ANDAY — 2 Nisan 1982

Atatürk'ü yıkmak isteyenleri, ona tapanlar, onu kuşa çevirmek isteyenler ve onda gâvurluğu bulanlar (onu tekfir edenler) diye üç kümeye ayırabiliriz. Tapma, düşünmeyi gereksemez, hatta yasaklar. Toplumumuzda usun egemenliğini kurmak için çırpınmış olan Atatürk'ün, bu tür kişileri, kendi izleyecilerinden sayamayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Türkiye'nin gelecekte kavuşacağı düzene temeller hazırlıyordu o, gününde başarılanlarla yetinmek, günündeki yaşam koşulları ile yetinmek, onun katlanacağı bir durum değildi. «Ben Atatürkçü Değilim» adlı yeni kitabının «Sana Senden Gelir» başlıklı 30 Aralık 1964 tarihli yazısında Nadir Nadi şöyle diyor: «Çağdaş uygarlık düzeyine yetişmek için giriştiğimiz devrim hamleleri tavsayıp da siyasal ödünler yüzünden geriye doğru kaymaya başladığımız günden beri Atatürk'e dönelim, onun bıraktığı yerden işe koyulalım derken ne demek istediğimizi açık seçik ortaya serdiğimizi iddia edebilir miyiz? Atatürk öleli yirmi altı yıl olmuştur ve yirmi altı yıl içinde yurdumuzda ve dünyada çok şey değişmiştir. Bugün elbirliği ile çözmek zorunda olduğumuz dâvâ, Atatürk'ü kaybettiğimiz yılın koşullarına dönmek olmaz artık. Bu imkânsız. Dâvâmız arada boşu boşuna harcadığımız yirmi altı yılı biran önce kazanmak dâvâsıdır.» Bu sözlerle, toplumsal olayların bir süreç olduğu, hiç bir düşüncenin, davranışın dondurulamayacağı gerçeği ortaya konulmaktadır. İlerici gerçekçiliğin temel ögesidir bu. «Ben Atatürkçü Değilim» adlı kitaptaki büyün yazılar, Nadir Nadi'nin gerçekçi bir düşünür olduğunun kanıtıdır.

9 Kasım 1969'da yazılmış «Bir Anı» başlıklı yazı, bize bu konuyu daha da açma olanağını vermektedir. Nadir Nadi, 1959 Ekim ayında, günün Başbakanı Menderes ile Washington'da, Türkiye Büyükelçiliği'nde verilen, yazarın «aile toplantısı» diye nitelendirdiği bir yemektedir. Tatlı söyleşi havası, sonunda Nadir Nadi ile Menderes arasında bir tartışmaya dönüşür. Menderes, muhalefetin, görevini yapamadığı kanısındadır: üçüncü kez çoğunlukla iktidara gelmiş olan Demokrat Parti'ye yöneltilecek eleştiriler ulusal istence karşı gelmekten başka bir anlam taşımaz. Nadir Nadi ise, demokrasinin yalnızca bu olmadığını, demokrasinin doğru dürüst işleyebilmesi için çoğunluğun da el süremeyeceği birtakım ilkeler bulunduğunu söyleyerek, sözü Atatürk'e, Atatürk yolundan ayrılmamak gerektiğine getirir. Buna karşı Menderes'in söylediği söz şudur: «Sanki Atatürk zamanında demokrasi var mıydı?.»

Nadir Nadi şunları ekliyor: «Atatürk'ün seçtiği bir aydın olarak genç yaşında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmiş, orada on beş yıl görev yapmış, sonra oy çoğunluğu ile toplumumuzun yazgısına yön vermek durumuna yükselmiş birinden duyduğum bu söz beni biraz şaşırttı, fakat daha çok da üzdü. Menderes'i Atatürk, demokrasinin ön koşullarını hazırlıyordu dedim.» Atatürk'ün gününde demokrasi olmadığını söyleyen Menderes'in muhalefet partisine katlanamamasındaki çelişki, yalnız Atatürk'ün değil, demokrasi ilkelerinin de nasıl dondurulmak istendiğini gösterir. Ama halkın karşısında Atatürk övülecek, demokrasiye kavuştuğumuz söylenerek övünülecektir. Atatürk'ü mumlayalamak, demokrasiyi bir aldatmaca durumuna getirmekle birarada uygulanagelmiştir. Bizde o sözümona demokrasinin, hazırlanmış olan Toprak Kanunu'nu ve Köy Enstitü'lerini ortadan kaldırmakla başladığını düşünürsek, söylevlerde sahtecilikle övülen Atatürk'ün hangi amaçlara araç edildiğini anlarız. Nadir Nadi'nin yeni kitabında toplanmış olan yazılar bu ikili kandırmacayı sergileyen tarihsel belgeler olarak kalacaktır kanısındayım. Yazar, 28 Temmuz 1972 tarihli «Gâvur» başlıklı yazısında şöyle diyor: «Hele kurulu düzeni demokratik yöntemlerle halk yararına şurasından burasından düzeltmek gereğinden söz açmayagöresiniz; birçok şimşekleri üzerinize çekeceğinizden hiç kuşkunuz olmasın. Bir zamanlar size gâvur derlerdi. Meşrutiyet'ten sonra mason dediler. Şimdi bizde komünizm yasak ya, artık Ben komünist değilim diye meydan kahramanı kesilen her politikacı kendi gibi düşünmeyen, daha doğrusu kendi çıkarına dokunacağından ürktüğü kimi görürse onu komünistlikle suçlamayı iş edinir. Toprak reformu isteyenler komünisttir, ormanların korunmasını isteyenler komünisttir, Köy Enstitüleri'nin yeniden kurulmasını, halkın bir an önce aydınlığa kavuşturulması için yoğun bir çaba harcanmasını isteyenler komünisttir, hızlı kalkınmamızın şu ya da bu yöntemle gerçekleştirilmesini önerenler komünisttir. Kısacası Türkiye'mizi bir azınlığın sömürdüğü bir ülke durumundan kurtarıp bütün Türklerin korkusuzca ve kardeşçe yaşayacağı özgür bir yurt haline ulaştırmak uğruna kafa yoran herkes komünisttir. Bu kolay suçlamayı yıllar yılı dillerinden düşürmeyenler bir de kalkmışlar Biz Batılıyız diye göğüs kabartıp utanmadan böbürleniyorlar.»

Az önce anlattığım, Washington Büyükelçiliğimizde geçen, Menderes'le Nadir Nadi ara-

sındaki konuşmayı, Menderes açısından bir çelişki olarak göstermiştim. Gerçekte ise, Atatürk'ü özel söyleşilerde küçümsemekle, ekonomik soygun ve dogmacı gericilikle hep el ele yürümekte bulunmuştur. Atatürk devriminin başlıca temellerinden biri olan lâikliği kuşa çevirenlerin demokratik özgürlüğü göklere çıkarmaları bunun kanıtıdır. Nadir Nadi, 16 Aralık 1965 tarihli, Ben Atatürkçü Değilim başlıklı yazısında diyor ki, «Ne demekmiş çağdaş uygarlık? Ne demekmiş vicdan özgürlüğü? Ne demekmiş fikir özgürlüğü? Biz tarihine, geleneklerine bağlı, yüzde 99 Müslüman bir millet değil miydik?.. Türkiye Büyük Millet Meclisi açılacağı 23 nisan 1920 günü Hacıbayram'da dua eden Atatürk değil miydi?... Türk gençlerine damarlarındaki asil kana güvenmesini Atatürk hatırlatmamış mıydı? 1924 İzmir İktisat Kongresinde yurdumuzun ancak özel sektörle kalkınacağını Atatürk söylememiş miydi?.. Sonradan devletçiliği, özel sermayenin yapamayacağını yapmak diye tanımlayan gene Atatürk değil miydi?»

Burada Hacıbayram duası ile özel sektörcülüğün biraraya getirilmesi, bizim sağın belirgin taktiklerinden biridir. Böylece hem Atatürk korunmuş, hem halkın ağzına bal çalıvermiş, hem de özel girişim taçlandırılmış olmaktadır. Bunların «Ne demekmiş Batıcılık!...» demelerine hak vermemek elde değildir, çünkü Batıda lâikliği gerçekleştiren burjuva sınıfı idi. Nadir Nadi, yukardaki söyleşiyi şöyle tamamlıyor:

«Böylece büyük kahramanın ömrü boyunca nefret ettiği ve bütün gücü ile bizi kurtarmak istediği dogmacılığı şimdi gericiler onun adına sığınarak yeniden tam anlamıyla hortlattı. Gericiler bu yolda o kadar ileri gittiler ki, bugün Ayasofya'nın camiye çevrilmesini isterken bile gözlerimizin içine baka baka Atatürk sağ olsa o da böyle yapardı demekte hiçbir sakınca görmüyorlar.»

Nadir Nadi'nin, kitabına «Ben Atatürkçü Değilim» adını koyması, onu tanıyan okuru belki ilk anda şaşırtacaktır, fakat sanıyorum ki, «Çağdaş uygarlığa sırt çevirmek Atatürkçülük ise, biz Atatürkçü değiliz. Hayatta en hakiki mürşit ilim değilse, biz Atatürkçü değiliz. Vicdan ve fikir özgürlüğü doğruyu aramak doğruya inanmak, inandığımızı savunma hakkını bize vermiyorsa biz Atatürkçü değiliz. Oluşan bağımsızlık, başkalarının uydusu halinde yaşamak anlamına geliyor ve halkçılık ilkesi halkın bir mutlu azınlık elinde yalan vaadleri ile ömrü billâh sömürülmesi isteniyorsa biz Atatürkçü değiliz» sözlerini savunan o da bu sözlere uyarak «Ben de değilim» diyecektir.

Evren: 12 Eylül son şansımız

Yalçın DOĞAN — 4 Nisan 1982

BURSA — Devlet Başkanı Kenan Evren «12 Eylül Türkiye'nin son şansıdır, bunu en iyi şekilde kullanacağız» dedi.

Dün öğleden sonra saat 14.30'da Bursa'da halka seslenen Devlet Başkanı Evren, Türkiye'yi 12 Eylül'e getiren koşulların önemli aşamalarını açıkladıktan sonra, feshedilen siyasal parti liderlerinin tutumlarını eleştirdi. Avrupa'nın Türkiye'ye karşı bakış açısını da eleştiren Evren, demokrasiye dönüşün, milletin isteği doğrultusunda gerçekleşeceğini yeniden vurguladı.

Bursa'da kalabalık bir topluluk karşısında ve yağmur altında halka seslenen Devlet Başkanı Orgeneral Evren, konuşmasının başında feshedilen siyasal parti liderlerinin 12 Eylül sonrası tutumlarını şöyle anlattı:

«Malatya, Elazığ, Urfa'ya gezim sırasında yaptığım konuşmalarımda kapattığımız siyasi partilerin kapatılma sebeplerini izah etmiştim biliyorsunuz. Yeniden kuracağımız demokratik sistemde yer alacak yeni partilerle yola çıkılacağını daha önceleri dile getirmiştim. Bir de gördük ki kapatılan partilerin üst yöneticileri ve lider kadroları sanki partilerine bir şey olmamış gibi, eskiden olduğu şekilde teşkilata direktif vermeye devam etmekteler. Aynı ekiple yine işbaşına geleceklermiş gibi toplantılar düzenlemekte çalışmalarını sürdürmektedirler. Şimdi bunlar hiç üzerlerine alınmamalıdır bu söylediklerimden. Hatırlarsınız 27 Aralık 1979'da da bir uyarı mektubu vermiştik Sayın Cumhurbaşkanımıza o zaman. O zaman da birbirlerinin üzerine atmaya başladılar. Bu mektup bana ait değildir, bu mektup bana değildir. Mektup ortada kalmıştı biliyorsunuz. Şimdi de sanki bu partileri biz kapatmamışız gibi üzerlerine almamaya başladılar. Zannediyorlar ki yeni partilerin kurulmasına müsaade edildikten sonra isim değiştirmiş olarak kurulacak partilerin başına geçecekler bu lider kadrolar ve yönlerine veya yanlarına körü körü bağlı kişileri alıp bunları başa geçirecekler, ipler kendi ellerinde olarak da bu partileri yönetecekler. Ondan sonra bir müddet sonra da bunlar idareyi ele alacaklar, çok tatlı bir hayal... Biliyorsunuz hayal ile yaşamak çok güzel bir şey, biraz daha yaşasınlar. Ama, sevgili vatandaş-

larım ben son defa olarak hatırlatıyorum ki, bu gibi ham hayalleri bıraksınlar artık bu millet yakasını bunlardan kurtarmıştır. Bir daha yakasını, paçasını aynı kişilere kaptırmak istemiyor. Eğer bu hatırlatmamı yeterli bulmuyorlarsa, bilsinler ki çok sert ve kat'i tedbirleri almakta hiç tereddüt etmeyeceğiz. Ve eğer Avrupa'daki şahsi dostluklar kurdukları bazı kişi ve kuruluşlardan medet umuyorlarsa bu umdukları medetin ne kadar geçersiz olduğunu sonradan çok acı olarak göreceklerdir. Hepinizin bildiği gibi, 12 Eylül günü o zamanki parti liderlerinden bir kısmını şahsi korunmaları bakımından aileleri ile birlikte Gelibolu ve Uzunada'da bir ay süre ile ikametlerine müsaade ettik. Her türlü istirahatları temin edildi. Ve hatta, telefonla istedikleri kişilerle konuşmalarına bile ses çıkarılmadı. Biz tahmin ettik ki bunlar Türkiye'nin o günkü içinde bulunduğu durumu takdir ederler hiç olmazsa susmayı beklemeyi bilirler, bir ay sonra da Ankara'ya dönmelerine izin verildi. İki büyük partinin başkanına Ankara Hava Meydanında Milli Güvenlik Konseyi'nin kararı kendilerine tebliğ edildi ve imzalattırıldı.

4.4.1982

«BİZİ AVRUPA'YA JURNAL ETTİLER»

Bir müddet buna riayet ettiler. Ancak, kısa bir süre sonra kim akıl verdiyse, bunlardan biri parti başkanlığından istifa etti. Etti amma, faaliyetlerine yine parti başkanı gibi devam etti. Bir mecmua çıkararak mevcut yönetimle mücadeleye kalkıştı. Bir süre buna da müsaade ettik. Ama öyle bir hal aldı ki 52 sayılı Milli Güvenlik kararını çıkarmak lüzumu hasıl oldu. Bunun üzerine dış basına beyanat vermeye ve Türkiye'deki durumdan yakınmaya ve Türkiye'yi dışarıya kötülemeye, jurnal etmeye başladı. Türkiye'de demokrasi ve hürriyet yokmuş. Gelecekte de bundan sonra gelecekte de olacağından şüpheliymiş. İnanmıyormuş tekrar demokrasinin geleceğine.. Türkiye'nin her tarafı artık hapishaneymiş. Hapishaneye girmek ile girmemek arasında bir fark yokmuş. Bunun gibi bir sürü beyanat. Sevgili Bursalılar dünyada hiçbir askeri idare gösteremezsiniz ki bizim kadar demokratik, bizim kadar ılımlı olsun. Şimdi gördünüz mü sayın vatandaşlarım. Türkiye'yi Avrupa'daki bize karşı olan kuruluşlara jurnal edenler Avrupa Konseyine, Avrupa Parlamentosuna şikayet edenler kimlermiş.

Diğer bir parti lideri, ne diyor biliyor musunuz, şimdi onu okuyacağım onu söyleyeceğim. 12 Eylül'den evvelki dönemde terörle mücadelede muvaffak olamayan, bunları önleyemeyen biz askerlermişiz. 12 Eylül'den evvel de sıkıyönetim varmış.. Bütün selahiyetleri sıkıyönetim komutanları kullansaymış terörle mücadelede şimdi olduğu gibi muvaffak olunurmuş. 12 Eylül müdahalesine de gerek kalmazmış.

Devlet Başkanı Evren, daha sonra 12 Eylül'e Türkiye'yi getiren olayları aşama aşama özetledi. 1978'in aralık ayında Sıkıyönetim ilan edildiğinde olayların önüne geçebilmek amacıyla çeşitli önlemler üzerinde durduklarını, bunlar arasında Polis Vazife Selahiyetleri Yasasının Sıkıyönetim Komutanlıklarının yetkilerinin artırılması gerektiğini, Sıkıyönetim ol-

mayan yerlerde devlet güvenlik mahkemelerinin kurulması gerektiğini, önerdiklerini belirtti. Bu önerilere rağmen hiçbir önlem alınmadığını hatırlatan Evren, Türkiye'nin o günkü terör ortamında komutanlar tarafından 27 Aralık 1979 tarihinde verilen uyarı mektubuna gelindiğini hatırlatarak o tarihte «Tedbirler paketi» sunduklarını belirtti. «Tedbirler Paketi» içinde «Temel Hak ve Özgürlüklerin özüne dokunulmaksızın yasal ve idari tedbirler alınmasını ve Sıkıyönetim Komutanlıklarının yetkilerinin artırılmasını» istediklerini vurguladı. Emniyet'te etkinliğin, mahkemelerde karar alma hızının, idarede çesitli kararlara gidilmesinin zorunlu olduğunu istediklerini ve önerdiklerini belirten Evren, «Tedbirler Paketi ele alınmadığı gibi 8 ay unutuldu. Bu konular MGK'nun ve Sıkıyönetim Koordinasyon toplantılarının hepsinde o zaman anlatıldı ve etkin çareler istendi. Ama, bütün bunları o zaman hiç kimseye dinletemedik» dedi.

Devlet Başkanı Evren, çeşitli terör olaylarından örnekler vererek, o tarihte istenen önlemler karşısında, bunlara karşı çıkıldığını ve «O zaman hürriyetler ortadan kalkar» denildiğini kaydederek şunları söyledi:

«Hiç bir toplumda, sınırsız hürriyet yoktur. Toplumda kişilerin hürriyetlerini kullanabilmeleri belirli çerçeveler içinde mümkündür. Türkiye, iç harbin eşiğinden döndü. Normal demokratik düzene geçişin zamanını açıkladık. Bu takvimi mutlaka işleteceğiz. Toplumun menfaatlerini ve hürriyetlerini zedeleyen kim olursa olsun onlara karşı gerektiğinde en şiddetli tedbirleri alırız. 12 Eylül Türkiye'nin son şansıdır. Bunu en iyi şekilde kullanacağız, değerlendireceğiz.»

İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ DÖNEM

Evren, içinde bulunduğumuz dönemle ilgili görüşlerini şöyle açıkladı:

«Türkiye'de bugün demokrasinin olmadığından bahsedenlere şunu söylemek isterim. İçinde bulunduğumuz dönem olağan bir dönem değildir. Biz iç harbin eşiğinden döndük. Ve bir geçiş dönemidir. Normal düzene ne zaman geçileceğini de açıkladık. Bugüne kadar neyi açıkladıksa hepsini zamanında yaptık. O zamana kadar askeri bir idarenin varlığını kimse aklından çıkarmasın. Gerektiğinde ve eğer zorunlu bırakılırsak her türlü tedbiri almaya kararlıyız. Bu alacağımız zecri tedbirler elbette milletin güveni ve huzuru için olacaktır. Sizlerin rahatı ve huzuru için olacaktır. Bizim muayyen zümre ve kişilerle işimiz yoktur. Kim olursa olsun en zecri tedbirleri alabiliriz. Bazı kimseler hapishaneye girmekle kahraman olacağını zannediyor ve heveslenlyorsa hiç tereddüt etmeden haklarında gerekli muameleleri yaparız. Hapishaneye girmeden kahraman olması yerine hapishaneye girerek kahraman olmasını tercih ederiz.

DIŞ YARDIMLARIN KESİLMESİ BİZİ YOLUMUZDAN ALIKOYAMAZ

Dünyada hiçbir askeri idare yoktur ki, bizim kadar yumuşak bizim kadar demokratik usullerle idare edilmiş olsun. Yine bazı kişiler, dış dünya vasıtası ile baskı yapmak ve yardımı kestirmek suretiyle bizi yolumuzdan alıkoyacaklardır, zannediyorlarsa ne kadar yanıldıklarını çok acı olarak anlayacaklardır. Bu şans, Türkiye'nin son şansıdır. Bu şansı en iyi şekilde kullanacağız. Bugüne kadar gösterdiğimiz iyi niyet ve müsamahayı bizim yavaş yavaş gerilediğimiz şekilde tefsir edenler varsa, hemen bu sakat düşünme tarzını değiştirmelerini son defa tavsiye etmek isterim. Hepinizin bildiği gibi yönetimimiz bugüne kadar Avrupa'lı dostlarımızın Türkiye hakkındaki girişimlerini genellikle iyi niyetle kabul etti. Mademki aynı ittifak ve blok içerisindeyiz, O halde gelsinler Türkiye'deki durumu gözleri ile görsünler, istedikleri ile görüşsünler dedik. Fakat, bu geliş ve gidişler bir ara o hale döndü ki, kasıtlı olarak duruma yanlış gözlükle bakmaya ve ülkemizdeki durumu kötülemek eğiliminde olmaya başladılar. Bu durum Türk milletinin şeref ve haysiyeti ile oynamak demekti. Buna asla müsamaha edemezdik. Türkiye'yi yeniden kapitülasyonlar dönemine, himayeler dönemine döndüremezdik. O dönemlerde neler çektiğimizi bu millet çok iyi bilir. İyi niyetle yaptığımız müsamahanın bu şekle dönüştüğünü görünce, bu gibilere kapılarımızı kapattığımızı bildirdik. Ne gariptir ki, ve ne acı bir tecellidir ki, bir zamanlar tam bağımsızlık diyerek etrafı velveleye boğanlar ve sokaklarda, meydanlarda bağıranlar kendilerini bu ülkelerin kucağına attılar. Ve Türk milletinin Atatürk'le kazandığı tam bağımsızlığını kendi ideolojileri pahasına satmaya kalktılar. Buna Türkiye içinden bazıları da dahil oldu. Buna elbette müsaade edemezdik ve etmedik. Bir milletin hükümranlık hakları para ile satılamaz. Her zaman ifade ettiğim gibi Türk milleti, bağımsızlığından ve hükümranlığından fedakârlıkta bulunamaz. Bu bağımsızlığını ve hükümranlığını çok kan dökerek almıştır bu millet. Ve bunun da acısını çok çekmiştir. Atatürk ile kazanılan bu bağımsızlığımızı çiğnetemeyiz. Bir millet böyle vesayet altında yaşayacaksa hiç yaşamasın, batsın daha iyi. Biz kendimizi Avrupa camiası içerisinde görüyoruz. Avrupalı kabul ediyoruz kendimizi. Bu camia içinde bulunabilmenin başlıca şartının demokratik bir idare şekli ile sınırlı olduğunu da biliyoruz. Ama diyoruz ki, biz bir iç harbin eşiğinden döndük. Bize zaman tanıyın, açıklanan takvime uygun olan zaman gelince normal seçimle işbaşına gelecek bir idareye yönetimi devredeceğiz. Ama onlar bunu anlamak istemiyorlar. Bakınız ne istiyorlar, bir kaçını söyleyeyim size onların istediklerinden. İstanbul'da başlayan bir DİSK

davası var biliyorsunuz. Bu DİSK davası ile ilgili tutuklu bulunan 52 yöneticiyi serbest bırakmalıymışız. 52 davalı DİSK yöneticisini biz tutuklamadık, bağımsız hakimlerin mahkemeleri tutukladı. Ve sendikal haklarından dolayı da tutuklanmadılar. Başka suçları vardı, onlar, hepsinin hesabını verecekler. İkincisi şunu istiyorlar ,fikir suçlularını derhal serbest bırakmalıymışız. Fikir suçlusu dedikleri 141 ve 142'ye yani komünist propagandası yapmış, komünizm hakkında kitap yazmış veya örgüt kurmuş, bunları fikir suçlusu kabul ediyor, bunları serbest bırakmalıymışız. Ondan sonra yine bir maddesinde diyorlar ki, Türkiye'nin demokrasiye döneceğine inanmıyorlarmış.

TÜRKİYE'DE DEMOKRASİYE DÖNÜLMEYECEĞİNİ İDDİA EDENLERE SESLENİYORUM

Buna nasıl inansınlar, bizim içimizdeki bazı kimseler inanmıyor. Onlara haber gönderiyor, sizin içinizde inanmıyan varsa biz de inanmıyoruz diyorlar. İstekleri de şu. İdamları ve suçsuz olarak hapsedilenleri nefretle kınıyorlarmış. Kınasınlar. Şimdi. Avrupa'daki bir çok ülkeler idamı kaldırmış. Ve İnsan Hakları Sözleşmesi diye bir sözleşme imzalanmış, buraya bizde imza atmışız. Ama, İnsan Hakları Sözleşmesi idamı yasaklamıyor. Her ülkeyi serbest bırakmış, kanunların cevaz verdiği idamları, mahkemelerin verdiği idamları yerine getirebilir demiş, buna rağmen bize niye sizde idam var diye soruyorlar. Biz onlara soruyor muyuz, sizde niye idam yok diye. Ve şuna inanın arkadaşlar, Avrupa'daki bir çok ülkelerin aklı başında olanları idamları kaldırdıklarından pişmanlar, bunu merak etmeyin. Ve bir daha da tekrar getiremiyorlar. Ellerinde olsa tekrar idamı koyacaklar.

Bizden istedikleri karar suretini 434 mevcutlu Avrupa Parlamentosu'nda 51 kişiyle almışlar, 434 kişi olması lazım toplantıda, o kadar gelmemiş, aynı bizim Meclis gibi, bizde de toplanmazdı ya, bu kararı 51 kişiyle almışlar, 45 kişi de bizim lehimize vermiş bizim tarafta olanlar 45 kişi 8 kişi de çekimser kalmış, bunları yerine getirmezsek eğer Türkiye'yi Avrupa Parlamentosu'ndan çıkarmalı imişler. İşte 51 kişinin aldığı karar bu.

TÜRKİYE HEM AVRUPA VE HEM DE ORTA-DOĞU ÜLKESİDİR

Biraz evvel ifade ettiğim gibi biz bir Avrupa ülkesiyiz. Aynı zamanda da bir Ortadoğu ülkesiyiz. Avrupalı dostlarımız bu 51 parlamenterin oyuna uyarak, böyle bir karar alacaklarsa, alırlarsa alsınlar kendilerinin bileceği bir iştir. Bunların vebali de onların olacaktır. Bir taraftan yurt dışından yapılacak bu gibi baskılara bel bağlayanlar, diğer taraftan da yalan haber düzmekte hünerlerini ve malanetlerini göstermektedirler. Bu yalan haberleri ilkgünden beri yaymaya çalışmaktadırlar, buna Çorlu konuşmamda değinmiştim. Bütün ümitlerini neye bağlamışlar, biliyor musunuz? Birbirimize sıkı sıkıya bağlı olduğumuz ve aramızdan su sızmayan Milli Güvenlik Konseyi üyeleri arasında bir anlaşmazlık bir geçimsizlik çıksın, bir birimize düşelim, bunlar da tekrar istifade etsinler, yerlerine gelsinler, bütün bekledikleri bu. Bizim için yalan havadis çıkarıyorlar. Yine son zamanlarda böyle haince yalan haberler yaymaya başladılar. Bir tesadüf eseri ben Kuveyt'e gittim. Sayın Kara Kuvvetleri Komutanımız da Pakistan'a gitti. Ben Cumhurbaşkanlığı vekaletini Ersin Paşa'ya bırakmamak için onu Pakistan'a göndermişim. Bakın haince düşüncelere bakın, her taşın altında neler arıyorlar. Ben şimdi yarından sonra Romanya'ya gideceğim bırakacağım. Bunu da bildiğim için sevgili vatandaşlarım 12 Eylül konuşmamın bir yerinde aynen şöyle demiştim: Komutan, subay, astsubay ve erler olarak, hepimiz vatan ve milletin refah ve mutluluğu uğruna bu arada hayatımızı dahi seve seve feda etmeye hazırız. Memlekette her zaman bulunabilen ve özellikle son zamanlarda çoğalan kötü niyetli birçok kişi ve kuruluşlar sizlere yalanlar düzerek, bunun aksini söyleyebilecekler, menfi propagandalara başvurabileceklerdir. Bunlara asla inanmayınız. Bütün uygulamalar milletin gözü önünde yapılacaktır. Aynen bunları söylemiştim. Gene de yalan haberler düzerler, katiyen inanmayınız, herşeyimiz sizin gözlerinizin önünde cereyan edecektir.»

Konuşmasının sonunda demokrasiye dönüş konusuna ağırlık veren Devlet Başkanı özetle şunları söyledi:

«Özgürlük ve demokrasi Türk milleti ve Türk ordusuyla özdeşleşmiştir. Demokrasiye bir daha yıkılmayacak şekilde dönülecektir. Demokrasiye dönüş takvimi daha önce açıkladığımız biçimiyle ve tarihleriyle gerçekleşecektir. Anayasa hazırlıkları yoğun biçimde sürdürülmektedir. Anayasamızın hangi çevrelerden geldiği belli olan iç ve dış ideolojik telkinlerle değil, Atatürk ilkelerine Türk milletinin yapısına uygun olarak hazırlanacağından da hiç kuşku duymuyoruz. Anayasa komünizme de faşizme de teokratik düzene de kapalı olacaktır, bazı ülkeler komünist partisini kabul etmiş diye, Türkiye de kabul edemez. Türkiye'de komünist partisinin işi yoktur, mesela bazı ülkelerde Avrupa'nın pek çok ülkelerinde şimdi isim vermeyeyim, faşist parti yoktur ve yasaktır biz onlara söylüyor muyuz sizde faşist parti niye yok diye.

Eğer 12 Eylül öncesini yaşamak istemiyorsak, toplumun menfaatleri açısından haklarımız olduğu kadar sorumluluklarımızın da olduğunu unutmayalım, Türkiye bugün içte ve dışta siyasi ve ekonomik açıdan itibarlı hale

gelmiştir.»

Yaklaşık, 65 dakika kadar süren konuşmasının sonunda Evren, sözlerini şu cümle ile bitirdi:

«Açıklanacak daha çok şey var ama, içimizde saklıyoruz.»

4.4.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Kıyamet ve Anayasa

4 Nisan 1982

Danışma Meclisi Başkanı Prof. Sadi Irmak ilgi çekici konuşmaları ile tanınmıştır. Bu kez gazeteler Sayın Irmak'ın bir Alman Ajansına «Yeni Anayasa sonbahara yetişmezse kıyamet kopmaz» diye açıklama yaptığını yazdılar. Ne var ki Danışma Meclisi'nin Sayın Başkanı bu yayını yalanlayarak böyle birşey söylemediğini belirtti ve yeni Anayasanın sonbahar'a yetiştirileceğini vurguladı.

Gerçekten de Yeni Anayasa'nın 1982 eylül ya da ekimine yetiştirilmesi görevin zamanında bitirilmesi anlamına gelecektir.

Çünkü yeni Anayasanın gecikmesiyle kıyamet kopmaz; Ama içinde yaşadığımız olağanüstü dönemi aşmak için doğal bir anayasal düzene kavuşmak da şarttır.

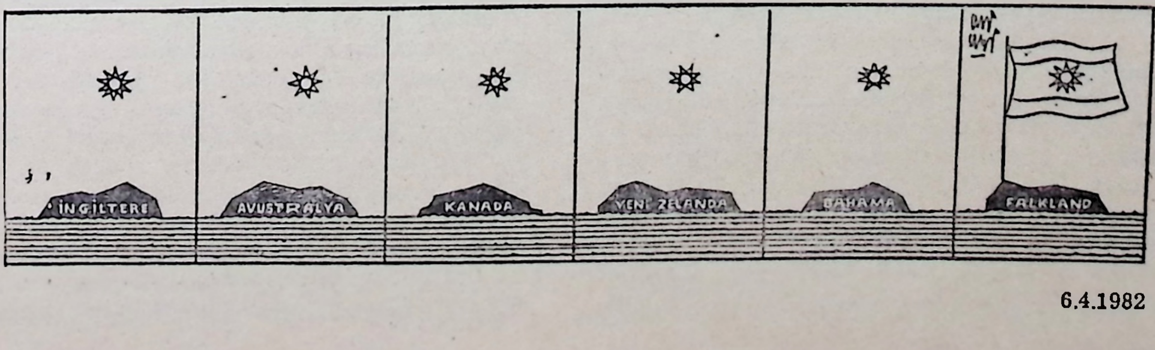
Kıyamet sözcüğünün dilimizde çeşitli anlamları vardır. Türkiye'de en büyük kıyamet 1919'da yurt düşman işgali altına düştüğü zaman kopmuştu. O kıyamette bile bir anayasanın ve seçilmiş bir Meclisin bunalımı aşmak için gerekli olduğuna Atatürk inanmıştı Bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki şu tarihleri saptamak yararlıdır: 1ş Mart 1920' de İstanbul'daki Meclisi Mebusan düşman işgali altında çalışılamayacağı gerekçesiyle kendi kendini dağıtmıştı. Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılışı 23 Nisan 1920'de gerçekleştirilmiştir. 2 Mayıs 1920'de yeni meclis, devletin örgütlenmesi için ilk yasayı kabul etmiş, 20 Ocak 1921'de Teşkilatı Esasiye Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Tarihler arasındaki yakınlık çarpıcıdır. Ve Mustafa Kemal Paşa'nın Ulusal Egemenlik takvimi böylesine hızlıdır. Hızlı bir Atatürkçü olduğunu bildiğimiz Sayın Sadi Irmak'ın bu takvimden haberli olduğu kuşkusuzdur.

27 Mayıs 1960'dan sonra da yeni Anayasanın halkoyuna sunulması, bir yıl iki ay gibi kısa bir sürede gerçekleşmişti.

Bir ülkede, bir devlet, uzun süre Anayasasız yönetilemez. Temel yasamızın bir gün önce tüm boyutları ile saptanıp halkoyuna sunulması gerekiyor. Danışma Meclisi'ndeki gecikmelere inandırıcı gerekçe bulmak zor olacaktır. Danışma Meclisimizin tarihsel gerçeklerimizi de Atatürkçülüğün temel ilkesi sayması gerekir. Bir ülkede kıyametleri aşmak için halk oyuna dayalı Anayasa yol göstericidir.

★★★

6.4.1982

Falkland olayı

Ergun BALCI — 6 Nisan 1982

İngiliz donanması iki haftaya kadar bölgeye ulaşıp Arjantin gemileri ile çatışmaya girerse iş trajediye dönüşebilir ama şu Falkland adaları bunalımı bugün için tam komedi görünümünde bize göre.

Tabloya bir göz atalım.

Bir yanda çağımızın en acımasız faşist diktatörlüklerinden biri «vatan kurtaran aslan» pozunda adaları ele geçirmiş, içerde kan kusturduğu halkına kasılıp «gördünüz mü bakın ben neymişim?» diyor. Cuntanın bu konuda büyük ölçüde başarılı olduğunu kabul etmek gerekir. Talihsiz Arjantin halkı sokaklarda sevinç içinde dans ediyor. Ama bu sevinç gösterileri ile cuntanın iktidarını bütün bütüne perçinleştirdiğinin henüz pek bilincinde değil. Arjantinli generaller ise, halkın dikkatini içerden dışarıya çekmek için futbolda şampiyonluğun yanı sıra «Falkland zaferini!» kazanmış olmanın mutluluğu içindeler.

Yunan cuntası 1974'te Kıbrıs serüvenine atılırken kuşkusuz aynı hesap ve düşlerin içindeydi. Türkiye'nin müdahalesi olmasaydı Yunan halkı da herhalde sevinç içinde sokaklarda oynayacak, cunta da bugün o sokaklarda oynayan halkın ensesinde boza pişirmeye devam edecekti.

Gelelim konumuza.

Arjantin cuntasının karşısında ise, «vay, bana ha!» diyerek burnundan soluyan eski bir emperyalist ülke var. Bir zamanlar üzerinde güneşin batmadığı bu ülke bugün rekor düzeye ulaşan işsiz sayısı, sosyal ve ekonomik bunalımı ile deyim yerindeyse kuyruksuz aslana dönmüş. Dönmüş ama majestelerinin başbakanı «demir bayan» Thatcher «bir zamanlar kartaldık» diyerek İngiliz donanmasını pupa yelken Malvinas (Falkland) adalarına göndermiş. Bu arada adalarda 1.800 kişi yaşıyor. O garibanlara «arkadaş bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?» diye görüşlerini sormak kimsenin aklına gelmiyor.

Bütün dünya, eski emperyalistlerle yeni faşistlerin gemileri 15 güne kadar karşı karşıya geldiğinde ne olacağını merak ediyor.

Bunalıma daha ciddi bir yaklaşımda bulunduğumuzda ise ilginç sonuçlar çıkıyor ortaya.

Önce «İngiltere'nin Falkland adalarında ne işi var?» sorusu takılıyor kişinin aklına. Adaların Arjantin'e uzaklığı 900-1.000 km. arasında, İngiltere'ye uzaklıkları ise, 12.000 km. Adalar ilk olarak 1592'de İngiliz John Davis tarafından keşfedilmiş, 1763 yılında ise, Fransızlar çıkmışlar; ancak iki yıl sonra İngilizler tarafından kovulmuşlar. İngilizler bir süre sonra buraları terketmiş. Bu kez Arjantinliler yerleşmiş adalara. 1833 yılında geri gelen İngiltere bölgeyi ilhak ederek İmparatorluğa katmış.

Bu bakımdan Falkland adaları İngilizlerin sömürgesi. İngilizler Arjantinlilerden silah zoruyla almışlar adaları. Ne var ki, bir sömürge yönetimi de mevcut değil. Daha doğrusu yabancı bir halkın sömürülmesi olgusu yok ortada. Çünkü 1833'ten sonra Arjantinliler terk ederken İngiliz asıllılar yerleşmiş adalara. Böylece sorun, iki ülke arasında 150 yıl geriye giden bir toprak anlaşmazlığı niteliğinde. Günümüzde güncellik kazanmasının en önemli nedenlerinden biri de kuşkusuz bölgede zengin petrol rezervlerinin bulunması.

Arjantin gerçi bu anlaşmazlıkta temelde haklı. Ama unutmamalı ki, her ülke 150 yıl geriye giden toprak anlaşmazlıklarını ortaya atacak olsa, dünyamızın haritası tanınmayacak biçimde değişir, başta Avrupa Devletleri olmak üzere Üçüncü Dünya ülkelerinin hemen tümü birbirinin boğazına sarılırdı.

Soruna salt hukuksal açıdan baktığımızda ise Arjantin'in eyleminin BM Anayasasının ikinci maddesi ile bağdaşmadığı görülebilir. BM Anayasasının ikinci maddesinin üçüncü paragrafı, örgüte üye tüm ülkelerin anlaşmazlıkları barışçı yoldan çözümlemesini öngörür. Dördüncü paragraf ise, anlaşmazlıkların çözümünde kuvvet kullanılmasını yasaklar. Üye ülkeler yalnızca 51. maddede belirtilen «meşrû müdafa» hakkını kulanırken silaha başvurabilirler.

Öte yandan bunalım Sovyetler Birliği ile Çin Halk Cumhuriyetini de güç durumda bırakmış görünüyor. Bu iki ülkenin geçtiğimiz cumartesi günü Güvenlik Konseyindeki oylamada takındıkları tutum ilginçti. Arjantin askerlerinin Falkland adalarından derhal çekilmesini öngören karar tasarısı için yapılan oylamada Moskova ile Pekin çekimser kalmışlardı. İki ülke de güvenlik Konseyinin daimi üyeleri olduklarından veto kullanarak karar tasarısını engelleyebilirlerdi. Ne var ki, bunu yaptıkları takdirde belki temelde Arjantin'in haklı olduğu bir davayı desteklemiş olacaklardı ama, buna karşılık faşist cuntanın yanında yer alacak ve BM ilkelerinin çiğnenmesini onaylamak durumuna düşeceklerdi. Ayrıca Sovyetler Birliği Kuril adalarından ötürü Japonya ile, Çin ise Paracel adaları konusunda Vietnam ile anlaşmazlık içindedir. Arjantini desteklemek Japonya ile Vietnam'a da ihtilaflı adaları almak için silaha başvurma hakkını tanıma anlamına gelecektir. Arjantin askerlerinin Falkland adalarından çekilmesini öngö-

ren karar tasarısının lehinde oy kullanmak ise, İngiliz emperyalizminin yanında yer almakla eş anlamlı olacaktır. Böylece «yukarı tükürsen bıyık, aşağı tükürsen sakal» durumunda kalan iki ülke, oylamada çekimser kalmayı yeğlemişlerdir.

Falkland adaları bunalımı ilginç gelişme ve tartışmalara yolaçacağa benziyor.

JMTGDHVPF

Yalçın DOĞAN — 6 Nisan 1982

Neolmuş yani?... İnsan mutlaka her adımını atarken, bin kez düşünmeli. Atalarımız boşuna dememişler. «Taşyerinde ağırdır» diye. Merdivenden yuvarlanmak istiyorsan, F. Bahçe ile G. Saray neden berabere kaldılar. Futbol bir bilimdir,diye burun kıvıranlar, bahçelerde hiç börülce yetiştirmişler midir acaba?... Sen börülce görmedin, ben börülce görmedim, o börülce görmedi. Kim gördüyse, gelsin söylesin. Bir, iki üçler, yaşasın Türkler, dört, beş, altı, Polonya battı, yedi, sekiz, dokuz, Alman domuz, on, onbir, oniki Amerika Tilki...

Çocuklar kimin ebe olacağını böyle mi seçerler?... İster seçsin, ister seçmesin. Ben seçmedikten sonra. Olur mu, böyle de bencillikle yola çıkılır mı?... İnsan bencil bir hayvanmış. Peki, o halde İstanbul'un metro sorununa yetkililer neden Boğaz trafiği açısından yaklaşıyorlar. Boğazdan geçmek zor da Kristalin değerini ölçmek daha mı kolay?... Dışarda yağmur yağıyor, ne münasebet, dışarda yağmur yağmıyor. Yağmurun yağdığını göre göre, yağmadığını söylesene. İster söylerim, ister söylemem. Yoo, öyle kaçamaklara alışmak gibi kötü alışkanlıklara paydos o senin söylediğin, ünlü bir oyun adı. Neyin tadı, baltanın sapı. O zaman yuttun hapı.

Bahar geldi. Bahar gelmedi. Çiçek açtı. Çiçek açmadı. Şu Fransız yazarı kendini ne sanıyor. Hem gerçeği görüyor. Hem tersini söylüyor. Yazar olmak için tersini mi söylemek gerek. Ne demişler, efendim «Orijinalite»ne de olsa başka bir haslet. Ne söyleyeceksen söyle. Yalnız ağzında eveleme, bir bardak içkiyle ne de gider o tekerleme. Bir zamanların ünlü aktörü şimdi meyhane köşelerinde sızıyormuş, Kabahat içkide mi, uçakların geç kalkışında mı?... Ne biri, ne diğeri. Asıl önemlisi boşanmalar artmış. Hem de ne biçim bir artış. Sünger avcılığı da azalmış buna karşı. Zaten öyle olmasaydı, Arjantin hiç Falkland adalarını eline geçirir miydi?... Geçen Dünya Futbol Kupasını kazandığı içindir ki, Arjantin petrol aramalarını hızlandırmış. O zaman İngiltere de Himalayalara adam göndersin. Ama, İngiltere judoda Dünya birinciliğine sahip değil ki!...

İflaslar artmış. Neyzen Teyfik hayatta olsaydı, nasıl üzülürdü kim bilir!... Bir şarkısın sen, sakın ömür boyu filan sürmeye kalkma. Yoksa, Beşiktaş'ın bu yıl şampiyonluğu tehlikeye girer. Zeytinin çekirdekleri tabakta hiçbir şeyden habersiz dururken, güneş tam tepemize yükselmişti. Kum tanelerinin arasından süzülmeye çalışan ışığın o delici ve kızgın bakışlarla birleştiğini bir an düşündüğümde, sıcaktan titremeye başladı. Hayır, titremeye başlamadı. Titrese kardan titrer. Hayır sıcaktan titrer. İşte. bak bu öyle kolayca şöyle bir dokunulup geçiştirilecek konu değil. Uzun uzun düşünmeli, araştırmalı. Hiç gerek yok. Ben herşeyi biliyorum. Benim bilmediğim tek bir şey var, o da çok şey bildiğim. Al sana pop müzik, al sana klasik müzik. Al sana çifte telli, davul da var, kerpeten de var. Davulla çivi söksene. Kolaysa, sen kerpetenle oymalı aynayı tamir etsene. Senin altın dişin varsa, ben de ayakkabımın bağını süpürge yaparım. Kaftanın üzerindeki yaldızlı işleme bir an seni çarptı ve derhal kendine geldin. Düşündün ve kendi kendine dedin ki «Heyhat, bu ne hayat, insana lazım olan asıl sıhhattir sıhhat, onun için kendini köprüden at». İşte bu imkansız, Yaşamaya asıl asılabildiğin kadar...

Uuuufffff... Ooooffff... Puuuufffff... Cuuuffff...

Hayırdır inşallah, ne oluyor yahu?...

Anayasaların yazgısı...

Uğur MUMCU — 6 Nisan 1982

Devlet Başkanı Evren Bursa konuşmasında, yeni hazırlanacak olan Anayasanın «Komünizme, faşizme ve teokratik düzene» kapalı olacağını söylemiştir.

1961 Anayasası da komünizme, faşizme ve teokratik düzene kapalıdır. Ceza yasamızda, ko-

münizmi, faşizmi ve teokratik görüş ve örgütlenmeleri yasaklayıcı yasa maddeleri bulunmaktadır.

Anayasa, ayrıca, ceza yasasında yeralan hükümlerle de yetinmemiş, teokratik düzen konusunda «Kimse, devletin sosyal, iktisadi siyasi ve hukuki temel düzenini din kurallarına dayandırma veya siyasi veya şahsi çıkar ve nüfuz sağlama amacıyla, her ne surette olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.» diye bir madde getirmiştir.

Bu Anayasa maddesine göre, bu yasaklara uymayan siyasal partiler temelli kapatılacaktır.

1961 Anayasası, yalnızca, komünizme, faşizme ve teokratik görüş ve örgütlenmelere kadar; aynı zamanda, 27 Mayıs 1960 ihtilaline karşı olan partilere de kapalıdır; Anayasa'nın önsözünde «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkı kullanılarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk milleti» tanımı ile 27 Mayıs ihtilali Anayasanın, varlık nedenlerinden biri olarak sayılmıştır.

1961 Anayasasının hangi tür siyasal iktidarların elinde kaldığını, uzun, uzadıya anlatmaya, herhalde gerek yoktur. Bu siyasal serüven. Anayasalarda yazılı hükümlerden çok uygulamaların önem kazandığını göstermektedir. Siz istediğiniz kadar, belli ilkeleri Anayasaya yazınız, bunları uygulamadıktan ve uygulayamadıktan sonra, bu ilkelerin, bu kuralların hiçbir kalıcı etkisi olmaz.

Geçmiş deneyler sanırız bu olguyu yeterince kanıtlamıştır.

Din sömürüsünü yalnızca ceza yasası ile değil; Anayasa ile yasakladık da ne oldu?. Hemen hemen bütün siyasal partilerin sözcüleri, dince kutsal olan kavramları siyasal amaçlarla alabildiğince sömürdüler. Bu sömürüyü yapanlar, yetkili devlet koltuklarında otururlarken, kim bunlara «Anayasayı çiğniyorsunuz» diyebilirdi kim?..

Önemli olan yazılı kural değil; bu yazılı kuralın nasıl ve ne biçimde uygulandığıdır.

1924 Anayasası, olduğu gibi uygulansaydı, hiçbir sorun çıkmazdı, 1961 Anayasası, «Kurucu İrade»nin amaçlarına uygun olarak uygulanmış olsa, bugünkü sorunların hiçbiri ile karşılaşılmazdı. Anayasa ile Anayasayı uygulayacak siyasal iktidarlar arasında uyum sağlanabilseydi, bunalımların hiçbiri yaşanmazdı.

İktidarlar ve bu iktidarların siyasal ve de sınıfsal kökenleri, kâğıt üzerinde yazılı yasakları aşmış ve böylece Anayasaya yabancı siyasal iktidarlar oluşmuştur. İşte 1961 Anayasası da bu ellerde tanınmaz hale gelmiştir. Anayasa'nın yazgısı budur; bundan sonraki Anayasanın da yazgısı -korkarız ki- böyle olacaktır.

Bu yüzdendir ki, Anayasalarda ya da ceza yasasında yeralan yasaklardan çok uygulamalar ve siyasal iktidarlarına bu Anayasayı uygulamadaki «demokrasi ahlâkı» önem kazanmaktadır.

Biz bu ahlâka, bu moral değerlere, bu demokratik terbiyeye «babayasa» adını veriyoruz. Ve «babayasayı» Anayasadan, çok ama çok daha önemli sayıyoruz.

Bükreş'te dış politika üzerine düşünceler

Hasan CEMAL — 6 Nisan 1982

BÜKREŞ — Siyah arabalardan oluşan upuzun konvoy Devlet Başkanı Evren'in kalacağı Floresca sarayına doğru yolalıyor... Bükreş, bundan yedi yıl önce devrin ana muhalefet lideriyle yaptığımız geziden bu yana fazla değişmemiş. Bir zamanlar «Doğu'nun Paris'i olmak»la övünen başkent... Bazı binaları ve mimari özellikleriyle gerçekten Paris'e özenmiş olduğu dikkati çekiyor... Ama artık eskisiyle yeni yanyana, içiçe... İşte bir saray yavrusu: Atena Palas Oteli. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordularına, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Hitler ordularına karargâhlık yapmış yüzyıllık bir yapı... Az ötede, Taksim Meydanı'ndakine benzer bir gökdelen: İntercontinental Oteli.. Hemen yanı başında son derece modern camdan bir yapı: Kültür Sarayı ya da ünlü Bükreş Operası...

Tarihimize «Kazıklı Voyvoda« diye geçen onbeşinci yüzyılın Eflak Voyvodası IV. Vlad Tepeş... «Arkadaş» ve «Anjel Dayı» romanlarıyla Panait İstrati ve ünlü heykeltraşları Brankuş... «Gençlik aşısı» peşindekilerin «Gerovital» ile bildikleri ünlü Anna Aslan... Ve ekranlarımızdan pek sık izlemiş olduğumuz sempatik cimnastikçi Nadia Comaneci... Ayrıca «Gagavuz» adı verilen bir avuç Hıristiyan Türkler...

Romanya deyince yalnızca bu isimler akla gelmiyor kuşkusuz. Romenlerin kendi deyişleriyle Romanya, «Slav Denizinin ortasında bir Latin adası...» bununla da övündüklerini hissetmek mümkün... Dilleri de Latin kökenli, kendileri de...

Dış politikalarına kazandırmış oldukları özellikler açısından da «Slav Denizinin ortasında bir ada» sayılabilirler. Çünkü, Varşova Pak-

Devlet Başkanının 4. yurtdışı durağı Romanya

Evren: Balkanlar barış bölgesi haline gelmeli

Hasan CEMAL bildiriyor

Bükreş'te dış politika üzerine düşünceler

Hasan CEMAL yazıyor

Durdurulan avans bazı KİT'lerde yine veriliyor

Rumların mallarına elkoyma tasarısı Danışma Meclisi'nde

Sellefyan'ın yeni marifeti

6.4.1982

tı'na üye olmakla ve içte Sovyet modelini en katı biçimde uygulamakla birlikte dış politikaları hayli özerk, bağımsız çizgiler taşıyor. İsterseniz satırbaşlarıyla şöyle bir değinelim:

- Topraklarında Sovyet askeri birlikleri, ya da Sovyet üssü bulunmayan tek Varşova Paktı ülkesi. Bununla da yetinmiyor, toprakları üstünde Varşova Paktı manevralarına da izin vermiyor.

- 1968'de Çekoslovakya işgaline katılmadığı gibi, Varşova Paktı birliklerine topraklarından geçiş izni de veremdi.

- Sovyetlerle Çin arasındaki çatışmada taraf tutmaktan öteden beri özellikle kaçındı ve Pekin'le yakın ilişkiler sürdürmekten geri kalmadı.

- Varşova Paktı'nın savunma giderlerinin artırılması konusunda Moskova'nın önerisine sürekli direnmekte...

- Sovyetler'in Afganistan'ı işgal etmesini desteklediğine ilişkin resmi bir açıklama yapmaktan Bükreş kaçındı, ancak karşı da çıkmadı.

- İsrail ile diplomatik ilişkilerini sürdüren tek Varşova Paktı üyesi. Bununla birlikte, Arap ve Filistin davasını desteklemekten de hiç geri kalmıyor.

- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın toplanmasında önayak olan ülkeler arasında yeralıyor.

- İMF ile ilişkileri olan Romanya, aynı zamanda Ortak Pazar ile doğrudan ilişki kurmuş olan tek Varşova Paktı ülkesi. Brüksel'de temsilciliği var.

- Bir blok üyesi olmasına karşın Romanya, bağlantısızlarda da «gözlemci» sıfatını kazanmış ender ülkelerden biri durumunda...

Görüldüğü gibi dış politika alanında Bükreş'in manevra yeteneği hayli yüksek. Bir pakt üyesi olmasına rağmen dış politikasına bağımsız ögeler kazandırabilmenin yolunu, yöntemini bulmuş.

Buna karşılık bir başka paktın, NATO'nun otuz yıllık üyesi Türkiye'nin, dış politikasında bugün gelebilmiş olduğu nokta nedir? Günümüz koşullarında Ankara'nın sahip olduğu manevra alanı dış politikada nedir? Geniş midir, dar mıdır? Rahat mıdır, sıkışık mıdır, daha da sıkışmakta mıdır?... 1960'lar, 1965'lerden itibaren geliştirilmeye çalışılan çok yönlü, dengeli özellikler aşınmaya mı yüz tutmuştur?.. Böyle bir düşünce geçerli olabilir mi?..

Devlet Başkanı Evren'in dördüncü yurt dışı gezisinin başlamış olduğu dün sabah, konvoyumuz Floresca sarayına doğru yol alırken bu soruların karşılığını gözümüzün önünden geçirmekten doğrusu kendimizi alamadık...

Mutlu azınlık

Şükran KETENCİ — 8 Nisan 1982

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun çalışma raporu bugün 14. olağan genel kurulda okunuyor. Sosyal sorunlara çözüm aranırken yaklaşımda temel değişiklik önerisi getiriliyor «Geçmişte, işçilerin himayeye muhtaç olduğu görüşünün hakim olduğundan» yakınılarak, çalışan işçilerin «mutlu azınlık» durumuna getirildiği vurgulanıyor. Geçmişin deneyimleri içinde, sosyal sorunlara yaklaşılırken «işçi lehine yorum kriterinin terkedilmesi ve ülke yararı gözetilmesi» isteniyor.

Geçmişte, işçi yararına yapılan yorumlar sonucunda (!) 1963 yılında 17.91 lira olan gerçek işçi ücreti, 1981 yılında 13.91 liraya düşürülmüş.. Tabii bu yine işverenlerimize göre, mutlu azınlık kabul edilen, toplam 2 milyon civarındaki sigortalı işçinin ortalamaları alınarak saptanmış bir resmi istatistik. İşverenlerimizin sigortaya bildirmeyi gerekli görmedikleri, 3 milyon kadar, iş bulma mutluluğuna ulaşmış çalışanın gerçek ücretinin ne olduğunu ise biz değil, Devlet, ya da her hangi bir sosyal kuruluş saptayabilme şansına henüz ulaşamamıştır.

Geçmişte, işçi yararına yapılan yorumlar sonucunda (!) 1963 yılında bir işçi asgari ücretle bir kilo et alabilmek için 6 saat 17 dakika çalışmak durumunda iken, 1982'de yine asgari ücretle çalışan bir işçi aynı eti satın alabilmek için 14 saat 12 dakika çalışma zorunluluğu ile karşı karşıya getirilmiş.

Geçmişte, işçi yararına yapılan yorumlar sonucunda (!) Elimizdeki en son SSK istatistiklerine göre. Sigortalı, toplu sözleşmeli. «mutlu azınlık» grubu işçilerin ücret ortalamaları ayda 12807 lira olmuş.

Geçmişte işçi yararına yapılan yorumlar sonucunda (!) Resmi istatistiklere göre işçi statüsünde çalışanların 2 milyon 28 bini SSK kapsamına alınabilmiş. Yasalarda açık suç olmasına karşın, çalışanların yarısından fazlası, kaçak, asgari ücretin de altında, sigortasız, insanlık dışı koşullarda çalıştırılmaya devam edilmiş.. Tabii henüz yasalar açısından da Sigorta kapsamına alınmayan tarım, orman çalışanlarını hiç saymıyoruz. Memurlara sendikal hakların verilmesinden söz etmiyoruz. En son memur maaşları asgari net 12.500 liraya yükseltilirken, işçi asgari ücretinin net 7.200 lirada kalmış olmasını da unutabiliriz.

Geçmişte işçi yararına yapılan yorumlar sonucunda (!) Sendikalarda örgütlenmek isteyen işçiler işten atıla atıla, 17 yıllık toplu sözleşme düzeni sonunda, sendikalarda örgütlenebilen, toplu sözleşmelerden sürekli yararlanabilen işçi sayısı, «mutlu azınlık» 1 milyonun altında kalmış. Bunlar da işverenin istemediği sendikayı seçmeye kalktıklarında, yıllar süren yetki uyuşmazlıkları, işten atılmalar nedeni ile, pek çok sözleşme dönemi yitirmişler...

Sözü fazlaca uzatmadan, «Mutsuz azınlık» işverenlerimize, bizim bir karşı önerimiz olacak; işçiler, işçiden yana yorumlarla, gerçek ücretlerinin 1963'ün satınalma gücünün altına düşmesini, en küçük bir daire kirası 15 bin liraya çıkmışken, 7.200 lira asgari ücretle çalışan, ancak 2 milyonu sigortalı ve 1 milyonu toplu sözleşmeli «mutlu azınlık» olmaktan mutlu görünmüyorlar. Tarafı ister yasa koyucu, ister yargı, ister yürütme, isterse işveren olsun, bugüne kadarki gibi uygulanan işçiden yana yorumlardan» vezgeçilmesini istiyorlar. Gelecek için. demokrasinin asgari gereği olan sendikal haklarının verilmesini, yasal, özgür sendikal haklarını kullanabilecekleri, gerçekten «ülke yararının gözetileceği» ortamı bekliyorlar.

olayların ardındaki GERÇEK

YHK'nın tutumu?

10 Nisan 1982

12 Eylül Harekâtı'ndan sonra toplu sözleşmeleri düzenlemek üzere oluşturulan YHK (Yüksek Hakem Kurulu) büyük bir sorumluluk üstlenmişti. YHK, Türkiye'de tüm toplu sözleşmeleri yenilemek ve düzenlemek yetkilerini taşıyordu. Ne var ki bu görevi yürütmek kolay değildi. Çeşitli kesimlerde süresi dolan toplu sözleşmeleri zamanında yenilemeye YHK'nun olanakları elvermiyordu. Bunun üzerine bir önlem alındı. YHK süresi bitip de yenilenemiyen toplu sözleşme kesimlerinde avans uygulamasına yöneldi. 12 Eylül 1980'den önce imzalanıp da 1981 yılı içinde süresi dolan toplu sözleşmelerde işçiler ücretlerinin yüzde 10'u oranında zamla birlikte 3.000 lira aylık avans alarak geçiş dönemlerini aşacaklardı.

Ne var ki YHK zamanla yarıştıkça avans uygulamasının eksiklikleri ve yetersizlikleri de ortaya çıkmaktaydı. 1982 yılında enflasyon oranı yüzde 25 olarak öngörülmüş bütün hesaplar bu temele göre ayarlanmıştı. 1981 yılında resmi açıklamalara göre yüzde 40 düzeyinde görülen enflasyon oranının gerçekte yüzde 50 olduğunu ileri sürenler de vardı. 1982'de bu tartışma geride kalmış ve yılın ilk üç ayındaki verilere göre enflasyonun yüzde 25 oranında durmayacağı anlaşılmıştır. Bakanlar Kurulu bu gerçeği gördüğü için YHK'nun kısıtlı avans uygulamasının eksikliğini saptamıştır. Ne var ki 1982'de enflasyon hızı (ilk üç aydaki verilere göre) yüzde 40'a yaklaşık bir ivme kazanmışken toplu sözleşmelerde oranlar nasıl saptanacaktır?

İşte bu noktada belirsizlikler başlamıştır. YHK'nun eğilimi ya da görüşü nedir? Hükümetin yaklaşımı hangi ölçülere dayanmaktadır? Tekel, Karayolları, Denizyolları gibi geniş işçi kitlelerini barındıran kuruluşların toplu sözleşmelerini öne alarak sorunları çözümlemeyi YHK amaçlamaktadır. Bununla birlikte bu kuruluşlarda avans uygulaması askıda kalmış görünüyor. Büyük devlet kuruluşları kesiminde toplu sözleşmelerin öne alınmasının taktik açısından bazı yararları bulunsa bile geniş işçi kitlelerinin beklentileriyle YHK'nun çözüm formülleri arasında uyum buluunmadığı açıktır. Çünkü enflasyon oranıyla ücret artışı arasındaki makas işçinin zararına açılmaktadır. Bu boşluğun 1982 yılı süresinde ne kadar büyüyeceği sorusuna şimdiden yanıt bulunamıyor. YHK kendi koyduğu kuralların dışına taşarak ve büyük toplu sözleşmeleri öne alarak 1982 yılının enflasyonu bütün ağırlığıyla duyulmadan konuyu kapatmak mı istiyor?

Bu soru yaygınlaşmaktadır. Ancak bazı kuruluşlarda avans uygulaması yapılmadan YHK'nun çalışmalarını yürütmesi hem «ilke kararı»na aykırı olacak, hem de işçiler arasında ayırım yapmak biçiminde yorumlanacaktır.

★★★

Turan hoca...

Uğur MUMCU — 11 Nisan 1982

İnsan, Turan Güneş gibilerinin ölümüne pek inanamıyor. Böylesine neşeli, hayat dolu, espri ve kahkaha fırtınası bir politikacının, aramızdan ansızın ayrılması, önceki akşam hepimizi derin acılara sürükledi. «Turan Hoca öldü» dedikleri zaman, inanmadım, inanmak istemedim. Gözlerim yaşardı, içim burkuldu.

«Hocam, Hasan Fehmi Güneş ile bir akrabalığınız var mı?..»

«Yok, o doğan güneş, ben batan güneş»

Zekâ kıvılcımları, en çarpaşık konuları havai fişekler gibi renklendirir, o kalın, o «davudi» sesi ile sözcüklerin üzerinde usta bir süvari gibi koşuştururdu. En acımasız alayları, kendisine, kendi siyasal yaşamına yöneltmekten de hiç geri kalmazdı:

«Biz enkaz devraldık, enkazı kaldırıyorduk ki, baktık enkaz ile birlikte devlet de kalkmış..»

Sonra ya gürültülü kahkahalarla ya da kıs kıs gülerdi.

«Sedat Simavi Ödül Töreni» için uçakla Ankara'dan İstanbul'a giderken bana şöyle takılmıştı:

«Sen lisede fen kolunda mıydın?..

«Evet»

«Sana, lisede mali oligarşinin çekim gücünü anlatmışlar mıydı?»

«Onları liseden sonra öğrendik»

«Ha işte, bu ödülü mali oligarşi veriyor; oligarşinin çekim gücü çok kuvvetlidir, yarışmam..»

Sonra yine kahkaha, sonra kendi türettiği terminoloji ile konuşmuştu:

«Neydi abi onun adı?.. Mali oligarşinin finans kapitali mi, ne haltsa, ben onun yönetim kurulu üyesiyim. Yaşasın mali oligarşi.»

Bir büyük sohbet adamıydı. Parlamento kulislerinde, genellikle, Cüneyt Arcayürek, ben ve Turan Hoca, bir köşeye çekilir, saatlerce konuşurduk. Zaman zaman Arcayürek ile benim gülmekten gözlerimiz yaşarırdı.

«Finans kapitalci abileriniz ne yapıyor?..»

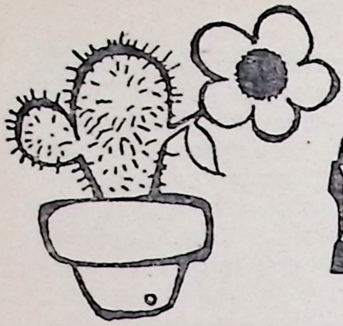
Bir gece, evime gelmiş, sabahın dördüne kadar, çok partili hayatın renkli tablolarını çizmiş, İsmail Cem, Aycan Giritlioğlu ve beni bir espri ve kahkaha sağnağına tutmuştu.

Siyasal görüşü, «Toplumların elitler yerine yığınlar tarafından yönetilmesi» biçiminde özetlenebilirdi. Bürokrat?Aydın takımına oldum olası kızar, profesör olmasına rağmen öğretim üyelerine ateş püskürür, bir önemli konu oldu mu bıyıkları ile oynayarak sorardı:

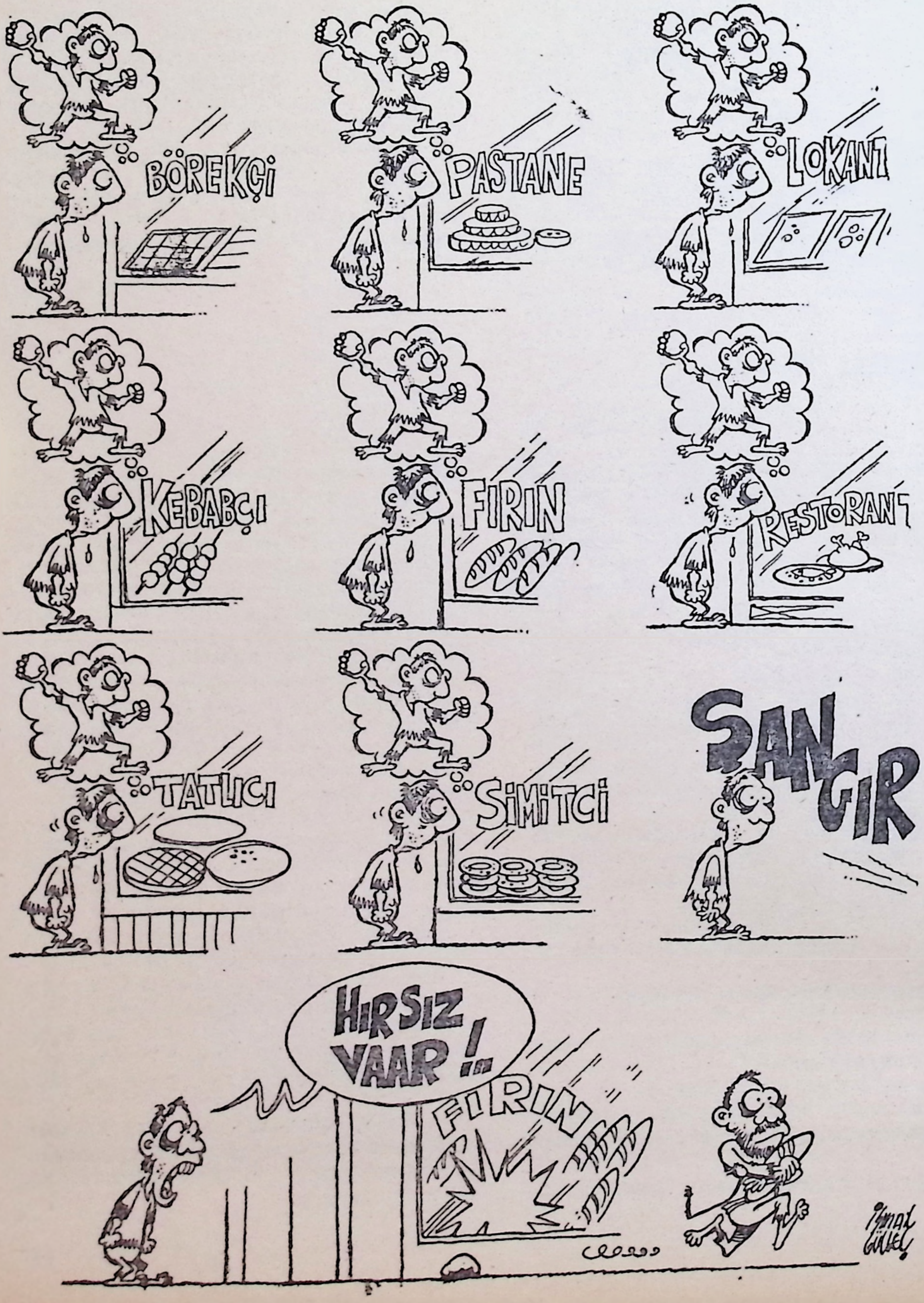
«Profesör Alen Delon ile profesör Marlon Brando'nun görüşlerini aldınız mı?...»

Bir yanı ile Fransız entellektüeli, bir yanı ile Kandıralı Mustafa'nın oyun havası, başka özellikleri ile Yunan diplomasisine kök söktüren bir Dışişleri bakanı, bir yanı ile divan edebiyatının dizelerinde dolaşan bir duygu adamıydı.

Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra Birleşmiş Milletler'de Türkiye'yi eleştiren Fransız delegesine yanıt vermesi için Osman Olcay'a şöyle talimat yollamıştı.

insanlar...

BÖREKÇİ
PASTANE
LOKANT
KEBABÇI
FIRIN
RESTORANT
TATLICI
SİMİTCİ
SAN
GIR
HIRSIZ VAAR!..
FIRIN

«Sür herifin ağzına reçeli.»

Ve Osman Olcay, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Türk'ün onurlu sesini bütün dünyaya haykırmıştı.

Abdi İpekçi'nin cenaze töreninde bir kaldırım taşına oturmuş, hüngür hüngür ağlıyordu. Beni gördü, boynuma sarıldı «Abdi»cik öldü, «sen koru kendini bu itlerden» diye yine sarsıla sarsıla ağlamıştı.

Türk siyasal hayatından bir yıldız kaydı. Bir kahkaha fırtınası, bir zekâ abidesi aramızdan ayrılıp, gitti, bir dostumuz öldü. Turan Hoca öldü. Demokrasiye, özgürlüklere, halka, halkın sağduyusuna inanan bir demokrat aydın, bir kurt politikacı öldü.

Ne diyelim hocam?..

— Sana, Dışişleri Bakanlığı yakışırdı, sana, bir gece kulübünde bir ses sanatçısı ile göbek atmak bile yakışırdı, parlamento kürsülerinde, o düşündürücü, o felsefi konuşmalar yakışırdı, siyasal davalarda tutuklu aydınların avukatlığı da yakışırdı, ama hocam, ölüm, ama ölüm, sana yakışmayacak yalnızca ölümdü.

«Ben batan güneş'im Uğur, batan güneş. Kutup güneşi gibi hep varım, ama hiç ısıtmıyorum.»

İçimizi yüreğimizi ısıtan bir adamdın sen Turan Hoca, zamansız gittin. Son günlerde bizlerle konuşurken, daha geçen gün büroda şakalaşırken, ne bilelim azrail ile dans ettiğini?..

olayların ardındaki GERÇEK

TİSK ve çağımız

13 Nisan 1982

Yeni Anayasa hazırlıkları ilginç tartışma ortamı yaratacağa benzer. Bu tartışmaların yararlı olmadığı söylenemez. Bir bakıma çeşitli kuruluşların niteliklerini de vurgulayan bir gelişme karşısındayız. Danışma Meclisi Anayasa Komisyonuna yeni Anayasa konusundaki görüşünü bildiren her kuruluş, kendi dünya görüşünü ve kimliğini de bir belge ile tarihe yazmaktadır.

Bunlar arasında TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu) görüşlerini belirtirken yeni Anayasa'dan sosyal devlet ilkesinin çıkarılmasını istedi. Bu görüş TİSK'in son günlerdeki açıklamalarıyla tutarlıdır. Ülkemizde işsiz sayısı daha çok olduğu için işçilerin mutlu azınlık oluşturduğunu söyleyen bir yönetimden daha başka bir yaklaşım beklenemez.

TİSK'in yeni Anayasa için görüşleri Kurucu Meclis'te nasıl karşılanacaktır, bilinemez. Ancak askeri yönetimi, işveren sendikaları yö-

ABLUKA BAŞLADI HAİG KARAMSAR

HAİG, BAYAN THATCHER'LE GÖRÜŞTÜKTEN SONRA YAPTIĞI AÇIKLAMADA, TARAFLAR ARASINDA BÜYÜK GÖRÜŞ AYRILIĞININ DEVAM ETTİĞİNİ SÖYLEDİ

Arjantin'de sıkı para politikası uygulanıyor

Enflasyon oranı yüzde 140'a çıktı

Savaş bölgesi

Mahkeme, tutuklama istemini reddetti

Ecevit bir başka demecinden yine gözaltında

TİSK: Mülkiyet, devlet teminatında olmalı

13.4.1982

netimi niteliğine dönüştürmek isteyen bu tür çağdışı politikaların geri tepen bir silah olması da beklenebilir.

Sosyal devlet kavramı bir tarihsel sürecin sonunda Batı uygarlığının vardığı aşamadır. Eskiden jandarma devlet kavramı geçerliydi. İnsanlık çok uzun savaşımlardan sonra hukuk devleti kavramını benimseyebildi. Sanayileşmeyi içeren 19. yüzyılın nice acılarından sonra da sosyal devlet kavramı, hukuk devletinin çağdaşlığı için kaçınılmaz bütünleyici oldu. Sosyal devlet kavramının temel ilke ve kuralları Türkiye'nin de imzaladığı Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinde de yazılıdır.

Şimdi işverenler insanlığın ve Türkiye'nin bunca çaba ile uğraşabildiği düzeyden ülkeyi geriye çekmek istiyorlar. Sosyal devlet kavramını bir yana bırakarak Türkiye'de yaşamak artık olası mıdır? Dünyanın gidişine ters bir görüşü benimsersek toplumsal birlik ve düzenlik sağlanacak mıdır?

Yazık ki TİSK çağdışı görüşlerin savunucusu olmaktadır. Sağduyu sahibi işverenlerin bu durumu tez elden düzeltmeleri gerekiyor.

Turan Güneş

Mehmed KEMAL — 13 Nisan 1982

Çok sevildiği, ölümü karşısında gösterilen ilgiden belli oluyor. Doğulu ülkelerde uzun yıllar politika yapmak, hem de dostu ve düşmanları tarafından sevilmek kolay değildir. Turan Güneş bu mutlu kişilerden biriydi.

Turan Güneş'i politikaya atıldığı günden beri tanırım, kürsüye ilk çıktığı, ilk konuşmasını yaptığı günü hatırlıyorum. Doçentti, daha profesör olmamıştı. Azıcık acemi duruyor, biraz genizden, peltek konuşuyordu. DP'nin içinden çıktığı halde; DP'yi eleştirebilecek cesareti gösteriyordu. Dayanıklı bir siyasetçi olacağını bu ilk konuşmasında kanıtlamıştı.

Menderesli — Bayarlı parti içinde fazla kalamadı. İspat hakkı atılımında bir avuç muhalifin arasına katıldı. İspat hakkı istemenin bedeli partiden kopmaktı. Koptu... Yeni bir partiye (Hürriyet Partisi'ne» geçmekti, geçti. 1957 seçimlerine, muhalefetin güçbirliği ile gidilecekti. Uzun saatler bitmez, tükenmez görüşmelerde direncini ve inancını gösterdi.

Güçbirliği sağlanamadı ama, muhalefetin gücü ortaya kondu. İlk kez tüm muhalefet oyları, iktidarı oluşturan partinin oylarını geçmişti. Bunu kanıtlamak az şey değildi. Baskılı ve zorlu iktidar yenilmez, yitmez gibi görünüyordu. Bu mitos yıkıldı.

Turan Güneş'i ondan sonra CHP saflarında gördük. İsmet Paşa ile kişisel bir yakınlık kurmuştu. Yeni partisinin yönetim kadroları içinde yer aldı. Politikada izlediği zigzaglar sonunda düzgün bir çizgiye oturmuştu.

Turan Güneş zekidir, çalışkandır, bunu kimse yadsıyamaz, zekâ, konuşurken, her cümlede bir espri patlatmaksa, bunu fazlasıyla yapan adamdı. Bu üsluba çevresini öylesine alıştırmıştı ki, eğer espri yapmazsa, «Acaba Hoca rahatsız mı?» diye şaşanlar olurdu.

Ben Turan Güneş'in politikada inatçı kişiliğini, seçim bölgesinde Erol Köse ile kapıştığı zaman tanıdım. Erol Köse, İzmit'te başarılı bir Belediye Başkanı idi. Halk için yepyeni ve üretici bir Belediye nasıl olur, bunu örnekleri ile gözler önüne sermişti. Bir gazeteci olarak, ister istemez. Erol Köse'nin yanında yer aldık. Erol Köse'nin yanında olmak Turan Güneş'in karşısında olmak demekti.

İlk yazıma çok içerlediğini, daha sabahın köründe Ankara'dan telefonla arayışından anladım. Ateş püskürüyordu. «Burası benim seçim bölgemdir» diyordu. «Seçim bölgemde benden başka horoz istemem. Elimden ne gelirse onu yapacağım. Uğraşmanız boşa gidecektir.»

Dediğini yaptı. Erol Köse'yi Belediye Başkanlığı adaylığından temizledi. Ama bu başarı, partiye Körfez bölgesinde bütün belediye seçimlerini yitirmeye maloldu. Turan Güneş, seçim bölgesinde horozluğunu ispatlamıştı ama, Körfez belediyeleri de parti için yolunmuş tavuğa dönmüştü.

Bütün atışma, sataşma, dalaşma gibi politik tartışmalar sonucunda küslük nedir bilmezdi. Hatta diyebilirim ki, en sert tartışmalar bittikten sonra «Turan Güneş bir daha benimle konuşmaz» sanısında olanlar, ertesi gün bir bakarlar ki ilk selamı gene o vermiştir.

74 seçimlerinden sonra partisinin bir koalisyonla hükümete gelmesinde, Dışişleri Bakanı olarak Turan Güneş'i gördük. Oturaklı ve ciddi Dışişleri geleneğine alışmış olanlar, her cümlesinde bir espri ışığı parlayan hocanın bu görevi nasıl yapacağını gözlemeye başladılar. Biraz korku, biraz kuşku, biraz merak... Hoca gelmiş geçmiş Dışişleri Bakanlarından daha oturaklı çıktı, sandalyasının adamı olduğunu gösterdi.

Turan Güneş, kendisine özgü kişiliği ile her zaman anılacaktır. Acı olanı, çok genç, ilerde daha verimli hizmetler edebilecek bir çağda aramızdan ayrılmasıdır.

Baştürk: DİSK'in görüşü, Anayasa çerçevesinde demokrasinin bütünüyle uygulanmasıdır

15 Nisan 1982

İstanbul Haber Servisi — Sanıkların 52'sinin de idamı istenen DİSK davasında dün Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün sorgulamasına geçildi. Baştürk'ün İddianamenin bütünlüğü içindeki suçlamaya kısa bir genel cevap verme istemi reddedildi. Ancak tek tek sorulan soruları yanıtlayabileceği bildirildi.

Abdullah Baştürk siyasal görüşüne ilişkin soruya, «Ben demokratik sosyalist dünya görüşüne sahibim. Fransa'da Mitterrand'ın sosyalist partisi ve diğer Avrupa ülkelerindeki sosyalist ve işçi partilerinde olduğu gibi» yanıtını verdi.

Baştürk DİSK'in kuruluşundan itibaren doktriner örgüt olduğu yolundaki suçlamayı yanıtlarken ise, «DİSK'in kuruluşundan bu yana doktriner görüşü var ise, bu Anayasa'nın çizdiği temel hak ve görüşleri etrafında demokrasinin bütünü ile uygulanması, yani temel hak ve özgürlüklerin, ekonomik ve sosyal reformların yapılmasını, vergide adalet, herkese çalışma hakkı, herkese sağlık hakkı, herkese okuma hakkı ve korkusuz yaşama hakkı sağlanmasının istenmesi ile açıklanır» dedi.

Sabah saat 10.30'da başlıyacak duruşma için Yargıçlar ve Savcılar duruşma salonuna geldiler. Ancak duruşma Yargıçlarının cübbelerinin bir başka gün yapılan ve daha sonra Metris'e aktarılan Dev-Sol davası yargıçlarının cübbeleri ile birlikte yanlışlıkla götürüldüğü anlaşıldı. Bu nedenle duruşma öğleden sonra 13.30'a ertelendi. Bu durum öğleden sonraki duruşmada tutanağa geçirildi.

Atatürk Öğrenci Sitesi'nde görülmekte olan dava sanıkları arasına, 53. sanık olarak İstanbul eski Belediye Başkanlarından Ahmet İsvan da katıldı. DİSK'le işbirliği içinde olmakla suçlanan TCK'nunun 146/3 maddesi ile yargılanan İsvan hakkında hazırlanan ek iddianame Askeri Savcı Süleyman Takkeci tarafından okundu.

Ahmet İsvan'ın tahliyesine ilişkin Avukat Turgut Kazan'ın yazılı başvurusu ve Türkiye Barolar Birliği ile Avukat Mehmet Feyyat'ın, Birliğin ve CHP'nin suçlandığı iddianame bölümlerinin çıkarılması sitemlerine ilişkin kararların incelenmesi ise gelecek duruşmaya bırakıldı.

Bu arada çeşitli mahkemelerden gelen birleştirme istemleri reddedildi, dosyaları ait oldukları mahkemelere iade edildi. Duruşma, Baştürk'ün sorgusuna devam edilmek üzere yarın saat 11'e ertelendi.

BAŞTÜRK'ÜN SORGUSU

Öğleden sonra yapılan duruşmada, Ahmet İsvan'a ilişkin iddianamenin okunmasından sonra sorgusu için DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ü kürsüye davet eden duruşma Yargıcı Çetin Güvener, sendikacılık ve siyasal geçmişine ilişkin soruyu yöneltti. DİSK Genel Başkanı Baştürk «20 aydır tutuklu bulunan bir kişi olarak, önce İddianemedeki suçlamanın bütünlüğüne ilişkin, kısa bir açıklama yapmak istiyorum» dedi.

Yargıç savunma ile sorgunun karıştırılmaması gerektiğini, sadece sorulan sorulara cevap verebileceğini bildirdi. Baştürk «817 sayfalık İddianamede 8500 suçlama var. 53 bölüm yer alıyor. Böylesine ağır suçlanan kişiler olarak, soru cevap aşaması içinde suçlamanın bütünlüğüne cevap veremeyebiliriz.» şeklinde itirazda bulundu. Ancak duruşma Yargıcı Çetin Güvener, sadece sorusuna yanıt verme hakkına sahip bulunduğunu, toplu cevabı ancak savunmada yapabileceğini söyledi.

Böylece soruların yanıtlarına geçildi. Baştürk 1962'de İstanbul Belediyesi'ne bağlı İstanbul Yapı İşleri Sendikası'nın Genel Sekreteri olarak sendikacılık yaşamına atıldığını, daha sonra Türkiye Genel Hizmetler Sendikası'na katıldıklarını, kuruluşundan bu yana Genel-İş'in Genel Başkanlığını yaptığını anlattı. Bu sendikanın Başkanı olarak Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliği de yaptığını, 1976 yılında Genel Kurul kararı ile DİSK'e geçtiklerini, 1977'de de DİSK Genel Başkanlığına seçildiğini açıkladı. Kuruluş yıllarında TİP üyesi olduğunu, daha sonra ayrıldığını, CHP üyesi olduğunu 1968 - 1977 yılları arasında CHP'de iki dönem milletvekilliği yaptığını bildirdi.

Baştürk sendikacılıktan ne anladığı sorusunu, «Sendikalar sanayi ve giderek hizmet kesiminde işçilerin ekonomik, demokratik mücadele örgütleridir. Emeğin ücretini, çalışma ve yaşam koşulunu iyileştirmek ve işçileri geliştirip hem ekonomik hem demokratik mücadelede etkin kılmak için çalışırlar. İşçilerin ekonomik, demokratik haklarını sağlamak için mücadele ederler. Tüzük, yasa ve Anayasaya dayalı olarak çalışırlar.» şeklinde yanıtladı.

Baştürk siyasi görüşüne ilişkin sorulara ise özetle şu yanıtı verdi: «CHP'nin milletvekili ve üyesiyim. CHP'nin siyasi görüşü dünyaca bilinir. Ancak CHP'nin kitle partisi olması nedeniyle içerisinde demokratlar, ilericiler, sosyal demokratlar, demokratik sosyalist görüşte olanlar vardır. Ben demokratik sosyalist dünya

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
KÜLTÜR ÜZERİNE
Doç. Dr. EMRE KONGAR
Her aydını yakından ilgilendiren yapıt
Ederi 200 TL.
İsteme adresi: Türkocağı Cad. 39/41
Cağaloğlu — İSTANBUL

Cumhuriyet

58. Yıl; Sayı: 20721 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 15 Nisan 1982 Perşembe

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
[illegible] BELGELER [illegible] ATATÜRK'ün büyük NUTUK'unun tamamıdır.
Türkçeleştiren
Ord. Prof. Dr. H. V. VELİDEDEOĞLU
[illegible] 300 LİRA
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 39/41
Cağaloğlu İSTANBUL

DİSK davası — 42 GÜN SONRA

SORGULAR BAŞLADI

Baştürk: DİSK'in görüşü Anayasa çerçevesinde demokrasinin bütünüyle uygulanmasıdır

● Sanık sayısı, Ahmet İsvan'ın da katılmasıyla 53'e yükseldi

İstanbul Haber Servisi — [illegible] DİSK davasında dün Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün sorgulamasına geçildi. [illegible] Aynak tek tek sorulan soruları [illegible]

Abdullah Baştürk siyasal görüşüne ilişkin soruya «Ben demokratik sosyalist düşünceye göre [illegible] Fransa'da Mitterrand'ın sosyalist partisi ve diğer Avrupa ülkelerindeki sosyalist ve işçi partilerinde olduğu gibi» yanıtını verdi.

Baştürk DİSK'in kuruluşundan [illegible] doktriner örgüt olduğu yolundaki suçlamayı yanıtlarken de «DİSK'in kuruluşundan bu yana doktriner görüş var ise, bu Anayasa'nın çizdiği temel hak ve görüşleri etrafında demokrasinin bütünü ile uygulanması, yani temel hak ve özgürlüklerin, ekonomik ve sosyal reformların yapılmasının, vergide adalet, herkese çalışma hakkı, herkese sağlık hakkı, herkese okuma hakkı ve herkese yaşama hakkı sağlanması [illegible] ile açıklanır» dedi.

Sabah saat 10.30'da başlayacak duruşma için Yargıçlar ve Savcılar duruşma salonuna geldiler. [illegible] Dev-Sol davası yargıçlarının cübbeleri ile birlikte [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

AHMET İSVAN DURUŞMADA — Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan DİSK davasının, hakkında ölüm cezası istenmeyen [illegible] ve 52 sanığı olarak dün ilk kez mahkeme önüne çıkarıldı. 27.12.1980 günü tutuklanan Ahmet İsvan, tam 15 aydır Davutpaşa Askeri Cezaevi'nde yatıyor ve hakkında 6 yıldan 16 yıla değin hapis cezası isteniyor. Fotoğrafta Ahmet İsvan'ı, dünkü duruşma arasında görüyorsunuz. (Fotoğraf: Erdoğan KÖSEOĞLU)

Ek iddianame okundu:

"Ahmet İsvan, DİSK'in amaçladığı ihtilale yardımcı olmuştur,,

İstanbul Haber Servisi — İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan «Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisi'ni ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etme fiiline iştirak etmek ve ruhsatsız tabanca bulundurmak» suçlarından yargılanıyor.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı Hakim Kıdemli Albay Süleyman Takkeci tarafından hazırlanan ve suç tarihi olarak «12 eylül 1980 öncesi ve 13.11.1980» gösterilen iddianamede Ahmet İsvan'ın TCK'nun 146/2, 171/son, 31, [illegible]

[illegible] DİSK iddianamesi [illegible] «12 Eylül'den önce Marksist ve Leninist prensipleri benimsemiş kişi [illegible] DİSK'in de [illegible] Merkezi [illegible] Taksim mitinglerinde belediyeye ait [illegible] DİSK'in [illegible] kaydediliyor. İddianamede İsvan'ın [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

BAŞTÜRK — DİSK'in doktriner örgüt olduğu yolundaki suçlamayı yanıtlarken «DİSK'in kuruluşundan bu yana doktriner görüş var ise, bu Anayasa'nın çizdiği temel hak ve görüşleri etrafında demokrasinin bütünü ile uygulanmasının istenmesi ile açıklanabilir» dedi.

TİP davası bugün başlıyor

● TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ YÖNETİCİLERİ HAKKINDA AÇILAN DAVAYA BUGÜN İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI (1) NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİNDE BAŞLANIYOR

● TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN KURULUŞUNDAN İTİBAREN [illegible] DEVLETE KARŞI [illegible] TCK'NUN 141, 142, 159, 311 VE 312. MADDELERİ UYARINCA CEZALANDIRILMALARI İSTENİYOR.

İstanbul Haber Servisi — Türkiye İşçi Partisi (TİP) [illegible] 12 eylül 1980'e kadar gösterilen davada, TİP [illegible]

[illegible]

SANIKLAR

MERKEZ YÖNETİCİLERİ

Alp Selek (Tutuklu - Kurucu üye ve Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi), Muzaffer Erem (Tutuklu - Kurucu üye ve Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi), Vedat Baranoğlu (Tutuklu - Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi), İbrahim Sönmez (Tutuklu - Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi), Mahmut Dilek (Tutuklu - Şişli İlçe Başkanı), Zeki Tezer (Tutuklu - Eminönü İlçesi Sekreteri), Necdet Ceylan (Tutuklu - Yönetim Kurulu üyesi), Bekir Yenigün (Tutuklu - Kurucu üye ve Merkez Yönetim Kurulu üyesi), Çelik Gözaçtı (Tutuklu - Merkez Yürütme Kurulu üyesi), Nurdan Örpen (Merkez Yürütme Kurulu üyesi - Tutuklu), Dinçer Doğu (Tutuklu - Merkez Yürütme Kurulu üyesi), Gündüz Mutlnay (Tutuklu - Merkez Yürütme Kurulu üyesi), Hüsamettin Bakan (Tutuklu - Merkez Yürütme Kurulu üyesi), Ya-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

MHP davasında 498 sanıktan bugüne dek 187'si salıverildi

● Salıverilen 187 sanık arasında, haklarında ölüm cezası istenen MHP yöneticilerinden A. Oktay Güner, Ahmet Er, Nevzat Köseoğlu, Ömer Çakıroğlu, Yahya Ünal, Avni Çurpanoğlu, Taha Akyol, Cengiz Gökçek de bulunuyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinde sürdürülen «MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası»nda bugüne değin 187 sanık salıverildi. MHP davasında başlangıçta 498 sanık tutuklu bulunuyordu.

MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası geçen yıl 30 Nisan'da açılmış ve davaya ağustosta başlanmıştı. MHP davasında sorguları yapılmayan 73 sanığın sorgularının mayıs ayı içerisinde tamamlanması bekleniyor.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Güneş toprağa verildi

İstanbul Haber Servisi — Prof. Turan Güneş [illegible]

[illegible] Hasan Fehmi Işık, Hüsnü Doğan, Ali Topuz, Orhan Birgit, Ahmet Kemal Ali [illegible] Mustafa Üstündağ [illegible]

(Arkası 9. sayfada)

GÜNEŞ'İ [illegible] — Turan Güneş'in [illegible] Güneş [illegible]

2 milyarlık kaçakçılık

İzzet Rıza YALIN bildiriyor

■ KTFD'DEN TÜRKİYEYE DİNGİL KAÇIRILDIĞI SAPTANDI

GAZİMAĞOSA — KTFD plakalı 67 kamyonun araştırılması sürerken Türkiye'de parçalanıp Kıbrıs'ta uygulanan yeni bir dingil kaçakçılığı saptandı. Kıbrıs dışından [illegible] dingillerin [illegible] Türkiye'de bırakıldığı öğrenildi.

Öte yandan KTFD plakalı 67 kamyonun Kıbrıs'ta bulunmadığı ve Türkiye'de kaybolduğu öğrenildi. Kamyonların Türkiye'de aranması ve araştırmanın sonuçlandırılması için, Türkiye yetkililerinden yardım istendiği bildiriliyor.

Türkiye'de kaybolan 67 TIR'la, sayı bakımından çağrışım yaratan KTFD plakalı 67 kamyonun sayısının 61 olduğu TC Lefkoşa Büyükelçiliği çevrelerince belirtilirken, konuyla ilgili çevreler KTFD plakalı

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Reagan: Falkland sorunu en kritik döneminde

Dış Haberler Servisi — ABD Başkanı Ronald Reagan, «Falkland sorunu şu anda en kritik dönemindedir» dedi. Reagan anlaşmazlığa bir çözüm bulamayarak önceki gün Washington'a dönen ve Buenos Aires'e yapmayı tasarladığı geziyi erteleyen Dışişleri Bakanı Alexander Haig'i bir kez daha Buenos Aires'e göndereceğini bildirdi.

Haig Washington'a varışında Başkan Reagan'a Londra ve Buenos Aires'teki temasları hakkında bilgi verdi. Başkan Reagan daha sonra düzenlediği basın toplantısında «Barışı sağlamak için çabalarımızı sürdüreceğiz» dedi. Reagan ayrıca Sovyetler Birliği'ni Falkland bunalımından uzak durması için uyardı. Bunun yanı sıra Sovyetleri Arjantin'e bilgi sızdırmakla suçladı.

Öte yandan İngiltere Başbakanı Margareth Thatcher Avam Kamarasının 2 hafta içinde 3. olağanüstü toplantısında yaptığı konuşmada İngiltere'nin bunalıma diplomatik yoldan çözüm aramaya devam edeceğini söyledi. Thatcher «gerekirse güç kullanırız» dedi.

Arjantin'in adalardan çekilmesini şart koşan İngiltere Başbakanı, Sovyetler Birliği'ni de Arjantin'i art niyetli düşünceleriyle desteklemekle suçladı.

İktisatçılar Haftası'nın ardından

24 Ocak modeline alternatifler önerildi

Osman ULAGAY

- 3 -

Yedinci İktisatçılar Haftası, 24 Ocak Modelinin [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

GÖZLEM — UĞUR MUMCU

Özel ve Güzel TV...

Özel sektörün televizyon kuracağı yolunda haberler iyice yoğunlaşmaya başladı. Bazı ilerici yazarlarımız, özel televizyonun «devlet tekelciliğini» kıracağını ve bu yüzden çok yararlı olacağını bile yazabildiler.

Okuyucularına, araba, kamyon dağıtacak kadar para gücüne sahip gazetelerin özel televizyon konusunda da kollarını sıvayacaklarını söylemek hiç de kâhinlik sayılmamalıdır. Daha beş-on yıl önce bir büyük gazetemiz bu yolda girişimlerde bile bulunmuştu. Holding basınının artık bugün televizyona el atmaması düşünülemez.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

görüşüne sahibim. Fransa'da Mitterrand'ın Sosyalist Partisi ve diğer Avrupa ülkelerindeki Sosyalist ve İşçi Partilerinde olduğu gibi.»

Baştürk DİSK'in kuruluşundan itibaren doktriner kuruluş olduğu yolundaki soruları yanıtlarken ise, görüşlerini şöyle özetledi:

«DİSK 1967'de Konfederasyon olarak kuruldu. Kuruluş bildirgesi ve tüzüğü hangi amaçla kurulduğunu açıklıyor. Ben kendiliğimden birşey ekleyemem. Ben kurucuları arasında değilim. Ama kuruluş amacını bildiğim ve kabul ettiğim içindir ki sendikamla birlikte üyesi oldum. DİSK'in Genel Başkanlığını kabul ettim. Kuruluş bildirgesinde (Bizler Türk işçi sınıfının tüm çıkarları, hakları, özgürlükleri ve onuru için bir araya geldik. Atatürk'ün ilan ettiği gibi, bizi mahvetmek isteyen Emperyalizme, bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı savaş açmış kişileriz) deniliyor. Anayasada tanınan hak ve özgürlüklere sahip çıkılâcağı uzun uzun anlatılıyor. DİSK'in kuruluşunda bir doktriner görüş var ise, bu Anayasanın çizdiği temel hak ve görüşler etrafında demokrasinin bütünü ile uygulanması, yani temel hak ve özgürlüklerin, ekonomik ve sosyal reformların yapılmasını, vergide adalet, herkese çalışma hakkı, herkese sağlık hakkı, herkese okuma hakkı ve korkusuzca yaşama hakkı sağlanmasının istenmesi ile açıklanır.»

Baştürk DİSK'in kuruluşu ile Türk işçi hareketinin temelde görüş ayrılığına girdiği yolundaki suçlamaya ilişkin soruya ise, sorunun açık olmadığı ve iddianamenin ilgili bölümünde, «DİSK kurucularının çoğunlukla TİP'li olmaları nedeni ile TİP'in yan kuruluşu olduğu» şeklindeki suçlamanın, yer alması nedeni ile cevap veremiyeceğini, bu suçlamaya DİSK'in «devrimci bir sendikal örgüt olarak, işçi sınıfını politik bilince kavuşturduğu» şeklindeki iddia etrafında «devrimcilikten» ve sınıf savaşımından» ne anladığı şeklindeki soruya yanıt verirken şöyle dedi:

«DİSK'in devrimcilik anlayışı Genel Kurul kararlarında ve tüzüğünde belirtilmiştir. (Biz devrimciliği bugünkü tutucu, gerici, ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin Anayasa uyarınca değiştirilmesi, Anayasa ilkelerinin uygulanması) olarak açıklıyoruz. «Savaşım» kelimesi, bilim adamları, aydınlar, basın mensupları arasında olduğu gibi, «Mücadele»nin karşıtı olarak kullanılmıştır. İşçi sınıfı mücadeleyi ekonomik, sosyal ve demokratik planda yapar. Ekonomik mücadele ücretlerin artırılması yolundadır. Sosyal alanda mücadele sosyal hakların geliştirilmesine yöneliktir. Demokratik mücadele ise, yasaların, Anayasanın tanımış olduğu temel hak ve özgürlüklerin, örgütlenme, toplu sözleşme ve miting gibi hakların kısıtlanmasına karşı verilen mücadeledir.»

Avukatlar: Subay sicil notu, yargıç bağımsizlıgı ilkesine aykırıdır

16 Nisan 1982

İstanbul Haber Servisi — Türkiye İşçi Partisi (TİP) Merkez, Bursa, Gebze, Eskişehir, Sakarya ve İspir il ve ilçe yöneticilerinden 80'i hakkında TCY'nın 141, 142, 159, 311 ve 312. maddeleri ile 1402 sayılı Sıkıyönetim yasası uyarınca cezalandırılmaları istemiyle açılan davaya İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dün başlandı.

«Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, devletin müesses iktisadi ve hukuki nizamlarını ortadan kaldırmak gayesiyle siyasi parti oluşturmak; bu gayeye yönelik olarak devamlı surette komünizm ve bölücülük propagandası yapmak; devletin asayiş ve emniyet kuvvetlerini alenen tahrik ve tezyif etmek; halkı suç işlemeye tahrik ve kanunun suç saydığı fiilleri övmek« savıyla yargılanan sanıklardan dünkü duruşmaya 24 tutuklu sanıktan Dursun Çelik dışındakiler ve 5 tutuksuz sanık katıldı.

Sanıkların yoklaması yapıldıktan sonra duruşmaya kimlik saptanmasıyla devam edildi. Savunma avukatlarından Halit Çelenk duruşmaya katılan avukatlar adına 5 sayfalık bir dilekçeyi okuyarak mahkemeye sundu. Çelenk, dilekçenin «Anayasa'ya aykırılık» başlığını taşıyan bölümde şunları açıkladı:

«Müvekkillerimiz TCK'nun 141. maddesini ihlal etmekle suçlanmaktadırlar. Bu davanın soruşturması, iddianamede gün ve sayıları belirtilen (İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının) soruşturma emirleriyle başlatılmıştır. Esasen, 353 sayılı yasaya göre, soruşturmayı başlatma yetkisi nezdinde mahkeme kurulan Komutan'a aittir. Belli bazı eylemler için soruşturma emri vermek, o eylemleri suç saymak demektir. Özellikle, böylesine siyasal içeriği olan bir davada, Komutanın soruşturma emrinde yer alan değerlendirmesi ve 357 sayılı yasanın getirdiği sicil yöntemi ayrı bir önem kazanır. Bu durumda, davanın soruşturma emri çizgisinde sonuçlandırılması isteği değer kazanabilir. Böylece,

yargıçlarla ilgili sicil yöntemi bu nitelikteki bir dava için sorun olup çıkabilir. Yani, yargılamayı yürüten mahkemenin -ister istemez- bağımsız davranamayacağı yolunda tereddütler doğabilir.

Çünkü, soruşturmayı İstanbul Sıkıyönetim Komutanı başlatmıştır ve sonunda askeri yargıçlarla ilgili sicil notunu da Komutan vermektedir. 357 sayılı yasanın düzenlediği bu sicil yöntemi, bağımsızlık ve güvence kuralları ile bağdaşmaz. Nitekim, bu sicil yönteminin mahkeme bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ile bağdaşmadığı, çeşitli Anayasa Mahkemesi kararları ile ortaya çıkmıştır.»

Çelenk, mahkemelerin kuruluş ve yargıç atamasıyla ilgili görüşlerini savunurken, «Bize göre yasal düzenleme, teminat ve bağımsızlık ilkeleri ile bağdaşmadığı halde, böyle bir itirazı şimdilik yapmıyoruz. Bu yüzden aykırılık itirazımızı yalnız subay sicil yöntemi üzerinde sunuyoruz» dedi. Halit Çelenk özetle şöyle devam etti:

«357 sayılı yasanın Askeri Yargıçların terfileriyle ilgili 12. ve 14. maddeleri bu yargıçlar için komutanlığın subay sicil notu vereceğini düzenlemektedir. Bu subay sicil notu yargıç bağımsızlığı ve teminatı ilkeleriyle bağdaşamaz. Anayasa Mahkemesi, Askeri Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi bakımından bu not sistemini iptal etmiştir. Ama, diğer askeri yargıçlar tarafından konu Anayasa Mahkemesi'ne bugüne kadar götürülemediğinden, Sıkıyönetim Mahkemelerinde görev yapan yargıçlara not komutanlar tarafından verilmektedir» şeklinde konuştu. Çelenk öne sürdüğü görüşler ışığında sorunun çözümü için konunun Anayasa Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesini istedi.

Konuyla ilgili görüşü sorulan Askeri Savcı ise «Askeri mahkemelerin ve dolayısıyla sıkıyönetim askeri mahkemelerinin kuruluşu ve askeri hakimlerin sicilleri konusunda 357 sayılı yasanın 12. ve 14. maddeleri Anayasa'nın 2,7 ve müteakip maddelerine aykırılık iddiası, görülmekte olan davamızla doğrudan irtibatlı olmadığı gibi, ciddi de görülmediğinden, savunma avukatlarının bu yoldaki taleplerinin reddine karar verilmesi talep ve mütalaa olunur» dedi.

Askeri mahkeme savcının bu mütalaası üzerine, istemle ilgili bir karar alabilmek için duruşmayı saat 14.00'e erteledi.

Duruşmanın öğleden sonraki aşamasında avukatların istemleri reddedilirken, mahkeme heyetinin oybirliği ile aldığı kararda, 357 sayılı yasanın 12 ve 14. maddeleri mahkemece uygulanacak maddeler arasında olmadığı kaydedildi. Ara kararda «Bu maddelerin nihai kararı hiç bir şekilde etkilemiyeceği her türlü tereddütün ötesinde bir gerçektir» denildi. Kararda, savunma avukatlarının iddialarının «ciddi bulunmadığı» kanatine varıldığı da belirtildi.

Duruşmaya 103 sayfalık iddianamenin okunması ile devam edildi. İddianamenin 52. sayfasına gelindiğinde duruşmaya ara verilerek mahkemeye gönderilen İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde görülen 3 ayrı davanın birleştirilme istemleri görüşüldü. Mahkeme savcının görüşüne uygun olarak bu dosyaların birleştirilmesine gerek olmadığına karar verdi. Sanık Alp Selek'in verdiği dilekçelerinin bulundukları cezaevi ile ilgili olduğu görülerek dilekçelerin Komutanlığa gönderilmesi kararlaştırıldı.

Savunma avukatlarının tahliye istemleri sorguların başlamamış olduğu dikkate alınarak reddedilirken, duruşma 22 Nisan saat 9.30'a ertelendi.

Bülent Ecevit Askeri Mahkemece tutuklandı

17 Nisan 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Feshedilen CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit hakkında dün akşam üstü Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Nolu Askeri Mahkemesi'nce tutuklama kararı verildi.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, bir Norveç gazetesine demeç vererek MGK'nun 52, TCK'nun 140. maddesine muhalefet ettiği iddia edilen Ecevit hakkındaki tutuklama istemini pazartesi günü reddetmişti. Bunun üzerine dosya Komutanlığa gönderilmişti.

Sıkıyönetim Komutanlığı 7 gün içinde Mahkemenin kararına itiraz edebiliyor. Nitekim Komutanlığın itirazını dün akşamüstü ele alan 3 Numaralı Mahkeme Ecevit'in tutuklanmasına karar verdi. Karar dosya üzerinden alındı. Ecevit başka bir demecinden dolayı Askeri Dil ve İstihbarat Okulu'nda bulunuyor. Bu nedenle tutuklama kararı bir hukuksal mahkeme kararı oluyor.

Serbestçi ve Özgürlükçü

İlhan SELÇUK — 17 Nisan 1982

Son günlerde gazetelerde birbiri ardından ilginç haberler yayınlanıyor. Bu haberlerin eklemlerini üstüste koyduğumuzda, Türkiye için gelecek dönemde tasarlanan bir modelin omurgası oluşuyor. 21. yüzyıla şunun şurasında 18 sene kaldı. Acaba bu sürede nasıl bir yaşam biçimi yeğlenecek?..

Daha kısa soruyla:

— Model ne olacak?..

★

Çarpıcı göstergeler var. Basın-yayın dünyasında güncel ve egemen ideoloji durmadan işleniyor:

— Serbest piyasa düzeni..
— Serbest teşebbüs..
— Serbest rekabet..
— Serbest bölgeler.

İnsan gözlerini kapasa, sanır ki 1930'da Serbest Fırkanın serbestçileri 1990'lara doğru tatlı düşler içinde yaşıyorlar. Bunca serbestlik tutkunları şimdi bir başka serbestliği de savunuyorlar:

— Serbest televizyon..

★

Serbestlik nedir?.. Serbest Farsça kökenlidir. Ser, baş demektir. Serbest; başıboş, özgürce davranan, bir bakıma «liberal» anlamına gelir. Serbestlik, liberalizm diye anlaşılabilir. Güzel şeydir serbestlik, ama, dikkat edin, Türkiye'de serbestçilerin yüzde 99'u özgürlüğe karşıdırlar.

Oysa batıda böyle değildir.

Batıda liberaller, özgürlükleri savunurlar, bizde serbestçiler özgürlüklere düşmandırlar. TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu) yeni Anayasa için ne düşünüyor?..

Serbest rekabet, serbest piyasa, serbest teşebbüs, serbest ticaret, serbest bölgelerden yanadır TİSK, ama fikir özgürlüğünden yana değildir. grevlerin kısıtlanmasını ister, sosyal devlet ilkesinin Anayasa'dan çıkarılmasını öngörür.

Peki nerede bu dünya görüşünün serbestliği?..

21. yüzyıla doğru Türkiye'de oluşturmak istedikleri modelin püf noktası buradadır. Güney Amerika'da alım-satım özgürlüğünü fikir özgürlüğünden üstün tutan Cumhuriyet modelleri vardır. Bu diktacı modeller Türkiye'de geçmez. Kurucu Meclisin yeni anayasayı oluştururken ülkemizin bu tarihsel gerçeğini hesaba katacağını umuyoruz.

★

21. yüzyıla doğru deviniyor dünyamız..

Çağın gidişine aykırı işleri yapmak isteyenler her toplumda bulunurlar. Bu olguya şaşmak gereksizdir. Ama yeni anayasa serbestçi olup özgürlükçü olmazsa, Türkiye'nin iki yüzyıllık tarihine ters düşecektir.

Serbestçilerin istekleri nedir?..

Ticaret serbest...

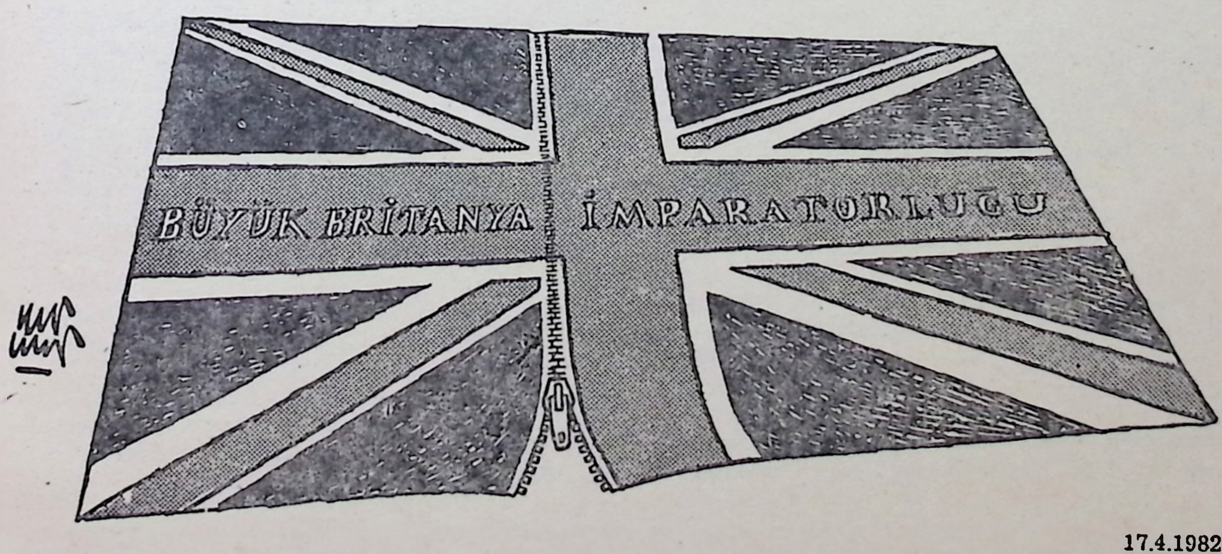
Özgürlük yasak.

Olur mu?..

Böyle bir model, yeni anayasanın topluma dirlik düzenlik taşımasını engeller, Bu formülün düşlerine kapılmak, Türkiye'mizin geleceğini insanımıza zehir zıkkım etmekle birdir. Çağımızın gidişine ters serbestçilik, tutuculuğun en gerici politikasıdır.

Gerçek serbestçi, batılı anlamda özgürlükleri de savunan adamdır; bizim serbestçi ise serbest değildir.

Sermesttir.

17.4.1982

"17 Nisan„ üstüne

Oktay AKBAL — 17 Nisan 1982

1936'da Saffet Arıkan'ın Milli Eğitim Bakanlığı sırasında önce Eğitmen Kursları, bir süre sonra Köy Öğretmen Okulları açılır. Hasan Ali Yücel'in Bakanlığı günlerinde de, 17 Nisan 1940'ta çıkarılan 3803 Sayılı Yasa ile de «Köy öğretmeni ve köylere yararlı öteki meslek erbabını yetiştirmek için» Köy Enstitüleri kurulur. Amaç, Hürrem Arman'ın yazdığı gibi, «tabanda bir yapı değişikliğine her yönden uygun bir ortamın ve koşullarının hazırlanması»dır.

1940'da 14 Köy Enstitüsü eğitime başlar. Kısa aralıklarla bunlara 7 tane daha katılarak, sayıları 21'e varır. Bu arada Ankara'da Hasanoğlan'da Yüksek Köy Enstitüsü kurulur. 1945'e kadar sürer. Köy Enstitüleri adı altında eğitim ve öğretim çalışmaları... Ne var ki 1946'dan sonra Köy Enstitüleri gerçek işlevlerinden soyutlanmışlardır. Bu okulları bitirenler «kuşkulu» gözlerle görülen kişiler haline getirilmişlerdir. Enstitü kitaplıklarındaki yapıtlar İzmit kâğıt fabrikasına gönderilmiştir. Hele 1950'den sonraki yeni iktidar, köy çocuklarını eğitme amacını güden bu eğitim yuvalarına hiç katlanamaz. 1954'te çıkarılan bir yasayla Köy Enstitülerinin adı «İlköğretime dayalı İlköğretmen Okulları» olur.

Prof. Dr. Cevat Geray'a göre «Köy Enstitüsü hareketi, dünya çapında bir eğitim girişimi, köy kalkınması deneyimidir.» Enstitüler köy çocukları için fırsat eşitliği sağlamıştır, köyün içinden çıkarılan, köyle ilişkisi kesilmeden eğitilip köye dönen önderler yaratılmıştır. Köyün kalkınması işi köylü gençlere verilmiştir. Çevre ve köy araştırmalarıyle köy konusunda bilgiler genişlemiştir. Ulusal kültürün yaratılmasında bu Enstitüden çıkan yazarların, aydınların önemli katkıları olmuştur. Köy gerçeklerini iyi bilen, köy kökenli yeni bir aydın tipi ortaya çıkmıştır. Makal, Apaydın, Akçam, Kaftancıoğlu, Başaran, Ay, Bahadınlı, Baykurt, Kıyafet, Şahin vb. kişiler çağdaş yazınımıza köyden yetişen aydınların değişik içerikteki yapıtlarını kazandırmışlardır.

★

Bunlardan biri de şair Ali Yüce... 1982 Yeditepe Şiir Ödülünü «Halk Çağı» adlı kitabıyla kazanan Ali Yüce... Anımsayacaksınız, geçen yıl İzmir Sanatçılar Derneği'nin düzenlediği Atatürk Şiiri Yarışmasında büyük ödülü de kazanmıştı. «Halk Çağı» da daha basılmadan ödül almış bir kitap, Nevzat Üstün şiir ödülünü... Ali Yüce «Şeytanistan» adlı romanıyle Milliyet Gazetesi Roman Yarışmasında da derece almıştı. Görülüyor ki Yüce bir kaç yıldır ödül üstüne ödül kazanıyor.

«Ben yetkin bir ozanın bir tek dizesinin işlevini binlerce politikacının bir ömür boyu sıktığı palavraya değişmem» diyen Yüce, sanatı da şöyle tanımlar: «Gerçeklerin sanatçının bilincinden geçerek aldığı biçim.» Köy Enstitülerinde yetişen sanatçılar, aydınlar toplum sevgisine, kısacası toplumcu bakış açısına herşeyin önünde değer verirler. Bireysellikten kaçınmak, toplum sorunlarına önem vermek, Birey de toplumun bir parçası olduğuna göre toplumun iyiliğini, yararını istemek bireyi de düşünmek sayılmaz mı?

Yüce'yi dinleyelim bu konuda: «Toplumcu sanatın birinci ve en belirgin özelliği devrimci oluşudur. Toplumu ve doğayı değiştirmeyi amaçlar.» İnsanın kafa yapısını, doğaya bakış biçimini değiştiren bu eylem, yaşam boyu sürecek, her türlü savaşım verilecektir. Yüce, emekli bir öğretmen olarak şiirlerinde de «ders» vermeyi seviyor, ama bu dersler öyle tepeden kuru öğretiler, buyruklar değil, sevgi ile, dostlukla yakınlaşmalar kurmak...

İşte «Dersimiz Devrim»:

«Ben ozan milleti — Kanlı el öpmedim hiç — Yemedim bir lokma kirli ekmek — Bir damla eğri su içmedim — Ekinle yeşerdim üşüdüm — Toprakta yandım oğul — Güldüm bütün yüzlerde — Bütün gözlerde ağladım — Yaramdır bütün yaralar...»

★

Bugün 17 Nisan... Köy Enstitülerinin kurulduğu gün... Kırk iki yıl geçmiş aradan, yine de bu yararlı okulları büsbütün unutmadık. Ama bunca yıldır yeniden, daha iyi, daha güzel, daha yapıcı biçimde de kuramadık. Nedendir bu Köy Enstitüsü düşmanlığı? Bunu da anlayamadık. Dönemler geldi, dönemler geçti. Bu eğitim kurumlarını övenler oldu, yerenler oldu. O övenler göklere yüceltenler işbaşına da geldi, ama bir şey yapmadı, yapamadı. Elleri kolları tutuldu sanki!... Atatürk Cumhuriyeti'nin dünyanın hayranlığını çeken bir kaç yapıtından biriydi Köy Enstitüleri; Halkevleri, Dil ve Tarih Kurumları gibi... Kimileri yok edildi, kimileri edilmekte; kimileri için de tehlike çanları çalıyor, Hem de hangi dönemde? Atatürk'ün 100. Yıldönümü günlerinde!...

Özal programına muhalefet potansiyeli

Osman ULAGAY — 18 Nisan 1982

Geçen hafta düzenlenen bir forum nedeniyle İstanbul'da toplanan uluslararası bankaların temsilcileri, bir yandan Türk ekonomisinin dünü, bugünü ve yarını hakkında Özal ekibinin açıklamalarını dinlediler; bir yandan da Türk işadamları, bankacıları, öğretim üyeleri ve basın mensuplarıyla görüşerek «Havayı koklamaya» çalıştılar. 12 Eylül'den sonra Türkiye'de sağlanmış bulunan kanun-nizam ortamını ve uygulanmakta olan ekonomik istikrar programını adeta hayranlıkla izlediklerini her fırsatta yineleyen yabancı bankacılar, bu ortamın bozulmaması ve ekonomik programın geliştirilerek sürdürülmesi halinde Türkiye'ye daha büyük ilgi göstereceklerini de gizlemiyorlardı.

Yabancı bankacıları düşündüren tek noktanın Türkiye'de gözlenen bu olumlu tablonun sürekliliği konusunda düğümlendiğini bilen Sayın Özal ise, uygulanmakta olan ekonomik programın halkın çoğunluğu tarafından benimsendiğini ve bu nedenle bu programdan geriye dönüş olmayacağını anlatmaya çalışırken şöyle diyordu:

«Bugün sağlanmış olan istikrarın sorumluluğunu taşıyanlar bu istikrarın gelecekte de sürdürülmesini güvenceye almak için gerekeni yapacaklardır. Politik eğilimi ne olursa olsun gelecekteki hiç bir yönetim bu politikaları tersine çevirecek gücü ve desteği bulamayacaktır.»

Sayın Özal'a göre durum buydu ve kaygılanacak bir şey yoktu. Gene geçen haftaki foruma, ülkelerin ekonomik ve politik riskleriyle ilgili bir bildiri sunan siyasal analiz uzmanı Michael O'leary'nin ortaya attığı soru ise şuydu: Acaba Turgut Özal, programını uygularken bugüne dek sağladığı etkinliği ve başarıyı bundan sonra da gösterebilecek miydi? Yoksa bugüne kadar muhalefet gücü ve olanakları sınırlı kesimleri karşısına alan Özal'ın programı bundan sonra daha güçlü çıkar ve baskı gruplarına ters düşebilir ve bu nedenle uygulanmasında ciddi sorunlar çıkabilir miydi?

Bu gerçekten ilginç soruyu soran O'leary'ye göre, Özal'a bu aşamadan sonra karşı koyabilecek ve ciddi bir muhalefet potansiyeli oluşturabilecek gruplar arasında bürokrasiyi unutmamak gerekti. Sayın Özal'ın bürokrasi ve KİT reformunu gündeme getirdiği şu günlerde bu sorunun sorulması daha da bir anlam kazanıyor ve belki de Özal'ın bu konuda gösterdiği aceleciliği açıklayacak bir nitelik taşıyordu.

Önceki günkü Milliyet gazetesinin yazdığına göre, KİT'lerin ve bürokrasinin yeniden düzenlenmesi çalışmalarının hızla sonuçlandırılması gerektiğini belirten Sayın Özal, bunun gerekçesini de şöyle açıklıyordu:

«İş demokrasiye doğru yaklaştıkça, seçim tempoları arttıkça bazı şeyleri yapamaz hale gelebiliriz. Onun için bundan endişe duyuyorum... Açık ve samimi söyleyeyim, iktidarlar bu işi yaparken, yıpranmayı göze almalıdırlar. Biz hükümet olarak bu yıpranmayı göze alıyoruz...»

Sayın Özal'ın bu sözleriyle de doğrulandığı gibi, bürokrasiden kaynaklanabilecek muhalefet potansiyeli mutlaka hesaba katılmalıydı. Bunun yanısıra hesaba katılması gereken ve O'leary'nin «Çüçlü çıkar ve baskı grubu» tanımına giren başka gruplar da var mıydı?

Geçen haftaki forumda TÜSİAD Başkanı Ali Koçman'la DPT Müsteşarı Yıldırım Aktürk arasında geçen diyalog, bu konuda da ilginç ipuçları veriyordu. DPT Müsteşarı Aktürk, «Yeterli para politikası» izlendiğini söyleyen Sayın Özal'ın görüşleri doğrultusunda, ucuz paranın sanayide kötü alışkanlıklara yol açtığını, dışa açılma ve öz kaynaklarını artırma yollarını zorlamayan sanayicilerin zorluk çekmesinin doğal olduğunu belirtirken, Koçman'ın sözleri başka bir gerçeği dile getiriyordu.

«İşiniz, bugün teşvik gören dış pazara yönelik alanlarda değilse oksijensiz nasıl yaşayacaksınız. 'İş alanınızı değiştirin' demek kolay ama bunu bugünden yarına gerçekleştirmek kolay değil. Kredi sistemi mutlaka gözden geçirilmeli ve özel sektörün kısa vadeli finansman sorununa mutlaka bazı yeni ilaçlar bulunmalıdır. 'Yaşayan yaşar, ölen ölür' demekle bu sorun çözümlenemez,» diye Koçman'ın bu sözleri de Sayın Özal için düşündürücü olmalıydı.

Bugün için O'leary'nin «Güçlü baskı grubu» tanımına girmeyen halkın büyük çoğunluğunun ,halen uygulanmakta olan ekonomik programı ne denli benimsediği ise başka bir yazının konusuydu.

Kenan Evren: En iyi sistem parlamenter demokrasidir

18 Nisan 1982

BALIKESİR, (Cumhuriyet) — Devlet Başkanı Kenan Evren, Balıkesir'de dün halka hitaben yaptığı konuşmada «İstikbale dönük siyasi yatırım peşinde koşanların layık oldukları cezalara çarptırılacaklarını» söyledi. «Basının haber alma, yayınlama ve bu yolla kamuoyunu serbestçe oluşturması görevlerini mümkün olan genişlikte ifa edebilmesine imkan verme gayreti içinde olduklarını» belirten Evren bu konuda şöyle konuştu: «Basın elbette kusur ve hataları halka duyuracaktır. Amaç bunu yaparken, daima milletin ve devletin her türlü çıkarlarını da gözetmektir.»

Konuşması sık sık sevgi gösterileri ile kesilen Evren, Balıkesir konuşmasında şunları söyledi:

«Güzel yurdumuzun bulunduğu mevki, diğer bir deyimle stratejik konumumuz, hiçbir ülkeninkiyle mukayese edilemez. İki kıt'ayı ve hatta Afrika'yı da sayarsak, üç kıt'ayı birleştiren bir noktadayız. Kilit mevkiindeyiz. Bu kilit mevkiyi ellerinde bulundurmak isteyenlerce, tarih boyunca çok oyunlar oynanmıştır. Bugün de bu oyunlar oynanmaktadır. Yarın da oynanacaktır. Bu oyunun bozulması için, birlik ve beraberlik içinde, her zaman kuvvetli bulunmamız ve çok çalışmamız şarttır.

DEMOKRATİK PARLAMENTER SİSTEME GEÇİLDİĞİNDE

Yarın, öbürgün demokratik parlamenter sisteme dönüldüğünde, yine bu oyunlar sergilenecektir.

Sevgili vatandaşlarım,

Demokratik parlamenter sisteme geçerken, ve geçtikten sonra, bu toprakların yegane sahibi olan sizlere büyük görevler düşmektedir. Sizden oy isteyecekleri iyi tanıyınız. Parlak sözlere hemen kanmayınız. O sözlerin, o vaadlerin olabilirlik derecesini iyi değerlendiriniz. Bugüne kadar çok vaadleri dinledik, hangileri yerine getirildi, hangileri de getirilmedi. Kısacası bunda bir hayli tecrübe sahibi oldunuz. İşte kazandığınız bu tecrübeden iyi istifade ediniz.

HAKİMİYET SİZİNDİR

Şunu unutmayınız ki hakimiyet kayıtsız şartsız sizindir, siz, ne derseniz, ne isterseniz o olacaktır. Ancak sizin bu hakimiyet hakkınızı, sizlerin seçeceği vekilleriniz, sizlerin adına kullanacaktır. Madem ki sizin namınıza kullanacaktır, o halde, vekâlet vereceğiniz bu kişiler doğru, dürüst ve güvenilir, çalışkan, memleket menfaatini şahsi menfaatinden daima üstün tutabilecek kişiler olmalıdır.

Siyasi partiler yine olacaktır. Yeni kurulacak bu partiler, ne kadar iyi yolda olursa, memleketin idaresi de o kadar iyi ve istikbali parlak olur. Aksi halde 12 Eylül'den evvelki durum olur.

23.4.1982

«AYNI NOKTAYA YİNE GELİRSEK»

Birçok vatandaşlarımızda bir korku ve tereddüt var. Soruyorlar: (Ya siz gittikten sonra, yine aynı noktaya gelirsek, ne yaparız?) Hiç korkmayınız, bu topraklar sahipsiz değildir en büyük sahibi ve hakiki sahibi sizlersiniz. Yurdumuzu, tekrar aynı noktaya getirenleri, kulaklarından tutup temizleyeceksiniz. Unutmayınız ki, bu ülkeyi koruyacak sizlerle beraber diğer güçler de vardır. Elbette o güçler de memlekete, millete sahip çıkacaktır. Bugüne kadar ecdat yadigarı bu toprakları çiğnetmeyen bu güçler bundan sonra da çiğnetmeyecektir.

EN İYİ İDARE ŞEKLİ

Dünyada mevcut her idare şeklinin kendine göre fayda ve mahzurları vardır. Mahzuru olmayan hiçbir idare şeklini gösteremezsiniz. Ama şurası bir gerçektir ki, en iyi idare şekli, yine de sizlerin seçtiği, seçeceği vekillerinizden oluşan parlamenter demokratik sistemdir. Yeter ki, bu sistemi iyi çalıştıralım ve dejenere etmeyelim.

Menfaat makinalarının işlediği bir müessese haline getirmeyelim. Bizde bu sistem iyi çalışmamış, milletçe korkunç günler yaşanmış ve bu yüzden zaman zaman böyle müdahalelere mecbur kalınmış ise, vekâletinizi verdiğiniz kişileri iyi murakabe edememenizin yanı sıra, hürriyetlerin yanlış anlaşılmasının, hürriyet hududunun doğru çizilememiş olmasının da büyük rolü olmuştur.

HÜRRİYETİN SINIRI

Sevgili vatandaşlarım,

Biz hürriyetin sınırlarını çizemediğimizden veya çizilen sınırlar aşıldığından devlet otoritesini kullanarak bu çizgiyi aşanları, çizginin berisine çekemediğimizden ve gerekli cezayı da veremediğimizden bu noktalara geldik.

İnsanın her dilediğini yapabilmesi aslında güzel birşey. Ancak, yaşadığımız bu dünyada mümkün değildir. Mümkündür diyenler ve kendilerini cennette zannedenler hayalperesttirler veyahut da geniş hürriyet ortamından istifade ederek düzeni yıkmaya çalışan anarşistlerdir.

Bursa konuşmamda da değindiğim gibi, kişi hürriyetini dikkate alırken, evvela toplumun huzurunu ve toplumun güvenliğini düşünmek zorundayız. Bu münasebetle biraz da Türk basınına değinmek istiyorum.

TÜRK BASINI

Türk basını tarihi boyunca ülkesi ve milletinin bütünlüğü ve bağımsızlığı, toplumumuzun ve insanların onur, güven ve saadeti için yılmadan mücadele etmiş, doğruyu ve adaleti savunmuştur.

Felaketler karşısında milli birlik ve beraberliğin tesisi için büyük ve zor hizmetler vermiş, milli güç unsurlarımızdan biridir. Bu itibarla basının toplum yapımızın çok önemli ve vazgeçilmez bir parçası olduğu idraki içindeyiz.

Cumhuriyet tarihinin en ağır bunalımından esenliğe doğru, hızla yol aldığımız bu dönemde de basınımızın büyük çoğunluğunu, içinde bulunduğumuz ortamın gereğinden kaynaklanan şartlara uyarak görev ve sorumluluğunun idraki içinde olduğunu görmekten kıvanç duyuyoruz.

Fevkalade şartların ve durumların yine fevkalade tertip ve tedbirlerin alınmasını gerektirdiği bir gerçektir. Biz yönetim olarak, basının haber alma, haber yayınlama ve bu yolla kamuoyunun serbestçe oluşması görevlerini mümkün olan genişlikle ifa edebilmesine imkan verme gayreti içindeyiz.

YENİ BİR GELECEĞE

Koyduğumuz bazı kısıtlamaların amacı, basın özgürlüğünü sınırlamak değil, 12 Eylül'den önceki ahlâk ve adab sınırlarını zorlayan, milletimizin huzurunu bozan, anarşinin her türlüsüne davetiye çıkaran ülkemizi dış aleme karşı çok kötü duruma düşüren, partizan ve siyasi çekişmelerin tekrarına imkan vermemek ve artık geriye bakmadan yeni bir geleceğe, kardeşlik, milli sevgi, saygı duygularıyla ulaşabilmektir.

Şüphesiz kamuoyu oluşturulması mazereti altında iç ve dış düşmanlarımızın zehirleyici dillerini asil milletimize de uzatmalarına müsaade edemezdik. Bu sınırlamaların dışında bakınız her gün gazete sayfalarında nasıl tenkid edilmektedir.

BASIN AHLÂK YASASI

Bunları hoşgörü ile karşılıyoruz. Basın kamuoyunu haberdar etmek görevini, her çeşit siyasal şartlanma, ekonomik çıkar ve duygusallıktan uzak bir biçimde ve sadece milli menfaatler yönünde yerine getirdiği sürece, kitleler de olaylardan ve bu olayların nedenlerinden o ölçüde doğru ve tutarlı bilgi sahibi olacaktır.

Nitekim, Basın Ahlâk Yasası'nda ifade edildiği gibi, aynen şöyle ifade edilir: (Bir amme müessesesi olan gazetecilik, bu mesleğin dışında kalan özel veya ahlâka aykırı maksat ve menfaatlere alet edilemez. O amme menfaatlerine zarar verici bir şekilde kullanılamaz) yönetim olarak, basın hürriyetinin, bir ülkedeki tüm hüriyetlerin kaderine etkisi bulunduğundan şüphemiz yok.

Basın elbette kusur ve hataları halka duyuracaktır. Amaç bunu yaparken, daima milletin ve devletin her türlü çıkarını da gözetmektir.

GÜVEN ORTAMI SARSILDI

Dünyanın içinde bulunduğu durumu herhalde iç açıcı olarak değerlendirmek, bugün için mümkün değildir. Hergün meydana gelen yeni olaylar, mevcut durumu daha da için-

den çıkılmaz, bir hale getirmektedir. Özellikle, Avrupa'daki güven ortamı gittikçe sarsılmış ve bunun neticesinde milletler silahlanma yarışını hızlandırmışlardır.

Nerede duracağını tahmin etmek bugün için çok müşküldür. Bu yarıştan en fazla zarar gören ülkelerden birisi olarak, biz her zaman olduğu gibi bunun karşısında olduk. Silahlanmaya harcanan paraların, milletlerin kalkınmasına ve refahına sarfedilmesinin en doğru yol olduğuna inanıyoruz. İnanıyoruz ama, bu yarış durdurulmadığı sürece, yalnız başımıza silahlanmanın dışında kalmamız da mümkün değildir. İcap eden tedbirleri almak mecburiyetini de duyuyoruz ve alıyoruz.

SİYASİ YATIRIM PEŞİNDE KOŞANLAR

İşte böyle bir ortam içinde, dünyanın içinde bulunduğu böyle bir ortam içerisinde, yönetimimiz, bir an evvel ülkenin ihtiyaçlarına cevap verecek, bir daha bizi 12 Eylül öncesi durumlara getirmeyecek bir Anayasayı hazırlamak, sizlerin oyuna sunmak, Anayasanın kabulünden sonra da, yeni partiler kanunu ve seçim kanunu'nu gerçekleştirmek ve böylece demokratik düzene geçme hazırlıklarını sürdürürken bunlar yapılıncaya kadar, hiçbir siyasi faaliyete müsaade edilmeyeceği müteaddit defalar bütün millete duyurulmuşken, bunun aksini yapmakta direnenler, böylece istikbale dönük siyasi yatırım peşinde koşanlar hakkında elbette kanuni takibat yapılacak ve lâyık oldukları cezalara çarptırılacaklardır.

Uyanış, hoşgörü, üniversite?

İlhan SELÇUK — 19 Nisan 1982

Sabahattin Eyüboğlu; Montaigne ile Rabelais'yi Türkçeleştirmiş kişidir. Yaptığı işin bir rastlantı olduğunu sanmıyorum. Çünkü Eyüboğlu, Batı'nın «Uyanış» dönemine damgasını vurmuş bu iki yazar gibi özgür düşünceden yanaydı; her çeşit bağnazlığa, katlılığa, hoşgörüsüzlüğe karşıydı.

Öncelikle Montaigne, evrene ve insana eleştirisel bir gözle yaklaşımın ustası sayılır. Katıksız bir denemecidir Montaigne; ne bilim adamıdır, ne felsefe ustası, ne de sanatçı... Yüzyılların öncesinden bize seslenen bu yazar, gerçeği arayışta insanın özgürlüğe yönelişini vurgular. Türkiye'de Cumhuriyet devrimiyle başlayan uyanış çağının etkin yazarlarından biri de Sabahattin Eyüboğlu'dur.

Bu bakımdan Eyüboğlu'nun Montaigne'i dilimize çevirmiş olması rastlantı değildir, diyorum.

★

İnsanlığın 20. Yüzyıla değin nice acılar pahasına sağladığı birikimler vardır. Aristo'nun adını kuşkusuz okula giden gitmeyen herkes duymuştur. Çoğumuz ünlü bir bilge sayarız Aristo'yu ama Bertrand Russell diyor ki:

«— Aristoteles, insanlığın başındaki püsküllü belalardan biridir.»

Russell'in öfkesi nereden kaynaklanıyor? Çünkü Aristocu bağnazlar bilimin gelişmesini sürekli biçimde engellemişlerdir. Darwin; türlerin sürekli değişimiyle dünyadaki canlıların bugünkü doğasının oluştuğunu kanıtladığı zaman bile karşısına Aristocu bağnazlar dikilmişlerdir. Bilimsel gerçekle yanlış inançlar arasındaki kavgada Aristo mantığı bağnazların keskin kılıcıydı. En sonunda bilim, üstünlüğünü kanıtladı; ama çok can yandı. Batı'daki üniversiteler, üniversite oluncaya değin, nice değerli zaman yitirildi, yüzyıllar boşuna akıp gitti.

★

Sabahattin Eyüboğlu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde profesördü. Ancak Üniversite çevresinin dışına taşan ve yurt kapsamında yaygınlaşan etkinliği; fikir özgürlüğünün, bilimsel araştırmanın, eleştiri ve özeleştirinin değerini tanıtma yolundadır. Bilimle halk arasındaki duvarların yıkılmasını amaçlayan bir dünya görüşünü savunurdu. İki kez komünistlik suçlamasıyla yargılandı. Birincisi 1960'lardaydı. Eyüboğlu ünlü Fransız yazarı Babeuf'ten çeviriler yaptığı için yargıç karşısına çıkarıldı. İkinci kez 1971'de gizli komünist partisi kurmak savıyla tutuklandı.

Oysa Sabahattin Eyüboğlu, Batı'daki Uyanış Çağı'nın Türkiye'ye dönük simgesi gibiydi. Yargılamaların sonunda aklandı; ama, duruşmalar Eyüboğlu'nun değil, bizdeki toplum düzeninin yargılanması anlamını taşıyordu; Babeuf'ü, Montaigne'i, Rabelais'yi sanık sandalyesine oturtmuştuk.

★

Fikir özgürlüğü, bilimsel özgürlük, eleştiri, özeleştiri olmadan bir toplum çağdaşlaşamaz, bir devlet yücelemez. Bütün bunların odak noktası üniversitedir.

Uygarlık dünyasında üniversitelerin oluşması uzun bir tarihç;eyi vurgular. Biz acaba Batı'da yaşananları yeniden yaşamak, bilim kurumlarını yaratmak için uzun ve çetin yolları aşındırmak zorunda mıyız? Salt paraya tapanların, ya da kâr güdülerinin egemen olduğu bir dünya görüşüyle bunalımı aşabilir miyiz?

★

Türkiye'de çağdaş bilim üreten üniversiteler kurulmadan bunalımın dar boğazını aşmaya olanak yoktur. Batı'da üniversitelerin oluşması «Uyanış Çağı» ile başlıyor. Sanayileşme daha sonradır. Biz atları arabanın arkasına koyarak ilerliyemeyiz.

YÖK ile çağdaşlaşma olası mı?..

Basın dışı amaçlar...

Uğur MUMCU — 20 Nisan 1982

Evren Paşa Balıkesir konuşmasında önemli bir konuya parmak basmıştır. Bu konu, gazeteciliğin gazetecilik alanı dışındaki amaç ve çıkarlara araç yapılmasıdır. Devlet Başkanı, basının «Her türlü siyasal şartlanma, ekonomik çıkar ve duygusallıktan uzak» olarak yayın yapmasını isterken, Basın Ahlâk Yasası'na da değinmektedir.

Basın Ahlâk Yasası'ndaki «Bir amme müessesesi olan gazetecilik, bu mesleğin dışında kalan özel veya ahlâka aykırı maksat ve menfaatlere alet edilemez, amme menfaatine zarar verici bir şekilde kullanılamaz» hükmünü anımsatan Devlet Başkanı, «gazetecilik mesleği dışında kalan.. menfaatler» bölümünü, herhalde özellikle aktarmıştır.

Bugün Türk basını tehlikeli bir gidişin içindedir. Bu tehlikeli gidiş, holdingleşmedir; yayın organlarının holdinglerin sözcüleri olmalarıdır. Basının, büyük holdinglerin, bankaların çıkar kavgalarına araç yapılmasıdır. Gazetelerin, gazetecilik mesleği dışındaki «şans ve talih yarışmaları» ile haksız rekabet koşulları içinde yapay tirajlar yaratmalarıdır. Holdinglerin, çok uluslu şirketlerin dünya çapındaki kapışmalarını Türkiye'ye yansıtmalarıdır.

Bir kısım basının yürüttüğü «şans ve talih oyunları» yasalara da aykırıdır, örneğin, «Milli Piyango Teşkiline Dair» 3670 Sayılı Yasanın birinci maddesinde «Türkiye'de karşılığı nakit olmak üzere piyango keşidesi hakkı münhasıran Milli Piyango İdaresi'ne aittir» denilmesine karşın, bir gazete, yıllardır, «karşılığı nakit olmak üzere» çekilişler düzenlemekte, üstelik bu çekilişleri, yetkililerin gözleri önünde akılalmaz bir umursamazlıkla Milli Piyango biletleri üzerinde yapmaktadır!

Bankaların, müşterilerine ikramiye dağıtmaları yasaklanmışken, basına «lotarya» yapma serbestliği tanınmasını anlamaya gerçekten olanak yoktur.

Olaylara tercüman olduğunu ileri süren bir gazetemizle içli-dışlı olan Akdeniz Haber Ajansı'nın kurduğu «Zir-Ak» adlı şirketin, Ticaret Sicili kayıtlarına göre uğraşı alanını birlikte öğrenelim:

— «Her türlü zirai motorlu araç, alet, makina ve teçhizatın zirai ilaçlama uçak ve helikopterleri, ilaçlama maddelerinin ithali, pazarlaması, her türlü motor, motorlu araç ve yedek parçalarının imali, ithali, pazarlaması, kiralanması, elektrikli araç ve gereçlerin ithali, mümessillik işlerinin yapılması, gıda sanayi tesislerinin kurulması, her türlü termik santral araç ve gereçlerinin ithali ve bu işlerin mümessilliğini yapmak, gemi inşaa ve ithali, deniz, hava, kara araç ve gereçlerinin ithali, bunların mümessillik işleri, sivil havacılık araç ve gereçlerinin ithali, içerde ve dışarda, orta ve kısa vadeli borçlanma işleri, her türlü ithalat ve ihracat, gayrimenkul, alıp satmak..» (Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 16 Şubat 1977).

Akdeniz Haber Ajansı'nın kurucu ortakları arasında, bir devlet bankası olan Anadolu Bankası da vardır. Ve bu banka. Tercüman Gazetesi sahibi Kemal Ilıcak'ın sayıları kırkı aşan şirketlerinden biri olan Tarımsan şirketine kredi açmıştır. O tarihte bankanın Yönetim Kurulu Başkanı, Tercüman Gazetesi yazarlarından Osman Kibar beyefendidir!

Bir haber ajansının «deniz, kara araç ve gereçleri ithali» ile ne ilgisi vardır? Bir devlet bankasının, bir özel haber ajansı ile ne gibi ortak uğraşı alanı olmalıdır?

İlgisi var ki, emekli Hava Korgenerali İhsan Göksaran, Akdeniz Haber Ajansı'nda görevlidir. Osman Kibar da hem Tercüman Gazetesi yazarı hem de Anadolu Bankası Yönetim Kurulu Başkanıdır. Bir ilgisi vardır ki. Mirage uçak firması Türkiye temsilcilerinin telefonları, (Orhan Kabibay ve Suphi Kaner) yine bu ajansa bağlıdır.

Gazetelerin, gazetecilik alanı dışındaki amaçlarla uğraşmaları, böylece, bu amaçların birer organı haline gelmeleri basın için en büyük tehlikedir.

Basın bu tehlikeli gidişin içindedir. Yarın, öbür gün, «özel televizyon» kanalları kurup, bütün kamuoyunu etki alanları içine almak isteyenler de büyük holdingler ve şirketlerdir. Kim olacak başka?

Basın özgürlüğü, holdinglerin yarışına araç yapılmamalı, birer «haksız rekabet» türü olan «lotarya» bir an önce kaldırılmalı ve Basın Yasasında belirtildiği gibi «gazetecilik, bu mesleğin dışında kalan özel menfaatlere» sımsıkı kapatılmalıdır.

Basın özgürlüğü, haberleri serbestçe elde edip, yaymak ve her türlü düşünceyi yine serbestçe dile getirmek demektir. Şirketleşme, ve holdingleşme demek değildir!

"Görülen lüzum"

22 Nisan 1982

Türkiye'nin demokratik sürecinde «görülen lüzum» tartışması önemli bir yer tutar.

1950'lerde İsmet Paşa liderliğindeki ana muhalefet, bir devlet memurunun yasal ve haklı bir gerekçe olmadan, salt «görülen lüzum» üzerine işten uzaklaştırılmasına veya bir başka yere atanmasına karşı çıkmıştır. Devlet memuru suç işlemişse, yetkili organlar olaya el koyarak gerekeni yaparlar. Ya da devlet memuru haklı bir gerekçeyle yasal yöntemlerle görevden alınabilir, bir başka yere atanabilir. Bu durumların kanunlarda açık seçik belirtilmesi gerekir. Ancak siyasal iktidarın eğilimlerine göre «görülen lüzum üzerine» memurun yazgısıyla oynamak hukuk devletine yakışır iş değildir.

1950'lerde bu temel üzerine ana muhalefetle iktidar arasında sert tartışmalar sürüp gitmiş, sonunda idarenin her işleminin yasal gerekçeye dayanması ve yargı denetiminden geçmesi ilkesi benimsenmiştir.

Ne var ki aradan 30 yıl geçtikten sonra YÖK (Yüksek Öğretim Kanunu) «görülen lüzum» çarkını yeniden çevirip canlandıracak bir değişikliği gündeme getiriyor.

Yasada gerçekleşen değişikliğe göre, bir üniversite öğretim üyesi (Profesör, Doçent, Dekan, Rektör) Yüksek Öğretim Kurulu'nca istendiği zaman görevinden alınabilecek, ya da bir başka yere veya göreve atanabilecektir. Bu konuda belirli ölçü ve sınır yoktur denilebilir. Görünürde işlemin yürürlüğe girmesi için şu ölçü getirilmiştir: «Yüksek öğretimin amacı, ilkeleri veya düzenine aykırı hareket...»

Bu üç ölçünün sınırları nerede başlar, nerede biter? Bu sınırların değişkenliği ve belirsizliği ortadadır. Bu belirsizlik ortamında bir bilim adamının hangi davranışının neden ve nasıl suç sayılacağı bilinemez.

Hukuk devletine ve üniversite kavramına ters düşen bir yanlış karar karşısında bulunuyoruz. Bundan önce örnekleri görüldüğü gibi, yasa koruyucunun, bu yanlışı düzeltmesini iyi niyetle beklemek gerekiyor.

★★★

Dokunulmazlık

Av. Atila SAV — 22 Nisan 1982

«Dokunulmazlık» bir hukuk terimidir; bu terimin içerdiği hukuk kurumudur. Genellikle her hukuk kurumu gibi kaynağını hukuk kurallarından alır. «Diplomasi dokunulmazlığı» diplomatlar için uluslararası hukuk kurallarına dayalı olarak gelişmiştir. Yabancı ülkelerde görev yapan diplomatlara tanınan bu dokunulmazlık çok geniş kapsamlıdır. İki ülkenin egemenliklerinin kesişme çizgisini oluşturur. Görevin yapıldığı ülke bu kişilere karşı egemenlik haklarından, görevlinin ülkesi yararına vazgeçmektedir.

«Yasama dokunulmazlığı» ise iç hukukla ilgilidir. Yasama görevi yapan kişilere tanınan bu dokunulmazlık, genellikle kaynağını Anayasa'dan alır. Tarih içinde devlet yöneticilerine karşı, halkın temsilcilerini korumak için öngörülen ve geliştirilen bu dokunulmazlık uzunca bir evrimden geçmiştir. Zaman içinde önceleri krala karşı soyluların haklarını korumaya çalışan parlamenterler için öngörülen bu dokunulmazlık hakkı, giderek çoğunluğa karşı azınlık temsilcilerinin korunması biçimine de dönüşmüştür. Yasama görevi yapanların kişisel ya da görevsel suç sayılabilecek eylem ve davranışlarından ötürü haklarında suçluluğu belirleyen çok kesin belirtiler olmadan ve özel bir soruşturma yöntemine bağlı olarak izin alınmadan bu kişilere dokunulamaz. Yani haklarında kovuşturma yapılamaz, tutuklama kararı verilemez. Giderek tanıklık için bile çağrılması, kendi istencine bırakılmıştır. Amaç, yasama görevini yapmasını engellememektir.

★

Bu iki mutlak dokunulmazlık kurumunun yanısıra, daha dar alanlı, sınırlı dokunulmazlıklar da vardır. Yaptıkları görevin önemi ve özelliği nedeniyle yine özel yasalarda yer alır bu türden dokunulmazlıklar. Örneğin yüksek yargı organlarında görevli yargıçların kişisel ya da görevden doğan ve suç olabilecek ey-

lem ve davranışları da özel bir yöntemle sağlanan bir izne ve özel bir yargı yerinde yapılacak yargılamaya bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay gibi yüksek yargı organlarının özel yasalarında buna ilişkin kurallar vardır.

Benzer bir yasa da «Memurların Yargılanması Hakkında Yasa»dır. Kamu görevlilerinin işledikleri suçlar nedeniyle yapılacak soruşturma da özel bir yönteme bağlanmıştır.

Bütün bu dokunulmazlıkların temelinde yatan ilke, önemli bir görev yapan kişilerin türlü nedenlerle ya da bahanelerle görevlerini yapmaktan alıkonulmamasını sağlamaktır.

Dokunulmazlık bir tür ayrıcalıktır. Bu ayrıcalık kamu görevi yapanlara görevleri nedeniyle tanınmaktadır.

Ceza vermek ve soruşturma yapmak, devletin egemenlik hakkının bir ürünüdür. Devlet bu hakkını kısıtlamayı, özel nitelikte görev yapan bu kişilere karşı kısmayı, sınırlamayı kabul etmektedir. Çünkü bu kısıtlamada da ayrıcalıktan yararlananların değil, kamunun yararı ve çıkarı vardır. Söz konusu olan ayrıcalıklı kişiler yaratmak değil, kamunun yararları arasındaki dengeyi korumaktır.

Kendisine dokunulmazlık tanınan kişilerin, türlü nedenlerle ya da bahanelerle görevlerini yapmaktan alıkonulmasında çıkarı olanlar bulunabilir. Diplomatların dokunulmazlığında olsun, ulus temsilcilerinin dokunulmazlığında olsun bu durum çok açık olarak bellidir. Tarih içinde mutlak yetke sahibi olan kralların bu yetkelerinin sınırlandırılması için çok kanlı savaşlar verilmiştir. Geçenlerde televizyonda izlediğimiz «Dürüst Bir Adam» filminde bunlardan birini. Sir Thomas More'un öyküsünü gördük. Krala karşı çıkanların zaman zaman kralca tutuklattırıldıklarını, öldürtüldüklerini biliyoruz. 1215'te yayımlanan Özgürlüklerin Büyük Beratı'ndan (Magna Carta Libertatum) bu yana özgürlükler ve temel haklar çok yavaş, çok acılı bir süreçten geçti.

★

Bir başka önemli dokunulmazlık türü de «Savunma Dokunulmazlığı»dır.

«Hak arama ve savunma» temel haklardandır. Anayasamızda 31. maddede yer alan bu temel hak, II. Büyük Savaş sonrası bütün uluslararası insan hakları belgelerinde de en geniş biçimde düzenlenmiştir.

Anayasamıza göre «herkes meşru bütün araç ve yollardan yararlanarak yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.» «Herkes» deyiminin en geniş anlamda kullanıldığı açıktır. Herkes, yani bütün insanlar, yasayla tanınan bu hakkı kendileri kullanabilecekleri gibi bir uzman savunucunun yardımından da yararlanabilirler. Uzman savunucu, bütün uygar ülkelerde «avukat»lardır. Bu nedenledir ki, avukatlık «kamu hizmeti» sayılmaktadır.

Savunma hakkı, kişiye«bütün araç ve yollar»dan yararlanma olanağını tanımaktadır. Bir savucunun yardımını istemek de bu yollardan biridir. Bu nedenle avukatlara tanınan dokunulmazlığın özünde de onun kişiliğine tanınmış bir ayrıcalık değil, meslek çalışmasına sağlanan güvence vardır. Çünkü avukatın, haklarını savunduğu kişilerin savunulmasında büyük sorumluluk payı vardır. Bu nedenle belli çevrelerin, savunmasız kalmasını istedikleri kişilerin avukatlarını görev yapmaktan alıkoymak istemeleri beklenebilir. Bu tür kuşkulara karşı uyanık bulunmak ve gerekli direnmeyi göstermek, temel hakların korunmasıyla ilgili her kurum ve kişinin kaçınılmaz görevidir. Özellikle hukuk devletine bağlı çoğulcu demokrasilerde «savunma hakkı»na verilen değer böylece korunabilir.

Kamuoyunu ve büyük yığınları ilgilendiren davalarda ise savunma hakkına ve savunmanın dokunulmazlığına daha çok özen gösterilmelidir. Hiç değilse «sav» (iddia) ile «savunma» arasındaki dengenin bozulmamasına özen göstermek gerekir.

Savcılık, toplum adına suçluları arama, bulma ve cezalandırılmasını isteme görevini yaparken, savunma da «herkes»in bir temel hakkını koruma ve sağlama işlevi yapmaktadır.

Savunma görevi yapan avukatın, böyle bir dava sırasında görev yapmaktan alıkonulması, ya da çalışmasının sınırlanması yanlış izlenimler yaratan son derece sakıncalı bir durumdur.

★

Buraya kadar tüzel (hukukî) bir kurum olarak dokunulmazlık üzerinde durduk. Bunun yanısıra bir de siyasal ve toplumsal bir kurum olarak değerlendirilebilecek bir «dokunulmazlık» türü vardır ki, bu tüzel bir kurum değildir.

Çoğulcu demokrasiyle yönetilen gelişmiş ülkelerde «kamuoyu«nun önemi ve değeri bilinmektedir. Bu düzenlerde kamuoyunun dokunulmazlaştırdığı kişiler ve kurumlar vardır. Bu bir saygınlığın ürünüdür. Bu kişiler çoğunluğun düşünce ve görüşlerini temsil etmese, bir azınlığın görüşünü dile getirse bile bu kişilere duyulan saygı onlar için bir tür dokunulmazlık sağlar.

Şöyle somut bir örnek verelim. Fransa'da Jean-Paul Sartre, çoğunlukla toplumun genel eğilimlerine aykırı düşse de düşünceleri saygıyla karşılanan düşünürlerdendi. Bu aykırı görüşleri yüzünden onu tutuklamak, hakkında kovuşturma yapmak kimsenin aklına gelmemiştir.

İngiltere'de de benzer durum söz gelişi bir Bertrand Russell için söz konusudur. Russell bir dönemde Vietnam Savaş Suçluları için mahkeme kurmuştu. Kamuoyunun ilgisini konuya çekmek için, bile bile bir trafik suçu işledi. Londra'nın en işlek yerlerinden birinde trafi-

ği durdurmak için işgal eyleminde bulundu. Böyle olduğu halde Russell gibi birinin gözaltına alınıp, alınamıyacağı düşünüldü. Toplumun bu kişilere verdiği değer, onlar hakkındaki kovuşturma ve cezalandırma hakkından vazgeçilmesini de sağlayabilir.

Çoğulcu demokrasilerde bu gelişme kuşkusuz bir birikimin ve evrimin sonucudur. Demokrasilerin tarihinde deneyler çoktur. Bu deneyimlerin sonucu olan dokunulmazlık, günümüzde özgürlükçü demokrasilerde bir güvence kurumuna dönüşmüştür. Yasal olmasa da bu güvence kurumsaldır. Demokrasiye «kurumlar rejimi» denmesinin nedenlerinden birisi de budur. Bu tür kurumlar doğrudan yasalarda yer almasa da, geleneklerle oluşur. Toplumsal yaşamı düzenler.

Toplumları yöneten yöneticilerdir. Ancak toplumlara yön veren yalnızca yöneticiler değildir. Yönetime doğrudan katılmadığı halde bir takım toplum önderleri karşıt düşünceleri, değişik görüşleriyle de toplumun geleceğini belirlerler. İlerici düşüncelerin, genellikle azınlıkta kalsalar da, toplumun ileriye doğru gelişmesinde bu yolla etkisi olur. Özgürlükçü demokrasilerde karşıt düşüncelerin bir arada yaşaması, karşılıklı etkileşmesi bu ilerlemeyi patlamasız, sarsıntısız bir sürece dönüştürür. Baskıcı (otoriter) ve toplamcı (totaliter) düzenlerde ise bu gelişme daha çok toplumsal patlamalar, ayaklanmalarla olur.

Demokrasiyi baskıcı ve toplamcı düzenlerden ayıran özelliklerden birisi de budur. Hoşgörü (tolerans) ve kurumsal güvenceler insanlar için daha çok mutluluk ve daha az baskı ile daha iyi bir düzen oluşturur.

23 Nisan üstüne...

23 Nisan 1982

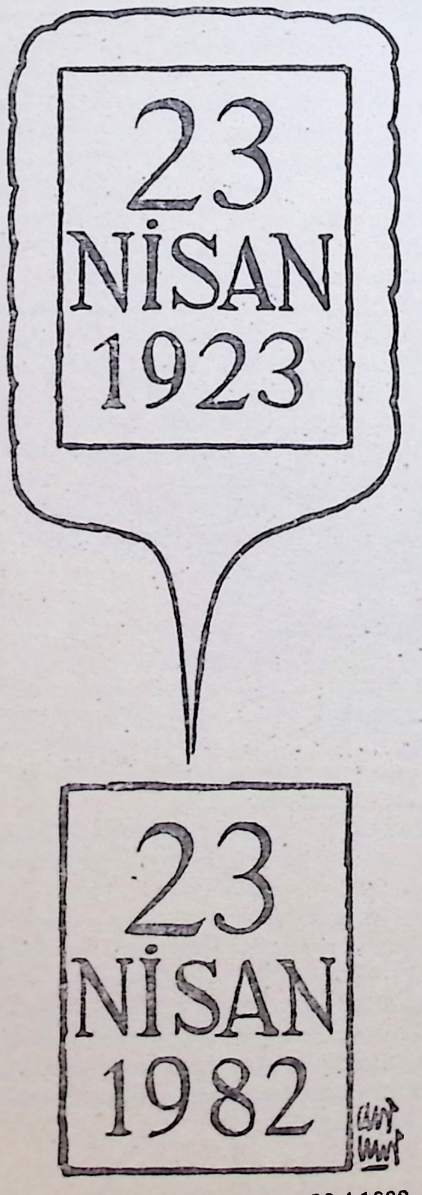
Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da ilk toplantısını yaptığı tarih, 23 Nisan 1920'dir. Kuşkusuz bizim için ve mazlum uluslar adına büyük anlamlar içeren bir gündür. Ancak, böyle günlerin anlamı, bir güne sığmaz; daha önceki ve sonraki günlerin, ayların, yılların hesabında belirlenir.

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıktığı zaman Osmanlı devleti çöküş dönemini yaşıyor; yurdumuz çeşitli çıkış noktalarından düşman işgali altına giriyordu. İstanbul Hükümeti Düveli Muazzama'ya teslim olmuştu. Mustafa Kemal üniformasını üstünden çıkardı. Bir halk adamı gibi halk güçlerini bütünleştirmeye yöneldi. Aşama aşama gerçekleşen bu iş, Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920'de açılması ile başarıya ulaştı.

Türk ulusu, tarihinin en büyük bunalımını aşmak amacıyla Büyük Meclis'te gücünü toplamış ve pekiştirmişti.

Bu olay yalnız bir yöntemi değil, bunalımları aşmak yolunda başarının sırrını da vermektedir. Geniş kitleleri belirli bir amaç uğrunda örgütleyemeyen hiç bir güç büyük bunalımları aşamaz. Emperyalizmin sultasından ve düşman işgalinden kurtulmak kutsal bir amaçtır; bağımsızlık savaşının ulusal içeriği bu gerekçe ile oluşur. Savaşın Büyük Millet Meclisi ile birlikte yürütülmüş anti-emperyalist niteliği demokratik içeriğini belirginleştirmektedir. Ulusal bağımsızlık savaşının daha sonraki yıllarda Cumhuriyet'e ve vicdan özgürlüğüne dek uzanan bir sürece dönüşmesi, Atatürkçülüğün demokratik özünü güçlendirmiştir.

★

23.4.1982

İlk 23 Nisan'dan bu yana 62 yıl geçmiş bulunuyor.

Bir ulusun tarihinde bu süreç az zaman sayılmaz. 1982'nin 23 Nisan'ını Büyük Millet Meclisi olmadan kutlamak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önemini yadsımak ya da azımsamak anlamına gelmez. Olağanüstü bir dönemden geçtiğimizin bilincindeyiz. Dış ve iç odaklardan kaynaklanan büyük bir bunalımın sarsıntılarını yaşadığımızı yüreğimizde duyuyoruz. Bunalımı aşmanın tek yolu; çağdaş, demokratik, devrimci amaçlarla donanmış bir örgütlenme yolunda halk güçlerini seferber edebilmektir. Bunun dışında bir yöntem ilk bakışta başarılı görünse bile kısa sürede çıkmazlara saplanır; bunalımdan çıkalım derken daha büyük bunalımlara saplanma tehlikeleri oluşur.

Ülkemizde demokratik ve hoşgörülü bir barış ortamı yaratmak, halkın gerçek anlamda katılabileceği Büyük Millet Meclisi'ni en kısa sürede yeniden canlandırmak; bunalımın aşılmasında temel yöntem olmalıdır. Halkın her kesimini ağırlığınca demokratik teraziye koyacak bir yönetim biçimi, ülkeyi rahatlatacak ve engelleri aşmak için yeterli gücü yaratacaktır.

★

Atatürk'ün bize gösterdiği yol budur. 1922'de emperyalizmin vurucu gücünü denize döken Muzaffer Komutan; sevginin, saygınlığın, otoritenin doruğundaydı. Buna karşın kendisini özel yetkilerle donatacak bir hukuk statüsünden kaçınmıştır.

20. yüzyılın sonuna doğru Türkiye, azımsanamayacak birikimlere ve atılım güçlerine sahiptir. Bu durumda demokratik bir hukuk devletine işlerlik kazandırıldığı zaman bütün sorunlarımızın üstesinden geleceğimize inanalım. Tarihimize ve çağımıza yabancı formülleri yöneticilerimize öneren bazı çevrelerin bulunması doğaldır. Bu fomüllerden ve önerilerden kaçınmak, tarihimize, çağımıza, Atatürkçülüğe gösterilen saygı niteliği taşıyacaktır.

CUMHURİYET

Güneş, ölümüyle çarptı...

Müşerref HEKİMOĞLU — 23 Nisan 1982

Son yıllarda ölümle sarmaş dolaş yaşıyoruz. Gün geçmiyor ki sevdiğimiz, saydığımız bir kişiyi, bir yakınımızı, eski bir politikacıyı, bir bilim adamını yitirmeyelim.. Sık sık cami avlularında buluşuyoruz. Ölüm bizim kuşakta kol geziyor artık, hızlı yaşıyor, çabuk ölüyoruz. Bir özlemi dindirmeden, solan umutları yeniden yeşertmeden, yorgun savaşçılar gibi gücümüzü yitiriyoruz birden. Bir kalp çarparken duruveriyor. Ölümü hiç yakıştıramadığımız bir kişi bir anda soluğunu yitiriyor. Giden için rahat bir yolculuk aslında, ama geride kalanlar için güç bir olay bu. Şaka gibi geliyor, bu ölüme inanmıyor insan. Turan Güneş'in ölümüne de hâlâ inanamıyorum ben, Turan Hoca bir oyun yaptı, sahnede yeniden görünecek gibi hissediyorum. Güneş çarptı, sözünün gerçeğini yaşıyorum bu ölümde..

Cenaze törenleri de yaşamı kadar renkli ve dalgalıydı Turan Güneş'in, Bir yerde duramadı, Ege Denizi'nin maviliklerinden Ankara'ya, Kocaeli'ne, İstanbul'a yöneldi. Birbirini izleyen törenlerde büyük kalabalıklar dalgalandı. Bu dalgalanmayı görseydi ne hoşlanırdı kimbilir... Hoşlanırdı ve de içerlerdi sanıyorum. O kalabalıkların niteliği, içtenliği çok güzeldi ama kimi şaşkınlıklar, dağınık, ters, tutarsız yaklaşımlar içerlenmeyecek gibi değildi...

Turan Güneş'i 1950'li yıllarda tanıdım. Çiçeği burnunda bir milletvekili, sonra seçimi yitiren bir politikacı. 1960'lı yıllarda giderek parladı Güneş. Demokratik yaşama da yansıdı parıltısı. Kurucu Meclis'de anayasa çalışmaları, parlamentoda ve eski CHP'de partisel çalışmalarla kişiliğine yaraşır bir tırmanıştaydı. Olaylara damgasını vururdu, beğensek de, eleştirsek de Güneş'ihissederdik durmadan, Üretken bir politikacı olarak tanıdık onu. Ölümü üretkenlikten geri kaldığı bir döneme rastladığı için bana daha çok hüzün verdi doğrusu...

Yıllarca önce bir Paris yolculuğumuz var. Bir NATO gezisine «Ulus» gazetesi adına katıldı. Hıfzı Topuz'un St. Louis adındaki evinde bir akşam yemeğinden sonra St. Germanie kahvelerinde dolaştık saatlerce. Sı. Mişel'den geçtik, Bedri Rahmi'nin dizesini söyledik. Paris'i iliklerine kadar yaşıyor, birden Türkiye'ye dönüyordu söyleşilerinde, Dinlerken kahkahalarla gülüyor, sonra o kahkahaların dudaklarımda donduğunu hissediyordum birden. O neşeli konuşmasının acı, buruk bir tadı da vardı. Yıllar boyunca Turan Güneş ile her konuşmamda o Paris söyleşisini anımsadım biraz..

Yaşam sevinciyle dolu bir insan, mutlu bir koca, mutlu bir baba, şarkılar söyler, zurna çalar, göbek atar, yemeyi, içmeyi sever, geleneksel Türk mutfağını tüm ayrıntılarıyla bilir, alaturka bir şarkıyı yanlış söylerseniz içerler, güzel öyküler anlatır, sonra birden kalkar gider yanınızdan, uzun süre hiç bir yerde duramaz. Parlamentoda sıraları dolaşır baştan başa, salondan kulise, kulisten basın locasına

gider, onu seyrederken düşünürdüm hep, neden yerinde duramaz bu Turan Güneş, neden yirmidört saatin birinde ciddi olmaktan söz eder, bu öykülerin, kahkahaların gerisinde ne var? Gerçekten mutlu mu, bu kalabalığın içinde çok mu yalnız acaba?

Bulunduğu çevrede onun kadar parlak zekalı bir kişinin çok mutlu olmasını aklım almıyor. Mutlu bir koca, mutlu bir baba, çok da mutlu bir dedeydi Turan Güneş, evinde, aile çevresinde görünce sıcak duygular kaplardı gönlünüzü. Eşiyle, çocuklarıyla sevgi dolu bir yaşamı vardı. Ama Turan Güneş kişiliğinde birine dar çevrede bir mutluluk yetmezdi bence. Esprilerinin, öykülerinin gerisindeki buruk acı, konuşurken, gülerken birden susuvermesi, kalkıp gitmesi burdan kaynaklanıyor belki de...

Bizim ilişkilerimiz de giderek ısındı. Önceleri ona çok içerlerdim. Yeteri kadar ciddi bulmaz, eleştirirdim. Bu eleştirilere gülümsemesi, hoşgörüsü giderek etkiledi beni. Dar ve geniş çevresini tanıdıkça daha çok ilgi duydum. O koşullar içinde herşeyi alaya alması doğal geldi giderek. Toplumumuzda herşey boyut yitirirken, politikada çok değerli deneyleri, birikimleri olan kişiler ancak mizah güçleriyle ayakta kalabiliyorlar galiba... Turan Güneş politikada üretkenliğini kullanamadığı bir dönemde, ama ayakta öldü. Alay etmekten, neşeli öyküler anlatmaktan, şarkılar söylemekten geri kalmadı hiç bir zaman. Ama her zaman biraz hüzünlü geldi bana. Hiç ölmeyecekmiş gibi yaşarken ölümün soluğunu çok yakında hissediyordu belki de, ya da bir yaşam boyu savaştığı yolda umutlarını yitirmenin yorgunluğunu hissediyordu.

Bu ölüm karşısında elini çenesine koyup da düşünenler ve belli yorumlara varanlar da olacak elbet. Geçmişin yanlışlarını düzeltmeye güçleri yetmez ama gelecekte aynı yanlışlardan kaçınacaklarını umut etmek istiyorum.

DİSK davasını izlerken...

Oktay AKBAL — 24 Nisan 1982

«Gelişme» diyor sanık. Yargıç «İnkişaf» diye zapta geçirince itiraz ediyor. «Gelişme» dedim. Yargıç «İnkişaf, gelişme aynı anlama gelir.» Sanık bir şey diyemiyor artık...

DİSK duruşmasındayım. Bu, ikinci gelişim... Dinleyiciler arasında izliyorum. Sıralar yarı yarıya boş, Gelenler, sanıkların yakınları, eşler çocuklar, yakın dostlar... Basına ayrılan yerlerde de üç-beş arkadaş.

Sanıklar elli üç kişi. Elli ikisi idam istemiyle yargılanıyor. Birinin cezası o kadar ağır değil: Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan bu. Elli üçüncü sanık. En geride oturuyor. Az önce salona girerken gördüm. En sonda yürüyordu. Değişik bir kişilik, bir aydın. Bu kim? derken, anımsadım, Ahmet İsvan. Ta kolej öğrenciliğinden, tiyatro sahnesinden tanıdığım sanatsever kişi. Bir buçuk yıldır tutuklu, şimdi DİSK sanıkları arasında. Sorguya çekilme sırası ona geldiğinde suçlandırıldığı konular neler, anlayacağız. Şimdilik bilmiyoruz bunları...

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgusu yapılıyor. Bu, üçüncü sorgulama duruşması. Yargıç Güvener, soruyor, Baştürk yanıtlıyor. Daha önceki davalarda böyle sorulu - yanıtlı bir konuda açıklama istiyor, sanık o konuda yanıt veriyor. Yargıcın ilk sorusu uzun mu uzun, akılda kalması zor. Not ediyorum, ama kaçırıyorum ipin ucunu. Baştürk de not ediyor, yargıç «Size yazılı olarak vereceğiz bu soruyu» diyor. Veriyor da... Soruda DİSK tüzüğünde «işçi sınıfı rehberliği», «işçi sınıfı bilimi» gibi sözler varmış, bunlar ne anlama geliyor?» Baştürk yanıtlıyor:

«Bizim Ana Tüzüğümüz Anayasa'nın eksizsiz, tastamam uygulanması esası üzerine oluşturulmuştur. Devrimcilik anlayışı da, Anayasa'nın tastamam uygulanmasıyle izah edilmiştir. Amaçlar, görüşler Batı Avrupa ülkeleri sendika merkezlerinin uygulamaları çerçevesindedir. DİSK kurulduğu günden bu yana Anayasa'yı ve demokrasiyi savunmuştur.»

Yargıç sözcükleri olduğu gibi, kimi zaman azıcık değiştirerek, ama anlamını bozmadan zapta geçiriyor. Baştürk sürdürüyor yanıtını:

«Teorik ve pratik bilgilere, biz işçi sınıfı bilimi diyoruz. Sendikal bir kuruluş olmanın gerçeğini unutmadan sosyalizmden yana olduğumuzu söylüyoruz. Elbette sosyalizmin siyasi temsilcisi değiliz. O siyasi partilere ait bir görevdir. DİSK olarak, hiç bir tüzük veya belgede kapitalizmi yok ederek sınıf iktidarına dayalı sosyalist bir düzenin kurulmasını istihdaf ettiği şeklinde bir iddia yoktur. DİSK ne yaptıysa ne söylediyse kamuoyu önünde yapmıştır söylemiştir.»

Sağımda solumda sanık yakınları oturuyor. Ayten Baştürk bunlardan biri. Herkesi tanıyor artık. Şu kim, bu kimin yakını, kimin nesi, hepsini biliyor. Koca bir aile oluşturmuşlar sanık yakınları.

Yargıç soruyor: «Anayasa'da öngörülen köklü dönüşümler mutlaka gerçekleştirilecektir, ne anlama geliyor?» Baştürk yanıtlıyor, «DİSK kuruluş bildirgesi ve tüzüğüyle de

Anayasa'yı savunmuş, Anayasa ilkelerinin hayata geçirilmesi için faaliyette bulunmuştur. Anayasa'da öngörülen reformların Anayasa'ya göre uygulanmasını istemiştir.»

Öğle tatili oldu. Bir iki sandviç yedik ayak üstü. Mehmet Ali Aybar, Necdet Uğur, Mehmet İsvan, Turgut Kazan, Baştürk'ün eşi ve kardeşleriyle konuşuyorum. Her duruşmaya gelenler var. Kolay iş değil, uzak uzak yerlerden kalkıp buralara gelebilmek...

Nedense bu gün de şiddetli soğuk ve yağmur var. İlk gelişimde de böyleydi. Oysa mayıs geldi gelecek. Mayısta güller açar, ilkyaz olanca güzelliğiyle gelir, ama bu kez biraz kuşkulu... Yollar çamur, yağmur iyice yağmış. Gazeteye gelmeli, gündelik uğraşlarımıza dönmeli, okurlarımızla güncel sorunlar, dertler üzerinde söyleşmeli.. Gündelik görevlerimiz bizi bekliyor.

İddianamede 30 sanık için 8-30 yıl hapis isteniyor

BARIŞ DERNEĞİ DAVASI AÇILDI

DAVAYA ÖNÜMÜZDEKİ GÜNLERDE İSTANBUL SIKIYÖNETİM 2 NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİ'NDE BAŞLANACAK...

Sanıklar ve istenen cezalar

Devlet Başkanı, İslâm Kalkınma Bankası toplantısının açılış konuşmasını yaptı

Evren: İslâm aleminin ayrılmaz bir parçasıyız

«Arap ve İslam ülkeleri ile ilişkilerimiz dış politikamızın vazgeçilmez ve önemli bir boyutunu oluşturuyor. Yüzyıllarca mukaddes yerlerin ihtizlikle muhafızlığını yapan Türkler, Kudüs'e tarihi ve manevi bağlarla bağlıdır. Ülkelerimizin geleceği mali,...

Açılıştan notlar

Yoğun güvenlik önlemleri alındı

Evren Galatasaray öğrencilerine Aruz'u anlattı

Selim YALÇINER

25.4.1982

Anayasal aydınlanma

olayların ardındaki GERÇEK

25 Nisan 1982

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı Orhan Aldıkaçtı'nın Ankara Temsilcimiz Yalçın Doğan'ın sorularına verdiği yanıtları bugün gazetemizin öteki sütunlarında okuyacaksınız. Komisyon Başkanının bu konuya ilişkin görüşlerini yayınlamayı sürdüreceğiz. Şimdilik ortaya çıkan görünüm şudur: Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı özgürlük ve demokrasi yolunda Türkiye'de ulaşılmış olan sınırlardan geriye dönülmiyeceği kanısındadır. Sayın Aldıkaçtı şu yaklaşım içindedir: «Siyasi başarısızlık elde edildiği zaman genellikle Anayasa sorumlu tutulur ve bunun tipik örneği işte Fransa'dır. 16-17 Anayasa yapmıştır. 12 Eylül'den önce bir takım olaylar olmuştur. Bunların tekrarının önlenmesini sağlıyacak hükümler Anayasaya konmaya çalışılacaktır. Ama...»

Bütün sorun «ama?» sözcüğünde toplanıyor. 12 Eylül'den önceki olayların yinelenmesini ülkede kimse istemiyor. Ne var ki çözüm nasıl olacaktır? Kimileri 12 Eylül'den önce özgürlüklerin kötüye kullanıldığını ve birincil suçlunun 1961 Anayasası olduğunu söyleyerek özgürlüklerin kısılıp daraltılmasını, otoriter bir yönetimin koşullarını öngörüyor; kimileri de 1961 Anayasası uygulanmadığı için 11 Eylül'e gelindiğini ileri sürüyorlar; ve özgürlüklerin kısılıp daraltılmasının Türkiye'yi daha büyük bunalımlara sürükleyeceğini savunuyorlar. Bu arada ülkemizin içinde bulunduğu NATO, AET ve Avrupa Konseyi'ndeki öteki ülke-

lerde geçerli demokratik koşullardan vazgeçilmesi de yeni sorunlar çıkaracak gibi görünüyor.

Anayasa Komisyonu Başkanı Aldıkaçtı «seçimle gelecek bir Meclisin üstünde bir konsey» düşünmediğini açıkça belirttiğine göre, parlamenter demokrasinin yeniden ve bütün koşullarıyla işlerlik kazanması amacında Anayasa Komisyonu'nun görüşü temel çizgileriyle ortaya çıkmaktadır.

Daha erken olmakla birlikte terör ve anarşiye karşı önlemlerde birlik ve bütünlük içinde bulunabilen kamuoyunun, demokratik rejim gündeme girdiği zaman özgürlüklerden vazgeçmek istemediği görülmektedir. TİSK' in (Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu) antidemokratik eğilimleri olabilir; ya da üniversiteyi düzenlemek için çıkarılan YÖK (Yüksek Öğretim Kanunu) maddeleri arasında bilim adamlarının kişiliklerini ve özgürlüklerini sıfırlayacak önlemler bulunabilir. Bütün bunların Türkiye'nin temel tarihsel doğrultusunu değiştirmesi çok zordur. İki yüzyıllık tarihimizin özgürlükler yolundaki ilerleyişini en sağlıklı yol olarak bellemekte yarar vardır.

Bunalımı aşmanın tek çözümü bu mantıkta belirleniyor. Özgürlüklerden ve temel demokratik koşullardan uzak bir Anayasanın Türkiye'yi yeniden büyük bir bunalımın içine itmesi doğaldır. Anayasa Komisyonu Başkanının açıklamalarında bu sağduyunun çizgileri görünmektedir.

★★★

olayların ardındaki GERÇEK

Atatürkçülük ve Üniversite

26 Nisan 1982

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu (YÖK) eklenen yeni maddelerle ağırlaştırıldı. Üniversite rektörleri, dekanları, bölüm başkanları ve öteki yöneticileri, gerektiğinde süreleri dolmadan görevlerinden alınabilecekler, ya da bir başka göreve atanabilecekler. Ceza niteliği taşıyan bu maddeleri Yüksek Öğretim Kurumu uygulayacak. 2547 sayılı yasadaki değişiklik bilim ve üniversite çevrelerinde tepki uyandırınca, YÖK Başkanı Profesör İhsan Doğramacı, şu açıklamayı yaptı:

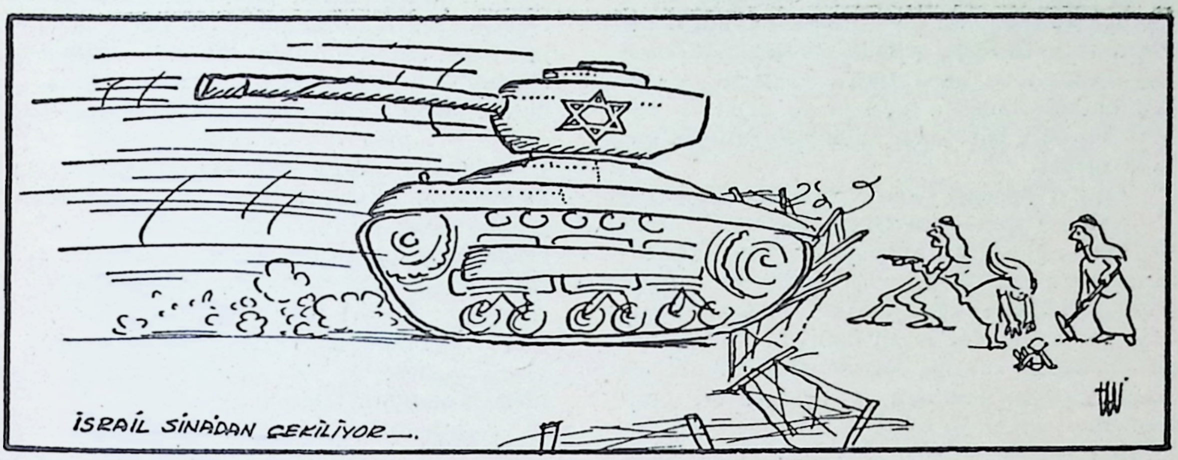
«Tek ilke Atatürk ilkeleridir. YÖK, Atatürk ilkelerinin peşinden koşacak. Bu ilkelere karşı gelenlerin bağlı bulundukları üniversitelerle ilişkileri kesilecek.»

Türkiye'de üniversiteyi Atatürk kurmuştur. 1933 yılında gerçek bir reformla kurulan İstanbul Üniversitesi (ki o yıllarda Türkiye'de tek üniversite vardı). Atatürk'ün dışardan çağırdığı bilim adamlarıyla uluslararası etkinlik ve saygınlık kazanmıştır. O sırada çağdaş üniversiteyi oluşturacak sayıda ve yeterlikte bilim adamı Türkiye'de yoktu. Hitler faşizmi Orta Avrupa'yı bastırıyordu. Faşizm baskısından kurtulmak isteyen bilim adamları Atatürk'ün ilgisiyle Türkiye'ye sığındılar. Bir Üniversite Kanunu düzenlendi. 1933'te üniversitenin kadrosu şöyle idi: 42 yabancı profesör, 45 Türk profesör. Evrensel değerler taşıyan yabancı bilim adamlarından Atatürk ilkelerine bağlılık mı beklenecekti? Atatürk, çağırdığı bilim adamlarından salt bilim yapmalarını ve üniversitenin temellerini atmalarını istemişti.

Sayın Doğramacı Atatürk'ün kurduğu Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesine doğru yüzünü çevirirse caddeye bakan duvarda şu sözü görür: «Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.» İmza Kemal Atatürk.

Aradan yarım yüzyıl geçtikten sonra sayın Doğramacı, «YÖK, Atatürk ilkelerinin peşinde koşacak, bu ilkelere karşı gelenlerin bağlı bulundukları üniversitelerle ilişkileri kesilecek» diyebiliyor. Atatürk böyle dememişti. Çünkü bilim; Amerika'da, Sovyetler'de, Japonya'da, Çin'de, İngiltere'de ve her yerde bilimdir. Hiç bir ideolojiye ve politikaya sığmaz. Evrenin gerçeklerini durmadan araştıran ve devinen bilimdir. Atatürk'ün deyişiyle hayatta gerçek yol göstericidir.

★★★

26.4.1982

Sina, 15 yıl sonra Mısır'a döndü

Cengiz ÇANDAR — 26 Nisan 1982

EL-ARİŞ / SİNA — Mısır haritası 1967'deki şeklini aldı. Tek bir farkla, 1967'de Mısır'ın geçici yönetimi altında bulunan Filistin'in Gazze şeridi, İsrail işgali altında kaldı. Bununla birlikte Mısır 4000 yıl boyunca coğrafyasının bir parçası olan Sina yarımadasının tümüne 15 yıllık bir ayrılıktan sonra kavuştu.

Sabahın erken saatlerinde dünyanın her köşesinden gelmiş gazetecileri taşıyan otobüsler, Mısır-İsrail uluslararası sınırının geçeceği Rafah'ta görev yapacak olan Mısır güvenlik güçlerini taşıyan askeri araçlar ve Schweppes şişeleri yüklü kamyonlar hep birlikte Süveyş'i aşıp Sina'ya çıktık ve birlikte Rafah'a aktık.

Süveyş kanalının Sina yakasından itibaren tipik bir sahra çölü başladı. Yaklaşık onar dakikalık aralarla vahalara rasladık. Vahaların kenarlarındaki Bedevi yerleşim merkezlerinde halk yollara dökülmüş Sina'nın anavatana dönüşünü kutluyordu. El Ariş'ten itibaren manzara da, yoldaki trafik yoğunluğu da değişti.

El Ariş'ten başlayarak ekili ve verimli topraklar geçilmeye başlandı. Ayrıca çok sayıda araç da Rafah'a doğru konvoya katıldı. Yollara yığılı ve araçları salkım salkım doldurmuş olan Sina halkı tanımı olanaksız bir sevinci yaşıyordu. Yol boyunca aralıksız bir biçimde «Tahya Mısır» (yaşasın Mısır) sloganı haykırılıyordu. Siyah başörtüleri ve siyah uzun entarilerinin üzerinde rengarenk desenleri ile yığın yığın Bedevi kadınlar ünlü «Lululu» sesleri çıkararak sevinç gösterilerinde bulunuyorlardı.

El Ariş-Rafah arasını tanımlamak gerçekten olanaksızlı. Bu 40 kilometre yaşanmadan kavranamaz. Çok güç. 15 yıldır işgal altında yaşayan bir halkın kendi ulusal egemenlikleri ne döndüğünde nasıl bir ruh haleti içinde olabileceğinin unutulmaz bir deneyi idi bizler için El Ariş-Rafah arası.

15 YILDIR NEREDEYDİNİZ?

El Ariş-Rafah arasında trafik yoğunluğundan sık sık durmak gerekti. Her duruşta «Tahya Mısır» sloganıyla öbek öbek Bedeviler gazeteci otobüslerini kuşatıyorlardı. Birçoğu kendileriyle sanki yıllardır tanışıyormuşuz gibi otobüse tırmanıyor, hal hatır soruyorlardı. Bunlardan yaşlı biri «Ehlen ve Sehlen» dedikten sonra «15 yıldır nerelerdeydiniz? Göreceğimiz geldi. Özlettiniz kendinizi» dedi. Bunu o kadar doğal söyledi ki.

İSRAİL ASKERLERİ

Bir yol tıkanıklığında son günlerin ünlü Yahudi yerleşim merkezi Yamit'in bir kilometre kadar yakınında durduk. Bir İsrail helikopteri üzerimizde dolanmaya başladı. Ancak bu kez İsrailliler pek yumuşak gözüküyorlar. Helikopterden el salladılar.

Bir süre sonra helikopter indi ve içinden bir ciple iki asker indirdi. Askerlerin çevresi kalabalık tarafından kuşatıldı. Cip hareket edemedi. Bunun üzerine askerlerden biri İngilizce espri yaptı ve «yolu tıkadınız. Bir sene daha kalmamızı istiyorsunuz herhalde» dedi. Topluluktan gülüşmeler ve «Asla» sesleri yükseldi.

Bu iki İsrailli askeri taşıyan cip, bir saat kadar sonra Rafah'ta tam Mısır bayrağı göndere çekilirken İsrail'in yeni sınırına doğru geçti gitti. Öğrenildi ki, bu iki asker ve onla-

rı getiren helikopter Sina'yı terketmemekte direnen ve saklanan bir Fanatik Yahudi'yi almaya ve götürmeye gelmiş. İsrail'in F-16 savaş uçakları da biz Rafah'a yaklaşırken birkaç kez üzerimizden uçtular ve belki de belirsiz bir süre için Mısır hava sahasını son kez ihlal ettiler.

MISIR BAYRAĞI GÖNDERE ÇEKİLİYOR

Sina yarımadasını Gazze şeridi'ne bağlayan, Mısır ile İsrail arasındaki Rafah'taki tören aşağı yukarı 2000 metrekarelik bir alanda yapıldı. Türkiye saatiyle tam 14.50'de kuzey Sina valisi General Yusuf Sabri Abu Talip Mısır bayrağını «Tahya Mısır» uğultusu altında göndere çekti. Bayrağın çekilişinden bir dakika sonra perşembe günü Kahire'den yola çıkarılan meşaleyi taşıyan koşucu alana girdi General Abu Talip, bandonun çaldığı «Biladi-Vatanım» marşının eşliğinde ve yerlerinde duramayıp sevinç ve mutluluktan zıp zıp zıplayan Mısırlıların arasında meşaleyle barış alevini yaktı.

Mısır bayrağının göndere çekildiği an insanın hafızasından kolay silinmeyecek sahnelerle dolu idi. Bayrak gönderde yükselirken yüzlerce Mısırlı hüngür hüngür ağlıyor. kadınlar «Lululu» sesleriyle alanı inletiyor ve önüne gelen birbirine sarılarak tebrik ediyordu.

Tören alanının hemen 150 metre ötesinde ise yeni sınırında İsrail bayrağı dalgalanıyordu. Fakat insana öyle bir his geliyordu ki, orada, işgal altındaki Gazze'de dalgalanan İsrail bayrağı değil, Filistinlilerin hüznüydü. Nitekim bir Bedevi ihtiyar başını oraya çevirip İsrail bayrağını bir süre süzdü ve «Allah büyük. İnşallah bir gün orası da kurtulur» demekten kendini alamadı.

Rafah-El Ariş arası Birinci Dünya Savaşında Türk ordularının en çetin savaşlar verdiği bir hattır. Rafah'tan El Ariş'e bu yazıyı Cumhuriyet okurlarına ulaştırmak için dönerken tarihi Anadolu insanı hakkındaki düşünceleri, Sinalıların sevincini, sınırın 150 metre ötesinde kalan Gazzelilerin hüznünü de birlikte taşıyorum...

Yaşamak...

Mustafa EKMEKÇİ — 26 Nisan 1982

Bir kaza geçirip Almanya'ya göz ameliyatı olmaya giden yazar Dr. Turhan Temuçin, oradaki izlenimlerini şöyle anlatıyor:

«Sevgili Ekmekçi,

Şu anda tek sevincim, sağ gözüme bir şey olmayacağını öğrenmem oldu. Türkiye'de sağlam olan gözümün de sempatik oftalmi nedeni ile kör olma kuşkusu beni tüketiyordu. Dün yapılan tetkiklerde sağlam gözüme bir şey olmayacağını, kesin olarak öğrenmem beni çok sevindirdi.

Ötekine gelince: Ne yazık ki Türkiye'deki ameliyat gözümü alabildiğine zedelemiş. Şimdilik bu göz için pek umut yok. Pazartesi (19 Nisan) hastaneye yatıyorum. Eğer Türkiye'de ameliyat olmadan gelseydim şansım büyüktü.

Bundan böyle dünyayı tek gözle «Temaşa» edeceğiz anlaşılan. Gene de iyi. Bak şu kısa dönemde tek gözlük bulgulara!

Bizim işçilere Alman vatandaşlarının bir kısmı kesin tavır koymuş durumda. Bu tavır saldırıdan, horlamadan öldürmeye kadar gidiyor. Buna karşılık bizimkiler büyük bir dayanışma içindeler. Toplu oturuyorlar, toplu geziyorlar, Lufthansa'yı boykot etmişler, THY ile uçuyorlar.

Frankfurt'ta bir duvara «Türkler dışarı!» yazmışlar. Hemen o yazının yanına bizimkiler de Nazım'ın ünlü şiirinin Almancasını yazmışlar. Hani, «Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür/ Ve bir orman gibi kardeşçesine» var ya; işte onun Almancasını... Bazı dergiler bu kompozisyonu resimlemişler...

Görüyorsun ya, tek göz gözlemleri fena değil.

Talip Ağabeyin «Tütün yorgunu» ve «Kökten Ankaralı»nı birlikte getirdim. Hastanede okuyacağım. «Tekil»i ise bilmem kaçıncı keredir hâlâ söylüyorum:

«Daha önce de gördük bunları / Sık dişini hiç teklemeden.» Ve sıkıyorum dişimi Ekmekçi. Nereye kadar bilmem...»

Düşmanlığı defterimden sildim. Düşmanlık besleyenlere, küslere, dargınlara da gülüp geçiyorum. Düşümde düşmanıma su veriyorum...

Halalarımdan biri, hangisi, adını bile bilmiyorum, genç yaşında asmış kendini. Evde pek konuşulmaz, adı geçmezmiş, çok üzülmüşler olaydan. Köyde bir genç kız niye kıyar canına. Romeo-Juliet olayına mi benziyordu olay?

Bir delikanlıya istemişler kızı dedemden, damat adayını beğenmez eş diye, korkmuşlar besbelli:

— Kız, baban öldürür seni, duyarsa! diyenler de mi olmuş?

İnmiş ahıra, kızcağız. Geçirmiş boynuna ipi. Babam görmüş, koşup haber vermiş. O da çocuk daha:

— Babam, bir saklanıp bir bakıyor demiş. Ne bilsin kardeşinin havada sallandığını?

Sonra gidip bakmışlar. Dedem düyunca çok üzülmüş:

— Çocuk, niye kıymış canına? Kendi istediğinden iyisine mi verecektim? demiş...

Çok ailelerde, pek çok toplumlarda acılı olaylar olur. Bunlar zamanla, bir ders, bir küpe gibi kalır.

Çocuk bayramı geçti. Törende bir çocuk, yanındakine şöyle dedi:

— Bu ne biçim çocuk bayramı? Büyükler oturdu, çocuklar ayakta kaldı!

Bir de yağmur yağdı Ankara'ya. Çocuklar sırılsıklam ıslandılar...

Gönülleri alınabilirdi oysa. Geçen yıl Meclis'teki yemeğe de, yabancı konuk çocuklar alındılar, Türk çocuklar, «Ev sahibi» diye, alınmayıp dışarıda bekletildiler. Çocuğun «Ev sahibi - kiracısı» olur mu? İkisi de çocuk!

Bu yıl bir şey olmaması için, Danışma Meclisi yetkililerinden birini uyardım...

Demokrasi, çocuklara bu yaşlardan verilmeli. Bu yaşlarda yerleştirilmeli içlerine insanlık duygusu.

İngiltere'de kamuoyu araştırmacıları, Margaret Thatcher'in Falkland Adaları ile ilgili politikasını halkın destekleyip desteklemediği konusunda anketler yapmışlar. Soru şöyle:

— Thatcher'in politikasını destekliyor musunuz, desteklemiyor musunuz?

Yüzde 83'ü «Destekliyoruz» yanıtını vermiş sorulanların. Gerekçeleri de şu:

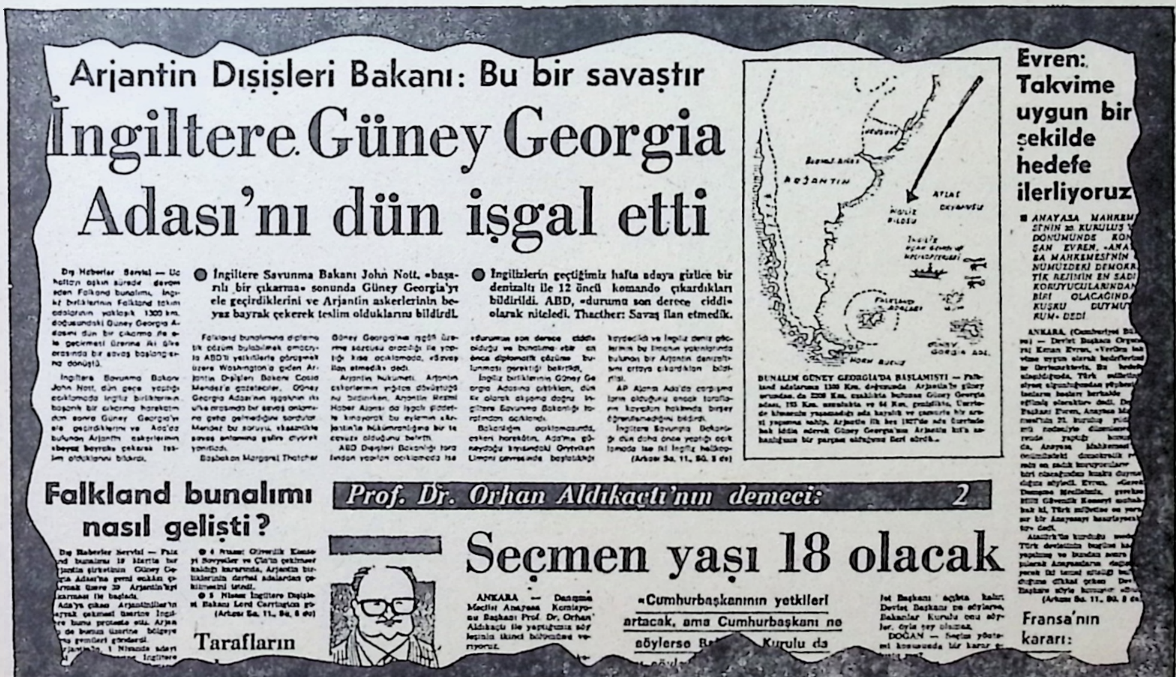
— Bu bir ulusal sorundur, Thatcher'i destekliyorum.

İkinci soru da şöyle:

— Bu sizin, iç politikadaki görüşünüzü de etkiliyor mu?

— Hayır! Thatcher'in içerideki politikasını onaylamıyorum. Oy verirsem, onun gitmesi yönünde oyumu kullanırım.

Demokrasi de bu galiba...

Arjantin Dışişleri Bakanı: Bu bir savaştır

İngiltere Güney Georgia Adası'nı dün işgal etti

Falkland bunalımı nasıl gelişti?

Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı'nın demeci: 2

Seçmen yaşı 18 olacak

Tarafların

Evren: Takvime uygun bir şekilde hedefe ilerliyoruz

Fransa'nın kararı:

26.4.1982

Sosyal Demokrat kongrenin ardından

Altan ÖYMEN — 27 Nisan 1982

— Genossinen, Genossen...

Kürsüden konuşurken Kongreye hitap şekli bu:

— Kadın, yoldaşlar, erkek yoldaşlar...

Bir de her yer kıpkırmızı. Münih Olimpiyat Kapalı Salonunun ortasına yerleştirilen sahnenin arkasındaki büyük perde... Delegelerin masalarının örtüleri... Koridorlarda panayır gibi sıralanmış sergilerin panoları...

Hatta sosyal mücadelelerin tarihiyle ilgili

mal karşılığı petrol alımı için anlaşma olmadı

Yüksek okullardan belgeli öğrenciler için yeni ... istendi

Okyanus'taki ıssız adada garip bir savaş sürüyor..

Thatcher adadaki Arjantin askerlerinin teslim olduğunu açıkladı

- Arjantin yönetimi: İngiliz askerleri geçici bir zafer kazandılar. Ancak bu durumu sayısal çokluklarına borçlular.
- Thatcher: Savaş durumu söz konusu değil. Londra, barış umudunu yitirmedi.
- Arjantin hükümet yetkilileri, askerlerin adanın içlerine doğru çekildiğini, gürüş makerin askıya alındığını açıkladı.

Dış Haberler Servisi — İngiltere ile Arjantin arasındaki Falkland bunalımı İngiliz askerlerinin önceki gün Falkland'ın yaklaşık 1300 km. doğusundaki Güney Georgia adalarına çıkartma yapmasıyla yeni bir boyut kazanırken, İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher parlamentoda yaptığı bir açıklamada, İngiliz kuvvetlerinin ada'da kontrolü tümüyle ele geçirdiklerini söyledi. Thatcher, adada bulunan 140 Arjantin askerinin ve İngiliz helikopterlerinin etkisiz duruma getirdiği ...

Operasyon nasıl gerçekleştirildi?

ABD, şimdilik başarılı olamadı

MAHKEMEDEN ÇIKARKEN — Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 13 Nolu Askeri Mahkemesinde dün sabah ikinci kez tutuklanan Ecevit, duruşmadan çıkarken. (Fotoğraf: THA)

Ecevit, Askeri Mahkemece ikinci kez tutuklandı

- CHP soruşturması nedeniyle Üstündağ, Baykal, Işık ve Özaydınlı dahil 13 eski yöneticinin ifadesi alındı

27.4.1932

bir doküman sergisinde Marx'ın da resmi var.

«Komünist»liği kelimelerden ve renklerden keşfeden keskin bakışlılar, bu manzaraya baksalar, başta Willy Brandt ve Helmut Schmidt olmak üzere hepsine de damgayı vurdular gitti...

«Marksist-Leninistlik ve Moskovacılık»tan kurtulmalarına, ne kıta Avrupasındaki en liberal ekonomi politikasını temsil etmeleri yeter, ne de dış politikada «Başkan Reagan'ın iyi niyetine inandıkları»nı açıklamaları...

— Kırmızı renge bürünüp «Yoldaş» dedin mi demedin mi? Hatta arada bir «İşçi sınıfı» lafı da ediyorsun... Öyleyse sen...

Yalnız burada, tabii, «Yoldaş Willy Brandt»ın da, «Yoldaş Helmut Schmidt»in de derdi bu değil... Tam tersine, kendilerine yönelen:

— Siz artık ortanın solunda değil, hatta ortada da değilsiniz. Artık bir sağ parti oldunuz, suçlamaları...

Kendilerini asıl bu suçlamalardan kurtarmak için çırpınıyorlar:

— Piyasa ekonomisine inansak da dünyadaki yeni parasal ekonomi politikalarına, yüksek faizlere ücret dondurmalarına karşı direnen kim? Reagan'ın iyi niyetine inanıyoruz diyorsak da, Polonya'ya yardımı sürdüren, Sovyetler'le tabii gaz anlaşmasını gerçekleştiren kim? Brejnev'i Bonn'a davet edip bir Doğu-Batı diyaloğunu başlatan kim?

Diyorlar ama bunları partinin içindeki, ya da dışındaki «Sol kanat»lara anlatmak güç. Onlara göre partinin şu sıradaki asıl sorunu, «Daha fazla sağa kaymak»tan kurtulmak...

SEN...

Kürsüde de koridorlarda da birbirine «Yoldaş» deme adetinin yanında, bir de, tanısan da -tanımasan da- «Sen demek kuralı var. «Bay gibi, «Bayan» gibi. «Sayın» gibi sıfatlar yok... Sadece ilk isimler yeterli ve gerekli...

23 yaşındaki kazaklı, yakası açık delege de dedesi yaşındaki adamların adını, fakülte arkadaşlarından sözeder gibi söylüyor:

— Willy böyle diyor ama, bana göre durum şu... Helmut'a gelince, ona da şunu söylemek isterim ki...

İskandinav ülkeleri ve Avusturya gibi ülkelerin Sosyal Demokratları arasında daha az yadırganır ama, üstelik burası, aşırı şekilci sayılan Almanya... Kongre binasının dışına çıkıp bindiğiniz taksinin şoförüne «Sen» diye seslenseniz, adam bunu hakaret sayıp mesele çıkarır.

Ama binanın içindeki, hatta bizim -partiler üstü sayılan- basın bölümünün büfesindeki SPD rozetli kızlar bile gazetecilerden:

— Ey kahverengi elbiseli, sen de kahve istiyor musun? diye sipariş alıyor.

GENÇLER VE YAŞLILAR

Bu «Yoldaşlık», «Senli benlilik», gençlerde, «Burjuva şekilciliği»nden uzak bir «Rahat davranış» biçimi...

Yaşlılarda ise tarih içinde yaşanan ağır baskı dönemlerindeki mücadele arkadaşlığının sembolü...

İkinci bir «Willy Brandt» var. Parti başkanıyla aynı adı taşıyan 80 yaşındaki eski bir Sosyal Demokrat. Kongrenin konukları arasında. Kürsüye çıkarılıp adaşı Başkan Brandt tarafından kucaklandı ve belki ondan daha fazla alkışlandı.

Partiye 1922'de girmiş... Nasyonal Sosyalistlerin gelişini, partisinin kapatılışını, kadrolarının hapishanelere, toplama kamplarına götürülüşünü yaşamış... Kendisi de Dachau toplama kampında uzun yıllar geçirip, ancak 1945'te kurtulmuş... Savaştan sonra parti yeniden kurulur kurulmaz ilk üyelerinden biri gene o...

Biz Türk gazetecileri ile de basın bölümünde tanıştı. Tabii «Senin adın ne?», «Yaşın kaç?» diye emir üslubuyla sorular sordu. Almanya'da bugünkü eleştirici gençlere kızıyor:

— Nereden nereye geldik. Bunu görmüyorlar. Oturup biraz tarih okusalar, diyor. Bugünün kıymetini bilmiyorlar. Bu demokrasinin, bu ekonomik olanakların ne olduğunun farkında değiller...

SERGİLER...

Gençlere «Tarih»i hatırlatmak kongre düzenleyicilerinin de önem verdiği bir konu... Koridorlardaki sosyal mücadelenin sosyal demokrasinin tarihiyle ilgili sergilerde, geçmiş dönemden resimler; belgeler, gazeteler, Meclis tutanakları var:

Hitler dönemi Propaganda Bakanı Goebells'in Völkischer Beobachter gazetesinin 23 mayıs 1933 tarihli sayısı ve manşet:

«Vatana ihanet partisi Sosyal Demokrat Partisi kapatıldı — Millet kurtuldu — Sorumlular tutuklanıyor.»

Hitler'in Muhafazakârların ve Hıristiyan Demokratlar'ın da oylarını alarak ünlü «Yetki kanunu»nu çıkardığı Meclis oturumunda o zamanki Parti Başkanı Wells'in konuşmasının tutanağı:

«— ... Hiçbir yetki kanunu, fikirleri de yok edecek etkiye sahip değildir. Bizden haklarımızı, hürriyetlerimizi alabilirsiniz. Ama fikirlerimizi ve şerefimizi almaya yetecek yetki ve iktidar, hiçbir yasada, hiçbir kimsede yoktur...»

Sosyal Demokrat Parti'nin o dönemlerden kalan eski kadroları bu sergilerle, gelecekteki kadrolara:

— Hürriyetlere, demokrasiye, hele Sosyal Demokrat iktidara ulaşmak o kadar kolay değildir diyorlar.

Ve alınan sonuçların değerinin bilinmesini, korunmasını, geliştirilmesini istiyorlar.

Geçen hafta, beş gün süreyle Alman televizyonlarının haber bültenlerini, yorumlarını, gazetelerin birinci sayfalarını kaplayan Sosyal Demokrat Parti Kongresinin akisleri, radyo televizyon ve basında hâlâ devam ediyor. Şimdi Başbakan Schmidt, Kongre kararlarının ışığında koalisyonun öteki ortağı Genscher'le yeni bir müzakereye oturacak. Genscher, tabii kongrede kabul edilen «Yüksek kazançlara özel vergi» kararını kabul etmesine olanak olmadığını bir kere daha ve kesin biçimde belirtecek. Kendi partisinin az kazanana da, çok kazanana da aynı şekilde etki yapan, vasıtalı vergilere (Katma değer vergisi) zam yapılması politikasına bağlı kalmakta devam edecek, Schmidt de, kendi partisinin Kongre kararına rağmen, o da bu konuda ödün vermeye razı olacak. Çünkü eğer SPD iktidarda kalmak istiyorsa, bunun başka çaresi yok.

Alman Sosyal Demokratlar
Hesaplaşıyor

BRANDT — SPD'nin liderinin hedefi «birlik ve beraberlik...»

SCHMİDT — Partili başbakan parti içi sol muhalefetin boy hedefi...

SPD liderleri, yabancı işçi düşmanlığını kınadı

Altan OYMEN bildiriyor

MÜNIH — Almanya'da yabancı
lere ve özellikle Türk işçilerine yö
n düşmanlık Sosyal Demokrat Par
kongresinin daha ilk gününde şid
tle kınanan gelişmelerden biri oldu.
on zamanlarda yapılan anketlerde
Alman nüfusunun yarısına yakınında
bancı düşmanlığı eğilimleri olduğu
n belirlenmesine rağmen Sosyal Demokrat Parti liderleri, konuyu, «seçmene selam» endişesiyle geçiştirmediler. Kongreyi açış nutuklarından başlayarak bunun üzerine gittiler.

Parti Genel Başkanı Willy Brandt işsizlik sorunuyla mücadele konusunun önemini belirtir ve bu konuda alınması gereken önlemlerden söz ederken yabancı işçiler konusuyla bunun birbirine karıştırılmaması gerektiğini belirtti ve şöyle dedi:

(Arkası 7. Sayfada)

Brandt'ın sloganı

GELECEĞE DOĞRU HAMLE

Altan ÖYMEN yazıyor

MÜNIH — «İş» alanı yaratmak..
...mak.. «Öz-

KISACA:
1 — İş. 2 — Barış. 3 — Özgürlük..
Sosyal Demokratların kongre slo
ganları bu önceliğe göre her şeyden
... Yani iş ...

20.4.1982

Parti içi çoğunluk bunu tabii karşılayacak. Parti içinden küçük bir grup da parti dışı «Daha sol» Schmidt'i ödün vermiş olmakla, sağa kaymakla itham etmeye devam edecek.

Ama Schmidt politikası yanlılarının bu eleştirilere karşı cevabı da Münih Kongresinin kapanış bildirisinde yazılı:

«Demokrasi uzlaşma demektir. Hiçbir uzlaşmaya yanaşmayan katı tutumlar her zaman felaket getirir.»

Gönensin ve Apaydın için 3-18 yıl hapis isteniyor

28 Nisan 1982

İstanbul Haber Servisi — 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nca gazetemiz sorumlu Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin ile Avukat Burhan Apaydın hakkında 3 yıldan 18 yıl 8 aya kadar hapis istemiyle dava açıldı. Barış Derneği ile ilgili olarak tutuklanan İstanbul Barosu Başkanı ve gazetemiz avukatı Orhan Apaydın'ın tutukluluk durumuna avukat Burhan Apaydın tarafından verilen dilekçelerle itiraz edilmiş Burhan Apaydın'ın 16 mart'ta Milli Savunma Bakanlığı Askeri Adalet İşleri Başkanlığı'na çektiği 3 sayfalık telgraf ve 18 mart'ta 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na verdiği 6 sayfalık dilekçe gazetemizde haber olarak yayınlanmıştı.

Askeri Savcılıkça hazırlanan iddianamede, Burhan Apaydın'ın dilekçelerinden askeri hakim ve savcıya, yardımcı savcıya hakaret, iftira ettiği, MGK'nın 52 nolu kararına aykırı davrandığı, Okay Gönensin'in de bu suçu yayın yoluyla işlediği iddia edilerek 3 yıldan 18 yıl 8 aya değin değişen hapisle cezalandırılmaları isteniyor.

Yazı İşleri Müdürümüz Okay Gönensin ile Avukat Burhan Apaydın'ın yargılanmalarına önümüzdeki günlerde Sıkıyönetim 1 nolu Askeri Mahkemesi'nde başlanacak.

olayların ardındaki GERÇEK

Julia

29 Nisan 1982

Son yıllarda kadınların siyasal yaşamda etkinlikleri çoğaldı. Politika eskiden erkeğe özgü bir meslekti. Artık kadın başbakanlar ve parti liderleri çoğaldı. Ne var ki yazımızın başlığı bir başbakan ya da parti liderinin değil bir filmin adıdır. İstanbul sinemalarında oynayan Julia, İstanbullulara çok şey söyleyebilecek bir filmdir.

Ünlü yönetmen Fred Zinnemann'ın yapıtında, yaşadığı toplumun en seçkin kesiminden gelen Julia'nın öyküsü anlatılmaktadır. Uşaklarla hizmetçilerle donanmış görkemli şatolarda yetişmiş Julia, 1930'lu yıllarda tıp bilimine bağlanıp doktor olmak isterken, kendisini birden bire demokrasi ve dikta çatışmasının içinde bulur. Ve onca olanağını bir yana bırakarak seçimini yapar. İnsanlığın soylu ve gerçek değerlerini sergileyip vurgulayan bu filmin vereceği dersleri algılayacak kişilerimizin sayısı acaba çok mudur?

Öyle olmasını dileriz.

Çünkü yaşadığımız toplumda adına sosyete denilen bir kesimin gazetelerimizde ve dergilerimizde yansıyan renkleri, en değersiz ve bayağı matbaa mürekkebinin niteliğini bile düşürmektedir. Bir toplumun (hangi çağda olursa olsun) ayrıcalıklı kesiminin göstergeleri çok önemlidir. Türkiye'de bu çevrelerin güncel görünümü aşırı görgüsüzlükle birlikte sorumsuzluk örneğidir. Bir toplumda salt emekçinin tutumu, gençliğin deneyimsizliği, aydınların sorumluluğu, devlet görevlilerinin davranışları, üniversitelerin niteliği toplumsal sorunların ağırlığını saptamaz; ekonomik gücü elinde bulunduran paralı kesimin hayat göstergeleri, geleceği belirlemekte çok önemlidir. Dünya görüşünü yalnız para ve kâr üstüne kurmaya çabalayan görgüsüzlük bir toplumda örnek hayat biçimi diye sergilenirse geleceğin güzel şeyler getireceğini söylemek zorlaşır.

Gazetelerdeki siyasal yorumlar, çoğu zaman politikanın etkin kişilerinden yola çıkarak yapılır. Bu yazımızın başlığı, Thatcher de olabilirdi. Falkland adaları sorunu nedeniyle Bayan Thatcher'in adı her gün gazetelerin birinci sayfalarında geçiyor. Ne var ki biz bugün Thatcher yerine Julia'yı yeğledik. Çünkü erdem ile erdemsizlik, değer ile değersizlik, görgü ile görgüsüzlük arasında Türk toplumunun kesin seçim yapacağı günlerin yaklaştığına inanıyoruz.

Julia'nın İstanbul sosyetesine söyleyeceği çok şey var; Bayan Thatcher'den bile çok...

★★★

"Hücre hapsindeyim,,

Deniz SOM — 29 Nisan 1982

Banker Kastelli'nin Sirkeci'deki merkezinde Cevher Özden'in odasındayız... Geniş bir oda... Yerler duvardan duvara halı... Duvarlar ağaç kaplama... Odanın bir duvarı boydan boya kütüphane ...Kütüphanenin önünde yuvarlak bir masa var. Kütüphane ile masa arasında bir motorsiklet «Park etmiş» duruyor... Odanın öteki köşesinde ise Cevher Özden'in çalışma masası ve öonuk koltukları var... Telefonlar sık sık çalıyor:

— 30'un üzerine 20 ekleyip götürün... 50' yi bavula koyun... 25 ne oldu...

On'lar hanesi ile konuşan Cevher Özden' in gerçekte milyonlardan söz ettiğini, fotomuhabiri arkadaşım Erdoğan Köseoğlu ile birlikte anlamakta güçlük çekmiyoruz... Telefonu kapattıktan sonra «Evet» diyor Kastelli.

Ben de «Evet» diyorum. Evet, siz «Ben de kendime güvenli bir yol seçtim» diyorsunuz. Fakat bu «Güvenli» yolu bulabilmek için biraz birikmiş paraya gerek var galiba... Ya birikmiş parası olmayanlar, ücret ve maaşları ile ay sonunu getirmeye çalışanlara ne önerirsiniz?

— Bu soruyu reklam ajansına soracaksınız... Sloganları çıkartan onlar...

— Yaşam öykünüz en ince ayrıntısına kadar gazetelerde yayınlandı. Bir zamanlar siz de sıkıntı çekmiştiniz... Ay sonunu getirmenin «Güvenli» bir yolu yok mu?

— Ay sonunu değil, hafta sonunu bile getiremiyordum... Ama nerede o günler... Keşke o sorunlarım olsa... Şimdi bir milyon kişinin sorumluluğunu üzerimde taşıyorum...

— Ay sonunu getirememenin «mutluluğu» nu böylece öğrendikten sonra, Mete Akyol'un bir TV programında Sakıp Sabancı'ya sorduğunu bu kez Cevher Özden'e soruyorum:

— Ne kadar paranız olduğunu değil de şu anda cebinizde kaç para olduğunu merak ediyorum...

Cevher Özden, cüzdanını çıkartıp, banknotları sayıyor:

— Tam üç bin lira para var üzerimde. Hepsi bu...

Cebimde üç bin liradan fazla para olsa Banker Kastelli'ye «Kredi açma» önerisinde bulunacağım ama yok. Benden «üç kat» daha zengin birisine «borç» vermeye kalkışmadan bir başka soruya geçiyorum:

— Bugün en son nereye para harcadınız.. Örneğin eve ekmek almak gibi?

Bir süre düşünüp, hiç para harcamadığını söylüyor Kastelli...

— Ya en son ne zaman para harcamıştınız?

— Geçen gün eve çiçek aldım... Yeşil çiçek... 9 bin liraya... Yaprak... Ağaç gibi... Yüzde 10 iskonto yaptılar...

— Pazarlık mı yaptınız?

— Hayır, ne pazarlık yaparım, ne de yapılmasını isterim.

— Zaman zaman gazetelere telefon edilip, si in vurulduğunuz, Allah uzun ömür versin ama öldüğünüz söyleniyor?

— Mutlaka bir olay yaratmak istiyorlar.. Memleketin kültür seviyesinin düşüklüğü mü, kıskançlık mı diyelim... Bu telefonlar bize de geliyor... Halk inanacak, panik yaratacak, bunu istiyorlar ama olmuyor...

— Hakkınızda çıkartılan söylentilerden biri de televizyon yayıncılığı yapacağınız...

Bu konu açılınca Cevher Özden'in ses tonu değişti... Sinirlendiği belli oluyordu...

— Ben milletperver bir insanım. Televizyona talip oldum. Milletim için... Dış finansmanı yurt dışındaki işçiler, iç finansmanı da yurt içindeki tasarruf sahipleri karşılasın istedim. Üzerinde çeşitli spekülasyonlar yapıldı. Şahsi kapris dediler... Halbuki halka açık bir televizyon şirketi kurmak istedim. İnsanı kıracak bir noktaya geliyorlar... Başladığıma, başlayacağıma pişman oluyorum... Para kazanmak için televizyon şirketi kurmayacağım ki, milletime faydalı olmak için kuracağım... Halkımı ortak edeceğim.

Stüdyo projelerinin tamamlandığını, yakında şirketin Kasımpaşa'da 9 katlı, 4 bloklu stüdyo inşaatına başlanacağı da söyleniyor...

— Bir video şirketinde arkadaşlarım var.. Çalışmaya devam ediyorlar... Yasalar izin verirse ve tepki görmezsek yayın yapacağız...

— Tepki görmezsek diyorsunuz ama TRT' yi de eleştiriyorlar...

— TRT tek başına kaldığı için, tabii devlet kontrolünde olduğu için program sunabilmekteki müşkülatı belli... Tenkit etmiyorum ama, ikinci televizyonun kurulması, TRT'nin de kaliteli program yapmasına sebep olacaktır. Rekabet, kalitenin doğmasını sağlayan tek unsurdur.

— Peki gazete çıkartmayı düşünmüyor musunuz?

— Hayır. Yeterli derecede basın var. Bir başka gazeteye ihtiyaç yok. Türkiye doyum noktasında.

«AYIP ŞEY YAHU!»

Söz nereden açıldıysa, «Ben paranın lüks Nermin'iyim» sözüne geldi. Özden, bu sözünün üzerine yazılan makalelere de sinirlenmişti:

— Bu ayıp şey yahu! Ayıp... Bir hanım kız geldi. Sohbet sırasında konuşuyorduk. Siz

ne iş yaparsınız diye sordu. Para satarım dedim. Lüks Nermin gibi... Ben aracıyım, risk taşımıyorum bunu söylemek istedim...

Gazeteci «Hanım kız»a hitaben konuşmaya devam etti:

— Beni bir defa mı kullanacaksın... Ben bir malzemeyim senin için... Bir daha bana gelmeyecek misin?...

— Bu söylediklerinizi yazmamızın bir sakıncası yok herhalde...

— Yok, ama yazmayın...

— Neden? Böylece cevap hakkınızı kullanmış olursunuz...

— Peki, güzel bir üslupla yazın... Her ne kadar muhteris, paraya düşkün gibi görünüyorsam da bunu halkın mutluluğu için yapıyorum ...Hücre hapsindeyim... 12 saat bu odanın içindeyim... Burada yiyorum, içiyorum, bir tuvalet için dışarı çıkıyorum...

— Ya odadaki bu motorsikletle ne yapıyorsunuz?

— Ha o mu? Çocukların... Hediye geldi... İhmalden bir türlü eve götüremedim...

Ecevit: Atatürk'ün demokrasi anlayışını açıklamak suç değil

30 Nisan 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Hollanda TV'siyle «Der Spiegel» dergisine demeç vererek MGK'nin 52 numaralı bildirisine muhalefet ettiği savıyla yargılanmasına başlandı. Ecevit, «Davalar sonuçlanmadan görüş açıklamama gereğine uyulmamaktadır» dedi.

10 nisan'dan buyana Ordu Dil ve İstihbarat Okulunda bulunan Bülent Ecevit, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 numaralı Askeri Mahkemesine saat 13.55'te, güvenlik görevlilerinin gözetimi altında getirildi. Ecevit'in duruşma salonuna alınmasında önce, salonu dolduran kalabalık dinleyici ve basın mensuplarının salona sığmadığı anlaşılınca başka bir salon aranmaya başlandı. Daha sonra duruşmanın ilk salona oranla daha büyük olan bir salonda yapılması kararlaştırıldı. Duruşma, saat 14.15'de başladı. Önce, duruşma yargıcı Necati Tekin, Ecevit'in kimlik saptamasını yaptı, Ecevit, bu sırada, daha önce de MGK'nin 52 numaralı bildirisine muhalefet etmekten bir mahkumiyeti olduğunu söyledi.

Askeri Savcı Yarbay Erkan Başeren, Askeri Savcılıkça hazırlanan iddianameyi okudu. İddianamede, Ecevit'in Hollanda NCRV Televizyonuna 11 şubat 1982'de verdiği demeç ve F. Almanya'da yayınlanan «Der Spiegel» dergisine 22 mart 1982'de gönderdiği yazı ile MGK'nin 52 numaralı bildirisine aykırı davrandığı ileri sürüldü. İddianamede Ecevit'in 1402 sayılı sıkıyönetim yasasının 16. maddesinin iki kez uygulanarak 6 aydan iki yıla kadar hapis cezasına çarptırılması istendi.

Daha sonra Ecevit'in iddianamedeki savlara ilişkin sorgulamasına başlandı. Ecevit sorgusunda, mahkeme tutanaklarına geçen biçimiyle aynen şunları söyledi:

«Ecevit: Hollanda NCRV Televizyonu muhabirine vermiş olduğum sözlü demeçte Türkiye'nin geçmişi ve geleceği hakkında görüş ileri sürmem söz konusu değildir. Hollanda televizyonundan getirilen İngilizce metnin kendi yaptığım ve askeri savcılıkta bulunan çeviri ile aşağı yukarı aynı Türkçe çeviriye göre, paragraf paragraf savunma yapmak istiyorum.

Demecin birinci paragrafı daha önceki mahkumiyetime neden olan açıklamamla ilgili objektif bilgileri içermektedir. 52 sayılı karar açık yapılan duruşmalardaki tutanakların tamamen veya özet olarak yayınlanmasına mani olmadığını halde bu husus önlenmiştir.

İkinci paragraftaki sözlerim de yine Türkiye'nin siyasi ve hukuki yapısı ile ilgili görüş beyanı niteliğinde değildir. Benim, demokrasi ile ilgili söz konusu düşüncelerim burada da geçmektedir.

Üçüncü paragrafta da yine Türkiye'nin hukuki ve siyasi yapısı ile ilgili olmayıp terörün hangi amaçlarla kışkırtıldığını ve gerek sağdan, gerekse soldan gelen terörün demokrasiyi yıkmak amacıyla kışkırtıldığını belirtmek istemiştir.

Terörün önlenebilmesi için demokrasiden vazgeçilmesi gerekmez.

Beşinci paragrafta belirttiğim, hakkımda açılan davanın duruşması sırasında yaptığım savunmada dile getirdiğim kaygıların yinelenmesinden ibarettir. Türkiye'nin hukuki ve siyasi yapısı hakkında görüş açıklaması sözkonusu değildir.

Buradaki sözlerim de aynı zamanda Türk halkının demokrasiye olan inancına güvenimin açıklanmasından ibarettir.

Altıncı paragrafta da aynı şekilde Türkiye'nin geçmişteki siyasal yapısı ile ilgili bir

yön mevcut değildir. Türk halkının demokrasiye bağlılığını dile getirmek istemiştim.

Yedinci ve son paragraf da yine Türkiye'nin geçmiş ve gelecek hukuki ve siyasi yapısı konusunda görüş açıklama niteliğinde olmayıp doğrudan doğruya benim kişisel geleceğim konusunu içermektedir. Keza son cümleler de felsefi bir düşüncenin ifadesi olup, hukuki ve siyasi nitelikte bir açıklama değildir.

DER SPİEGEL'E DEMEÇ

Der Spiegel dergisinde yayınlanan suç konusu yazıyı askeri savcılıkta incelemiştim. Orada da belirttiğim gibi ben, yazıyı İngilizce olarak hazırlayıp dergiye göndermiştim. Sanıyorum, oradaki yazı basından aktarma olduğundan yanlışlık var kanısındayım. Derginin aslı getirtilmek suretiyle bilirkişi incelemesi yapılmasını talep ederim. Gerekirse, benim İngilizce hazırlayıp dergiye gönderilen bir bölümünü ve kendi yaptığım Türkçe çevirisini mahkemeye verebilirim.»

Der Spiegel dergisinin 22 mart 1982 tarihli sayısının dosyada bulunduğu görüldü.

Söz alan sanık, «ben elimde mevcut çeviriye göre yapmak istiyorum» dedi.

«Der Spiegel dergisinin muhabiri konusu tarafımdan seçilmek üzere bir yazı yazmamı istedi. İngilizce olarak yazdığım yazıyı dergiye gönderdim.

Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümünün henüz geçmesi nedeniyle bu konuda yazı yazmayı uygun buldum. Atatürk'ün demokrat kişiliği konusunda açıklamalarda bulundum. Suç teşkil edeceğini aklımdan dahi geçirmedim.

Yine yazıda içinde bulunduğumuz dönemdeki bazı uygulamaları objektif olarak açıkladım. Ayrıca 1 numaralı askeri mahkemedeki davada açıkladığım savunmamla ileri sürdüğüm hususları dile getirmiştim. 52 sayılı bildirinin 5. maddesi buna izin vermektedir. Bu konuda daha evvel yazdığım yazılarda da açıklamalarda bulunmuştum. Keza, eski bir parlamenter de Atatürkle ilgili olarak yazdığı kitabın 52 sayılı bildiriye aykırı olduğu söylendiğinde kesinlikle böyle birşey olamayacağını söylemişti. Ben de bu görüşe katılıyorum.

Yine, bu yazıda ileri sürdüğüm düşünceler, 100. Doğum Yıldönümü nedeniyle bazı yabancı devlet adamlarının radyo ve televizyonda yayınlanan düşüncelerinin yinelenmesinden ibarettir. Keza, CHP'nin kapatılması ile ilgili görüşlerim de siyasi ve hukuki nitelikte değildir.

Sonuç olarak aşağıda belirteceğim hususlardan dolayı Türkiye'nin geçmişteki ve gelecekteki siyasi yapısı konusunda görüş ileri sürmem sözkonusu olmadığı gibi Atatürk'ün demokratik kişiliği ve demokrasi anlayışıyla ilgili açıklama da suç konusu değildir:

1 — Atatürk'ü demokratik ülkeler kamuoyuna demokrat kişiliğiyle tanıtmak ve Türk ulusunun demokrasiye yatkınlığını tanıtmak amacıyla yazı yazmam suç sayılmasa gerekir.

2 — Atatürk'ü hiç bir koşul altında değişmemiş belirgin düşünceleri tutum ve davranışları ile anlatmak herhalde suç olamaz.

3 — İçinde bulunduğumuz dönemin bazı resmi uygulamalarını kişisel düşünceme dayalı değil, objektif gerçekler olarak belirtmem benim görüşlerimi anlattığım anlamına gelmez.

4 — Açık bir duruşmada söylenerek mahkeme tutanağına geçen bazı görüşlerimi ve kaygılarımı yinelemem 52 sayılı kararın 5. maddesi uyarınca hakkım olsa gerek.

5 — 52 sayılı karar daha ortada yokken yıllar boyunca açıklanmış bazı görüşlerimi benzer ifadelerle yinelememin suç sayılması yasaların geçmişe dönük olamayacağı gibi temel hukuk kuralları karşısında olanaksızdır. Bu dönemdeki uygulamaya da ters düşer.

6 — Üstelik Atatürk'le ilgili olarak yıllardır ve her vesileyle üzerinde durduğum, bugünkü yönetimin işbaşına gelmesinin yıllar öncesinin düşünceleri, hatta bu yönetim döneminde TRT'de yayınlanan bazı düşünceler ve gerçekleri açıklamam yazımda bugünkü yönetime yönelik özel bir kasıt aranmayacağını da gösterir.

Suç konusu demeç ve yazımdan dolayı 52 sayılı bildiriye göre mahkum edilmem, ancak özel bir uygulama ile olabilir. Zira, 52 sayılı bildiri demeç vermemi veya yazı yazmamı yasaklamış olmayıp sadece geçmiş ve gelecek hukuki ve siyasi yapı hakkında görüş açıklamamı yasaklamaktadır. Böyle olmasına rağmen, demecimin içeriği dikkate alınmadan (Ecevit bir demeç mi vermiş ona göre 52 sayılı bildiriye aykırı davranmaktadır) deniyor. İstanbul'da başka bir parti yöneticisi hakkında yapılan ve takipsizlikle sonuçlanan soruşturma da (Ki ben takipsizliği yerinde buluyorum) Bu hususu doğrulamaktadır. Sözü geçen takipsizlik kararının getirilerek incelenmesinde yarar görüyorum.

Ayrıca kendimi savunmak için dahi görüş açıklamam yasaklanarak benim için özel muamele yapılmaktadır. Bu da bana yapılan ayrı bir haksızlıktır.

Bazı eski politikacıların memleketin geçmiş dönemindeki siyasi ve hukuki yapısı ile ilgili görüşlerini ileri sürmelerine rağmen 52 numaralı bildiri sadece benim için çıkarılmış gibi uygulanmaktadır. Davalar sonuçlanmadan görüş açıklamama gereğine rağmen bu hususlara uyulmamaktadır.

Adaletin bu tür beyanlardan etkilenmeyeceği konusunda inancım tamdır.»

BBC'YE VERDİĞİ DEMEÇ

Ecevit'in sorgusunun tamamlanmasından sonra, Ecevit'in BBC've demec vererek. MGK' nin 52 sayılı bildirisine muhalefet ettiği gerekçesiyle 4 ay hapis cezasına çarptırılmasına

ilişkin dava dosyası incelendi. Ecevit bu davada, 1 numaralı Askeri Mahkemece önce 4 ay hapis cezasına çarptırılmış, ancak yazılı emir yoluyla ceza 3 aya indirilmişti. Bu mahkumiyet nedeniyle 3.12.1981 tarihinden 1 şubat 1982'ye değin hapis yatan Ecevit infaz yasası nedeniyle koşullu olarak salıverilmişti. Ecevit'in bu davadan mahkum olması halinde daha önce çekmediği 1 aylık hapis cezasını da ayrıca çekecek.

Duruşma sonunda, mahkeme savunma avukatlarının istemine uygun bir şekilde Der Spiegel dergisinde yayınlanan demecin, aslının dergi Yazı İşleri Müdürlüğünden istenmesi için Adalet Bakanlığı'na yazı yazılmasına karar verildi. Ayrıca, başka bir soruşturma nedeniyle Askeri Savcılığa götürülen Hollanda Televizyonunda yayınlanan konuşma bandının istenmesine ve Der Speigel'e gönderilen ve Ecevit'in kendisinde bulunduğunu söylediği İngilizce metnin mahkemeye verilmesi için avukatlara süre tanınması da kararlaştırıldı.

Der Spiegel'de yayınlanan demecin getirilmesinden sonra bilirkişiler metnin çevirisini yapacaklar. Duruşma 4 haziran günü saat 9.30'a bırakıldı. Bu davadan tutuksuz olarak yargılanan Ecevit Norveç'te yayınlanan bir gazeteye demeç verdiği ve Hollanda TV muhabirine gönderdiği mektubun BBC'de yayınlanması iddiaları konusunda sürdürülen iki soruşturma nedeniyle iki kez tutuklu bulunuyor.

AYIN DÖKÜMÜ

2 Nisan
— Arjantin Falkland'ı işgal etti.

3 Nisan
— İngiltere donanması Falkland'a doğru yola çıktı.

5 Nisan
— Devlet Başkanı Evren Romanya'yı ziyaretinin ilk gününde: «Balkanlar barış bölgesi haline gelmeli,» dedi.

8 Nisan
— Ottawa ticaret müşavirimiz Kani Güngör Ermeni teröristlerin silahlı saldırısına uğradı.

9 Nisan
— Dışişleri eski bakanı Prof. Dr. Turan Güneş öldü.

10 Nisan
— Kapatılan CHP'nin eski genel başkanı Bülent Ecevit gözaltına alındı.

11 Nisan
— TİSK anayasa konusundaki görüşlerini DM Anayasa Komisyonuna iletti: «Sosyal devlet ilkesi anayasadan çıkarılmalı».
— Şam hükümeti Suriye'den geçen Irak boru hattını kapattı.

12 Nisan
— Mahkeme Bülent Ecevit hakkındaki tutuklama istemini reddetti. Ecevit bir başka demeci nedeniyle yine gözaltında.
— İngiliz savaş gemilerinin Falkland ablukası başladı.

13 Nisan
Yüce Divan, Sosyal Güvenlik eski bakanlarından Hilmi İşgüzar'ı 9 yıl 8 ay hapis ve 5 milyon 251 bin lira para cezasına mahkum etti.
— Refahiye'ye düşen ABD uçağında 28 kişi öldü.

14 Nisan
— DİSK davasında sorgulara başlandı.

15 Nisan
— TİP davasına başlandı.

16 Nisan
— Bülent Ecevit Askeri Mahkemece tutuklandı.

17 Nisan
— Evren Balıkesir'de: «En iyi sistem parlamenter demokrasidir,» dedi.

19 Nisan
— İsrail Mısır'a iade edilecek Sina'daki yerleşme merkezlerini zorla boşalttı.
— Merkez Bankası raporuna göre: Türkiye'nin dış borçları 15 milyar 519 milyon dolar.

20 Nisan
— Yürürlüğe giren YÖK değişiklik yasasına göre, üst düzey yöneticiler süre dolmadan görevden alınabilecek.

21 Nisan
— İsrail uçakları Beyrut'u bombaladı.

23 Nisan
— Evren 23 Nisan mesajında: «Tam bağımsızlık deyip jurnalcılık yapıyorlar,» dedi.

24 Nisan
— Mısır, 15 yıl aradan sonra Sina'ya kavuştu.

26 Nisan
— Türkiye Fransa'yı Ermeni terörünü desteklemekle suçladı.
— Bülent Ecevit askeri mahkemece ikinci kez tutuklandı.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
SÖYLEV
Gazi M. Kemal ATATÜRK
CİLT 1-2
Ord. Prof. Dr. H. V. VELİDEDEOĞLU
EDERİ: 350 TL
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu - İSTANBUL

Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20747 | Kurucusu: Yunus NADİ | 20 TL. 7 Mayıs 1982 Cuma

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Prof. NUSRET HIZIR
Felsefe Yazıları
2. Basımı Çıktı
EDERİ: 250 LİRA
İSTEME ADRESİ: Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu - İSTANBUL

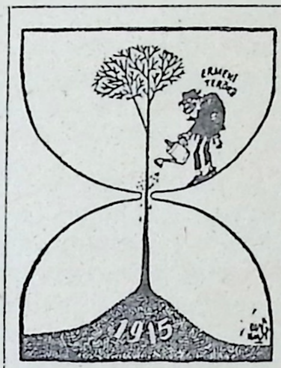
Uçtu Gitti Koca Yıllar

Nadir NADİ

59 Yaşındayız

Gazetemiz Cumhuriyet, bugün 59 yaşına ulaşmanın kıvancını yaşıyor. 7 Mayıs 1924 günü «Cumhuriyet rejimini koruma, güçlendirme ve Atatürk Devrimlerini savunma» amacıyla yayına başlayan Cumhuriyet aradan geçen 58 yılda ilkelerinden ödün vermeden en büyük dayanağını okurlarının eksilmeyen ilgi ve güveninde bulmuştur. İstanbul'un işgali üzerine matbaasını Anadolu'ya kaçırarak Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda gazetesi «Yeni Gün»le Mustafa Kemal'in önderliğindeki milli kurtuluşçuların saflarına katılan ve Cumhuriyet rejiminin kurulmasından sonra 7 Mayıs 1924 günü Cumhuriyet'i yayınlamaya başlayan aziz kurucumuz Yunus Nadi'nin koyduğu, demokrasiden ve insanlığın mutluluğundan yana ilkeler bundan sonraki yayın yaşamımızda da özenle korunacak ve sürdürülecektir. Cumhuriyet'i 58 yıldır ayakta tutan okurlarımıza ve gazetemize emeği geçen tüm Cumhuriyet mensuplarına teşekkür ederiz.

Cumhuriyet

İngiltere, BM'nin ateşkes çağrısını reddetti

Thatcher: Askeri faaliyetler sürecek. Arjantin'i Falkland'dan BM çıkaramazsa biz çıkaracağız

Türkiye, Falkland savaşında ... tek NATO üyesi. — Şedat ERGİN, 9. Sayfada

Türkmen, BM'de konuştu

"Ermeni terörüyle mücadele zarureti ortaya çıktı,,

Türkiye'ye askeri yardım, Atina'ya yapılacak olan yardıma bağlandı

ABD Temsilciler Meclisi'nde Reagan'ın isteğine uyulmadı

Haluk ŞAHİN bildiriyor

Mumcu: Telemen'in verdiği isimler hayali değil

MUMCU - APAYDIN — Tercüman ... aleyhine açtığı davada Burhan Apaydın (solda) ve Uğur Mumcu (sağda) görülüyorlar. (Fotoğraf: ... ÖZKAN)

Turgut: Renkli TV üretiminin 15 haziranda başlaması için tedbir aldık

GÖZLEM — UĞUR MUMCU

İşte İpuçları...

Terazi dünyasında «Çanyoval Osman» diye tanınan Osman İmamoğlu ilgililere ilginç açıklamalar yapmıştır. Yurt dışında tutuklu bulunan Süleyman Necati Topuz adlı bir kaçakçı da açıklamalar yapacağını bildiren mektuplar yazmıştır.
(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

Yunanistan, Rogers planını uygulamak için NATO manovralarına katılmıyor

- ATATÜRK'ÜN KARARGÂHINDA SİLAHLAR PATLIYOR
- ANKARA KABADAYILARI
- VALİ NEVZAT ÖLDÜ MÜ, İNTİHAR MI ETTİ?
- ANKARALI SEYMENLER
- SEÇİMLERDE HİLELER

Mehmet KEMAL yazdı

İsmail GÜLGEÇ çizdi

yakında Cumhuriyet'te

YÖK Başkanı Doğramacı "tasfiye,, den söz etti mi, etmedi mi?..

Yalçın DOĞAN yazıyor

KÖPEĞİN SÜNNET ETTİRİLMESİ OLAYI BÜYÜYOR

DİSK davası

- BAŞTÜRK'ÜN ÇARŞAMBA GÜNÜ YAPILAN SORGUSUNUN BİR BÖLÜMÜ.

12. SAYFADA

Çalışma tasarıları bekletiliyor

- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) toplantısından sonra çalışma hayatını düzenleyen yasa tasarıları baştan gözden geçirilecek

Sözleşme, Ege'ye ne getiriyor?

Sedat ERGİN — 2 Mayıs 1982

ANKARA — Türkiye'nin taraf olmayacağını belli ettiği yeni (Üçüncü) Deniz Hukuku Sözleşmesi, Türkiye ve Yunanistan'ın Ege sorunu üzerindeki pozisyonları açısından bir dizi sonucu beraberinde getiriyor. Ancak Türkiye'nin taraf olmayacağını belli ettiği dikkate alındığında, sözleşme hükümlerinin Türkiye açısından hukuki bir sonuç doğurması beklenemez.

Yeni Deniz Hukuku Sözleşmesinin 12 millik karasularıyla ilgili bazı hükümleri, ilk bakışta, doğrudan Yunanistan'ın Ege ile ilgili iddialarını destekler nitelikte gözüküyor. Ancak sözleşme, bütünüyle ve ruhuyla birlikte değerlendirildiği zaman, Türkiye'nin görüşleri doğrultusunda çok sayıda hükmü içerdiği de ortaya çıkıycr.

Deniz Hukuku Konferansının onbirinci dönem toplantısında Türk Heyetine Başkanlık eden Büyükelçi Çoşkun Kırca, konferansta yaptığı konuşmada, sözleşmenin karasularına ilişkin 3'üncü, kıta sahanlığının belirlenmesine ilişkin 74 ve 83'üncü maddeleri ile adalarla ilgili 121'inci maddelerinin Türkiye açısından kabul edilebilir nitelikte olmadığını açıklamıştır.

● Sözleşmenin üçüncü maddesi, ülkelerin karasuları genişliğini 12 mile kadar çıkartabileceklerini belirtiyor. Bu hüküm, sözleşmede kabul edilen bir kavram olan yarı kapalı deniz statüsündeki Ege'de, yine sözleşmenin yinelediği bir başka temel kavram olan hakkaniyet ilkesi açısından uygulanabilir nitelikte değil. Bu hüküm, Türk-Yunan ilişkileri açısından ele alındığında, hukuki boyutunun ötesinde siyasi yönü ağır basıyor. Ayrıca sözleşmenin 300'üncü maddesi de, sözleşmeden doğan hakların kötüye kullanılamayacağını hükme bağlıyor. Bu da gözönüne alınması gereken bir madde.

● Sözleşmenin 74'üncü maddesi ve 83'üncü maddelerinin getirdikleri ortak hüküm de, «Kıyıları yanyana ya da karşılıklı olan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılmasının, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38'inci maddesinde öngörüldüğü biçimiyle uluslararası hukuka uygun olarak ve hakkaniyete dayalı bir çözüme ulaşmak üzere anlaşma yoluyla gerçekleştirilmesini» öngörüyor. Kıta sahanlığı sorununda Türk pozisyonunun dayandığı hakkaniyet ve sınırlamanın anlaşma ile yapılması ilkelerine sözleşmede yer veriliyor. Ancak sözleşme, Uluslararası Adalet Divanına giden yolu da açıyor. Ayrıca, bu bölümde değinilen uluslararası hukuk kurallarına yeterli ölçüde açıklık getirilmediğini de belirtmek gerekiyor.

● Türkiye açısından en sakıncalı hükümlerden biri 121'inci maddede yatıyor. Bu madde adaların da ana ülke parçası gibi kıta sahanlığı ve karasularına sahip olacağını belirtiyor. Türkiye'nin görüşüne göre, bu hükmün bir yarı kapalı deniz olan Ege'deki adalara uygulanması hakkaniyet ilkelerine ters düşen bir durum yaratıyor.

Bu noktalar, Ege sorunu açısından birinci planda önem arzetmektedir. Bununla birlikte vurgulanması gereken bir başka nokta da, sözleşmenin, katılmayan ülkelerin varlığında uluslararası alanda ne ölçüde destek göreceği, ne ölçüde işlerlik kazanabileceği sorunudur.

Muhbir ve ihbar?

İlhan SELÇUK — 2 Mayıs 1982

Tercüman gazetesinin 28 Nisan 1982 günlü sayısında okuduğumuza göre 10 Ocak 1982 günü Kayseri Ticaret Odası'nda Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Turgut Özal'ın katıldığı toplantıda TMMOB'nin (Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği'nin) kapatılması istenmiş; dinleyenler bu isteği onaylamışlar; Sayın Özal da bu konuda elinden geleni yapacağını söylemiş:

— Söz veriyorum, demiş.

Aynı gazetenin 8 Nisan 1982 günlü sayısında «bir grup mühendis»in TMMOB'nin kapatılması dileğiyle MGK (Milli Güvenlik Konseyi'ne) başvurdukları haberi verilmişti. Bu iki tarih arasındaki sürede yoğun bir saldırı kampanyasıyla TMMOB'nin kapatılması için Tercüman'da çaba gösterilmiştir. TMMOB, terör ve anarşi yuvasıdır. Marksisttir, Leninisttir, hatta Maoisttir, kapatılmalıdır.

Pek güzel...

★

Daha önce buna benzer yayınlara Tercüman'da rastlandı. Sözgelimi sinema sanatçısı Tarık Akan'a değin uzanan «ihbar» kampanyası yaygınlaştırıldı.

Acaba sonuçlar ne oldu?

Öteki davaları (süregeldikleri için) bir yana bırakıp Tarık Akan davasının sonucuna bakalım. Tercüman'da çıkan «ihbar»a göre sanatçı, Federal Almanya'da düzenlenen bir toplantıda Türkiye'deki yönetime atıp tutmuştu; sol yumruğunu havaya kaldırıp Marksist-Leninist savaşımın rüzgârlarını dalgalandırmıştı; salonu kızıla boyamıştı.

Sonra ne oldu?

Tarık Akan mahpushaneye atıldı; sanık sandalyesine oturtuldu; ama, Tercüman'da çıkan haberin ve yapılan ihbarın aslı astarı yoktu. Hem öylesine yoktu ki davaya giren Askeri Savcı Akan'ın «beraatini» istedi.

★

Şimdi gelelim TMMOB'ne...

Kayseri Ticaret Odası'nda Mühendis ve Mimar Odalarının kapatılması istenmiş midir? Sayın Özal bu konuda elinden geleni yapacağını söylemiş midir? Bilemeyiz. Ancak «işadamlarının odalarından gayrı oda bırakmasak, sen sağ, ben selamet çok rahat edeceğiz» diye düşünenler vardır.

Sağlıklı bir yaklaşım mıdır bu?

TMMOB, ülkede yaşayan 100 bin mimar ve mühendisin odasıdır. 1954'te 6235 sayılı yasayla kurulmuştur. Yayın ve hizmet yelpazesi geniştir. Kuruluşun yayınladığı kitaplar bir kütüphane oluşturur. Bilimsel yayınlarının listesi ve içeriği, düzenlenen kongrelerin sonuçları ve tebliğleri bu köşeye sığmaz. Bir kütüphanelik bilimsel yayını olan TMMOB'ni şu ya da bu yayından makaslanmış satırlarla veya bir toplantısında söylenmiş sözlerle mahkum edip kapatmak iyi mi olur?

Her kuruluşun içinde her tip ve tür insan vardır; her kurumun yöneteni yönetileniyle üstü astı arasında suç işliyenler de bulunabilir; bu eylemleri koğuşturacak olan yargı görevlileridir. adliyedir.

Bu kuralı bozmaya çalışan muhbirlere dikkat!..

★

Bir yurttaş eğer bir suçun işlendiğini görür ya da bilirse kuşkusuz gerekli yere duyurmalıdır; duyurmak zorundadır; ama bu suç fikir suçu niteliğindeyse muhbir çağdışı bir kimliğe bürünmüyor mu? Hele Tarık Akan olayında görüldüğü gibi yalancılığı yargı kararıyla kesinleşen muhbir; muhbirlik kimliğini de yitirip bu köşeye sığmayacak bir sözcükle damgalanmıyor mu?

Yaşamın türlü evrenleri

Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU — 2 Mayıs 1982

Yahya Kemal insan yaşamını yıllara göre değil, duygulara göre üç aşamaya bölmüş ve şöyle yazmış:

Bir merhaleden güneşle derya görünür
Bir merhaleden her iki dünya görünür
Son merhale bir fasl-ı hazândır ki sürer
Geçmiş gelecek hepsi de rüya görünür

Demek ona göre yaşamın birinci aşaması (gençlik) her şeyin güllük gülistanlık göründüğü; ikinci aşaması (ortayaşlılık) ömrün başlangıç ve sonunun bilincine varıldığı; üçüncü aşaması (ihtiyarlık) ise yaşanana ve yaşanılacağa gerçek değil, düş gözüyle bakıldığı çağdır. Ozan böylece kitap dinlerinin «yalan dünya» felsefesini benimsemiş görünüyor.

Onun bölümlerinin son aşamasında bulunduğum halde ben bu görüşü paylaşmıyorum. Çünkü kişioğlunun «son merhale»de de her çağında olduğu gibi, toplum için yararlı işler yapabileceğine ve geleceğin de aydınlık olduğuna inanıyorum. Sanırım çok yıllar önce bir kez daha yazmıştım: Alman filozofu Johann Gottlieb Fichte (1762-1814)nin «Çıkarcılık ile idealistlik (ülkücülük) sürekli çatışma durumundadır; geçici olarak çıkarcılar üstün gelir ama son utku (zafer) idealistlerindir» sözünde yatan gerçeği hiç aklımdan çıkarmıyorum. Fichte, 1808'de Napolyon'un egemen olduğu Almanya'nın Berlin kentinde yazdığı «Alman Ulusuna Seslenişler» adlı söylevi ile kurtuluş savaşının düşünsel yönde hazırlayıcılarından biri olmuştu.

1934 yılından başlayarak dört yıl boyunca yurttaşlar tüzesi (medeni hukuk) ve bir yıl süreyle de hem yurttaşlar, hem Roma tüzesi derslerini sınıfta Almanca'dan Türkçe'ye çevirdiğim A. B. Schwarz o tarihte 50 yaşında bir Ord. Profesör, ben de 30'un içnde bir doçent idim. Eski Yunanca, Latince, Almanca, Fransızca, İngilizce, Macarca dillerini çok iyi bilen ve Türkiye'ye gelmeden önce Almanya'nın Leipzig ve Freibourg Br., İsviçre'nin Zürich, İngiltere'nin Oxford hukuk fakültelerinde profesörlük yapmış olan bu ünlü bilginle aramızda derin bir dostluk kurulmuştu. 1953 yılında bir ilkyaz günü onun oturduğu Cevat Bey Apartmanı'nın -bütün Bebek koyuna ve Boğaz'ın güneyine bakan- geniş balkonunda başbaşa çay içerken bir ara bana, her vakitki gibi «Lieber Herr College» (sevgili meslektaşım) diye hitabederek şöyle demişti: «İnsan sonu görünmeyen uzun bir caddede yürüyen kişi gibidir caddeyi kesen küçük yan sokağın köşesinden içeriye saptığında sokağın sonunu birden görüverir. Ömür denilen şey de işte böyle...»

Schwarz o sırada 68 yaşındaydı, ben de 48. Her ikimiz de ordinaryüs ünvanını taşıyorduk. Onun bu gözlemindeki derin anlamı iki ay sonra izinli olarak gittiği Almanya'dan ölüm haberini aldığımda daha iyi anladım. Orada açığa vuran habis bir kan kanserinden yirmi gün içinde gidivermiş. Oysa kendisini İstanbul'dan uğurladığımda çok sağlıklı ve neşeliydi. Demek iki ay önce evinin balkonunda bana söyledikleri, bir önsezinin belirtileri imiş. Nereden bilirdim ve bilsem de ne yapabilirdim!

Napolyon Bonapart Avrupa'da İngiliz Adaları ve Rusya dışında hemen bütün ülkeleri eline geçirmiş, artık bir yerde durması gerekirken bunu yapmayarak Rusya'ya saldırmıştı Moskova'ya kadar ilerlediği halde korkunç kış soğuklarında ordusu ile birlikte aç ve perişan olarak geri çekilmiş, 1813'te Rusya-Avusturya birleşik ordularına yenilip Paris yakınlarındaki Fontainbleau sarayında 11 Nisan 1814'te imparatorluktan çekilme belgesini imzaladıktan sonra Fransa'nın güneyindeki Elbe Adası'na gönderilmişti. Ertesi yılın martında oradan Fransa'ya çıkıp yeniden kurduğu «yüz günlük iktidar» döneminde 18 Haziran 1815 Waterloo Savaşında, bu kez İngiltere — Prusya birleşik ordularına yenilip 22 Haziran 1815'te imparatorluktan ikinci kez çekilerek İngilizlere sığınmış. İngilizler de onu —1821'deki ölümüne değin artık bir daha kaçamıyacağı— Sainte-Hélène Adası'na sürgün etmişlerdi.

Oradaki tutsaklık yıllarında kendisine generallerinden Kont Montholon (1783 - 1853) arkadaşlık etti ve Napolyon'un ölümü üzerine Paris'e döndüğünde «Memoires de Sainte — Hélène» (Saint—Hélène Anıları) adını taşıyan bir kitap yayınladı.

Lise öğrenimi görmüş olanların bildiği bir tarih yaprağını burada anımsatmamızın nedeni, o zamanki Batı dünyasının odak noktası olan Avrupa'da onbeş yıl boyunca egemenliğini sürdürmüş olan Napolyon'un düşün adamlarına önem vermiyerek onlarla «Filozoflar» diye alay etmesi, hukukçular için de bir gün: «Onlarla yitirecek vaktim yok» demesidir. Ama buna karşın, kurduğu bir bilim komisyonu ile — o tarihte, her yöresinde ayrı ayrı kuralların uygulandığı Fransa'da — yurttaşlar hukukunu birleştirerek, günümüzde bile «Code Napoléon» (Napolyon Yasası) adıyla anılan 1804 tarihli Fransız Yurttaşlar Yasası'nı (Medeni Kanunu'nu) ve şimdi burada saymayı gereksiz bulduğum daha birçok önemli yasayı yürürlüğe koymuştu.

Dahası var: Fransa'nın çok ünlü yurttaşlar hukuku profesörlerinden R. Savatier'nin «Bonaparte et le Code Civil» (Bonapart ve Yurttaşlar Yasası) kitabından ve az önce sözünü ettiğim Kont Montholon'un anılarından öğreniyoruz ki, Napolyon, Sainte—Hélène'deki tutsaklık yıllarında birgün bu adanın kayalıkları üzerinde Montholon'la söyleşirken şöyle demiş: «Benim gerçek utkum (zaferim) 40 savaş kazanmaklığım değildir: Waterloo bunca utkunun anısını silecektir: Hiç silinemiyecek, sonsuza dek yaşayacak bir eserim varsa o da benim Medeni Kanunumdur.»

Bu tarihsel gözlem gösteriyor ki, adına tüze (hukuk) dediğimiz kavram ve onun yapıcı ve uygulayıcıları olan namuslu hukukçular öyle hafife alınacak kişiler değildir. Nitekim — değişen zamana göre bir çok değişikliğe uğramasına karşın — Napolyon Yasası yaklaşık ikiyüzyıldan beri Fransa'da hâlâ uygulanagelmektedir.

Demek ki para, ün veya iktidar sahipleri yörelerindeki dalkavukların sürekli övgü ve alkışlarıyla sarhoş olarak «Meğer ben ne kadar güçlüymüşüm» sanısına kapılmamalı, «Ne idim, ne olacağım» felsefesini benimseyip icraatının rotasını ona göre çizmelidir. Burada yine Napolyonla ilgili bir olaydan söz edeyim: Napolyon son savaştaki kesin yenilgisinden sonra

düşman subaylarının arasında tutsak olarak bir caddeden geçirilirken, iki yana toplanmış Fransız halkının yuhalamasını görünce yanındaki Fransız generaline doğru eğilerek: «Şimdi yuha çeken kişiler arasında vaktiyle beni alkışlayan ve karşımda iki büklüm olan bazı simaları seçer gibi oluyorum» demiş. Türkçemizdeki «Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli» deyiminin Fransız deyim veya atasözleri arasında da karşılığı vardır elbet. Napolyon bunu hiç gözetmemenin cezasını Saint—Hélène'deki tutsaklık yıllarında çok acı ödemiştir.

Bu satırları bana yazdıran etken ,bugünkü 2 Mayıs tarihinin, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazarlık yaşamımda ulaştığım 40. yılın son günü oluşudur. Yarın bu alanda 41. yaşıma basıyorum. 3 Mayıs 1942'de bu sütunlarda çıkan ilk yazımın başlığı «Medeni Kanunu'muzun Dili ve Yeni Dil Cereyanı» idi. Bugün yazsam «Yurttaşlar Yasası'nın Dili ve Yeni Dil Akımı» derdim. Öncekine göre ne kadar yalın ve güzel değil mi?

Düşünmesini bilen ve düşünen insan kimileyin başkalarını imrendiren ama kendisine kısacık gelen uzun yaşamında geriye doğru baktığı zaman ne çok, ibret levhaları görüyor ve bunların en acısı ve en unutulmayanı da kendisine yapılan haksızlıkları yansıtan levhalar oluyor.

İçinde bulunduğumuz olağandışı dönemde kural koyucuları ve uygulayıcılarının hiç akıldan çıkarmamaları gereken bir olgudur bu!.

Yayınları yasaklamak

Oktay AKBAL — 2 Mayıs 1982

«Ulusal Kültür» dergisinde 1979'da yayınlanmış bir yazı: «Sultan Abdülhamit II döneminde dış yayın yasaklamaları...» Türker Acaroğlu konuyu derinlemesine araştırmış, yasaklanan dergi ve gazeteleri bir bir sıralıyor. Şu sonuçlara varıyor:

Sultan Abdülhamit II döneminde 1881 - 1883 yılları arasında geçen 30 ay içinde tam 32 çeşit yayın - gazete, dergi, broşür, manzum kitap, harita, resim, resimli takvim, resimli mendil vb. yasaklanmış, bunların yurda girmesi engellenmiş, dağıtılıp yayılması önlenmiştir. Düşünün, Kanûn-u Esasi'nin ilân edilmesinden sonra, bu koşullara uyacağını söyleyerek tahta çıkan Abdülhamit bir süre sonra zorbalık yönetimini kurmuş, içte tam bir sansürcülük uyguladığı gibi yurt dışından gelen yayınlara da yasaklama koymaktan kendini alamamış...

Abdülhamit 33 yıl saltanat sürdü. Acaroğlu'nun incelemesinde bu uzun dönemin ancak iki yılı bulan bölümü söz konusudur, ya daha sonrası? Bunu yazmakla bitiremezdi elbet. 33 yıl, Tevfik Fikret'in yazdığı gibi «Eyvah, otuz üç yıl o zehir giryeleriyle» geçip gitti. Geriye acılar bıraktı, unutulmaz bozgunlar, yenilgiler, felâketler... Bakmayın şimdilerde bir takım Atatürk düşmanları, Abdülhamit'i, Vahdettin'i göklere yüceltiklerine; tarih yaprakları Abdülhamit zorbalığının binlerce örnekleriyle dopdoludur. Yalnız Tevfik Fikret'in şiirleri yeter...

Neleri yasaklamışlar? Bir kaç örnek vereyim. 1881'de Atina'da çıkan «Muhanese» adlı bir mizah gazetesi garazkâr ve zararlı yayında bulunduğu için yasaklanmış. Acaroğlu «Kime karşı? Padişahın kişiliğine mi yoksa yurt ve ulus aleyhine mi? Belli değildir. Ama yasaklama yüce buyrukla olduğuna göre padişahın kimliğiyle ilgili olduğu düşünülebilir» diyor. Acaroğlu «zararlı kitap ve broşürlerin girişinin yasaklanması hakkındaki «muharrerat-ı âliyyeyi» olduğu gibi yayınladıktan sonra şunları yazıyor:

«Sadrazamın zararlı kitap ve broşürlerin yurda girmesini yasakladığı yazılı bir emri. Bu yasaklanan yayımlar hangi ülkede ve dilde, nerede, hangi tarihte, ne biçimde basılmış içerikleri, neden dolayı zararlı? Bunlar bilinmiyor. Bu konuda «her tarafça» önlemler alınıyor, kovuşturmalar yapılıyor, elde edilen kitaplar yakılıp yok ediliyor! Tam bir terör, zulüm, vahşet havası... Kitapların adları bile belli değilken, yerel valiler kaymakamlar, mutasarrıflar, hele gümrükçüler, postacılar, memurlar ne yapabilirler? Dışarıdan gelen her türlü yayını yakarlar. Nitekim öyle de olmuş.»

Geçen gün gazeteye bir öğrenci yurdunda kalan üniversiteli gençler geldiler. Bir çok dertleri, yakınmaları vardı. Biri de, kitap almak, okumak, yurdun kapısından içeri sokmak!.. Kapıdaki görevli bakıyor «bu yasak kitap» diyormuş. Yaşar Kemal'in «İnce Memet'i, Hançerlioğlu'nun «Mutluluk Düşüncesi» Murat Sarıca'nın «Siyasal Düşünce» gibi kitapları da bu «yasak» sayılan yapıtlar arasında!.. Ama kapıdaki görevliye «yasak kitap sokma» denilince, o görevli de yaşamı boyunca «kitap» denen nesneyle ilgisiz biriyse, o zaman sonuç böyle olur!..

TV ekranlarında görüyoruz «şu kadar yasak kitap da bulundu» diyorlar. Bir de şu «yasak kitap'ları açıkça belirleseler... Kime göre «yasak», kime göre değil, bu kargaşalık ortadan kalksa Sokaklarda açık açık satılan ki-

taplar nasıl yasak olur?

1982'de «zararlı kitap ve broşürler» konusunda yeni bir karar alınmış. Buna göre, Gümrük ve Posta idarelerine gelecek yabancı dildeki kitap, broşür ve dergi yurda girerken incelenecek, zararsız görülenler bir mühürle damgalanacak, yurda girişlerine izin verilecek, zararlı görülenler yerel hükümete teslim edilecek. Bir de «zararlı mı değil mi?» diye belli bir karara varılamayanlar var! Bunlar da Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderiliyor!..

Eğlenceli oluyor böyle şeyleri okumak... Hiç bir kitap yasaklaması amacına varmamıştır. Önemli olan, yurttaşları iyiyi kötüyü, zararlıyı, zararsızı kendiliğinden ayırabilen birer «aydın kişi» yapabilmektedir.

İngiltere denizden ve havadan saldırdı

İki ülke uçakları arasındaki çarpışmada 2 Arjantin uçağı düşürüldü

- Reagan saldırıyı şaşkınlıkla karşılarken, SSCB ABD'yi kınadı
- İngiltere Falkland'a 2500 kişilik bir birlik daha yolladı

Bir nokta

Habercilikte ciddiyet...

Arjantinliler direnmeye kararlı

Arjantin komandoları İngilizleri bekliyor Falkland adasındaki Port Stanley Havaalanı'nın İngiliz uçaklarınca bombalanarak kullanılmaz hale gelmesinden sonra, Arjantin Ordusu'nun adadaki birliklerinin ikmali için elinde sadece deniz yolu kaldı. Askeri gözlemcilere göre Arjantin, diplomatik girişimler yerine birliklerini ikmale karar verirse 3 olasılık söz konusu: a) İngiltere ikmalin yapılmasına göz yumar, b) Arjantin gemileri İngiliz ablukasını yarar, c) Başlangıçta deniz güçleri çatışır, buna Arjantin uçakları da katılınca gerçek bir savaş başlar.

Latin Amerika'da ABD'ye tepki var

2.5.1982

BBC

Ergun BALCI — 4 Mayıs 1982

BBC (British Broadcasting Corporation), bilindiği gibi, İngiliz radyo televizyon kurumunun adı. Haberleri dikkatli ve ayrıntılı verdiğinden ötedenberi bu radyonun haber yayınlarını dinleriz. Falkland olayları kızışınca, bir haber atlamamak için görevimiz gereği BBC'yi sabah akşam dinlemeye başladık. Ve izlenimimizi yararlı olabilir düşüncesi ile, belirtmek zorunluluğunu duyduk.

BBC, Falkland bunalımında yalnızca haber vermiyor; ders de veriyor. Haberleri doğru ve eksiksiz biçimde iletme, objektif biçimde sunma ve karşı tarafın görüşlerine saygı gösterme dersi veriyor BBC, Pazar akşamı 20.00 haberlerine kelimesi kelimesine aşağıdaki tümce ile başladı İngiliz radyosu: «Cumartesi günü Falkland'da meydana gelen şiddetli çarpışmalar konusunda Arjantin ile İngiltere çelişkili iddialar öne sürüyorlar.»

Sanırsınız, uzayda savaşan iki ülkeden söz ediyor BBC, Oysa «çelişkili iddialar» öne süren taraflardan İngiltere, BBC'nin memleketi. Ama bu olgu, haberi dürüst ve objektif verme ilkesini etkilemiyor. BBC'nin görevi, haberi en objektif, en doğru biçimde iletmek. Halkı da ondan bunu bekliyor zaten. Gerek Güney Georgia adasında, gerekse iki gün önce Falkland adasında meydana gelen çarpışmaları verirken İngiltere ve Arjantin'in iddialarına eşit yer ayrılmıştı, haber bültenlerinde. «İngiltere Savunma Bakanlığına göre, İngilizler şu kadar uçak düşürdüler, şu kadar esir aldılar» dedikten sonra hemen ekliyordu BBC: «Arjantin ise İngiltere'nin iddialarını yalanlayarak kendilerinin şu kadar İngiliz uçağını düşürdüklerini ileri sürdü.» Buenos Aires radyosu, Arjantin hükümetinin çarpışmalara ilişkin iddialarını, herhalde bundan daha ayrıntılı ve dikkatli biçimde vermiyordur.

Haberin objektifliği ve karşı tarafın görü-

şüne saygı, bu taraf boğaz boğaza geldiği düşmanı bile olsa, ilkelerine büyük bir titizlikle uyuyor İngiliz Radyo Televizyon Kurumu.

İngiliz hükümetinde bazı çevreler BBC'nin haberleri bu şekilde verişinden belki de hoşlanmıyordur. Hiç bir hükümet savaş sırasında, halkın moralini bozabilecek nitelikte ve resmi açıklamalara ters düşen haberlere yer verilmesinden hoşlanmaz. Ama, hoşlanmasa bile BBC'ye müdahale edemiyor, ya da engelleyemiyor hükümet. Toplumda kök salmış demokrasi geleneği buna izin vermiyor. Vietnam savaşı sırasında Hanoi radyosundan konuşarak «biz Amerikalılar suçsuz insanları öldürüyoruz» diyen ünlü oyuncu Jane Fonda'ya Amerikan hükümetinin birşey yapamadığı gibi.

Batı'nın asıl gıpta edilecek, saygı duyulacak yanı da bu galiba. Ünlü moda evleri, görkemli binaları, korkunç füzeleri ya da dehşet saçan uçak gemileri değil.

Çağdışı sömürgecilik düşünü, binlerce km. uzaktaki adalarda hâlâ ayakta tutmaya çabalayan bir görüşe ne kadar karşıysak, düşmanla boğaz boğaza gelindiği sırada bile «İngiltere ile Arjantin çelişkili iddialar öne sürüyorlar» diyerek habere başlayan bir habercilik anlayışına ve ona bu cesareti veren demokrasi geleneğine de o kadar saygı duyarız.

Konu Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor. 12 Eylül'e gelmemizde, kendi görüşümüzü mutlak gerçek olarak kabul etmemiz, karşı tarafın görüşüne saygı göstermememiz, hoşgörüden yoksun olmamız ve fikir tartışmalarını silahla çözümlemeye kalkışmamız önemli rol oynadı.

Düşünelim ve geçmişteki yanlışlardan kaçınmaya çalışalım.

Solda isek, soldan eleştiri getiren birine kafamızdaki dogmayı sarstı, huzurumuzu kaçırdı diye hemen «revizyonist», «bozguncu» ya da «işbirlikçi» gibi adlar takmayalım.

Sağdan gelebilecek her görüşün, ille «Amerikan uşaklığı» ya da «tekelci burjuvazinin sözcülüğü» olması gerekmediğini öğrenelim.

Sağda isek, sol görüşte olanlara «Moskova ajanı» ya da «Pravda'nın sözcüsü» diye çamur atmamayı öğrenelim.

Evet öğrenelim.

Sadece elindeki silahla sorunları kestirmeden çözebileceğini sanan 17-18 yaşındaki gençler değil, başta aydınlar, toplum olarak hepimiz öğrenelim...

5.5.1982

"Türkiye ile ilişkileri geliştirmeye hazırız"

Cengiz ÇANDAR — 5 Mayıs 1982

KAHİRE — Mısır Dışişleri Bakanı General Kemal Hasan Ali ile Kahire'nin göbeğinde, Nil kıyısına düz ayak iki - üç dakika uzaklıktaki geçen yüzyıldan kalma nefis bir mimari örneği olan Dışişleri Bakanlığı binasında Mısır'ın önümüzdeki dönemde izleyeceği politikayı büyük ölçüde aydınlatan kapsamlı bir görüşme yaptık. Başbakan Yardımcılığı görevini de yürütmekte olan Kemal Hasan Ali, Dışişleri Bakanlığı koltuğuna Enver Sedat'ın ünlü Kudüs ziyaretinin ertesinde oturdu. Hasan Ali bu statüsünü Sedat'ın ölümünden sonra yeni Başkan Hüsnü Mübarek'in kurduğu hükümette de korudu. Son derece nazik bir insan olduğu iz-

lenimini veren Mısır diplomasisinin şefi bizi, Başkan Mübarek'in dış politika başdanışmanı ve Camp David'in başlıca teknisyeni olan Usama El - Baz ile başbaşa yaptığı görüşmenin hemen ardından kabul etti. Kemal Hasan Ali, «Cumhuriyet»e verdiği özel demeçte Mısır'ın izlemekte olduğu ve izleyeceği dış politikanın ana hatlarını açıklıkla anlattı. Cumhuriyet'in Mısır diplomasisinin şefine soruları ve Kemal Hasan Ali'nin yanıtları şöyle:

SORU — Mısır'ın 25 Nisan'dan sonra hareketli bir diplomatik faaliyete giriştiği görülüyor. Bu faaliyet Türkiye'yi de hedef alacak mı?»

YANIT — 25 nisanın hiçbir özelliği bulunduğu kanısında değilim. Mısır — Türkiye ilişkilerine gelince, Türkiye kardeş, müslüman bir ülkedir ve bizim Türkiye ile tarihi ve mevcut bağlarımız vardır. Türkiye ile ilişkilerimizin istikrarlı ve sürekli olduğu kanısındayım.

SORU — Türkiye'de Türk — Mısır ilişkilerinin olması gereken düzeyde bulunmadığı ve yıllardır zayıf olduğu düşünülür. Sizce bunun nedenleri nerede aranmalıdır? Bu ilişkilerin gelişmesi için Mısır neye öncelik veriyor?

YANIT — Bugünden başlayalım. Türkiye ile ilişkilerimizin gelişmesini memnunlukla karşılarız. Belki geçmişte arzuladığımız düzeyde değildi ama bu ilişkileri geliştirmeye her zaman hazırız.

SORU — Gazetecilik deyimiyle zorlu sorulara gelelim: Mısır dış politikasında bir canlanma farkediliyor. Bu canlanma FKÖ ile ilişkilerin yeniden kurulmasına yönelecek mi?

YANIT — Mısır hiçbir Arap ülkesi ve örgütü ile ilişkilerini hiçbir zaman kesmedi. Arap ülkeleri ve örgütleri Mısır'la ilişkilerini kestiler. Bu anlamda, herhangi bir Arap ülkesiyle ve bu arada FKÖ ile ilişkilerin yeniden kurulmasından memnun oluruz. Şöyle ki, bu, bölgede gelecekte kapsamlı bir barış kurulmasına hizmet edecek bir temel sağlayacaktır. Bu anlamda, herhangi bir Arap ülkesi ya da örgütü ile ilişkilerin yeniden kurulmasından memnun oluruz.

SORU — Fakat İsrail böyle bir gelişmeye tepki gösterirse, normalleşmenin (Mısır — İsrail ılişkilerinde) akıbeti ne olabilir?

YANIT — Bu, normalleşmeyi asla etkilemeyecektir. FKÖ'nün bütün Avrupa ülkeleriyle ilişkisinin olduğu ve bu ilişkilerin (o ülkelerin) İsrail'e ilişkilerini hiç bir şekilde etkilemediği iyi biliniyor.

Demek oluyor ki, bu, hayatın gerçeğidir. Dolayısıyla İsrail'le ilişkileri niçin etkilesin? Biz, FKÖ'nün gelecekte Filistin sorununu tüm veçheleriyle çözmekte temel bir taraf olduğunu ya da temel bir katkıda bulunacağını özellikle kabul ediyoruz.

SORU — «Normalleşme» teriminde vurgulanmak istenen nedir? İsrail'le iyi, dostane ilişkiler mi, yoksa normal ilişkiler mi?

YANIT — Bu terimin yorumu Mısır — İsrail anlaşmasında belirtilmektedir. İsrail'le ticari, ulaşım, kültürel her türlü ilişkiyi kapsamaktadır. Ve öyle sanıyorum ki, bu ilişkilerle dostluk duyguları da geliştirilebilir. Elbette İsrail komşu bir ülkedir. Bundan ötürü, halklar düzeyinde dostluğun geleceğini görebiliriz.

Normalleşmeye verdiğimiz anlam budur. Anlaşmanın uygulanmasına gelince, bunu sürdüreceğiz.

SORU — Başkan Mübarek'in görevi devralmasından sonra Mısır'ın süper kuvvetler arasında daha dengeli bir yol izleyeceğine ilişkin basında haberler yer aldı. Sovyetler'le eski ilişki lerinize dönecek misiniz?.. Tabii, Başkan Nasır dönemindeki ilişki düzeyini kastetmiyorum.

YANIT — Bu sadece Mısır'ın iradesine ve isteğine bağlı değil, ne zaman anti-Mısır siyasi faaliyetleri görsek, ve ne zaman diğer tarafın bizim ona davrandığımız gibi bize davranmadığını görsek, bu noktada o ya da bu ülkeyle denge bozuluyor. Biz, bütün ülkelerle ilişkilerimizde dengeli politika izlemek istedik. Fakat bu sadece bizim irademize bağlı değil. Aynı zamanda diğerlerine bağlı.

Sovyetler'le ilişkilerimiz bundan ötürü bir tür etkisizlik durumuna (ineffectiveness) geldi. Biz bağlantısızlık hareketinin kurucularındanız. Fakat Sovyetler'le ilişkilerimiz vardı. Ama dengeli bir politikayı korumaya çalıştık. Şimdi ABD ile daha iyi ilişkilerimiz var. Bununla birlikte, bağlantısızlık politikamızı muhafaza ediyoruz. Poltikamız budur ve bunu muhafaza edeceğiz.

SORU — Bundan, eğer Sovyetler size karşı dostane bir tutumu benimserse bir tavır değişikliği meydana gelebilir anlamını çıkarabilir miyiz?

YANIT — Söylemeyi amaçladığım budur.

SORU — Mısır'da Camp David'e başındanberi karşı olan bazı çevreler Sina geri döndükten sonra da Sina'daki çok uluslu kuvvet'in mevcudiyetini örnek göstererek Mısır'ın ulusal egemenliğinin tam anlamıyla kurulmamış olduğunu söylüyorlar. Bu konudaki görüşünüz nedir?..

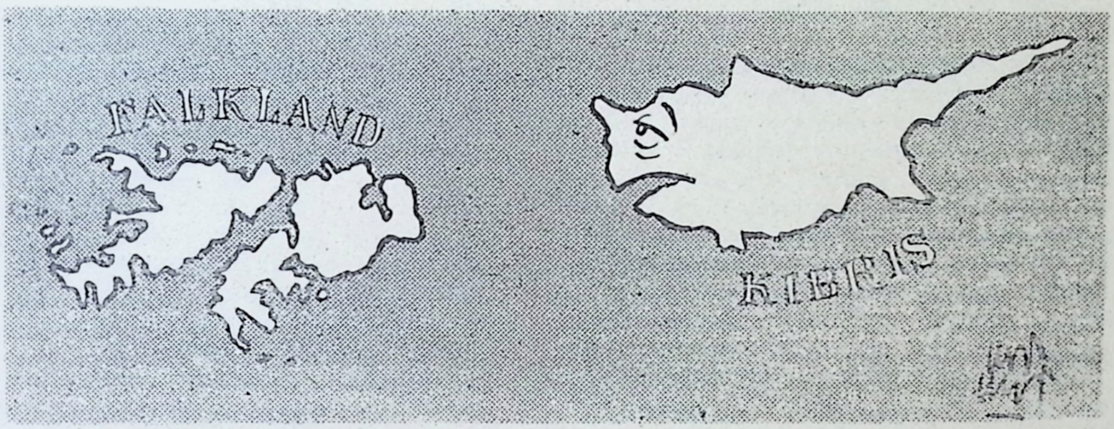
YANIT — 1967'den önce de Sina'da yabancı askeri birlikler vardı. Birleşmiş Milletler birlikleriydiler. Sina'da BM birlikleri bulunmasını amaçlamıştık. Ancak, maalesef barışa karşı olanlar BM'nin Camp David'e olumlu bir biçimde arka çıkmasını engelleyebilirlerdi. Sina'da bu nedenle bir BM kuvveti oluşturamadık. Fakat çok uluslu kuvvetin (MNF) oluşumuna bakarsak coğrafi anlamda bütün dünyadan oluştuğunu söyleyebiliriz. Avustralya'dan, Latin Amerika'dan, ABD'den, Avrupa'dan, her yerden.. Bu, MNF'nın uluslararası bir güç olduğunu ortaya koyar. Sina'da BM gücü olmasıyla uluslararası güç olması arasındaki fark nedir?...

Egemenlik konusuna gelince, Sina'da kuvvetlerimiz bulunmaktadır. Silahlı kuvvetlerimizi kastediyorum. Bunlar Sina'nın yüzde 75 hatta yüzde 80'inde bulunuyor. Sina'nın geri kalanına gelince, o da polis kuvvetinin tam egemenliği altında ve bana inanın, bütün tarih boyunca Sina'da bugün bulunduğu kadar kuvvetimiz bulunmamıştı.

Herşey Mısır egemenliği altındadır. MNF'nin mevzilendiği yerler sadece birkaç kilometredir.

SORU — Bu noktada müdahaleme izin veriniz sayın Bakan, itiraz bu kuvvetin belkemiğini Amerikan askerlerinin oluşturmasında ve bu Amerikan askerlerinin de ABD'nin bölge stratejisinin esaslı bir unsurunu oluşturan acil müdahale gücüne bağlı bulunmaları üzerinde toplanıyor. Bu konu benim ülkemi de yakından ilgilendiriyor.

YANIT — Bu kuvvetin acil müdahale gücü (RDF) ile hiçbir ilişkisi olmadığına dair Amerikan teminatı aldık. (Confirmation) aldık. Bu bir. Ayrıca, bu kuvvet, çok uluslu kuvvetin tümünün sadece dörtte birini oluşturuyor. Kişisel silahlarıyla 600 Amerikalı, daha fazlası değil, dolayısıyla, bu acil müdahale gücü'nün bir parçası olarak addedilemez. Ve burada tekrar teyid edeyim ki, Şarm El-Şeyh'teki mevzileri kesinlikle bir Amerikan üssü anlamına gelmemektedir. Şarm El-Şeyh'teki gerçek bir Mısır havaalanıdır. Amerikalılar kıyıda, çok sınırlı bir bölgede mevzilenmiş durumdadırlar.

6.5.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Falkland ve NATO

6 Mayıs 1982

İngiltere ile Arjantin arasındaki çatışmanın sıcaklaşması ve hızlanması yeni problemler yaratacağa benziyor. İngiliz Başbakanı Thatcher'in saldırı stratejisi, Batı Avrupa'da tepkilere yol açmıştır. Londra ilk aşamada AET'yi bütünü ile arkasına alabilmişti. Ancak bu desteğin özünde anlaşmazlığın barışçı yöntemlerle çözümlenmesi koşulunun yattığı şimdi anlaşılıyor. Çünkü savaşın kanlı çatışmaları, Batılı başkentlerde olumsuzlukla karşılanmıştır. Fransa, İrlanda, Federal Almanya ve Avusturya tepkilerini hemen dile getirmişlerdir.

NATO Genel Sekreteri Luns ise İngiliz birliklerinin Atlantik Okyanusu'nun güneyine gönderilmesinin NATO'nun askeri dengesini bozduğunu ileri sürmüş, «Neyse ki şimdilik bu kuvvetlerin savunma bölgesinde bulunmasını gerektiren bir bunalım söz konusu değildir» demiştir. Bu sözler ortak savunma anlayışıyla ulusal askeri kavramlar arasındaki çelişkiyi de gündeme getirmektedir.

Ne var ki NATO ile Falkland sorunu arasında ilişki kurmak gereksiz bir zorlama olacaktır. NATO (adı üstünde Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) 6. maddesinde sınırlarını saptamıştır. Bu maddeye göre eski adıyla Feretan Medarı, yeni adıyla Yengeç Dönencesi'nin güneyinde kalan alan NATO'yu ilgilendirmez. NATO'nun coğrafya bakımından hangi bölgeleri kapsadığı özenle sayılıp dökülmüştür. Kuzey Atlantik Antlaşmasının 6. maddesi, Türkiye ve Yunanistan örgüte katıldıkları zaman değiştirilerek yeniden yazılmıştır. Maddenin

eski ve yeni metninde NATO sınırlarının Yengeç Dönencesinin kuzeyinde kalmasına titizlikle özen gösterilmiştir. 6. maddenin, NATO üyelerinden birinin «Kuzey Atlantik bölgesinde Feretan Medarının kuzeyinde olup, taraflardan herhangi birinin hakkı kazasına tabi bulunan adalara» bir silahlı saldırıyı anlaşmanın kapsamı içinde tuttuğu görülür. Falkland adaları bu tanımın dışında kalmaktadır.

NATO sınırlarının özenle korunması. Türkiye'yi çok yakından ilgilendirmektedir. Çünkü bu sınırları İslam dünyasına doğru genişleterek Basra Körfezi'ne indirmeye çalışan tehlikeli bir eğilim Washington'dan Ankara'ya yansımaktadır.

İngiltere'nin silahlı kuvvetlerini Güney Atlantik'e kaydırması, NATO'nun ilkelerini ve sınırlarını değil, askeri ve teknik koşullarını ilgilendiren bir olaydır ve bu kapsam içinde tutulmalıdır.

Suskun ve tekdüze üniversitelere doğru

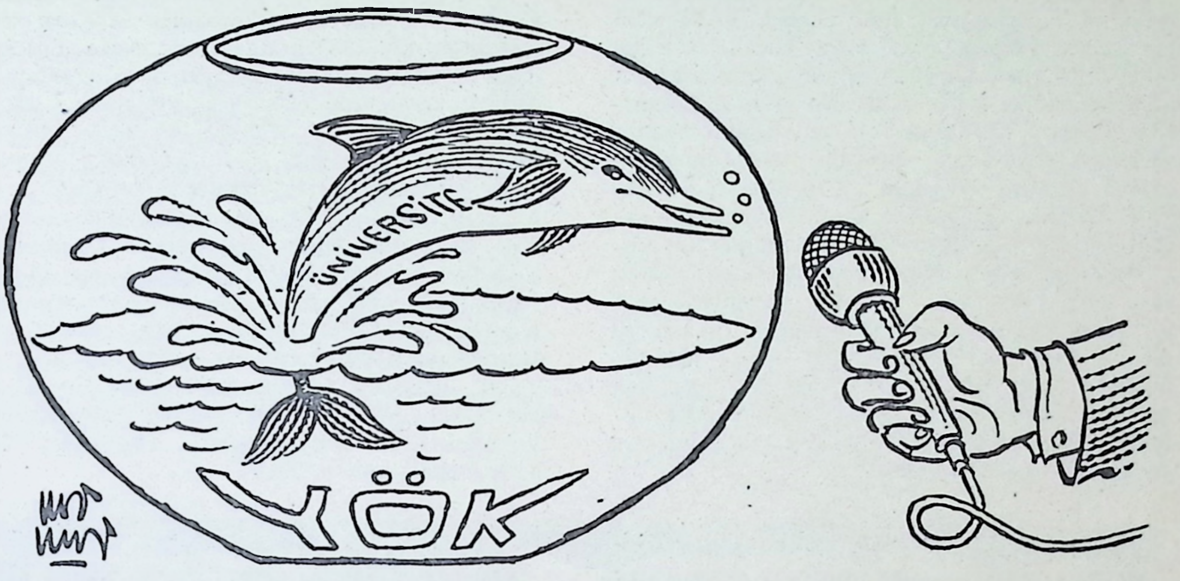
Prof. Dr. Cahit TALAS — 6 Mayıs 1982

Yüksek Öğretim Yasası'nda yapılan son değişiklerle Üniversiteler konusu yeniden güncelliğe çıktı. Kendisini doğrudan ilgilendiren yasalar ve yeni düzenlemeler üzerinde üniversitelerin ve üniversite mensuplarının düşünmemeleri ve bunları hem kamuoyuna hem de yetkililerin dikkatlerine sunmamaları olağan değildir. Böyle bir üniversite düşünebilmekte güçlük çekmekteyiz. Yüksek Öğretim Yasası çıkarken bu gazetede yayınlanan bir yazımı (Cumhuriyet, 16 Eylül 1981) şöyle bitirmiştim: «Benim kuşağımın hocalarının üniversitede çok az zamanları kalmıştır. Fakat, gidinceye dek seçeneği olmayan görevimiz, üniversiteyi ve onun ışığının zayıflamamasını savunmak ve bunu sürdürmektir. Bundan vazgeçemeyiz.» Bu görevimi, şimdi yine yerine getirmemizi gerektiren iki neden var. Bunlardan biri, Yüksek Öğretim Yasasının altı aya yaklaşan bir süreyi kapsayan uygulamalarının sonuçlarını kısaca değerlendirmek, öteki de bu yasaya getirilmiş olan ve üniversitenin geleceği bakımından sakıncalarla dolu yeni değişikliklerdir.

Önce şunu saptamakta yarar olabilir: Yüksek Öğretim Yasası ile kurulmuş olan Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) şimdiye kadarki uygulamalarında sanıyoruz ki, yasanın amacını aşma eğilimi içine girmiştir. Birden, son derece merkeziyetçi ve tek elden yönetim denemeleri göstermektedir. Öteyandan, Yasa'nın 5. maddesinde öngörülmüş olan ana ilkeler doğrultusunda planlama, programlama ve düzenleme çalışmaları ya da bu çalışmaların somut sonuçları henüz ortada görünmemektedir. Düzenlemelerin ilk çalışmaları doğrudan ilgililerle karşılıklı görüşüp tartışmadan, yapıcı eleştirilerin süzgecinden geçmeden ve nasıl bir modelin getirilmek istendiği açıklığa kavuşturulmadan, bağlantılar kurulmadan ve açıklanmış bir plana dayanmadan kararlar alınmaktadır. Örneğin kurulmasına karar verilen yeni üniversiteler devlet kalkınma planları ilke ve hedefleri doğrultusunda mıdır? Konular iyi incelenmeden, gereksinimler açığa konmadan ve koşulların elverişli olup olmadığı gün ışığına çıkarılmadan yeni üniversitelerin çok ağır sorunlar çıkardığı ve üniversite düzeyini tehlikeli ölçülerde düşürdüğü gerçekleri üzerinde kanımızca yeterince durulmamıştır. Bu tür ilk hazırlıkların sonu alınmadan üniversite öğretim üyelerinin tedirginliğini, küskünlüğünü yaratacak düzenlemelere öncelik tanımanın ne yarar sağlamakta olduğunu Yüksek Öğretim Kurulu herhalde düşünmelidir.

Yüksek Öğretim Yasası'nın (YÖK) altı aya ulaşan uygulamalarından ortaya çıkan ilk durum şudur. Üniversite aşırı derecede merkeziyetçi ve hiyerarşide tekdüze bir yönetim biçimi içine sıkışmıştır. Bu durumun önümüzdeki bir kaç ay içinde çok daha açık olarak ortaya çıkacağı anlaşılmaktadır. Rektörler ve yardımcıları, dekanlar ve yardımcıları, bölüm ve anabilim dalı başkanları ve enstitü müdürleri bu yerlere atama ile gelecekler ve aynı düşünce doğrultusunda olanlar arasından seçilecekler-dir. Bu, üniversitelerde son derece uyumsuz ve sanırız ki bilimsel hoşgörüden uzak bir hava yaratacaktır. Böyle bir oluşum, kuşkusuz hem üniversite özerkliği hem de dünyada gittikçe yaygınlaşan demokratik yönetim ve yönetime katılma düşünce ve uygulamaları ile bağdaşmamaktadır. Öyle görünüyor ki, bundan böyle, değerleri ne olursa olsun, Sayın YÖK Başkanı gibi düşünmeyenlerin, üniversitenin herhangi bir kurumunda ve biriminde yöneticiliğe gelmelerine olanak yoktur.

Saptanabilecek ikinci olgu şudur: Üniversitede büyük bir huzursuzluk ve geleceğe güvensizlik rüzgârları esmekte ve suskunlukla birlikte güvensizlik de artmaktadır. Beliren odur ki, bu durum zaman içinde gelişecek ve Yüksek Öğretim Denetleme Kurulu'nun tekdüze yönetim doğrultusunda işlemeye başlaması ile daha da yoğunlaşabilecektir. Bu olgunun, ülkenin bilimsel yaşamını suskunluğa götüreceği ve canlılıktan yoksun bırakacağı gün gibi

9.5.1982

açıktır. Çünkü, yasaya göre «Yüksek Öğretim Denetleme Kurulu, Yüksek Öğretim Kurulu adına üniversiteleri, bağlı birimlerini ve öğretim elemanlarını ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulunduran Yüksek Öğretim Kurulu'na bağlı bir kuruluştur» (YÖK M. 8). Öğretim üyelerini ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında tutmak ne üniversiteler düşünce, ne de bilimsel özgürlük ile bağdaşabilir!..

Genç kuşaklar gelecekleri bakımından son derece huzursuz ve tedirgindirler. Daha şimdiden bilimsel çalışma ve verimde bir düşme eğilimi doğmuştur. Geleceğin bilinmezliği, istikrarsızlığı ve güvenden yoksun oluşu, çalışma havasını bozmuş ve çalışma isteğini azaltmıştır. Zaman içinde bu durumun daha da belirginleşmesi beklenmektedir. Başka kurumlarda iş aramalar su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Üniversiter kariyere girmek artık hiç bir bakımdan çekici değildir.

Üniversite öğretim üyeleri bilimsel çalışmaları ve araştırmaları sonunda kimi yasaların düzenlemelerine ve ilkelerine uymayan bir gerçeğe ulaşmışlarsa, bu gerçeği açıklamaktan ve savunmaktan vazgeçmezler. Vazgeçerlerse, bilim adamı olmak niteliğinden uzaklaşır ve bilim üretmek yerine demokrasilerde sözkonusu olmaması gereken resmi öğretinin (doktrinin) sade bir çarkı olmak durumu ile karşı karşıya gelirler. Bu nedenle, bir yasayı, tüzüğü, kararı iyi niyetle eleştirmek, onun sakıncalı yanlarını saptayıp yetkili makamların dikkat ve düşüncelerine sunmak, sanıldığı ve yadırganacak bir biçim ile dile getirildiği gibi, ne yasa koyucusunu suçlamak ne de bir meydan okumak anlamına gelir. Eleştirilerden bu tür sonuçlar çıkarmak özgür düşünce ve bilimsel özgürlük ile bağdaşabilir mi?

Yüksek Öğretim Yasası'na ek yeni hükümler getiren ve basında da tartışma konusu olan yasa, söylendiği gibi yalnız bazı boşlukların doldurulması gereksiniminden kaynaklanmıyor. Örneğin, bu yeni hükümlerle Sayın YÖK Başkanı'nın Siyasal Bilgiler Fakültesi yöneticileri hakkında soruşturma açılması istemi arasında bir bağlantı görmemek olanaksızdır. Nedeni ne olursa olsun, yeni ek hükümler huzursuzluk ve güvensizlik durumunu daha da ağırlaştırmış bulunmaktadır. YÖK'ün amaçlarını belirleyen 5. maddesi değişik yorumlara ve anlayışlara açık bir niteliktedir. Böyle olunca, görevleri YÖK'ün 22. maddesi ile belirlenen öğretim üyeleri eğitim, öğretim araştırma, yayın ve başka türlü çalışmalarında yüksek öğretimin amacı, ana ilkeleri ve öngördüğü düzene aykırı harekette bulunma savı ile görevlerinden uzaklaştırılabileceklerdir. Üniversite öğretim üyelerinin böyle bir Demokles kılıcı ile karşı karşıya getirilmeleri zaten başlamış olan huzursuzluk ve güvensizliği daha da yoğunlaştıracaktır. Öte yandan çağımızın dünyasında işveren, ister devlet isterse bir gerçek kişi ya da özel bir tüzel kişi olsun, çalışan ve gelirini bu çalışması ile sağlayan insanın aradığı başlıca koşul güvencedir. Bir çok kimse devlet kesiminde bu güvence daha çok vardır diye daha az elverişli maddi koşulla çalışmayı yeğlemektedir. Yeni değişiklik ile üniversite öğretim üyeleri bakımından bu güvence çok hassas yorumlara bağlanmıştır. Rektörün önerisi üzerine ya da doğrudan YÖK, üniversite öğre-

tim üyelerinin kurumları ile ilişkilerini kesebilecek ya da denenmek üzere başka bir öğretim kurumuna atanabileceklerdir. Hiç işletilmese bile, böyle bir hükmün yasada yer almasının ne derece onur kırıcı olduğunu ve hele üniversite öğretim üyeliğiyle hiç bağdaşmayacağını söylemek gerekli mi? Böyle bir hüküm hem bugünkü öğretim üyelerini ve yardımcılarını üniversiteden soğutacak, çalışma isteklerini geriletecek hem de üniversiteyi gelişmekten alıkoyacaktır. Onun yıllar boyunca oluşturduğu kadroları dağıtmaya yönelik düzenlemelerin bir yarar sağlıyacağını sanmıyoruz. Bu kadrolar bir kez dağıldıktan sonra onları yeniden derleyip toplamak güçtür. Belki de olanaksızdır. Bu dağıtma aynı zamanda üniversite düzeyini aşağılarda tekdüzeye çekmek sonucunu da birlikte getirecektir.

Düşüncelerimizi, Ankara Hukuk Fakültesi'nde uzun süre hocalık yapmış ve Türk üniversitelerinin 1933 yılından bu yana kendine özgü model arama ve oluşturma çalışmalarına değerli katkılarda bulunmuş bir Alman hocanın, Ord. Prof. Dr. HİRŞ'in şu sözleriyle tamamlamak istiyoruz: «... Üniversite öğretim üyelerinin kendi isteklerine aykırı olarak başka bir üniversiteye... atanmaları merkeziyet ilkesine ne kadar uygun ise, özerklik ilkesine de o kadar aykırıdır. Hatta disiplin cezası olarak yapılan bir nakil, üniversite mensuplarına yakışmaz. Çünkü, beli bir kürsüde yetersizliği saptanmış olan bir profesörün başka bir kürsüye nakli, doğrudan doğruya bu kürsüye bir hakaret teşkil eder.» (E. Hirş: Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin Gelişmesi. Cilt I. İstanbul 1950, s. 191).

Boston Konsolosumuzu öldürdüler

ERMENİ TERÖRÜ NASIL DURACAK?

Çift tabancalı katil, Orhan Gündüz'ü evine dönerken tenha bir sokakta şehit etti.

Cinayetin 10'a yakın görgü tanığı var.

ABD'den yeniden daha etkin tedbir almasını istedik.

(Haberi 11. sayfada)

Destroyerin batması, İngilizleri şoke etti

30 İngiliz gemicisi öldü, Basbakan Thatcher "harap,, oldu

DİSK davası

Baştürk'ün sorgusu:

"Faşizmle mücadele demokrasi içindir,,

DİSK Genel Başkanı, dünkü sorgusunda demokrasi için miting yapmanın suç olmadığını ve yasaların bu hakkı tanıdığını belirtti.

Dudu Gül'ün ölüm cezasını Komisyon

6.5.1982

Uçtu gitti koca yıllar

Nadir NADİ — 7 Mayıs 1982

İkinci Cihan Savaşının ilk yılları idi, Ulus Gazetesinde Falih Rıfkı Atay imzalı bir başyazı okudum. Sayın Başyazar elli yaşına bastığını kamuoyuna açıklıyor, satırlar arasında, bu önemli günün kutlanması gerektiğini ustalıkla ima ediyordu. Olaydan sonra devrin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Falih Rıfkı'ya bir altın tabaka armağan etmek suretiyle kutlama törenine kendi açısından katılmış oldu. Ayrıca Çankaya'da bir kokteyl falan verildi mi, şimdi anımsamıyorum. Falih Rıfkı yalnız Ulus'un değil, tek partili rejimin, yani devletin Başyazarı bilindiği için olayı kimse yadırgamadı. Bense, bir yazarın kendi kendini övmesinden çok nasıl olmuş da Falih bunca yıl hiç aksatmadan yazı yazmayı sürdürmüş, asıl ona şaşmıştım. O sırada otuz yaşımın henüz ilk basamaklarını aşıyordum, elli yaş bana çok uzaklarda görünüyordu. Yazısından anladığım kadarıyle Falih, Tanin'de gazeteciliğe başladığı

yıl ben ancak üç-dört yaşlarında bir çocukmuşum. Birinci Cihan Savaşını Cemal Paşa'nın özel kaleminde yedek teğmen olarak geçirmiş. Mütareke yıllarında İngiliz sansürünün izin verdiği ölçüde Ulusal Kurtuluş Savaşını desteklemiş, Zaferle birlikte Ankara'ya gelerek Ulus'un başında, sırtı Atatürk'e dayalı tüm devrim atılımlarını 15 yıl canla başla savunmuş, Atatürk'ün ölümünden sonra, bu kez İnönü'nün buyruğunda 10 yılı aşkın bir süre, tek parti döneminin konzertmeisterliğini başarı ile yürütmüş. Az şey mi? Elli hatta altmış yaşı Falih'i durduramadı, uzun yıllar yazı yaşamını sürdürdü. Son perdesi pek övünülecek biçimde kapanmadı ise de konumuz bu değil, üzerinde durmayalım.

★

Geçenlerde bir arkadaşım mesleğe ne zaman başladığımı sordu. Yanıtı güç bir soru. Gazeteci bir babanın oğlu olduğum için kendimi matbaada doğmuş, matbaada büyümüş bilirim hep. Daha üç yaşımda bir çocukken Cağaloğlu'ndaki evimizde kolumda günlük gazeteler «akşam havadisi Tebecan!» diye bağırarak odadan odaya koşar, sözde gazete satarmışım. Ortaokul sıralarında defterden kopardığım yaprakları sütunlara böler, başyazısından spor haberlerine kadar, sınıfımıza özgü bir dergi çıkarırdım.

Lisenin son iki yılında ise doğrudan doğruya Cumhuriyet'te Grimm Kardeşler'den çevirdiğim çocuk masalları ve arada bir İstanbul'a uğrayan yabancı müzisyenler ve tanınmış yazarlarla mülakatlar yayımladım.

Bu koşullar altında gazeteciliğe nasıl, ne zaman başladım, ne bileyim ben? Ama arkadaşım direndi. «Resmen ne zaman mesleğe girdiniz?» diye soruyu yineledi. Bir an düşündüm: Liseyi bitirip de yüksek öğrenim için Viyana'ya gittiğimde, bir yandan gazetecilik yapmak üzere «Yabancı Muhabirler Derneği»ne yazılmıştım. Dernek, kendi üyelerine resmi birer kimlik kartı veriyor, bu kartı taşıyanlar görevlerinde bir çok kolaylıklardan yararlanıyorlardı. O tarihten başlayarak öğrenim yıllarım boyunca Cumhuriyet'e bir çok haber, röportaj ve izlenim yazıları yazdım. Üyelik kartımı aldığım tarih: Ekim 1930 (kartı hâlâ saklarım).

Bunu arkadaşıma böylece söyledim ve birden dehşet içinde kaldım: Demek ben 1940'lardaki Falih Rıfkı'nın yaşı kadar arkasında meslek yaşamı taşıyan bir gazeteci imişim de o güne dek farkında olmamışım. Bu gerçeği kesin olarak öğrenmenin ağırlığı altında sanki sırtına taşınamaz bir yük yüklenmiş gibi birden ezildim, adeta yere çöker oldum.

Sonra uzun uzun düşündüm: Ben, daha doğrusu benim kuşağım, bütün iyi niyetlerimize, temiz duygularımıza karşın boşa harcanmış emeklerin temsilcileri değil miydik?

İlk gençliğimizi Atatürk döneminde yaşadık, o dönemde eğitildik. Cumhuriyeti ve Atatürk devrimini, başka türlüsü düşünülemez, ileriye, çağdaş uygarlığa yönelik, ulusa malolmuş, bir yaşam felsefesi biliyorduk.

Atatürk'ten sonra, gerici kıpırdanışlar bizi pek şaşırtmadı. Ama bu kıpırdanışlar karşısında yöneticilerce Atatürk ilkelerinden arka arkaya verilen ödünler, her seferinde bizi yüreğimizden yaraladı.

İş başındakilere yardımcı olmak, Atatürk doğrultusunda onları uyarmak amacıyle göze aldığımız iyi niyetli eleştiriler hemen her seferinde yanlış anlaşıldı. Körü körüne alkışçılar takımına katılmadığımız için uzun yıllar kötü kişi sayıldık.

Bununla birlikte başarı umudumuzu hâlâ yitirmemiş olmakla bugün ne denli övünsek yeridir.

Atatürk Cumhuriyeti'nin yarını aydınlıktır ve hep aydınlık olacaktır. Bunun tersini düşünmek, bir bakıma Atatürk'ü yadsımak anlamına gelmez mi?

Pax ile Pan...

İlhan SELÇUK — 7 Mayıs 1982

Pax, Latince kökenlidir; barış demektir. Yeryüzü yuvarlağı, savaş ile barış arasında bir sarkacın topu gibi çağlar boyu sallandığından tarih boyunca çeşitli barış kuramları oluşturulmuştur. Bu kuramların en eskilerinden birisi Pax - Romana'dır. Roma İmparatorluğu tüm Akdeniz kıyılarını ele geçirip büyük egemenliğini kurduğu dönemde kilise babası Augustinus, insanlara diyordu ki:

— Roma egemenliği altında Hıristiyanların inançlarına göre barış içinde yaşamalıdır.

Çağımızda (özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra) ABD'nin dünya görüşü içinde biçimlenen barış kavramını da «Pax - Americana» diye adlandıranlar çıkmıştır. Bir ara Endonezya'dan Şili'ye, Kanada'dan İngiltere'ye, Vietnam'dan İran'a dek yeryüzü kapsamında «Amerikan barışı» geçerliydi.

★

Eskiden Pax - Romana'yı İsa'nın düşmanları bozmaya çabalarlardı; Pax - Americana'yı da ancak komünistler kundaklıyabilirdi.

Pan sözcüğü Yunanca kökenlidir; birlik tümlük anlamına gelir: Pan - Hellenizm, Pan - İslamizm, Pan - Türkizm, Pan - İslavizm, Pan - Cermanizm, Pan - Amerikanizm gibi...

Pan - Amerikanizm, 19'uncu yüzyılın ilk yarısında Amerika anakarasındaki devletler arasında örgütlenme biçimine dönüşmüştür Pan - Amerikancılık, Amerika Devletleri Örgütü (OAS) ile eylemde ve yürürlüktedir. Bu anlaşmanın 24'üncü maddesi şöyledir:

«— Bir Amerika Kıtası devletinin ülke bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı yapılacak saldırı, bütün Amerika Kıtası devletlerine karşı yapılmış sayılacaktır.»

Ne var ki başlangıçta Avrupalı devletlerin saldırısına karşı birlik ve bütünlüğü simgeleyen Pan - Amerikanizm; sonradan ABD'nin anakara üzerinde egemenliğini vurgulayan bir akım niteliğine dönüşmüştür; ve yeryüzüne yaygın Pax - Americana içinde bir bölge oluşturmaktadır. Pan - Amerikan örgütü, (Küba dışlandığından) 23 üye devleti kapsar.

Washington'un Güney Amerika ülkelerine karşı dolaysız ya da dolaylı saldırıları, Pan - Amerikanizmin doğal siyasası sayılmıştır.

★

Ne var ki İngiltere ile Arjantin arasındaki savaş, Pax - Americana ile Pan - Americana arasında çatışmanın su yüzüne çıkmasına neden olmuştur. Daha önce Küba bunalımlarında bu çelişki gündeme girmişti; ama koşullar başkaydı. Küba, Pax - Americana'yı yadsıyan bir dünya görüşünü benimseyip örgüte başkaldırmıştı; tıpkı Pax - Romana'yı yadsıyan ve Hıristiyanlığa karşı çıkan zındık, günahkâr, cehennemlik güçler gibiydi.

Arjantin öyle mi?

Ya İngiltere?

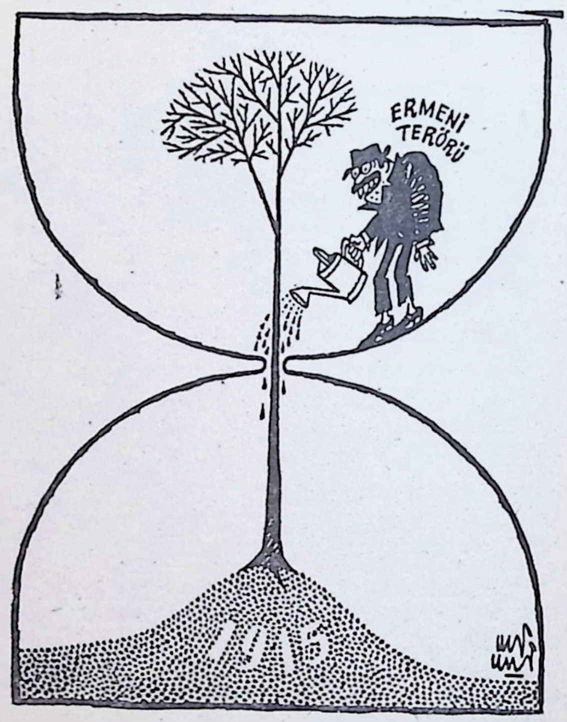
İngiltere, yeryüzünde Pax - Americana'nın en sadık müttefiklerinden birisidir; NATO'nun üyesidir; tarihsel bağlarla dil birliği, Londra ile Washington'u bütünleştirir; ama, olaylar öylesine gelişmiştir ki, İngiltere de Pax - Americana'ya aykırı bir tutuma girmek zorunda kalmıştır.

Ve Washington Pan - Amerikanizmi de İngiltere yüzünden kurban etmek zorunda kalmıştır.

★

Sonuç:

Bir büyük devletin egemenliğine dayanan kavramlar çöküyor. Dünyada bir süper devletin şemsiyesi altında ne «Pax» olur; ne de «Pan»...

7.5.1982

Bağımsızlık ve Özgürlük...

Uğur MUMCU — 8 Mayıs 1982

Cumhuriyet Gazetesi'nin bugüne dek onurla ve inançla savunduğu görüşleri iki sözcük ile özetleyebiliriz: Birinci sözcük, «Bağımsızlık». ikinci sözcük «özgürlük»tür.

Bağımsızlık - daha doğru deyiş ile «tam bağımsızlık» - Kurtuluş Savaşımızın görkemli tarihinden kaynaklanır. Ulusal bildirgelerde ve büyük Atatürk'ün sözlerinde bu bağımsızlığın «emperyalizme ve kapitalizme» karşı verilen bir Ulusal Kurtuluş Savaşı ile kazanılmış olduğu açıkça belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıt olan gazetemiz, bu bağımsızlığı, yıllardır, gerici, tutucu ve sömürücü çevrelere karşı inançla savunmaktadır.

Bu bağımsızlık anlayışı, her türlü dış odağın ülke yönetimi üzerindeki, ekonomik, siyasal ve de ideolojik etkisini reddeder.

«Tam bağımsızlık» yalnızca tek boyutlu kısır bir kavram değildir. Bu bağımsızlık bilinci, kaynağı ne olursa olsun, her türlü baskıya, her türlü «müdahaleye», siyasal ve ekonomik sömürülere karşı olmayı gerektirir. Gazetemiz, bu çok yönlü bağımsızlık anlayışını

yaşam felsefesi yapmıştır.

Bizim bağlı bulunduğumuz kaynak, gelenek ve görenek Ulusal Kurtuluş Savaşının görkemli öyküsüdür. Bizim, kaynağımız, kökenimiz «kûvay-ı milliye ruhu»ndadır. Bu ruhu, günümüzün koşullarında dipdiri ayakta tutmaya çalışıyoruz.

Türkiye'nin dünya uluslar ailesi içindeki yeri, «mazlum milletlerin» liderliğidir. Tam bağımsızlık ilkesini, bu evrensel boyutlarda yorumluyor ve savunuyoruz.

Gazetemizin «özgürlük» görüşü, bu bağımsızlıktan doğup gelişiyor. Özgürlük anlayışımız, çoğulcu demokrasinin, kitlelere, yığınlara söz ve örgütlenme özgürlükleri tanıyan Batı demokrasisi anlayışına dayanıyor.

İki büyük partinin egemenliğindeki «Filipin demokrasisi»ne karşı olduğumuzu yıllardır yazdık; bugün de yazıyoruz. «Filipin demokrasisi» gerçek anlamı ile demokrasi değil; birbirine benzer iki büyük partinin denetimindeki bir çeşit parlamenter faşizmidir. «Cici demokrasi» diye adlandırdığımız kısır ve köksüz demokrasi anlayışı da işte bu anlayıştır.

Bütün sınıf ve tabakaların özgürce örgütlendiği Batı türü demokrasinin en içten savunucusuyuz. Görüşlerimize uysun ya da uymasın bütün siyasal görüş ve eğilimlerin, dernek, sendika ve siyasal parti olarak örgütlenmelerinden yanayız. Özgürlüğü, bir sınıfın, bir sosyal tabakanın, ya da güçlü grupların tekel malı olarak görmek istemiyoruz. Bu yüzden, çıkarları birbirleri ile çelişen bütün sosyal sınıflara eşitçe ve özgürce söz ve örgütlenme hakkı verilmesini diliyoruz. Ancak böyle bir düzende demokrasiden, hukuk devletinden ve temel hak ve özgürlüklerden söz edilebileceği kanısını taşıyoruz.

Bu özellikleri ile savunduğumuz düzenin tek parti yönetimine dayanan ve «proletarya diktatörlüğü» biçiminde tanımlanan «Marksist - Leninist» sistemlerle ilgisi olmadığını ayrıca açıklamaya gerek görmüyoruz. Silahlı eylemlere karşı olan; bu eylemlere karşı demokrasi adına savaşmayı ana ilkeleri sayan sağ ve sol bütün siyasal düşüncelerin örgütlenme ve söz haklarını savunuyoruz.

Örneklerini Batı'da gördüğümüz çağdaş demokrasi anlayışının ancak böyle oluşacağına ve kök salacağına inanıyoruz.

Atatürk devrim ve ilkelerinin kıskanç ve bağnaz savunucusuyuz. Ancak bu bağnazlık ve kıskançlığın, Atatürkçü düşüncelerin özgür bir ortamda özgürce tartışılması ile güç ve anlam kazanacağına inanıyoruz.

Özgürlük, kendimize tanıdığımız hakları başkalarına da tanıdığımız sınırdan başlar; bu sınırdan önce özgürlük yoktur, yalnızca tek yanlı siyasal yargılar vardır. Bu tür anlayışlara temelden karşıyız.

Cumhuriyet, Atatürk'ün mirası olan bağımsızlık ve özgürlük meşalelerini, bir maraton koşucusu gibi, en yükseklerde tutmaya çalışarak, 58 yıldır kutsal görevini yapıyor.

Büyük Atatürk'ün ve kurucumuz Yunus Nadi'nin anıları önünde saygıyla eğiliyor ve bu inançları, birer maraton bayrağı gibi, okurlarımızın ellerine ulaştırıyoruz.

Selam Cumhuriyet okurlarına, bin selam!...

Fransa'da sol iktidar birinci yılını kutluyor

Okay GÖNENSİN — 10 Mayıs 1982

PARİS — Fransız Sosyalist Partisi'nin mütevazi ama düzenli merkezinde soruyorlar:

«— Peki, dışardan biz nasıl görülüyoruz?»

Fransa'da sol iktidar birinci yılını doldururken çok özgün olduğuna inandıkları deneylerini başkalarının nasıl yorumladığını çok merak ediyorlar. Çünkü iç siyasal yaşama bir ölçüde egemen oldukları kanısındalar. Ve kendi geleceklerinin önce Avrupa'da sonra dünyada önemli etkileri olacağını biliyor ve vurguluyorlar.

Şu anda sağ muhalefetin dozu gittikçe artan hırçınlığı temel tedirginlik konularından biri. Sosyalist partinin genç bir yöneticisine göre sağ, sonunda şiddeti bile kullanmaya varabilecek bir tedirginlik içinde. Yönetimin buna karşı sloganı ise Başkan Mitterrand'ın da ağzından sık sık ifade edilen, «ulusal birlik, ulusal dayanışma». Sosyalist partide herkesin ağzında aynı söz: «Bağımsızın bir tek anahtarı var: Birlik.»

Sol iktidar kendisine bir yıl önceki seçim zaferini sağlayan «iç birliği» tam anlamıyla koruyup geliştirebildi mi? Hem sosyalist hem de komünist cephede bu birliği kısa vadeli bir taktik olarak görenlerin varlığı ve etkinliği iki taraftan da açıkça itiraf edenler var. Sosyalist - komünist çatışmasının şu andaki odağı sendikalar. Gerek sosyalist CFDT gerekse Komünist CGT'nin yönetimlerinin siyasi ittifakı güçlendirecek bir işbirliğine girmek bir yana, yoğun bir mücadele içinde olmaları iki tarafta da yakınma konusu.

Sosyalist Partide, CFDT'nin yakında yapılacak Kongresinde birlikçi akımın güçleneceği konusundaki umutlardan sözediliyor. Komünist parti lideri Georges Marchais'in CGT yönetimini hizaya getirmek için bizzat müdahalede

bulunduğu anlatılıyor. Nitekim 1 Mayıs'ta ortak gösteri yapılamayışının kendi sendikalarının sekterliğinden kaynaklandığını sosyalistler açıkça belirtiyor. Anlaşma olmayınca sosyalist CFDT 1 Mayıs'ı Bastille alanında müzikli eğlenceli bir toplantıyla kutladı. CGT ise kendi yürüyüşünü düzenledi.

Ancak her iki tarafın da yıldızı yabancılar oldu. Bastille'de Afrikalı müzisyenler çalıp zenci kadınlar dansederken, en çok siyasi sesi Polonyalı Dayanışma Sendikası temsilcileri çıkarıyordu. Başında komünist parti lideri Marchais'nin yer aldığı CGT korteji ise tam bir uluslararası mozaik niteliğindeydi. Dünyanın dörtbir yanındaki sol siyasi hareketlerin militanları ve örgüt üyeleri kendi dillerindeki pankartlarıyla gelmişlerdi.

Dayanışma dışında, görüşleri pek Fransız Komünist Partisi ile uyuşmayan yabancılar, hatta Troçkistler bile oradaydı. Bu yürüyüşte kırmızılı yeşilli saçları sırtlarında «fuck the world» yazan siyah deri ceketleriyle 'punk'çıların bile yer alması Fransız komünistlerinin imajının değişmeye başladığı biçiminde yorumlanıyordu.

1 Mayısta istedikleri görkemli birlik gösterisini gerçekleştiremeyen sol iktidar ortakları, bu özlemlerini iktidarlarının birinci yıldönümünü kutlayacakları bugüne sakladılar. Ancak sosyalistler kendi içlerinde de giderek şiddetlenen bir bunalımı yaşıyorlar. Sosyalist partinin hükümete de bilinçli olarak yansıtılmış olan federatif yapısı bir sürü çatışmaya yol açıyor: Özgürlükçü Adalet Bakanı Badinter klasik politikacı İçişleri Bakanı Gaston De ferre ile çatışıyor. Marksist gelenekten gelen gençler bazı bakanları sağcılıkla suçluyorlar.

Mitterrand'ın bir de Regis Debray gibi danışmanları var. Nikaragua'ya silah satışını Debray ve Üçüncü Dünyacı gençlerin etkisine bağlayan eski kuşak politikacılar bunlara diş biliyor. Üçüncü dünyacı gençler başkanın ekonomik danışmanı Jacques Attali'nin İsrail yanlısı çıkış ve girişimlerine duydukları öfkeyi gizlemiyorlar. Ancak şu an Başkan Mitterrand bütün bu çelişkilere egemen olduğu ve üstünde kaldığı izlenimini veriyor.

Sosyalist parti içindeki bir başka çatışma konusu da komünist parti ile ilişkiler konusunda ortaya çıkıyor. Geçen kongrede Mitterrand'a karşı aday olan Michel Rocard'ın başını çektiği grup komünist partiyi iyice ufaltıp marjinal bir örgüt durumuna getirecek bir siyasetten yana. Mitterrand ve diğer bazı gruplar böyle bir tavrın Komünist Partideki sekter eğilimleri güçlendireceği ve birlik siyasetinde büyük gedikler açacağı görüşündeler.

Ve tabii sosyalist parti içinde de bir iktidar mücadelesi sürüp gidiyor. Başta şimdiki birinci sekreter Lionel Jospin olmak üzere birçok genç kuşak politikacının ileriye dönük umut ve yatırımlarını gizlememesi parti içinde giderek artan bir tedirginlik yaratıyor. Ancak partide şu anda Mitterrand'a bağlılık konusunda bir çatlak ses yok. Örgütün ikinci ve güçlü kişisi Jean Poperen bu militan bağlılığın ve örgütsel bütünlüğün güvencesi gibi görülüyor birçoklarınca, Poperen'in eşi de parti merkezinde resepsiyonda çalışıyor, sanki bu izlenimi somut olarak kanıtlamak için oraya oturtulmuş gibi...

Sendika ve para

Şükran KETENCİ — 13 Mayıs 1982

Hafta içindeki bir gazete haberi, sendikalara ilişkin en duyarlı bir konuyu yeniden gündeme getirdi. Gazete haberinde faaliyetleri askıya alınan DİSK, MİSK ve Hak-İş'e bağlı 25 sendikanın 19 ay içinde bankalarda biriken hesaplarının 1 milyar lirayı bulduğu bildiriliyor. İşçilerin üyelik aidatlarının milli bankalarda değerlendiği vurgulanıyor. Bu sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu tarihlerde, bazılarının kasalarında 500 lira, bazılarının da milyonlarca borcu olduğu hatırlatılıyor. Böylece kendilerini savunamıyacak konumdaki sendika ve sendikacılar hakkında, kamuoyunda, bize göre yanlış ve haksız ve de Konsey yasaklarına aykırı bir yargı yaratılmış oluyor...

MİSK ve Hak-İş'e ilişkin olanları hangi aşamada bilemiyoruz ama, DİSK ve bağlı sendikalara ilişkin 12 Eylül harekâtı ile başlatılan soruşturma, yargılama aşamasındadır. DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri sadece akçeli konularda değil, bütün eylemlerine ilişkin olarak yargı önünde hesap veriyorlar. İster akçeli, ister sendikal konularda olsun, suç işlemişlerse, artık cezasız kalmaları söz konusu değildir. Ama akçeli konularda suç, ancak hesaplarda usulsüzlüğün, yolsuzluğun kanıtlanması ile gündeme gelebilir. Yargılanan sendikacıları, «12 Eylül 1980 tarihinde kasalarında para yoktu, şimdi Kayyımlar yönetiminde milyonlar toplandı» diye suçlamaya kalkışmak, sadece haksızlık değildir. Konsey yasağının çiğnenmesi bir yana, sendikal haklara, sendikal anlayışa yönelik bir saldırıdır da..

İşçiler Sendikalarına, «Bankalarda değerlendirilsin» diye değil, «sendikal hak ve çıkarları korunsun» diye aidat yatırırlar. Pratikte

sendikaların güçlü olmaları, işçi haklarını korumaları için bu da yetmemiş, genel kurul iradeleri ile, toplu sözleşmeler farklarından ekgelir sağlanması, grev fonlarının artırılması ve sendikalara gelir kaynakları araştırılması zorunluluğu doğmuştur.

Yüzlerce belediye, binlerce apartmanda ayrı ayrı toplu sözleşme yapmakla yükümlü, Bununla orantılı olarak personel, uzman, avukat besleyen, şubeler açan, yüzlerce araç kullanan Genel-İş Sendikasının bütün bu harcamaları durmuşsa, çalışanların hemen hemen tamamı işten çıkarılmışsa kayyım üyelerinin ücretleri, harcamaları, eski profesyonel sendika yöneticilerinin üstünde olsa bile, elbette yüzbinlerce işçinin üyelik aidatları 19 ayda bankada 514 milyon lirayı bulacaktır. Üstelik bu sendikanın gelir getiren başka yatırımları da vardır. Genel-İş'ten daha büyük, örneğin Türk-İş'e bağlı Teksif, ya da Tek Gıda-İş, Maden-İş Federasyonlarının bütçeleri incelense, bu sendikalar açık olduğu, yani tüm personel giderleri sürdüğü halde, sadece toplu sözleşme çalışmaları durduğu için, son 19 ay içinde kasalarında çok daha büyük paraların biriktiği görülecektir.

İşçi sendikalarının işveren karşısında güçlü olması, sosyal dengenin sağlanabilmesi için, sendikaların para ve mal varlıklarının iyi olması, sadece yararlı değil, zorunludur da. Sendikaların, personel, toplu sözleşme harcamalarından artan paralarını bankalarda toplamaları da işçi çıkarına bir uygulama değildir. Sendikalar, işçinin parasını kiralara çar-çur etmemek için mal varlığına sahip olmalı, işçi yararına sosyal tesisler, eğitim, dinlenme merkezleri yapılmalı, yine işçi yararına kooperatifler kurmalıdırlar. Bütün bunlar, sosyal barışın, demokrasinin, özgür sendikal düzenin gerekleri, sendikal yasaların buyruğudur.

Enaz ücret

olayların ardındaki GERÇEK

14 Mayıs 1982

«Türkiye ekonomisinin bir numaralı adamı» diye tanınan Başbakan Yardımcısı Turgut Özal, Cidde gezisinden dönüşünde verdiği demeçte, en az ücretin (Asgari Ücretin) artırılamayacağını bir kez daha yinelemiştir. Sayın Özal bu konuda şunları söylüyor: «Şimdi biz asgari ücreti artıralım, bir çok işyeri kapanır. Şunu unutmamak gerekir, bugün ülkemizde çalışan sendikalı işçiler, asgari ücretten kat kat fazla para almaktadırlar. Tabii asgari ücretin artırılmamasının nedeni yalnız bu değil. Biz enflasyonun belini kırdık. Eğer, şimdi bir de asgari ücreti artırırsak, bu politikamıza ters düşer. Ülkemizde her şey bir dengeler meselesidir.»

Sayın Özal'ın açıklamaları çelişkilidir. Ne var ki bu çelişkileri sergilemenin bir yararı yok. Biz, temelde konuya yaklaşımın ters mantığını vurgulamak istiyoruz.

Bugün en az ücret brüt 10 bin liradır. Yiyecek, giyecek, ilaç, yol parası, arınma, aydınlanma, su, ısınma ve benzeri yaşamsal gereksinmeler brüt 10 bin liraya sığabilir mi?

Kimse bu soruya evet diyemez. Bir ülkede en az ücretin hesabı bilimsel olarak yapılır. Sonuçta elde edilen sayıya göre ekonomik ve sosyal düzende önlemler alınır.

Türkiye'de ise mantık tersine işliyor.

Kafamızda siyasal ya da çıkarsal ekonomik dengeler sistemi var. Bu dengeler sistemine göre en az ücreti saptıyoruz.

Eğer en az ücret (Asgari Ücret) böyle hesaplanacaksa, en az ücret kavramından söz açmak yersizdir. Enflasyon korkusuna, IMF ile iyi niyet mektuplaşmasına, büyük sermayenin isteklerine, dar bütçe hesaplarına göre, saptanacak asgari ücret kavramı, hiçbir anlam taşımaz. Bu mantıkla en az ücret 10 bin olabilir, 7 bin olabilir, 5 bin olabilir, 3 bin olabilir.

Demek ki en az ücreti, bir yurttaşın asgari yaşam gereklerine göre değil, tepeden inme görüşlere bakarak saptamak gibi yeni bir yöntemi dünyada biz icad ediyoruz.

Bu durumda tartışma bitmiştir.

Ne var ki tartışma yüksek düzeyde biter; ama toplumda bitmez. Çalışan halk çoğunluğunu yaşam düzeyinin altına iterek kurulacak ekonomik dengeden söz açmak, çağımız toplumunda en tehlikeli dengesizliği vurgulamaktır.

Haig'in ikilemi

15 Mayıs 1982

ABD Dışişleri Bakanı Haig'in Ankara'ya gelişini tekbaşına ele alarak değerlendirmek yetersiz kalacaktır. Bu ziyaret, Amerikan üst yöneticilerinin NATO'nun Güneydoğu kanadına ve Ortadoğu'ya yönelik politikalarının bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Ankara - Atina mihveri çevresinde Washington kaynaklı trafik önümüzdeki haftalarda yoğunlaşacaktır ve gündemdeki konular çeşitlidir.

Haig'in Ankara ziyaretini Avrupa'ya karşı Türkiye'ye destek verme anlamına gelmediğini Dışişleri Bakanı İlter Türkmen gazetecilere açıklamıştır. BBC'nin yorumlarında buna benzer çizgiler görülüyor. Ne var ki olayın bu yönleri spekülasyona açıktır. Başta Haig olmak üzere, Amerikan yöneticilerinin büyük dertleri daha başkadır. NATO'nun Güneydoğu çatlağını nasıl kapatıp sıvayacaklarını düşünmektedirler. Önümüzdeki pazartesi günü Brüksel'de NATO Bakanlar Komitesi toplanacaktır. Haig bu toplantıdan önce Ankara - Atina temaslarını gerçekleştirerek iki komşu arasındaki sorunları çözemese bile, belirli bir düzeyde tutmaya çabalamaktadır.

Haig'in durumu oldukça zordur.

Bu zorluk nereden doğuyor? Başbakan Papandreu, Türkiye'den gelecek olası bir saldırıya karşı NATO'nun Yunanistan'ı korumadığı kanısındadır. İttifakın bir üyesine karşı öteki üyesine garanti verilmesi gibi garip ve çelişkili bir isteği sürekli biçimde işlemektedir. Washington Yunanistan'a bu yolda güvence verebilir mi? Atina'nın NATO içindeki hırçınlığını bu yoldan giderip durumu hiç olmazsa görünüşte kurtarabilir mi? Yunanistan'a verilecek böyle bir teminat karşısında Türkiye'nin tepkisi ne olacaktır?

Yunanistan'ın Ege'de karasularını bir oldu bitti ile 12 mile çıkarmasını Türkiye «savaş nedeni» sayacağını açıklamıştır. Washington'dan Atina'ya verilecek bir teminat, Papandreu'nun karasularını 12 mile yükseltmesi durumunda Türkiye'nin karşısına NATO güvencesini arkasına almış ve ABD'nin desteğini sağlamış bir Yunanistan'ı çıkaracaktır.

Haig, NATO'nun Güneydoğu kanadında bu ve buna benzer bir dizi sorunla karşı karşıyadır. Ankara'ya ayak basar basmaz «kendimi evimde hissediyorum» diyen ABD Dışişleri Bakanı, bakalım, yarın Atina'ya gittiğinde, kendisini nasıl hissedecektir? Çünkü, Dışişleri Bakanı Türkmen, «Türkiye'nin Atina'ya verilecek ödünü yok» diyerek oldukça kesin bir dille konuşmuştur.

"Politikanın dışına çıkmak, çizmeden yukarı çıkmak olur„

Deniz SOM — 15 Mayıs 1982

Celal Bayar'la 100'üncü yaş röportajı biraz bağırarak oldu.. 16 Mayısta 99 yaşını bitirecek Bayar'la konuşmamız sırasında, sesimin yetmediği yerlerde. Bayar'ın damadı Dr. Ahmet Gürsoy ile yakın çevresinden Mükerrem Sarol yardım ederek sorularımı duyurabildiler.. Ve Celâl Bayar, Türkiye'nin en önemli konusu olarak yine komünizm «mes'ele»sini gösterdi.

Çiftehavuzlar'daki köşke gittiğimiz zaman salonda Celal Bayar'ın konukları vardı ve doğum günü kutlama programı ile «yüksek memleket mes'eleleri»ni konuşuyorlardı.. Daha doğrusu birileri konuşuyor. Celal Bayar dinliyordu.. Salona çağrılmamıza karşı konuşmaların bitmesini bekledik. Holde otururken Bayar'ın damadı Dr. Ahmet Gürsoy ile söyleştik.. Celal Bayar'ın geceleri en erken 1'de yattığını, günde 8 saat uyuduğunu, tuz dışında doktorların perhiz yaptırmadığını, ancak kendisinin yemeklerine dikkat ettiğini, arada rakı ve özellikle kalbi için viski içtiğini, Ortadoğu konusunda «Köşemden Gördüklerim» adı ile bir kitap hazırladığını söyledi.. 100'üncü yaşına girmesi nedeniyle bu yılki doğum gününün biraz daha hareketli geçtiğini anlattı ve «Tercüman Gazetesinin bir vakfı var neydi o? Evet SİSAV, 16 mayıs gecesi Hilton'da bir tören yapacak.» dedi..

CUMHURİYET'İN KARİLERİ OKUMAZ..

Konukların görüşmesi bittikten sonra salona girdik. Celal Bayar, rahat ve geniş bir koltuğa yayılarak oturmuştu.. Sağındaki koltukta Mükerrem Sarol, onun yanında da gazeteci Samim Tara vardı. Damadı Gürsoy kayınpederine, «Cumhuriyet gazetesinden geldiler!» diye bağırdı... Cumhuriyet adını duyunca damadının yüzüne baktı. sonra bana döndü ve, «Neden geldiniz?» dedi... Ziyaretimizin nedeninin doğum günü olduğunu belirtip soru sormaya hazırlanırken Celal Bayar ağır ağır ve biraz da tane tane konuşmaya başladı:

— Rahmetli Yunus Nadi en samimi, en yakın arkadaşımdı. Onun büyük hatıralarını hâlâ muhafaza ederim. Fakat oğlu, bana ve aileme acı çektirdi.. Bugünkü Cumhuriyet'in karileri (okuyucuları) benim beyanatımdan memnun olmazlar..

Konumuz Cumhuriyet gazetesi olmadığı için araya girip 100 yılın ardından kendisini en çok etkileyen olayı sordum. «Bugünkü günümüzün en önemli olayı Cumhuriyet ve emsali gazetelerin tutumunu değiştirmeleridir» dedi. Bu arada foto muhabiri arkadaşım Ender Erkek, fotoğraf çekiyordu ki damadı Dr. Gürsoy yerinden kalkıp yanımıza geldi.. Celal Bayar'ın sağ bacağını düzeltti.. «Fotoğraf çekiyorlar, ayağınız kötü duruyordu!» diye bağırdı...

Celal Bayar'ın oturuşunun değişmesini fırsat bilerek «mevzu»yu bir kez daha değiştirmek istedim:

— Yaşadığınız süre içinde size göre Türkiye'nin en önemli konusu nedir?

Az önceki konuşması nedeniyle daha sık nefes alarak ve daha yavaş konuşarak, «Tek meselesi vardır» dedi. Celal Bayar konuşmasına devam etmeden Mükerrem Sarol yüzünde «mütebessim» bir ifade ile ve Bayar'ın duyamayacağı bir sesle konuştu:

— Komünizm.

Ardından da Bayar, konuşmasını sürdürdü:

— Türkiye'deki komünizmi tasfiye etmek. Varlığımız ona bağlı. Komünizmi tasfiye etmemek buz üstüne yazı yazmak kabilinden olur.

KONUMUZ ANAYASA...

Görüşmemizin ilk yarım saatini böylece tamamladıktan sonra biraz da politika dışı konulara geçmek isteyince Celâl Bayar «Politikaya girmeyen ne vardır» diye sordu. Spordan, sanattan, müzikten söz edince «Benim için çizmeden yukarı çıkmak gibi olur bunlar» karşılığını verdi.. Televizyonda en çok hangi programı beğendiğini öğrenmek istedim bu kez:

— Televizyonu tenkit etmek istemem ama pek seyretmiyorum.. Sesleri işitiyorum fakat o kadar süratli konuşuyorlar ki kelimeleri anlamıyorum.. Bazı kelimelerin manasını bulamıyorum..

«Çizme»den yukarı çıkmamak için tekrar politikaya döndük.. İster istemez Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Orhan Aldıkaçtı ile yapacağı görüşmeye geldik:

— Benden randevu istediler, cumartesi günü (bugün) için. Bittabii memnuniyet duydum kendileri ile görüşmekten. Randevu verdim. İnkisar ediyorum.

Damadı Dr. Ahmet Gürsoy'a dönüp «Cahilliğime verin, inkisar nedir?» dedim. Bir yanlışlık yapıp «intizar» yazarsam o zaman Celâl Bayar, Anayasa Komisyonu Başkanına beddua etmiş olacak ki bu da önemli bir konu.. Salonda bulunanların hepsi birden:

— Bekliyorum, diyerek «inkisar» ediyorumun Türkçe karşılığını söylediler.. Bu arada Celal Bayar Anayasa hakkındaki görüşlerini açıklıyordu:

— Bu Anayasanın Türkiye hayatı için bir manâ ifade etmediği belli..

Salondakiler tekrar hep beraber «1961 Anayasası» diye bağırdılar.. Celal Bayar ise konuşmasını kesmeden sürdürdü:

— Atatürk Anayasası esas olmalı. Bazı maddeler üzerinde değişiklik yapılmalı.

Konuşma temposunun giderek ağırlaşmasından yorulduğu belli oluyordu. Son bir soru ile görüşmemizi bitirmek istedim;

— Komünizm konusunun dışında Anayasa'da temel ilke ne olmalı sizce?

— 61 Anayasası ne kadar milli iradeyi zaafa uğratmış, anarşiye hizmet etmişse Atatürk Anayasasını aynen koymakla bunlar ortadan kaldırılır..

«Nice yıllara» diyerek salondan ayrılırken Celal Bayar, yanındakilere «İyi konuştum mu?» diye soruyordu.. Yanındakilerden iyi konuştuğu yanıtını aldıktan sonra Samim Tara'nın sesi duyuldu:

— Bu çocuk hüsnüniyetli biri, sizin söylediklerinizi yazar fakat yayınlamazlar..

Cumhuriyet Gazetesi'nden bir muhabirin gelmesi, Celal Bayar ve çevresindekileri oldukça etkilemişti. Kapıdan çıkarken, kendi aralarında hâlâ «konu»yu tartışmaya devam ediyorlardı. Ben de ne eksik ne fazla, konuştuklarımızı yazdım. Bakalım yayınlanacak mı?

Ankara ve Atina'yı hoşnut kılabilmenin yolu?..

Yalçın DOĞAN — 16 Mayıs 1982

ANKARA — Aynı saatlerde iki ayrı yemek verildi. Biri Çankaya Köşkü'ndeki resmi yemek. Diğeri Türk ve Amerikalı gazetecilerden oluşan belli bir gruba verilen sohbet yemeği... Önceki akşam sobet yemeğinde Amerikalı meslekdaşlardan biriyle görüş alış-verişinde bulunurken bir ara döndü ve «Siz bizim Dışişleri Bakanı Haig'in bu ziyaretine ne kadar da çok önem veriyorsunuz» dedi ve ekledi: «Bizim gazetelerde Haig'in Ankara ziyareti arka sayfalarda küçük bir haber olarak veriliyor iki gündür...» Bunun üzerine sorduk: «Madem bu kadar önemsiz bir gezi, neden böylesine kalabalık ve sizin söylediğinize göre Amerika'nın neden kalburüstü gazetecileri katıldı bu ziyarete?»...

Amerikalı meslekdaşımız hiç duraksamadan yanıtladı:

«Çok basit. Dışişleri Bakanı Haig'in kendisi dahil, hiç kimse onun, nereden nereye ne zaman gideceğini bilemez. Örneğin, programa göre, yarın Atina'ya gideceğiz. Ama, bir bakarsınız sabah kalktığımızda Buenos Aires'e gidiyoruz, derler ve dünya politikasında hiç beklenmedik gelişmeler bizi programın çok dışına çıkarır. Tıpkı geçen aralıkta olduğu gibi... Brüksel'den uçağa bindik Türkiye'ye gelmek üzere, uçakta bekliyoruz, aniden (uçaktan inin, Brüksel'de kalıyoruz) dediler... Polonya bunalımı başlamıştı ve bizler bambaşka bir olayı izlemeye koyulduk.»

Konuk meslekdaşlarımızdan edindiğimiz izlenim ve de onların doğrudan dile getirdikleri, «Türkiye'nin bugün için Amerika'da çok güncel bir önem taşımadığı, en azından Amerikan kamuoyu için şu sıralar önemini yitirdiği» yönünde.

Onlara göre, «Türkiye 12 Eylül öncesinde ve hemen sonrasında manşetlerden inmedi. Bundan sonra demokratik döneme geçeceği, Anayasanın referanduma sunulacağı, özgür seçimlerin yapılacağı günlerde yeniden ilgi çekmeye başlayacak.»

HAİG NE DİYORDU?

Amerikalı gazeteciler görüşlerini böyle aktarırken, aynı saatlerde Haig, Çankaya Köşkü'nde Devlet Başkanı Evren tarafından verilen yemekte şunları söylüyordu:

«Türkiye konumu itibariyle bölge ve dünya barışı için büyük önem taşıyor. Türkiye'de kısa süre içinde çok iyi izlenimler edindim. Dostluk ve yakınlık gördüm. Sorunlarının büyük ölçüde üstesinden gelmeye başlayan bir Türkiye görmekten memnunluk duymaktayım. Sizin ülkenizde herkes ileriye güvenle bakıyor, bu da bizi sevindiriyor.»

Haig'in ardından

Ankara ve Atina'yı hoşnut kılabilmenin yolu?..

Yalçın DOĞAN

ABD Dışişleri Bakanı, Türk-Yunan ilişkilerinde barış istedi

Ticaret Bakanlığı rakamları açıklandı

İstanbul'da son bir yılda fiyatlar yüzde 40 oranında arttı

Falkland Savaşı'nda 44. gün

Port Stanley yine bombalandı

İngilizler bir adaya daha asker çıkardı

- Arjantin uçaklarını ve bir cephaneliği yok eden İngiliz askerlerinin geri çekildiği açıklandı.
- Arjantin bir İngiliz savaş gemisini batırdığını öne sürdü.

16.5.1982

REFERANDUM SONRASI

Devlet Başkanı Evren de ABD Dışişleri Bakanı Haig'i «Ankara'da görmekten duyduğu memnuniyeti» kısaca belirtti. ABD Başkanı Reagan'dan gelen mesaja da teşekkür etti. Ancak, mesaj şu sırada «Amerika'ya bir daveti» içermiyor. Bunun da nedeni Evren'in düşüncelerinden kaynaklanıyor. Evren herhangi bir yabancı konukla görüştüğünde ve kendisine «resmi bir davet» söz konusu olduğunda, hemen hemen sürekli aynı yanıtı veriyor: «Önümüzdeki sonbahara yetiştirmek durumunda olduğumuz bir Anayasa referandumu var. Referandumdan önce bir yurt dışı gezisini şu anda düşünmüyorum, ancak referandum sonrasında olabilir.»

DEMOKRASİYE VERİLEN ÖNEM

Referandum... Anayasa... Demokratik döneme geçiş... Galiba Haig'in Danışma Meclisi Başkanı Sadi Irmak'ı ziyaretinin altında yatan da bu kavramların Amerika tarafından vurgulanmak istenmesi. Amerikan çevreleri, «Irmak'la yapılan görüşme Türkiye'nin açıkladığı demokrasiye dönüş takvimine Amerika'nın inancını ve demokrasiye verdiği önemi gösterir» biçiminde bir yorum getiriyorlar. Peki, Haig neden böylesine bir «demokrasiye inanç gösterisinde» bulundu?..

Bunun yanıtını yine Haig'in kendisi veriyor: «Demokrasi takvimi belli, Türkiye'nin demokrasiye döneceği de kesin... Amerika bu gelişmeleri tam olarak destekliyor ve inanıyor. Ama, Türkiye'deki gelişmelerle ilgili olarak Batılı müttefiklerin bazı kaygıları olduğunu da biliyor.»

ARABULUCULUK

İşte, bu nedenle de Haig'in Ankara ziyaretinde «arabuluculuk niteliği» değişmiş görünüyor. Bir başka deyimle, «Ankara—Atina arasında arabuluculuk» yerine, gündeme «Ankara—Avrupa arabuluculuğu» geliyor.

Atina'nın isteklerine ve herhangi bir «Türk tehditine güvence verilmesi önerilerine» Ankara tümüyle sırt çevirmiş bulunuyor. Haig de bunun farkında. Ama, Avrupa ile Türkiye ilişkilerinde «arabuluculuk» konusunda taraflar «olumlu» tutumlarını birbirlerine aktarmış görünüyorlar.

Aslında Amerika «Türk—Yunan ilişkilerinde» son derece duyarlı davranıyor. Bunun da başlıca nedenlerinden biri, önümüzdeki ay başlaması beklenen «Amerikan—Yunan Ortak Savunma İşbirliği» görüşmeleri... Amerika ne Türkiye'yi küstürmek, ne de Yunanistan'ı kırmak istiyor...

UÇAK SANAYİİ KİMİN İŞİ?

Haig'in Ankara'da dile getirmeye çalıştığı iki konu daha var. İlki, uçak sanayii... Haig'in sözleriyle, «Uçak yapımı Amerikan Savunma Bakanı Weinberger'in işi. Dosya Weinberger'de... Kaldı ki, ortak bir uçak sanayiinin kurulması oldukça güç ve milyarlarca dolarlık bir iş. Teknik düzeyde görüşmeler zaten sürüyor. bu konu zamanla çözülebilecek bir sorun.»

TÜRKİYE — İSRAİL

Diğeri ise, Türkiye'nin «İsrail'e karşı tutumu». Amerikan çevrelerine göre, «Haig çok ince bir dille ve zarif bir uslûpla Türkiye'nin İsrail'e karşı takındığı sert tutumun biraz yumuşatılmasını» istemiş olabilir mi?.. Belki de bu noktaya şöyle bir değinmiştir... Türk tarafı da aynı üslûp ve nezaket içinde «konuyu geçiştirmiş» olabilir...

DIŞ TEMAS TAKVİMİ

Şimdi önümüzde yoğun bir «dış temas takvimi» var. Önce Lüksemburg'da NATO Bakanlar Konseyi, ardından da haziranın 9-10'unda Bonn'da «NATO Doruğu»... Haig bu hazırlıklar için Atina ve Lüksemburg'a uçarken. Başbakan Ulusu ve Dışişleri ekibi de «Haig'le yapılan görüşmelerin ışığında» kendilerini buna hazırlıyorlar...

Bankerzede

olayların ardındaki GERÇEK

17 Mayıs 1982

Dil yaşayan bir varlıktır; toplumsal gereksinmelere göre değişir, oluşur, türer, ürer! yeni sözcükler ve yeni deyimlerle zenginleşir.

Son günlerde yaşayan Türkçe'de bankerzede deyimi kullanılmaktadır. Kimileri bu sözcüğün uydurma olduğunu ve kurallara ters düştüğünü söyleyebilir. Muallim Naci ile Abdülhak Hamit arasında çatışmaya yol açan «nakâfi» olayından beri bu tür tartışmalar sürmektedir. Bir ara «Denizbank» sözcüğünün de yanlış olduğunu ileri sürenler bulunmuştu. Bankerzede ne demektir? Farsça kökenli «zede» vurulmuş, çarpılmış, uğramış anlamına gelir. Felaketzede, felakete uğramış; harikzede, yangına uğramış demektir. «Zede» bu kez de banker ile bütünleşerek bankerzede birleşik sözcüğünü oluşturmuştur. Bu sözü halk yaratmıştır. Bankerin İtalyanca, zedenin de Farsçadan geldiğini söy-

leyerek bu ikisinin birleşiminden üretilen deyimin yanlış ya da uydurma olduğunu ileri sürenler bulunabilir. Ama yaşam yürümektedir.

Bankerzede halk dilinde yerliyerini almıştır. Yüksek faizin çekimine kapılan yarım milyona yaklaşık ailenin, 50 ya da 100 milyar lirasını bankerlere kaptırdığı artık herkesçe bilinen bir olgudur. İşte bu acılı yurttaşlarımız bankerzede adıyla anılmaktadırlar.

Önceki gün Başkent'te bankerzedeler toplanarak Devlet Başkanı ile görüşmek üzere Çankaya'ya doğru yola çıkmışlardır. Başbakan sayın Ulusu, bankerzedeler arasından seçilen 5 kişilik temsilciler kurulunu kabul etmiş, konu ile ilgilenmiştir.

Devlet adına sayın Ulusunun konu ile ilgilenmesi doğaldır. Çünkü «devlet baba» zor duruma düşen büyük özel şirketlere yardım için kurtarma operasyonlarını bile göze almaktadır. Çoğu dar gelirli, emekli, memur yurttaşımızın gerekli önlemler zamanında alınmadığı için, paralarını bazı bankerlere kaptırdıkları ve bu milyarların şimdi bankaların gizli hesaplarında bulunduğu artık yadsınamaz bir gerçektir. Devletin bu ortamda babalığını yaparak bankerzedelere gerekli desteği sağlaması ve gerekli önlemleri alması doğaldır.

Olay, boyutları küçük bir sorun değildir. Bu olayın en azından gerçek sorumlularının hesap vermesi gerekmektedir. 1981 yazında temmuz bankacılığına başlarken ve faiz oranlarını serbest bırakırken gerekli yasal önlemleri alarak yurttaşı korumak gerekmez miydi?

Devlet baba doğal depremlerde felaketzedelere yardım elini uzatır. Bu kez ekonomik deprem yüzünden bankerzede olmuş yurttaşlarla devletin yakından ilgilenmesi kaçınılmaz bir görev niteliği taşıyor.

★★★

Serbest rekabet mi, tekelleşme mi?

Osman ULAGAY — 17 Mayıs 1982

Türkiye Batı'daki modaları yakından izleyen bir ülke. Yalnızca giyim-kuşam modasını değil, Batı'da moda olan ideolojileri de yakından izliyoruz genellikle. Ünlü iktisatçı Milton Friedman'ın televizyon dizileriyle desteklenen, «serbest piyasa ekonomisinin faziletleri» kampanyası da Batı'da yaygın ilgi görüp Türkiye'ye de sıçrayan ideolojik modalardan biri.

Serbest piyasa ekonomisinin faziletlerini Türkiye'de savunanlar, tıpkı «başöğretmen» Friedman gibi, ekonomideki libarelleşmenin politik liberalleşmeyi de beraberinde getireceğini ve demokrasiyi özleyenlerin ekonomide liberalleşmeyi de savunmak zorunda olduklarını belirtiyorlar. Ekonomide liberalleşmenin ve gerçek anlamda bir serbest piyasa ekonomisine geçmenin ise, kaynak dağılımını rasyonelleştireceği, rantların oluşumunu önleyeceği, tüketiciyi koruyacağı ve hattâ gelir dağılımını daha adil hale getireceği ileri sürülüyor.

Serbest piyasa ekonomisi modelinin teoriye uygun olarak, işleyeceği varsayımıyla belki de hemen yadsınacak görüşler değil bunlar. Tam rekabetin sağlandığı, alıcı ya da satıcı olarak piyasaları etkileyecek büyüklük ve güçte firmaların ve örgütleşmelerin bulunmadığı, çok sayıda alıcı ve satıcının piyasalar hakkında tam bilgi sahibi olduğu bir ortamın varlığını hayal edip böyle bir ortamın faziletlerinden ve olumlu sonuçlarından söz etmek tabii ki, mümkün.

Ama, gerçek dünyaya bakınca ne görüyoruz? Uzağa gitmeye gerek yok: serbest piyasa ekonomisine geçişi temel ilke olarak benimseyen, «24 ocak» paketinin uygulandığı Türkiye'deki gelişmelere şöyle bir göz atmak yeterli.

Hangi piyasalarda tam rekabet koşulları var? Tekelleşme olgusu azalıyor mu, artıyor mu? Çarklar çok sayıda küçük firmanın mı, yoksa az sayıda büyük firmanın lehine mi dönüyor? Fiyatlar serbestçe piyasada mı, yoksa kapalı kapılar ardında, piyasaya egemen olan üç - dört büyük firmanın yetkililerince mi, belirleniyor? İşgücü piyasasında fiyat belirlemesi hangi serbest piyasada gerçekleşiyor? Tüketici, piyasalar ve mallar hakkında ne denli bilgi sahibi? Abartmalı reklâm kampanyaları bunu kolaylaştırıyor mu, zorlaştırıyor mu?

Bu ve bunun gibi soruları sormadan serbest piyasa ekonomisinin, tam rekabetin faziletlerinden söz etmek gerçekten kolay. Ama, bu soruları sorup yanıtlarını aradığınızda bu kolay işin bir hayli zorlaştığını görüyorsunuz. Çünkü:

- Pek çok piyasada tam rekabet koşulları şöyle dursun, eksik rekabetten söz etmek bile zor, üç - dört büyük firma her şeye egemen. Bunu önlemeye yönelik kartel ve tekellere karşı yasa tasarısı ise galiba uyutulmuş durumda.

- Eldeki bütün veriler pek çok alanda tekelleşmenin azalmadığını, tersine arttığını gösteriyor. Çok sayıda küçük firma yerine, az sayıda büyük firma ilkesi, yatırım ve dışsatım teşvikleriyle de özendirilmiş bulunuyor. Tekelleşmenin yoğunlaştığı bankacılık kesimi bu süreci hızlandırmanın etkin bir aracı olarak görev yapıyor. Buna karşılık küçük firmaları desteklemeye yönelik önlemlerin şimdiden 1983'e ertelendiğini en yetkili ağız söylüyor.

● Çeşitli piyasalarda üç - dört büyük firmanın aralarında anlaşarak fiyat saptadıkları yolundaki haberlere hemen her gün rastlanıyor ve bu olgu hiç yadırganmıyor. Güçlü tekellerin egemen olduğu bazı piyasalarda «Terbiyevi ithalâta» gidileceği yolundaki haberler ise şimdilik sözde kalmış görünüyor.

● İşgücü piyasasında fiyatlar Yüksek Hakem Kurulu'nca belirleniyor ve bu olgu bazı serbest piyasa yandaşları tarafından gayet doğal karşılanıyor, sürmesinden yana görüş belirtiliyor.

● Tüketiciyi Koruma Yasası da unutulan ya da uyutulan yasalar arasında, Sayın Ticaret Bakanı, «Tasarının kısa sürede yasalaşacağından endişeliyim, ancak uzun sürede tüketiciyi koruyacak bir şeyler yapılacak» diyor.

Serbest piyasa ekonomisini çarpıtan bu olguların üstüne ısrarla gitmeden liberalleşmenin faziletlerini savunmak, galiba Batı'daki bir modayı izlemekten ya da «liberalleşme» adı altında tekelleşmeyi savunmaktan öte bir anlam taşımıyor.

Nice yıllara...

Nadir NADİ — 18 Mayıs 1982

İnsan ne oldum dememeli, ne olacağım demeli. Bir zamanlar «devrik Cumhurbaşkanı» olarak yerdiğimiz, küçümsediğimiz Celal Bayar'ı bugün doğumunun 100. yılı nedeniyle hemen bütün Türk basını kutluyor, alkışlıyor, göklere çıkarıyor. 27 Mayıs sonrası dönemi boyunca hakkında «düşük Cumhurbaşkanı» deyimini kullanan ben bile şimdi artık «düşük Cumhurbaşkanı» değil «Sayın Bayar» demek gereğini duyuyorum. Nerede ise eskiden yaptığım kabalıktan ötürü gidip kendisinden özür dileyeceğim. Oysa 27 Mayıs hareketiyle birlikte Celal Bayar'ı tek başıma bir ben mi kınamıştım? DP iktidarının yönetici kadrosu Harp Okulu'nda etkisiz hale getirildikten sonra o dönemin sorumlularına saldıranlar arasında beni gölgede bırakanlar, yazılarıyla yetinemeyip radyo kanalından düşüklere ver yansın edenler az mıydı? Sonradan bunlar bir kolayını bulup DP'ye ve DP'nin uzantısı olan kuruluşlara yanaşmamışlar mıydı?

Oysa Celal Bayar, doğumunun 100. yılı vesilesiyle lütfen kabul buyurduğu Cumhuriyet muhabirine kendisinin ve ailesinin benden çok çektiğini söyleyerek yakınıyor, ayrıca gazetemizin bugünkü tutumunu düzeltmesi gereğini açıklayarak sanki en önemli bir yurt sorunu imişçesine bizi alaya alıyor.

Fizyolojik bakımdan bir insanın yüz yıl yaşaması gerçekten kutlamaya değer bir olaydır. Hele bir insan ömrü boyunca politikanın içinde yaşamış, acı tatlı günler görmüş, savaşımlara katılmış, yenmiş, yenilmiş biri olursa! Böylelerinin yaşam bilançosu kişisel eğilimlere göre değil, ülkeye yaptıkları olumlu olumsuz katkılara göre nesnel olarak değerlendirilmek gerekir.

Sayın Bayar kendisinin ve ailesinin benden ve Cumhuriyet'ten çok çektiğini söylüyor. Kendisine, hele değerli ailesine ne gibi bir kötülük yaptığımızı bilemiyorum. Ayrıca Cumhuriyet olarak Bayar yönetimi yüzünden bizim neler çektiğimize değinmeyi de gereksiz buluyorum. Genel tutumumuzda her türlü kişiselliğin dışında toplum çıkarlarını ön planda tuttuğumuzu göğsümüzü gere gere savunabiliriz. Yanılgılarımızı itiraftan da çekinmeyiz. Sayın Bayar ve onun yönetimi ile olan ilişkilerimizde bizi aldatan en büyük etken onun gerçekten Atatürk'e, devrim ilkelerine yürekten bağlı bir kişi olduğunu sanmamız olmuştur. DP muhalefeti yıllarında bu düşüncemizi hiç yitirmedik. Ama bu parti iktidara geçer geçmez düşüncemizde yanıldığımızı anlamakta gecikmedik. DP iktidarı ilk icraat olarak ezanın Arapça okunmasına izin verince aklımız başımıza gelmeye başladı. Ne yapabilirdik? DP safları içinde Atatürk'e en yakın bilinen kişi Celal Bayar'dı. Devletin başında bulunuyordu. Bu gibi gereksiz ödünleri ancak o önleyebilirdi. Yapmadı. Arkasından devrin Başbakanı «Milletçe benimsenmiş ve benimsenmemiş inkılaplar» diye Büyük Atatürk devrimini bıçakla ortasından bölmeye kalktığı zaman da Sayın Bayar sustu, ağzını açmadı. Tam tersine elinde DP markalı bastonla yansız devlet başkanlığı sıfatını bozarak, yurdumuzun her yerinde ödüncü politikayı desteklediğini apaçık göstermekten çekinmedi.

Evet, biz ne yapabilirdik? Elimizden geldiğince DP iktidarını uyarmaya çalıştık. Kimseye küfür etmiyor, hakaret yoluna sapmıyor, yalnız sağduyunun ışığında, işbaşındakilere tu tulan yolun bizi er geç çıkmaza sürükleyeceğini söylüyorduk. Ne yazdıksa dinletemedik. Nihayet 27 Mayıs patlak verdi.

Şimdi Sayın Bayar 27 Mayıs'ı suçluyor, hareketin sorumlusu olarak da iç ve dış komünistlerle bir kısım politikacıları gösteriyor.

Oldu mu ya Sayın Bayar? Bu nasıl yargı böyle? Ulusal Kurtuluş Savaşından bu yana her yurtsever girişimin başında bulunanlara komünist damgası vurulduğunu nasıl unutur-

sunuz? Yani şimdi tüm 27 Mayısçılar kötü kişi mi oluyor? Aralarında bugünkü yönetimde söz sahibi olanlar da bulunduğunu size anımsatan hiç çıkmadı mı?

Böylece Sayın Bayar yine yanılmaktadır. 27 Mayıs'ın gerçek sorumlusu, ne yazık ki başta kendisi, oy avcılığı uğruna çağ dışında kalmış bir politikacılar takımıdır. Türkiyemizin akıllı ve ödün vermez bir yönetimle mutlu yarınlara er geç kavuşacağına biz bugün de inanıyoruz.

Belki bize nasip olmayacak ama dileğimiz, o aydınlık günleri Celal Bayar'ın dünya gözü ile görebilmesidir.

Bayar 100 yaşında, ya çevresindekiler?

İlhan SELÇUK — 18 Mayıs 1982

Winston Churchill'i tanıtmaya bilmem gerek var mı? Şişman Buldog suratı, yumuk gözleri ağzından hiç eksilmeyen purosuyla İngiliz Başbakanı İkinci Dünya Savaşında olağanüstü bir ün yapmıştı. Türkiye'de geçerli Anglo-Amerikan propagandası, bu tarihsel kişiliği bizlere «Churchill Amca» diye sundu. Savaştan yengiyle çıkan Churchill her gittiği yerde sağ elinin işaret ve orta parmağıyla «V» işareti yaparak halkı selamlardı. Meraklılar sorarlardı:

— Neden böyle selam veriyor?

— İngilizcede «victory» utku (zafer) anlamına geliyor ya, Churchill Amca İkinci Dünya Savaşının utkusunu çok benimsemiş, her yerde «V» yapıyor.

Biz Churchill'in ne yaman bir Türk düşmanı olduğunu unutmuştuk. 1915'te Çanakkale saldırılarını Churchill'in düzenlediğini, «Türklere karşı zehirli gaz kullanalım; bunlar ikinci sınıf uluslardır» dediğini de belleğimizden silmiştik. Churchill İngiliz emperyalizminin en yaman savaşçılarından biriydi; ama İkinci Dünya Savaşında demokrasi kahramanı oldu. Sonra yıllar geçtikçe yaşlandı. Zamana kim dayanabilir ki?.. 1950'lerde Yunanlı Armatör Onassis, artık tüyü dökülmüş ve beyinsel gücünü yitirmiş Churchill'i «Kristina» yatına aldı: Türkiye'ye getirdi. Gazeteciler eski kurdun çevresinde dolanıyor. foto muhabirleri resimlerini çekiyorlardı. Savaş biteli on yıl olmuştu. Churchill, sağ elinin işaret ve orta parmaklarıyla selam veriyordu:

— Victory..

Eski deyimle «melekelerini» çoktan yitirmiş; ihtiyar; uluslararası sermayecinin reklam kuklası olmuştu.

★

Yaşam acımasızdır. İnsan doğar, büyür, yaşlanır, ihtiyarlar ve önce bedensel sonra beyinsel yeteneklerini yitirir. Hepimiz bu yasanın buyruğundayız. Kendi kendisini yitirmeden ölüp gidenler, bu bakımdan talihlidirler. Başkalarına yük olmak, ya da başkalarının elinde oyuncak olmak çok acıdır. Ama gerçek acıyı ihtiyarlayıp da çocuklaşan kişi değil, onu sevenler çeker. Çünkü ihtiyarlayıp da çocuklaşan kişi, çevresinde olup bitenleri yeterince kavrayamaz. Kendisini yönlendiren ve yönetenlerin buyruğundadır. Bu durumda çocuksu ihtiyarları gazoz reklamına alet edebilirsiniz, siyasal propagandaya yatırım için kullanabilirsiniz; ya da hoşgörülü ve sevecen bir çevrede son günlerini geçirmesini sağlayabilirsiniz.

Hangisini yeğlersiniz?.

★

Maşallah 100 yaşına basan Celal Bayar'ın boyalı gazetelerde çıkan fotoğraflarına, konuşmalarına ve çevresindekilerin davranışlarına baktıkça tepki duydum.

Yazık...

Atatürk, Kemalist devrimi aşama aşama bir dizi insanla gerçekleştirmişti. Kimler yoktu ki çevresinde? İsmet Paşa, Recep Zühtü, Kâzım Karabekir, Rıza Nur, Rauf Orbay, Topal Osman, Fevzi Çakmak ve başkaları. Birbirine zıt nitelikli bir çok kişi arasında Celal Bayar da vardı.

Bayar'ın yaşamı ortadadır. Gerektiğinde sosyalist, gerektiğinde kapitalist, gerektiğinde devletçi, gerektiğinde liberal sözler söylemiş, işler yapmıştır. Şimdi 100 yaşına basmışken, iyidir, kötüdür, şöyledir, böyledir, demenin bir anlamı yoktur.

Beyinsel gücü çoktan tükenmiş Bayar'ın mantık alacasında «hırs-i piri»nin artıkları kalmış. Sayıklar gibi konuşan bu ihtiyar insanı belli yönde bir siyasal yatırım için kullanmaya çalışmak, en çok Bayar'a saygısızlık oluyor. Çoktan havuza çekilmiş küflü bir geminin yıpranmış bayrağını yeniden şişirmek için soluk tüketenlere söylüyorum:

Eğer Celal Bayar'ı gerçekten seviyorsanız, çekin ellerinizi yakasından...

Gençlik ve gelecek

19 Mayıs 1982

Mustafa Kemal Paşa 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı. Bu seçimin anlamı büyüktür. Çünkü, o günlerde Bandırma'dan Anadolu'ya çıkarak düşmana karşı direnme eylemi yaratmak isteyenler de vardı. Mustafa Kemal, Anadolu'nun doğusundan batısına doğru bir halk hareketi yaratarak işe başlamış, bu tabanın örgütlenmesinden doğan meclis ve orduyla emperyalizme karşı bağımsızlık savaşını gerçekleştirmiştir. Ulusal bağımsızlık savaşının başlangıç noktası diye benimsenen 19 Mayıs'ı, sonradan Spor ve Gençlik Bayramı olarak nitelemiştir.

Bağımsızlık savaşının sonucunda kurulan Cumhuriyet'i Türk Gençliğine emanet eden Atatürk'ün amacı neydi? Niçin devletin ya da toplumun bir başka kuruluşuna değil de doğrudan doğruya gençliğe güvenmişti?

Bu soru üzerinde düşünülmeye değer. Çünkü, 1982 yılında Türkiye nüfusunun yarısından çoğunu gençler oluşturmaktadır. Yuvarlak sayıyla 45 milyonun yarısını 20 yaşından aşağı gençlerin ve çocukların meydana getirdiği bir ülkede yaşlıların geleceğe dönük her tür istekleri ve kısıtlamaları bir anlam taşımaz. Ulusların geleceği yaşlıların ve ihtiyarların istemleri ve özlemleriyle dondurulacak olsa dünya hiç değişmezdi.

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıkarken 38 yaşındaydı. Atatürk, gençliğin gelecek olduğunu bilen bir insandı. 20. yüzyılın sonuna doğru yaklaşırken genç nüfuslu mazlum ülkelerin geleceklerini kuşkusuz yeni kuşaklar kuracaklardır.

Bu durumda yaşlılara ve ihtiyarlara düşen görev, genç kuşaklara verilenlerin yeterli olup olmadığının hesabını yapmaktır. Türkiye'de bu hesabın bilançosu acıdır. Çünkü çocuklarımıza ve gençlerimize yeterince okul, üniversite, hastane, bakım ve iş sağlayabilmiş değiliz. Nüfusunun yarısı kentlerde, kent nüfusunun da yarısı gecekondularda yaşayan sanayileşememiş Türkiye'de milyonlarca genç işsizdir. Ülkenin terör ve anarşi batağına gömülmesinin sorumlusu ve suçlusu da genç kuşaklar değildir.

Bu gerçeği sağduyu sahibi tüm yurttaşların algılaması gerekmektedir. Gençlik düşmanlığı ya da gençlere tehlikeli yaratıklar gibi bakma eğilimi, toplumsal psikolojide sağlıksızlığı vurgulamaktadır.

Gençliği güdülmesi gereken bir sürü olarak değil, fikrine değer verilen bir toplumsal güç olarak görmeye alışmalıyız. Gençliğin atılganlığını toplum için itici bir güç saymalıyız.

Atatürk, gençliğe böyle yaklaşmış, böyle değer biçmiştir. 19 Mayıs'ı Gençlik Bayramı yapmasının anlamı budur. Çünkü, gençliğine güvenemeyen ulus ve devlet, yarınlarına da güvenemez.

★★★

Üç tür savaş

İlhan SELÇUK — 19 Mayıs 1982

Türkiye, kimi NATO ülkesi gibi üç tür savaş kavramını benimsemiş bulunuyor:

1) Ortak savunma savaşı,
2) Ulusal savaş,
3) Özel savaş.

Ortak savunma savaşı, adı üstünde NATO harbidir; Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü'ne bağlı 15 ülke (Belçika, ABD, Danimarka, Federal Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya, İzlanda, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Türkiye, Yunanistan) belirli koşullarda saldırıya uğradıklarında uygulanacak stratejidir.

Ne var ki bu strateji zaman içinde değişmiştir.

★

Başlangıçta NATO'nun askeri stratejisi «toptan karşılık» diye tanımlanıyordu. Üyelerden birisine saldırı tümüne karşı gerçekleşmiş gibi değerlendirilerek eyleme geçilecekti. O yıllarda Sovyetler Birliği atom silahlarının menzili, Amerika'ya dek uzanamıyordu. ABD'nin elindeki silahlar ise düşmanın toptan yokedilmesini gerçekleştirecek çaptaydı. «Toptan karşılık» stratejisi bu mantık üzerine kurulmuştur. Türkiye bu dönemde NATO stratejisi için-

de Amerikan nükleer koruma şemsiyesi altına giriyordu.

Bir süre sonra Sovyetler Birliği kıtalar arası füzeler üretmeye başlayınca, ABD, tarihinde ilk kez doğrudan doğruya tehdit altına girdi. Amerikan halkı için bu yepyeni bir durumdu. Ne Birinci Dünya Savaşında, ne de İkinci Dünya Savaşında Amerikan toprakları savaş görmüştü. Amerikan toplumunun dolaysız bir nükleer tehlike menziline girmesiyle NATO stratejisi Waşington'un çıkarlarına göre değiştirildi. Bu kez «esnek karşılık» yöntemi benimsendi. Bir Doğu — Batı savaşında önce klasik silahlarla başlıyacak savaş, basamak basamak yükselecek, kısa ve orta menzilli füzeler de kullanıldıktan sonra kıtalar arası düzeye tırmanacaktı. Her bir aşamada nükleer tırmanışı durdurmak çareleri aranacaktı. Böylece bir NATO savaşının ilk hedefi Türkiye topraklarında yoğunlaşıyordu; ama, Amerikan toprakları son aşamaya dek güvence altına alınıyordu.

1960'ların ikinci yarısında NATO'nun yeni stratejisinin Türkiye'yi ilk hedef niteliğine dönüştürdüğünü, ama yeterince korumadığını uzmanlar ortaya koydular. Bu alandaki tartışmalar yoğunlaşırken NATO'nun Güneydoğu kanadında yeni bir durum ortaya çıktı. 1964, 1967, 1974 Kıbrıs olaylarıyla birlikte Ege Denizi'nde Türkiye — Yunanistan çelişkileri, Ankara'yı acı gerçeklerle karşı karşıya bıraktı. Atina'nın doğuya doğru yayılma siyasası Türkiye'ye ulusal savunma kavramının temel koşullarını anımsattı. Ege'de 4'üncü Ordu kurulması bu yeniden uyanışın olumlu bir adımıdır.

Ortak savunmanın yanısıra «ulusal savunma konsepti»nin çağdaş önemi böylece vurgulanıyor.

☆

Bir de özel savaş kavramı var.

1959'da ABD ile Türkiye arasında imzalanan «Dolaylı Saldırı Anlaşması» içeriğinde özel savaş kavramını da taşımaktadır. 1960'larda geliştirilen bu kavram, oldukça tartışmalıdır. Özel savaş, koşulları ve hukukuyla birlikte gündeme giren bir kavgadır. Nitekim Türkiye'de 1970'lerin ve 1980'lerin sonuna doğru türetilen terör ve anarşi ortamı, özel savaş koşullarının geçerli kılınması için gerekçe yaratmıştır.

☆

Türkiye bugün üç boyutlu savaş kavramı içinde nasıl davranmak gerektiğini inceden inceye hesaplamak zorundadır. Bugün terör ve anarşi bastırılmış görünüyor: Ama, Ege'de Yunanistan'la gerilim ve çatışma olasılığı ilginçtir. Hele Arjantin ile İngiltere arasındaki Falkland savaşının getirdiği sonuçlar, ulusal savaş kavramına öncelik veren uzmanlara yol gösterici nitelikler taşıyorlar. Türkiye çok uzaklarda yaşanan bu savaştan kendine dönük dersleri kesinlikle çıkarmalıdır.

Çıkar yol

Nadir NADİ — 22 Mayıs 1982

Yurdumuzun her köşesinde yapılan görkemli törenlerle Atatürk'ün 100. doğum yılını gelecek yüzyıllara bağlıyoruz. Parlak söylevler veriliyor, ardarda heykeller dikiliyor, stadyomları, kent, kasaba alanlarını dolduran gençler iç açıcı, göz okşayıcı gösteriler yapıyor, marşlar söyleniyor, rap rap rap geçit resimleri düzenleniyor.

Başta Sayın Devlet Başkanımız, çeşitli kuruluşlar adına gençliğe öğüt veren kimi yazar ve konuşmacılarımız, aralarında söz birliği etmişçesine Atatürk ilkelerini vurgulayarak bu ilkelere bağlılığın ulusça yükselmemiz için baş koşul olduğuna değiniyorlar.

«Atatürk ilkeleri» deyimini 30 yıl önce ilk ortaya atan yazarlardan biri, belki de birincisi olduğumdan bu öğütler beni uzun uzun düşündürdü. Cumhuriyetçilik, devletçilik, halkçılık, laiklik, devrimcilik, milliyetçilik diye özetlediğimiz bu ilkeler üzerinde, aradan bunca yıl geçtikten sonra ulusça, hattâ aydınlarca ortak bir anlaşmaya varabilmiş miyiz? Hiç sanmıyorum. Sanmıyorum değil, kesin olarak inanmıyorum.

Örneğin Atatürk'ün laiklik, devrimcilik anlayışı ile ondan sonra ülke yönetimini ele alanların laiklik ve devrimcilik anlayışlarına aynı anlamı verebilmek olası mıdır?

O halde nedir Atatürk ilkeleri?

Bu soruyu teker teker ele alarak her biri üzerinde tüm yurttaşları düşün birliğine ulaştırmaya yer yoktur. Çoğulcu demokrasiye inanıyorsak zaten gerekmez de.

Atatürk'ün ölümünden sonra altı okta ifadesini bulan devrim ilkeleri, yavaş yavaş içeriğinden saptırılmaya başlanmış, 1950 sonrası ise, yerini giderek tam bir anlam kargaşasına bırakmıştır. Sanki tersini savunan varmış gibi laiklik dinsizlik değildir denmiş, sonra yobazların elinde devletimiz ortaçağ karanlığına sürüklenir olmuştur. Halkçılık, halkın maddesel ve tinsel açıdan kalkınması yerine, «her mahallede bir milyoner yaratmak» biçiminde yorumlanmış ve elhak paramızın değer yitirmesi o-

ranında her mahalle şöyle dursun, her sokakta bir çok milyoner yetiştiği halde halkımız yine kendi yoksulluğu ile başbaşa bırakılmıştır. «Milliyetçiyiz» diyenler bu ilkeyi Orta Asya bozkırlarına dek uzatmaya kalkışmışlardır. Böylece, yaklaşık 50 yıl önce yürürlüğe konan, Atatürk yaşadığı sürece çok başarılı sonuçlar vermeye başlayan güzelim ilkeler bugün artık yozlaşmış, nerede ise anlamını yitirir hale gelmiştir.

Bizce, sorunu çözmenin en doğru yöntemi şu olmalıdır: Şimdilik Atatürk ilkelerini bir yana bırakalım da o Büyük Kurtarıcının ülkeyi hangi amaca ulaştırmak istediği noktasında bir nebze duralım. Ne diyordu Atatürk: Çağdaş uygarlık düzeyine varacağız, diyordu. O düzeye varmanın en kestirme yolu hangisidir? Yine Atatürk'ün deyimiyle akla değer vermek, din işleriyle dünya işlerini birbirinden ayırmak, «Hayatta en hakiki mürşidin ilim» olduğuna inanmak.

Evet, Atatürk böyle diyordu ve doğru söylüyordu. Bu yöntem ise, ancak geniş bir özgürlük ortamında başarı sağlayabilir. Kitap yasaklarıyla, düşünceler üzerine uygulanan baskılarla aklın üstünlüğünü nasıl geçerli kılabiliriz?

Bir kez, özgürlüğe dayalı gerçek demokrasiyi ülkemizde egemen kılalım, göreceksiniz Atatürk ilkeleri zamanla vicdanlara yerleşecek, tartışılmaz biçimde ulusa mal olacaktır.

"Bizim modelin alternatifi Doğu Bloku sistemidir demedim"

Osman ULAGAY — 23 Mayıs 1982

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turgut Özal, Ekonomi Servisi Şefimiz Osman Ulagay'ın sorularını yanıtladı. İlk bölümünü aşağıda sunuyoruz:

SORU — Sayın Özal; siz konuşmalarınızda sık sık serbest piyasa ekonomisine geçişten söz ediyorsunuz. Ben de size bu konuda bazı sorular sormak istiyorum. İzin verirseniz önce serbest piyasa ekonomisi deyimi ve bunun alternatifleri konusundaki görüşlerinizi rica edeyim.

ÖZAL — Bu konu bazen yanlış anlamalara yol açıyor. Meselâ geçende Malatya'daki konuşmamda benim söylemek isteğim şuydu: dedim ki biz bugün serbest piyasa ekonomisine doğru gidiyoruz. İçinde değiliz ama gidiyoruz ona doğru. Gidişimiz böyledir. Piyasa ekonomisi Batı'nın kullandığı bir sistemdir. Bugün sosyalist hükümet yönetimindeki Fransa'da serbest piyasa ekonomisi vardır, Almanya'da da sosyal demokratlar iktidarda ve tam manasıyla bir serbest piyasa ekonomisi uygulanıyor. Öbür tarafta İngiltere'de muhafazakâr hükümet var, o da onu uyguluyor. Ben işte bunun alternatifi merkezi plânlama ve Doğu Bloku'nun kullandığı sistemdir. dedim. Yoksa bizim uyguladığımız modelin alternatifi Doğu Bloku modelidir demedim. Yazan arkadaşlar öyle yazmışlar.

SORU — Efendim burada şu soru akla geliyor: sizin ifadenizle serbest piyasa ekonomisi içinde yer alan Batı ülkelerinde bazı dönemlerde plânlı ekonomiye ağırlık verildiği, plânlamanın ekonominin yönetiminde ağırlık kazandığı görülmüyor mu?

ÖZAL — Şimdi o sizin bahsettiğiniz plânlar bizdeki plânlara benzer. Yani yol gösterici, ya da en fazla bizde olduğu gibi yalnızca kamu kesimi için emredici olur. Bu plânlarda yol gösterme öğesi ağır basar. Buna mukabil Doğu'da yalnızca üretim planlaması değil tüketim plânlaması da var. Üretimi de tüketimi de devamlı olarak plânlıyorlar. Ufak lokantadan —bu yüzden ufak lokanta da pek yok ya— benzin istasyonuna kadar her şeyi planlamak istiyorlar. Ben bunu Bulgaristan'da gördüm ve Ekonomi Bakanı Lukanov'a, «bu kadar şeyi planlamanız mümkün değil, bari bu ufak şeyleri halka bıraksanız nasıl olur», dedim. O da itiraf etti, «biz bunu halka bırakmak istiyoruz», dedi.

SORU — Sizce o sistem içinde buna imkân var mı?

ÖZAL — Şimdi onlar artık memur haline gelmiş. Kolay kolay serbest teşebbüse dönmüyor. Çünkü devletin garanti ettiği bir ücret var. Çalışsa da çalışmasa da o ücreti alıyor. O zaman niye geriye dönsün, Macarlar bu işi biraz becerdiler, onun için de o sistemin katı savunucuları Macarları tenkit ediyor, beğenmiyor. Benim görüşüm Doğu'daki bu katı sistem devam ederse ekonomi çökecektir. Ama değiştirirler, insanlara bir takım yeni imkânlar verirlerse o zaman başka. Gene merkezi plân yapsınlar, ama insanlara mutlaka bazı imkânlar vermek lâzım. Çünkü sistem bu katılığıyla insan tabiatına aykırı.

SORU — Peki bizde uygulanmakta olan programa ve serbest piyasa ekonomisine geçiş konusuna dönersek...

ÖZAL — Bizim takip ettiğimiz program tabii münakaşa edilsin. Alternatifi varsa buyursun söylesinler .Mühim olan o değil. Biz

her halükârda şu program ya da bu program demiyoruz. Veyahut ta politik sistemimiz bir muhafazakar parti olsun, ya da biraz sola kaçan bir parti olsun demiyoruz. Hepsi gene piyasa ekonomisi sistemi içindedir diyoruz, nüans farklarıyla tabii. Burada devletin rolü konusunda da farklı görüşler, farklı nüanslar olabilir. Ben bu işte devlet müdahalesini mümkün olduğu kadar makro seviyede görmek istiyorum. Mikro seviyelerde devlet müdahalesinin yanlış olduğunu devlette, devlet görevlerinde yıllarca tecrübeyle gördüm. Mikro seviyeye indirdiğiniz zaman bunu, nihayet sizin teknisyeninizin, sizin bürokratınızın kararlarına kalıyor bu. Bunlar da o işin sahibinin vereceğinden daha salim kararlar olmuyor çoğu zaman. Onun için devlet mümkün olduğu kadar makro seviyede kalmalıdır ve diğerlerine o çerçeve içinde oynama imkânı vermelidir diyoruz.

SORU — Bundan ne gibi yararlar umuyorsunuz Sayın Özal?

ÖZAL — Devlet müdahalesi bu çerçevede asgariye indirilirse ekonomide verim yükselir. İnsanlar kendi insiyakleri sonucu daha fazla gayret sarfederler. Nitekim siz ne kadar zorlasanız bir adamı sekiz saatten fazla çalıştıramazsınız. Ama bir iş yapıp kazanmak isteyen adam oniki saat de çalışır. Böyle bir çok insanlarımız var hayatını kazanan. Esnaf, şoför, kamyoncu, gibi. Türkiye'de aşağı yukarı 2.5-3 milyon insan böyle çalışıyor. Benim esas hayran olduğum insanlar da bunlar, çünkü ekmeğini taştan çıkartıyor. Ne devlete, ne de herhangi birinin kapısına gidiyor iş için. Ve Türkiye'de bu iş çok kuvvetli, belki de üstün tarafımız burada. Yani «individualizm» dediğimiz bir hadise var. Meselâ bizdeki kadar çok sanayi çarşısını Bulgaristan'da göremezsiniz, Almanya'da da göremezsiniz. Olsa olsa belki İtalya'da vardır. İtalyan ekonomisini FİAT ve bunun gibi büyük şirketlerin değil küçük işletmelerin ayakta tuttuğunu duyarım.

SORU — Peki bizde, özellikle son yıllarda böyle girişimcilerin ve küçük firmaların sıkıntıya düştüğü yolundaki görüşlere ne diyorsunuz?

ÖZAL — Türkiye'de meselâ ihracata bakarsak, ihracatı yapanların daha çok küçük ve orta boyda şirketler olduğunu görüyorum ben. Yeni sisteme en kolay adapte olanlar bunlar olmuştur. Bazıları kalktı kendi ismini kullanarak bunlar batıyor, bunlar sıkıntıda dedi. Ben tam tersini biliyorum. Sisteme en kolay adapte olanlar küçükler oldu, sıkıntı daha ziyade büyüklerdedir.

SORU — İhracat konusunda mı?

ÖZAL — İhracat konusunda da, finansman konusunda da. Çünkü küçüklerin esneklikleri çok yüksek, kolay adapte oluyorlar.

SORU — Sıkıntıda olan firmaların ve özellikle de büyüklerin sıkıntıları neden kaynaklanıyor sizce?

ÖZAL — Bizde sanayi zorunlu olarak bir koruma esprisi içinde kurulmuş ve 1980 yılına gelinceye kadar sanayi hep ön planda tutulmuştur. Hatta hatta, ticaret sektörü de sanayiin rakibi olarak görüldüğünden bir nevi dumura uğratılmış. Halbuki ikisinin beraber genişlemesi, büyümesi lazım. Ben bugün farkına varıyorum ki ticaret sektörünün kilit sektörlerden biri olması lazım. Ürettiğiniz şeyi pazarlayamazsanız ne olacak? Bugün birçok sanayiin başta gelen problemi pazarlama problemidir. Çünkü biz sanayii maalesef o şekilde teşvik ettik ki sanayici malını çok kolaylıkla satmaya alıştı. Hatta müşteri sırada bekliyordu buzdolabı almak için, otomobil almak için. Dolayısıyla sanayicinin bir pazarlama endişesi yoktu. Ben çok iyi hatırlarım, bugünlerde bağıran bir inşaat malzemesi imalatçısının pazarlama kadrosu iki-üç kişiydi. Adam pazarlamıyordu malını, ondan gelip yalvararak mal alıyorlardı, «Bize bayilik ver», diyen pazarlama şirketlerine bile yüz vermiyordu. Fakat devir değişip de satış rekabete dayanınca bu sefer pazar meselesi önem kazanmaya başladı. Bugün artık yalnızca yurt dışında değil, yurt içinde de müşteriye gidip malınızı satabilmenin yollarını bulabilmeniz lazım. Sanayii müşterinin finanse ettiği sistem bugün temelden yıkıldı, yapılan en köklü değişikliklerden biri bu bence.

SORU — Serbest piyasa ekonomisine geçiş yolunda başka neler yapılması gerekli sizce Sayın Özal?

ÖZAL — Piyasada ekonomisine geçiş yolunda bugüne kadar birkaç hamle yapıldı. Serbest faiz politikası gibi, esnek kur politikası gibi. Burada dalgalı kur ve konvertibiliteye doğru gidilecek...

SORU — Efendim, geçen gün yakın bir gelecekte konvertibiliteye geçebileceğimizi umuyorum yolunda bir söz söylediniz, Arap bankacılarla yapılan panelde. Bunun zamanı konusunda bir şey söylemek mümkün mü?

ÖZAL — Valla bazı şeyler var ki tahminimizden önce realize oluyor. Biz çok optimist olmamıza rağmen Türkiye'de bazı şeylerde, bazı konularda yeterince iyimser olmadığımızı görüyoruz zaman zaman. Meselâ biz ancak 1985 yılında dış ödemeler cari işlemleri dengesini sağlarız diye hesap yapmıştık. Halbuki çok muhtemeldir ki bu yıl sonunda bu dengeyi sağlamış olacağız, üç aşağı beş yukarı bunu sağlamış olacağız. Şimdi bunlar dışında, yani faizlere ve kurlara getirilen serbesti yanında bazı sahalarda tabii spesifik kontrollarımız hâlâ var. Bunları da yavaş yavaş ortadan kaldırmak lazım. Meselâ ben iki yılda bir yurt dışına çıkma tahdidini de manasız buluyorum. Hatta gitmeyecek olan bile iki yılda bir hakkımı kullanayım diye kalkıp gidiyor belki. Bunu caydırmanın yolu yasaklama değil, döviz kurudur. Seyahat pahalılandıkça bu çok kimse için çok pahalı hale gelecektir.

Barış Derneği davası açıldı

25 Mayıs 1982

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı Barış Derneği ile ilgili soruşturma sonucu, dernek kurucu ve yöneticisi 30 sanık hakkında 8 yıldan 30 yıla değin değişen hapis cezası verilmesi istemiyle dava açtı.

2 numaralı Askeri Mahkeme'de 20 Mayıs 1982 tarihli iddianameyle açılan davada, Barış Derneği'nin tutuklu bulunan 2 yöneticisi, 3 gıyabî tutuklu TKP soruşturması ile ilgili tutuklu bulunan Gündoğan Görsev ile tutuksuz olarak sinema sanatçısı Semra Özdamar (Saime Arın) sanık olarak yargılanacak. Barış Derneği'nin kurucu ve yöneticisi 44 sanık hakkında sürdürülen soruşturma sırasında 23 Şubat 1982'de verilen gıyabi tutuklama kararı gereğince bugüne kadar sanıklardan 25'i hakkındaki karar vicahiye çevrildi. Açılan davada haklarında gıyabi tutuklama kararı bulunan 3 sanığın dışında 16 sanık hakkındaki dosya dava dosyasından tefrik edildi.

Sıkıyönetim Askeri Savcısı Kıdemli Hakim Albay Süleyman Takkeci'nin yaptığı açıklamaya göre, açılan davada sanıklar yasadışı örgüt kurmak, yönetmek, komünizm, bölücülük, ırkçılık, yurt dışında Türkiye aleyhinde propaganda yapmak, suç işlemeye tahrik, suç olan fiili övmek savıyla yargılanacaklar.

Askeri Savcı Süleyman Takkeci, TCK'nin 141'inci maddesinde ifadesini bulan yasadışı faaliyetlerde bulunan Barış Derneği'nin yöneticilerine yüklenen suçları şöyle açıkladı:

«Türkiye Barış Komitesi, Marksist-Leninist doğrultudaki en faal cephe örgütü olan Dünya Barış Konseyi ve TKP'den aldığı talimatlar doğrultusunda Barış Komitesi adı altında barışı paravan yapıp Türkiye'de aynı paralelde faaliyet gösteren TİP, TSİP gibi siyasi partiler, İGD, İKD, TÖB-DER, PİM gibi dernekler ve DİSK gibi sendikalar ile birlikte hareket ederek devamlı suretle Sovyet Rusya yanlısı komünizm propagandası yapmak, memleket içersinde anarşiyi körüklemek, milli birlik ve beraberliği bozarak meşrû anayasal düzeni yıkmak suretiyle, yerine komünist bir düzen getirmek için faaliyetlerde bulunmak, yasal dernek faaliyetleri adı altında yurtiçi ve dışı Marksist-Leninist cephe kuruluşları ve kişilerle devamlı ilişkilerde bulunmak, bu kuruluşların yurt dışında düzenlediği toplantılara katılarak milli çıkarlarımıza aykırı kararlara iştirak etmek, desteklemek ve milli menfaatlere aykırı konuşmalar yapmak.»

Askeri Savcının yaptığı açıklamada, haklarında dava açılan sanıklar dışında Barış Derneği'nin üyeleri ve dernek toplantılarına katılarak suç oluşturan fiillerde ve beyanlarda bulunan kişileri de kapsayacak şekilde soruşturmanın sürdürüldüğü belirtildi.

Haklarında dava açıldığı için dün yapılması gereken «tutukluluk hallerinin incelenmesi» de ortadan kalkan sanıkların yargılanmasında önümüzdeki günlerde 2 numaralı Askeri Mahkeme'de başlanacak.

ECEVİT SAVCILIĞA GETİRİLİYOR — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit partisi hakkında yürütülen bir soruşturma nedeniyle Askeri Savcılıkta ifade verdi. Yukarda ... Ordu Dil ve İstihbarat Okulu'nda tutuklu bulunan Ecevit Savcılığa getirilirken (Foto: THA)

Askeri savcı, Ecevit'in yeniden ifadesini aldı

Eski Bayındırlık Bakanlarından Elçi, bakanlığı döneminde görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle bugün Yüce Divan'da yargılanacak.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığında dün yine ifadesi alındı.

Ecevit dün sabah saat 10.00 sıralarında, 10 nisandan bu yana tutuklu bulunduğu Ordu Dil ve İstihbarat Okulu'ndan Askeri Savcılığa getirildi. Ecevit'in ifadesinin alınması öğle saatlerine kadar sürdü. Öğle yemeğini Askeri Savcılıkta yiyen Bülent Ecevit'in ifadesinin alınması öğleden sonra da sürdürüldü.

Ecevit'in ifadesinin Askeri Savcılıkça yürütülmekte olan genel CHP soruşturmasına ilişkin olduğu öğrenildi. CHP soruşturmasına ilişkin olarak daha önce 150 CHP'li eski parlamenterin ifadesi alınmıştı.

Bayındırlık eski Bakanlarından Şerafettin Elçi'nin yargılanmasına ise bugün Yüce Divan'da başlanıyor.

Bakanlığı döneminde görevini kötüye kullandığı gerekçesi ile Milli Güvenlik Konseyi tarafından açılan davada Elçi'den başka Mehmet Bedur, Mehmet Nimet Kılıçer, Yaşar Çehreli, Nurcan Çehreli, Adnan Midyat, Nuri Gebeoğlu ve oğlu Vedat Gebeoğlu adlı sanıklar da yargılanacak.

Yüce Divan Başkanı Şevket Müftügil'in başkanlığında yapılacak duruşmada sanıkların kimlik tesbitinden sonra Cumhuriyet Başsavcısı Firuz Çilingiroğlu tarafından Milli Güvenlik Konseyi Soruşturma Komisyonu raporu iddianame olarak okunacak.

Bülent Ecevit'in ifadesinin alınması saat 19.00 sıralarına değin devam etti.

Gönensin ile Apaydın askeri mahkemede yargılandı

25.5.1982

27 Mayıs ve ötesi

Nadir NADİ — 27 Mayıs 1982

27 Mayıs hareketinin yarattığı yürürlükteki Anayasamız çok eleştiriye uğradı. «Bu Anayasa lükstür» dendi, «Bu Anayasa ile memleket idare edilemez» dendi, daha neler söylendi. Biz bu kanıda değildik. İnsan elinden çıkma her yapıt gibi 1961'de halkoyuna sunulan Anayasamızın da kuşkusuz aksayan yanları bulunabilirdi. Bunları zamanla düzeltmek, toplum gereksinmelerine daha uygun bir hale getirmek elimizdeydi. Örneğin yasama işlevi pek zayıf olan, Millet Meclisi'ndeki çoğunluk partisinin destekleyicisi durumundaki Cumhuriyet Senatosu'nu kaldırmak, güç olmakla birlikte, bir gün gerçekleştirilebilirdi. Ayrıca, belli koşullar altında seçimleri yenilemek gibi kimi yetkiler Cumhurbaşkanına tanınabilirdi.

Ama genel çizgileriyle 27 Mayıs Anayasası hep övüneceğimiz iyi bir eserdi. Yasama, yürütme ve yargı organları arasında dengeli bir uyum sağlanmış, kişisel ve partizan yönetimlerin ülkeye egemen olması olabildiğince önlenmişti. Kısaca, hukuk devleti kavramı ulusa maledilmek istenmişti.

Biz, Anayasa hakkında öne sürülen şikâyetlerin onun açık yürekle bir türlü uygulanmamasından doğduğuna inanıyor, inancımızı da her fırsatta dile getiriyorduk.

Karşı görüşte olan kimi çoğunluk partileri işbaşına her gelişlerinde kendilerini bu Anayasa karşısında elleri kolları bağlı sanıyorlar, çok kez de Anayasa hükümlerine boş veriyorlardı. 27 Mayıs hareketinin «hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı bir direnme hakkı» olarak başarıldığını nasıl da unutuvermişlerdi. Oysa bu hüküm 1961 Anayasası'nın Başlangıç bölümünde açıkça yer almıştı. Dinlemek istemiyorlar, kendi partizan çıkarları uğruna el altından (hukuk devleti) ilkelerine çelme takmaktan çekinmiyorlardı. İçlerinde «Millet bu Anayasaya henüz lâyık değildir. 1924 Anayasası'na dönelim!» tezini savunanlar da vardı. Oysa, Türk milleti her iyi şeye olduğu gibi 1924 Anayasası'na da 1961 Anayasası'na da lâyıktı. İkisi arasındaki başlıca ayrım birinin devrim, ötekinin ise evrim Anayasası olmasından kaynaklanıyordu. Şimdiye dek çok yazdık 1924'de devletin başında Atatürk vardı. Millet Atatürk'e yürekten güveniyor, onun başaracağı atılımların yerindeliğine inanıyordu. O dönemde yasalaşan bütün değişimler 1924 Anayasası'nın ışığında gerçekleştirildi. Gericiler sinmiş, suspus olmuşlardı.

Çoğulcu demokrasiye geçildikten sonra devrim ilkelerinin sağlam bir güvenceye alınmaması ile demokrasimiz hesabına yazık edilmiştir. Atatürk'le başarılan ileri atılımlar aynı Anayasaya dayanılarak pekâlâ tersine çevrilebilirdi. Nitekim 1950'den sonra dizginleri ele geçiren yönetim, gericilerin kışkırtmasıyla oy avcılığı uğruna bu yolda büyük çaba harcamış, bir ölçüde başarıya da ulaşmıştır. Bir zamanlar Ziya Gökalp'in dile getirdiği ve Atatürk'ün gerçekleştirdiği Türkçe ezan özlemi işte yeteneksiz ellerde yok edildi: bu 1924 Anayasası'yla ne denli gerilere kayacağımızı göstermeye yarayan örneklerden sadece biridir. Ayrıca, oy avcılığı uğruna göze alınan, giderek millete kan kusturan partizanca davranışlar saymakla bitmez.

27 Mayıs hareketi bu gidişe «dur!» demek amacıyla göze alınmış, yazık ki uzun ömürlü olamamıştır. Atatürkçülerin bütün çabasına karşın rejim tökezlemiş. 10 yıl ara ile iki kez ordumuz sivil yönetime el koymak zorunda kalmıştır.

Şimdi yeni bir Anayasanın hazırlığı içindeyiz. Bu zor görevi yüklenenlerin yakın geçmişimizi ve yaşadığımız dünya koşullarını da göz önünde tutarak bize temel haklarımızı, temel özgürlüklerimizi ön planda tutan, çıkarcılığı, oy avcılığını olabildiği kadar önleyici, uzun ömürlü bir Anayasa hazırlamalarını bekliyoruz. Yapabilecekler mi? Göreceğiz.

Atatürk'ün vasiyetnamesini bozmaya kalkışmak

Oktay AKBAL — 28 Mayıs 1982

Bugün Ankara'da Türk Dili Yüksek Danışma Kurulu toplanıyor. Milli Eğitim Bakanı'nın bir konuşmasıyla başlayacak görüşmeler iki gün sürecek. Ön toplantı az sayıda kişiyle 13 nisanda yapılmıştı. Bu kez, Kurula pek çok derneğin, kurumun, üniversitenin temsilcileri çağrıldı. Birkaç yüz kişiye varan bir topluluk Türk Dili eğitiminin durumunu, sorunlarını

ve çözüm yollarını araştıracak. Ben de «Cumhuriyet» adına bu toplantıda bulunacağım.

Milli Eğitim Bakanlığı Türkçe konusunda çalışmalar yaparken Danışma Meclisi'nde kimi üyeler —en başta da gelecekteki siyasal yaşamın tutucu yıldızlarından biri olmaya aday Bay Pamak— bir Dil Akademisi'nin kurulması, dolayısıyle Türk Dil Kurumu'nun kapatılması için imza toplamaya başlamışlar... Gazetelerde okuduğuma göre kırk-elli üye bu tasarıyı imzalamış. TDK'nun ortadan kaldırılması için yıllardır büyük çaba harcayan bir tutucu gazete bu tasarıyı yayınladı. Görülen şu ki, Atatürk devrimine öteden beri ters düşen çevreler ve kişiler son umut olarak Pamak «Bey»in girişimine dört elle sarılmışlar...

Bu arada TDK'nu savunan yazılar da çıkıyor. Atatürk'ün kalıtçılarından olan TDK'nu yıkmak, ortadan kaldırmak hiç bir kararla gerçekleştirilemez. «Hukuk» diye bir değer varsa, bu, kesinlikle böyledir. Herhangi bir yurttaşın bıraktığı vasiyetnameyi bozmak, yürürlükten kaldırmak olanağı var mıdır? Böyle bir tutum, içinde yaşadığımız düzeni yıkmak, kurallarını, yasalarını kökünden değiştirmek anlamı taşımaz mı? Devletleştirmeyi aşırı solculuk sayan çevreler, kişiler nasıl oluyor da bir kişinin bıraktığı bir vasiyetnameyi hükümsüz saymaya kalkışabiliyorlar? «Tapuyu deldirmeyiz», «Mülkiyet hakkı kutsaldır» diye bağıranlar, Atatürk'ün kendi mal varlığının gelirini bıraktığı TDK'nu, imza toplayarak, oy vererek, kendi kendilerine kararlar alarak kapatmak, yok etmek, dolayısıyle Atatürk'ün vasiyetini bozmak gibi korkunç bir işe nasıl niyetlenebiliyorlar?

«Milliyet» köşe yazarlarından Prof. Dr. Mümtaz Soysal da geçen gün bunu vurguladı; «TDK, cumhuriyeti kuran insanın geride bıraktığı mal varlığından pay alan bir kuruluş... Bu pay alış, herhangi bir yasa sonucu falan değil, düpedüz bir miras işi. Şimdi kaç imzayla önerilmiş ve kaç oyla kabul edilmiş olursa olsun, yasa, bir ölünün iradesini nasıl değiştirebilir? Hukuk sistemini baştan aşağı sarsacak olan böyle bir yola iyiden iyiye girilince bütün rejim değişiklikleri karşısında az çok sürdürebildiğimiz ve başkalarına karşı toplum bilincimizin belirtisi olarak gösterdiğimiz 'vakıflar' ne olacak?»

Sayın Soysal'ın yazısında katılmadığım ve yanlış bulduğum bir görüş var, şöyle diyor: «TDK'nu sevmeyebilirsiniz. Biraz dışa kapalı bir kulüp gibi çalışmasına, ödüller ve seçimler dolayısıyle kayırıcı klikleşmelere kaymasına, Türk dilinin ustalarıyla tam bir diyalog kuramayışına kızabilirsiniz.»

TDK'nu benim de zaman zaman eleştirdiğim olmuştur. Bu tür eleştirileri, kurum üyesi, hem de yönetim kurulu üyesi olarak, gazete sütunlarında ve toplantılarda yapmışımdır. Eleştiri her zaman saygıyla karşılanır, karşılanmalıdır. TDK'nun yanılgıları, yanlışları yok mudur, vardır. Ama Sayın Soysal'ın belirttikleri yönde değil...

TDK, önce dışa kapalı bir kuruluş değildir. Üye sayısını 40'da donduran Türk Tarih Kurumu —tüzük gereği— bu açıdan eleştirilebilir. UNESCO'nun «gizli» sayılacak çalışmaları ile toplumun dışında kaldığı söylenebilir. Ama TDK sayısı 600'ü bulan —her çevreden, her meslekten, her görüşten— üyeleriyle içine kapalı bir kurum değildir, tam tersine aydın halkımızla iç içedir. Ödüller ve seçimlerde «kayırıcı»lık ise, hemen her derneğin, her partinin, her ödülün karşılaşabileceği bir temelsiz suçlamadır. Yine de açık söyleyeyim —bunca yıllık seçici kurul üyeliğime dayanarak— TDK ödüllerinde «kayırıcılık» diye bir suçlama geçerli sayılamaz. Böyle savlar havada kalmamalı, kanıt ve belgelerle ortaya çıkarılmalıdır.

Sayın Soysal'ın sözlerindeki en büyük yanlışa, «Türk dilinin asıl ustalarıyla tam bir diyalog kuramayış»a gelince... TDK yıllardır çağdaş yazınımızın büyük ustalarına ödüller vererek, Kuruma üye yazarak, Yönetim Kurulu'na seçerek gerçek değerlere saygısını göstermiştir. Kurum'dan ödül alanların ve kurum üyelerinin listesine bir göz atmak TDK'nun «çağdaş yazınımızın ve bilimimizin asıl büyük ustaları »ile gerçek bir diyalog kurmayı başardığını gösterir.

Dış görev sehitleri

30 Mayıs 1982

1974 yılında Amerika'da Los Angeles'de başlayan Ermeni terörü, aradan geçen sürede tırmandı. Dış elçiliklerimize ve görevlilerimize saldırı sayısı 100'ü aştı. Ermeni terörü 21 kurban aldı. Bunların arasında elçilerimiz, müsteşarlarımız, dış görevde bulunan kamu personeli ve diplomat ailelerinden üyeler var.

Dışişleri Bakanlığımız her yıl 30 mayısta bir dış görev şehidinin kişiliğinde tüm şehitlerimizi anmak için bu sene ilk töreni düzenlemiştir. Anma törenleri süregelen acı bir sorunun kamuoyunca tartışılması olanağını da sağlayacaktır. Türkiye bu sorunun üstesinden gelmek zorundadır. Şehitlerin ruhuna fatiha

ile yetinecek edilgin bir ulus olmadığımızı kanıtlayacak gücümüz vardır.

Çoğu zaman diplomatlarımızın Ermeni terörüne karşı korunması yanlış bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Önce Türk dış görevlilerinin yine Türk dış koruma görevlileri ile korunması gibi bir yöntem benimsenmiştir. Bu önlemin şimdiye değin pek yararlı olduğu görülmemiştir. Şehitler arasında koruma görevlilerinin bulunması da bunun açık kanıtıdır.

Gerçekte bir ülke diplomatlarının hayatını korumak ve güvencesini sağlamak, o diplomatın görevli bulunduğu yabancı devletin üstleneceği bir konudur. Fransa'daki ya da ABD'deki dış görevlilerimizi korumak Paris ve Washington'a düşen bir iştir. Bu kuralı artık unutmuş görünüyoruz. Öldürülen diplomatlarımızın ya da dış görevlilerimizin ağzından protokola uygun davranış ve sözlerle üzüntülerini bildirdikten sonra olayı sıradan polisin kovuşturmasına bırakan yabancı hükümetler, işi hafife almaktadırlar. Eğer kaynağı ve temelleri ABD ile Fransa'da bulunan geniş bir yeraltı terör örgütü sözkonusu ise bu örgüt Türkiye'ye düşmanlık amacını kendisine program edinmişse, sıradan, polisi aşan siyasal bir olay gündemdedir.

Bugün ABD'de ve Fransa'da yerleşik Ermeni topluluklarından kaynaklanan terör örgütlerini ortaya çıkartacak ve çökertecek bir çalışmanın yapıldığına ilişkin işaret ortada görünmüyor. Her bir cinayet sıradan polis olayı gibi ele alınıp kovuşturulmaktadır. Türkiye, bu yanlış yaklaşıma hayır diyebilmeli ve terörün siyasal kaynağını, örgütün bütününü ortaya çıkaracak bir çabayı isteyebilecek gücü kendinde görmelidir. Türkiye'nin istemi kabul edilmediği zaman da gerekli diplomatik ve siyasal yaptırımlar düşünülmelidir.

ABD ile Fransa'da istihbarat servislerinin Ermeni terör örgütleri konusunda bilgileri ne düzeydedir, hangi derinliktedir? Bir devlet kendi sınırları içinde dost ve müttefik bir devlete yönelik terör örgütünün barınmasına nasıl göz yumabilir?

Ankara konuya bu açıdan yaklaşmadıkça soruna ciddi bir çözüm bulunabileceğini sanmıyoruz. Dış görev şehitlerimizi saygıyla anarken bu gerçeği vurgulamayı görev saydık.

★★★

Çağdaş olmak

Nadir NADİ — 31 Mayıs 1982

Atatürk'ün sağlığında İstanbul'un kurtuluşu törenle kutlanırdı. Atatürk'ten sonra şimdi buna bir de İstanbul'un fethi törenleri eklendi. Çok partili döneme geçtiğimizden bu yana her yıl 29 Mayıs günü yeniçeri giysili gençler surların önünde bir araya geliyor, Ulubatlı Hasan'ı temsil eden bir yiğit burçlardan birine tırmanarak «Allah Allah» sesleriyle oraya Osmanlı bayrağını dikiyor. Törene resmi kuruluşların, Belediye ilgililerinin, kimi okulların da katıldığını görüyoruz.

Bu iki çeşit tören arasında bir çelişki var gibi geliyor bana. Bizim olan bir yurt parçası yabancıların eline geçer de biz onu kurtarırsak bu elbette her yıl kutlanmaya değer bir olaydır. Yengimizi sevinç içinde değerlendirmek doğal hakkımızdır. Ama «fetih» sözcüğü ister istemez aklımıza başkalarına ait bir toprağı zorla almışız da bununla övünüyoruz çağrışımını getiriyor. Çelişki değil mi bu?

Aradaki bağdaşmazlık sanırım şuradan doğuyor: Bir zamanlar bir ülkeyi silah gücüyle ele geçirmek doğal bir hak sayılıyordu. Çok eski çağlardan beri uluslar bugünkü yerlerine yerleşinceye dek hep böyle savaşarak, kimi zaman yenip, kimi zaman da yenilerek birbirleriyle boğuşmuşlardır. Boğuşmalar hâlâ da son bulmuş sayılmaz diyebiliriz. Zaman olmuş «fetih hakkı» hukuk biliminin de benimsediği bir kural yerine geçmiştir. Dedelerimiz İstanbul'u o kuralın olanca katılığı ile hüküm sürdüğü bir dönemde zaptetmişler, Ortaçağı kesinkes yıkıp «Yeni Zamanlar»a yolaçmışlardır.

Bugün «fütuhat devri» artık sona ermiştir. Hukuk mantığı olsun, kamu vicdanı olsun, bir ulusun ülkesini ele geçirmeyi doğru bulmuyor, gaspedilmiş hak sayıyor. Yahudilere karşı yıllardır savaşım sürdüren Filistin Kurtuluş Örgütü'nün dünya kamuoyunda topladığı sempatiye bakınız, değişen zihniyet devrimini açıkça göstermiyor mu?

Evet, İstanbul bizimdir. Fethedilmiş değil, kurtarılmıştır. 1918 yılında yabancı düşman gemileri toplarını güzelim kente çevirmiş, Boğaz girişinde halkımızı korkutmaya çalışırken, emperyalistlerin gölgesi altında bizden bir şeyler koparacağını uman Yunanlılar Ayasofya'yı yeniden kiliseye çevirecekleri günü özlemle

bekliyor, İzmir'le birlikte Megalo İdea'yı gerçekleştirmeye hazırlanıyorlardı. Eğer maksatlarına ulaşsalardı «İzmir'i, İstanbul'u zaptettik» demeyecekler, «Buraları kurtardık, Hellenizme kattık» diyeceklerdi. Bu düşleri Atatürk'ün nasıl yıktığını biliyoruz. Eskiye özlem duyan kimi çevrelerin bilmediği bir şey varsa o da Atatürk milliyetçiliğinin özünü kavrayamamış olmalarıdır.

Atatürk İstanbul'u kurtarırken yaklaşık 500 yıl önce İstanbul'u fetheden büyük komutan, büyük devlet adamı Sultan II. Mehmet'in bilmem kaçıncı torunu vatan haini VI. Mehmet, işgal kuvvetleri komutanının merhametine sığınarak gemisiyle tacını tahtını bırakıp yurt dışına kaçıyordu.

Çağımız koşullarını herkesten iyi kavrayan Atatürk İstanbul'u kurtarmak, Saltanatı devirmek ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmakla kalmadı. Megalo İdea'cıların ne denli bağnaz düşler peşinde koştuklarını ispatlamak amacıyla, Osmanlıların camiye çevirdikleri Ayasofya'yı müze haline getirerek tüm insanlığa maletti.

Bu insancıl jestin büyük anlamını bizim Osmanlı hayranı çağdışı tutucular takımı kavrayamadı. Atatürk'ü kadir kıymet bilmez bir inkârcı saydılar, halka da öyle göstermeye yeltendiler. Her yönüyle geçmişi «ihya» etmeye kalkışırken neler yapmadılar ki! Arapça ezanmış, Kur'an kurslarıymış, layik bir devlette okullara zorunlu din dersleriymiş derken işi gülünç olmaya kadar götürdüler. 30 Ağustos bayramlarında Cumhuriyet ordusunun ardından yeniçeri bölüklerini de yürüyüşe kattılar. Düşününüz: 14 Temmuz ulusal günü nedeniyle Paris'te yapılan geçit resmine IV. Henri devrini canlandıran bir birliğin eşlik etmesini, ya da (şimdi hiç görülmüyor ya) Kurfürstendamm'da modern Alman askerlerinin ardı sıra II. Frederik silahşörlerine yer verilmesini... Olası mıdır bu? Kuşkusuz dedelerimizi yadsıyor değiliz. Onların torunları olmanın bilincindeyiz. Ama bunu geçmişi güncel kılarak, geçmişe özlem duyarak yapamayız, buna hakkımız yoktur.

Bir çağ göçmüş, yeni bir çağ doğmuştur ve dünya hızla değişmektedir. Hiç bir güç Türkiye Cumhuriyeti'ni eskiye dönüştüremeyecektir. Bunu kavrayamayanların çabası boşunadır.

Bu gerçeği yeni kuşaklara yanlış anlatmayalım!

AYIN DÖKÜMÜ

1 Mayıs
— Falkland Savaşı başladı. İngiltere denizden ve karadan saldırdı.
— ABD Falkland'da İngiltere'yi desteklediğini açıkladı.
— Türkiye B.M. 3. Deniz Hukuku Konferansı'nda ortaya çıkan Deniz Hukuku Sözleşmesine aleyhte oy kullandı.

2 Mayıs
— Küba, Falkland'da Arjantin'i desteklediğini açıkladı.

4 Mayıs
— Ecevit'in ikinci tutuklama kararı kaldırıldı.
— Yüksek Hakem Kurulu kararı açıklandı: 1982'de sona eren toplu sözleşmeler için yüzde 15 artı 3000 lira zam yapıldı.

5 Mayıs
— Boston Fahri Konsolosumuz Okan Gündüz Ermeni teröristler tarafından öldürüldü.

6 Mayıs
— İngiltere BM'nin Falkland'da ateşkes çağırısını reddetti.

7 Mayıs
— Gazetemiz **Cumhuriyet** 59 yaşına bastı.
— Genel Kurmay Başkanlığı'nın yayınladığı raporda sıkıyönetim davalarında 19 bin tutuklu, 6 bin hükümlü bulunduğu açıklandı.

13 Mayıs
— ABD Dışişleri Bakanı Haig Ankara'yı ziyaret ediyor.
— Türkmen Haig'le birlikte gelen gazetecilere: «Atina'ya verilecek ödün yok,» dedi.

15 Mayıs
— Ankara'da bulunan Haig Türk-Yunan ilişkilerinde barış istedi.

16 Mayıs
— Devlet Memurları Yasası'nda yapılan değişiklikle memurlar göreve yemin ederek başlayacak.

18 Mayıs
— Dışişleri Bakanı Türkmen NATO Konseyi toplantısında: «Türkiye'ye ekonomik bakımdan zarar vermek suretiyle demokrasi süreci güçlendirmeyi düşünmek saflıktır,» dedi.
— Bülent Ecevit'in CHP soruşturmasıyla ilgili olarak ifadesi alındı.

19 Mayıs
— Ulusu'nun bugün başlayan KTFD ziyareti,

Kıbrıs'a Başbakan düzeyinde ilk ziyaret.

— Doların değeri 156 lira oldu.

22 Mayıs

— Türk-İş Genel Kurulu öncesinde Genel Başkan İbrahim Denizcier adaylıktan çekildi.

24 Mayıs

— Barış Derneği davası açıldı: 30 sanık için 8-30 yıl hapis isteniyor.

— İran Kuvvetleri Hüremşehr'i Irak işgalinden kurtardı.

25 Mayıs

— Askeri Savcı yeniden Bülent Ecevit'in ifadesini aldı.

26 Mayıs

— Bayındırlık eski bakanlarından Şerafettin Elçi'nin Yüce Divan'da yargılanmasına başlandı.

— ABD Senatosu dış ilişkiler komisyonu Türkiye'ye 400, Yunanistan'a 280 milyon dolar askeri yardım yapılmasına karar verdi.

27 Mayıs

— Eski Cumhurbaşkanlarından Cevdet Sunay öldü.

— SSCB'de Yuri Andropov «Başka görevleri bulunduğu» gerekçesiyle KGB Başkanlığı'ndan ayrıldı.

28 Mayıs

— Türk-İş Genel Başkanlığı'na Şevket Yılmaz seçildi.

30 Mayıs

— Maden yasasında özel sektör yararına de ğişiklikler yapıldı.

Cumhuriyet

YARIN MUTLAKA HİSARBANK'A GELİN. KAZANIN.

59. Yıl: Sayı: 20794 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 23 Haziran 1982 Çarşamba

Kastelli yurt dışına kaçtı

Yakın çalışma arkadaşları kaçışı doğruladı

Haber Merkezi — Banker Kastelli Yönetim Kurulu Başkanı Cevher Özden'in önceki gün eşiyle birlikte yurt dışına kaçtığı belirlendi. Cevher Özden hakkında İstanbul ve İzmir nöbetçi mahkemeleri tarafından verilen gıyabi tutuklama kararının İnterpol'e iletildiği bildirildi. Edinilen bilgilere göre, Cevher Özden pazar günü 16.35'de beraberinde eşi Mukadder Özden olduğu halde İsviçre Havayolları'na (Swissair) ait bir uçakla Zürih'e gittiği, buradan Lozan'a geçtiği bildiriliyor. Kastelli operasyonu Pazartesi geceyarısı Cevher Özden'in Çifte havuzlardaki evine yapılan baskınla başladı. Saat 01 dolaylarında Eski Dormen yalısında 7 numaralı dairesine gelen polisler Cevher Özden ve eşini bulamadılar. Bunun üzerine 4 numarada oturan Cevher Özden'in üvey oğlu Cemil Bahadır ve ailesi ifadesine başvurulmak üzere götürüldüler.

Çifte havuzlar'daki Eski Dormen yalısının kapıcısı Düzgün Varol dün öğle saatlerinde bahçeyi düzenlemekle meşguldü. Cevher Özden'i en son ne zaman gördüğü sorusuna şu karşılığı verdi: «Cevher Bey, cumartesi günü evdeydi. Pazar, sabah 11'e doğru işe çıktım... (Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Devlet 3 şirketine el koydu

Sıklar: Bankalar Devlet güvencesi altındadır

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Merkez Bankası Başkanı Osman Şıklar, dün Cumhuriyet'e yaptığı açıklamada, Kastelli olayının ağırlıktaki payı, etkisi ne bir bankaya bırakarak, tasarruf sahipleri açısından kayıp duyulacak bir şey olmadığını belirtti ve «bankalar devlet güvencesi altındadır» dedi.

Banker Kastelli [illegible] karar önceki akşam oluşturuldu. Milli Güvenlik Konseyi ile Ulusu hükümetinin ekonomik işlerinden sorumlu Başbakan Yardımcısı Turgut Özal, Maliye Bakanı Kaya Erdem ve Banker Kastelli'nin bir üst düzey sorumlusu Çankaya'da biraraya geldiler. Bakanlar Kurulu ilgili Bakanlarla konuyu görüşmek için toplantıdaydı. (Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

- Mevduat sertifikaları karşılıkları bankalarca zamanında ödenecek. Tahviller için de vadelerine göre ödeme kolaylıkları getirilecek.
- Bankalardan mevduat çekilmesi halinde Merkez Bankası bu bankalara krediler için kolaylık sağlayacak.
- Tasfiye için mahkemelere başvuru süresi 13 ekime kadar uzatıldı.
- Hükümet, Tasfiye Kurullarına yardımcı olmak üzere bir ya da birkaç bankayı görevlendirebilecek.

HABERİ 11. SAYFADA

MUKADDER VE CEVHER ÖZDEN: 7 çocuklu aile.

Nasıl başladı, nasıl gelişti?

Kendisini «parasına Lüks Normal» olarak tanımlayan Cevher Özden, Trabzon'un Kastel köyünden çıkıp İstanbul'da Paşabahçe'ye yerleşen bir manifaturacının oğlu. Ama onu herkes asıl ününe kavuştuğu «Banker Kastelli» adıyla tanıyor...

60'lı yıllarda, elindeki çantasından başka bir şeyi bulunmayan Cevher Özden, 80'li yıllara gelince, «Banker Kastelli» oluyor ve milyarlarla oynamaya başlıyor. Milyarlarca lirayı «alıyor, veriyor...» Cemse... (Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

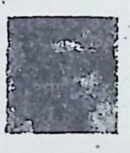
Beyrut'ta top sesleri dinmiyor

BEYRUT — [illegible]

(Arkası 3. Sayfada)

REAGAN, BEGİN'İ DESTEKLİYOR

HABERİ 3. SAYFADA

Cumhuriyet Beyrut'ta — Cengiz ÇANDAR bildiriyor

"Bu İsrail değil, Amerikan işgalidir,,

Arafat: Silahları bırakmayacağız

BEYRUT — [illegible]

Org. Ersin yasa önerisi verdi

21 yaşını bitirenler halk oylamasına katılacak

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible]

ABU İYAD'IN ÖNERİLERİ

[illegible] (Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

Dünya yerle bir olmuş sanki..

- Sur'da top atışlarıyla ikiye bölünmüş evler, sağlam kalmamış arabalar, limanda batık gemiler..

SUR (Güney Lübnan) — [illegible]

Cumhuriyet Güney Lübnan'da — Yalçın DOĞAN bildiriyor

(Arkası 3. Sayfada)

Ege'den Akdeniz'e

Tatlı Sular — Tuzlu Sular

Melih Cevdet ANDAY

Bozdağ ve Gölcük

BOZDAĞ — [illegible]

(Devamı 7. sayfada)

olayların ardındaki GERÇEK

Yanılmayı Yeğlerdik

[illegible] (Arkası 8. Sayfada)

Arjantin 1984'de demokrasiye geçiyor

Haberi 3. sayfada

GÖZLEM — UĞUR MUMCU

Dinlence ve Söylence...

«Dinlence» [illegible] (Arkası 8. Sayfada)

Güney Sanayi'de üretim durduruldu

ADANA (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible] (Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

— KEMAL SATIR «JOHNSON MEKTUPLU» GÜNLERİ ANLATIYOR

(10. SAYFADA)

Bir kongrenin ardından...

İlhan SELÇUK — 2 Haziran 1982

Türk-İş'in Genel Kongresi bitti.

Genel Başkan değişti.

Ama Türk-İş'te bir şey değişti mi? Ya da bu değişimin bir anlamı var mı?

İşçi Konfederasyonu'nda Genel Başkan'ın değişmesi bizde az görülen bir olaydır. Türk-İş'in rahmetli Genel Başkanı Seyfi Demirsoy ölünceye değin koltuğunu korumuştu. Demirsoy'dan sonra Genel Başkan olan Halil Tunç sağlık nedenleriyle çekildi ve belirli kadro içinden İbrahim Denizcier Konfederasyon'un başına geçti; şimdi de nöbeti Şevket Yılmaz aldı.

Ama Türk-İş'te değişen ne?

⁂

Türk-İş dünyasındaki kadrolaşma aşağı yukarı bellidir. Her sendikanın başında değişmeyen yöneticiler bulunur; bu yöneticiler kendilerini seçecek delegeleri yukarıdan aşağıya belirlerler; saptanan delegeler de aşağıdan yukarıya doğru bir görüntü içinde yöneticilerini seçerler. Bu mekanizma, çıkrıklı bostan kuyusundaki kova gibi, bir aşağıya, bir yukarıya, yıllardan beri işler durur, gider gelir... Genel Kongre'de eski Genel Başkan Halil Tunç'un söyledikleri ilginçtir:

— Arkadaşlar, Turgut Özal'ı haksız yere eleştiriyorsunuz; o İşveren Sendikası Başkanıdır.

Evet, «İşveren Sendikası Başkanı Türkiye ekonomisinin 1 numaralı patronu»dur; Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide de uygulanan ekonomik programın Sosyal İşler Bakanıdır. Bu durumda Türk-İş'teki Genel Başkan değişmişse; anlamı ne?

★

Ülkemizde sendikacılık 27 Mayıs devrimi ve 1961 Anayasası'yla toplumsal yaşama geçirildi. Bu birinci aşamadır. 1967'de DİSK'in kurulması ikinci aşamadır. DİSK yöneticileri bugün yargılandıkları için o konuya ilişmek yasaktır. Bunun için yalnız Türk-İş'ten söz açıyoruz. 1967'den bu yana Türk-İş'in üye ve sendika sayısı sürekli azalmıştır. Bu gösterge, ülkemizdeki işçi kesiminin toplumsal eğilimlerini yansıtır ve Türk-İş sendikacılık anlayışının aşınıp eskidiğini gösterir.

Peki, acaba gelecekte Türkiye'de sendikacılık nasıl olacak? Hangi koşullar benimsenecek?

★

Şimdiden bu soruya yanıt vermek çok zordur. 11 Eylül 1980'de Türkiye'de sendikacılığın yıprandığını, aşındığını, terör baskısı altında kaldığını görmek gerekir. Bütün ülkeyi boydan boya saran bunalımdan sendikacılığın soyutlanmasına olanak var mıydı, Ne var ki bu gerçek artık aşılmış Türk-İş sendikacılığının bundan böyle geçerli olabileceğini de göstermez. Öyle sanıyorum ki Türk-İş'in yöneticileri bu ikinci gerçeği göremiyorlar.

Bugün sessizlik içinde bulunan işçi kesiminin ne düşündüğünü saptamaya olanak yok; ama işçi kesiminin «en-az ücret»i Halil Tunç'un deyimiyle «işveren sendikası başkanı» eliyle saptanmaktadır. Sessiz işçi yığınlarının olanbitenleri değerlendirmeden izlemesi olası mı?

★

Kimi zaman tepkiler aşırı eylemlerle gösterilir; bu gereksiz çıkışların ülkeye ve en çok işçiye zararlı olduğunu geçmişte gördük; yaşadık. Kimi zaman tepkiler yüreklere gömülür; bilinçlere işlenir; belleklere yazılır ve günü gelince en dar yasal olanaklar bile öyle bir değerlendirilir ki... Türk-İş yöneticileri de şaşırır.

Kırk katır mı, kırk satır mı ?

Şükran KETENCİ — 3 Haziran 1982

Türk-İş'in yeni Genel Başkanı Şevket Yılmaz, ilkeleri, yöntemi bize göre çarpık olsa da, genel kurul çalışmalarından, hiç değilse, kendisi, ekibi, ittifakları için «zafer» denebilecek bir sonuçla çıktı.

Birkaç günlüğüne olsun, başarılı sonuçlanmış bir genel kurulun yorgunluğunu çıkarmak, başarının hazzına varmak «nasibi» değilmiş. Genel kurul çalışmaları içinde birdenbire alevlenen, çok önemli bir sorunun içinde buluverdi kendini. Şimdi «kırk katır mı?.. kırk satır mı istersin?..» sorusu ile karşı karşıya, «ikisini de istemem» diyebilme şansı da tanınacak gibi görülmüyor.

YHK'dan sonra, Türk-İş Genel Kurulu boyunca en çok eleştirilere hedef olan Devlet Bakanı Turgut Özal, çok kesin bir açıklama yaptı. «Kıdem tazminatı ile bağı koparılmadıkça asgari ücretin artırılamayacağını, Hükümetin görüşünün ortada olduğunu» söyledi. «Onlar sadece, kendilerine ve bazılarına da fayda sağlayacak olan kıdem tazminatı tavanını yükseltmeye çalışmaktadırlar» diye ekleyerek, bize göre gerçekten doğru olmayan, haksız bir suçlama yöneltti.

Kıdem tazminatı tavanının asgari ücrete bağlanması, sendikacıların görüşü, ya da önerisi ile olmamıştır. Kıdem tazminatını sınırlayan yasa değişikliğinde, Sayın Turgut Özal'ın imzası vardır. Yasa tekniği açısından, yanlışlık söz konusu ise, sorumluluk sendikacıların değil, yasayı hazırlayanlarındır. Şimdi fiyatlar karşısında, yaşama ücreti olan asgari ücret, pazarlık konusu olamaması gereken asgari ücret, anlamını yitirince, bu konuda söylenecek söz kalmayınca, «işçiyi değil, kendi kıdem tazminatlarını düşünüyorlar» demek haksızlıktır. Hele SSK istatistikleri asgari ücretle çalışanların 600 bin civarında olduğunu, bütün sözleşmeli ve sigortalı çalışanların ücret ortalamasının 15-16 bin lirayı geçmediğini sergilerken, asgari ücretin yükseltilmesi sadece asgari ücretle çalışan 600 bin civarında sigortalı işçiyi değil, sigortasız çalışan milyonları da etkilemektedir. Daha da önemlisi YHK'nun ilke kararlarını yeniden gözden geçirmesini, ücret artış oranlarını değiştirmesini zorunlu kılabilecektir. Çünkü pek çok iş yeri ve birçok iş kolunda, ücret ortalamaları, bunca yinelenen sözleşmelere rağmen asgari ücretin çok tsünde değildir. Yeni bir ayarlama zorunlu olabilecektir. Sözün kısası asgari ücretin yeniden düzenlenmesi, öncelikle ve ivedi olarak, asgari ücretle çalışanları, düşük ücretlileri, sözleşmesiz, sigortasız yasalar dışı koşullarda çalıştırılmaya zorlananları ilgilendirmektedir.

Asgari ücrette ne kadar olacağı belirsiz bir artış karşılığında, kıdem tazminatı hakkından sürekli olacak ve çok ciddi boyutlu özveriler, kayıplar istenmektedir. Formüllerden biri kıdem tazminatının tavanının dondurulması, bir diğeri bugünkü tavanın da altına inişi sağlayacak yeni hesaplama yöntemi, bir üçüncüsü fon tasarısı ile birlikte kıdem tazminatının memur emeklilik ücretine dönüştürülmesidir. Kıdem tazminatına ilişkin bugünkü yasa düzenlemesi, yasa tekniği açısından yanlış olabilir, ama bir hakkın özüne yönelik olmayan zorunlu bir düzeltme gerekçesi ile diğer bir hakkın özüne yönelik kısıtlama, hak verilmesi değil, ancak hak kısıtlaması olabilir.

Türk-İş'in yeni Genel Başkanı gerçekten çok güç durumdadır. En büyük işçi kuruluşunun başı olarak, bu önerilerden hiç birine yanıt verebilecek durumda da değildir...

Bülent Ecevit tahliye oldu

4 Haziran 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 numaralı Askeri Mahkemesi'nde yurt dışında asılsız haberler neşrettiği ve MGK'nin 52 numaralı bildirisine muhalefe tettiği savı ile yargılanan feshedilen CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in dün yapılan ilk duruşmada tahliyesine karar verildi ve Ecevit karardan hemen sonra tahliye edildi. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'nin büyük salonda yapılan duruşmada dinleyici bölümünün tamamen dolu olduğu görüldü. Saat 09.30'da başlayan duruşmadaki dinleyiciler arasında, kapatılan CHP'nin yöneticilerinin ve eski parlamenterlerin de bulunduğu izlendi. Ecevit'in savunma avukatlığını Orhan Tosun, Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü üstlendiler. Bu arada bazı avukatların da dinleyici bölümünde duruşmayı izledikleri görüldü. Mahkeme Heyeti Başkanı Albay Mustafa Çerezci, Duruşma Yargıcı Turgut Altay ve Yargıç üye Yüzbaşı Necmettin Özkan'dan oluşuyordu. İddia makamında ise Askeri Savcı Albay Nurettin Soyer vardı. Ecevit'in tutuklu bulunduğu Ordu Dil ve İstihbarat Okulu'ndan görevli er ve subayların gözetiminde duruşma salonuna getirilmesinden kısa bir süre sonra, mahkeme heyeti ve Askeri Savcı yerlerini aldılar ve duruşma başladı.

Duruşmada önce lacivert bir takım elbise giyen ve gayet sakin görünen Bülent Ecevit'in kimliği saptandı. Kimlik saptamasının tamamlanmasından sonra Askeri Savcı Albay Nurettin Soyer iddianameyi okumaya başladı.

İddianamede Ecevit'in Danimarkalı Jan Stage'a demeç verdiği ve bu demecin «Bülent Ecevit generallerin namlularına meydan okuyor» başlığı altında Norveç gazetesi Arbeiterbladet'ta 1 Nisan 1982'de yayınlandığı ileri sürüldü. Ecevit'in bu demeçle Türk Ceza Yasası'nın 140. maddesinde belirtilen «Devletin hariçteki itibar veya nüfuzunu kıracak şekilde devletin dahili vaziyeti hakkında yabancı bir memlekette asılsız veya maksada müstenit, havadis veya haberler neşrettiği veya milli men-

faatlere zarar verecek herhangi bir faaliyette bulunduğu» ve Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı bildirisine aykırı davrandığı iddia edildi. Ecevit'in TCK'nun 140. ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası uyarınca 5 yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına çarptırılması istendi.

İddianamede Ecevit'e ait olduğu belirtilen sözkonusu yazıdan bir bölüm alınarak, mülakatın yapılmış olmasının kesinleşmesi halinde suçun kesinleşeceği kaydedildi. Daha sonra Danimarkalı gazeteci Jan Stage'ın, Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla gönderdiği açıklamaya yer verildi. Gazeteci Stage bu açıklamasında Ecevit'le görüştüğünü ancak bu görüşme sırasında teyp kullanmadığını ve not almadığını, yazısının Ecevit ile görüşme dışında edindiği bilgilere dayandığını bildirdiği açıklandı. İddianamede Ecevit'in lehine ve aleyhine olan kanıtlara ve açıklamalara yer verilerek, takdirin mahkemeye bırakıldığı dile getirildi.

İddianamenin okunmasının tamamlanmasından sonra, Ecevit'in iddialara karşı sorgusuna başlandı. Ecevit, sorgusuna, «Bir Norveç gazetesine verdiğim iddia olunan, fakat vermediğim haftalar önce tüm kanıtlarıyla ortaya çıkan bir demeç nedeniyle iki aya yakın süredir tutukluyum.» diye başladı.

Ecevit, 12 nisan günü Askeri Mahkeme'de sorgusunun yapılması sırasında söylediğini belirttiği «Türkiye'nin saygınlığına gölge düşüren, şimdiye kadar benim söylediklerim değildi, söylediklerimden ötürü yargılanmamdı» sözlerini anımsattı.

Tutuklanması üzerine bazı yabancı gazetelerde yayınlanan yazılara değinen Ecevit sözlerini şöyle sürdürdü:

DEVLETİN SAYGINLIĞI

«Devletimizin dışardaki saygınlığının böylesine zedelenmesinin bir tek nedeni vardı: dünyanın öbür ucundan, Okyanuslar ötesinden bile farkedilecek kadar belirgin bazı haksızlıklar oluyordu Türkiye'de... Benim başıma gelenler bunların bir örneği idi.

Son aşamada başıma gelenleri şöyle özetleyebilirim:

- Bir Norveç gazetesine vermediğim bir demeçten ötürü tutuklanmam istenmişti.
- Bir askeri mahkeme, yeterli kanıt bulunmadığından, tutuklanmam istemini reddetmişti.
- Fakat, askeri mahkemenin bu kararına karşın serbest bırakılmadım. Tutuklanmamın mahkemece reddedildiğini duyar duymaz, Komutanlık, alelacele, hiç bir incelemeye ve gerçeğe dayanmadığı daha o gece ortaya çıkan bir karar hazırlattı ve bu kez de BBC'ye bir demeç verdiğim iddiasıyla beni gözaltına aldırttı.

Oysa, o gece, bu karardan daha birkaç saat sonra, BBC, benim böyle bir demecim olmadığını açıklıyordu.

- BBC'ye demeç iddiasının tutmadığı anlaşılınca, Komutanlık, bir Norveç gazetesinde çıkan ve bana ait olmayan demeçle ilgili olarak tutuklanmanın reddine itiraz etti. O konuda yeniden tutuklandım.
- Tutuklanmamın mahkemece reddedildiği tarihte, demeci benim verdiğimi gösterir bir kanıt yoktu. Tutuklanmamı izleyen günlerde ise, öyle bir demeç vermediğimin kesin kanıtları bile ortaya çıktı. Ona rağmen tutukluluğum sürdürüldü.

SAYGINLIĞA KİM GÖLGE DÜŞÜRÜYOR?

Ve ben şimdi, iki aya yakın süredir, vermediğim demeçlerden, söylemediğim sözlerden ötürü tutuklu bulunuyorum ve Türkiye'nin dışardaki saygınlığına zarar verdiğim iddiasıyla yargılanıyorum.

Oysa Türkiye'nin dışardaki saygınlığına gölge düşüren, benim söylediklerim değil, işte bu tür davranışlardır.

Onun için de, 140. maddenin bana uygulanmak istenmesi bir çelişkidir. Ben mart ortalarında demeç vermeyi kestim. Demeç verdiğim sıralarda söylediklerimin neden suç sayıldığını, neden yargılanmama ve hapsedilmeme neden olduğunu bile anlayamayanlar, sustuğum zaman, demeç vermediğim zaman tutuklanmamı, yargılanmamı, üstelik çok daha ağır biçimde cezalandırılmak istenmemi, doğal olarak ,hiç anlayamamaktadırlar.

Türk devletinin dışardaki saygınlığının zedelenmesi, benim yüzümden değil, böyle durumlar yüzünden oluyor.

Dışardaki yayınları, tepkileri öne sürerek, onların ardına sığınarak kendimi kurtarmaya çalışıyor değilim. Ne o yayınların yapılmasına neden olan benim, ne de o yayınlardan kendim için yararlanmaya kalkışırım. Ama, bana karşı ağırlaştırılarak sürdürülen davranışların yarattığı olumsuz etkilerden bile benim suçlu gibi gösterilmemdeki haksızlığı, çelişkiyi vurgulamak için belirtiyorum bunları...

NE YAPMAM İSTENİYOR?

Ne yapmam istendiğini, nasıl davranmam beklendiğini de anlayamıyorum.

- Siyasetten ayrılmam isteniyor, ayrılıyorum. Yetmiyor.
- Mesleğim olan gazeteciliğe dönüyorum, «olmaz» deniyor. Gazeteciliği de bırakıyorum. Yine yetmiyor.
- Bir noktadan sonra demeç vermeyi, düşüncelerimi açıklamayı kesiyorum o da yetmiyor.

KAHRAMAN OLMAK...

Üstelik bu kez, vermediğim demeçlerden, söylemediğim sözlerden dolayı çok daha ağır

suçlamalarla yargıç önüne çıkarılıyorum, tutuklanıyorum ve bunlar yetmezmiş gibi, «kendimi tutuklatmak, hapsettirmek suretiyle kahraman olmaya» çalıştığım ve devletimizin dışardaki sayıgnlığına gölge düşürdüğüm gibi ithamlara uğruyorum.»

Mart ayı ortalarından beri gazetecilere demeç vermeyi bıraktığını vurgulayan, Ecevit, «Bu kez de, benim ağzımdan, vermediğim bir demecin yayınlanması durumuyla karşılaştım ve (devletin dışardaki saygınlığını kırmış) olmakla suçlandım» şeklinde konuştu. Söz konusu demeci vermediği konusunda çeşitli kanıtlar bulunduğunu belirten Ecevit, bu kanıtların olmaması halinde bile demeci vermediğini söylemesinin yeterli kabul edilmesi gerektiği görüşünü savundu.

DANİMARKALI GAZETECİ

Bülent Ecevit, Danimarkalı gazetecinin dürüst davrandığını belirterek, «Benim kendisine demeç vermediğimi, dünyanın öbür ucundan, savaşı izlemek için gittiği Arjantin'den, Türkiye'ye imzalı, tasdikli belgeler göndererek açıkladı. Bu belgeleri gönderirken de, kendi meslek yaşamını tehlikeye düşürmeyi göze aldı» dedi.

Tanıkların da demeç vermeyi bıraktığını doğruladığını dile getiren Ecevit şunları söyledi:

«Ama tutukluluğum yine sürdürüldü. Şimdi konu mahkemenin önündedir. Benim mahkûm edilmem, cezalandırılmam gerektiği, yargı organları dışında, yasalara aykırı olarak, önceden açıklanmış olsa bile, mahkemenin, hiç bir etki altında kalmaksızın karar vereceğine güveniyorum.

Türkiye'nin dışardaki saygınlığına, benim yüzümden değil, fakat, bana yapılan muameleden dolayı verilmiş zararın da, ancak, mahkemenin adil kararıyla, bir ölçüde giderilebileceğine inanıyorum.»

KENDİ İŞLEVİM DEĞİL

«Havadis veya haber yaymanın» kendi işlevi olmadığını söyleyen Ecevit ,söz konusu yazıdaki kendi sözlerinin haber bölümlerinden yazının yazılış biçimi nedeniyle kolaylıkla ayrılamadığını belirtti. Yazının kendisine ait olamayacağı konusunda örnekler veren Ecevit, yazıda geçen «Biz CHP'li soyalistler», «darbe» sözlerini hiç bir zaman kullanmadığına dikkati çekti.

Ecevit, yazıda kendisinin yapamayacağı bazı bilgi yanlışlıkları da bulunduğunu vurgulayarak, söz konusu yazının bir bölümünün Norveç televizyonunda yayınlanan demeci ve Der Spiegel'de yayınlanan yazısının bazı parçalarının değiştirilerek aktarılmasından oluştuğunu dile getirdi.

HESABINI VERİRİM

Ecevit, «Belli ki, Danimarkalı yazar, benden demeç alamayınca, muhayilesine başvurmanın dışında, o mülakatımla yazımdan da yararlanmıştır» dedi.

«Söylediklerimin hesabını veririm, haksız da bulsam cezasına katlanırım. Ama, söyleyemediklerimin hesabı benden sorulamaz» diyen Ecevit, sorgusunun son bölümünde şu görüşleri dile getirdi:

«Ben yurduma karşı ödevlerimi, ne hükümette, ne muhalefette, ne de siyaset dışına itildiğimde unuttum.

EGE'DE

Ege'de yıllardır uyutulan haklarımızın uluslararası gündeme getirilmesini, Kıbrıs'ta Türklerin özgürlüğe ve güvenliğe kavuşturulmasını, Karadeniz'in yarıya yakınının Türk kıt'a sahanlığı olarak tescilini, ağır baskılara karşın haşhaş yasağının dünyada ulusumuza saygınlık kazandıracak kuralarla kaldırılmasını, yıllar sürmüş olan bir dış ambargonun hiç bir ödün verilmeksizin sona erdirilmesini, ödeyemediği borç yükü altında ezilen Türkiye'ye, geniş dış kaynakların, kimseye boyun eğmeksizin sağlanmasını ve demokratik ülkeler topluluğunda, Türkiye'nin, bir sınır bekçisi gibi değil, eşit bir ülke gözüyle görülme hakkının vurgulanmasını, hükümet dönemlerimizde, bana, hükümete ve partime kimsenin hatırlatmasına gerek olmamıştır.

NE İÇİN ÇABA GÖSTERDİM?

12 Eylül 1980'den sonra, tüm siyasal haklarımın kaldırıldığı, özgürlüklerimin kısıldığı bir dönemde bile, üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşlarla ilişkilerimizin kesilmemesi için çaba gösterdim. Rejimin geleceğinden kaygı duyan bazı Batılı çevrelere, ulusumuzun demokrasiye bağlılığı konusunda güvence verdim, ülkemize yardımların hangi gerekçelere bağlanarak sürüdürüleceği konusunda, dost ülkelerin devlet ve siyaset adamlarına, gerektikçe, çözümler önerdim. Bu dönemde de bana yurt ödevimi kimsenin hatırlatmasına gerek yoktur.

YURTTAŞLIK ÖDEVİ

Hiç bir yetkim ve sorumluluğum olmadığı zaman da, devletimin ve ulusumun saygınlığını ve haklarını korumaya çalışmayı bir yurttaşlık ödevi sayarım. Bir insanın tüm özgürlüklerini kısan ve kaldıran yasalar çıkarılabilir, ama, bir insanın yasalarla ne ulus sevgisi yasaklanabilir ne de devletine, yurduna ve ulusuna karşı ödev ve sorumluluk bilinci sınırlandırılıp yönlendirilebilir.

Bir insan bazı iktidarları beğenmeyebilir, eleştirebilir, ama, bu devletin saygınlığına zarar vermek değildir. İktidarlar değişir devlet kalır.

Bir insan, ülkesi için tasarlanan rejimden kaygı duyabilir, tasarlanandan daha demokratiğini isteyebilir. Ama, ulusunu daha iyisine

lâyık görmek suç değildir.»

Ecevit, sorgusunun tamamlanmasından sonra sorgusuna asıl olmak üzere 14 sayfalık bir metni mahkemeye sundu.

ECEVİT EVİNDE

Mahkemenin tahliye kararı vermesinden sonra Ecevit, yine askeri bir araçla Ordu Dil ve İstihbarat Okulu'na götürüldü.

Ordu Dil ve İstihbarat Okulu'nun çıkış kapısında saat 14.30'dan itibaren basın mensupları beklemeye başladılar. Rahşan Ecevit saat 14.55 sıralarında arabayla gelerek, okula girdi. Ecevit'in avukatları da bir süre sonra okula geldiler. Ecevit'in tahliye edilmesine ilişkin yazı saat 15.55 sıralarında Ordu Dil ve İstihbarat Okulu yetkililerine iletildi.

Bu arada kapıda, kapatılan CHP'nin Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Üstündağ ile bazı vatandaşların da beklemeye başladıkları görüldü.

Bülent Ecevit saat 16.25'te eşi Rahşan Ecevit ile birlikte sarı murat bir arabayla Ordu Dil ve İstihbarat Okulu kapısından çıktı. Ecevit kapıdan çıkarken kendisini kapıda bekleyenlere el salladı.

Ecevit daha sonra kendisini izleyen arabalar ve koruma polisleri eşliğinde Oran Sitesi'ndeki evine geldi. Oran Sitesi'ndeki evinin kapısında kendisini bekleyenlerin «Geçmiş olsun» dileklerini kabul etti. Ecevit'in 4. kattaki evine çıkmasından sonra kendisini getiren arabada bulunan küçük bir televizyon, bir radyo ve valizi de yukarıya çıkarıldı.

Ecevit, evinde gazetecileri kabul etti. Gazeteciler bir süre Ecevit'in eşi Rahşan Ecevit'le birlikte fotoğraflarını çektiler. Ecevit, geçmiş olsun dileklerini kabul ettikten sonra Mustafa Üstündağ'a, «Görüşmeyeli bir ay iki hafta oldu değil mi?» dedi.

hayvanlar — **GÜLGEÇ**

5.6.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Düşmanlık, dostluk ...

5 Haziran 1982

İnsanlar, halklar, uluslar birbirlerine niçin dost olurlar, niçin düşmanlaşırlar? Bu soru üzerinde düşünmeden dostluk ya da düşmanlık edebiyatı yapmak bilinçsizliktir. Akıldan yoksun duygusallığa anlayışla bakılsa bile, bu tür yaklaşımlar sakıncalar yaratabilir.

Son günlerde Batı Almanya'da Türk düşmanlığı üzerine çok yayın yapılıyor. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da Nazilerin Yahudi düşmanlığı yaşanmıştır. Acaba benzeri bir olayla mı karşı karşıyayız? 1930'larda Yahudi düşmanlığı Almanya'nın resmi devlet politikasıydı. Bugün böyle bir şey yoktur. 1930'larda Almanya'da Yahudiler, ekonomiyi denetleyen büyük sermaye gücünde etkindiler. Bugün Almanya'daki Türkler, tabandaki emekçilerdir.

Ne var ki, her iki olayın kökeninde ekonomik nedenlerin bulunduğunu görüyoruz. Bunun içindir ki konuyu «dostluk - düşmanlık» gibi duygusal gerekçelerle ele almak yanılgı olacaktır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyüyen kapitalist ekonomiler sürecinde Federal Almanya'ya işgücü gerekmişti. Çeşitli ülkelerden ve bu arada Türkiye'den «işgücü dışalımı» yapıldı. Bu alış - veriş, Türk - Alman dostluğundan doğmuyordu.

Aradan zaman geçmiş, köprülerin altından çok su akmış, dünya ekonomik bunalımının süreci hızlanmış, Batı Almanya da bundan payını almıştır. Artık, Bonn «işgücü dışalımı»na gereksinme duymuyor. Elinden gelse «işgücü dışsatımı» yapacak; yabancı işçileri ülkelerine geri dönderecek. Alman halkı da artan işsizlik karşısında, başta Türkler olmak üzere, yabancı işçileri, kendi çıkarlarına ortak bir gereksiz rakip gibi görmeye başlamıştır.

«Türk düşmanlığı» denen olayın kökeninde yatan nedenler açıktır. 20 yıldır Türk işçisini barındıran Alman, bir sabah uyanıp «Türk düşmanı» olmamıştır.

Basının görevi halklar arasında düşmanlıklar yaratmak değil, dostluğun ve barışın gelişmesini sağlamaktır. Ne yazık ki duygusal sömürü, tiraj yarışında hoşgörü ile karşılanıyor. Federal Almanya'da «Türk düşmanlığı» edebiyatı pompalanıyor.

Bu yöntemlerle ne bir yere varılabilir, ne de bir sorun çözümlenebilir. Sorunların çözümlenmesi için önce olaya sağlıklık bir yaklaşım, ilk koşul değil midir?

★★★

İsrail, Lübnan'ı işgal ediyor

ABD'den yeşil ışık yandı mı?

Cengiz ÇANDAR yazıyor

Tanklar Sur kentine ilerliyor

Suriye hükümetinin resmi bildirisinde Lübnan'daki kuvvetlerinin İsrail birlikleriyle «dolaysız olarak karşı karşıya geldiği» açıklandı.

Polatlı yakınlarında 2 otobüs çarpıştı

33 ölü, 26 yaralı var

Maç öncesi ve sonra

Almanya'da «Türk düşmanlığı»

Altan ÖYMEN

Yabancı değil, Türk sorunu var

7.6.1982

Kelepçe

olayların ardındaki GERÇEK

7 Haziran 1982

Kelepçe sorunu Türkiye'de yeni bir olay değildir. Tek partili yönetimden beri zaman zaman gündeme girer. Eskiden tutukluları caddelerde elleri kelepçeli olarak ve yürüterek duruşmalara getirir, götürürlerdi. Çoğu partal giysili yurttaşların sergiledikleri görüntü, kamuoyunda tepkilere, basında eleştirilere yol açtıkça durum değişti.

Ne var ki durum tümüyle değişmiş sayılamaz. Çünkü kelepçenin ne zaman, kime ve hangi zorunluluklarla vurulacağını saptamak yalnız bir yasa işi değildir; yöneticilerin sağduyu ve akıllı davranmaları, kelepçe olgusunu bir sorun niteliğinden uzaklaştırmak için gereklidir.

Kaçma ya da saldırma olasılığı bulunan ve sabıkalı kimliği ile çevreye de zararı dokunabilecek bir sanığa gerektiğinde kelepçe vurulabilir. Bu zorunlu önlemi uygulayacak olanların özel ve genel koşulları titizlikle tartıp karar vermeleri gerekmektedir.

Ancak kaçma ya da saldırma olasılığı bulunmayan bir sanığa, hele fikir suçundan yargılanacak bir kişiye kelepçe vurulmasının an-

lamını düşünmek gerekir. Böyle olaylar dışarda Türkiye'ye yönelik eleştirilere gerekçe yaratacak ve uygar dünyadaki etkiler uluslararası forumlarda dile getirilecektir. Kuşkusuz dışardaki gelişmeleri tek ölçü olarak almak da yanlış yorumlara yolaçabilir. Temel sorun şudur: Yapılan iş doğru mudur? Alt düzeyde bir yöneticinin yanlış bir kelepçe uygulaması, tüm yönetimi gereksiz yere gölge altında bırakabilir. Çünkü kelepçe işlevsiz (fonksiyonsuz) bir alanda uygulamaya geçirildiğinde bir adliye önlemi gibi değil, bir baskı aracı niteliğinde yorumlanmaktadır.

Kimi zaman kolaylıkla çözümlenebilecek küçük olaylardan büyük yankılar yaratacak sorunlar üretmemeliyiz. İçinde yaşadığımız olağanüstü dönemde zorunluklar ile gereksizlikleri birbirinden ayırmakta özenli davranırsak, darboğazı geçerek hedefe ulaşmak kolaylaşacaktır.

★★★

Danışma Meclisi üstüne...

Oktay AKBAL — 9 Haziran 1982

Danışma Meclisi, adı üstünde bir «danışmanlar» topluluğudur. Milli Güvenlik Konseyi'nin, dolayısıyle hükümetin danışmanlığını yapmak görevini üstlenmişlerdir. Bu Meclis'teki üyeleri belirli kurullar seçmiş, MGK onaylamıştır. Yani genel seçimle, belirli siyasal görüşlerin, partilerin, temsilcisi olarak Meclis'e gelmemişlerdir. Belirli yasaları hazırlayıp MGK'ne sunmak. Budur işleri.

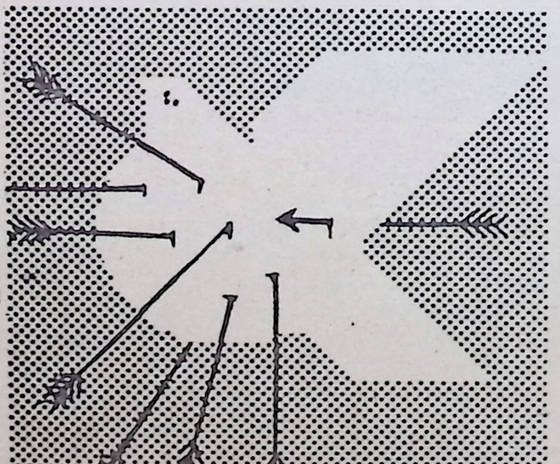
Öyleyken, birtakım danışmanlar, kendilerinde daha başka, daha üstün nitelikler bulmaya başlamışlardır. Yürürlükteki yasalara aykırı yasa önerileri düzenlemek, (TDK'nu kapatıp yerine bir Akademi'nin kurulmasını istemek gibi), kendi aralarında birtakım gruplaşmalara gitmek, şu ya da bu siyasal eğilimlerin çevresinde —yarına dönük— yatırımlara kalkışmak gibi...

Gazetelerde okudum, Danışma Meclisi'nde belli başlı üç grup varmış: Atatürkçü Liberaller, Sosyal Demokratlar ve Muhalif Radikaller... Atatürkçü Liberaller, çoğunluktaymış, bu yüzden bir «grup» oluşturmuşlar. Kimbilir, demokratik yaşam başlayınca bu «Liberal»ler siyasal parti halinde ortaya çıkarlar! Baksanıza şimdiden grup toplantıları yapmaya başlamışlar bile!.. Hatta istedikleri yönde oy kullanmayanları suçlamak için «Sol çekirdek oluşturuluyor» diyorlarmış!..

Bir parlamentoda değişik parti grupları vardır. Her zaman da olacaktır. Ama bu gruplarda yer alan üyeler halkoyuyla seçilmiş, belirli görüşlerin yandaşı olduklarını kamuoyu önünde kanıtlamış kimselerdir. Meclis'te de doğallıkla kendi gruplarının sözcüsü olarak konuşurlar, gruplarına bağlı kalırlar. Ama atamayla gelen bir Danışma Meclisi'nde «Liberaller, Sosyal Demokratlar, Muhalif Radikaller» diye ayrı gruplar oluşturuldu mu, o Danışma Meclisi bambaşka bir nitelik kazanır, ulus gözünde de saygınlığını yitirmeye başlar.

Kim bu «liberal»ler, hem de Atatürkçü liberaller — hem Atatürkçü, hem de liberal nasıl olunur, bilemem. Atatürk'ün «devletçiyiz» ilkesini Anayasa'ya koydurduğu nasıl unutulur! — Başlarında Prof. Aldıkaçtı'nın bulunduğu söyleniyor. Devlet Bakanı Prof. lhan Öztrak'ın Toprak Reformu Tasarısı'na karşı çıkan kişiler, bu «liberal» grubun üyeleriydi. Madenlerin eski sahiplerine iade edilmesi için yasa önerisi sunanlar, TDK'nun kapatılmasını isteyenler ,hep bu «Atatürkçü Liberaller»...

Anlaşılan şudur, «Atatürkçü Liberaller» gelecekte parti halinde ortaya çıkmak hevesindedirler. İçlerinde «Böyle bir konu aklımızda yok değil», «Bu arkadaşlar zamanı gelince birlikte hareket edecekler» diye konuşanlar da olduğuna göre «liberaller»in yarına hazırlandıkları «danışmanlık» görevinde kendi gelecekleri için gereken yatırımları yapmaya başlamışlardır. Evet, pek çok danışman yarınki

10.6.1982

siyasal yaşamın yıldızı olmaya hazırlanmaktadır. Bunların başında Mehmet Pamak adlı kişi gelmektedir.

Birkaç kez yazdım, bir daha yinelemek isterim. Danışma Meclisi'nde görev yapanlar hiç değilse bir dönem milletvekilliğine aday olmamak zorundadırlar. 27 Mayıs'tan sonra oluşturulan Temsilciler Meclisi üyeleri için de aynı öneriyi yapmıştım, dinleyen olmadı. Danışma Meclisi'nde «gelecekteki siyasal yaşamı» için gerekli ünü, etkiyi toplamak yarışına, hevesine ancak böyle bir kararla son verilebilir. Ulusumuzun yarınki siyasal yaşamını hazırlamakla görevli olan danışmanlar bir dönem boyunca seçimlere katılmamakla ulus gözünde önem ve saygınlık kazanacaklardır.

Kime ders?

Nadir NADİ — 11 Haziran 1982

Bir ülkenin ya da bir bölgenin iki devletçe ortaklaşa yönetilmesine condominium (birlikte egemenlik) deniyor. Tarihte örneklerine bir hayli rastladığımız bu yönetim sistemi zamanla az görünür olmuş, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise bütün bütün ortadan kalkmıştır. Birbirini yenemeyen iki kavgacının ortadaki ava bakarak «gel şunu birlikte yiyelim» demeleri gibi bir şey. Ama ne de olsa condominium açık bir anlaşmaya dayanır. Taraflar birtakım kurallara uymak zorundadırlar. Bunu önceden kabul etmişler, egemenliğini paylaştıkları ülkeyi nasıl yöneteceklerini aralarında kararlaştırmışlardır.

Son yazılarından birinde Profesör Duverger condominium (kondominyom okunur) kavramına yepyeni bir boyut kazandırmaya davranmış. Ona göre artık bir bölge, hatta bir anakara söz konusu değildir. Bugün bütün dünya iki süper devletin condominium'u durumundadır.

Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyet Rusya arasında gerçi yazılı bir anlaşma yoktur. Ama sanki varmış gibi süperler birbirini kollamakta, bugünkü yeryüzü konumunun fazla bozulmamasına birlikte dikkat etmektedirler. Bu kararsız, her an altüst olabilir korkusunu veren dünya dengesi kuşkusuz çağımızın en büyük dramını gözle önüne sermektedir. Latin Amerika'da, Ortadoğu'da, Ege'de gergin havaya bakınız. Bir yanlış adım, bir ters karar tüm dünyayı yeniden alevler içine atmaya, şu dengesiz dengeyi yok etmeye yetmeyecek midir?

★

Sayın Duverger'nin abartarak, hatta alaya alarak ortaya attığı condominium sistemi, daha insancıl, daha elverişli ve pratik koşullar altında bana hiç de olamaz, yapılamaz gibi görünmüyor.

Şimdi size Türk - Yunan ilişkilerine değin çok yakın tarihimizden bir olayı anlatacağım. 1950'li yıllarda Atina Büyükelçimiz olan rahmetli Cemal Hüsnü Taray'dan dinledim:

Kıbrıs sorununun henüz büyük boyutlara ulaşmadığı o sıralarda bir gün Yunan Başbakanı Papagos bizim Büyükelçiyi makamına çağırır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı, yanında Dışişleri Bakanı ile birlikte Londra'da bulunmaktadır.

Papagos Cemal Hüsnü Taray'a konuyu şöyle açar:

— «Durumu görüyorsunuz. Aramızdaki sorunların, daha da derinleşmesini beklemeden dostça çözmenin yollarını birlikte aramamız her iki ülkeye yararlı olacaktır. Kıbrıs için de, Ege adaları için de anlaşma tabanı bulunabilir. Örneğin kıyılarınıza çok yakın adaları size bırakabiliriz, hatta Kıbrıs'ta varılacak bir uyuşmaya karşılık 12 Adalar'da bir Türk - Yunan condominium'u kurabiliriz. Başka formüller de araştırılabilir. Başbakanınız Londra dönüşü buraya uğrar da bu sorunlar üzerinde görüşmeye başlarsak olumlu sonuçlara yol açılabileceğini biz inanıyoruz.»

Cemal Hüsnü Taray elçilik görevini derhal yerine getirir. Londra'ya telefon ederek durumu kısaca anlattıktan sonra Papagos'un çağrısını Menderes'e iletir. Menderes çağrıyı kabul eder, Londra'dan dönerken bir günlüğüne Atina'ya uğrayacağını bildirir. Ve dediği gibi yanında Fatin Rüştü Zorlu olduğu halde Yunanistan başkentine gelir.

Yunanlılarla buluşmadan önce Büyükelçiliğimizde yapılan özel toplantıda Cemal Hüsnü Taray, Papagos'un önerilerini ayrıntılı biçimde Menderes'e anlatır. Aldığı yanıt şaşırtıcıdır:

— «Bizim Yunanistan'la aramızda hiç bir sorun yoktur, dostluğumuz sürmektedir.»

Taray son derece güç bir durumda kalır. Aramızda çözülmesi gereken hiç bir sorun yoksa Atina'ya uğramak neye? Bu durumda Yunanlılara ne diyecek? Ama devletimizin elçisidir, görevini yapacaktır. Yunan Başbakanına gider ve görevini yapar. Yunanlılar da Menderes onuruna bir akşam yemeği vermek

suretiyle, aramızdaki sorunlara hiç değinmeksizin durumu idare ederler.

★

Emekli olduktan epeyce sonra baba dostu rahmetli Cemal Hüsnü Taray'dan dinlediğim bu olayı belgelemeye çok çalıştım. Taray ölmüştü. Dışişlerimizde tanıdık `ne kadar dost, arkadaş varsa hepsine sordum, hiç birinden olaya ışık tutacak bir yanıt alamadım. Yunanistan Dışişlerinde olayla ilgili bir dosya var mıdır, bilmiyorum. Olsa bile açıklamayacakları kuşkusuzdur. Bilindiği gibi 1912'ye kadar bizim olan 12 Adalar o tarihten başlayarak 2. Dünya Savaşı sonuna dek İtalyan egemenliğine geçmiş, tarihin hiç bir döneminde Yunanistan'ın olmamıştı. Kıyılarımızın çok yakınında bulunan bu yerlerin her bakımdan, özellikle ulusal savunmamız açısından önemi tartışma götürmez. Güvenliğimizi sağlamak için bir süredir orada koskoca bir ordu bulundurmak zorundayız. Papagos'dan sonraki Yunan hükümetleri ise, uluslararası anlaşmaları çiğneyerek adaları tepeden tırnağa silahlandırdıkları halde, yavuz hırsız ev sahibini kovarcasına Başbakan Papandreu ağzı ile avaz avaz bağırarak Türk tehdidinden söz ediyor, Türkiye'yi istilacı göstermeye kalkışıyor ve bizimle başbaşa konuşmak istemiyorlar.

Bu olayı, anlayana bir «ders-i ibret» olsun diye yazdım.

Ermeni terörüne bir şehit daha!..

Lizbon'daki saldırıda İdari Ateşe Erkut Akbay öldü, eşi ağır yaralandı

Filistinliler Sayda'da, Suriye Bekaa'da direniyor

İsrail, Suriye sınırında

Almanya'da «Türk düşmanlığı»

Altan ÖYMEN

TELEVİZYON KINADI, BASIN KINADI, CİDDİ POLİTİKACILAR KINADI AMA...

Danışma Meclisi'nde Bankalar tasarısı reddedildi

8.6.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Sınırsız saldırganlık

12 Haziran 1982

Irkçılık insanlığın başına bela bir hastalıktır. Bu hastalığın, kimi zaman bir toplumu ya da soyu kapsayan ateşli bir hummaya dönüştüğü yakın tarihte izlenmektedir.

Nitekim Nazi Almanya'sında Yahudilere dönük ırkçılık akımları soykırım eylemi niteliği almış, dünyanın tümünü kapsayan ve 40 milyona yaklaşık insanın ölümüne yol açan savaş onulmaz yaralar bırakmıştı. Bu kanlı serüvende Yahudilerin başına gelenlerin acıklı öyküleri sayısız romana, öyküye, incelemeye yol açmış ve tüm dünyanın acıma duyguları beslenmişti.

Ne yazık ki İkinci Dünya Savaşı'nın mazlumları şimdi zalim kimliğiyle karşımıza çıkıyorlar ve bütün insanlığı tehlikeye atabilecek girişimlerin peşinde koşuyorlar. Bu çok boyutlu olayın bir yanı ırkçılığın, şu ya da bu ulusa, ya da halka özgü olmadığını vurguluyor, geçmişte ırkçılık kurbanı olanların, kökeni

Tevrat'a dayanan dinsel bağnazlık ve ırkçılık üzerine kurulu politikalar peşinde koşabileceğini gösteriyor.

Yaşadığımız günlerde İsrail'in akıl almaz ve sınır tanımaz saldırganlığının ve zulmünün hiç bir tanımlamaya artık sığmadığını saptıyoruz. Ortadoğu'da Yahudi saldırganlığının iki tehlikeli boyutunun gün geçtikçe geliştiğini izliyoruz. Dün düş gibi görünen bazı tasarımların gerçekleşmesine tanık oluyoruz.

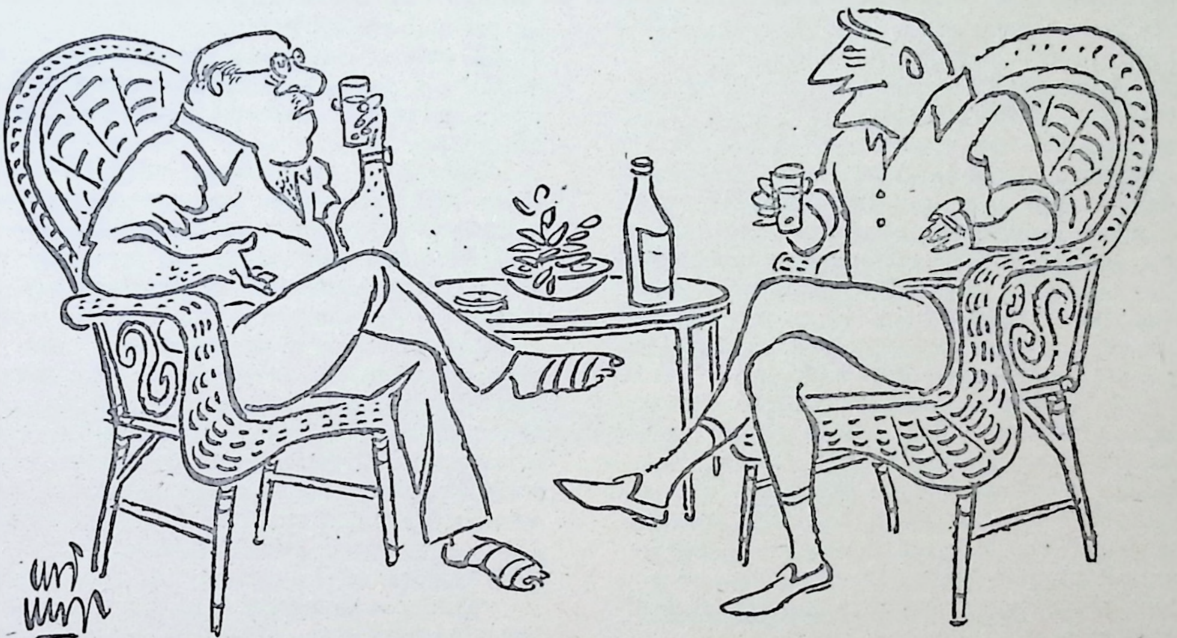
İsrail bir yandan süper güçleri çatışmaya götürecek ve tüm insanlığın başına bela sarabilecek tehlikeli tırmanışını sürdürürken, öte yandan Türkiye'nin ulusal çıkarlarını tehdit edebilecek alanları kapsayan bir istila eylemine girişmiştir. Bu gelişimi Türkiye edilgin bir tutumla izleyemez. Daha etkin ve kararlı bir politikayı gündeme getirmek zorundayız.

İsrail saldırısıyla orantılı bir tepkiyi ivedilikle göstermelidir.

Eğer dünya kamuoyunda etkin çevreler gereken tepkiyi göstererek yeterli önlemleri ve eylemleri hemen gündeme getirmezlerse, iş işten geçmiş olacak, daha kapsamlı ve büyük çatışmaların yeni tabanı Ortadoğu'ya yayılacaktır.

Yineliyoruz ki, İsrail'in çağdışı saldırganlığına dur diyenlerin başında Türkiye'nin bulunması devletimizin tarihsel konumu gereğidir ve insanlık ödevidir. Bu konudaki edilginliğin faturası gelecekte ağır biçimde ödenebilir.

★★★

10.6.1982

Yasak yayın

Uğur MUMCU — 12 Haziran 1982

Basın ve yayın hayatımızın önemli konularından biri, «yasaklanmış yayın» olgusudur. Mahkemelerce toplatılmalarına karar verilen yayınlar «yasaklanmış yayın» kapsamı içinde bulunur ve bu olgu çeşitli sorunlara yol açar.

Örneğin, hakkında toplatma kararı bulunan bir kitabın bulundurulması yasak mıdır? Hayır, değildir!

1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 12 Eylül 1980 tarihinden sonra yeniden düzenlenen 3'üncü maddenin (c) bendinde, yayınların «birden fazla sayıda bulundurulması ve taşınması»nın suç sayılacağı belirtilmiştir.

Bir kitabı, bir yayınevinden serbestçe satın alan yurttaşın, kitap hakkında, hangi mahkemeden, hangi tarihte «toplatma kararı» verildiğini bilmesine olanak yoktur. Kaldı ki, verilen bu kararlar, sonra kaldırılmakta ya da toplatılan kitaplar hakkında beraat kararları da verilmektedir. Bu okurdan, bütün işlemleri izlemesini beklemek, herhalde, akla ve mantığa uygun düşmez. Bu yüzden yasa, yasak ko-

nusunu «birden fazla sayıda» bulundurmak biçiminde tanımlamıştır.

Kitabı ya da yasak konusu olan dergiyi çıkaran yayınevi için de aynı güçlükler söz konusu olabilmektedir. Bir mahkeme bir kitap hakkında toplatma kararı vermekte; sonra bu kitap hakkında hiç bir işlem yapılmamaktadır; dosya bir köşede unutulmaktadır. Toplatma kararı, geçici bir önlem niteliğindedir. Bu karardan sonra, toplatılan kitap hakkında dava açılması ve kovuşturmanın kesin hüküm ile sonuçlandırılması gerekir.

Alın size bir örnek:

İzmir 3. Asliye Ceza Mahkemesi, «Sol Yayınları» tarafından yayınlanan bazı kitapların 1972 yılında toplatılmalarına karar vermiş; ancak bu karardan sonra, toplatma kararı isteyen Savcılık, herhangi bir işlem yapmamıştır. Bir süre sonra, yayınevinin başvurusu üzerine, İzmir 3'üncü Asliye Ceza Mahkemesi, söz konusu toplatma kararını kaldırmıştır.

Asliye Ceza Yargıcının kararında, kitapların, Ceza Yasası'nın, 141, 142, 311 ve 312'nci maddelerine aykırı görülerek toplatıldığı, ancak «İşbu kitapların TCK'nun mezkûr maddelerini ihlal mahiyetinde komünizm propagandası mahiyetinde olduğuna dair herhangi bir delil ve bilirkişi mütalaası alınmamış bulunmasına ve ibraz edilen mahkeme ilamlarının ve takipsizlik kararlarının münderecatına göre...» yerinde görülmeyen toplatma kararının kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

Bu kararın metninden bir başka olgu daha çıkmaktadır: Hakkında toplatma kararı verilen kitap için ya bir başka Savcılık tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir ya da bu yayın hakkında, Yargıtay aşamalarından geçerek kesinleşen beraat kararları bulunmaktadır. Bu durumda, kitapların toplatılması, yasalara aykırı bir işlem olmaktadır.

Yayınevi sahibi, hakkında «kovuşturmaya yer olmadığı» kararı verilen ya da yapılan kovuşturmalar sonucunda aklanan kitabın yeni basmılarında hiç bir yasal sakınca görmemektedir. Böylece bu kitaplar, yeniden basılıp, satılmaktadır. Sonra, bir başka mahkeme, eski kararları bilmediği için bu kitap hakkında yeni bir toplatma kararı daha almaktadır. Bu, ceza yargılaması hukuku alanında evrensel bir kural olan «non bis in idem» yani, «aynı eylem ve konu nedeniyle, iki kez yargılama olmayacağı» kuralına —dolayısıyle CMUK madde 253'e— açıkça aykırı bir oluşumu sergilemektedir.

Hakkında «geçici önlem» niteliğinde toplatma kararları bulunan ve kovuşturma sonucu kesin hükümle beraat eden ya da kovuşturmanın başında «kovuşturmaya yer olmadığı» kararı verilen yayınların bilgisayar sistemi ile izlenip, saptandığını hiç sanmıyoruz. Böyle olduğu için hangi kitabın hangi tarihte toplatıldığı, bu kararın ne zaman kaldırıldığı yolunda güvenilir bilgiler elde etmenin olanağı da yoktur.

Öyleyse, bu durum basın ve yayın hayatında, dolayısıyla düşün ve sanat hayatında kargaşalara ve gereksiz tedirginliklere yol açmaz mı? Hem kargaşalara yol açar, hem de yayınevlerini, kitaplarını ve okurları gereksiz yere ve yasalara aykırı olarak tedirgin eder.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde basın ve yayın hayatını yasak yayınlarla daraltmak, demokrasi ve çok partili hayat ile bağdaşacak bir tutum değildir. Bizlerin «yasaktır» diye toplattırdığımız kitaplar, Batı ülkelerinde istasyon büfelerinde serbestçe satılıyor! Örneğin Almanya'da işçilerimiz bizim yasak saydığımız kitapları serbestçe alıp, okuyorlar.

Yasaklar yalnız silahlar için, özgürlükler ise yayınlar için geçerli olmalıdır. Demokrasinin istediği budur.

Yurdumuz "Serbest Bölge mi„ ?

İlhan SELÇUK — 14 Haziran 1982

Cumhuriyet'in 10 Haziran 1982 günlü sayısında Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Turgut Özal'ın bir konuşması yayınlandı. Business International'ın (uluslararası parababalarının önemli bir organı) «Türkiye Üzerine Yuvarlak Masa Toplantısı»nda Sayın Özal'ın yaptığı konuşmanın bütününü göremedim, ama okuduğum kadarıyla şu satırların altını çizdim:

«— Parlamenter sisteme dönüldüğü zaman bugünkü ekonomik politikalar büyük bir değişiklik olmadan takip edilecektir. (...) bir yanlış düşünce de bugünkü politikaların bugünkü rejim olmadan devam ettirilemeyeceğidir. Burada iki önemli noktayı izah etmeliyiz. Bugün parlamenter rejim yürürlükte olmadığı halde kamuoyunun bugünkü ekonomik politikaları şekillendirmekte çok büyük rolü vardır. Ekonomik politikalar tamamen tenkide açıktır.

(...) biz aynı zamanda yıkıcı tenkidleri de teşvik ediyoruz. Çünkü bu, milletimize bunların neyi savunduğunu tekrardan gösterme fırsatını bize vermektedir. Şu hakikatı gururla iddia edebilirim: Bazı Güney Amerika ülkele-

ri ve bazı Uzakdoğu ülkeleri gibi, ekonomik politikamızın muhaliflerini zorla susturmuyoruz.»

Bu ilginç açıklamadan sonra «yabancı sermaye» konusunda Türkiye'nin dünyanın en «liberal» kanunlarından birine sahip olduğunu belirten Özal sözlerini şöyle sürdürmüş:

«— Örneğin kendi ülkenizdeki fabrikanız rekabet şansını yitirmişse, bu fabrika Türkiye'ye transfer edilerek tekrar rekabet edilebilir hale getirilebilir. Türkiye'de ekonomik olarak imal edilemeyen yedek parça ve hammaddeler sıfır gümrükle ithal edilerek dünya piyasaları için en ucuz fiyatla imalat yapılabilir. Bu şekilde bütün ülke sathı, ihracata dönük imalat için pratik olarak bir serbest imalat bölgesi olmaktadır.»

★

Görüyorsunuz sevgili okurlarım, Turgut Özal'ın sözlerini köşeme aktarınca bana pek az yer kaldı. Ama amacım nedir? Özal'ın bu sözlerini okumayan varsa, okusun, bu yazıyı kesip belge olarak saklasın; yalnız Cumhuriyet tarihinde değil, Osmanlı döneminde bile böylesine bir belgeye az rastlanır.

Ancak hemen belirteyim ki Özal yanılıyor. Türkiye'yi yabancılara tümüyle açık bir «serbest bölge» niteliğine dönüştürmek, felaketlerin kapısını çalmaktır. Osmanlı Devleti 1838'den sonra bu politikayı benimsemiş ve parçalanmıştır. Bugünkü koşullarda «Özalizm» bazı çevrelerde ve kesimlerde iyice anlaşılamayan bir tasarımı içermektedir. Tüm yurdu «serbest bölge» sayarak ekonomisini yabancılara teslim eden bir Türkiye Cumhuriyeti olası mı? Böyle bir işi Federal Almanya ya da Fransa bile yapamaz, bütün ulusal ekonomik güçler, direnişe geçerler.

★

Business International'in parababaları Turgut Özal'a inanırlar mı?

Onlar işini iyi bilen kurtlardır. «Bugünkü ekonomik politikaların» yarın yürürlükte kalıp kalmayacağını çok iyi hesaplayacak olanaklar ellerindedir. Business International'in parababaları, Türkiye'den alacaklarını aldıktan sonra Turgut Özal'ın istediklerini vermeyeceklerdir; kendilerine akıl durdurucu koşullarla sınırlar açılsa ve ucuz emek sunulsa bile ikircikli kalacaklardır.

«Çünkü «parababası» işadamıdır. Türkiye tümden «serbest bölge»ye dönüştüğü zaman nasıl gelişmeler olabileceğini düşünecek kadar politika bilmeyen kişi çağımızda enternasyonal «Business»i yürütemez.

İsrail Beyrut'u da kuşattı

15 Haziran 1982

BEYRUT — Ağır aksak işleyen bir haberleşme bağlantısı haricinde tüm dış dünya ile bağlantısı Beyrut'un neredeyse tümüyle kesildi. Önceki gün Şam-Beyrut karayolu üzerinde, şehir merkezine 5 kilometre uzaklıkta yer alan ve Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın bulunduğu Baabda'ya İsrail askerleri girdi. İsrailliler Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na 200 metre uzaklıktalar ve böylece Beyrut- Şam karayolu fiilen İsrail kontrolü altında. Bu durumda dışarıyla hava bağlantısı da kesilmiş oluyor. Lübnan karasuları İsrail donanmasının egemenliği altında. Ticari gemilerin denizden ve Beyrut limanından giriş-çıkışı İsrail'in iznine bağlı.

Beyrut'un dış dünyayla bağlantısının kesilmesi, aynı zamanda, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün ve önderlerinin dışarıyla bağlarının kopması demek.

Böylece FKÖ ve genel anlamda Filistin mukavemet hareketi yaklaşık 20 yıllık tarihinin en kritik noktasında bulunuyor. Belki de bir askeri harekât ve hatta belki de bir siyasi organizma olarak sonun başlangıcında.

Beyrut'ta halk arasındaki kanı İsrail kuvvetlerinin kentin tümünü ele geçirmeye kalkışmayacağı yolunda. Çünkü Sayda ve Sur bile tam anlamıyla İsrail kuvvetlerinin eline geçmemişken, Beyrut'a girmek büyük ve gereksiz kayıplara yol açabilecek. Çünkü Beyrut'a İsrail kuvvetlerinin girmesi demek Filistinlilerin, Lübnanlı müttefiklerinin ve Şii EMEL örgütünün sokak sokak, ev ev çarpışması demek.

OLAĞANÜSTÜ DİRENME

İsraillilerin bunu yapacaklarına kenti kuşatmakla yetinecekleri ve şartlarını dikte edecekleri sanılıyor. Bu şartların en önde geleni belli: FKÖ'nün Lübnan'ı ve Beyrut'u terketmesi.

Haig son demeciyle İsrail'e yeşil ışık yaktı. Haig, Lübnan'dan sadece İsrail'in geri çekilmesi'nin değil Suriye dahil tüm yabancı kuvvetlerin çekilmesi gerektiğin isöyledi.

Bu satırların yazıldığı sırada İsrail kuvvetleri Baabda'dan biraz aşağıya inerek Hazmiye'ye ulaştılar. Filistinliler, 25 kilometre karelik bir alanın içine sıkışmış durumda kaldılar. Fakat havaalanı ve çevresindeki Halde

EN YÜKSEK FAİZ! HİSARBANK'TA

Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20788 Kurucusu: Yunus NADİ 20 TL. 15 Haziran 1982 Salı

HİSARBANK'TA EN YÜKSEK FAİZ!

Çatışma bölgesindeki Türk Büyükelçiliği ile tüm bağlantı kesildi

İsrail Beyrut'u da kuşattı

Cumhuriyet

Beyrut'ta

Cengiz ÇANDAR bildiriyor

- Arkadaşımız Cengiz Candar kuşatılmış şehre Suriye üzerinden girmeyi başardı. Cengiz Candar Beyrut'ta bulunan tek Türk gazetecisi...

- [illegible] bir [illegible] durumda. Filistin [illegible] önünde iki yol var: Ya ölmek, ya teslim olmak ya [illegible] Beyrut'u terketmek.

BEYRUT — Ağır aksak işleyen bir haberleşme bağlantısı haricinde tüm dış dünya ile bağlantısı Beyrut'un neredeyse tümüyle kesildi. Önceki gün Şam-Beyrut karayolu üzerinde, şehir merkezine 5 kilometre uzaklıkta yer alan ve Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın bulunduğu Baabda'ya İsrail askerleri girdi. İsrailliler Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na 200 metre uzaklıktalar ve böylece Beyrut-Şam karayolu fiilen İsrail kontrolü altında. Bu durumda dışarıyla hava bağlantısı zaten kesik olan Beyrut'un Suriye ile kara bağlantısı da kesilmiş oluyor. Lübnan karasuları İsrail donanması[illegible] altında. [illegible] ve Beyrut [illegible] İsrail'le [illegible].

Beyrut'un dış dünyayla bağlantısının kesilmesi aynı zamanda Filistin Kurtuluş Örgütü'nün ve önderlerinin dışarıyla bağlantısının kopması demek.

Böylece FKÖ ve genel anlamda Filistin mukavemet[illegible]

(Arkası 9. Sayfada)

ÇARESİZLİK İÇİNDE — İsrail uçaklarının yoğun bombardımanına uğrayan Lübnan'ın Sur kentinde, birçok Filistinli evsiz kaldı. Kentte, yakınlarını kaybetmiş Filistinli genç bir kadın, kucağında çocuğuyla evinin yıkıntılarına çaresizlik içinde bakıyor. (Fotoğraf: AP — a.a.)

Beyrut'a nasıl girdim?

- İlk kez pasaport kontrolünden geçmeksizin Suriye'den sınırı geçip Lübnan'a girdik...
- Şiddetli bombardıman altında Beyrut'a vardık. Kent kuşatılmıştı.
- Kentin merkezine kadar sadece bizim maceraperest otomobilimiz ve bir de ambulanstan başka hiç bir araç yollarda görülmüyordu.
- Faaliyet halindeki uçaksavarların yanından geçerken bir kaç kez şoförümüz arabanın kontrolünü kaybetti...

Cengiz ÇANDAR yazıyor

BEYRUT — Beyrut'a bombardıman altında girdim. Belki de son girebilenlerden biriydim. Çünkü bir saat sonra şehrin dış dünyayla bağlantısını sağlayan son yollar da artık tamamen geçilmez oldu. Zaten Şam'dan başlayıp son günlerde devamlı bombalar altında kalan karayolunun Beyrut banliyölerinden sonra şehre yönelen kesiminde bizim maceraperest otomobilimizden ve iki ambulanstan başka hiçbir araç

(Arkası 9. Sayfada)

İSRAİL: FKÖ LİDERLERİ TEMİZLENECEK!

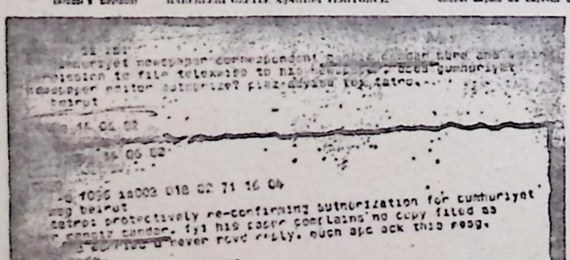
o Savaş giderlerini karşılamak için İsrail'in yeni yöntemi: Barış vergisi

- İSRAİL'İN KUŞATMASI ALTINDAKİ BEYRUT'LA İLGİLİ OLARAK YABANCI AJANSLARDAN ALDIĞIMIZ HABERLERİ ÖZETLE AŞAĞIDA VERİYORUZ.

Dış Haberler Servisi — Dokuz gün önce Lübnan'ı işgale başlayan ve ülkenin yarısını ele geçiren İsrail birlikleri, önceki akşam da başkent Beyrut'a girerek saldırılarına yeni bir boyut daha ekledi. Sayılarının 60'ı bulduğu bildirilen İsrail tankları Filistin mevzilerini ezip geçtikten sonra başkentin Baabda bölgesinde bulunan Lübnan Devlet Başkanlığı Sarayı'nı çevirdi.

Beyrut'un batısındaki tepelerde Hıristiyan milis kuvvetleriyle birleşen İsrail birliklerinin Beyrut'taki FKÖ liderlerinin tüm kaçış yollarını tıkadıkları öne sürüldü. İsrail Genelkurmay Başkanı [illegible] Filistin Kur[illegible]

(Arkası 9. Sayfada)

TÜM DÜNYAYA YAYILDI — [illegible] bombardımanı altında bulunan Beyrut'a giren tek Türk gazetecisi arkadaşımız [illegible] Ajansı'nın teleks notları bütün dünyaya yayıldı.

Candar'la ilk teleks görüşmesi nasıl yapıldı?

[illegible] Cengiz Çandar [illegible] Suriye ve Kuzey Lübnan [illegible] Beyrut'a [illegible]

[illegible] Dış Haberler Servisi [illegible] AP [illegible] AP bürosunun [illegible] Beyrut AP bürosunda bulunduğu ve «Cumhuriyet»

(Arkası 9. Sayfada)

Sovyetler İsrail'i uyardı

Dış Haberler Servisi — Sovyetler Birliği hükümeti İsrail'in Lübnan'ı işgali konusunda [illegible] açıklama yaparak İsrail'i uyardı. [illegible] «Sovyetler Birliği Araplarla ve [illegible] [illegible] Lübnan'dan çekilmesi [illegible] Ortadoğu Sovyetler Birliği'[illegible]

(Arkası 9. Sayfada)

İSRAİL TANKLARI BEYRUT'TA — Lübnan'ın Güneyini tümüyle denetimi altına alan İsrail birlikleri Beyrut'a girdiler. Tanklar, arkalarında binlerce aç susuz insan ve harabe haline gelmiş evler bırakıyor...

ARJANTİN BİRLİKLERİ TESLİM OLDU

HABERİ 14. SAYFADA

semti hâlâ düşmedi. Bu bölgede Şii örgütü Emel olağanüstü bir direnme ortaya koyuyor. Zaten Beyrut'ta herkesin ağzında Güney Lübnan'da Filistin Gerillalarının ve Beyrut'un güney banliyölerinde Emel Şii örgütünün gösterdiği «Destansı» direniş dillerden düşmüyor.

Ama öyle hissediliyor ki, bütün epik yönlerine rağmen bu direniş somut siyasi sonuçlar vereceği noktayı aşmış gibi.

BEYRUT LİMANINA TÜMÜYLE EGEMEN

Beyrut'un doğu ve güney banyölerine İsrail kuvvetleri tümüyle girmiş durumda. Zaten kentin doğu bölgesi Hıristiyan falanjistlerin kontrolü altında, İsrail donanması denize, dolayısıyla Beyrut limanına egemen. Havaalanı da işgal kuvvetlerinin elinde. Böylece Beyrut tamamıyla kuşatılmış halde bir savaş alanına dönüştü.

ELÇİLİĞİMİZİN TELEFONU KESİK

Beyrut'taki tüm yabancı elçilikler kendi vatandaşlarına sürekli çağrı yapmaktalar. Özellikle deniz yoluyla yurttaşlarını Beyrut'tan çıkartma çabasındalar. Bu arada Türkiye büyükelçiliğinden ses seda yok. Telefon bağlantısı da elçiliğimiz ile kurulamıyor. Bu arada şunu da belirtmek gerekiyor: Türkiye büyükelçiliği, şiddetli çatışmalara sahne olan bölgenin hemen hemen eşiğinde bulunuyor.

100 BİN KİŞİLİK İSRAİL KUVVETİ

Artık İsrail kuvvetleri —ki toplam sayıları 100 bini buldu— muazzam hava üstünlükleriyle birlikte Baabda ve Hazmiye'de Lübnanlı Hıristiyan müttefikleriyle buluştular. Filistin önderliğine iki yoldan birini seçmekten başka yol gözükmüyor: ya sonuna kadar direnerek bir büyük ihtimalle ölmek, fiziki olarak ortadan kalkmak ya da ABD ile bir uzlaşmaya girip Beyrut'u terketmek.

Galiba artık bir dönem kapanıyor F-16'ların ve silahların gölgesinde Ortadoğu haritası kanla bir kere daha çiziliyor.

FKÖ LİDERLERİ

FKÖ liderleri Beyrut mahallelerinde sürekli yer değiştiriyorlar. Çünkü, daha geçen gün FKÖ lideri Arafat, bir binayı terkettikten on dakika sonra o bina yerle bir edilmiş. İsrail istihbaratı anında haber alıp uçak gönderiyor ve bombalıyor. Bu yüzden liderler sürekli yer değiştiriyorlar.

Önceki gün, Lübnan dağından başkente inerken Beyrut, bombardıman dumanının yarattığı sisten gözükmüyordu. Şu satırların yazıldığı (TSİ. ile 16.00) ana kadar bombardıman olmadı, ama bir başka türlü sis ortayı kaplamıştı: Ülkenin geleceğine ilişkin olarak duyulan kaygı.

Sokaklarda hareket çok az. Gece hele kimse yok, silahlı milislerden başka. Elektrik sık sık kesiliyor. Fırınların önünde tedirgin gruplaşmalar. Yiyecek sıkıntısı. Bütün bunlara ek olarak yeniden tırmanmaya başladığı gözlenen o bitmez tükenmez iç karışıklıklar. Gözler sürekli bir bombardıman korkusuyla havayı tarıyor. Kulaklar her gürültüden irkiliyor. Bu duruma tahammül edemeyen binlerce kişi Hıristiyan Falanjistlerin kontrolündeki Doğu Beyrut'a sığınmış ya da sığınmakta.

Bunlar dünkü Beyrut'tan bazı görüntülerdi. Şimdi büyük soru şu: FKÖ ve Filistinliler gidecekler mi? ve nasıl, ne şekilde, nereye gidecekler?..

İsrail Genelkurmay Başkanı General Raphael Eytan dün verdiği bir demeçte, Filistinli gerilla liderlerinin kaderinin Lübnanlıların elinde olduğunu söyledi. Eytan Tel Aviv'deki bir basın toplantısında Filistinli gerilla liderlerinin ne olacağı yolundaki bir soruya aynen şu cevabı verdi: «Bu Lübnan'ın sorunu, bizim değil». Eytan ayrıca esir alınan Filistinli gerillalar arasında İtalya Kızıl Tugaylar ve Batı Alman Baader-Meinhof örgütlerine üye kişilerin de bulunduğu iddiasını öne sürerek, Filistinli esirlerin «sonunun ne olacağını bekleyeceğiz, göreceğiz» dedi.

İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın bir açıklamasında, Lübnan hükümetinin verdiği ölü sayılarının çok yüksek olduğu ileri sürüldü. Lübnan polisi 10 bine yakın insanın öldüğünü, 16 bin kişinin de yaralandığını bildirmişti.

İsrail Dışişleri sözcüsü Moşe Yeger, İsrail saldırısında evsiz barksız kalanların sayısının 600 bin olduğu yolundaki haberleri de «inanılmaz» bularak, «10 bin kişinin bile sözü edilemez» dedi.

Bu arada Filistin Kurtuluş Örgütü'nün bir bildirisinde Filistinli gerillaların Ürdün sınırından İsrail'in Galile'deki üç kasabasını roket ateşine tuttuğu belirtildi. Ashdot Yaakov, Maoz Hayyim ve Menola kasabalarında roket ateşinin isabet kaydettiğini belirten bildiride, saldırının amacının Filistinli gerillaların birden fazla cephede savaşabilecek durumda olduğunu göstermeye yönelik olduğu savunuldu.

Bu arada THA'nın bir haberine göre Irak, Suriye'den Irak sınırına sızan bazı sabatörlerle çarpışmalar meydana geldiğini açıkladı.

Irak İçişleri Bakanlığı sözcüsü yaptığı açıklamada sabatörlerin meydana gelen çatışmadan sonra tekrar Suriye'ye kaçtıklarını belirtti, ancak ayrıntılı bir bilgi vermedi.

... Ve Arjantin birlikleri teslim oldu

15 Haziran 1982

Dış Haberler Servisi — 2 nisanda Arjantin'in Falkland (Malvin) adalarını işgal etmesiyle Güney Atlantik'te başlayan bunalım, yepyeni bir aşamaya geldi. ABD Savunma Bakanlığı kaynaklarının dün akşam bildirdiğine göre Port Stanley kentindeki Arjantin birliklerinin komutanı General Mario Mendez, kentin önüne dayanan sayıca üstün durumdaki İngiliz birliklerine karşı daha fazla direnmekten vazgeçerek teslim oldu.

İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher ise Avam Kamarası'nda yaptığı bir konuşmada Falkland adalarının merkezi Port Stanley kentinin üzerinde beyaz bayraklar dalgalandığını açıkladı. Falkland bunalımının çıkmasından bu yana izlediği sert tavır yüzünden hem hayranlık duyulan ,hem ağır eleştirilere uğrayan İngiltere'nin bayan Başbakanı Avam Kamarası'nda zaferini şöyle ilan etti: «Port Stanley üzerinde beyaz bayraklar dalgalanıyor, halen Arjantin birliklerinin tesli olması konusu görüşülüyor.»

Daha önce İngiliz birliklerinin kumandanı General Jeremy Moore ile Arjantin kumandanı General Mario Mendez'in yüzyüze gelerek bir görüşme yaptıkları bildirilmişti. Arjantin Genelkurmayı İngiliz birliklerinin, Arjantin askerlerinin kahramanca direndiğini, ancak İngiliz birliklerinin Port Stanley kent önlerine dayandığını açıkladığı sırada, Arjantin resmi TELAM ajansı da adadaki Arjantin komutanına, «Arjantin silahlı kuvvetlerinin onurunu zedelememek şartıyla» sınırsız görüşme yetkisi tanındığını bildirmişti. Daha sonra ise BBC radyosu haber bülteninde Falkland adasında İngiliz ve Arjantin birlikleri arasında ateşkes üzerinde anlaşmaya varıldığını duyurmuştu. İki komutan arasındaki görüşme için teklifin bir telsiz irtibatı sırasında İngiliz Generali Moore'den geldiği belirtiliyor.

Daha önce ise Arjantin ve İngiltere çarpışmalardan Port Stanley'de bulunan 600 sivilin zarar görmemesi için Kızılhaç örgütünün, siviller için bir «tarafsız bölge» oluşturulması önerisini kabul etmişlerdi. Kızılhaç'ın önerisi, İngilizlerin Port Stanley'i bombalaması sırasında iki sivilin ölmesi ve 4 sivilin de yaralanması üzerine ortaya atılmıştı. Arjantin askeri valisi General Menendez, kentin katedralinde sivil halkın toplanacağı bir tarafsız bölge oluşturduklarını açıklamıştı.

Temmuzdan sonra haziran mı gelir?

İlhan SELÇUK — 16 Haziran 1982

Hayır.

Hazirandan sonra temmuz, temmuzdan sonra ağustos gelir; ama bankacılığımızda takvim tersine işliyor; «temmuz bankacılığı»nın ardından «haziran bankacılığı» başladı.

*

Oysa «temmuz bankacılığı» sermaye kesiminde ne büyük coşku ve alkışlarla karşılanmıştı!..

Faiz oranları serbest bırakılıyordu; artık yeni bir dönem başlıyordu; bankacılığımız çağdaşlaşma yolunda en büyük atılımını yapmıştı; serbest piyasa kurallarına göre faiz oranları kendiliğinden oluşup dengelenecekti; para maldan kaçıp bankalara yönelecek, kasalara doluşacak, yatırımlara dönüşecekti. Sevinç çığlıkları atılıyordu. Bu arada her zamanki gibi kararı eleştirenler de çıkmadı değil; ama onların ağzının payı belli yöntemle verildi:

— Komünistler, solcular, Rusya'daki rejimi özleyenler başarıyı çekemiyorlar.

İşadamlarının ağzı laf yapanları, tekellerin paralı uzmanları, basındaki sermaye yazarları neler yazıp söylemişlerdi? Bir meraklısı «temmuz bankacılığı» konusunda daha mürekkebi kurumamış yazıları koleksiyonlardan çıkarıp sergilese de bu alanda uzman diye geçinenlerin zavallılığı bir kez daha ortaya çıksa; bilmem ki işe yarar mı?

*

«Temmuz bankacılığı» masalı 1982 haziranında noktalanmış bulunuyor; kimler muradına erecek, kimler kerevete çıkacak? «Bankerler olayı» gibi «bankalar olayı» da gündeme girmiştir. Artık gizlisi saklısı yok. En «ciddi» sayılan bankaların yöneticileri öyle açıklamalar yapıyorlar ki sözgelimi bir İsviçre bankasının yetkilisi bunun binde birini ağzından kaçırsa Londra borsasının dudağı uçuklar;

ama bizde ne kapitalizmin «ciddiyeti» kaldı, ne de bankacılığın... Bir banka genel müdürünün dediği gibi:

«— Para toplama yarışı lig maçlarına döndü.»

Nedir bu yarışın anlamı?

İnce eleyip sık dokumaya gerek yok; sorun kaba çizgileriyle çarpıcıdır. «Temmuz bankacılığı» ile toplanan paralar ne oldu? Bankalar bu paraları «kredi» adı altında kimi işadamlarına vermişlerdir. İşadamı aldığı parayla iş çevirecek, kâr edecek, belirli sürenin sonunda kredinin faizini bankaya ödeyecek; ama, tüm ekonominin duraganlığından işadamı iş çeviremiyor. Bırakın ülke yararına sanayi yatırımlarını bir yana, alım-satım alanları bile daraldı.

Süreleri dolan kredi faizlerini işadamı bankaya ödemeyince banka ne yapsın? Ya ödenmeyen faizleri deftere borç yazacak ya da işadamının üstüne gidecek. Banka borçlu işadamını zorlarsa işadamı iflas eder. İşadamı iflas bayrağını çekti mi; banka da alacağının üstüne bir bardak soğuk su içer. Üstelik en kabadayı bankalar aile şirketleri durumuna girmiştir; banka müdürü yeğen yüksek faizle bankaya para toplayıp işadamı amcasına kredi açıyor. Enişte, baldız, görümce kayınço, baba, oğul, dünür, kirve, kardeş, dayı, bacanak hem bankada hem şirketlerde ailecek bütünleşiyorlar. Bankanın yönetim kurulundaki işadamıyla bankanın kredi açtığı şirketin yönetim kurulundaki işadamı bacanak olurlarsa, bacanak bacanağını şey eder mi?

★

Durum bu noktaya varınca, bankalar faiz oranlarını daha da yükselterek yeniden para toplama kampanyasına giriştiler; böylece temmuz bankacılığından sonra haziran bankacılığı başladı.

Peki, kimse çıkıp bu parasal politikaların sorumlularına (ya da sorumsuzlarına) hesap sormayacak mı? Bankerler olayından sonra bankalar olayı da sineye mi çekilecek?

İsrail'in imha savaşı

Ergun BALCI — 16 Haziran 1982

İrail'in Lübnan'da «Güney Lübnan'da 40 km.'lik güvenlik kuşağı iddialarının çok ötesinde FKÖ'ye yönelik bir imha savaşına giriştiği açık seçik ortaya çıkmıştır. Güney Lübnan'a yöneltilen saldırının Filistin'li gerillalar tarafından İsrail'in kuzeyindeki Galile bölgesine açılan roket ateşlerinden ötürü başlatıldığı ise tek kelime ile yalandır.

Yalandır, çünkü Lübnan da geçtiğimiz yıl Temmuz ayında Reagan'ın temsilcisi Philip Habib tarafından gerçekleştirilen ateş kes anlaşmasından bu yana 9 ay, Filistin'li gerillalar İsrail'e ateş açmamışlar ve ateş kese uymaya özen göstermişler. İsrail uçaklarının 21 Nisan'da Lübnan'ı bombardıman etmelerine Filistin'li gerillalardan bir karşılık gelmemiştir. 9 Mayıstaki İsrail bombardımanından sonra da FKÖ «temkinli» karşılıkta bulunmuş, İsrail'e saldırı için aradığı bahaneyi vermemeye özen göstermiştir. FKÖ, ancak iki hafta önce İsrail'in büyük hava saldırılarından sonra yoğun ateş açmıştır. İsrail bu saldırısına gerekçe olarak Londra Büyükelçisi Shlono Argov'a FKÖ tarafından suikast girişiminde bulunulduğunu öne sürmüştü. Oysa, Argov'a suikast düzenleyenlerin FKÖ ile hiç bir ilgisi bulunmayan bir örgüt olduğu sonradan açıklanmıştır.

Aslında İsrail'in «Galile için barış harekâtı» adını verdiği istila eyleminin gerisinde çok daha geniş bir planın yattığı anlaşılmaktadır.

İsrail Savunma Bakanı General Ariel Sharon'un baş mimarı olduğu bu plan, Lübnan'ın yapısında temel değişikliği öngörmektedir. Planın ilk aşamasında Lübnan'da FKÖ'nün infra strüktürü (alt yapısı) ortadan kaldırılacak, Filistinliler ya Suriye'ye ya da Ürdün'e göçe zorlanacaktır.

4 milyon Filistin'linin bağımsızlık özlemlerinin simgesi olan FKÖ bir kez ortadan kaldırıldıktan sonra, Batı Şeria'nın İsrail'e ilhak edilmesinin önünde de bir engel kalmayacaktır. Batı Şeria'da yaşayan 800 bin Filistin'li, ya İsrail'e ilhak olmayı kabul edecek, ya da Ürdün'e göçe zorlanacaktır.

Bu arada Beyrut'ta da İsrail'le sıkı işbirliği yapmaya hazır bir hükümet kurulacaktır.

Plân acımasız olduğu kadar da kurnazdır. Çünkü Suriye'nin nüfuz bölgesine ya da Ürdün'e göçe zorlanacak Filistin'lilerin gerek Hafız Esat, gerekse Ürdün Kralı Hüseyin ile geçinemeyecekleri açıktır.

Hafız Esat'ın Lübnan iç savaşında Tel Zaatar'da Ürdün Kralı Hüseyin'in ise Ürdün iç savaşı sırasında Filistin'li gerillalara yaptıkları, belleklerden silinmemiştir.

Lübnan'ın işgali herhalde FKÖ'nün içinde Yaser Arafat'ın başını çektiği ılımlı kanadın da güçten düşmesine yol açacak ve örgüt bundan böyle çok daha sert bir tutuma girecektir.

Bu arada Arap ülkelerinin tutumu da il-

ginçtir. İsrail saldırısının Araplar arasındaki bölünmeye henüz son vermediği gözlenmektedir.

Libya, Suudi Arabistan'ı ABD ile işbirliği yapıp Lübnan'a saldırıyı düzenlemekle suçlarken, Suudi Arabistan Libya'yı Arapları bölmekle suçlamaktadır. Kuveyt ise Suriye'nin ateşkesi kabul etmekle FKÖ'ye ihanet ettiğini ileri sürmektedir. Bu arada Sovyetler Birliği'nden de henüz sert bir tepki gelmemiştir.

Şimdilik, somut olarak görünen tek olgu Filistin halkının emperyalizme karşı kahramanca direnmesidir. Uzun vadede Ortadoğu'nun durumunu da bu direnme belirleyecektir.

Çağlayangil'e göre yeni anayasa...

18 Haziran 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu tarafından yazılı görüşleri istenen eski parlamenterlerden İhsan Sabri Çağlayangil, yeni anayasa hakkındaki görüşlerini komisyona sundu.

«Beden ölçülerine bakılmadan biçilip dikilirse yeni anayasanın Türk milletine ya bol, ya da dar geleceğini» belirten Çağlayangil, «1961'in reaksiyoner anayasası bazı bölümleri ile toplumun demokratik hayatta henüz olgunlaşamamış vücudundan sarkmış ve ayağına dolanmıştır» dedi.

Çağlayangil, yeni anayasada 12 Eylül öncesi kötüye kullanıldığı için temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmaması gerektiğini, askeri müdahalelerin patlama noktasına gelen bunalımların normal çaresi olmadığını bildirdi.

«Asayişin korunması, halkın huzur ve emniyet içinde yaşaması, idarede istikrar ve hükümetlerin kuvvetli ve otoriter olması»nın anayasanın bir numaralı meselesi olduğunu belirten Çağlayangil, Cumhurbaşkanının olağanüstü hal ilan edebilmesini, Cumhurbaşkanının Meclis tarafından seçilmesini, senatoya da yer verilmesini önerdi.

Çağlayangil, seçim kanunu ıslah edilirken iki partinin ağırlıklı olacağı bir seçim sistemine ihtiyaç duyulduğuna da değindi.

MGK tarafından feshedilen AP'nin Süleyman Demirel ile birlikte en önde gelen iki kişisinden biri olan İhsan Sabri Çağlayangil'in Anayasa Komisyonu'na sunduğu görüşleri özetle şöyle:

MUTLAKA HÜRRİYETÇİ DEMOKRATİK SİSTEM

● «Atatürk «Benim en büyük eserim TBMM'dir» derken bu konuya verdiği önemi bütün açıklığıyla belirtmiştir. Demek oluyor ki, Anayasanın baş şartı, yani devletin temel yapısı bu yolla meydana çıkıyor. Türkiye mutlaka hürriyetçi demokratik sistemle idare olunacaktır.»

NEDEN DEMOKRASİ?

● «Değiştirilmesi ihtiyacını duyduğumuz eldeki anayasadaki temel hak ve hürriyetlerin, 12 Eylül'den evvel alabildiğine kötüye kullanılmış olması, yeni hazırlanan anayasada hürriyetlerin kısıtlanmasına veya bazılarının kaldırılmasına yolaçarsa, demokrasi içinde yaşamaya herkesten çok layık olduğunu sık sık tekrarladığımız bu millete yazık olur.»

HÜRRİYETLERİ MAHKÛM ETMEYELİM...

● «Bir havuç hainle satılmışın, yahut sayısı ne olursa olsun, kandırılmış veya inandırılmışların kötüye kullanmaları sonucu memleketin kaosa sürüklenmiş olması, hürriyetleri mahkum etmemize sebep olmamalıdır.»

ASKERİ MÜDAHALE NORMAL ÇARE DEĞİL

● «Askeri müdahale patlama noktasına gelen bunalımların normal çaresi değildir. Askeri müdahale normal bir çare değilse, ortam da sık sık askeri müdahaleden gayrı bir yolla çözülmesine imkan olmayacak biçimde karışıyor ve mevcut demokratik kurallar içinde bu duruma düşülmesinin önüne geçilemiyorsa, bu devlet ya sık sık normal olmayan tedbirlerle idare olunmaya zorlanacak, ya da demokrasiden vazgeçilecektir. Bunların ikisi de caiz değildir.»

OLAĞANÜSTÜ HAL YETKİSİ

● «Eğer, yeni anayasaya (vatan ve cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma görülürse, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren bir durum ortaya çıkarsa, anayasanın tanıdığı, hür demokratik düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelen yaygın şiddet hareketleri başgösterirse, hükümet aleyhine ayaklanma olursa, iç savaş çıkarsa, bozulan asayiş sıkıyönetim ilanıyla dahi durdurulamamış ise Milli Güvenlik Kurulu'nun Hükümete yapacağı tavsiye kararı ve Başbakanın teklifiyle Cumhurbaşkanı olağanüstü hal ilan edebilir) yolunda bir hüküm konabilirse şirazesi bozulan ortamın askeri müdahaleye başvurulmadan düzeltilmesi mümkün olacaktır.»

● «Eğer anayasada olağanüstü hal ilanı tedbiri, kötü niyetlilerin başında demoklesin kılıcı gibi durursa, referandum müessesesi getirilir ve erken seçim kolaylaştırılmak suretiyle bunalımların patlama noktasına gelmesi önlenirse, düzenin korunması çok kolaylaşacaktır.»

KOALİSYONA HAYIR...

● «İstikrarlı ve güçlü, otoriter hükümetlere malikiyet, seçim sisteminin bu maksada tevcih edilmesiyle kabul olacaktır. Türkiye koalisyonlarla idare edilmesi kolay hatta mümkün olan bir memleket değildir.»

● «Koalisyonlardan mümkün olduğu ölçüde uzak kalmak, memleket siyasi hayatına iki partinin ağırlık vermesini ve bunlardan birinin kuvvetli iktidar, diğerinin güçlü muhalefet olmasını sağlayacak bir seçim sistemine ihtiyaç vardır.»

CUMHURBAŞKANI

● «Cumhurbaşkanının Meclis tarafından seçilmesi Türk siyasi hayatının bünyesine daha uygundur. İster Meclis, ister halk tarafından seçilsin, partilerüstü, yansız Cumhurbaşkanı imajı gerçeğe aykırıdır.»

● «Cumhurbaşkanının yetkileri de tadadi olarak bu makama verilecek değildir. Devlete baş olmak bizatihi yetki sahibi olmak demektir. Cumhurbaşkanının yapabileceği değil yapamayacağı şeyler belirtilir. Cumhurbaşkanı, makamının ağırlığıyla hal icaplarını yerine getirmesini bilecektir.

● «Türkiye'ye prezidansiyel sistem yaramaz. Bu sistem devletle hükümetin kaolisyonu haline dönüşebilir ki, cumhuriyetin bu hal ile idaresi çok zararlı neticeler verebilir.»

ÇİFT MECLİS VE ANAYASA MAHKEMESİ

● «Çift Meclis sistemi zararlı değildir. Anayasa Mahkemesi denetimi, kendisini icra yerine koyarak değil, bir hukuki istişare organı halinde muhafaza ederek yerine getiremediği için başarısız, hatta zararlı olmuştur. Bu duruma göre kanunları, yürürlüğe konulmasından evvel, Meclisce yapılacak hataların tashihi için ikinci bir müesseseye, yani Senatoya yer vermek yararlı olur. Ancak Senatoyu etkili oylardan mahrum, göstermelik bir organ halinden çıkarıp, kararlar da sözü ve sesi duyulan bir kuruluş haline getirmekte yarar vardır.»

1961 ANAYASASI

● «1961 Anayasasının taşıdığı hükümler yüzünden mi, yoksa uygulama biçiminden mi işletilmediği konusu sık sık tartışılmaktadır. Sebep ne olursa olsun, 1961 Anayasası işlememiş veya işletilememiştir. Olaylar bu sonucu doğrulamaktadır. Hatta uygulamadan çıkmış olsa bile, madem ki bu uygulamayı mümkün kılan 1961 Anayasasıdır kusur yine kendisinde demektir. Uygulamada göze çarpan hatalarının başında yargı organlarının bu anayasayı her türlü amaç ve akımların yayılması veya gerçekleştirilmesi için şu veya bu şekilde teşkilat kurulmasına cevaz veren bir hüviyette görmeleri ve bunda ısrar eylemleri zikredilebilir.»

● «1961 Anayasasının kuvvetler ayrılığı ilkesinin birlikte getirdiği sorumluluk, uygulamada kuvvetler çatışmasına dönüştürülmüştür.»

Arjantin ve İsrail...

Uğur MUMCU — 18 Haziran 1982

Falkland yenilgisi Arjantin iç politikasını etkileyecek mi? Evet, elbette etkileyecek.. Devlet Başkanı General Galtieri, büyük olasılıkla düşürülecek(yerine bir başka general getirilecek, tıpkı General Videla ve Viola gibi yerini kendisinden kıdemsiz bir generale bırakacak. Kendisi iktidara böyle gelmişti, aynı yolla gidecek.

Bu ilk olasılık.. Tabii, bu serüvenin ve yenilginin hesabı kendisinden sorulmazsa.. Bu hesap sorulursa, hem Galtieri gider, hem de Arjantin cuntası, Bundan sonra, tıpkı 1974 Kıbrıs Barış Harekâtından sonra serüvenci ve faşist Yunan cuntasının tepetaklak devrilip, yerine bugünkü Yunan demokrasisinin gelmesi gibi bir gelişme ile karşılaşılabilir. Bu da büyük olasılık..

1974 yılında Yunan cuntası böyle devrilmedi mi? Böyle devrildi. Kıbrıs adasında bir serüven yaratıp, bu serüven ile «Enonis düşlerini» gerçekleştirmek isteyen Yunan cuntası, bu serüveni «cumbur cemaat» cezaevlerine girerek ödedi. Papadopulos'lar(İoannidis'ler şimdi cezaevlerindedirler. Cezaevlerindedirler ve serüvenlerinin faturalarını ödemektedirler.

General Galtieri, gittikçe çürüyen ekonomi ve yükselen enflasyon ile neredeyse nefes alınmaz hale gelen Arjantin'i savaş psikolojisi ile ayakta tutmaya çalışmış ve kitle muhalefetini, savaş nedeniyle kitle desteğine dönüştürmeyi denemişti. Ancak, bu taktik tutmadı, Evdeki pazar, çarşıya uymadı ve Arjantin teslim olmak zorunda kaldı. Bundan sonra, artık hesap verme dönemi geliyor. Yalnızca savaşın değil; Arjantin aydınlarına ve işçi sınıfına yapılan baskıların, cinayetlerin ve işkencelerin hesabı.. Şimdi, bu hesap sorulacak.

Evet, artık Buenos Aires'de generallerin gecesi başlamıştır; diyebiliriz.

Bir yandan Arjantin — İngiltere savaşının sonuçlarını izlerken, öte yandan yiğit Filistin halkına karşı yönelen soykırımın acı haberlerini alıyoruz. Hitler faşizminin kanlı kamplarında yokedilmeye çalışılan Yahudi ırkı, ken-

disi bir devlet olarak örgütlendikten sonra bu kez kendisi, bir başka halkı yoketmeye çalışıyor. İsrail uçakları ve tankları, sivil halka ateş açmakta hiç duraksamıyor; çoluk - çocuk, genç - yaşlı demeden Filistin halkını yoketmeye çalışıyor. Tarihin çok acı bir yazgısıdır bu!

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde tanık olunan bu savaş, bu saldırı uygar insanlık için bir utanç sayfası olacaktır.

İsrail, Begin yönetimi ile birlikte büyük bir enflasyon kasırgasının içindedir. Enflasyon oranı, 80'li yıllarda, üç haneli sayılarla ifade edilmektedir. Hükümet zayıf bir çoğunlukla ayaktadır. İsrail Silahlı Kuvvetleri içinde karşıt gruplar oluşmuştur. Orduda yer yer isyanlar başgöstermiştir.

Başbakan Begin, bu koşullarda, Filistin sorununu şiddet yolu ile çözmeyi denemiştir. Begin kendisine barış ödülleri kazandıran «Camp David» anlaşmalarını, toz bezi gibi kullanarak, askerlerine savaş emri vermiştir. Bundan sonra artık geriye dönüş yoktur. Begin İsrail'in bugün sahip olduğu askeri üstünlüğü, son kertesine kadar kullanacaktır. Ancak bundan sonrası belli değildir. Bundan sonrası, Arap ülkelerinin, hep birlikte örgütlenip, İsrail'e karşı uzun süreli ve yıpratıcı bir savaş açmaları ve bu savaşı başarı ile yürütmelerine bağlıdır.

Tabii, bununla beraber, bütün dünya kamuoyunun ve tek tek ülkelerin bu kanlı saldırıya karşı, siyasal ve de ekonomik her türlü önlemi almaları ve İsral'i yalnız bırakmaları gerekmektedir.

Tarih, şu olguyu, bütün emperyalistlere ve saldırganlara karşı belki bin kez kanıtlamıştır: Bütün yoksul uluslar, Atatürk'ün deyişi ile «mazlum milletler», emperyalistleri, kanlı saldırganları, işgal edilen yurt topraklarından er geç söküp, atmasını bilmişlerdir.

Çünkü kural hiç değişmez: Saldırgan ordular yenilir, haklar ise yenilmez...

NOT : Arkadaşımız Uğur Mumcu'nun yazısı General Galtieri'nin görevinden alınmasından önce kaleme alınmıştır.

Ecevit'in 6 aydan 2 yıla kadar hapsi isteniyor

19 Haziran 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Hollanda TV'na demeç verip, «Der Spiegel«e yazı yazarak MGK'nun 52 numaralı bildirisine aykırı davrandığı savıyla yargılanmasına devam edildi. Savcı Ecevit'in toplam olarak 6 aydan 2 yıla değin hapis cezasına çarptırılmasını istedi. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dün yapılan duruşmada Ecevit' in savunma avukatları Orhan Tosun, Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü soruşturmanın genişletilmesi istemlerini sundular. Avukatlar, bazı eski siyasi parti liderlerinin 52 sayılı bildiri kapsamına girdiğini belirttikleri konuşmalarından örnekler vererek, bu tür soruşturmalara ilişkin belgeler sundular. 52 sayılı bildirinin uygulamanın gözönünde tutulmasıyla sözkonusu yazı ve demeçler arasında karşılaştırma yapılmasını isteyen savunma avukatları, dava konusu «Der Spiegel»deki yazının İngilizce aslının getirilmesi isteminde de bulundular.

Savcı Nasuhi Kurtoğlu, bu istemlerin reddi yolunda görüş bildirdi. Bu sırada söz alan Bülent Ecevit, 52 sayılı kararın hukukun eşitlik ilkesine aykırı düştüğünü söyledi. «Bu karar, haklar ve özgürlükler bakımından, Yurttaşlar arasında eşitsizlik yaratmaktadır» diyen Ecevit, «Bu hukuk metninin oluşturulmasından ve yürürlüğe konmasından yönetim sorumlu olmakla birlikte, uygulanışından yargı organları sorumludur. Gelecekte bu dönemin hukuk açısından değerlendirilmesi yapılırken, 52 sayılı karar metninden dolayı, kuşkusuz, yargı organları eleştirilmeyecektir ama, kararın uygulanışında eleştirilecek yönler olursa o eleştirilerin muhatabı doğrudan doğruya yargı organları olacaktır.» şeklinde konuştu.

Ecevit, sözkonusu kararın uygulanmasında eşitsizlikler olduğu görüşünü savundu. Uygulamayla ilgili eşitsizlikleri üç noktada toplayan Ecevit, «52 sayılı kararın başlangıç bölümünde belirtilen amaca karşın, savunmasız kimselere tek yanlı isnat, iftira ve bazen hakaret ölçüsüne varan hücumlar sürmektedir ve buna göz yumulmaktadır. Böylece isnat, iftira ve hücumların hedefi de ben olmaktayım. Hatta bir, günlük sütun yazarı, bu tür isnat ve hücumları 52 sayılı karara karşın sürdürebilmenin yolunu yordamını göstermektedir.» dedi.

52 sayılı bildirinin 5. maddesinin de, yine özellikle kendisine ve özellikle de yetkililerce hiçe sayıldığını savunan Ecevit, «Birçok politikacılara, 52 sayılı karar, demokratik açıdan takdire değer bir geniş görüşlülükle uygulandığı, daha doğrusu hiç uygulanmadığı halde, benim hemen bütün söylediklerim, hatta bazen söylemediklerim, suç sayılmaktadır.» diye

konuştu.

Açık haksızlık ve eşitsizliklerin başlıca mağdurunun kendisinin olduğunu, ama bundan asıl büyük zararı Adalet'in gördüğünü belirten Ecevit, «Mahkemenin adil davranma isteğine güvendiğini» söyledi.

Ecevit, konuşmasının sonunda, durumunun tam olarak değerlendirilmesi için bir bilirkişi heyetinin oluşturulmasını isteyerek, amacının «52 sayılı kararın belirli kişilere getirdiği özgürlük kısıntılarının herkese bana uygulandığı gibi uygulanmasını sağlamak olmadığını, 52 sayılı kararın kendisine de herkese uygulanacağı gibi uygulanması gerektiğini söyledi.

Ecevit'in konuşmasından sonra duruşma yargıcı Necati Tekin, savunma avukatlarının soruşturmanın genişletilmesi istemlerinin reddedildiğini açıkladı.

MAHKÛMİYET İSTEMİ

Esas hakkındaki görüşü sorulan Savcı Nasuhi Kurtoğlu, Ecevit'in Hollanda TV'nun 11 Şubat 1982'de yayınlanan demecinde ve «Der Spiegel»in 22 Mart 1982 tarihli sayısında yayınlanan yazısının 52 numaralı bildiriye aykırı olduğunu iddia etti. 52 numaralı karar ile eski siyasi parti mensuplarının demeç vermelerinin ve makale yazmalarının yasaklandığını belirten Savcı Kurdoğlu sözlerini şöyle sürdürdü:

«KÖPRÜLER TAHRİP EDİLDİ»

«Sanığın NCRV televizyonunda 11 Şubat 1982 tarihinde yayınlanan mülakatında (1984 demokrasisinin lafız olarak kalmamasını ümit ederim. Ancak korkarım ki, mevcut belirtiler resmi göstergeler Türkiye için getirilmesi öngörülen demokrasinin gerçek bir demokrasi olmayacağını göstermektedir. Bu daha ziyade kısıtlı bir demokrasidir. Veya adı itibarıyle demokrasi olacaktır. Ve daha ötesi demokrasiye geçiş yolunda tüm köprüler ve kanallar tahrip edilmiştir. Parlamento kapatılmış bütün partiler faaliyetten alıkonulmuş, deneyimli bütün siyasal kadrolar politika sahnesinden bertaraf edilmişlerdir. İşçi sendikaları normal işlevlerini artık yerine getirememektedirler. Basın özgürlüğü mevcut değildir. Ve Radyo - TV tamamen devlet kontrolü altındadır. Dernek kurma özgürlüğü, aslında sadece büyük iş çevreleri için mevcuttur. Bu koşullar altında demokrasiyi kurmak, yeniden kurmak için geçerli araç ve malzeme bile artık mevcut değildir. Fakat bütün bunlara rağmen Türkiye'de demokrasinin geleceği konusunda, tamamen kötümser değilim.) demek suretiyle,

22.3.1982 tarihinde «Der Spiegel» dergisinde çıkan yazısında da, (şimdiki askeri müdahale döneminde ise, demokrasinin yerine güdümlü ve sınırlı bir rejim getirebilmek ve örgütlü ve etkileyici bir sosyal demokrat siyasal gücün görünüş; gelecekte yeniden canlanmasını kesin olarak önlemek amacıyla CHP faktörünü tümüyle ortadan kaldırmak için önlem alınmaktadır. Türkiye için şimdi tasarlanan rejim tek kanatlı br kuş yalnızca sağ kanadı olan bir kuş deniliyor, öyle bir kuş elbette uçuşa geçemez» demek suretiyle.

Türkiye'nin gelecekteki siyasi ve hukuki yapısı hakkında yazının diğer bölümlerinde de geçmiş siyasi ve hukuki yapı hakkında kıyaslamalar yaparak Türkiye'nin siyasi ve hukuki geçmişi ile ilgili kendi anlayışı doğrultusunda sözlü ve yazılı beyanda bulunarak yüklenecek suçu işlemiş olduğu,

Sanığın aşamalardaki tevil yollu anlatımları, dosyada mevcut «Der Spiegel» dergisindeki yazının aslı, ve konuyla ilgili çeşitli belgeler, Askeri Savcılık emanetinde bulunan televizyon mülakatını havi video ve bunların Almanca ve Hollanda dilindeki orijinal metinleri, ile Türkçe tercümeleri gibi delillerle anlaşılmıştır.»

Savcı Nasuhi Kurtoğlu, Ecevit'in daha önce aynı türden bir suçtan mahkum olduğunu anımsatarak, TCK'nun tekerrür hükümlerinin uygulanarak cezanın artırılmasını istedi. Kurtoğlu, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasının 16/1. maddesinin iki kez ayrı ayrı uygulanarak Ecevit'in 6 aydan 2 yıla değin hapis cezasına çarptırılması isteminde bulundu.

Duruşma, savunma yapılabilmesi için 6 Temmuz günü saat 14.00'e ertelendi.

Geceleri Beyrut: Ürpertici hareketsizlik ...

Cengiz ÇANDAR — 20 Haziran 1982

BEYRUT — Batı Beyrut dün kuşatma altındaki altıncı gününü de tamamladı. Günler geçtikçe ve şimdiden ne olacağı tam kestirilemeyen sonuç yaklaştıkça, gerilim de o nisbette artıyor. Bununla birlikte, Batı Beyrut sokakları savaşın ilk haftasındaki olgun-durgun halinden sıyrıldı. Batı Beyrut sokakları, ne normal bir iş gününün canlılığı ve hareketliliğinde, ama ne de bir tatil günü kadar sessiz ve hareketsiz... İkisinin arası bir durum yaşıyor. Batı kesiminin Güney mahalleleri sadece savaşçıların hareket ettiği alanlar. Sürekli top ateşi altında kalan ve acımasız hava bombardımanlarını yaşayan bu yerler büyük ölçüde boşaltılmış. Örneğin, bir zamanlar 20 bin kişinin birbiri üzerine yığılırcasına gece-

kondu türü evlerde yaşadığı Burç El-Barajnı adlı Filistin mülteci kampında bugün savaşçılar kampın bir insandan fazlasının geçmesine izin vermeyen darlıktaki ve bir labirenti andırırcasına karmaşık sokaklarını tutmuşlar ve «Eğer İsrailliler buraya girmeye kalkışırlarsa, burası onların mezarı olacak» diyorlar. Havaalanından başlayan be Sabra, Şatila ve Fakhani'yi içine alarak Mazraa bulvarına kadar dayanan koca bir bölge çok az askeri araç hareketinin göründüğü, muhtemel savaş mıntıkası, Mazraa Bulvarı'ndan başlayarak denize kadar uzanan ve içine Beyrut'un geleneksel Müslüman semtleri Burç Abu Haydar, Musaytbeve Basta'yı da alan semtler de savaşın sıcak nefesini hissediyor. Savaşı en az hisseden semtler ise bir zamanlar Champs-élysêe ile kıyaslanan ünlü Hamra caddesi ve El Hamra ile deniz arasında kalan dar bir şerit ile (bu şeritte Beyrut Amerikan Üniversitesi, Amerikan Hastanesi ve ABD Büyükelçiliği de bulunuyor) deniz kıyısı.

Bu semtler Batı Beyrut'un diğer semtlerine oranla daha hareketli sayılabilecek noktaları. Arasıra Amerikan Hastanesine yaralı taşıyan ambulans sirenleri bir savaş yaşandığını bu semtlere hatırlatıyor.

250 kişilik yabancı gazeteciler ordusunun 200'ü de Hamra caddesine 100 metre mesafedeki Commodore otelinde kalıyor. Her sabah dünyanın en ünlü fotoğrafçılarını kapsayan gazeteci müfrezeleri cephenin çeşitli noktalarına adeta sefere çıkıyorlar. Commodore otelinden yaya gidilse en fazla 1 saatlik bir zaman alacak olan havaalanı hizasında, deniz kıyısında bulunan ve en şiddetli deniz ve hava bombardımanlarına hedef olan Uzai semtine gitmek için taksiler 300 dolar istiyorlar ve Amerikalı gazeteciler de genellikle bu ücreti ödüyorlar. Hamra-Uzai arası savaştan önce sadece 20 Lübnan lirası idi. Yani 4 dolar filan.

Raş Beyrut adı verilen Beyrut'un bir üçgen biçiminde denize uzanan kesiminde deniz kıyısında bulunan kordonda dolaşmak insana savaşı unutturuyor. Akdeniz'in nefis mavisi ve çevresinde hafif esen rüzgârla hışırdayan yeşillikleri ile kordonboyu savaştan kopuk bir yer. Top ateşinin sesleri buraya kadar uzanmıyor da. Bu bölgenin savaşı duyabilmesi için mutlaka hava bombardımanı olması gerek. Arada bir insanı dinlendiren sessizliği burada sadece denizden, yani İsrail savaş gemilerinin ağır toplarından gelen sesler bozuyor.

Ama gemiler kolay kolay görünmüyor. Açıkta, ufukta bulunuyorlar ve ta oradan toplarının mermilerini Fakhani'ye, Uzai'ye, Birhasan'a yetiştiriyorlar .

Karanlık bastıktan sonra Batı Beyrut tüyler ürpertici bir hareketsizliği yaşamaya başlıyor. Elektrikler de çoğu kez kesik olduğu için sokaklarda, zifiri karanlık sokaklarda arada bir görülen küçük silahlı grupların ve tek tük araçların dışında in cin top oynuyor.

Ortalıkta polis filan da kalmadığı için, ekonomik şartların da ağırlığından olsa gerek, soygun olaylarına eskisine oranla daha sık rastlanabiliyor.

İşte kuşatma altındaki Batı Beyrut'tan bazı günlük yaşam kesitleri...

Savaş, İsraillinin günlük doğal yaşamını engellemiyor

Yalçın DOĞAN — 20 Haziran 1982

TEL AVİV — «Savaş» denildiği zaman aklınıza hiç «Savaşın» dışında bir anlam geldi mi?... «Savaş» denilip de, «Savaşan bir ülkede» deniz kıyısında tatillerini geçirenler, akşamları pop dünyasının en hızlı müziğiyle eğlenenler, Akdeniz'in sıcağında serinlemek için kendini otellerin yüzme havuzuna atanlar hiç aklınıza geldi mi?... «Savaşı» düşünürken geceleri paten kayan gençler de, gazinolarda sarmaş dolaş aşıklarla, yeniden moda dünyasına egemen olan mini eteklerle «Savaş» arasında bir bağlantı kurdunuz mu?...

İsrail ile FKÖ'nün bulunduğu noktayı belki de en açık biçimde gözler önüne serebilen çelişkiler bunlar... Ya da çelişkilerin çarpıcı göstergeleri... Bir yanda varlığını kurtarmak için «Daralan çemberden nasıl çıkılacağını» düşünen ve canını dişine takan Filistinliler, öte yanda Tel Aviv'in ana caddelerinde renkli TV'leri başında dünya futbol kupası maçlarını izleyerek olağan yaşamlarını sürdüren İsrailliler...

İnsanı şaşırtan bu rahatlık karşısında bir İsrail'liye yaklaşıyoruz:

— Nasıl oluyor da siz şu anda savaşırken böylesine rahat olabiliyorsunuz? Ne karartma var, ne savaşa karşı herhangi bir önlem.. Galiba sadece askerleriniz cephede...

Ne sorumuzu, ne de rahatlığını hiç yadırgamıyor 60 yaşlarındaki İsrailli:

— Savaş bizim artık ayrılmaz bir parçamız. İsrail bu topraklarda güvenliğini ve hiçbir sıkıntı duymadan yaşama hakkını elde edinceye kadar savaşacağız. Savaş normal ya-

şantı içinde yeralan, işe gitmek yatıp uyumak, eğlenmek, okumak gibi bir olay bizim için...

60'lık İsrailli yanında duran orta yaşlı kadını gösteriyor ve ekliyor:

— Bakın bu kadın bizim komşumuz. Geçen hafta 19 yaşında bir oğlunu kaybetti savaşta...

İnanmak belki güç ama, kadını «Oğlunu yitirmiş analara» benzetmek için insanın biraz çaba göstermesi gerekiyor. Tel-Aviv'in ışıklı caddelerinden birinin üzerindeki Paris'i andıran kahvelerinde oturuyoruz. Üstü başı düzgün yaz giysileri içindeki kadın kahvesini yudumluyor ve sonra söze başlıyor:

— Oğlumun dünyadan ayrıldığını duyduğumda benim için de dünyanın sonu geldi diye düşündüm bir an. Daha 19 yaşındaydı... İki oğlum daha var. Biri 14, diğeri 12 yaşında.. Biran onları alıp buradan kaçmak istedim... Hep ölüm için mi, hep ölüm için mi yetişiyor onlar... Kaçmak geldi aklıma kurtuluş olarak.

Çevremizdekiler kulak kabarttı ve oturduğumuz masa biraz daha genişledi. Kadın sürdürdü:

— Ama düşündüm ki bu bir bencilliktir. Genç insanların böylesine yok olup gitmesi kolay dayanılır gibi değil, ama benim oğullarım sayesinde İsrail ileride bizlerin özlediği rahata kavuşacak.

— Niçin savaşıyor İsrail?

— Tanrı dünyayı kurarken bu toprakları İsrail'e bırakmış İsrailoğullarına... Şimdi Araplar göz dikmiş bu topraklara.

— Onların yaşama hakkı yok mu?... Onlar da oğullarını yitirmiyor mu?...

— Büyük devletler anlaşsın o zaman, biz de rahat edelim.

Tel-Aviv havaalanına iner inmez Akdeniz'in sıcak rüzgarı yüzünüze vuruyor. Tropikal bir rüzgâr... Sıcak savaşa uygun sıcak bir rüzgâr... Tel-Aviv'in uluslararası Ben Gurion Havaalanı çok geniş bir alana yayılmış. Sürekli inip kalkan sivil uçakların ötesinde, pistlerin biraz ilerisinde askeri uçaklar hemen göze çarpıyor. Dizi dizi F—16'lar... Tanesi yaklaşık 40 milyon dolar.

Pırıl pırıl havaalanında herkes yavaş sesle konuşuyor. Kimseyi rahatsız etmemeye özen gösterircesine... Sanki savaşan bir ülkeye değil, tatilinizi geçirmeye gelmiş gibi hissediyorsunuz.

Artı 34 derecelik nemli sıcakta sırada bekleyen «Taksi Mercedeslerden» birine yöneliyorsunuz... Şoför Taşkent'ten 7 yıl önce gelmiş bir İsrailli. «Savaş için ne düşünüyorsun?» diye sözle, elle, kolla anlaşmaya çalışırken, soruyu kavrıyor ve yol boyunca bekleyen İsrailli askerleri gösteriyor.

İki gündür İsrail ordusunda izinler başlamış. Onlar da tatilden mi geliyor, yoksa savaştan mı belli değil. Ellerinde tüfek taşımasalar, üzerlerindeki kısa kollu giysiler haki renkte olmasa, onları da «Yolda oto-stop yapan gençler» gibi görmek belki de yanıltıcı gelmeyecek. Cepheden bölük bölük asker iniyor kentlere. Keplerini omuzlarına atmışlar, silahları yere eğik her geçen arabaya işaret edip duruyorlar ve gidecekleri yeri söylüyorlar. Arabada yer olmasa bile, gidilecek yön aynı ise arabada sıkışılıyor ve yeniden yola çıkılıyor.

24 saatlik izinler bunlar. 20-25 yaşında insanlar. Erkekler İsrail ordusunda 18 ile 60 yaş arasında askerlik yapıyor. Zorunlu askerlik görevinden sonra, her yıl bir ay yine zorunlu eğitime çıkıyorlar. Kadınların askerlik yaşı 18 ile 25 arasında. İsrail ordusunun sürekli asker sayısı 120 bin dolayında, 4 milyon nüfustan şu anda silah altında bulunanların sayısı 400 bin kadar. Askerlik, İsraillinin yaşamında daha çocukluktan başlayan bir olgu. İşe izcilikten başlanıyor. Tüm çocuklar izci. Tüm izciler de daha sonra orduya bağlı. İzciler ile ekonomik faaliyet arasındaki bağlantıyı son yıllarda «Nahal» denilen yeni yerleşme birimleri kuruyor. İsrail tarımının ünlü birimleri Moşav ve Kibutzlardan sonra, şimdi de «Nahal»lar çıkmış, İzcilik çeşitli ekonomik faaliyetin bir anda başlatıldığı Nahal'larda boy atıyor. Sonra daha geniş ekonomik birimlerle bütünleşiyor. Nahaller Moşav ve Kibutzlarla, izciler orduyla bütünleşiyor.

Savâşın bugünkü durumuna gelince... İsrail Başbakanı Begin, önceki gün ABD Dısişleri Bakanı Haig ile görüştü. Yarın da ABD Başkanı Reagan ile görüşecek. Bu görüşmelerden ortaya çıkan ve çıkacak olan bir gerçek var. Tel-Aviv'deki havaya bakılırsa, İsrail işgal ettiği topraklardan geri çekilmeyecek. Başlangıçta 45 kilometrelik bir güvenlik kusağı denildiği halde, şu anda 70 kilometreyi de geçen bir işgal sözkonusu, Harekatın adı «Galile'yi kurtarma operasyonu» İsrail'in Lübnan sınırındaki topraklarına Yahudiler !Galile» adını vermiş.

Yahudilerin inançlarına göre Galile adı Tevrat'tan kaynaklanıyor. Tevrat'ta tanrı «Galile İsrail topraklarındadır« diye buyurmuş. Oysa, Filistinliler «Galile» denilen bu bölgeyi top ateşine tuttukları için İsrail birlikleri Lübnan işgaline «Galile'yi kurtarma operasyonu» adını takmışlar. Lübnan toprakları Galile bölgesine top ateşine engel olacak biçimde. İsrail'in eline geçince, şimdi «Galile kurtulmuş oldu». İsrail böylece Tevrat'ta vurgulanan «Tanrı buyruğunu yerine getirmenin» mutluluğu içinde. Bir başka deyimle, İsrail «Tanrı buyruğunu yerine getirmek için Lübnan'ı işgal etmiş». Neden bu öyküyü anlattık?.. İsrail yetkilileri Lübnan'a saldırıyı Tevrat'a dayandırı-

lan bu gerekçeyle açıklıyorlar. «Peki, Tanrı buyruğunu yerine getirmek için neden 5 bin 700 yıl beklediniz» diye sorunca, şu karşılığı veriyorlar:

«İsrail'in varlığı bugünlerde iyice tehlikeye düştü. Teknolojik olarak, ekonomik ve sosyal olarak Ortadoğu bölgesindeki zamanlama Galile'yi kurtarma operasyonunu bu günlere denk düşürdü.»

BEGİN KARARLI

Halen Amerika'da bulunan Başbakan Begin, New York'ta «Amerikan - Yahudi» Derneğinde özel bir konuşma yaptı. Amerika'da yaşayan Yahudilere «Galile'yi kurtarma operasyonu» hakkında bilgi verdi. İsrail basınının haberlerine göre Başbakan Begin, bu konuşmasında «İsrail işgal ettiği topraklardan asla geri çekilmeyecektir. Meğer ki güvenliğimiz için öne sürdüğümüz koşullar kabul edilsin.» diyor ve ekliyor:

«Hiçbir baskı bizi yolumuzdan alıkoyamaz. Lübnan'da savaş öncesi duruma dönmek artık imkansızdır.»

Begin böylesine kararlı konuşurken, Arap dünyasındaki Lübnan işgaline ilişkin sessizliği ilk bozan ülke, Mısır oldu. Hem de Arap dünyasını sarsan biçimde. Tel-Aviv'de artık dükkanlara bile adını veren «Camp David» anlaşması doğrultusunda Mısır ile İsrail arasında üç gün önce uçak seferleri başladı. Mısır'da başkent Kahire'den kalkan uçaklar, İsrail'in Elad kentine iniyorlar. Karşılıklı uçak seferleri «Camp David anlaşması normalleştirme süreci içinde» başlatıldı. Lübnan saldırısının hemen ardından Mısır'ın bundan 4 yıl önce yaptığı anlaşmanın kurallarını sürdürmesi ve İsrail ile normal uçak seferlerine geçmesi Arap dünyasındaki suskunluğun nasıl aralandığına bir işaret olsa gerek.

FKÖ lider kadrosunun Beyrut'ta böylesine sıkıştığı bir sırada Arap dünyasındaki suskunluk hiç garibimize gitmiyor mu?.. Ya da suskunluğun böylesine aralanması?..

olayların ardındaki GERÇEK

Terör ve soykırım

21 Haziran 1982

Bu satırların yazıldığı dakikalarda Batı Beyrut'a İsrail saldırısı bekleniyor. Arkadaşımız Cengiz Çandar'ın olayları bütün dünya basınından daha ileride izleyen haberleriyle savaş alanlarının soluğunu gazetemizin sayfalarında dakikası dakikasına duyabiliyoruz.

Dünya küçülmüştür.

Ne yazık ki bu küçülüş, yalnız iletişimin yoğunlaşmasıyla eşanlamlı değildir, büyük çıkarlar çatışmasında yoksul ve mazlum Filistin halkını acı yazgısıyla başbaşa bırakan çağdaş dünyanın moral açıdan da küçüldüğünü vurgulamak gerekir.

Lübnan'daki savaş, savaştan çok soykırım niteliğindedir. Hem tutucu Arap rejimleri hem gelişmiş dünyanın büyük devletleri bu durum karşısında tedirgindirler. Filistin sorununa soykırımla bir çare bulacağını sanan Yahudi devletinin kanlı eylemlerine, dünya kamuoyu seyirci kalmaktadır.

Kanlı olaylara büyük bir yanılgıyla bakılmasının çeşitli nedenleri vardır. İsrail lobisinin propagandası, Türkiye'de bile şaşılası bir etkinlik kazanmıştır. Ramazan nedeniyle, okullarına Kuran dağıtan sözde islamcı renkli basınımızda, Yahudi devleti saldırısının Filistin terör örgütlerini yoketmek bakımından olumlu bir eylem olduğunu vurgulayan başyazılar yayınlanabiliyor.

Tel-Aviv'in son eyleminin uluslararası teröre yönelik bir savaş niteliğini de taşıdığını ileri süren çevrelerin tutumları şaşırtıcıdır. Öyle bir günde yaşıyoruz ki Türkiye'de herkes kendi kendisine şu soruyu yöneltmelidir:

Bundan 60 yıl önce Anadolu'da yaşanmış Ermeni olayları, bugün çeşitli ülkelerde gündeme getirilebilmekte, Türkiye suçlanmaktadır. Acaba gözlerimizin önünde yaşanan Filistinli soykırımı karşısında dünyanın etkin devletlerinden neden yeterince ses yükselmiyor? Hele böylesine bir soy kırımı, Türk basınında bile teröre karşı savaş diye yorumlayabilen kalemler nasıl çıkabiliyor?

Yazık ki kimi zaman güçlülerin propagandası, güçsüzlerin haklı davalarını gölgeleyebilecek düzeye ulaşabilmektedir. Ancak bu gölgeler geçicidir ve haklı olanlar uzun sürede davalarını kazanacaklardır.

Güvenli yolu seçmek...

Uğur MUMCU — 24 Haziran 1982

Eskiler, Çanakkale savaşı için «oraya bir üniversite gömdük» derler. Gerçekten Çanakkale savaşında birçok aydın şehit düşmüş, Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarda yetişmiş olan insan gücü savaş alanlarında yokolmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda bu yokluğun sancıları çekilmiştir. Atatürk'ün çevresinde Ulusal Kurtuluş Devriminin çoşkusunu diri tutan bir avuç aydın dışında, Cumhuriyetin kadrosunu oluşturacak uzman aydınları bulmak çok güçtü.

Bugün, her alanda yetişmiş insan gücüne sahibiz. Ünlü yurt dışına taşmış aydınlarımız, çeşitli yabancı ülkelerde görev yapan uzmanlarımız, bilim adamlarımız var. Toplumun geçirdiği bunalım dönemlerinde, bu aydınlardan, bu uzmanlardan, bu bilim adamlarından yararlanmak gerekmez mi?

Bir devletin en büyük, en değerli hazinesi, yetişmiş aydın gücüdür. Devletin hüneri de bu aydın gücünü, yerinde ve zamanında kullanabilmektedir!

Bu aydınlarımız, çeşitli nedenlerle toplum içinde tesbih taneleri gibi dağılmıştır. Kimi dürüst bürokrattır, bir köşeye itilmiştir, kimi namuslu bilim adamıdır; uyarılarına kulak verilmemiştir; kimi mühendistir, kimi doktordur, hukukçudur, ekonomisttir, maliyecidir. Bunların çoğu devlet çatısının dışında tutulmuştur.

Böyle bir dönemde, bütün bunları, bir «hizmet seferberliği» içinde devletin çatısı altında toplamak gerekmez mi? İşte görülüyor, bu işlerde, aksayan birçok yön var. Sapılan yollar, çıkmaz sokaklarda son buluyor, İzlenen yöntemler ters sonuçlar veriyor, kadrolar yetersiz kalıyor, yanılgılar birbirini izliyor.

Bu koşullarda ve böylesine dönemlerde devlet ile aydınlarımızı bütünleştirmek gerekir. Daha açık deyiş ile devletten uzak tutulan, tutulmaya çalışılan aydınlarla barışmak gerekir. Bir barış dönemi açmak gerekir. İnsan ilişkilerinin yumuşaması gerekir. Karşı seçeneklerin açıkça tartışılması, ve bu seçenekleri uygulayacak kadroların belirlenmesi gerekir.

Bir devlet, elinin altındaki yetişmiş insan gücünü yoksayamaz! Devlet gemisini, bu kasırgalardan koruyacak ve elbirliği ile kıyıya ulaştıracak olan insanlar, bu yetişmiş insan gücü içinden çıkacaktır. Öyleyse bunları —hele böylesine dönemlerde— yoksaymak niye?

Yıllardır, izlenen yolların bugünkü çıkmazlara varacağını, ısrarla söyleyenler bunlardır. Bürokrasi kadrosu içinde bu uyarıları zamanında yaptıkları için bir köşeye itilen ve birtakım güçler tarafından devlet çatısı dışına sürülmek istenenler de bunlardır. Bu uyarıları yapanlar arasında özel sektör yöneticileri de vardır.

Aydınları, devlet örgütünün hizmet üreten saygın görevlileri yapmak devletin görevidir. Yetişmiş insan gücünü harekete geçirmek yine devletin görevidir.

Olan olmuştur. Bundan sonra olacakların önlenmesi için yeni bir barış dönemi için elbirliği yapılması ve devletin küskün, kırgın aydınları ile barışması gerekmiyor mu?

Namuslu bürokrat, dürüst aydın, yurtsever uzman açılacak bir barış döneminde devleti için alınteri dökmeyi bekliyor.

Bir devlet için «güvenli yol» banker ilanlarının aldatıcı görüntüleri değil, barış ortamlarında oluşturulacak devlet-aydın kenetlenmesinin kalıcılığıdır.

Hep birlikte karşılıklı hoşgörüye dayalı bir dönemin bir barış döneminin kapılarını açalım...

Cevher Özden: İsteğim temize çıkmak

Altan ÖYMEN — 25 Haziran 1982

LOZAN — Banker Kastelli ile (Cevher Özden) Lozan civarındaki bir evde, yaptığımız görüşmede bize «Ben yurt dışına kaçmış değilim. Çok büyük bir bunalım içindeydim. Buraya daha derin düşünebilmek amacıyla geldim» dedi.

Cevher Özden'in kendi cümleleriyle aynen tespit edilen sözleri şöyle:

«Ben menkul ticaret alım-satımı yapıyorum. Halka diyorum ki, bunun üzerinde bin lira yazıyor. Bu sana vadesi geldiğinde aynen ödenecek. Faizini de ayrıca zamanında ödeyeceğim. Bu bakımdan ben, ödünç para alan tefeci banker sıfatı altında değilim. Bir Menkul Ticaret Anonim Şirketi olduğuma göre, bütün sorumlulukların sadece bende toplanması sözkonusu değildir. Ama ben sorumluluğun kendime düşen bölümünü biliyorum. Ve hep bu-

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Olur Şey Değil
NADİR NADİ
2. BASI
Fiyatı 150 TL.
İletişim Adresi: Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet

59 Yıl: Sayı: 20796 — Kurucusu: Yunus NADİ — 30 TL. 25 Haziran 1982 Cuma

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
MEKTUPLARIYLA
HALİKARNAS
BALIKÇISI
AZRA ERHAT
2. BASI
Fiyatı 150 TL.
İletişim Adresi: Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cevher Özden: İsteğim temize çıkmak

"Bankaların 18 haziran kararıyla büyük darbe yedim,,

«O FRANGIM KALDI» — Cevher Özden (Banker Kastelli) ... Lozan'da Altan Öymen'e de 135 İsviçre Frangı (yaklaşık 10.500 TL.) ... Cenevre'ye gitmediğini söyleyen Cevher Özden, Altan Öymen'le şöyle konuştu: ... İşte bakın, 135 İsviçre Frangım vardı. Ondan da 135 Frank kalmış. Şimdi bir arkadaşım biraz para getirecek de ... (Foto: Banker Kastelli 1 ay önce bürosunda cebinden çıkan 2000 liraya gösterirken görülüyor.)

Kastelli kaçışını Cumhuriyet'e anlattı

- «Eğer kötü niyetli olsaydım, son 5 günde 2 bankaya 1 milyarlık ödeme yapar mıydım? Kaçacak olan insan bunu yapar mı?»
- «Devletten yardım istemek yerinde bir davranış olabilirdi. Ama taşıma suyla değirmen dönmeyeceğine kesin kanaat getirdim ve devletin parasını çarçur etmek istemedim.
- «18 haziran günü saat 15'den itibaren 19 haziran cumartesi günü saat 10'a kadar eşimle durum muhasebesini yaptım.»
- Mevduat sertifikalarını birkaç bankadan kuponsuz olarak aldım. Bu kuponların bedelleri müessesenin alacağı olarak bulunmaktadır. Bunlar 4,5 — 5 milyar civarındadır.»

Altan Öymen bildiriyor

LOZAN — Banker Kastelli ile (Cevher Özden) Lozan civarındaki bir evde yaptığımız görüşmede bize «Ben yurt dışına kaçmış değilim. Çok büyük bir bunalım içindeydim. Buraya daha derin düşünebilmek amacıyla geldim» dedi.

Cevher Özden'in kendi cümleleriyle aynen tespit edilen sözleri şöyle:

«Ben menkul ticaret alım-satımı yapıyorum. Halka diyorum ki, benim tahvilimde bin lira yazıyor. Bu sana vade geldiğinde aynen ödeneceği. Faizini de ayrıca zamanında ödeyeceğim. Bu bakımdan ben, ödünç para alan tefeci banker mefhumu altında değilim. Bir Menkul Ticaret Anonim Şirketi olduğuma göre, bütün sorumluluklarım sadece bende toplanmam sözkonusu değildir. Ama ben sorumluluğun kendime düşen bölümünü biliyorum. Ve hep bunun gereğini yerine getirme çabası içinde oldum.

«BUNALIM İÇİNDEYİM»

Ben şirketin tasfiyesini kötü bir maksatla istemedim. Yurt dışına da kaçmış değilim. Çok büyük bir bunalım içindeyim, buraya daha derin düşünebilmek amacıyla geldim.

Her geçen gün 150-200 milyon liralık faiz ödemesinin aleyhimize çalıştığını düşünerek büsbütün yükün altına giriyordum.

Eğer kötü niyet sahibi olsaydım, size müşahhas bir olayı tesbit edeceğim, ben bütün bu şeyleri bir kenara koyup 14 haziran 1982 pazartesi gününden 18 haziran 1982 cuma gününe kadar, yani 5 gün içinde bir bankaya 450-500 milyonluk, bir başka bankaya 450-500 milyon liralık ... olarak 1 milyar liralık ödeme yapar mıydım? Söyleyin bunları yapar mıydım? Kaçacak insan bunu yapar mıydı?

Kaçmak lafını kesinlikle kabul etmiyorum. Ben bir mali kuruluşun, Menkul kıymet satışı yapıyorum. Anapara için doğrudan doğruya borçlu olanlar sertifika ... larını satmış olduğum bankalar ve tahvillerini satmış olduğum kuruluşlardır. Halkın parası bu sertifika ve tahvillerde yatmaktadır.

BENİM İHTİSAS KAPI

«23 yıllık ticari hayatımda, tek bir leke bulunmayan bir insan, sözü senetten daha fazla bir itibar bulmuş bir adam isteseydi, sırası ve şekli karşılığında halktan doğrudan doğruya milyarlar toplayabilirdi. Hali hazırda, ...

(Devamı 12. Sayfada)

Cevher Özden "kaçma,, sözüne çok sinirleniyor

- KAÇACAK ADAM TEDBİRLİ OLUR. İŞTE BAKIN, BU İSVİÇRE FRANGIM VARDI. ONDAN DA 135 FRANGIM KALMIŞ.
- BEN KAÇSAYDIM ORTALIK DURULDUKTAN SONRA ... KALDIĞIM YER TEK ODALI BİR YER. ORADA TİYORUZ ORADA OTURUYORUZ, TUVALETE GİDİYORUZ. HEPİMİZ O ODANIN İÇİNDE. TELEFON DA YOK. ...
- YETA ... MİLYON ... ÇEKLER ... MİLYON LİRAYA ... ANKARA'DA ... AYDA 10 — 15 MİLYON TAKSİT ÖDÜYORUZ.

Altan ÖYMEN yazıyor

LOZAN — Banker Kastelli — Cevher Özden'le hiç tanışmamıştık. Daha önce de öyle miydi bilmem, ama karşılaştığımızda çok heyecanlıydı. Spor giyinmişti. Koyu bej pantolon. Açık yeşil, balıkçı çizgili yakası açık bir gömlek. Kahverengi üzerine bej ve beyaz çizgileri olan modern pabuçlar.

Görüşmeyi yaptığımız evde eşi ve Lozan'da okuyan üç çocuğundan ikisi de var. Yeşillikler içindeki bir apartmanın birinci katı. Bir küçük salon ve yatak odaları. Eşyalar kaliteli sayılır. Ama evi fazla doldurmuyorlar. Bir sehpanın üzerinde satranç takımı. Küçük biblolar. Duvarlarda Uzakdoğu motifleriyle yapılmış bir iki resim.

Bir de — galiba çocukların — İspanyol Kokeri tipi şirin bir köpeği var.

Akşam yemeği yeni yenmiş. Yemeğin menüsü de kutu içindeki hazır çorbadan ibaretmiş.

Cevher Özden:

— İştah kalmadı, diyor.

Geçen haftanın ortasından beri bu böyle. Hele Cuma'dan bu yana. 18 haziran cumadan. Cuma'dan cumartesiye.

Bize anlattıklarına göre de herşey, o cuma ge-

(Devamı 12. Sayfada)

'Kastelli'yi raslantı sonucu buldum

Öğrenci Türk komşusu "Bizim de bütün paramız orada,, dedi

Altan Öymen yazıyor

LOZAN — Başkaları nasıl bakta bilmem. Ben şöyle baktım:

Libya'dan Türkiye'ye gelmek üzere Zürih'e gelmiştim. Cenevre'ye telefon ettim. Gazeteci Yazar ... Hasan Cemal:

— Aman gelme, dedi. Cenevre'ye git.

— Cenevre?...

— Kastelli oradaymış. Ya da Cenevre civarında. Bul.

Nereden bulacaktım? Elde hiçbir ipucu yok. Yalnız çocuklarının Cenevre'de okuduklarına dair bir rivayet var.

Bir ... Cenevre'ye gittim. Telefon rehberinde «Özden» soyadını aradım. Yok.

Ama Cenevre'nin civarındaki öteki şehirler var. Telefon rehberleri ayrı: Lozan, Montrö, Martigny...

Havaalanında o rehberlere baktım. Önce Lozan. Ve...

Hemen ilk baktığımda, Lozan'da bir «Özden» var. Ahmet Özden. Meslek olarak «Etudiant» yani Üniversite öğrencisi telefon numarası: 23 73 11. Adresi: Avenue De Tivoli 10. Bu ...

Lozan, Cenevre havaalanına karayolundan 1 saat. Ha... ... bir telefona koştum. Numarayı çevirdim. Cevap yok.

Havaalanından kalkıp Cenevre'de otele geldim, oradan devamlı olarak arıyorum. Gene cevap yok.

Diyorum ki: «Herhalde ... gitmişlerdir. Doğrudan ...

(Devamı 12. Sayfada)

Turgut Özal: Bankalar sapasağlam ayakta

Bankalara üç günde 7 milyar lira aktarıldı

ANKARA, ... Turgut Özal, Banker Kastelli'nin ... güçlüğe neden olmayacağını söyledi. Türkiye'deki yabancı basın mensuplarının çağrıldığı bir basın toplantısı düzenleyen Özal, bir soru üzerine Banker Kastelli olayından sonra üç ...

(Devamı 12 Sayfada)

"...ton kararname ve yasalar Kastelli'nin hareket alanını daralttı,,

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cevher Özden'in en büyük ortağı olduğu Bim... Dilerçik Finansman A.Ş.'nin Ankara bürosu yöneticilerinden Bilgi Kongar «Pazartesi günü kasayı 11 bin lira ile teslim aldım. Kastelli A.Ş.'ye de son anda bir yarıdan 10 milyon lira yatırdık» dedi.

Bilgi Kongar sermaye piyasasının düzenlenmesi için çıkarılan kararname ve kanunların Kastelli'nin hareket alanını çok daralttığını belirterek şunları söyledi:

«Bunun böyle olacağı belliydi. Son kararlarla Cevher Özden mevduat sertifikası karşılığı yüzde 2-3 komisyon karşılığı çalışmak zorunda kaldı. Borç alan ...

(Devamı 12. Sayfada)

Hangi belge, ne zaman paraya döner?

Faiz kuponu kesilmemiş mevduat sertifikası sahipleri en şanslı

Meral TAMER

Kastelli olayından sonra ... ti'ye 200 bin lira yatırdıklarını ve böylelikle üniversite eğitimlerini sürdürdüklerini, şimdi ... tahvil ne zaman geri alabileceğini soruyor ... Paraya ... en erken tarih 1984, ... Genç bir ... telefon ediyor. ... ederek aldığı 600 bin lira bedeli ... Kastelli'ye yatırdığını ve böylece ayda 21 bin lira kadar gelir sağladığını, şimdi çocuğunun ... Kastelli olayının ardından ... anlatıyor. ...

(Arkası 8. Sayfada)

Tasarruf sahipleri, bankalar ve firmalar

Osman ULAGAY

Banker Kastelli'nin yurt dışına kaçması ya da kaçmak zorunda bırakılmasıyla finans kesimindeki karmaşık gelişmeler yeni bir aşamaya gelmiş oldu. Bu aşamada en çok sorulan soru ise kimin nasıl etkileneceği ve bundan sonra ne olacağı?

Doğrusu Türkiye'nin koşullarında bu sorulara geçerli yanıtlar verebilmek hiç de kolay değil. «Ekonominin tabii kanunları» kadar, hatta bu kanunlardan da önce bazı kişi ve grupların kararlarının gelişmelere yön verebildiği, bazı kişi ve kuruluşların akıbetlerinin bugünden yarına yetkililerce tayin

(Devamı 12. Sayfada)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Somut Olarak...

«Araba devrilince yol gösteren çok olur» derler. Öyledir, araba devrilince yol gösterenler çoğalır, her kafadan bir ses çıkar, söz-sözcük birbirine karışır.

Bu çılgın faiz yarışının nasıl sonuçlanacağını araba devrilmeden önce çok kişi yazdı ve söyledi. Bunları yazanların, söyleyenlerin bir kısmı için «efendim bunlar ... ideolojileri ge-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

Kastelli olayı kimi nasıl etkiliyor?

Ekonomi Servisi — Kastelli olayının çeşitli kesimlerdeki yansımaları sürerken, İstanbul altın piyasasının önde gelen isimlerinden Şevki Peker, birikimcilerin ilk tercihinin altına yönelmelerinin ardından 3 ay kadar sonra altın piyasasının canlanmasını beklediklerini söyledi. İstanbul Üniversitesi rektör yardımcısı Akın İlkin, «Serbest para piyasasına geçiş dönemi başarısız olmuş-

(Devamı 12. Sayfada)

İÇ SAYFALARDA

- Cengiz Çandar Beyrut'ta. İsrail saldırısı yoğunluk kazanıyor. Arap Milliyetçiliği dönemi.
- Yalçın Doğan Güney Lübnan'da «Ateş — kes nerdeyse ordayız»
- BARIŞ Derneği davasında tahliye istekleri reddedildi.
- Evren Zonguldak'ta konuştu: Anayasa referandumu kasımda.
- Esener formülü: Kıdem tazminatı tavan katsayıya bağlanıyor.
- Ceyhan'daki trafik kazasında 6 ölü var.
3. SAYFADA
- Thatcher, Cebelitarık'ı İspanya'ya vermeyecek.
13 SAYFADA
- Uluslararası 10. İstanbul Festivalinden
4. SAYFADA
- Yargıtay kararı: Kaloriferli apartmanın sobaya dönüştürülme kararı oybirliği ile alınır.
- Ankara İTİA, YÖK kararlarına uymadı.
- Fen Lisesi 2. basamak sınavını kazananların listesi.
7. SAYFADA
- Avrupa Gençler Cimnastik Şampiyonası bugün başlıyor.
- Cemyiz ikinci tur için Almanya — Avusturya maçının sonucunu bekliyor.
- Çekoslovakya kupaya veda etti: 1 — 1.
16. SAYFADA

nun gereğini yerine getirme çabası içinde oldum.

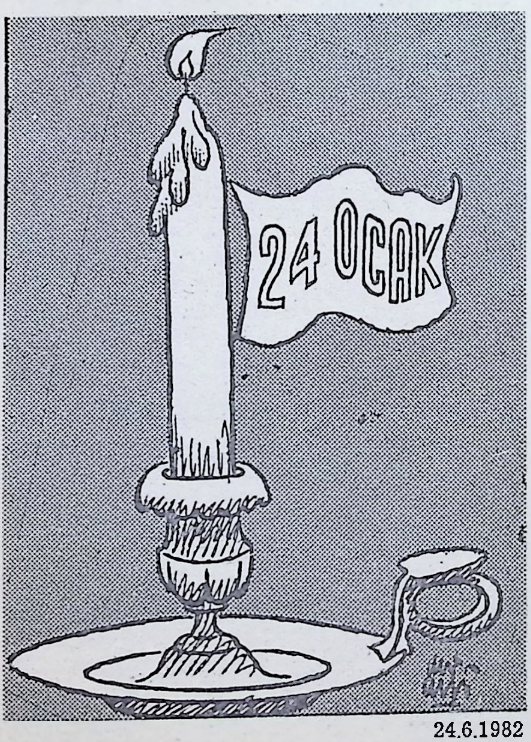
«BUNALIM İÇİNDEYİM»

Ben şirketin tasfiyesini kötü bir maksatla istemedim. Yurt dışına da kaçmış değilim. Çok büyük bir bunalım içindeyim, buraya daha derin düşünebilmek amacıyla geldim.

Her geçen gün 150-200 milyon liralık faiz ödemenin aleyhimize çalıştığını düşünerek büsbütün yeise kapılıyordum.

Eğer kötü niyet sahibi olsaydım, size müşahhas bir olayı izah edeceğim, ben kötü bir şahıs olsaydım, 14 Haziran 1982 pazartesi günüyle 18 Haziran 1982 cuma günü arasında, yani 5 günde bir bankaya 500-600 milyon liralık, bir başka bankaya 400-450 milyon liralık yani toplam olarak 1 milyar liralık ödeme yapar mıydım?. Söyleyin lütfen yapar mıydım?. Kaçacak insan bunu yapar mıydı?

Kaçmak lafını kesinlikle kabul etmiyorum. Ben bir mali kuruluşum. Menkul kıymet satışı yapıyorum. Ana para için doğrudan doğruya borçlu olanlar sertifikalarını sattığım bankalar ve tahvillerini sattığım kuruluşlardır. Halkın parası, bu sertifika ve tahvillerde yatmaktadır.»

24.6.1982

SENİN İMZAN KAFİ

«23 yıllık ticari hayatında, tek bir leke bulunmayan bir insan, sözü senetten daha fazla bir itibar bulmuş bir adam isteseydi, senet ve çek karşılığında halktan doğrudan doğruya milyarlar toplayabilirdi. Halk bana, «senin imzan kafidir. Onu ver yeter» diyordu.

Benim çek olarak verdiğim, ödemek istediğim borçlarım, sertifikalarını sattığım bankalardır. Bu bir ticari alış veriştir. Bu ticari alış verişin dolandırıcılık sınıfına girmemesi icap eder. Kaldı ki, borçlu bulunduğum bir çok kuruluşta alacağım da mevcuttur.

Bankalara teminat olarak faiz kuponlarını verdim, ve bir de mevduat sertifikası almış olduğum bir kaç bankadan sertifikaları kuponsuz aldığım için bu kuponların bedelleri müessesenin alacağı olarak bulunmaktadır. Bunlar 4.5-5 milyar civarındadır. Bunu bankalardan da öğrenmek mümkündür.»

SERTİFİKANIN NEDENİ

«Ben kredi olarak almış olduğum paraların garantisi olarak, banka mevduat sertifikalarını çare diye düşündüm. Böylelikle vatandaşın parası daha da sağlamlaşmış oluyordu. Fakat mevduatı sertifikasının getirdiği kazancın yanında, tasarruf sahibine verdiğim faizin büyük oluşu ve bu faizi karşılayabilecek başka bir ticari alternatif yaratamayışım, beni bunalıma götürdü. Hele 18 Haziran 1982 cuma günü benden alacaklı olan, ona rağmen bana çok centilmence davranan bir banka yetkilileriyle yapmış olduğumuz centilmenlik anlaşması gereği pazartesi gününden itibaren ödeyeceğim miktarların büyüklüğü güçlüklerini büsbütün artırdı.

18 HAZİRAN KARARI

Ayrıca 18 Haziran cuma günü bankaların müştereken almış oldukları «banker kuruluşlarına mevduat sertifikası satılmayacaktır» kararının bende yaratmış olduğu depresyon, bunun üstüne geldi. Buna bir de, müessese olarak, mevduat sertifikası satışında vermiş olduğumuz çeklerin mali mesuliyetinin müesseseye, cezai sorumluluğunun ise imzayı atan yetkiliye ait olduğunu hukuk danışmanlarımla yaptığım görüşmede, öğrenmiş olmam ve bunun bana 20-30 yıllık hapislik getireceğini duymam eklendi.

Bütün bu şartlar altında zaten son derece gergin bulunan sinirlerim, beni içinden çıkılmaz bir bunalıma itti.

DEVLETİN PARASINI ÇAR-ÇUR ETMEK İSTEMEDİM

Kendimi bir tek yerde hatalı buluyorum: Konuyu devlete getirmek, ve devletten yardım istemek yerinde bir davranış olabilirdi. Ama, taşıma suyu ile değirmen dönemeyeceğine kesin kanaat getirdim, ve devletin parasını çar-çur etmek istemedim. Bir de, böyle bir müracaat yaptığım takdirde, hakkımda ani bir tutuklama kararı verilebilir diye düşündüm.

İşte böylece 18 Haziran cuma günü saat 18'den itibaren 19 haziran cumartesi günü saat 10'a kadar, bunun muhasebesini eşimle birlikte yaptım, Eşimin bana «Olmaz Cevher, sen mert ve erkek adamsın, gel konuyu Ankara'ya

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
SÖYLEV
Gazi M. Kemal ATATÜRK
CİLT 1, 2
[illegible]
EDFİL 200 TL
İstemə Adresi: Türkocağı Cad. 38/41
Cağaloğlu — İSTANBUL

Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20796 Kurucusu: Yunus NADİ 20 TL. 25 Haziran 1982 Cuma

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
NADİR NADİ
Ben Atatürkçü Değilim
2. BASISI ÇIKTI
EDFİL 300 LİRA
İstemə Adresi: Türkocağı Cad. 38/41
Cağaloğlu — İSTANBUL

Kastellizedeler sessiz bekleyiş içinde

Diğer bankerzedeler, "Bize de güvence verilmesini istiyoruz,, diyorlar

Haber Merkezi — Banka ve banker piyasasındaki hareketlilik sessiz bir bekleyişe dönüştü. İsviçre'ye kaçan Cevher Özden'den sonra özel banka ve bankerlerden alacaklı olanların içine düştükleri telaş bir ölçüde azaldı. Çok sayıda «Kastellizede» gelişmelerin ortak Adliye yönünü, yani tasfiye kurullarının çalışmalarını izleyecek.

Bu arada, Banker Kastelli'nin İstanbul bürolarındaki kapılar sürüyor.

Ankara'da bir açıklama yapan Banker Alacaklıları Derneği Başkanı Emekli Albay Sefa İzgi, «Bize de sahip çıkılsın. Kastelli'den alacaklıların bizden üstünlüğünün ne olduğunun açıklanmasını bekliyoruz» dedi.

Ankara Büromuzun haberlerine göre, ilk gün ve ondan sonraki günler, özel banka ve bankerlerden paralarını çekmek, ellerindeki mevduat defteri ya da mevduat sertifikalarının geleceğinin ne olduğunu öğrenmek ya da paralarını çekmek için banka ve henüz batmayan bankerlerin önünde biriken kalabalıklar dün önemli ölçüde azaldı. Hükümet bildirilerinden sonra ilk günün şaşkınlığından kurtulan mudiler, paralarının vadesinin gelmesini bekliyorlar. Tüm bu sessizliğe karşın, bir kısım mudinin bir önlem olarak, bankalardaki hesaplarını kapatmayı tercih ettikleri görülüyor.

Tüm hesap ve defterlerine el konan Banker Kastelli'nin Kızılay'daki şubesinin önünde biriken alacaklı ve meraklı sayısında da belirgin bir düşme oldu. Az sayıda ve grup halinde toplanan meraklı ve alacaklılar eskisi gibi ilginç sohbetlerini sürdürmeye devam ediyor. Birisi, «bankaya gittim. Daha üç günün var, 'üç gün sonra gel dediler' diye anlatınca, onu dinleyen genç «üç gün sonra sizi bulabilir miyim diye sormadın mı» dedi.

Banker alacaklılarında ilk günden beri gözlenen en önemli özellik, yüzlerinde özgünlük, perişanlık ifade eden anlamlar görülmemesi. Ağlayan, sızlayan da yok. En çok para kaybeden de dahil, birbirlerine bakıp yaşadıklarını anlatıp anlatıp, gülüyorlar. Orta yaşlı bir adam, «yeni ev aldım. Yarısını peşin verdim. Taksidi buradan alacağım faizle ödeyecektim. Şimdi taksitleri zor alırız deyip gülmeye başladı.

Bu arada para stokları bitmeyen bankalara zaman zaman Merkez Bankası'ndan destek paraları getirildiği gözleniyor. Para gelince güvenlik kuvvetleri banka önünde biriken meraklı ve alacaklıları dağıtıyor. Para içeri girdikten sonra ise kalabalık öncekinden fazla oluyor. Toplanan meraklı ve alacaklılar çuvalla parayı seyretmekten zevk alıyor olmalı.

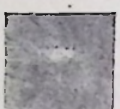
İstanbul Haber Servisimizin haberine göre, Cevher Özden'in yurt dışına kaçışı ile birlikte, ödeme güçlüğü içine düştüğü gerekçesi ile devletçe hesaplarına el konan Banker Kastelli Menkul Değerler Ticaret Anonim Şirketi'nin kasalarının açılmasına dün de devam edildi.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

CUMHURİYET

Beyrut'ta

Cenan GANDER bildiriyor

İsrail saldırısı yoğunluk kazanıyor

Beyrut üzerine hava saldırısı yapıldı ve Filistin mevzileri bombalandı.

BEYRUT — [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Arap Milliyetçiliği döneminin sonu

1982'nin ikinci yarısıyla birlikte Ortadoğu'da iki güç beliriyor; İran ve İsrail

BEYRUT — [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

CUMHURİYET

Güney Lübnan'da

Yalçın DOĞAN bildiriyor

"Ateş-kes nerdeyse ordayız,,

SAYDA (Güney Lübnan) — [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

K.Maraş'ta TKP-ML DHB örgütü üyesi 17 kişi yakalandı

ADANA, (Cumhuriyet Güney İlleri Bürosu) — 1 Haziran 1982 gününden itibaren K. Maraş ve yöresinde güvenlik kuvvetlerince sürdürülen operasyonlar sonucu çeşitli tarihlerde 5 kişinin öldürülmesi, silahlı gasp, tarama ve yaralama, bildiri dağıtma ve yazılama eylemlerini gerçekleştirdikleri belirlenen TKP/ML-DHB örgütünün daha önce yakalanan 505 elemanından sonra 17 elemanı daha yakalandı.

Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nden yapılan açıklamada, 17 kişinin 1 adet Kaleşnikof makinalı tüfek, 2 adet makinalı tabanca, 800 adet çeşitli çap ve markada mermi, 12 adet dinamit kapsülü, 8 adet dinamit fitili, 2 adet dürbün ve çok sayıda yasaklanmış yayın, bildiri, yazılama malzemesi ve örgütsel dökümanlar ile birlikte ele geçirildikleri belirtildi.

Sıkıyönetim açıklamasında ayrıca, 24 Mayıs 1982 tarihinden bu yana komutanlık yetki ve sorumluluk bölgesinde yasadışı sol örgütlere mensup 43, sağ eylemci 7, bölücü 0 ve ideolojik görüşü belirlenemeyen 25 kişinin 17 adet tabanca, 4 adet makinalı tabanca, 3 adet otomatik tüfek, 2 adet av tüfeği, 1600 adet çeşitli çap ve markada mermi, 9 adet dinamit lokumu, 21 adet dinamit kapsülü, 17 metre dinamit fitili, 2 adet dürbün, çok sayıda yasaklanmış yayın ile birlikte yakalandıkları ve bu kişiler hakkında yasal işlemlerin sürdürüldüğü bildiriliyor.

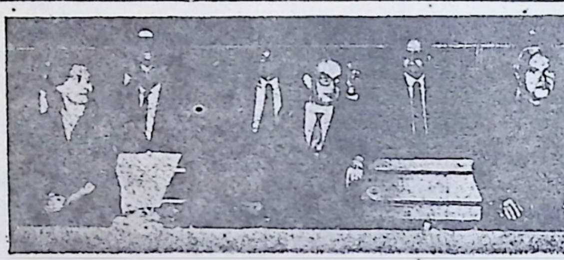
Ceyhan'da kamyon-minibüs çarpıştı; 6 ölü var

CEYHAN, (Cumhuriyet) — [illegible]

Rogers Türkiye'den ayrıldı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı General Bernard Rogers [illegible]

Barış Derneği Davası Başladı

57 AVUKAT SAVUNUYOR — Barış Derneği'nin 23 yöneticisi ve üyesi ile ilgili duruşma saat 10.14'de başladı. Yukarda 57 avukatın savunduğu sanıklardan Reha İsvan, Orhan Apaydın ve Erdal Atabek (üç sırada) görülüyor.

Tahliye istekleri reddedildi

İstanbul Haber Servisi — [illegible]

(Arkası 13. Sayfada)

Esener formülü: Kıdem tazminatı tavan katsayıya bağlanıyor

ZONGULDAK, (Cumhuriyet) — Asgari ücretin kıdem tazminatından ayrılmasına ilişkin bir formül geliştiren Çalışma Bakanı Prof. Turhan Esener'in görüşü belirlendi. Prof. Turhan Esener formülü olarak anılan görüş, «Kıdem tazminatı tavanının memur katsayısına bağlanması» öngörülüyor.

Sendikal çevrelerden edinilen bilgilere göre, «Memur katsayısının her artışında, memur maaşlarında meydana gelecek artış oranı işçilerin kıdem tazminatı hesaplanmasında yasa ile sınırlandırılan kıdem tazminatı tavanına yüzde olarak eklenecek. Örneğin «Bir katsayı artışında memur maaşlarındaki artış oranı yüzde 25 ise, halen kıdem tazminatı tavanı olan 75 bin liraya bu oran eklenecek. Bu durumda 75 bin liralık kıdem tazminatı yüzde 20'si olan 15 bin liralık artışla 90 bin lira olacak.

Edinilen bilgilere göre 12 Eylül'den sonra çıkarılan 2320 sayılı yasanın değiştirilmesine ilişkin bir tasarının Danışma Meclisi'ne sunulması bekleniyor. 17 ekim 1980 tarihli 2320 sayılı yasada «Toplu sözleşmelerle ve

(Arkası 8. Sayfada)

Evren: Anayasa referandumu kasımda

Işık KANSU bildiriyor

ZONGULDAK — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, dün Zonguldak'ta yaptığı konuşmada anayasanın kasımda halkoyuna sunulacağını söyledi. Evren, ayrıca amaçlarının işçiler ile işverenler arasında sevgi, anlayış ve dayanışma ortamını sağlamak olduğunu bildirdi.

Kalabalık bir halk topluluğunun izlediği konuşma sırasında Evren, genellikle işçi sorunlarına değindi. Evren, Zonguldak'a gelmelerinin bir nedeninin kömür işçilerinin çektikleri sıkıntıları yerinde görmek olduğunu belirterek, şimdiye dek Zonguldak'a gelememelerinin nedenini şöyle açıkladı:

«Zonguldak'a gelemeyişimizin nedeni 1973 yılından bu yana ödenmemiş işçi paralarıydı. Ben de dedim ki, bu paralar ödenmeden Zonguldak'a ayak basamam; Çünkü yüzüm tutmaz. Ödenmeye başladı, açık alınla geldik.»

Evren, konuşması sırasında dışarıdan kömür ithal edildiğini ve bunun karşılığında dolar ödendiğini ifade ederek, «Buna üzülüyoruz, Biz korkmuyoruz. Kömür her geçen yıl sanayileştiğimizin delilidir. Ancak Türkiye bir taraftan sanayileşirken, tarım sektöründe ihmal olmamalıdır» şeklinde konuştu.

Evren, emek ve sermayenin ekonominin temel taşları olduğunu kaydettikten sonra, özetle şunları söyledi:

«Emek sahibi çalışanların ekonomiye getirdikleri dinamizmden dolayı şükran duygular ile karşılıyorum. Yönetime gönülden ve şevkle destekleyen çöküntü halindeki ekonominin verimli bir biçime sokulması için fedakârlık, gayret gösteren işçilere sonsuz teşekkür ediyorum. Ekonomik kalkınmanın sağlam temellere oturtulması için çalışanların sosyal ve ekonomik istekleri milli menfaatler doğrultusunda yerine getirilecektir.»

Devlet Başkanı Evren, ücret sorununun daha önceden «allak bullak» olduğunu ifade ederek, yalnızca eşit işe eşit ücret verilmesi esası yanında ustalık ve hüner gerektiren işlere daha fazla ücret verilmesi gerektiğini belirtti. Yüksek Hakem Kurulu'nun ücret düzeylerindeki haksızlıkları gidermeye çalıştığını anlatan Orgeneral Evren, bundan önceki dönemde bir işyerinde kıdem tazminatı 30 gün üzerinden alınırken, diğer bir başka işyerinde bunun 90 gün üzerinden verildiğini örnek gösterdi. Evren, bundan böyle değişik ve dengesiz uygulamaların ortadan kaldırılacağını ve adalet ve hakkaniyet esasına göre ücret düzeylerinin yeniden tespit edilmekte olduğunu söyledi. Evren, Yüksek Hakem Kurulu'nun yavaş çalıştığı yolundaki söylentilerin «haksız» olduğunu da söyledi.

İDEOLOJİK MAKSATLI

12 eylül öncesinde ideolojik maksatlarla işçilere pankart verilerek «TCK'nın 141 ve 142'ye hayır, DGM'ye hayır» diye gezdirildiğini, Türk bayrağı yerine başka memleketlerin bayraklarının taşıldığını, Atatürk'ün resmi yerine yabancı liderlerin resimlerinin dolaştırıldığını bildirerek «Soruyorum, bunların işçi hakları ile ne alakası var. Bundan böyle ideolojik maksatlı gösterilere izin verilmeyecek» dedi.

ASGARİ ÜCRET

İşçi haklarının karşısında olmadıklarını da kaydeden Evren, «Öyle olsaydı işçilerin iş güvenliğini sağlamak için işçi çıkarma yasağını koymazdık» diye konuştu. Evren, konuşması arasında' [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

Zonguldak gezisinden izlenimler

Evren, "Seferiyim,, dedi ve su içti

IŞIK KANSU yazıyor

ZONGULDAK — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

götürelim. Bir çare bulunabilir» demesi karşısında avukatlarımla bir telefon konuşması yaptım. Bu konuşmayı eşim de öğrendikten sonra bana «ben sana karışmıyorum. Kaderini kendin tayin et» dedi. Ve yurt dışına çıkarak buradan tasfiye için girişimlerde bulunması bakımından arkadaşlarıma talimat vermeye karar verdim.»

SIRTIMDAKİ GÖMLEK

«Ben borçlarımı kuruşuna kadar ödeyebilecek potansiyele sahibim. Sırtımdaki gömleği satana kadar, neyim varsa borcumu ödemeye sabredecek kadar şerefliyim. Kaldı ki, 10 milyarın üzerinde bulunan ve bazı kuruluşlara tahvil avansı olarak verilmiş bir alacağım da mevcuttur. Bunlara ek olarak üzerimdeki mevcut gayrımenkullerim vardır. Bütün bunları, beni «Banker Kastelli» yapan halkım için feda ederim.

Halka hizmet verdim. Halka tasarrufunun değerini öğrettim. Yıllarca sömürülen tasarruflara hayat kazandırdım. Bu hizmetim 23 yıldır, gecemi ve gündüzümü aldı. Hayatta tatil nedir bilmedim, İdealim, sermaye piyasasını kurmak ve halkın tasarruflarını Türk sermayesi nin güçlenmesine aktarmaktı. Hayatım bu uğurda geçti.

Tek şey istiyorum:

Namuslu ve haysiyetli adam olarak geldim. Bu namus ve haysiyetimin borçlarım temizlenince ortaya çıkarılmasını istirham ediyorum. Her zaman büyük yardımlarını benden esirgemeyen sayın basın mensuplarından en büyük ricam budur. Gerçek anlaşılmalıdır ki, ben temize çıkayım.»

Kastelli'yi rastlantı sonucu buldum

Altan ÖYMEN — 25 Haziran 1982

LOZAN — Başkaları nasıl buldu bilmem. Ben şöyle buldum:

Libya'dan, Türkiye'ye gelmek üzere Zürih'e gelmiştim. Gazeteye telefon ettim. Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal:

— Aman gelme, dedi. Cenevre'ye git..

— Cenevre?..

— Kastelli oradaymış. Ya da Cenevre civarında.. Bul..

Nereden bulacaksın?. Elde hiçbir ipucu yok. Yalnız çocuklarının Cenevre'de okuduklarına dair bir rivayet var..

İlk uçakla Cenevre'ye geldim. Telefon rehberinde «Özden» soyadını aradım.. Yok..

Ama Cenevre'nin civarındaki öteki şehirler var. Telefon rehberleri ayrı: Lozan. Montrö. Martigny...

Havaalanında o rehberlere baktım. Önce Lozan. Ve..

Hemen ilk baktığımda, Lozan'da bir «Özden» var. Ahmet Özden. Meslek olarak «Etudiant» yazılı.. Yani Üniversite öğrencisi telefon numarası: 25 72 93.. Adresi: Evenue De Tivoli 19. Bis..

Lozan, Cenevre havaalanına karayolundan 1 saat.. Hemen bir telefona koştum. Numarayı çevirdim. Cevap yok.

Havaalanından kalkıp Cenevre'de otele geldim, oradan devamlı olarak arıyorum.. Gene cevap yok.

Diyorum ki: «Herhalde fişi çekmişlerdir. Doğrudan doğruya oraya gitmek lazım.»

Ve kalktım Lozan'a gittim. Avenue de Tivolli'yi buldum: Başlangıcında kahveler, lokantalar, olan güzel bir sokak, Yokuş aşağı iniyor. Yokuşun aşağısında da «19 bis» numaralı bir apartman var. 6 katlı..

Girişinde oturanların isimleri yazılı. 20-30 isim var. Ama «Ahmet Özden» yok. Yalnız bazı isim yerlerinde hiç isim yok. Gene diyorum ki, herhalde son olaylardan sonra ismi silmişlerdir.

Ancak, isimler arasında bir kaç Türkçe'ye benzer isim gördüm: Biri Anıl Kumar. Aynı apartmanda oturduklarına göre, Türk de olduklarına göre, birbirlerini tanırlar diye gittim. Üzerinde «Kumar» yazılı 11 numaralı dairenin zilini çaldım.

Esmer, ama hayli esmer bir hanım çıktı. Türkçe başladım ama, anlaşıldı ki, hanım Türk değilmiş. Dedim ki: Ben burada bir Türk oturuyor sanmıştım.

— Hayır biz Türk değiliz, Hint'liyiz dedi. Ama yukarıda bir Türk var sizi oraya götüreyim.

Güleryüzlü Hint'li hanımın rehberliğinde bir kat yukarı çıktık, orada Ekrem Engez diye bir vatandaşımız oturuyor. Evde eşi ve annesi var. Güleryüzle karşıladılar. Hemen derdimi anlattım:

— Ben Ahmet Özden'i arıyorum. Gazeteciyim. Burada oturuyormuş herhalde tanırsınız, dedim.

Ekrem beyin annesi:

— Kastelli'nin oğlu mu diye sordu.

Ben heyecanla:

— Evet... Evet... dedim.

— Aman, biz de işittik, burada oturuyormuş. Ama hangi dairede belli değil, galiba buradan çıkmış, Biz de merak ediyoruz.. dedi.

— Niçin merak ediyorsunuz?.

— Nasıl etmeyelim. Bütün paramız onda

çünkü. Haberi de dün öğrendik. Benim oğlum burada doktora yapıyor. Buraya gelmeden önce arabayı falan, hepsini sattık, ona yatırdık. Kocam da Türkiye'de. O da emekli maaşını yatırdı. Kendisi bankacıdır. Düşündü, taşındı, hesapladı, en emin yerin gene de Kastelli olduğuna kanaat getirdi. Oğlumun da, bizim de bütün paramız orada şimdi..

Bu da ilginç bir izlenimdi ama, «Ahmet Özden»i bulmaya yetmiyordu. Engez'lerden ayrılıp binanın kapıcısını aradım, dairesi cevap vermiyordu. Zemin katta, üzerinde isim yazmayan dairelerin kapılarını çalıyorum. Onlar da cevap vermiyor.

O sırada binanın girişinde dükkana benzeyen bir yer var. Kapısı kapalı. Genç bir çocuk geldi. Anahtarla kapıyı açacak. Ona sordum:

— Je cherche Mösyö Özden..

Genç çocuk:

— Moei meme.. demez mi.

— Yani ben oyum.

— Yani siz Ahmet Özden misiniz?.

— Evet benim.

— Yani Cevher Özden'in oğlu..

— Evet.

— Kastelli'nin?..

Hemen:

— Aman kardeşim, ben de sizi arayıp du ruyorum. Siz burada oturmuyor musunuz? İsminiz kapıların üstünde yok..

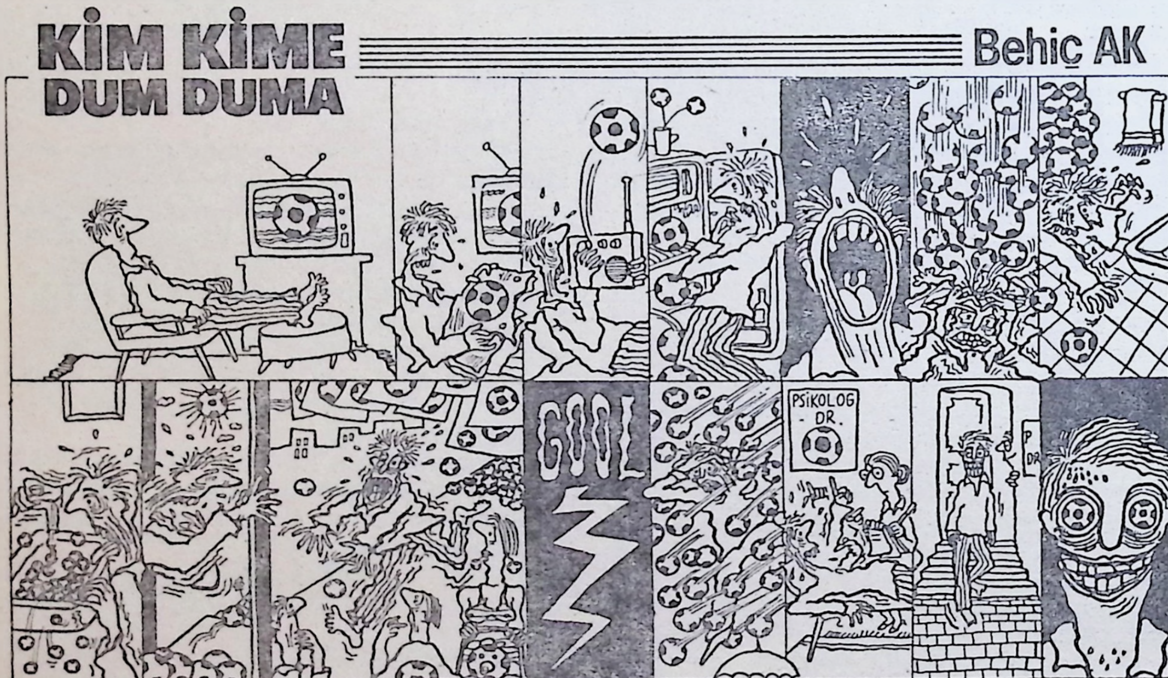
«Ben buradan çoktandır taşındım» dedi. «Buraya da, bu dükkanın sahibi arkadaşımdır, ona geldim. Anahtarın biri de bende.»

Sonrası: Babasıyla görüşmek istediğimi anlattım hiç şaşırmadı: «Bilmem kabul eder mi» dedi.

Babasıyla bilmediğim bir numarayı çevirerek konuştu..

Sonra bana bir adres verdi. Adrese gittim. Uzun uzun konuştum.

Yani, Banker Kastelli - Cevher Özden'le konuşmam bir ölçüde tesadüf sonucu oldu.

25.6.1982

Bir adam mı göçtü, bir politika mı çöktü?

İlhan SELÇUK — 25 Haziran 1982

Önceki gün yayınlanan bütün gazetelerin manşetleri bir tümcede birleşiyorlardı:

— Banker Kastelli yurt dışına kaçtı.

Babıâli basınına bakarsanız bir efsane çökmüştü; ve yıkılan efsanenin baş aktörü Cevher'di. Nasıl olmuştu bu iş? İnanılacak şey miydi? Daha dün herkesin başı üstünde yeri olan bu adam son yıllar Türkiye'sinin simgesi gibiydi. «Para, para, para» diyen Kastelli, toplumun en saygın kişilerinden biriydi. Önünde eğilenler, elini öpüp başlarına koyanlar kimlerdi? «Çalışmadan yaşamak, paranın faiziyle

dünyanın tadını çıkarmak, köşeyi dönmek« yaşadığımız toplumun geçerli kuralları değil miydi?

Cevher Özden, bir adam değildi, bir kişi değildi; bir yaşam felsefesiydi, bir ekonomi politikasıydı.

Ve çöktü.

★

Daha üç-beş gün önce sinemada, televizyonda, gazete, dergide ve her yerde Kastelli vardı. Nisanın 18'inde «Nokta» dergisinde Duygu Asena'nın Cevher Özden'le bir röportajı yayınlanmıştı. «Battı, batacak; kaçtı, kaçacak» söylentileri karşısında «Banker» bakın ne diyor:

«— Ben mal alışverişi yapıyorum. Kendi kaynağımı borçlandırmıyorum. Parasını mevduat sertifikası veya güçlü sanayi kuruluşlarının tahviline yatıran tasarruf sahipleri, parasını bana değil, o kuruluşa yatırıyor. Yani ana-paranın batması mevzubahis değil. Ben de bu tahvilleri ve mevduat sertifikasını bedava almadığıma göre, parayı ne yaptığım belli. Ben karşılıksız para almıyorum ki batayım? Yatan para gene bankada. Ben aracıyım, komisyon alıyorum. Yani ben Lüks Nermin'im, Zampara ile orospu birleşiyor; ben parsayı alıyorum.»

Pek terbiyeli bir yaklaşımla olmasa bile çarpıcı bir benzetmeyle yaptığı işi anlatmış Kastelli...

Şiir de yazarmış Sayın Cevher Özden:

«Bu gece soğuk odamın penceresinden
Yıldızlar alemine bakarak düşünüyorum.
Düşünüyorum dünü, bugünü, yarını.
Sizler de dostlarım, sizler de düşünmez misiniz?
Düşünmez misiniz, neydik, ne olacağız diye?»

Oldukça yavan; ama sıfırdan başlayıp doruklara tırmanan, sonra da tepeden aşağı yuvarlanan Kastelli belki bundan böyle daha güzel şiirler yazacaktır.

★

Kastelli'ye kimler para yatırırdı?

Tuzu kuru olanlar az değildi Kastelli'nin müşterileri arasında; peki dargelirlilerin oranı neydi? Emeklilik ikramiyesini gözden çıkaranlar, babadan kalma tarlayı okutanlar, köşedeki birkaç kuruşunu bankere yatırıp da geçim sıkıntısını hafifletmeye çabalıyanlar yok muydu?

Şimdi bunlar ne yapacaklar?

Sanayisiz ve üretimsiz kapitalizmin acımasız çarklarında yok olan paracıklarının derdine yanıp üstüne bir bardak soğuk su mu içecekler? Hayır. Süresi dolduğunda paracıklarını alacaklar. Ne var ki o süre içinde büyük bankalar ve şirketler bu paraları faizsiz kullanacaklar.

Açıkçası kabak yine sıradan yurttaşın başında patlayacak...

★

Devletin «kurtarma operasyonları» var. Bu alanda da «kurtarma operasyonu» yürümeli. Kastelli'nin başını büyük holdingler yediler; bari devlet küçük yurttaşı gözetip koruma işlevini yerine getirmeli.

26.6.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Kastelli dosyası

27 Haziran 1982

Kastelli Dosyası yalnız bir bankerin iflasını vurgulamıyor. Uygulanan ekonomi politikasının eleştirisi Kastelli olayıyla birlikte yeniden gündeme girmiştir.

Kastelli Dosyası'nı küçük ama güçlü bir azınlığın çıkarı uğruna kapatmak isteyen çevreler bulunabilir. Söz gelişi Kastelli'den bir milyar liraya yakın borç alan bir gazete sahibi, bankerin İsviçre'ye kaçmasından sonra dosyasının da dürülmesinden yararlanabilecektir. Buna karşılık yüzbinlerce Kastellizedenin durumdan hoşnut olamayacağı açıktır.

Olay, yurttaşın önüne pahalı bir fatura çıkarmıştır. Bu nedenle herkes dosyanın bütün

Yurttaşın elinde kalan mevduat sertifikaları ve tahvillerin faizlerini boşlukta bırakmak ama, Kastelli'ye milyarlarca borcu olanların ellerindeki «Kastelli fonları»nı faizsiz ya da küçük faizli kullanmalarına olanak tanımak adaletsiz bir çözüm yolu olacaktır. Kastelli'nin ayrıntılarıyla açıklanmasını beklemektedir. Yüzbinlerce Kastellizede ailenin beklentilerini karşılamak için inandırıcı yöntemlerin uygulamaya konulması gerekiyor.

Eğer gereken önlemler ivedilikle alınmazsa, ellerinde bankaların mevduat sertifikaları ve büyük firmaların tahvilleriyle ortada dolaşan yüzbinlerin ruhsal tepkilerinden oluşan dalgalanma sürecektir. Bu durumda piyasaya güven duygusunun geri gelmesine olanak yoktur. Bazı işadamları ile yetkililerin «Kastelli' nin defteri dürüldü. bu iş kapandı, ekonomi rayına girdi» biçimindeki açıklamaları ciddiyetle pek bağdaşamaz

de bu amaçla «kurban» edildiği kanısı gittikçe yaygınlaşacaktır. Yurttaş, Kastelli dosyasının bütün ayrıntılarıyla inandırıcı biçimde incelenmesini ve sonuçların açıklanmasını bekliyor.

★★★

Kastelli Lozan'da konuştu: Özal'ın bana agabeyiliği vardır

Cevher Özden: Özal bana çok itimat ederdi

Altan ÖYMEN bildiriyor

•BEN BİRDEN KARAR VEREN BIR ADAMIM. BELKİ BİR GÜN BIRDENBİRE EŞİMİ ALIP TÜRKİYE'YE DÖNÜVERİRİM. BELLİ OLMAZ.•

Cumhuriyet Beyrut'ta

Cengiz ÇANDAR bildiriyor.

FKÖ yönetimi bir nefes aldı

Beyrut'ta dün bir çok kişide hakim izlenim, İsrail'in Beyrut'u ele geçirme girişimi ihtimalinin hayli zayıfladığı yolunda idi.

İsrail savaş uçakları dün Bekaa vadisindeki Suriye füze üslerini bombaladı.

Başbakan 7. basın toplantısını yaptı

Ulusu: Devlet vatandaşın haklarını takip edecek

Bonn'da moratoryum konusunda bir mutabakata varılmadığını belirten Başbakan Ulusu, moratoryum dahil Yunanistan'la bütün sorunları müzakereye hazır olduğunu açıkladı.

Üniversite seçme sınavı yarın yapılıyor

Kastelli'nin tasfiye kurulları pazartesi oluşacak

27.6.1982

27.6.1982

170 milyar ne oldu?

İlhan SELÇUK — 28 Haziran 1982

«Giden sadece 200'e yakın bankerin ticaret kârları değil... Asıl giden 50—75 milyar liralık paradır. Bu parada en az 200 bin ailenin payı var. Varını yoğunu, geçim için, ek gelir için bankere yatıranlarındır bu paralar. «Batsın keratalar» demekle geçiştirilecek iş değildir bu iş...»

★

Yukarıdaki satırlar Arslan Başer Kafaoğlu'nun «Bankerler Olayı» adlı kitabından aktarılmıştır. «1981 Sonbaharı»nda «köşebaşı bankerleri»nin batmasından sonra Kafaoğlu olayı inceleyen bir kitap yazmıştı.

Bu kez de Banker Kastelli kuruluşlarının defteri dürüldü. Gazetelere yansıdığına göre 250 bin aileyi ilgilendiren 100 milyar liralık paradır sözkonusu...

İkisini üstüste koyun; köşebaşı bankerlerinin batışıyla Banker Kastelli'nin göçüşünün bilançosu nedir?

Yarım milyona yakın aile...

Ve 170 milyar lira.

★

Acaba 450 bin aile ne yapıyor? Parasını kaptıran dul Hüsniye Hanım, emekli Cafer Bey, emekçi Mehmet, tornacı Rıza, küçük memur Bahattin, esnaftan Kadir Efendi, emekli Albay Sabahattin, Komiser Şükrü lahavle ile ya sabır arasında gidip geliyorlar. Ne var ki giden para olsun, faiz geliri olsun; Allah başka keder vermesin; sağlık herşeyden değerlidir; yaşamını biraz daha kısar, hayat düzeyini biraz daha aşağıya çekersin; olur, biter.

Benim merak ettiğim başka şey:

450 bin aileyi ilgilendiren 170 (kimileri 150 diyor, kimileri 200 diyor) milyar lira ne oldu?

★

170 milyar uçmadı ya, bir yerde duruyor.

Nerede?

Haydi diyelim ki 1981 sonbaharındaki ilk banker fırtınasında yıkılan «köşebaşı bankerleri»nin hesapları düzenli değildi; Banker Kastelli'nin hesapları da düzenli değil miydi?

Bilgisayar çağındayız.

85 milyar liralık mevduat sertifikası, 15 milyar liralık tahvil satarak halktan 100 milyar lira toplayan Banker Kastelli'nin hesaplarına el koyan devlet uzmanları açıklıyorlar:

— Tüm hesaplar bilgisayarlara bağlanmış..
— Bütün işlemler mi?
— Evet..
— Alacaklılar listesi!
— Noktasına virgülüne kadar..
— Borçlular?
— Hepsi yazılı..
— Yok.

★

Öyleyse?

Banker Kastelli'nin borçluları açıklanmalıdır; bankalarla olan ilişkileri aydınlığa çıkarılmalıdır. Çünkü 1982'nin temmuz ayına girmeden önce Banker Kastelli'nin defterini dürmek için özel çabalar harcandığını ileri sürenler var.

Olayın anahtarı burada yatıyor.

★

Kolay değil...

Bir yıl içinde belirli çevrelere (bankerleri batırarak) 170 milyar lira transfer edildi. Bu işi yapanların neredeyse planlı programlı olduklarına inanasım geliyor.

Acıklı son

Oktay AKBAL — 28 Haziran 1982

Bir söylence kişisi gibiydi. Eli her yerde, adı her dilde, resmi her gazete ve dergideydi. Her akşam TV ekranlarında övülüyor, anılıyordu. En tanınmış sinema oyuncuları bu ünlü kişinin ardında yürümenin «güvenli bir yol seçmek» olduğunu bağıra bağıra söylüyorlardı. Röportajlar yapılıyordu. Ta çocukluğundan bu yana ne yaptığı, nasıl yetiştiği, bu başarılı doruğa nasıl tırmandığı belleklere ustalıkla yerleştiriliyordu. Büyük işadamı, güvenilir banker, bir ver on al git, git ikramiyeni yatır, her ay yirmi otuz bin lira kazan, evini sat, katını elden çıkar, vazgeç arabadan, evdeki gümüş takımları, antikaları okut, git paranı bu bayın buyruğuna ver. Sabahtan geceyarısına kadar bir reklâm, bir propaganda, bir coşku, bir heyecan!..

İşte acıklı son: İstanbul'dan, Cenevre uçağına atladığı gibi çoluk çocuğuyla soluğu İsviçre'de almak... Bir bomba gibi, iflas haberinin patlaması... Bütün Türkiye'de korkunç bir şaşkınlık, umutsuzluk... Herkes birbirine soruyor: «Sen ne kadar kaybettin ya sen ya sen?» Daha düne dek «Bu adam batmaz, kaçmaz, en sağlam kişidir, bankalar batar buna bir şey olmaz» diyenler şimdi «olur mu kardeşim, bu adamın sonu önceden belliydi» diyorlar. Otobüste, trende, vapurda, dolmuşta, kahvede, sinemada, işyerinde tek konu bu...

Buna benzer bir olay 1930'larda Fransa'da oldu. Alexandre Stavisky adlı bir kişi 3. Cumhuriyet yönetiminin hükümet ve bankacılık çevrelerinde etkin oldu. Nerden çıktığı bilinmeyen bu kişi Fransa'da birdenbire ün kazandı. En tanınmış kişilerle yakın dostluk kurdu. Piyasaya sürdüğü tahvillerin sahte olduğu anlaşıldı; bir takım banka yöneticileriyle ortaklaşa yapılmış dalavereli işler meydana çıkarıldı. Stavisky'nin piyasaya sürdüğü sahte tahvillerin o günkü parayla 500 milyon frank olduğu söylendi. Olay patlak verince pek çok kişi canına kıydı; yargıçlar arasından Albert Prince'in öldürülmesi de bu olaya bağlandı. Stavisky tutuklandı. 1934'de nedeni anlaşılmayan bir ölümle yaşamdan ayrıldı, canına kıydığı söylendi. «Stavisky Rezaleti» diye ün kazanan bu olay Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet'in yıkılışını hazırlayan nedenlerden biri sayılır. Nedense bu olayı anımsamamak elde değil!

Vurgunu vuran kapağı İsviçre'ye atıyor! Bu ilki değil ki, Şellefyan'dan Yahya Demirel'e daha başka nice tanınmış kişilere varıncaya dek İsviçre'ye yerleşmiş Türkler pek çok! Bunlar Türkiye'ye niye dönmüyorlar? Herhalde vermekten korktukları bir takım hesaplar olacak! Son günlerin kahramanı kişi de şöyle buyurmuş: «On milyarlık borcum için gırtlağıma bastılar. Bunlara çek vermiştim. Alacaklarımı toplayamadığım için çeklerin karşılığı yoktu. Avukatlarım bu durumda hapse mahkûm olacağımı söylediler. O nedenle yurt dışına çıktım.»

O bu nedenle, beriki buna benzer başka bir nedenle İsviçre'ye kaçmış. Orada yıllardır yaşayanlar var. Hem de «iyi» yaşıyorlar, hepimizden iyi! «Milliyet»te okuduğuma göre kaçak Türklerin en çok görüldükleri yerler Hilton, Richmond Lokantası, Hotel du Rhône'muş... Bunlara şimdi söylence kahramanı banker de katılmış...

Bakıyorsunuz, öğrenimsiz, sıradan bir yurttaş. Tasarruf bonoları alıp satıyor. Derken işi büyütüyor. Kaç yılda? On yılda Türkiye'nin en önemli işadamı oluveriyor. Yaptığı nedir? Paranın alım satımı... Yıllarca çalışıp emekli olmuş, ikramiyesini almış bir yurttaş gidip bu baya teslim ediyor tüm servetini... Aydan aya alacağı faizle geçimine katkısı olsun diye... Böyle ufak ufak paralar toplanıyor bu açıkgöz bayın kasasında, ondan beş, bundan üç derken servet üstüne servet yapıyor bu kişi. Yatlar, köşkler, apartmanlar, lüks otomobiller... Bakın Nasıl olur bu varlık, nasıl sağlanır? Emekle mi? ne diyor «25 milyarlık mal varlığına sahibim». Haydi canım sen de!..

Evet, büyük bir «rezalet»tir bu. Buna ortak olanlar, bu rezalete yardımcı olanlar, seyirci olanlar, bile bile yurttaşın parasının şuna buna peşkeş çekilmesine izin verenler kimlerse, hepsi yasaların gözünde suçludur, suçlu sayılmalıdır. Yirminci yüzyıl Türkiye'sinde buna benzer bir skandal görülmemiştir. Böylesi bir olay yaşanmamıştır. Üstü örtülerek geçiştirilemez. «duruma hakimiz, dimdik duruyoruz» diye halk aldatılamaz, yeni bir yanılma uykusuna sürüklenemez.

Sıcak temmuz

29 Haziran 1982

Temmuz Bankacılığı 1980 yılının 1 temmuzunda faizlerin serbest bırakılmasıyla başladı. İleri sürülen savlara bakılırsa bankacılığımız çağdaşlaşacaktı. O günlerde Türkiye'de sayısı belli etkin bankalara büyük bir hızla yenileri eklendi. Adları pek duyulmamış taşra bankaları bazı gruplarca satın alınarak olağanüstü reklam kampanyasıyla devreye sokuldu. Bankalar serbest faiz yarışında mevduat toplama kampanyasına girdiler. «Mevduat sertifikası serüveni» böylece başladı ve ilk girişimler piyasada canlılık yarattı. Bankalarla birlikte bankerler de olağanüstü etkinlik kazanmışlardı. Ne var ki bu etkinlikleri düzenleyecek yasalar çıkarılmamıştı; denetimler yapılmıyordu. Temmuz Bankacılığını başlatan ekip, olan bitenleri izlemekle yetiniyordu.

Aradan bir yıl geçti.

1981'in temmuzunda kredi sektörü tefecilik piyasasına dönüşmüştü. Serbest faiz alanında rekabetin bir noktada faiz oranlarını sınırlayacağı sanılırken süreç tersine dönüşüyordu. Bankalar 1981'in temmuzunda daha büyük bir atılımla ve daha yüksek faizle mevduat toplama yarışına çıktılar. Ancak bu kez adına «köşebaşı bankerleri» denen küçük bankerlerin yıkıntısı başladı. «Temmuz Bankacılığı» ilk olumsuz meyvelerini vermişti. Yıkıntının «köşebaşı bankerleri» sınırında tutulabileceğini sananlar ya da bankaların yüksek faiz kampanyasındaki «tatlı yarış»larından çıkar sağlayanlar ağır bastılar.

İkinci olay 1982 yazında patlak verdi. 1982 temmuzu yaklaşırken «Haziran Bankacılığı»nın başladığı ilân edildi. Çünkü temmuz, tefecilik piyasasında ödeme döneminin başlangıcıydı. Eğer «Haziran Bankacılığı» yürüyebilseydi. «Kastelli Olayı»nın gündeme girmesi gecikecek, belki başka banka veya büyük firmaların yıkıntısı başlıyacaktı.

Çünkü temmuzda ödemeler başlıyordu. Bu ödemelerde Kastelli'ye geçmesi gereken fonlar şimdi bazı bankaların ve firmaların elinde bulunmaktadır.

Olayın ardındaki gerçek budur.

Kastelli skandalı bir «yol kazası» değildir. Bu biçimde bir teşhis ilerde daha büyük kazalara çağrı çıkaracaktır. Kastelli olayını «mikro» düzeyde ele almak bir anlam taşımaz: «makro» düzeyde «Temmuz Bankacılığı» gündemdedir. Bu konuda devletin namuslu bürokratları ilgili makamları daha önce uyarmış ve gerekli raporları vermişlerdir. Ekonomik İşlerden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı bu uyarıları bastırmış bildiklerini okumuşlardır.

★★★

Filistinliler için "şerefli teslim„ formülü aranıyor

FKÖ Lübnan'dan çıkmayı kabul etti

Cumhuriyet Beyrut'ta Cengiz ÇANDAR bildiriyor

Lübnan hükümet kaynaklarına göre FKÖ lideri Yaser Arafat, silahlarını teslim etmeyi ve deniz yoluyla 8 bin gerilla ile birlikte Lübnan'ı terketmeyi ilke olarak kabul ettiği bildirildi

Anadolu Liseleri ve Kolejleri kazananlar

11. sayfamızda

Evren: İsrail Lübnan'dan çekilmeli

Reagan'ın Lübnan sorununa ilişkin mesajı Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren tarafından yanıtlandı.

Kastellizedelere yüzde 28-30 faiz

Bankacıların gözü Ankara'da..

Sekiz özel ve iki kamu bankasının Banker Kastelli aracılığıyla 80 milyar lira değerinde mevduat sertifikası pazarladıkları belirlendi.

Kastelli Mentaş ve

29.6.1982

Kastelli yurt dışına kaçmıştır: ama Türkiye mali açıdan bir «Sıcak temmuz» yaşamaya adaydır. Mevduat sertifikalarının temmuzdan başlıyarak ödemeleri yoğunlaşacaktır. Kasım ayı sonuna kadar 200 milyar liraya yaklaşık mevduat sertifikasının ödemeleri gündeme girecektir. Eğer devlet bu konuda gerekli önlemleri almaz da bugüne dek yetkilileri yanılgıya sürükleyen ekibin etkinliği sürerse, yakında tüm sistemi tehlikeye atan gelişmeler beklenebilir.

★★★

AYIN DÖKÜMÜ

1 Haziran

— Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bazı subay ve askeri öğrencilerin ordudan çıkarıldığını açıkladı.

— Bülent Ecevit Nevşehir olayları davasında beraat etti.

3 Haziran

— Bülent Ecevit tahliye edildi.

4 Haziran

— Londra Elçisi vurulunca İsrail Beyrut'u bombaladı.

5 Haziran

— İsrail'in Lübnan'ı işgal hareketi başladı.

7 Haziran

— İsrail işgal kuvvetleri Suriye sınırına dayandı.

— Ermeni teröristler Lizbon Büyükelçiliği İdari ateşemiz Erkut Akbay'ı öldürdü, eşini ağır yaraladı.

9 Haziran

— İsrail-Suriye kara savaşı sürüyor.

— ABD, BM Güvenlik Konseyi'nin İsrail'in Lübnan işgalini kınayan karar tasarısını, veto etti.

12 Haziran

— Falkland Savaşı'nda İngiltere Port Stanley'e saldırdı.

— İsrail bütün gün bombaladığı Beyrut'ta gece ateşkes ilan etti.

14 Haziran

— İsrail işgal kuvvetleri Beyrut'u kuşattı.

— Falkland'daki Arjantin birlikleri teslim oldu.

15 Haziran

— Filistinliler etrafındaki İsrail çemberi daralıyor: FKÖ liderleri Lübnan'ı terketmek için pazarlıkta.

— ABD Dışişleri Bakanı Haig: «İsrail Beyrut'a girmeyecek.» dedi.

16 Haziran

— Lübnan'da İsrail'le birlikte Hristiyanlar da saldırıya geçti.

— Falkland yenilgisi Arjantin'de askeri yönetim aleyhine gösterilere yolaçtı.

17 Haziran

— Arjantin Devlet Başkanı General Leopoldo Galtieri görevinden alındı.

18 Haziran

— MGK'nın 52 No.'lu bildirisine aykırı davrandığı gerekçesiyle Bülent Ecevit'in 6 aydan 2 yıla kadar hapsi isteniyor.

20 Haziran

— Haig ile Begin anlaştılar: Batı Beyrut'ta Filistinli kalmayacak.

21 Haziran

— İsrail ateşkese uymuyor. Beyrut'a bomba yağıyor.

22 Haziran

— Banker Kastelli yurtdışına kaçtı. Devlet Kastelli şirketlerine elkoydu.

— Merkez Bankası Başkanı Osman Şıklar: «Bankalar Devlet güvencesi altındadır,» dedi.

— Ülkemizin en büyük teknik kuruluşlarından Adana Güney Sanayi fabrikalarında mali sıkıntı yüzünden üretim durduruldu.

23 Haziran

— Kastelli alacaklıları için fon kurulacağı bildirildi.

24 Haziran

— Evren Zonguldak'ta yaptığı konuşmada anayasanın Kasım'da halkoyuna sunulacağını söyledi.

— Barış Derneği davası başladı, tahliye istekleri reddedildi.

25 Haziran

— ABD Dışişleri bakanı Alexander Haig istifa etti.

— Beyrut'un yoğun bombardımanı devam ediyor. Lübnan hükümeti çekildi.

26 Haziran

— Başbakan Ulusu Kastelli alacaklıları konusunda: «Devlet vatandaşın haklarını takip edecek,» dedi.

28 Haziran

— FKÖ Lübnan'dan çıkmayı kabul etti.

— «Kastellizede»lere yüzde 28-30 faiz verilmesi kesinleşti.

29 Haziran

— Bülent Ecevit Norveç'te bir gazeteye verdiği demeç nedeniyle yargılandı.

— Borsa bankerlerinin uyması gereken koşullar yeniden belirlendi.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Perde Aralığından
NADİR NADİ
2. BASI
EDERİ: 180 TL.
İsteme Adresi: Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

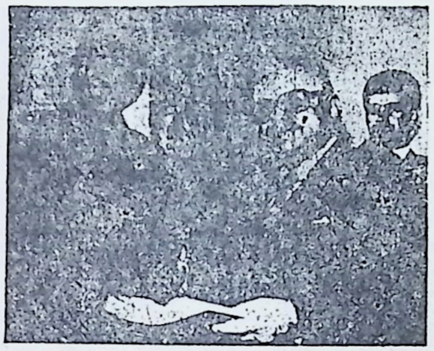
Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20819 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 18 Temmuz 1982 Pazar

DÖRTLER DERSANESİ
tel: 22 24 60 Cağaloğlu - İst.

Anayasa tasarısı açıklandı

Cumhurbaşkanı, Meclis dışından da atayabileceği Başbakanı görevden alabilecek

BASI DE MEMNUN — Anayasa Komisyonu Başkanı Orhan Aldıkaçtı (sağda), DM Başkanı Sadi Irmak'a, «Hocam, Anayasa tasarısını size sunuyorum» dedi, bir dosya içerisinde 200 maddeden oluşan Anayasa tasarısını alan Danışma Meclisi Başkanı Sadi Irmak da, «Memleketimize hayırlı uğurlu olsun» dedi. (Fotoğraf: THA)

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Cumhuriyeti'nin beşinci yazılı Anayasa tasarısı açıklandı. «Türkiye devleti bir Cumhuriyettir» hükmüyle başlayan 200 maddelik anayasa tasarısı, tek meclisi öngörürken, «Devlet Danışma Konseyi» adlı bir organın kurulmasını da öngörülüyor. 20'si Cumhurbaşkanı'nca, «devlete ve millete üstün hizmetlerde bulunmuş kişiler arasından» seçilecek ve en az 30 üyeden oluşacak «Devlet Danışma Konseyi» üyeleri 6 yıl süreyle, yeniden seçilebilme koşuluyla görev yapacaklar.

Tasarıya göre, 21 yaşını dolduran her Türk vatandaşına seçme hakkı tanınıyor. Siyasi partilerle ilgili düzenlemelerin yasa ile yapılacağını belirten tasarıda, sınıf ve zümre esasına, komünizmi, faşizmi, teokrasiyi ve herhangi bir diktatörlüğü Türkiye'de savunmayı ve yerleştirmeyi esas alan siyasi partilerin kurulması yasaklanıyor. Seçimler her 5 yılda bir yapılacak.

Tasarının, temel hak ve özgürlükleri tanımlayan 11. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin «Kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da içer-diği» belirtiliyor. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin maddede ise, sınırlamaların, «demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve öngördükleri amaç dışında kullanılamayacağı» belirtiliyor.

Temel hak ve özgürlükler savaşta, sıkıyönetimde, ya da olağanüstü hallerde kısmen ya da tamamen durdurulabilecek. Tasarıda ayrıca, kimseye işkence yapılamayacağı, kimsenin insan onuru ile bağdaşmayan bir ceza ya da muameleye tabi tutulamayacağı da öngörülüyor. Aynı maddede öldürme fiilinin, meşru müdafaa, yakalama, tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu ya da hükümlünün kaçmasının önlenmesi, ayaklanma ya da isyanın bastırılması, olağanüstü ya da sıkıyönetim hallerinde yetkili mercilerin verdiği emirlerin uygulanması nedeniyle meydana gelmiş olması halinde, bu maddede belirtilen anayasal hakkın ihlali sayılmayacağı hükme bağlanıyor.

İlk Bakışta

Yalçın DOĞAN

ANKARA — Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Orhan Aldıkaçtı'nın dün Anayasa tasarısını açıklarken söylediği çok önemli bir söz var: «1961 Anayasası'nda fert hak ve özgürlükleri iyi düzenlenmişti. Ancak, bazı boşlukları vardı. Bizim komisyonumuz yeni Anayasa tasarısında fert hak ve hürriyetlerini düzenlerken, 1961 Anayasası'nın ruhuna dokunmadan bu boşlukları doldurmaya çalışmıştır.» İşte önümüzde duran yeni Anayasa taslağının «felsefesi ve özünü» ortaya koyan bu sözlerden yola

(Arkası 9. Sayfada)

Sendikal haklar

Çalışma ile ilgili hükümlerin yer aldığı bölümde, işçiler ve işverenlerin önceden izin almaksızın sendika ve üst kuruluşlar kurabilecekleri belirtiliyor. [...]

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

Aldıkaçtı: Yürütme kuvvetlendirildi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 15 aylık çalışmalarını tamamlayan Anayasa Komisyonu'nun başkanlığını yapan Anayasa Hukuku Profesörü Orhan Aldıkaçtı tarafından düzenlenen basın toplantısında açıklandı. [...]

Prof. Aldıkaçtı, Anayasa'yı «Barış ve huzur Anayasası» olarak nitelendirdi. [...]

Devlet Danışma Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Yüksek Hakem Kurulu, Devlet Denetleme Kurulu ve Türk Dil Akademisi gibi yeni kuruluşların Anayasa'da yer aldığını bildiren Aldıkaçtı, [...] Prof. Orhan Aldıkaçtı Anayasa Komisyonu üyeleriyle birlikte dün saat 09.30'da kimliğini [...]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

ANAYASA TASARISININ KIYASLAMALI TAM METNİ

1961 ANAYASASI NASIL DEĞİŞTİ

Yarın Cumhuriyet'te

— NE KADAR KAPTIRDI ACABA?

Grev süresi 60 günle sınırlanıyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Yeni Anayasa tasarısında sendikal hak ve özgürlükler ve toplu sözleşme düzenlemesi [...]

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

"Devlete ait gizli belge" yayınlamak yasaklanıyor

● Anayasa tasarısının Basın Özgürlüğü'ne ilişkin maddesinde sürekli yayınların geçici ve sürekli kapatılmasına ilişkin hükümler getiriliyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Yeni Anayasa taslağının 22. maddesinde basın özgürlüğü konusunda ilginç hükümler yer alıyor. «Basın hürdür sansür edilemez» diye başlayan madde şöyle devam ediyor: «Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesinin milletiyle bütünlüğünü tehdit eden ya da suç işlemeye, ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber ve yazıyı hangi sıfatla olursa olsun, yayınlama amacıyla başkalarına verenler ve bunları aynı amaçla basanlar ve bastıranlar, dağıtım gerçekleşmese bile bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Bu hallerde tedbir yoluyla da dağıtım önlenebilir.»

Basın özgürlüğü ile ilgili maddede «Yayım yasağı konulamayacağına ilişkin bir hüküm» de yer alıyor. Maddede «Yargılama görevinin etkilenmeden yerine getirilmesi amacıyla hakim tarafından verilen karar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz» deniliyor. [...]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Tasarı ne getiriyor?

- En az 30 üyeli «Devlet Danışma Konseyi» kurulacak. Üyelerden 20'si Cumhurbaşkanınca, yeniden seçilebilme koşuluyla 6 yıl süreyle seçilecek.
- Milletvekili seçimleri 5 yılda bir yapılacak; seçmen yaşı 21 olacak.
- Komünizmi, faşizmi, teokrasiyi ve herhangi bir diktatörlüğü savunma ve yerleştirmeyi esas alan partilerin kurulması yasaklanıyor.
- Sendikalar, siyaset yapamayacak, siyasi partileri destekleyemeyecek ya da siyasi partilerden destek göremeyecek; dernekler, meslek kuruluşları ve vakıflar ile ortak hareket edemeyecek.
- «Siyasal amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grev ve lokavtı, genel grev ve lokavt, işyeri işgali, verim düşürme ve direnişler» yasaklanıyor. Küçük işyerlerine grev ve lokavt yasağı konuluyor.
- «Basın hürdür, sansür edilemez» denildikten sonra, devletin iç ve dış güvenliği, ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü tehdit eden, ya da suç işlemeye, ayaklanma veya isyana teşvik niteliğinde olan veya devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan haber ve yazıların, yasa hükmüne göre, suç oluşturacağı belirtiliyor.
- Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlükleri, «suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, başkalarının şöhret veya haklarının; özel ve aile hayatlarının ve meslek sırlarının korunması, devlete ait gizli belgelerin açıklanmaması, ekonomik hayatı etkileyecek gerçek dışı veya zamansız haberlerin önlenmesi, yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi ve gençliğin zararlı akım ve davranışlardan korunması için» sınırlanabilecek.
- Dernekler, siyasi amaç güdemeyecek, siyasi partilere destek olamayacak, sendikalar, meslek kuruluşları ve vakıflarla ortak hareket edemeyecekler; dernekler, kendi konu ve amaçları dışında «toplantı ve gösteri yürüyüşü» yapamayacaklar.
- «Başbakan, Cumhurbaşkanınca TBMM üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından atanır. Usulüne uygun olarak Cumhurbaşkanınca görevine son verilebilir» hükmü getiriliyor.
- «Düşürülen Başbakanın seçimlerin yenilenmesini istemesi ve yeni Bakanlar Kurulu'nun 30 gün içinde kurulamaması halinde Cumhurbaşkanı TBMM Başkanı ve Cumhuriyet Konseyi Başkanına danışarak, seçimlerin yenilenmesini isteyebilir» hükmü tasarıda yer alıyor.
- Genelkurmay Başkanı, hükümetin önerisi üzerine Cumhurbaşkanınca atanacak.
- Merkez Bankası Başkanı Cumhurbaşkanlığı tarafından atanacak.
- İki ayı geçmemek üzere tüm yurtta veya bir ya da birden çok bölgede, Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı Başkanlığında toplanıp olağanüstü hal ilân edebilecek.

Kastelli'den sonra ekonomiye bakış

Arslan Başer Kafaoğlu

Yüksek faiz, üretici tesisleri azalttı

-3-

Bir sanayi kuruluşunun en önemli şey, malını piyasada satabilmek ve bu yolla gelecekteki üretimin finansmanını sağlayabilmektir. Yüksek faiz normal olmayan yollarla kazanç ve bunu bankalardan krediye yansıtmak, bir ekonomide en ters ve en pahalı finansman yoludur. Bir ekonomik yönetim, harcamayı son tahlilde tüketim [...]

(Arkası 5. Sayfada)

Cengiz CANDAR

Yarın Cumhuriyet'te

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Basın Özgürlüğü...

Anayasa taslağı beraberinde birçok tartışma konusu getiriyor. Bu konuları sıraladan geldiği halde tartışmaya çalışacağız. Bugün ilk sırada, tasarının basın özgürlüğü ile ilgili bölümlerine değineceğiz.

Tasarının 22inci maddesinde «Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü»nde şu ifade [...]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Afrika röportajları

YUKARI VOLTA

Rıfat TOPUZ

BUGÜN 8. SAYFADA

İsrail'in hedefi

Ergun BALCI — 1 Temmuz 1982

İsrail Lübnan'ı neden işgal etti? Gerilla saldırılarından korunmak için Güney Lübnan'da 40 km.'lik bir tampon bölge kurmak amacıyla mı? Bu iddianın bir balon olduğu saldırının ilk günlerinde anlaşılmıştı. Kaldı ki, Filistinli gerillalar geçtiğimiz yıl Başkan Reagan'ın temsilcisi Philip Habib tarafından düzenlenen ateş-kes anlaşmasına uymaya özen gösteriyor, İsrail'e, saldırı için bahane vermemeye çalışıyorlardı.

FKÖ'nün alt yapısını çökertmek, örgütü ortadan kaldırmak için mi?

Bu, kuşkusuz İsrail'in amaçlarından biridir. Ama nihai amaç değildir. Sanırız nihai amaca ulaşmak için bir araçtır.

Nedir nihai amaç?

Nihai amaç Filistin milliyetçiliğini ortadan kaldırmak, böylece Batı Şeria ve Gazze'nin ilhakına giden yolu açmaktır. Soruna bu açıdan bakıldığında Lübnan'ın işgali, uzun vadeli stratejik planın bir aşamasıdır.

İsrail yetkilileri, zaman zaman verdikleri demeçlerde bu amaçlarını dolaylı biçimde açıklamışlardı. İsrail'in, işgal altındaki Batı Şeria'daki sivil yöneticisi Menahem Milton, Lübnan saldırısından kısa süre önce verdiği bir demeçte «Filistin halkı ile anlaşmak için FKÖ ile savaşmak zorundayız» diyordu. Menahem Milton Batı Şeria'daki Filistin halkından söz ediyordu. Anlaşmak sözcüğü ile kastettiği şeyde, bu halkı Begin - Sharon ikilisinin öngördüğü göstermelik özerkliği kabule zorlamaktı. Başka bir deyişle, Menahem Milton'un ifade etmek istediği şey şuydu: «Filistin halkını, Batı Şeria'nın ilhakını kabule zorlamak için FKÖ ile savaşmak zorundayız. Çünkü FKÖ Filistin milliyetçiliğinin simgesidir.»

Lübnan'da İsrail ordusu ile Galile bölgesindeki İsrail köylerine Katyuşa roketleri atan gerillalar, ya da Nazlı bir bayan başyazarın deyimi ile «tedhişçiler» savaşmıyor. Lübnan'da Filistin milliyetçiliği ile bu milliyetçiliği, geleceğe ilişkin tasarılarının önünde en büyük engel olarak gören ve onu yok etmeye kararlı Yahudi milliyetçiliği çarpışıyor. FKÖ İsrail köylerine roket attığı için değil. Filistin ve Arap milliyetçiliğinin en güçlü simgesi olduğu için İsrail'in gazabına hedef olmuştur. Diğeı Arap ülkeleri çaresizlik içinde seyrederken FKÖ Arap milliyetçiliğinin tek temsilcisi olarak çarpışmıştır Lübnan'da. Ve, askeri güçler arasındaki büyük eşitsizliğe rağmen diğer Arap ülkelerinden daha uzun süre dayanmıştır İsrail ordusunun karşısında.

Menahem Begin - Ariel Sharon ikilisi bir kez Lübnan'ı temizledikten sonra gözlerini Batı Şeria'ya çevireceklerdir. FKÖ aradan çıktıktan sonra, göstermelik bir özerklikle Batı Şeria halkını uyutmak daha kolay olacaktır. Bu halk uyutulamasa bile, Begin usulü özerkliği kabule zorlanacak, böylece bölgenin ilhakı yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

İsrail, Camp David anlaşmasının Filistinlilere özerklik verilmesine ilişkin bölümüne uymaya niyeti olmadığını başlangıçtan beri göstermişti. Tüm dünyanın protestolarına rağmen bölgede hızla yeni yerleşim merkezleri kurulması politikası sürdürülmüş, kışkırtıcı bir tutumla Kudüs ve Golan ilhak edilmiş, Mısır'la, özerklik görüşmeleri çıkmaza sokulmuştur.

PARALAR NEREDE?

3.7.1982

Geçtiğimiz yıl Eylül ayında ise, Batı Şeria'da asekri yönetim kaldırılarak, sivil yönetim kurulmuş, böylece bölge İsrail'in bir bölümü gibi yönetilmeye başlanmıştır. Batı Şeria halkı, ya Begin usulü özerkliği ve daha sonra da ilhakı kabul edecek, ya da Ürdün'e göçe zorlanacaktır.

Ariel Sharon'un baş mimarı olduğu plân, görülebileceği gibi tümüyle kaba kuvvete dayanmaktadır. İsrail Savunma Bakanı FKÖ'yü safdışı bırakmakla, Filistin sorununu çözeceğine inanmaktadır.

Oysa biraz tarihle ilgilenseydi, Filistin sorununun yeni başlamakta olduğunu kavrardı.

olayların ardındaki GERÇEK

24 Ocak ve faturası

3 Temmuz 1982

24 Ocak kararları diye anılan ekonomik önlemler paketi üzerine tartışmalar temmuz bankacılığının iflası üzerine ilginç bir noktaya ulaştı. Başlangıçta alternatifsiz bir politika olarak sunulan 24 Ocak önlemleri arkasında sermaye çevreleri büyük bir yığınak yapmış lardır. Türkiye'nin dış ekonomik ilişkileri de öylesine bağımlı bir duruma düşürülmüştü ki yönetim İMF'nin koşullarına evet demeden ayakta duramazdı. Gırtlağına dek borçlu ve eli kolu bağlı bir Türkiye'ye dışardan dayatılan 24 Ocak reçetesinin alternatifsizliği olumsuz bir anlam taşıyordu. 24 Ocakçılar da Türkiye'de yönetimlerin çaresizliğini vurgulamak için seçeneksizlikten sık sık söz açmakta yarar görüyorlardı.

İster politikada olsun, ister ekonomide isterse savaşta, alternatifsizlik, bir başlangıcı değil, kötü bir sonucu vurgular, Bir komutan için savaşta alternatifsiz kalmak, düşman karşısında bütün manevra olanaklarını yitirmek demektir.

Ne var ki temmuz bankacılığının çökmesi üzerine Türkiye ekonomisinde alternatif politikalar aranışı güçlenmiştir. Bu, doğal bir gelişimdir. Artık sermaye kesimi içinde özellikle sanayi çevrelerinde 24 Ocak kararları dışında seçenekler düşünülüyor.

İçinde yaşadığımız Batı dünyasında ekonomik seçeneklerini değişik biçimde kullanan ülkeler de vardır. Kuşkusuz 24 Ocak politikasının alternatifi komünizm ya da sosyalizm değildir. Bu gülünç mantıktan uzaklaşırsak, daha sağlıklı bir görüşe yaklaşırız; karma ekonomi modelleri içinde uygulanabilecek politikaların tartışmasına sağduyunun kapılarını açabiliriz.

Eğer bu kapılar açılmazsa, 24 Ocak kararları tabu sayılırsa ve gözü kapalı uygulama sürerse neler olacaktır?

Neler olabileceği şimdiden ortaya çıkmıştır. 24 Ocak kararlarıyle yaratılan pahalı ve olumsuz faturanın bedelini 24 Ocakçılar ödemeyeceklerdir. Bu faturanın bedelini 24 Ocak politikasını devralmak ve üstlenmek zorunda kalanların sırtına vurmak için gerekli hazırlıklarda şimdiden yapılmaktadır.

4.7.1982

Ecevit, 2 ay 27 gün hapse mahkum oldu

7 Temmuz 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit Hollanda TV'sine ve Der Spiegel dergisine verdiği demeçler nedeniyle yargılandığı Askeri Mahkemede 2 ay 27 gün hapis cezasına çarptırıldı.

Sıkıyönetim Komutanı bir hafta içinde karara itiraz etmezse, Ecevit'e verilen ceza kesinleşmiş olacak.

Ecevit'in cezası kesinleştikten sonra, daha önceki bir mahkumiyetinde kullanıldığı bir aylık tahliye süresi de 2 ay 27 günlük mahkumiyetine eklenecek ve dolayısıyla fiilen 3 ay 27 gün hapis yatacak.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dün yapılan duruşma saat 14'de başladı. Duruşmaya çok sayıda yerli ve yabancı gazeteci ile birlikte izleyici geldi. Dinleyicilerin bir bölümünün ise salonda yer bulamayıp ayakta duruşmayı izledikleri gözlendi.

Duruşmada Savcı Nasuhi Kurtoğlu ile Yargıç Necati Tekin adına yazılan ve İstanbul Göztepe Postahanesi'nden postaya verilen 19 Haziran 1982 tarihli mektup okundu. Mahkemeye manevi baskı yapmak amacına yönelik olduğu, ancak mektubu yazanın kimliği olmadığından işleme değer görülmediği tutanağa işlendi.

Daha sonra Ecevit'in avukatlarından esas hakkında savunmaları soruldu. Sanık avukatlarından Hasan Bıyıklı, soruşturmanın genişletilmesini içeren 4 sayfalık dilekçeyi mahkemeye sundu. Mahkeme dosya kapsamı itibariyle esasa etkili görülmediğini bu nedenle soruşturmanın genişletilmesi yolundaki istemi reddetti. Daha sonra avukatlardan Şahin Mengü 24 sayfalık savunma metnini okudu. Mengü savunmada, 52 sayılı karara aykırılık bulunmadığını ve Ecevit'in beraatine karar verilmesini istedi. Duruşma yargıcı daha sonra Bülent Ecevit'e esas hakkındaki savunmasını sordu.

ECEVİT'İN SAVUNMASI

Ecevit (2) numaralı Askeri Mahkemede yaptığı savunmasında «MGK'nin 52 numaralı kararının seçilmiş olmayı suç gibi yorumladığını» belirti. Ecevit savunmasında, özetle şunları söyledi:

— Türkiye'nin içine sürüklendiği durumdan sizlerin seçtiğiniz kimseler ve sizlerin aranızdan, partilere girerek, politikayla aktif olarak ilgilenenler sorumludur, demeye getirmektedir.

Bu madde, seçilmiş olmayı suç gibi, seçilmemiş olmayı da erdem gibi göstermektedir. O kadar ki, parlamentoya seçimle gelenleri cezalandırırken, seçimsiz gelenleri ödüllendirmektedir.

Böyle bir yaklaşımın, halka güvensizlikten ve demokrasiye inançsızlıktan kaynaklandığı izlenimi ister istemez doğar.

Halka güvensizlik ve demokrasiye inançsızlık temeli üzerine gerçek bir demokrasi yapısı

10.7.1982

kurulabileceğinden, gerek demokratik ülkeler kamuoyu'nun kuşku duyması da doğaldır.

Onun için, önümüzdeki günlerde ve aylarda atılacağı açıklanan bazı adımların gerçek bir demokrasiye yönelik olduğu iddiasına inandırıcılık kazandırabilmek isteniyorsa, bunun koşullarından biri, 52 sayılı kararı, en azından bu kararla siyaset adamlarının anlatım özgürlüğüne getirilen sınırlamaları biran önce kaldırmaktır.

Bir bakıma hâlâ yürürlükte olan Anayasamız, Partileri, «Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları» olarak tanımlarken, ve tüm yurttaşların «partilere girme ve çıkma hakkı»na da «seçme ve seçilme hakkı»na da «sahip» partileri kapatmakla kalmayıp, partili olmayı ve seçilmiş olmayı cezalandırmak, ve seçme hakkını kullanmış olanları suçlamak, ilerde büyük sorunlar yaratabilir. İleride yeni bir Anayasa yürürlüğe girdiği zaman yurttaşları, Anayasa'ya uymakta, gün gelip o yüzden cezalandırabilecekleri kaygısıyla, duraksamaya yöneltebilir.

Bu nedenlerle 52 sayılı kararın biran önce kaldırılması veya değiştirilmesi, hiç değilse, yönetimin ve yargı organlarının bu kararı uygularken, devlete ve rejimin geleceğine de zarar verici yaklaşımlardan kaçınmaları beklenir.

Oysa şu ana kadar görülen uygulama, karar metninden daha sakıncalı ve daha kuşku uyandırıcıdır.

52 sayılı kararın 2'nci maddesi seçilmiş tüm politikacıların, tüm partili yurttaşların başları üzerinde bir demoklesin kılıcı gibi asılı durmakla birlikte, bu karar kapsamına giren politikacılardan bazısına, «Türkiye'nin geçmiş veya gelecek siyasi veya hukuki yapısıyla ilgili olarak» demeçlerinde makalelerin de veya açık oturum ve sempozyumlarda, görüslerini serbestçe açıklama olanağı fiilen tanınmaktadır.»

SANIKLARI YARGILAMAKTAN İBARET DEĞİL

Ecevit daha sonra «Hukuk devletinde mahkemelerin görevlerinin sadece sanıkları yargılamaktan ibaret olmadığını» belirterek savunmasını şöyle sürdürdü:

«Benim de mahkemenizden beklediğim, uygulamada bana yöneltilen açık eşitsizliğe ve haksızlığa karşı, mahkemenin, benim hukukumu yönetime karşı korumasıdır.

Kaldı ki, bu hatırlatma yalnız benden gelmiyor, bazı hükümet üyelerinden de geliyor. Geçen duruşmada avukatlarımın belirttikleri gibi. Örneğin, siyasal davalar konusunda yönetimin sözcüsü durumundaki bir devlet Bakanı, «Türkiye'de yasalar var. Bu yasaları ihlal edenler için ne uygulama yapılıyorsa Ecevit için de o uygulama yapılacaktır, ona farklı muamele yapılamaz» demiştir.

Benim de mahkemeden beklediğim, yönetimce bana yapılmak istenilen farklı muamelenin önlenmesidir.

Bana yapılan katı uygulama başka politikacılara da yaygınlaştırılarak değil... çünkü böyle davranılırsa rejimin geleceğinden büsbütün umut kesmek gerekr. Benim istediğim, 52 sayılı kararın, bana karşı yazılı metindekinden daha katı bir anlayışla uygulanmasına son verilmesidir.

Hakkımda henüz soruşturma bile yokken meydanlardan mahkumiyetimin ilan edildiği bir dönemde ve bu dönemin belli koşulları altında, böyle bir istek belirtmenin dile kolay olduğunu biliyorum. Ama yargıçlığın kolay olmadığını, ve güçlüklerin göğüslendiği oranda yargıçlık mesleğinin yüceldiğini de biliyorum.

2'nci madde, politikacılara, «siyasi veya hukuki yapı» ile ilgili olarak, «kendi anlayışları doğrultusunda» görüş açıklamayı yasaklıyor. Bu konuda görüş açıklamalarına göz yumulanlar da, genellikle, görüşleri, ana çizgileri bakımından, yönetimin anlayışı doğrultusunda olanlardır. Araya, yönetim için sakınca taşımayacak ölçüler içinde, birkaç istisna da zaman zaman eklense bile, genel görüntü odur.

Bu görüntü yeni Anayasa'nın «serbest tartışma ortamı» içinde kamuoyuna sunulacağı iddialarına gölge düşürmektedir. Çünkü, yalnız yönetimin anlayışı doğrultusunda görüş açıklamanın serbest olduğu, bunun dışında görüş açıklamanınsa, en azından riskli olduğu bir ortam aslında, serbest tartışma ortamı sayılmaz.»

Ecevit savunmasında ülkesinin gecmiş ve gelecek siyasi ve hukuki yapısı üzerinde görüş açıkladığı için yargılanan, Türkiye'de ve dünyada kendinden başka politikacı olmadığını söyleyerek şöyle dedi:

«Zaten dünyada böyle bir suç kavramı yoktur. Böyle bir suç kavramı, Türkiye'nin bugünkü yönetiminin dünya hukukuna orijinal bir katkısıdır.

Türk adliyesi de hukuk dünyası da siyaset alanı da bu konuda henüz karanlıktadır.

Onun için, demokratik ülkelerdeki siyaset adamlarının, hukukçuların veya gazetecilerin, benim ikide bir neden yargılandığımı, tutuklandığımı hapse atıldığımı anlayamamaları mazur görülmelidir.

Adalet uygulamasında henüz tanımı yapılmamış, anlamı açıklığa kavuşmamış bir suç isnadı ile şimdi bir kez daha mahkum edilmeyeceğimi umarım.

Kaldı ki ben, dava konusu yapılan demecimle ve yazımla, «siyasi veya hukuki» yapı konusunda kendi görüşlerimi açıklamadığım iddiasındayım.

Bu iddiada bulunurken ulusum adına bir eziklik duygusu içinde olduğumu da belirtmek zorundayım.»

Demeç verdiği sırada kendisi ile görüşen

gazetecilerin Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi veya hukuki yapısı üzerinde görüşlerini sorması halinde, o soruları da yanıtlamaktan kaçınamayacağını söyleyerek «Çünkü bundan kaçınmanın Türkiye'yi küçük düşüreceğini düşünürdüm. Kendimi hapse attırıp kahraman olma hevesiyle değil, Türkiye'nin siyasal yaşamında bunca yıl iyi kötü görev üslenmiş bir kimse olarak (ben bu konuda görüş açıklayamam) demeyi ulusumun dünyadaki saygınlığı açısından içime sindiremeyeceğim için, o tür soruları da yanıtlamak zorunda kalırdım» dedi.

ATATÜRK'ÜN ANLAYIŞI

Der Spiegel dergisinde yayınlanan yazısındaki görüşlerinde Atatürk'ün siyaset, devlet ve demokrasi anlayışı doğrultusunda yorumları bulunduğunu hatırlatan Ecevit savunmasını şöyle sürdürdü:

«Der Spiegel» adlı Alman dergisindeki yazımsa, benim değil, Atatürk'ün siyaset, devlet ve demokrasi anlayışı doğrultusunda yazılmış bir yazıdır.

Bu yazıda, kendi açımdan, ancak bugünkü bazı uygulamalardan kaynaklanan kaygılarımı belirtiyorum.

Bunu «suç» sayan bir yasa veya karar hükmünün varlığını da bilmiyorum.

Aynı yazıda, doğruluğu, gerçekliği herhalde tartışılamayacak olan bazı gelişmeleri objektif biçimde sıralamaktayım.

Örneğin, Atatürk'ün içerde ve dışarda çetin savaşlar sürerken bile, parlamentoyu, siyasal iktidar için en sağlam ve meşru dayanak saydığını oysa Atatürk'ün 100'üncü yıldönümüne, O'nun savaş içinde açtığı TBMM kapatılmış olarak girdiğimizi söylüyorum.

Atatürk'ün, savaş içinde seri hücumlarına, eleştirilerine hatta engellemelere uğradığı parlamentoya her zaman saygı gösterdiğini, parlamento üyelerinin —o arada kendisini seçilme hakkından yoksun bırakılmak için önerge veren üyelerin bile— duygularını ve saygınlıklarını zedelememeye büyük özen gösterdiğini, fakat O'nun 100'üncü yıldönümünde, gerek kapatılan Büyük Millet Meclisi'ne, gerek onun seçimle gelmiş üyelerine, resmen, aşağılayıcı sözler yöneltildiğini belirtiyorum.

«Atatürk'ün kendi reformlarını ve düşüncelerini yaşatmak için kurduğu Cumhuriyet Halk Partisi O'nun 100'üncü doğum yıldönümünde kapatıldı» diyorum «Vasiyeti çiğnendi» diyorum.

Ecevit daha sonra: «eğer yönetimin bu yaptıklarını sıralamak suç sayılacaksa, bunları yapmış olmanın ne sayılacağını merak ediyorum» diye sordu.

Ecevit Avrupalı parlamenterlerle 3 Temmuz 1982 tarihinde yapacağı görüşmenin yönetimce iptal edildiğini söyleyerek, şöyle dedi:

«Nitekim eğer, 3 Temmuz günü yapacağım görüşmeyi iptal etmem yönetimce istenmeseydi, ben, konuk Avrupa'lı parlamenterlere, ülkemizin yararı açısından özellikle şu günlerde mutlaka söylenmesi gerektiğine inandığım bazı düşüncelerimi söyleyecektim. Bazı telkinlerde bulunacaktım.

Eğer savunmada söylediklerimiz üzerinde düşünme gereğini duymazsa, mahkeme bugün (dün) benim hakkımdaki hükmünü açıklayacak, yarın, 7 temmuz çarşamba günü de (bugün) eğer gündeminde bir değişiklik olmazsa, Avrupa parlamentosu, Türkiye Raporu'nu görüşecek.

Çok kritik bir aşamaya rastlıyan bu görüşmede, doğal olarak, Türkiye'deki en son gelişmeler değerlendirileceği gibi, son günlerdeki gazete haberleri doğru ise, bu görüşmeyi fırsat bilen bazı çevrelerin etkisiyle, Türkiye'nin rejim sorunuyla bağlantılı olarak, etnik konular, hatta Ermeni konusuda ortaya atılacak, Belki alınacak kararlarda bu konulara da yer verilmesini isteyenler olacak.

Kendisi yönetimin başındayken bile, yönetimden önce ulusunu ve devletini düşünmüş bir siyaset adamından, herhalde başkaları yönetimdeyken her şeyin üstünde yönetimi düşünmesini hiç kimse isteyemez.

Yönetim ve devir değişti diye veya Cumhuriyet Halk Partisi kapatıldı diye, ben bu anlayışımı değiştirecek değilim.

Şimdi öyle bir dönemden geçiyoruz ki, uluslararası alanda Türkiye'nin tanıtılması, çok uluslu derneklerin veya büyük sermayenin kurduğu vakıflardan sağlanmaktadır.

Şimdi öyle bir dönemden geçiyoruz ki, Türkiye'nin sorunları, dünyaya, birtakım şirketlerin yabancı dergilerdeki ilân sayfalarında bazı yabancı yazarlara yazdırdıkları yalan yanlış yazılarla anlatılmaya çalışılmaktadır.

Başbakanlığı sırasında birçok uluslararası sorunlarımızın çözümüne katkılarda bulunmuş bir kimsenin ise, yabancılarla görüştüğü zaman Türkiye'ye zarar vereceğinden ürkülmektedir: «Kapalı kapılar arkasında Türkiye'yi dışarıya jurnal» edebileceğinden kuşku duyulmaktadır.

Birçok parlamenterin seyahat özgürlüğünde hiçbir sınırlama getirilmezken, fabrikasında kamp kurup militan yetiştirdiği bilinen bir karanlık iş adamı ve politikacı Türkiye içinde ve dışında serbestçe dolaşırken, vatandaşların, sanayi kuruluşlarının ve bankaların yüzlerce milyar lirasını toplamış olduğu ve iflasın eşiğine geldiği bilinen bir banker serbestçe pasaport alıp tüm ailesiyle birlikte yurt dışına çıkabilirken, benim, Atatürk üzerine veya Türk kültürü ya da uluslararası sorunlarımız üzerine konferans vermek için çağırıldığım üniversitelere gitmemde bile sakınca görülmekte ve sınır kapılarına yurt dışına çıkamayacağım bildirilmektedir.»

Bazı konularda ve bazı aşamalarda susmayı veya ancak yönetimin istediği gibi konuşmayı içime sindiremediğim için benim hap-

se atılmamla Türkiye bir şey yitirmeyebilir, ama suskunluktan veya ancak yönetimin anlayışı doğrultusunda ses veren bir toplum durumuna gelmekten Türkiye çok şey yitirir.»

ÜÇ AY 27 GÜN YATACAK

Ecevit'in savunmasından hemen sonra kararı açıklayan duruşma hakimi Necati Tekin, kararı şöyle açıkladı:

«15 Şubat 1982 tarihinde Hollanda TV'sinde yayına konan demeç ile Almanya'da çıkan Der Spiegel dergisinin 22 mart 1982 tarihli sayısında yayınlanan yazısında Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasî ve hukuki yapısı hususunda görüşlerini belirtmek suretiyle 52 sayılı MGK kararına aykırı davrandığı ve böylece suç işlemek kararını iki kez ihlal ettiği anlaşıldığından eylemine uyan 1402 sayılı yasanın 16/1. maddesi gereğince üç ay müddetle hapsine, tevessül nedeniyle cezası TCK'nın 80. maddesi gereğince 1/6 oranında artırılarak üç ay 15 gün hapsine.

Suç konusu derginin, kendi aleyhine sonuç doğuracağını bile bile istenen yazının kendisinde mevcut İngilizce örneğiyle, tarafından yayılan Türkçe çevirisini vermek suretiyle, mahkemeye büyük ölçüde yardımcı olması nedeniyle cezası TCK'nın 59. maddesi uyarınca 1/6 oranında indirilerek sanığın iki ay 27 gün hapsine karar verildi»...

Ecevit karar üzerine mahkemeye «teşekkür ederim» dedi.

2 ay 27 gün hapse mahkum olan Bülent Ecevit, daha önce İngiliz BBC TV'sine verdiği bir demeç nedeniyle de (1) Nolu Sıkıyönetim Mahkemesince 3 ay hapse mahkum olmuş 2 ay sonra şartlı salıverilmişti. Ecevit kesinleşen cezasıyla birlikte şartlı salıverildiği bu bir aylık cezasını da birlikte yatacak. Böylece Ecevit toplam 3 ay 27 gün hapis yatacak.

Ozal, Erdem ve Tüten istifa ettiler

Sermet R. Pasin Devlet, Adnan B. Kafaoğlu Maliye, A. Samsunlu İmar Bakanı oldu

Olayın perde arkası

Kafaoğlu sonunda ağır bastı?

- Turgut Özal, Erdem'in istifasına ve Maliye Bakanlığına Adnan Başer Kafaoğlu'nun getirilmesine karşı çıkınca kendisi de istifa etmek zorunda kaldı.
- Ankara'dan ayrılan Özal dün Side'ye geldi ve oğluyla birlikte denize girdi
- Banker Kastelli olayı Özal'ın istifasına yol açan gelişmeleri hızlandırdı.

YAZISI 11. SAYFADA

Kim Kimdir?

Adnan Başer Kafaoğlu: Maliye'de uzun deney

İran birlikleri, Irak toprağına girdi

Ulusu: Ekonomik politikada değişiklik yok

15.7.1982

Ekonomi insan için...

olayların ardındaki GERÇEK

16 Temmuz 1982

Bakanlar Kurulu'ndan son istifalarla birlikte, doğal olan, biraz gecikmeyle de olsa gerçekleşmiştir. Türkiye olağanüstü bir rejimi yaşıyor olsa bile, bu kadar büyük mali skandallardan sonra sorumluluk mevkiinde bulunanların görevlerini sürdürmeleri sağduyuya aykırı düşerdi. Üstelik, yurdumuzda geçerli ekonomik sistemin çerçevesi içinde tek bir ekonomik politikanın ve tek bir adamın seçeneksizliğini iddia etmek, sadece ekonomi bilimine değil, aynı zamanda yurdumuzdaki uzman potansiyeline de bir bakıma saygısızlık olurdu.

24 Ocak politikalarının ve sayın Turgut Özal'ın kişiliğinde simgeleşen ekonomik yaklaşımların ne Türk insanına, ne de kurulmasına çalışılan demokratik rejime yararı olabileceğine baştan beri inanmamıştık. Bugün gelinmiş olan noktada, artık yakın geçmişe dönüp aynı şeyleri yinelemeyi gereksiz buluyoruz. Bankerzedeleri ve Kastellizedeleriyle birlikte önümüzde sergilenmiş olan ekonomik tablo son derece nettir.

Güvenilirliği kuşkulu olan istatistikleri temel alıp enflasyonun aşağı çekildiğini öne sürmekle, ekonomiyi olağanüstü yük altına sokarak arızi koşullarda gerçekleşen dışsatım artışlarıyla övünmek bir ekonomi politikasının başarısı için tek ölçü kesinlikle olamazdı. Üretimi artırmadan, yatırımları belli bir yörüngeye oturtmadan ne enflasyon aşağı çekilebilir, ne de dışsatım istikrarlı bir yapıya kavuşturulabilirdi. Türkiye gibi işsizliğin ve sosyal adaletsizliğin tam anlamıyla geçerli olduğu bir ülkede, yatırım ve üretim boyutundan yoksun olan ekonomi politikalarının iflasla noktalanması kaçınılmazdı.

Ekonomi insan içindir. Türk insanının mutluluğu ve refahı, üretimin ve yatırımın artırılmasından geçmektedir. Birinci koşul budur. Eğer bu koşul öncelikle gerçekleştirilemezse, aynı zamanda, insanlarımızın layık oldukları demokratik rejim de filizlenip gelişmesi için uygun bir zeminden yoksun kalır. Yakın geçmişin acı tecrübelerinden çıkarılacak derslerle «seçeneksizlik» savlarından artık kurtulacağımızı ve ekonomiyi doğru bir yörüngeye oturtmakta geç kalmayacağımızı umut etmek istiyoruz.

★★★

16.7.1982

Kadro değişti...

Uğur MUMCU — 16 Temmuz 1982

Özal ve Erdem'in görevlerinden ayrılmalarından sonra izlenen ekonomik siyasette köklü bir değişiklik olur mu?

Böyle köklü bir değişikliğin olacağını pek sanmıyoruz. Tabii, yeni Maliye Bakanı Sayın Kafaoğlu, Özal'ın Başbakan Yardımcılığı ile temel işlevlerini bırakmış gibi görünen Maliye Bakanlığını yeniden eski etkinliğine kavuşturmayı, Merkez Bankasını, yasal yetkilerini kullanan bir merkezi kuruluş olarak yeniden etkin biçimde devreye sokmayı düşünmektedir.

Yine Kafaoğlu, öyle sanıyoruz ki, izlenen ekonomik siyasetin hukuksal çerçevesinin eksiksiz ve aksaksız olarak çizilmesini, çözümlenmesi gereken bir önemli sorun olarak görmektedir. Planlı ekonomiden, serbest piyasa ekonomisine geçilirken çizilmesi gereken hukuksal çerçeve, örneğin Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Yasa, Bankalar Yasası, Sermaye Piyasası Yasası, Yasa Gücünde Kararnameler ve Maliye Bakanlığı Tebliğleri, zamanında ele alınmamış bu yüzden «faiz anarşisi» ile birlikte «toplumsal maliyeti» çok ağır olan faturalarla karşılaşılmıştır.

Siyasal tutumunu geçmiş dönemlerde sık sık eleştirdiğimiz Kafaoğlu'nun, Maliye bürokrasisi içinde yetişmiş ve deney görmüş bir bürokrat olduğunu biliyoruz. Herhalde Kafaoğlu, Özal'ın düştüğü bu çıkmazlara düşmeyecek kadar deney sahibi bir maliyecidir. Ayrıca uygulamada yapılan yanlışları da adım adım izlemiştir.

Karşılaşılan ekonomik bunalımların uygulanan siyasetten kaynaklanan nedenleri vardır. Bu siyasetin bugünden yarına değiştirilmesi olanaksızdır. Kafaoğlu da hiç şüphesiz serbest piyasa ekonomisinden yanadır ve bu ekonomik düzenin yerleşmesi için çalışacaktır. Türkiye'de «serbest piyasa ekonomisi» ile yatırımları, dolayısıyla üretimi artırıcı, sosyal adaleti sağlayıcı sonuçlar alınacağı kanısında değiliz. Ancak yine de bu siyasetin kendi içinde daha tutarlı, daha akılcı biçimde uygulanma olanağı olduğuna inanıyoruz. Özal, serbest piyasa eko-

nomisini «el yordamı» ile uygulamaya kalkmış; bu yüzden gerek sistemden kaynaklanan gerek uygulamadan doğan olumsuz sonuçlarla karşılaşılmıştır. Kafaoğlu, piyasa ekonomisini kurallarına daha uygun biçimde, daha akılcı yöntemlerle uygulamaya çalışacaktır.

«Özal giderse, komünizm gelir» gibisinden yargıların dayandığı demagojilerin ne kadar gülünç olduğu da son kadro değişikliğinden sonra artık iyice anlaşılmıştır. «Özal'ın alternatifi» ne Marksizm, ne sosyalizmdir. Özal'ın alternatifi, serbest piyasa ekonomisini daha akılcı, daha bilimsel yöntemlerle ve bilerek uygulayanlardır.

Yirminci yüzyılın şu son çeyreğinde gerek kapitalist, gerek sosyalist ekonomiler içinde çeşitli çözüm yolları, çeşitli seçenekler bulunur. Sosyalizm adına tek ve katı bir model kabul edilemeyeceği gibi, serbest piyasa ekonomisi için de «tek yol» düşünülemez. Özal'ın uyguladığı yöntem, önce bankerleri, sonra şirketleri iflasa sürüklemiş, gerek kamu kesiminde, gerekse özel kesimde yatırımlar durmuş, dolayısıyla üretim düşmüş, piyasayı canlandıracak «iç talep» yok olmuştur. Japon ekonomisinde olduğu gibi, maaş ve ücretlerde izlenecek yeni bir politika ile «iç talep» canlandırılabilir ve «orta sınıf» dediğimiz, «dar gelirli yurttaş» diye adlandırdığımız alt gelir dilimlerinde «iç talebi» yükseltici aylık ve ücret artışları sağlanabilir. Bu, yollardan biridir.

Kapitalist ekonomide bir değil birkaç çözüm yolu vardır. Bu çözüm yollarının birine saplanıp kalmak, ekonomiyi ve mali sistemi kısır döngüler içine hapsetmek demektir. Yapılan bu «kadro değişikliği» ile birlikte aynı ekonomik sistem içinde farklı çözüm yollarının aranıp, bulunacağını sanıyoruz.

Yeni Maliye Bakanı Kafaoğlu, Özal eliyle uygulanan «Alaturka kapitalizmi» bu alaturkalıktan kurtarmak için çalışacaktır.

Yapılan «kadro değişikliğine» bu gözle bakıyoruz. Ekonomik başarısızlıkların ve karşılaşılan mali çöküntülerin demokrasiye geçiş koşullarını güçleştireceğini bildiğimiz için -serbest piyasa ekonomisi konusundaki düşüncelerimizi saklı tutarak- yeni kadroya başarılar diliyoruz.

Basın özgürlüğü...

Uğur MUMCU — 18 Temmuz 1982

Anayasa taslağı beraberinde birçok tartışma konusu getiriyor. Bu konuları elimizden geldiği kadar tartışmaya çalışacağız. Bugün ilk aşamada, tasarının basın özgürlüğü ile ilgili bölümlerine değineceğiz.

Tasarının 26'ıncı maddesinde «Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü»nün sınırlanması ile ilgili şu hüküm yer almaktadır:

— Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün sınırlanması sayılamaz...

Yani, gazete, kitap ve dergi yayını üzerine sınırlamalar getirilecektir; bu sınırlama «yayın araçları» ile ilgili olacaktır. Ama bu düzenlemeler. «Bunların yayınını engellememek kaydıyla yapılacaktır.»

26'ıncı maddeden hemen sonra, «Yayınını engellememek kaydı« unutulmuş olacak ki, 28' inci madde ile şöyle bir hüküm getirilmektedir:

— Türkiye'de süreli yayınların devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliğine, cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlâka aykırı olmasından dolayı mahkûmiyet halinde hakim ayrıca bir yıla kadar geçici olarak ve bu suçtan birden fazla mahkûmiyet halinde geçici veya temelli olarak kapatılmasına karar verir...

Bu maddeden de şu anlaşılıyor: Yayın araçları, gerektiğinde kapatılacaktır. Bu kapatma geçici ya da temelli olacaktır.

Anayasanın bu iki hükmü açıkça çelişki yaratmaktadır. 26'ncı madde, sınırlamaların yayımları, engelleyemeyeceğini söylerken, 28' inci madde, yayınların nasıl engelleneceğini öngörmektedir.

28'inci madde bununla bitmiyor: devam edelim:

— Hakim, hükmünden önce ve tespit niteliğinde olarak söz konusu süreli yayının durdurulmasını kararlaştırabilir. Kapatılan veya durdurulan süreli yayının devamı, niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır. Bunlar hakim kararı ile toplatılır...

Basın özgürlüğünü yok edecek ölçüde sınırlayan bu madde nasıl işleyecektir?

Bir gazetede, yayın yolu ile siyasal nitelikli bir suç işlendiği kanısına varılırsa, dava açılacaktır. Siyasal iktidarlar, genellikle kendi siyasal kararlarını eleştiren her türlü yayını «Devletin güvenliği» ile ilgili görme eğilimindedirler. Söz gelişi, 24 Ocak kararlarını eleştiren yazarlar, bu kararların «Baş mimarı» tarafından «İdeolojik görüş» taşımakla suçlanmışlardır. Bu doğrudan doğruya «Beni eleştirenler komünisttir» anlamına gelmektedir.

Ceza yasasının sınıf egemenliğini yasaklayan 142'inci, hükümetin manevi kişiliği ile ilgili 159 ve devlet temellerini dinsel amaçla de-

ğiştirmeyi yasaklayan 163'üncü maddeleri, ceza yasamızda, «Devletin şahsiyetine karşı cürümler» ile ilgili bölümündedir. Taslakta yer alan «Cumhuriyet'in temel ilkelerine» aykırılık da bu maddeleri çiğneyen suçlardan oluşmaktadır...

Somutiaştırırsak, iki kez 142'nci maddeden, iki kez, 159'uncu madeden, iki kez 163'üncü maddeden mahkûm olan bir gazete, «temelli» olarak kapatılabilecektir.

«Basın hürdür, sansür edilmez» diye başlayan 28'inci madede ayrıca, «Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye, ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber ve yazıyı, hangi sıfatla olursa olsun yayınlanması amacıyla başkalarına verenler ve bunları aynı amaçla basanlar ve bastıranlar, dağıtım gerçekleşmese bile, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu oluyorlar. Bu hallerde tedbir yoluyla da dağıtım önlenebilir...»

«Devletin iç ve dış güvenliği» ceza yasamızda, «Devletin arşıulusal şahsiyetine karşı cürümler başlığında toplanmış, 125-145. maddeleri arasında kalan yirmi maddedir. 141 ve 142'nci maddeler bu bölümde yer alır. Bundan sonra «ikinci fasıl» gelir. Bu bölüm, «Devlet kuvvetleri aleyhinde cürümler» başlığı altında toplanır. Anayasayı şiddet yolu ile değiştirme eylemi, bu maddeler bu bölümdedir. Demek oluyor ki, bu suçları işleyenler, bir yayının basılmış ve dağıtılmış olma koşulu aranmaksızın cezalandırılacaklardır. Anayasa maddesinde yer alan «Suç işlemeye... teşvik eder nitelikte» deyişi de her türlü yayını yasak kapsamı içine alacak genişliktedir. Basın yolu ile işlenen suçlar, bu yayının birden çok kişiye ulaşması halinde işlenmiş sayılır. Anayasa taslağı bu kuralı da terketmiş bulunmaktadır.

Yeniden «Düşünce açıklama ve yayma özgürlüğü» ile ilgili 26'ıncı maddeye dönelim. Madde, daha önce Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Aldıkaçtı'nın Yönetim Kurulu İkinci Başkanlığı yaptığı Tercüman Gazetesi'ndeki yayından öğrendiğimiz gibi «Ekonomik hayatı etkileyecek gerçek dışı ve zamansız haberlerin önlenmesi» amacı ile «Düşünceyi yayma ve yayın özgürlüğü»nün sınırlanabileceğini belirtmektedir. Yine 24 Ocak kararlarını örnek alırsak, bu kararlardan hemen sonra, «Bankerlerin batacağı, şirketlerin iflas edeceği, halkın dolandırılacağı, yatırımların ve üretimin duracağı» yolunda «Düşünceyi açıklama özgürlüğü»nü kullanmak mümkün olamayacaktır.

Bütün bunlardan sonra, Anayasa Komisyonu Başkanı ve Tercüman Gazetesi sahibi Kemal Ilıcak'ın vekili Prof. Aldıkaçtı'ya «Niçin bu maddelerin başına, basın hürdür, diye yazıyorsunuz: hür değildir, dedikten sonra bu sınırlamaları ardarda dizseydiniz, daha uygun düşmez miydi?» demekten kendimizi alamıyoruz...

Tartışmaya devam edeceğiz...

Bir kavşak noktasında...

Oktay AKBAL — 19 Temmuz 1982

Türkiye önemli bir kavşak noktasında... Bugün yarın yeni Anayasa'mızın taslağı karşımıza çıkarılacak. Eylül'de seçmen kütükleri düzenlenecek, ondan sonra da halkoylaması... Peki bu taslak üzerinde tartışmalar yapılmayacak mı? Bir takım maddelerin değiştirilmesi istenmeyecek mi? Deneyimli politikacılara söz hakkı tanınmayacak mı? Yazarların, düşünürlerin tepesinde sallanan Demoklesin kılıcına benzeyen yasa maddeleri kaldırılmayacak mı? En başta da 52 sayılı bildiri...

1961 Anayasa'sını en çok savunanlardan biriyim. Kendi açımdan yeni Anayasa taslağının 1961 Anayasa'sına benzemesini isterim. Değiştirilecek yeri yok mu? Var. Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili konular, alınacak önlemler. Bir de Seçim yasasında yapılması gereken düzeltmeler, ön seçim denilen ve parti içi çekişmelere, düşmanlıklara yol açan kargaşa... Bunların dışında 1961 Anayasa'sı Türk ulusuna en çok yakışan bir yapıttır.

Bu Anayasa uygulanmadı. 1965'ten sonra işbaşına gelen bir parti daha ilk günden «Bu Anayasa ile iş yapılamaz' diyerek karşı çıktı. İlk fırsatta baştan başa değiştireceğini söyledi durdu. Ta 1971'e dek... 12 Mart 1971'de işbaşına gelen yönetim ise aynı doğrultuda kararlar aldı. 61 Anayasası'nın pek çok maddesi tanınmaz duruma sokuldu. Sonra iktidara gelen partiler, liderler arasında bundan hoşnut olmayanlar çıktı. Yine tutturdular: 'Bu Anayasa bir daha değişmeli' diye... Herkes anımsar gerisini: terör olayları, karışıklıklar, sürekli değişen karma hükümetler, en sonunda da 12 Eylül 1980 olgusu...

Şimdi yeni bir taslak çıkarılıyor karşımıza... Şunu söylemek isterim, ben bir yurttaş. bir seçmen olarak 1961 Anayasa'sının tastamam, eksiksiz uygulanmasında yarar gördüğüm için oyumu bu güzel Anayasa'ya uyan bir Anayasa için kullanırım, ama 61 Anayasası'na hiç mi hiç uymayan, hatta yer yer ona ters dü-

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Ailenin Çilesi
Boşanma
N. V. VELİDEDEOĞLU
Her aydının okuması gereken yapıt
EDERİ: 200 TL
İsteme Adresi: Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet

58. Yıl: Sayı: 20820 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 19 Temmuz 1982 Pazartesi

Modern Eğitim Fen Dersanesi
Beşiktaş İstanbul 607200 (4 hat)

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Atilla Sav tartışmayı başlattı:

Özgürlüklerin özü kalkıyor; böyle bir Anayasayla otoriter rejim kurulabilir

ATİLLA SAV — Türkiye Barolar Birliği Başkanı ...

Mümtaz Soysal: Türk halkı buna mahkûm edilemez

● Barolar Birliği Başkanı Atilla Sav, «Bütün yüksek yargı organlarının başkan ve üyelerinin seçiminde cumhurbaşkanına geniş yetki verilmesi yargının bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ilkelerini zedeleyicidir.» dedi

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Barolar Birliği Başkanı Atilla Sav ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

TİSK Başkanı Narin: Geçmiş dönemin tereddütlü maddeleri kaldırıldı

İstanbul Haber Servisi — ...

Yeni tasarı ve Cumhurbaşkanı

Çankaya'nın yetkileri olağanüstü genişliyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — ...

Yılmaz: Sendikacılık kalmaz

Petrol - İş Başkanı: İşverenlerin dedikleri oldu

● DİP üyesi Alpdündar Çakırca ...

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz

Yeni bir "ekonomik paket" hazırlanıyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

Özgür sendikal düzenin sonu mu?

Şükran KETENCİ

A nayasaların, ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 5 de)

Anayasa'da 5 yeni kurum var

Dil Akademisi üyelerini Cumhurbaşkanı seçecek

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — ...

(Arkası 8. Sayfada)

Anayasa tartışması

Tasarıda devlet ile vatandaş dengesi nasıl:

Yalçın DOĞAN

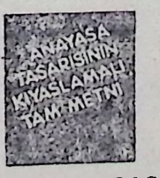
ANKARA — ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 2 de)

Devlet Danışma Konseyi'ne doğal üye olabilecek 5 kişi var

ANKARA, (Cumhuriyet) ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

1961 ANAYASASI NASIL DEĞİŞTİ

7. sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

"Şair Herhangi Yol....

KASTELLİ'DEN SONRA EKONOMİYE BAKIŞ

Arslan Başer KAFAOĞLU

8. Sayfada

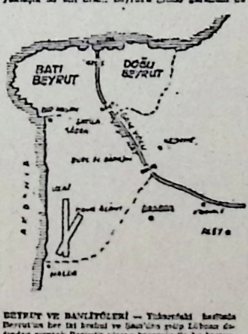
Cengiz ÇANDAR

Beyrut'a girdik, 1 saat sonra kent kuşatıldı

● Satila Meydanı'na doğru ... bir F-16 kendi ... uçaksavarlar ...

Tahran - Şam uçağından inip pasaport kuyruğu için ... Şam - Beyrut karayolu açık mıydı?...

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

BEYRUT VE BANLİYÖLERİ — ...

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Ailenin Çilesi
Boşanma
H. V. VELİDEDEOĞLU
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet
59. Yıl: Sayı: 20821 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 20 Temmuz 1982 Salı

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
MÜMTAZ ZEYTİNOĞLU
Ulusal Sanayi
Prof. YALÇIN YÜCEL
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Türk-İş yeni Anayasa tasarısına sert tepki gösterdi:

Tasarı demokrasi getirmez

● Geleceğe güvenle bakamayız ● Huzur ve barışa kavuşamayız ● Toplu sözleşme yapılamaz ● Pazarlık hakkı kısıtlanıyor
● Sendikalar çembere sokuluyor ● Ekonomik görüşler işveren raporlarına dayanıyor ● Devletin sosyal niteliği kâğıt üzerinde kalıyor

[illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

İsrail Kuşatmasındaki Beyrut'ta Bir Ay

Cengiz ÇANDAR

FKÖ, Beyrut'un sarılacağını düşünmemişti

● [illegible]

● Ebu Cihad, Amerikan Kongresi İlker [illegible]

-2-

[illegible]

Ebu Cihad yanıyor

[illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

Anayasa Mahkemesi Üyesi Özden'e göre:

Tasarı, devlete baskı kurma olanağı veriyor

● «Temel hak ve hürriyetlerin [illegible] söyleyen Anayasa Mahkemesi Üyesi Yekta Güngör Özden, «bu anayasa tamamıyla devlet [illegible] devlet baskısına dönüştürülmüş gibi» dedi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Anayasa Mahkemesi Üyesi Yekta Güngör Özden, [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

Tasarı ne getiriyor

Çalışma: Yasalar değişiyor
Eğitim: YÖK ile çelişiyor
Ekonomi: Özel kesime güven
Yönetim: 5 yılda seçim

12. Sayfada

■ Anayasa tasarısının kıyaslamalı tam metni 7. SAYFADA.

Altıkardeş: Eleştiriler doğal ve demokratik

[illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

Prof. Öztekin Tosun: Yargılama birliği ileri derecede ihlal ediliyor

[illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

İşveren kesimi genellikle temkinli

● Ömer Çavuşoğlu: Tasarıda vatandaşın özgürce yaşamasını kısıtlayan hükümler var.
● İbrahim Bodur: Işçi ve işveren açısından bir denge ve hakkaniyet yaratmayı amaçlıyor.
● Nurullah Gezgin: 12 Eylül öncesi dönemdeki aksaklıkların çözümlenmesi öngörülüyor.

Haber Merkezi — Anayasa tasarısı [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

«Özgür tartışma için Başbakan'a başvuruldu»

"İşverenler nihayet emellerine ulaştı"

■ HAK-İŞ GENEL BAŞKANI NECATİ ÇELİK, «TASARI [illegible]

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible]

Prof. Nevzat Yalçıntaş: Kantarın topu kaçtı

İSTANBUL (THA) — [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

okurlardan anayasa için...

Anayasa tasarısı tartışması için okurlarımızın görüşlerini bekliyoruz...

TGS: Anayasa taslağı değil, işveren hükümeti programı

Haber Merkezi — [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

Günay Sanayi yönetimi bugün istifa ediyor

Kenan MORTAN

ADANA — [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

"Almancılar" ve bir 302 macerası: Geçilmez çizgisine kim uyar?

Reha ÖZ

[illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

TMMOB: Sorunlar demokrasinin gelişmesiyle çözümlenir

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

Üniversite yerleştirme sınav kâğıtlarının okunma işlemleri tamamlandı

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible]

(Arkası 8. Sayfada)

METRO MASALI Deniz SOM

Bugün 8. sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU
Rayiç Bedel...

[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

şen bir taslak benden ancak 'Hayır' oyunu alacaktır. 1961'de bir bölük politikacılar 'Hayırda hayır vardır' diyorlardı. Ne var ki halkımızın büyük bir çoğunluğu 'Evet' yanıtını verdi 61 Anayasası'na... 1982 Anayasası'na halkımız ne diyecek, ilgiyle beklemeye değer...

Halkoylamasına gidilirken ulus tam bir özgürlük içinde duymalıdır kendini... 52 sayılı bildiriyle siyasal eylemden soyutlanan kişiler bile halkoylamasından önce görüş ve düşünüşlerini açıklamak, halk önünde konuşmak, yazmak gibi bir görevle karşı karşıyadırlar. Bunu önleyen yasaklamaların hemen kaldırılması gerekir. Gerçek bir demokrasiye, bir özgürlük ortamına geçilmeli, tartışma, görüşme, konuşma yoluyla yeni taslak, geçen gün de yazdığım gibi, ayrıntılarıyle incelenmelidir.

Şimdiye kadar bu taslak konusunda duyduklarımız, öğrendiklerimiz ne yazık ki hiç de iç açıcı değil. Bunu da söylemek isterim. Ama taslak metnini tam olarak görmeden, incelemeden herhangi bir görüş belirtmenin de yanlış olduğu kesin... En iyisi bir kaç gün daha bekleyelim, şu taslak karşımıza çıksın ondan sonra 'evet' mi 'hayır' mı demek gerek bu taslağa, onu tartışalım...

Ne var ki ben bir süreliğine izne çıkıyorum. Yirmi-yirmi beş gün kadar yazmayacağım. Yazarların arada bir çevre değiştirmeleri, sorunlardan, konulardan kopmaları, daha doğrusu yurt gerçeklerine 'uzaktan' bakmaları gerekir. Yarar vardır bunda... Her gün otur yaz yaz yaz!.. Biraz da durup dinlenmeli, Türkiye'nin bugünkü görünüşüne uzaktan bakabilmeli...

Yeniden buluşmak üzere, sevgilerle...

20.7.1982

Etki, tepki derken

Nadir NADİ — 21 Temmuz 1982

1961 Anayasası için daha önceki yönetimin temel hak ve özgürlükleri hiçe sayan, kendi başına buyruk gidişine bir tepki sistemidir, deniyordu. O Anayasanın bireylere ve kuruluşlara sağladığı geniş olanakları gereksiz bulanlar. «Bu Anayasa lükstür», «Bu anayasa ile memleket idare edilemez» diyen sorumlu devlet adamlarına da sık sık rastlanıyordu .

Şimdi, Danışma Meclisi'nde görüşülmek üzere kamuya açıklanan yeni Anayasa Tasarısının da 1961 Anayasasına bir tepki olarak hazırlandığını söyleyenler var.

Etki, tepki, tepki, etki, çeyrek yüzyıldır içinde bocaladığımız bu kısırdöngü bizi nerelere götürür?.. Olsa olsa yeni kargaşalara, yeni açmazlara, sonu gelmez tepkilere, etkilere ve kuşkusuz hem ekonomik hem sosyal açıdan daha gerilere, 1961 Anayasasının eksiklikleri, boşlukları yok muydu?.. Elbet vardı. Bunları düzeltmek için ilkin o Anayasanın iyi niyetle uy-

gulanması gerekiyordu. Yazık ki bu yapılamamış, yapılmayınca da tüm kusur Anayasaya yüklenmek istenmiştir.

Yasalar bir kalıptır, bir çerçevedir. Amaç, çerçevenin içinde kamu yararına en uygun biçimde davranmayı bilmek ve başarmaktır.

Bundan yaklaşık iki bin yıl önce bir Roma imparatoru: «yöneticiler filozof, ya da filozoflar yönetici olsalardı, ülke yararına ne iyi olurdu» anlamına bir özdeyiş söylemiş. Günümüzde de geçerlidir. Geçerlidir ama iki bin yıldan bu yana yöneticilerden filozof, filozoflardan da yönetici yetiştiği pek görülmemiştir.

Uygarlığın hızla ilerlediği, özgürlüklerin günden güne artan bir ivme ile geliştiği bir çağda insan haklarını korumak, sınıflararası çatışmayı önlemek, karşıt çıkarları dengeli bir diyalog halinde sürdürmek, kısacası eşitlik ilkesini bozmaksızın toplumun ileriye doğru gelişmesini sağlamak için Anayasalar elden geldiğince sağlam bir çerçeve görevini başarabilmelidirler. Bugün kamuoyunda tartışmaya açılan Anayasa taslağı ne yazık ki böyle bir nitelikten yoksundur. Sayın hukukçularımız tasarıyı hemen her yanından eleştirirlerken, bunun neresi nasıl düzeltilebilir diye kaygıya düşmemek elden gelmiyor. Eski Anayasalarda «Matbuat kanun dahilinde serbesttir» denir ve arkadan çıkarılan kanunlarla serbestliğin «S»'i bile ortadan kalkardı. Bugün ise «Basın hürdür, sansür edilemez» deniyor, ama arkasından başka maddelerde öyle ayrıntılı kayıtlar konuyor ki düşünce ve ifade özgürlüğü ancak yürütme organının görüş ve felsefesi doğrultusunda olmak koşulu ile bir anlam kazanıyor. Bunun gibi sendikal özgürlükler, yargı bağımsızlığı ile ilgili hükümler ve daha pek çok maddeler demokratik gelişmemizi köstekleyici, engelleyici ve toplumu (geriye demeyelim) bunalıma sürükleyici bir nitelik taşımaktadır.

Bizi en çok kaygılandıran da tasarının işte bu niteliğidir.

Anayasaya, toplum düzeninin genel çerçevesidir, diyebilirsek, bu çerçeve elden geldiğince sade, basit ve açık olmalıdır. Elimizdeki tasarı ise gereğinden çok fazla ayrıntılara dalmış, yarı otoriter bir sistem getirmek isterken anarşiye de, diktaya da kapı açabilecek bir karmaşıklığa boğulmuştur .

Umalım ki, önümüzdeki kısa dönemde yanlışları azaltacak bir sonuca varılabilsin.

Taslak!..

İlhan SELÇUK — 26 Temmuz 1982

Günlük yaşamda taslak sözcüğü çeşitli anlamlarda kullanılır: Adam taslağı, avukat taslağı, mühendis taslağı, profesör taslağı, şair taslağı gibi...

Bu yönden bakarsak Sayın Profesör Orhan Aldıkaçtı'nın hazırladığı «Anayasa Taslağı» tam bir taslaktır. Cumhurbaşkanını sorumsuzlaştırdıktan sonra olağanüstü yetkilerle donatmak; Başbakanı sorumlu kıldıktan sonra Cumhurbaşkanına Başbakanı «azletme» gücünü vermek kimin aklına gelebilirdi ki? «Serseri» denen (şuna açıkça köle denseydi ya..» yurttaşların özgürlükten yoksun olacaklarını saptayan bir anayasa mantığını okuması yazması olmayan kişiler, hukuk fakültesi öğrencileri, doçentleri üretemezlerdi.

Ancak usta ve deneyimli bir hukuk profesörü bu işi becerebilirdi.

Nitekim becerdi.

Talihsizlik, ekonomiyi Turgut Özal'ın, hukuku Aldıkaçtı'nın ellerine bırakmaktan doğuyor: Birincisi gitti, ikincisinin marifeti ortada..

*

Tarihin vurduğu damgayı kimse değiştiremez.

1924 Anayasası, devrimci anayasadır. Saltanatı ve hilafeti yıkıp yerine cumhuriyeti getiren; insanlığın uyanış çağını vurgulayan vicdan özgürlüğünü içeren; laikliği devletin temel ilkesi yapan sürecin anayasası, Türkiye'nin tarihinde en büyük devrimci belgedir.

1961 Anayasası, demokratik özgürlükleri, sosyal devleti, emekçi haklarını güvencelere bağlamakla çağdaşlık yolunda bir adım niteliği kazanmıştır.

Ya 1982'nin Aldıkaçtı taslağı nedir?

Çağdaşılığa sırtını çevirerek geriye dönüş özlemlerini dile getiren bu taslak, anayasal hukukun doğal mantığından ve sistem anlayışından da yoksundur. Sınırları belirsiz sözcüklerle hukuk dışı ucuz edebiyat yapmakta; özgürlüklerin kısıtlanmasını, emekçi haklarının kısılmasını, demokrasinin kırpılmasını örtmeye çalışmaktadır. Aldıkaçtı taslağının temel felsefesi kurnazlıktan kaynaklanıyor ve yurttaşı aptal yerine koyuyor.

*

Anayasa sözcüğünün tarihçesi 18'inci yüzyılın ortalarından başlar.

Anayasalardan önce de devletler vardı. (Hem de çok güçlü devletler..) Anayasalar, devleti hukuka, yurttaş haklarını güvenceye bağlamak için oluşmuşlardır. Aldıkaçtı taslağı bu tarihsel gerçeği yadsımaktadır.

1961 Anayasası yaklaşık 20 yıl sürdü. Türkiye'nin anayasal tarihinde bu süre en uzunu-

dur. Çünkü 1961 Anayasası'nı benimseyen toplumsal güçler, siyasal partiler, işçi konfederasyonları, üniversiteler, aydınlar vardı. Aldıkaçtı taslağı, yasalaşırsa ne kadar sürebilir? Yürütmenin sorumlusu olacak bir Başbakan, kendisine sürekli ayakbağı olacak sorumsuz bir Cumhurbaşkanına dönüp demez mi ki:

— Sayın Cumhurbaşkanım: böyle davranırsanız ben ana-muhalefetle anlaşıp parlamentoda üçte ikiyi bulur; anayasayı değiştirerek yetkilerinizi kısarım.

Osmanlıda oyun çoook...

Bu durumda Cumhurbaşkanı yansızlığını yitirip oyunların içine girecek, ya da iktidar partisine teslim olmak zorunluğunu duyacaktır.

*

Hiç kimse iktidarının gücünü kâğıt üzerindeki maddelerde bulamaz. Toplumsal gerçekler herşeyin üstüne çıkar. Günümüzdeki geçici dengelerin yıllar boyu sürebileceğine inanmak, akıl ve sağduyu işi değildir.

Oysa akla ve sağduyuya öylesine gereksinmemiz var ki...

"Anayasa tenkitlerine katılmak istemiyorum„

Fatih GÜLLAPOĞLU — Suat ÜLGAY
26 Temmuz 1982

ERDEK, (Balıkesir) — Devlet Başkanı Kenan Evren, dün sabah 10.30'da dinlenmekte olduğu KKK Özel Eğitim Merkezi'nden beraberinde MGK üyeleri, Orgeneral Nurettin Ersin, Orgeneral Tahsin Şahinkaya olduğu halde ilçe merkezine geldi.

Devlet Başkanı Kenan Evren, halka hitaben yaptığı konuşmada şunları söyledi:

«Ancak bazı kimselere şunu hatırlatmak isterim ki, Danışma Meclisi'nin açılış töreninda yaptığım konuşmada aynen şunları söylemiştim: Bu güne kadar Anayasa'dan kaynaklanan sıkıntıları sizler de gördünüz. Ve bizzat içinde yaşadınız. Bu Anayasayı evvelce hazırlayanlar veya bunda çıkarı olanlar onu hâlâ savunabilirler. Nitekim savunuyorlar. 1961 Anayasası en iyi Anayasadır, en demokratik Anayasadır diyorlar. Ancak ortada bütün çıplaklığı ile duran bir hakikat vardır ki, Türkiye'nin geldiği 12 Eylül öncesi durumdur. Bu Anayasa sayesinde 12 Eylül'e geldik. Bu feshedilen Anayasa sayesinde.

Kişi hak ve özgürlüklerini hudutsuz olarak genişletip koruyalım derken, devletin de bekası için bir takım hak ve yükümlülüklerin bulunduğunu, kişi özgürlüğü uğruna devleti güçsüz, bir şey yapamaz duruma getirmeye hakkımız olmadığını, devletin dernekler vasıtasıyla idare edilen zavallı bir kuruluş haline getirilemiyeceğini dile getirdim.

● DERNEKLERLE İDARE

Evet kişi hak ve özgürlükleri vardır. Ama o kişiler bu hak ve özgürlüklerini devlete devretmişlerdir. Eğer böyle olmamış olsa o takdirde bütün milletin bir araya gelip karar alması lazım. Devlet kurulmuştur, bazı yetkilerini devlete vermişlerdir. Ama bir aralık öyle hale geldik ki, devleti devlet adamları idare etmiyor, dernekler idare ediyordu. Türkiye'yi yeniden derneklerle idare edilen bir ülke haline getirmek istemiyoruz. Dernekler elbette olacaktır. Ama dernek hangi gaye için kurulmuşsa, o maksat ve gayenin dışına çıkamayacaktır. Hangi kuruluşumuz parça parça olmadı. Bir öğretmen kitlemiz çeşitli derneklere bölündü. Bir tarafta derneklere bölündü. Bir tarafta TÖB-DER, bir tarafta Ülkü-Bir bunun gibi bir sürü dernekler, Bu dernekler niçin kurulur? Öğretmenlerin haklarını ve öğretmen mesleğinin geliştirilmesi için gereken bütün girişimleri yapması için kuulur. Ama gelin görün ki, herhangi bir şehrimizde vaki olmuş bir katliamın yıldönümünde bir kısım öğretmenlerimiz bu derneğin baskısı altında derslere girmemişlerdir. Derneklerin bu gibi politik ve ideolojik maksatlara alet edilmesine, bundan sonra elbette müsaade etmeyeceğiz.

Asayişi sağlamakla görevli olan polis teşkilatımız, derneklere bölünmüştü. POL - BİR POL - DER falan filan diye. Eğer polis bir tarafa meyil eden derneğe mensup ise, onunla ilgili bir cinayet işlendiği takdirde, onun üstüne gitmez. Öteki dernek kendisine meyil edenlerle ilgili suçların üzerine gitmez. O zaman işte Türkiye 12 Eylül'e gelir.

Dernek kurma özgürlüğü vardır. Fakat dernek kurma özgürlüğünün milletin huzur ve güvenini sarsacak şekilde kullanılması yoktur.»

● DEVLETİN BAŞI OLAN MAKAM

Devlet Başkanı Evren, Danışma Meclisi açılış konuşmasında söylediklerini hatırlatırken, şöyle dedi:

«O konuşmama devam ettim ve şöyle dedim: Devletin başı olan makamın bir protokol makamı görünümünde bırakılamayacağını, ka-

rarnameleri imza ile mükellef bir makam olamayacağını, devletin aylarca bir Cumhurbaşkansız bırakılamayacağını söyledim.

Elbette, Cumhurbaşkanı seçilen, devletin başına geçirilen şahsa, hudutsuz selahiyetler vermek doğru değildir. Ama bundan evvel olduğu gibi yalnız önüne gelen kararnameleri imzalamakla mükellef ve selahiyetleri kısılmış sorumlulukları yok, yükümlülükleri yok, buna mukabil mesuliyeti de yok. Böyle bir makamı düşünemeyeceğimizi dile getirdim. Madem ki, Türk milleti içersinden seçilmiş, bir tek kişi devletin başına geçiyor. Eğer buna itimat etmezsek kime itimat edeceğiz.»

KİMSENİN HAKKI YOKTUR

Meclisin, yasama görevini, murakebe görevini aylarca yapamaz hale getirilemeyeceğini belirten Evren, «Bir Millet Meclisinin kurulmasının en başta gelen sebebi, yasama görevini yapması içindir» dedi.

Evren, 12 Eylül'den önceki dönemde bu görevlerin yerine getirilemediğini belirtti ve konuşmasını şöyle sürdürdü:

«Yargının yönetimi, yönetimin yargıyı köstekler durumda olamayacağını söyledim. Gazetelerde okuyordum hergün yargı, yönetimi, yönetim de yargıyı şikâyet ediyordu. Bunu ortadan kaldıracağız dedik ve Anayasa çıkmadan evvel de bazı kanunları yapmıştık.

Ondan sonra devam ettim. Ülkenin hergün miting ve gösteri yürüyüşleri yapmak suretiyle vatandaşın iş ve güçlerine mani olunamayacağını, memleketimizde komünizme ve dini esaslara dayalı parti kurulamayacağını, bazı gün ve bayramları istismar ederek bu rejimlerde olduğu gibi gösteri ve yürüyüşler düzenlenemeyeceğini dile getirdim. 1 Mayıs Bayramı, Bahar Bayramıdır. Ama gelin görün ki, bu Bahar Bayramı rengini değiştirdi, kırlarda, bahçelerde geçirilmesi gereken bu bayram, kızıl renklerin altında kutlanmaya başlandı.

Kişi hak ve özgürlüklerinin hudutsuz olamayacağını aklımızdan çıkarmamamız gerektiğini, vurgulamak istediğimi son konuşmamda belirtmiştim.»

Evren bu arada, Atatürk'ün 1931 senesinde Adana Türk Ocağı'nda yaptığı konuşmasından şu pasajı okudu: «Vatandaşlar bilmelidirler ki, vicdan ve fikir hürriyeti vardır. Fakat hudutsuz değildir. Ferdi hürriyet karşısında fertlerin Cumhuriyet'in kurduğu, dayandığı bir de devlet vardır. O devletin de iradesi ve hakimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini mahfuz tutmakla mükellef olan insanların diğer taraftan devletin de irade ve hakimiyetinin mefluç hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti devletin hakimiyet ve iradesi devletin mahfuziyeti yani hakimiyet ve iradesi varsa, o zaman fertlerin özgürlükleri vardır. Devlet iradesi mefluç olursa, fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ayakta kalmaz.» Nitekim de kalmadı.

Ve Atatürk devam ediyor, diyor ki «Hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraftan düşünmek lazımdır. Vatandaş olan fertler, kendi hürriyetlerinin bir kısmını seve seve lüzumlu görerek devlete zaten devretmişlerdir.» Benim biraz evvel de izah ettiğim gibi vatandaşlar kendi haklarını devlete devretmişlerdir. Beğenmezse değiştirir, başkasını getirir.

SAVUNMAK İÇİN SÖYLEMEDİM

Sevgili vatandaşlarım, ben hazırlanan Anayasa Taslağını savunmak için bunları söylemiş değilim. Bu Anayasaya henüz imzamı atmış değilim. Ancak, bu söylediklerimin de akıldan çıkarılmaması lazım geldiğini burada vurgulamak istiyorum. Bu sıkıntılar bu yüzden çekilmiştir, bütün bunların bir daha tekerrür etmemesi için ne tedbir almak lazımsa alacağız. Buna (evet) diyecek olan sizlersiniz, (hayır) diyecek olanlar da sizlersiniz.

Bu Anayasa, kabul edildikten, onaylandıktan sonra hiç kimsenin bir şey demeğe hakkı yoktur. Çünkü, millet tarafından onaylanmıştır. Milletin malı olacaktır. İnşallah o raddeden sonra, yurdumuz daha müreffeh, daha mamur daha ileriye doğru yürüyerek, koşacaktır? Bizi daima küçük görmeye alışmış ve bize hükmetmeye çalışan medeni milletler gibi o milletlerin seviyesine ve onların da üstüne çıkıncaya kadar koşacağız.»

Dernek ve parti...

Uğur MUMCU — 26 Temmuz 1982

«Aldıkaçtı Anayasası» ayrıntılı maddeleriyle bir yandan ceza yasasını andırmakta, öte yandan da lastik gibi, sağa ve sola çekilmeye elverişli soyut kavramlarla gelecek siyasal iktidarlara temel hak ve özgürlükleri yoketme olanağı tanımaktadır.

Alalım «dernek kurma» özgürlüğünü:

Tasarının 33'üncü maddesinde derneklerin «siyasal amaç güdemeyeceği», «siyasi faaliyette bulunmayacağı», «siyasal partilerden destek göremeyeceği», «siyasal partilere destek olmayacağı», «sendikalarla» ve «kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları» ve «vâkıflarla» birlikte «ortak hareket» edemeyeceği belirtilmektedir.

Aynı maddede, derneklerin «devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, milli egemenliğin ve genel asayişin korunması amacıyla İçişleri Bakanlığı'nca ka-

patılacağı» yazılmaktadır.

Demek ki, partili bir İçişleri Bakanı, kendi siyasal görüşüne ters düşen ya da partisinin çıkardığı bir yasaya, yapılan bir uygulamaya karşı çıkan bir derneği, bu «soyut gerekçeleri» kullanarak kapatabilecektir!.

Türk hukukunda neyin «siyaset» olduğu, neyin olmadığı bugüne dek kesin ölçülerle belirlenmiş değildir. Örneğin, bir işçi sendikasının Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna karşı çıkması «siyaset» sayılır. bir işveren sendikasının aynı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını istemesi «siyaset» sayılmaz mı?

Evet ölçü nedir?

Örneklerimizi daha da somutlaştıralım:

Sayın Ali Koçman başkanlığındaki «Türk Sanayici ve İşadamları Derneği» (TÜSİAD) ile «Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu» (TİSK) ve «SİSAV Vakfı» geçmiş dönemlerde siyasal ve ideolojik yönden «ortak amaç» içinde «hareket» etmiş değiller midir? TÜSİAD, TİSK ve SİSAV'ın ortak çabaları, ideolojik ve siyasal görüşleri, bir siyasal partinin doğrultusuna tıpatıp uyuyorsa, o zaman bu dernek, bu sendika ve bu vakıf hakkında hemen dava mı açılacaktır?

Bizde nedense «ideolojik» denilince akla hemen solcular, Marksistler, işçi sendikaları, sol dernekler gelmektedir. Peki, Sayın Koçman'ın, Halit Narin beyefendinin, SİSAV'ın Tercüman Gazetesi dostu yöneticilerin hiç «ideolojik görüşleri» yok mudur?. Vardır elbette.. Peki bu «ideolojik görüşler» Anayasa taslağında yazıldığı gibi, dernek, sendika ve vakıf aracılığı ile biraraya gelirse, bu «ortak hareket» sayılacak mıdır?.

Bizde örnekler hep sol kesim için verilir. Örnekleri, ters çevirelim: Genel seçimlerle iktidara gelecek bir sosyal demokrat parti, Aldıkaçtı Anayasasına dayanarak, TÜSİAD'ı, TİSK'i ve SİSAV'ı kapatabilir.

Buna, bizim demokrasi ve hukuk anlayışımız engeldir. Bir rejim ancak, kendi karşıtlarına tanıdığı özgürlük oranında güçlenebilir. İnancımız budur.

Gelelim siyasal partilere:

Tasarının 78'inci maddesinde, «Siyasal partiler kendi politikalarını yürütmek ve güçlendirmek amacıyla, dernekler, sendikalar, vakıflar, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıyla maddi ve manevi yönlerden güçbirliği yapamazlar» denilmektedir.

Yine somut örnek verelim:

Türkiye Sanayi ve Ticaret Odaları Birliği Başkanı Mehmet Yazar'dır. Yazar ekonomide serbest piyasa düzeninin savunucusudur. Yarın kurulacak bir siyasal partinin böyle bir düzenden yana olması hiç sürpriz değildir. Böyle bir siyasal parti ile «kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu» olan «Odalar Birliği» arasında tasarıda yazıldığı gibi «maddi yönden güçbirliği» olmadığını düşünelim. Ya «Manevi yönden güçbirliği» olmayacak mıdır?

TÜSİAD, bir dernek olarak serbest piyasa ekonomisini savunacaktır. «Odalar Birliği» bir «kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu» olarak serbest piyasa ekonomisini düzenden yana bir siyasal parti de bu amaçla siyasal çalışmalarda bulunacaktır. Bütün bunlar «manevi yönden güçbirliği» sayılacak mıdır?

Sol eğilimli işçi sendikaları, dernekler ve Mimar ve Mühendis Odaları ile bir sosyal demokrat parti arasında böylesine güçbirliği olursa «suç»; liberal - kapitalist bir parti ile işveren sendikaları, Sanayi ve Ticaret Odaları ve işadamı dernekleri ve sağ eğilimli vakıflar arasında güç ve eylem birliği sağlanırsa, «suç değil» mi denilecektir?.

Nedir «manevi yönden güçbirliğinin» hukukça kabul edilebilir ölçüsü?

Fransız ihtilalcilerinden Robespiyer, giyotinle kafası kesilmek için götürülürken, eşi acıyla bağırır «haksız götürüyorsunuz».. İhtilalci, karısına döner «ya» der, «haklı götürselerdi».. Ve ekler:

— Elim kırılsaydı da giyotin ile ölüm cezasını öngören kararnameyi imzalamasaydım...

Evet gün gelecek, böyle hükümlerden en çok bu hükümleri savunanlar yakınacaklardır. Eğer, demokrasiden yanaysak, özgürlükleri, toplumun her kesimi için savunalım.

Sanırız yirminci yüzyıldayız. Bizde saatler mi takvimler mi yanlış, bilemiyoruz.

Bir iki nokta...

Nadir NADİ — 27 Temmuz 1982

Yeni Anayasa tasarısı tartışılıyor. Daha da tartışılacak. Elden geldiğince sağlam bir yapıta kavuşabilmek için geniş bir özgürlük ortamı içinde her isteyen yurttaşımızın, özellikle hukukçularımızın, Anayasa uzmanlarımızın bu konu üstüne yoğun bir çaba harcamaları gerekiyor.

Bir hukukçu olmamakla birlikte ben bugün sakıncalı bulduğum sadece bir-iki noktaya değinmek istiyorum. 1961 Anayasası'na dayanak aldığı bildirilen yeni tasarı devletin niteliğini belirtirken 2. maddeyi bir hayli genişletiyor ve araya «toplumun huzuru», milli dayanışma» «adalet anlayışı» gibi tanımların yanı sıra bir de «Atatürk milliyetçiliğine bağlı» diye bir deyim sokuşturuyor. Kuşkusuz herkes

toplumun huzurundan yanadır. Herkes milli dayanışmanın adalet anlayışı içinde gerçekleşmesini ister ama parlamenter uygulamada kıyamet de bundan kopar. Çünkü demokratik sistemde çeşitli partiler kaçınılmaz olduğuna göre her partinin kendine özgü bir «toplum huzuru», «milli dayanışma» ve «adalet anlayışı» olması kaçınılmazdır.

Sonra ne demektir. Atatürk milliyetçiliği? Atatürk'ün yüce adını Anayasa'ya yerleştirmekle ne elde edilmek istenmektedir? Kaç türlü milliyetçilik vardır? Örneğin tam bağımsızlık kavramını 1919'dan ölümüne değin savunan Atatürk'ün bugünkü izleyicilerine kötü gözle bakan yöneticilere 30 yıldır sık sık rastlamıyor muyuz? Tam bağımsızlık kavramı kuşkusuz kendi kabuğuna çekilip dünya ile ilişkileri kesmek anlamına gelmez. Uluslararası ilişkilerde eşitlik kavramını da birlikte taşır. Hele ekonomi alanında tutulacak çeşitli yolların bağımsızlık kavramına gölge düşürmesi olasılığı büyüktür. Bu bakımdan Atatürk milliyetçiliği deyimini Anayasa'ya yerleştirmek, iktidarı ele geçiren partiye karşıtlarınca yapılacak eleştirinin Anayasa'ya aykırılığı her zaman söz konusu olabilir.

Tasarıda Atatürk'ün adına bir kez daha yer verilmiş. 70. madde şöyle diyor:

«Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin, ışığında ve Atatürk ilkeleri doğrultusunda yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı önlemler alır.»

Nedir Atatürk ilkeleri?

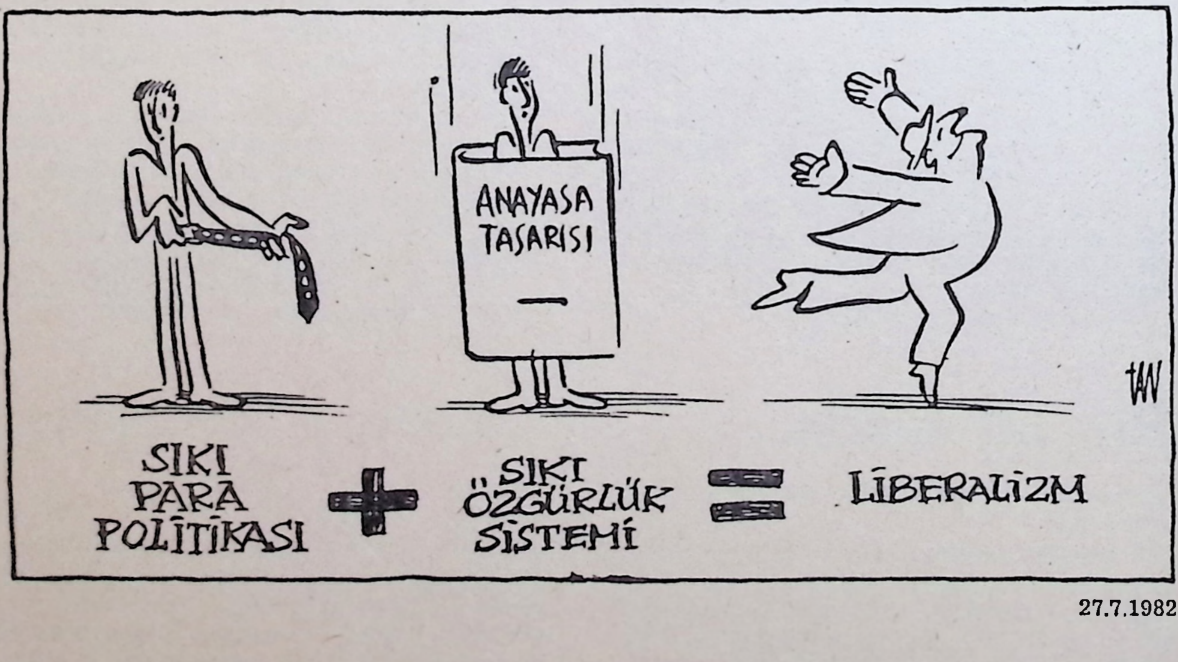
Ölümünden bu yana en çok tartışılan, bugüne değin üzerinde hiç bir anlaşmaya varılamıyan bir konuyu Anayasa'ya koymakla Sayın Aldıkaçtı komisyonunun (ötekiler yanında) büyük bir yanılgıya düştüğü ortadadır. Atatürk ilkeleri 1930'larla Anayasa'ya eklenen eski CHP'nin 6 oku mudur? Öyle ise çok partili yaşama geçtiğimiz 1946'dan bu yana devletçiliği de, laikliği de, halkçılığı da, milliyetçiliği, hatta Cumhuriyetçiliği de başka başka anlamlarla dile getiren çok parti sözcüsü, parti yazarı, parti lideri gördük. Yeni tasarı bunlardan hangisini kastediyor? Sadece birini ele almak istiyorsa bugünkü biçimi ile bu yasa tek parti Anayasası olmayacak mıdır? Bu da ülkemizde yeni bir Anayasa ve özgürlük bunalımına yol açmayacak mıdır?

Uzman olmadığım için bilmiyorum, yeryüzünde bir «kişi»nin adını siper alarak birey ve kuruluşları bağlayıcı, kendine özgü belirsiz hükümler ortaya atan bir başka Anayasa daha var mıdır?

Büyük kurtarıcımız Atatürk'ün adı bizde çok sömürüldü ve hâlâ da sömürülmekte. 100. doğum yılını bile ona yakışır bir ağırbaşlılık ve gerçekçilik ortamı içinde kutlayamadık. Abartmalı bir biteviyelik hevesiyle yetişen gençliğe Atatürk'ü anlatmaya çalışacak yerde nerede ise genç kuşakları Atatürk'ten bıktırır olduk.

Büyük adamlar Anayasa'larla, yasalarla değil, bıraktıkları yapıtları yaşatmak, o yapıtları daha ileriye doğru götürmeye çalışmakla savunulur..

Unutmayalım.

27.7.1982

52 ve 65...

28 Temmuz 1982

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu tasarısı her türlü beklentinin de üstünde bir tepkiyle karşılandı. Toplumun hiçbir kesimi yoktur ki bu tasarı karşısında bir konum almasın.

Bu tepkileri değerlendirirken gerçekçi bir yaklaşım zorunludur. İlk aşamada şu yargıya varılabilir: Yeni Anayasa tasarısı Türk toplumunun ulaştığı demokratik bilincin gerisinde kalmıştır. Türk halkı terör ve anarşiye karşıdır; ama demokratik ve sosyal haklarından vazgeçmek eğiliminde değildir. Terör ve anarşinin faturası yanlış bir adrese yöneltilmiştir.

Böylesine bir yargı için vaktin erken olduğu söylenebilir. Yeni Anayasa tasarısının savunması da yapılabilir. Ancak bu savunmayı kim yapacaktır? Şimdilik ortada bir savunucu görülmüyor. Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu üyeleri bile tasarıya çekinceler koymuşlar ve karşı oylarını belirtmişlerdir. Basında anayasayı, savunmak yükümlülüğünü duyan bir gazete bile bu ağırlığı taşıyamıyacağını anlamış gibidir. Herşeyden önce yeni anayasa tasarısının anayasal hukukun mantığına ve sistematiğine ters düşen bir yapısı vardır ve kendi içinde tutarlı değildir. Bu çarpıcı gerçek de tasarıyı savunmak isteyenleri zor duruma düşürmektedir.

Oysa «demokrasi takvimi»ne göre önümüzde kısa bir süre kalmıştır. Anayasa tasarısının toplumsal güçler arasında bir denge kurması devletin dirlik ve düzenliği için birinci koşuldur. Toplumsal güçlerin siyasal eğilimlerini dile getrecek olan partiler kapalıdır, parti yöneticileri için her tür politik etkinlik yasaklanmıştır. Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 ve 65 numaralı kararlarıyla toplumsal ve siyasal yaşama yasaklar konmuştur. 12 Eylül harekâtının zorunlu koşullarıyla açıklanabilecek bu yasakların anayasal sürecin başlatılması döneminde kaldırılması ve yeni tasarı üzerindeki tartışma ve uzlaşmaların geniş taban ve temele oturtulması sağlıklı bir yöntem olacaktır. Siyasal partiler gerçi kâğıt üzerinde kapatılmıştır; ama toplumsal ve siyasal varlıkları ve ağırlıkları sürmektedir. Bu partilerin yöneticilerinin yeni anayasa tasarısına karşı tutumları ve değerlendirmeleri vazgeçilemiyecek göstergeleri oluşturacaktır.

Geniş tabanlı ve temelli bir anayasa tartışmasıyla halk oylamasına gidilmesi geleceğin siyasal güvencelerini sağlamak için gerekli görünüyor. Bu mantığın ışığında ve toplumsal uzlaşma ilkesiyle 52 ve 65 no'lu kararların bir kez daha gözden geçirilmesi yararlı olacaktır.

★★★

Gençlik bize sormaz mı?

İlhan SELÇUK — 28 Temmuz 1982

Aldıkaçtı komisyonunun hazırladığı anayasa taslağının 2'inci maddesinde şöyle yazılı:

«— Türkiye Devleti... Atatürk milliyetçiliğine bağlı... laik, sosyal bir hukuk devletidir.»

Bununla da yetinilmemiş 70'inci maddede Atatürkçülüğe birkez daha yer verilmiş:

«— Devlet, istiklal ve cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında ve Atatürk ilkeleri doğrultusunda yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı önlemler alır.»

Başyazarımız Nadir Nadi dünkü yazısında bu konuyu ele alarak soruyor:

«— Nedir Atatürk ilkeleri? (...) Uzman olmadığım için bilmiyorum, yeryüzünde bir «kişi»nin adını siper alarak birey ve kuruluşları bağlayıcı, kendine özgü belirsiz hükümler ortaya atan bir başka anayasa var mıdır?»

Nadir Nadi'nin bu sorusunu tüm boyutlarıyla kavramak için 2'inci baskısı yapılan «Ben Atatürkçü değilim» adlı kitabını okumak gerekir.

★

Nadir Nadi'nin dünkü yazısını okuduktan sonra merak ettim; kaba bir tarama yaptım Batı demokrasilerinden çoğunun, Üçüncü Dünya devletlerinin ve sosyalist toplumların anayasalarına bir göz attım. Arnavutluk, Arjantin, Avusturya, Federal Almanya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Çekoslavakya, Dominik, Filipinler, Fransa, İsrail, İsveç, İtalya, Danimarka, Japonya, Hindistan, Finlandiya, Honduras, İzlanda, Kolombiya, Macaristan, Lüksemburg anayasalarında böyle birşey yok; İngiltere'nin de yazılı bir anayasası yok

Franko İspanyasının anayasasında bile kişi» adı geçmiyor; ama bireyleri devlete bağlıyan şu madde geçerli:

«Madde 2 — İspanyollar yurttaşlarına sadakat, devlet başkanına bağlılık ve kanunlara itaat etmekle borçludurlar.»

Fransa anayasasının 2'nci maddesinde diyor ki:

«— Fransa, bölünmez, laik, demokratik, sosyal bir cumhuriyettir. (...) İlkesi halk tarafından, halk için, halk hükümetidir.»

İsrail anayasası madde 3:

«— İsrail devleti Yahudi ulusunun ulusal sığınağıdır.»

★

Aradım taradım, doğuda ve batıda yalnız iki ülkenin anayasasında kişi adı (bizimkinden bir başka biçimde) geçiyor. Bu devletlerden birisi Sovyetler Birliği, 1977'de yeniden düzenlenen anayasaya göre devletin temelinde «bütün iktidar halkın elinde»dir. Ancak 6'ıncı madede topluma yol gösterici olarak saptanan komünist partisinin «Marksizm-Leninizm ile donatılmış olduğu» yazılıyor.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin ilk anayasasında kişilerin adı geçmiyor: Maoculuğun canına okunduktan sonra düzenlenen 1978 tarihli anayasada 2'inci madde şu ilkeyi saptamış:

«— Çin Halk Cumhuriyetinin yol gösterici ideolojisi, Marksizm-Leninizm-Mao Çe Tung düşüncesidir.»

★

Başyazarımız Nadir Nadi soruyor:

«— Atatürkçülük nedir?»

Soruyu Sayın Prof. Aldıkaçtı'ya yöneltmeli. Atatürkçülük uyduculuk mudur? Bir süper devlete bağımlılık mıdır? Devletin okullarına din dersi koymak mıdır?... Özel çıkarlara hizmet midir? Özgürlükleri yok etmek midir?..

Atatürk ilkelerine göre yetiştireceğimiz gençlik bize bunu sormayacak mıdır?...

Anayasa gümrüğü...

Uğur MUMCU — 29 Temmuz 1982

Anayasa Komisyonu Başbakanı Prof. Dr. Aldıkaçtı, kendi komisyonunun üyelerince bile yadırganan, temel hak ve özgürlüklerin yitirilmesi ile ilgili 13. madde konusunda yaptığı açıklamada, bu maddenin Federal Alman Anayasasından alındığını söylemektedir.

Öyleyse, gelin, bu «hak kaybı» konusunu açıkça tartışalım:

Aldıkaçtı'nın dediği gibi, gerçekten Federal Almanya Anayasası'nın 18'inci maddesi, bu «hak kaybı» konusuna yer vermiştir. Madde şöyledir:

— Her kim ki, hür demokratik temel düzene karşı mücadele amacıyla, düşünceleri açıklama hürriyetini, özellikle basın özgürlüğünü, eğitim özgürlüğünü, toplanma özgürlüğünü, haberleşme gizliliğini, mülkiyet hakkını ya da sığınma hakkını kötüye kullanırsa, bu temel hakları kaybeder. Hakkın kaybına ve bunun ölçüsüne Federal Anayasa mahkemesi karar verir...

«Aldıkaçtı Anayasası» Federal Alman Anayasası'ndan aldığı bu hükmü şu biçimde sokmuştur:

— Bu Anayasa'da yeralan hak ve özgürlüklerden hiçbiri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve özgürlükleri yoketmek, devletin kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk ve mezhep ayrımı yaratmak ya da sair herhangi bir yoldan komünizme, faşizme veya din temellerine dayanan bir devlet düzeni kurmak amacıyla kullanılamaz. Bu amaçla kullananlar, kötüye kullandıkları o hak ve özgürlüğü kaybederler. Hak kaybı hükmü mahkemelerce verilir.

Federal Alman Anayasası ile «Aldıkaçtı Anayasası» arasındaki temel fark hemen göze çarpmaktadır:

Federal Alman Anayasasının 18'inci maddesi, hangi hakların kötüye kullanılabileceğini Anayasa maddelerine yollama yaparak tek tek sayarken, Aldıkaçtı Anayasası, bir kısmı ceza yasasında tanımını bulan, bir kısmının hukuksal anlamı belirlenemeyen soyut gerekçeler kullanarak, bu hakları kötüye kullananların, «hak kaybına» karar verileceğini belirtmektedir.

Federal Alman Anayasası, söz gelişi, «mülkiyet hakkını» ya da «haberleşme gizliliğini» kötüye kullananların da bu hakları yitireceğini belirtmişken, Aldıkaçtı Anayasası, mülkiyet hakkını kötüye kullananlarla ilgili bölümü «Anayasa gümrüğüne sokarak» ters çevirmiş ve «haberleşme gizliliğini çiğneyenleri» de unutmuştur.

Peki, «düşünce özgürlüğü kötüye kullanılır» da «mülkiyet hakkı» kötüye kullanılmaz mı?.. Alman Anayasası'na göre kullanılır, Aldıkaçtı Anayasası'na göre kullanılmaz..

Aldıkaçtı Anayasası'na göre mülkiyet ve

miras hakkı, «diğer temel haklar gibi» Anayasa güvencesi altındadır. Taslağın 43'üncü maddesinde «mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz» da dendiğine göre, tıpkı Alman Anayasası'nda olduğu gibi, bu hakkın kötüye kullanılması için «hak kaybı» yaptırımı öngörmek, niçin düşünülmemiştir acaba?... Evet niçin?... Var mıdır inandırıcı bir gerekçe?...

Düşünce özgürlüğü temel haktır, «Aldıkaçtı Anayasası» bu hakkın «kötüye kullanılacağını» düşünüp, «Hak kaybı» yaptırımı öngörmektedir.. Mülkiyet hakkı da taslağa göre «Temel haktır», öyleyse, bu hakkın da «kötüye kullanılması» düşünülmelidir. Örnek aldığımız Federal Alman Anayasası, mülkiyet hakkının da kötüye kullanılacağını açıkca yazmıştır. «Aldıkaçtı Anayasası» Alman Anayasası'nın bu hükmünü görmezlikten gelmiştir.

Hem «mülkiyet hakkı toplum yararına aykırı olamaz..» diyeceğiz, hem bu hakkı «temel haklar»dan sayacağız, hem de bu hakkı «kötüye kullananlar» ile ilgili hiçbir yaptırım öngörmeyeceğiz. Ama «efendim, düşünce özgürlüğünü kötüye kullananların hak kaybına Federal Alman Anayasasında da yer verilmiştir.» diyeceğiz, olacak iş değil bu..

Aldıkaçtı Anayasası'nın 13'üncü maddesinde yazılı tanımların herbiri, «ağır cezalık» suçlar ile ilgilidir. Bu eylemlerin «sabit sayılması», ceza mahkemesince bu eylemler hakkında karar verilmesine bağlıdır. Böyle bir «ceza mahkemesi kararı» olmadan 13'üncü maddede sıralanan suçların «işlenmiş olmasına» ve «sabit sayılmasına» hukukça olanak yoktur.

Federal Alman Anayasası «Hakkın kaybına ve bunun ölçüsüne Federal Anayasa Mahkemesi karar verir» derken, «hikmetinden sual olunmaz» Anayasa taslağı, «bu amaçla kullananlar, kötüye kullandıkları o hak ve özgürlüğü kaybederler. Hak kaybı hükmü mahkemelerce verilir» demektedir.

Görüldüğü gibi, bu «hak kaybına» karar verecek mahkeme Almanya'da «Federal Anayasa Mahkemesidir, «Aldıkaçtı Anayasası»na göre yalnızca mahkemelerdir.

Alman Anayasası'nda, Federal Anayasa Mahkemesi «Hakkın kaybına ve bunun ölçüsüne» karar vermektedir. «Aldıkaçtı Anayasası» böyle bir «ölçü»den hiç söz etmemektedir.

Ceza Mahkemesi, 13. madde yazılı eylemler ve bu eylemlerin ardındaki amaçları «sabit» gördükten sonra bu suçlardan kesin olarak «hüküm giymiş olan» kişiyi, «kamu hizmetlerinden» yasaklayacaktır. Bu yasaklama milletvekili seçilme hakkını da kapsamaktadır. Mahkeme, bu «Aldıkaçtı Anayasası»na göre ayrıca bir de «hak kaybı» hükmü verecektir. «kamu hizmetlerinden yasaklılık» hükmü aynı zamanda siyasal hakları da ortadan kaldıracağından bu 13'üncü madedeki «hak kaybı» hükmünün uygulanma biçimini anlamaya olanak yoktur.

29.7.1982

Eğer, «hak kaybı» hükmü. 13'üncü maddede yazılı suçlardan ötürü, ağır hapis cezası verilmeden uygulanacaksa, bunu anlamak büsbütün olanaksızdır. «Hak kaybı» hükmüne «mahkeme» karar verecektir. Temel haklardan yoksunluğu gerektirecek eylem ve bu eylemle

ilgili kişi, elbette, bir kamu görevlisi tarafından mahkeme önüne getirilecektir. Bu kamu görevlisi, büyük olasılıkla savcıdır. Savcı, bir yandan «sen bir sosyal sınıfın, öteki sosyal sınıflar üzerinde egemenlik kurmasına çalıştın ve bu suçun cezası sekiz yıldan onbeş yıla kadardır ancak sadece düşünce özgürlüğünü bir daha kullanmayacaksın» mı diyecektir, ne diyecektir?...

13'üncü madde bir sürü eylem çeşidi saydıktan sonra «bu amaçla kullananlar» ifadesini kullanmaktadır. Ceza hukukunda soyut amaç değil, amacın yolaçtığı «eylem» yasaklanır.

Bu suçların «sabit sayılması» için «kesin bir ceza mahkûmiyeti» gerektiğine, bu «ceza mahkûmiyeti» de ayrıca «kamu hizmetlerinden yasaklılık» hali öngördüğüne göre, bu «hak kaybı hükmü» Allahaşkına ne anlama gelmektedir?.. Bir bilen var mıdır..

Federal Alman Anayasası'nın, 18'inci maddesini izleyen 19'uncu maddesinde «bir temel hakkın özüne hiçbir şekilde dokunulmaz» demektedir, ancak bu hüküm, Aldıkaçtı'nın gözüne çarpmamıştır «hakkın özü» görmezlikten gelinir, sözü ise çarptırılarak kullanılır.

1975 tarihli «Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası»nın 14'üncü maddesinde «devlet, toprak ağalarını, zengin köylüleri, gerici kapitalistleri ve diğer kötü unsurları kanuna uygun olarak belirli süreler içinde siyasal haklardan mahrum eder» hükmünü taşıyor. Yoksa, üstadların üstadı, âlim hocamız, muhterem ve muhteşem profesör Aldıkaçtı üstadımız. Federal Alman Anayasası'ndan değil de Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası'ndan mı esinlenmiştir?...

Çağdaşlık ve hosgörü

olayların ardındaki GERÇEK

31 Temmuz 1982

Çağdaşlık ve hoşgörü birbirinden ayrılamıyan iki kavramdır. Hoşgörünün sanayileşmiş Batı toplumlarında geçerli olduğunu biliyoruz. Kuşkusuz Batı, bu düzeye ve anlayışa uzun yüzyıllar sonunda ulaşmış, hoşgörü (tolerans) toplumların yaşamında temel bir denge etkeni olmuştur. Batı modeli demokratik rejimin hoşgörüye dayandığı söylemeye gerek yoktur. Çeşitli sınıf ve katmanların parlamenter yelpazede uzlaşmacı bir tutumla buluşmalarında hoşgörü göreneğinin de etkisi vardır.

Azgelişmiş ülkelerde ise hoşgörüye yer yoktur.

Türkiye'yi azgelişmiş bir ülke olarak nitelemek yanlış olabilir. 1000 dolar çizgisinde dolaşan kişi başına ulusal gelirle «gelişmekte olan bir ülke» diye nitelenen toplumumuzda hoşgörünün geçerli olduğunu söylemek de zor olacaktır. Bunun en yakın örneğini basında «Aldıkaçtı tasarısı» diye nitelenen tarihsel belgede görüyoruz. Bu belgeyi hazırlamakla yükümlü çevrelerin tüm hoşgörüşüzlükleri tasarının her maddesine yansımış; önyargılı ve sert yaklaşımlar tasarı boyunca ağır basmıştır.

Bütün Batı ülkelerindeki parlamenter düzenler çalışanların rejimleri niteliğine dönüşürken, Türkiye'de sendikacılığa karşı en sert tutumun anayasa tasarısını yönlendirmesi çağımıza ters düşen bir eğilimi vurgulamıyor mu?

Kendi kendimizi aldatmakta yarar yoktur. Eğer otoriter kuralları anayasal rejimin temeli yapmak istiyorsak demokrasiden vazgeçmek gerekiyor. Ola ki Türkiye'nin bugünkü somut koşulları içinde yaşadığımız Batı demokrasilerindeki özgürlüklere ve sosyal haklara olanak vermiyor: ya da yeni anayasa tasarısının başmimarı sayın Prof. Aldıkaçtı böyle düşünüyor.

Nitekim hazırlanan tasarının anlamı bu gerçeği vurgulamaktadır.

O zaman yapılacak iş gerçeği dosdoğru ortaya koymaktır. Çünkü hem özgürlükleri veriyor gibi görünmek, hem de verir göründüğünü geri alarak «işi kitabına uydurmak» şark usulü kurnazlığın ürünüdür.

Bu mantığa dayalı bir anayasa, sorunları çözmez, sorunları büyütür.

★★★

AYIN DÖKÜMÜ

1 Temmuz

— İstanbul Sıkıyönetim savcılığına Albay Hanefi Öncül atandı. Bu görevde bulunan Albay Süleyman Takkeci MSB Teftiş Kurulu Başkanlığı emrine alındı.

3 Temmuz

— Terör olayları ile ilgili olarak 22.783 kişinin yargılandığı açıklandı.

5 Temmuz

— İsrail Batı Beyrut'un su ve elektriğini kesti.

— DİSK Yürütme Kurulu üyeleri hakkında yeni bir dava açıldı.

6 Temmuz

— Bülent Ecevit, Hollanda TV'si ve Spiegel'e verdiği demeç nedeniyle 2 ay 27 gün hapse mahkum oldu.

7 Temmuz

— «Bankerzede Kararnamesi çıktı.

— Özel sektöre elektrik üretme olanağı sağlayan yasa yürürlüğe girdi.

— Bugüne kadar MHP ve ülkücüler davasında 498 sanıktan 336'sının serbest bırakıldığı bildirildi.

9 Temmuz

— Kastelli kuruluşlarının tasfiyesini yapacak üç kurulun üyeleri belli oldu.

11 Temmuz

— ANKA ajansının anketine göre öğretim üyelerinin %78'inin YÖK'e karşı olduğu bildirildi.

14 Temmuz

— Turgut Özal, Kaya Erdem ve Şerif Tüten hükümetten istifa ettiler. Adnan Başer Kafaoğlu Maliye; Sermet Refik Pasin Devlet; Ahmet Samsunlu İmar ve İskan Bakanı oldu.

— İran birlikleri Irak'a girdi.

16 Temmuz

— Bülent Ecevit'in mahkumiyet kararı kesinleşti.

— Suriye FKÖ gerillalarını kabul etmeyeceğini resmen açıkladı.

17 Temmuz

— DM'ye sunulan anayasa tasarısı açıklandı.

18 Temmuz

— Türkiye Barolar Birliği Başkanı Atila Sav: «Böyle bir tasarıyla otoriter rejim kurulabilir,» dedi.

19 Temmuz

— Türk-İş anayasa tasarısına sert tepki gösterdi: «Bu tasarıyla sağlıklı bir demokrasi kurulamaz.»

20 Temmuz

— 4 üniversitenin adı değişti; 8 yeni üniversite kuruldu.

21 Temmuz

— Silahlı saldırıya uğrayan Rotterdam Konsolosumuz Kemalettin Demirer yara olmadan kurtuldu.

25 Temmuz

— Devlet Başkanı Evren Erdek'te: «1961 anayasası sayesinde 12 Eylül'e geldik. Anayasa tenkitlerine katılmak istemiyorum,» dedi.

— Devlet Başkanı Evren 27 üniversite rektörünü atadı.

— FKÖ lideri Arafat, İsrail'i tanımayı da içeren BM belgelerini imzaladı.

28 Temmuz

— Türk-İş'in anayasa raporunda «Tasarıda özgürlükçü ilkeler dışlandı. Türk ulusuna güvenilmiyor,» dedi.

29 Temmuz

— FKÖ Beyrut'tan çıkmayı kabul etti.

30 Temmuz

— M. Ali Ağca'nın kaçakçılarla ilişkisi araştırılıyor. İtalyan Savcı Abuzer Uğurlu'yu sorguya çekti.

— İstanbul'da gece sokağa çıkma yasağı kaldırıldı.

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLAMADA GÜVENCE
yılmazdın
DERSANESİ
1982 - 83 KURS DÖNEMİ KAYITLARIMIZ DEVAM ETMEKTEDİR.
Tlf: 37 79 33 - 37 35 06 KADIKÖY

Cumhuriyet

59. Yıl: Sayı: 20838 — Kurucusu: Yunus NADİ — 20 TL. 8 Ağustos 1982 Pazar

DÖRTLER DERSANESİ
tel: 22 24 60 Cağaloğlu - İst.

Esenboğa'yı basan ASALA üyesi 2 teroristten 1'i ölü ele geçti

Ermeni terorizmi yurdumuzdaki ilk toplu cinayetinde 5 can aldı; 72 yaralı

● Havaalanının bekleme salonunda bulunan yolcuların üstüne bomba atıp otomatik silahla taradılar

YARALILAR TAŞINIYOR: Ankara'nın Esenboğa havaalanına dün öğleden sonra baskın düzenleyen, biri ölü olarak ele geçirilen ASALA üyesi Ermeni teröristler, 5 kişinin ölmesine, 72 kişinin de yaralanmasına yol açtılar. Ermeni teröristlerin terminal binasında bomba patlatması ve sağa sola ateş açması sonucu yaralananlar görevliler ve yurttaşlar tarafından hastanelere taşındı. Yukarıda sorumsuzca iki kişinin taşıdığı bir yaralı hastaneye götürülürken...

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Ermeni terörizmi yurdumuzdaki ilk toplu cinayetinde 5 can aldı, 72 kişiyi yaraladı. Kısa adı ASALA olan Ermeni Gizli Kurtuluş Örgütü üyesi olduklarını bildiren Ermeni tedhişçiler dün öğleden sonra havaalanına baskın düzenlediler, havaalanı terminal binasında bomba attılar, kurşun yağmuruna tuttular, saldırıda aralarında Emniyet Müdür Yardımcısı Hamdi Yahyaoğlu'nun da bulunduğu üçü polis 2'si yabancı uyruklu olmak üzere 5 kişi can verdi.

Güvenlik kuvvetleriyle çatışmaya giren Ermeni teröristlerden biri kısa bir süre sonra ağır yaralı olarak ele geçirilirken, diğer terörist havaalanı restoranına kaçarak burada 20'den fazla kişiyi bir süre rehin tuttu. Daha sonra bu terörist ölü olarak ele geçti. Ermeni teröristlerin saat 14.15'de giriştikleri baskın sırasında Türk kimliği taşıyan üçüncü bir kişi de sağ olarak ele geçti.

Gözaltına alınan kişinin A.Ü. Fen Fakültesi Kimya bölümü öğrencisi Bekir Sıtkı Sancar olduğu ve olay sırasında camdan atlayıp kaçmak istediği bildirildi.

Ermeni teröristler baskın sırasında Türk hükümetinden Ermeni hükümetini resmen tanımasını istediler, saldırıyı ASALA Ermeni örgütü üstlendi. Baskın nedeniyle Esenboğa havaalanı ulaşıma uzun bir süre kapatılırken, havaalanı çevresinde güvenlik önlemleri artırıldı, Ankara'ya uçak kaldırılmadı.

Olay sırasında havaalanı çevresinde geniş güvenlik önlemleri alındı. Ankara — Esenboğa Havayolunu yoğun trafiğe kapatıldı. Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Necdet Öztorun ile Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Recep Ergun olay yerine giderek operasyonu yönettiler. Devlet Başkanı Kenan Evren de olay sırasında sık sık telefonla bi[lgi aldı].

(Arkası 5. Sayfada)

ŞEHİT OLDU — Teröristlerle girişilen çatışmada şehit olan Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Hamdi Yahyaoğlu.

Ölü ve yaralıların adları

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ermeni teröristlerin kanlı saldırısında 5 kişi öldü, 72 kişi de yaralandı. Ölenlerin adları şöyle:

Hamdi Yahyaoğlu (Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı), Atilla Yahşi (Polis), Cemal Birol (Polis), Hubert Romanowski (Alm[an])

(Arkası 5. Sayfada)

Toplu Cinayetin Boyutları

Ankara Esenboğa havalimanı Ermeni teröristlerin eylemiyle kana bulanmıştır. Olayın boyutları şu satırlar yazıldığı sırada yeterince ortaya çıkmış değildir. Ne var ki, bu aşamada bile bazı teşhisler yapma olanağı vardır:

● Önce Ermeni terörizminin ilk kez Türkiye sınırları içinde bir eylem girişimine geçtiği görülüyor. Şimdiye dek yurt dışında, özellikle Amerika ve Batı Avrupa'da dış görevlilerimize yönelen kanlı terör eylemlerinin bu kez Türkiye'nin başkentinde sahneye konduğuna tanık oluyoruz. Bu yeni gelişmenin anlamı üstünde durulmalıdır.

● Çünkü Türkiye, terör ve anarşiye karşı iki yıldan beri ciddi bir savaşım vermiş, bu yolda başarı sağlamıştır. Bu başarının da bedeli büyük olmuş, bir süre için toplum özgürlüklerden vazgeçme özverisini göstermiştir. Şimdi bu noktada Ermeni terörünün güvenlik ülke üstüne düşürmesine hiç kimse izin vermeyecektir. Halkın ve devletin bu yolda kararlı olduğunu dünya kamuoyunun bilmesinde yarar vardır.

● Kanlı olayın perde arkası yeterince aydınlanmasa bile, Türkiye'deki Ermeni yurttaşlar topluluğunun bu kanlı eyleme karşı olduğunu biliyoruz. Ermeni terörünün Türkiye'de bir tabanı ve maddi desteği bulunmaması. Dışardan tezgâhlanan bu kanlı oyunun umutsuz bir çırpınış olduğunu vurgulamakta yarar vardır.

● Olayın bir başka yanı da, teröristlerin planlarını düşündükleri çerçeve içinde gerçekleştiremediklerinde belirtiyor. Gerçi kanlı terör 5 can almış, 72 insan yaralanmıştır, ama, ortada aksak kalan bir girişim vardır.

● Bir önemli nokta daha [illegible]. Hava yollarının [illegible] hava alanlarını [illegible] güvenliğin [illegible]. Hava alanlarında tam bir disiplinin sağlanması, yalnız polisiye önlemlerle olanaklı değildir. Hava alanları ne yazık ki bir yola boyunuyor. Artık bütün dünyada hava alanları duyarlı ve sorunlu noktalar sayılmakta. buna göre bir düzen kurulmaktadır.

Türkiye büyük bir ülke, deneyimli bir devlettir. Ulusal yapının her türlü saldırıya karşı koruyacak [illegible]. Yazık ki bu gerçek, [illegible] çevrelerce yeterince bilinmiyor.

CUMHURİYET

Olayla ilgili diğer fotoğraflar 5. sayfada

ASALA ve eylemleri

Gizli Ermenistan Kurtuluş Ordusu (ASALA) 1975 yılında kuruldu, adını ilk kez Beyrut'taki Türk Turizm ve Tanıtma Bürosuna bomba atarak duyuran örgüt 7 yılda gerçekleştirdiği 30 saldırıda Türk görevlileri şehit etti, temsilciliklerimizi bombaladı. Ermeni Tedhiş Örgütlerinin Türklere yönelik saldırılarından çoğunu ASALA gerçekleştirdi.

ASALA, Ermeni örgütlerinin en çapkın olarak biliniyor. Diğer Ermeni örgütlerinden bağımsız olduğunu iddia eden ASALA amacının anti — emperyalist bir Ermenistan kurulması için sonuna kadar savaş vermek olduğunu belirtiyor.

ASALA Ermeni militanlarının tutuklu bulunduğu ülkeler aleyhine de saldırılara geçmek tehdidinde bulunuyor ve bazı eylemlere girişiyor. ASALA'nın eylemleri özellikle İsviçre ve Fransa'daki kuruluşları da hedef alıyor.

ASALA'nın önde gelen liderlerinden Agop Agopyan'ın geçen cuma günü İsrail saldırısı sırasında Batı Beyrut'ta yaralandığı daha sonra öldüğü bildirilmişti.

Gizli Ermeni Kurtuluş Örgütü ASALA'nın ilk saldırısı 7.3.1975 tarihinde başladı. Beyrut'ta Turizm ve Tanıtma Bürosuna konulan ayarlı bomba imha uzmanının elinde patladı, uzman yaralandı.

Bu olayla adını duyuran Ermeni Örgütü ASALA'nın diğer eylemleri ise şöyle:

(Arkası 5. Sayfada)

Olayı yaşayan Esenboğa Emniyet Müdür Muavini:

Ermeni terörist Türkçe konuşuyordu

● 7 yaşındaki Barış Tuncay: «... Büyük bir silahla restorana girdi. Bana bir kâğıt verdi ve 'Silahsız bir polisi buraya yollamazsanız rehineleri öldüreceğiz ASALA' diye yazdırdı...»

● Halil Şenlik: «Saat 14.15'de başladı olay. Büyük bir patlama oldu yolcu salonunda. Ben meyve suyu içiyordum. Feci patlamadan sonra, yere yatın, diye bağırdılar, hemen yattık.»

● Bir kargo görevlisi: «Aniden patlama oldu. Meydan çok kalabalıktı. Oturacak yer yoktu. Herkes paniğe kapılmıştı.»

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Olayın başından beri havaalanında bulunan ve saldırıyı başından sonuna dek yaşayan, Ermeni saldırganlarla çatışmaya girerek kolundan yaralanan Esenboğa Emniyet Müdür Muavini Mehmet Kâhya başından geçenleri şöyle anlattı: «Saat 13.42 - 13.43 sıralarıydı. Lufthansa'ya ait uçak alana yeni inmişti. Yanımdaki yardımcılarımla salonları geziyordum. Gelen yolcuların girişi yapılıyordu. Bir anda yukarıdan iki bomba patladı ve silahla tarama sesi geldi. Bu sırada Emniyet Müdür Muavini Hamdi Yahyaoğlu'nu aradım. Bir merdivenleri çıktık ve o anda iki teröristle karşılaştık. Karşılıklı çatışma oldu. Ben bir tanesini vurmuşum. Bu sırada yanımdaki arkadaşım Atilla Yahşi düştü, öldü. Öbür terörist restorana girdi ve içeridekileri rehin aldı. Meydanı boşaltıp tedbirleri aldık. Durumu merkeze bildirip yardım istedim. İçeri girmek bu[illegible] oyalamaya çalışıyordum. Terörist benimle Türkçe konuşuyordu.

(Arkası 5. Sayfada)

YARALI ERMENİ TERÖRİST — Esenboğa Havaalanı'na baskın düzenleyen ASALA üyesi Ermeni teröristlerden biri, [illegible]

Hastanede...

Yaralılar olayı tekrar yaşar gibiydiler...

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Esenboğa'ya yapılan saldırının acı tarafı çeşitli hastanelerin acil servislerinde yaşandı. Ambulanslar, taksiler, özel arabalarla getirilen yaralılar hastaneyi bir anda yoğun çalışmaya boğdu.

Esenboğa'ya saldıran teröristlerden Ermeni asıllı Levon'un Ankara Tıp Fakültesinde getirilmesi ile sıkı güvenlik önlemleri, acil servisin dahada arttı. Bir anda, koşuşmalar, kimlik sorgulamaları, bağır[ışlar]

(Arkası 5. Sayfada)

İNSANÜSTÜ ÇABA HARCANDI — Esenboğa Havaalanındaki Ermeni saldırısında, [illegible]

Ekonomide eğik düzey

1 Ağustos 1982

Yeni Maliye Bakanı ve ekonomiden sorumlu kişi Adnan Başer Kafaoğlu, ilk basın toplantısını yaptı. Uzun süre devlet bürokrasisinde çalışmış olan Sayın Kafaoğlu'nun ayrıntılı konuşması, çeşitli çevrelerce değerlendiriliyor. 24 Ocak kararlarının tıkandığı noktada göreve başlayan yeni bakanın üstlendiği miras ağırdır. Nitekim bakanın kardeşi, ekonomist, Aslan Başer Kafaoğlu, gerçekçiliğe dayanan bir kaygı içinde «Sayın Bakan, problemlerin dev boyutlarından söz etmediğine bir gün pişman olabilir» demiştir.

Bugünkü olağanüstü yönetimde hükümet değişiminin koşulları normal koşullardan ayrıdır. Normal bir rejimde Turgut Özal'ın istifa mektubunu çok önceden gerekli makama sunmuş olması gerekirdi. Görünen odur ki, Sayın Özal yapacağını yapmış, IMF'den kaynaklanan tarihsel misyonunu yerine getirmiş ve bedenini sıcak Akdeniz kıyılarına atabilmiştir. Bu olay kendisi için bir talih, ülke için bir talihsizliktir.

Şimdi Sayın Adnan Başer Kafaoğlu'nu zor bir sınav beklemektedir. Bugünkü ekonomik durumun dökümü yapıldığında manevra olanakları çok kısıtlı görünüyor. «Yapısal değişim» ya da «yeniden yapılanma» süreci diye propagandası bol bol yapılan Özal döneminin sonunda ekonomik yapının iflaslarını içeren bir çöküntüye doğru eğik düzeyde katıldığı izlenmektedir.

TUSİAD Başkanı sayın Ali Koçman, yeni Maliye Bakanının basın toplantısını şöyle değerlendirmiştir: «Bir hükümet programı kadar kapsamlı bir açıklama. Ekonomik analiz doğru. Özel sektörlere olan yaklaşım olumlu. KİT'lere ilişkin ve maliye sorunlarıyla ilgili teşhisler doğru. Ancak yeni politikaların ne olacağı ve ekonominin canlandırılması için gerekli kaynak sorununun nasıl çözüleceği fazla açık değil.»

24 Ocak 1980'den bu yana 2 yıl 7 ay geçmiştir. Uzun sayılabilecek bu sürede acımasızca uygulanan ve Türk halkını sonuna dek özveriye zorlayan yöntemlerin yeni kaynakları oluşturacağı hesap ediliyordu. Kaynaklar oluşamadığı ve ekonomi canlanacağı yerde çöküntü başladığı içindir ki, 24 Ocak politikası tükenmiştir. Sayın Koçman'ın sorusu Batı dünyasında sıkı para politikası ile bunalımı aşmak isteyen bütün ekonomilerin güncel sorunudur.

Eğik düzeyde kayan ekonomi, çıkış yollarını da Türkiye'nin tarihinden kaynaklanan deneyimlerde bulacak, el yordamıyla doğru yola girilecektir. Sayın Maliye Bakanının bu eğik düzeyde kişiliğini nasıl koruyacağı bir soru işaretidir.

★★★

24 Ocak Anayasası...

Uğur MUMCU — 1 Ağustos 1982

«24 Ocak Kararları», ekonomik düzeni serbest piyasa ekonomisine dayatmak istiyordu. «Aldıkaçtı Anayasası» ile bu 24 Ocak kararlarına uygun bir anayasa tasarısını, «24 Ocak Anayasası» olarak adlandırmak olasıdır.

24 Ocak kararlarının gereği olan yasalar, yasa gücünde kararnameler ve tebliğler, zamanında çıkarılmamış; çıkarılan yasa gücünde kararnameler isteneni vermemiştir. İçine sürüklenilen ekonomik kargaşanın nedenlerinden biri de bu «Alaturka kapitalizm» anlayışıydı. Özal, bu anlayışın doruğa çıkmış simgesiydi.

Türkçe yanlışları, hukuk yanlışları ve madde yanlışlar ile dolu «Aldıkaçtı Anayasası» siyasal felsefesi ile tam bir «işveren anayasası» görünümündedir. İşveren örgütlerinin önerileri, olduğu gibi anayasa tasarısına yansımıştır. Tercüman gazetesi yönetim kurulu ikinci başkanı -yani Kemal Ilıcak vekili- Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı ise bu anayasa kargaşasının en önde gelen simgesidir.

Özal, özel teşebbüsün ekonomik ayağını, oluşturmaktadır. «İktisadi ve hukuki düzen» gerek Özal, gerekse Aldıkaçtı'da tam tanımını bulmaktadır.

Basın özgürlüğüne getirilen özgürlükleri yok edici sınırlama, siyasal partiler, dernekler ve sendikalar için öngörülen kısıtlamalar, tam anlamı ile işverenlere açık bir anayasanın oluşturulmak istendiğini ortaya koymaktadır.

Toplu uyuşmazlıklarda «uyuşmazlığı kesin olarak» çözeceği belirtilen «Yüksek Hakem Kurulu», altmış günü aşan grevlerde, söz gelişi, iş-

verenin başvurusu üzerine uyuşmazlığı çözmüş sayılacaktır. Öngörülen onbeş kişilik «Ekonomik ve Sosyal Konsey»de ancak üç kişi ile temsil edilen işçi kuruluşu, üç işveren temsilcisi ile birlikte, Bakanlık temsilcileri ile hükümetin doğrultusundaki Merkez Bankası Başkanı ve DPT müsteşarının oluşturacakları çoğunluk karşısında seslerini çıkaramaz duruma düşürüleceklerdir. Sesleri çıksa bile, bu seslerin hiçbir etkisi olmayacaktır.

Bu anayasanın temel doğrultusu ve anayasanın bütününe egemen olan anlayış, grevleri pratikte iyice işlemez hale sokacaktır.

Grev, demokratik toplumlarda, sınıf kavgalarının değil, «sınıf uzlaşmacılığının» aracıdır. Bu «uzlaşma» ancak «serbest iradeye» dayanırsa bir anlam taşır. Araya «Yüksek Hakem Kurulu» girerse, toplu sözleşmelerin, özel hukuka egemen olan «irade serbestisi» ilkesi zedelenir. Aldıkaçtı Anayasası, grev hakkını yokedici hükümleri beraberinde getirmiştir.

1961 Anayasasında, devlet «özel teşebbüsün, milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır. «Aldıkaçtı Anayasası» kalkınma planının özel sektör için «yol gösterici ve özendirici» olacağını belirtmiş ve ayrıca, tabii servet ve kaynakların özel kesimce aranıp, işletilmesi yolunda yasa koyucuya yetki veren 61 Anayasası hükmü yerine özel kesimin arama ve işletme haklarına anayasal güvence sağlamıştır.

Özel kesimin «rekabet koşulları uyarınca» gelişmesi için özel hüküm getiren «Aldıkaçtı Anayasası»nın tek eksiği, TÜSİAD ve TİSK'i anayasaya yerleştirmeyişidir herhalde.

«Aldıkaçtı Anayasası» açıkça belirtelim bir «huzur anayasası» olmaktan çok uzaktır. Tersine, çeşitli toplum kesimleri arasındaki uyuşmazlıkların tohumlarını atan bir anayasadır. Bu tohumların yeşermesi, yarın, toplumu, büyük kargaşaların içine sürükleyebilir. Bu sakıncayı bugünden değerlendirmekte «sayısız milli menfaat» vardır.

Türk halkı böyle bir anayasaya mahkum edilmemelidir. «Tarihi boyunca hak ve özgürlükleri için savaşmış olan Türk ulusu» dil yanlışları, hukuk yanlışları ve maddi yanlışlar ile dolu ve toplumun ayrıcalıklı kesimlerini okşayan anayasa yerine, bütün toplumu kucaklayan bir anayasaya layıktır.

Dost-düşman bu gerçeği bir kez daha bilmelidir : Bu anayasa, 27 Mayıs Devriminin ürünü olan 1961 Anayasasıdır.

Ekonomiyi yönetenlerin hedefi kalkınma ve Demokrasi olmalı...

1 Ağustos 1982
Ekonomi Servisi

SORU — Sayın Kuruç; Turgut Özal'ın istifasından sonra ekonominin yönetimini üstlenen ekip, sizce 24 Ocak çizgisi içinde kalarak Özal'ın politikalarını farklı bir üslupla uygulama yoluna mı gidecek, yoksa farklı politikalar mı uygulayacak?

KURUÇ — Gerçekte 24 Ocakçılık tükenmiştir. Ekonomide yönetime gelen yeni ekip 24 Ocak politikalarından ayrılmayacağını söylüyor. Böyle söylemelerini anlayışla karşılamak gerekir. Aslında uygulayabilecekleri, uygulamak zorunda bulundukları şey, bir yönüyle bir çeşit onarım politikasıdır sanıyorum. 24 Ocakçılığın ekonominin çeşitli kesimlerinde yarattığı ağır yıkımı onarmaya çalışan bir politika.

SORU — Burada yeni ekibin tercihlerini sınırlayacak, ya da uygulayacağı ekonomik politikaları belirlemede etken olacak diğer unsurlar neler olabilir?

KURUÇ — Burada hesaba katmamız gereken şey demokrasiye geçiş takvimidir. Çünkü bazen ekonominin sınırlarını çizmekte siyasetin özel bir ağırlığı oluyor. 1983'te genel seçimlerin yapılacağı ifade edilmiştir. İnsanlarımızın ekonomik hoşnutsuzluklarının giderilmesi, gelirlerinin artırılması gibi düşünceler 1982 ve 1983'te izlenecek ekonomik politikada ağır basarsa, buna şaşmamak gerekir.

SORU — Sayın Kafaoğlu'nun ilk basın toplantısındaki yaklaşımı da sizin bu görüşünüzü doğrular nitelikte galiba...

KURUÇ — Evet, bu bir onarım politikası olacaksa, önümüzdeki bir - birbuçuk yılın siyasal sorunları buna damgasını vurur. Fakat bence 1983'te genel seçimler yapıldıktan sonra nasıl bir iktisat politikasının oluşturulacağı belki daha çok merakla ve üzerinde düşünmeye değer. Türkiye ekonomisinin geleceğini etkileyecek olan odur.

SORU — Bugün Türkiye ekonomisinin geleceğine yön verme durumunda olanlar da acaba bu soruyu kendilerine soracaklar ve 1983 seçimleri sonrasını da düşünecekler mi, bugün alacakları önlemleri tasarlarken?

KURUÇ — Şüphesiz onlar da 1983 seçimleri sonrasını düşünecekler ve geleceğe kalmak isteyeceklerdir sanıyorum. Sadece birbuçuk yıl için hizmet etmek ve seçime kadar uygulanacak bir programla yetinmek, sonraki ufku hesaba katmamak gibi bir yaklaşımları

olamaz diye düşünüyorum. Fakat geleceği belirlemek için hazırlıkları olsa bile, içinde bulunduğumuz yıllar öyle kritik ki, siyasal konjonktür ekonomik olaylara ağırlığını koyuyor. O bakımdan bu yönetim de sanıyorum, bir çeşit seçim ekonomisi mantığına bu bir - birbuçuk yıl içinde bağlı kalacaktır. Geleceğe dönük hazırlıkları da olacaktır şüphesiz. Fakat bunların ne kadarı biz seçimlere eriştikten ve seçim sonuçlarının tablosu ortaya çıktıktan sonra bir şey ifade eder, tabii onu şimdiden söylemek olanaksız.

SORU — Şimdi siz bir seçim ekonomisi olasılığından söz edince hemen şu akla geliyor : Böyle bir ekonomi politikası acaba enflasyonu körüklemez, enflasyonist eğilimleri canlandırmaz mı?

KURUÇ — Enflasyonist eğilimler ekonomiden silinmedi ki 24 Ocakçılığın sona ermesiyle yeniden canlansın. Resmi endeksler bile 1982'de enflasyonun daha güçlü bir baskıyla sürdüğünü gösteriyor. Kaldı ki 24 Ocak politikasının yarattığı son banka ve banker bunalımından çıkabilmek için daha yüksek bir enflasyon hızının kaçınılmaz hale geldiği de, resmen dile getirilmese bile, bilinen bir gerçek her halde...

SORU — O zaman sorumu şöyle sorayım : Enflasyonun bu saydığımız koşulların da etkisiyle önemini koruyan bir sorun olmaya devam edeceği anlaşılıyor; şimdi burada çeşitli kesimlerin beklentilerine cevap verecek bir tür seçim ekonomisi uygularken nelere dikkat edilmeli ki enflasyonun ipleri bir kez daha elden kaçmasın?

KURUÇ — Şimdi şunu bir kere söylemek lâzım : Herkese şirin görünmek, herkese nimet dağıtmak politikası mutlaka enflasyon getirir ve sağlıklı bir demokrasi anlayışı bunun üzerine kurulamaz. Böyle bir demokrasi kalkınmayı yer bitirir, kalkınma sorununu gündemden siler. Oysa bizim temel sorunumuz demokrasiyle kalkınmayı bağdaştırmak ve bunalıma düşmeden bağdaştırmak. Onun için sakınacağımız şeylerden biri de kuşkusuz enflasyon...

SORU — Peki ama özellikle bizimki gibi ekonomilerde kalkınmayı hızlandırmakla enflasyon arasında bir ilişki, doğru orantılı bir ilişki yok mu?

KURUÇ — Enflasyonun çeşitli nedenleri var ve sadece herkese nimet dağıtmaktan kaynaklanmıyor. Ancak kalkınmadan kaynaklanan bir şey olduğunu da kabul etmiyorum. Kalkınma hareketi fiyatları artırır ama bunun tedavi edilemeyecek bir enflasyona yol açtığı görüşüne ben katılmıyorum. Onun için yöneticilerin şu noktaya dikkat etmeleri gerekli. Herkese nimet dağıtmak biçiminde değil de hakları ve çıkarları dengeleyecek biçimde bir politika sürdürülmeli. Toplum da ekonomik bilinçlenmesiyle bu noktaya geldi sanıyorum...

SORU — Burada şu soru akla geliyor : Türkiye'nin bunalımdan kurtulması ekonomisini rayına oturtması için «kemer sıkma» politikalarından vazgeçmesi mümkün mü?

KURUÇ — «Türkiye için ekonomik sorunlar ve bunalımlar sona ermiştir veya erecektir» diye düşünürsek, sadece kendimizi aldatırız. Bunların hazır reçetesi yoktur. Bunalımlara karşı bazen «kemer sıkma» türü istikrar politikaları uygulamak gerekebilir, şu koşulla ki iş olabildiğince kısa sürsün ve yükün toplumda hakça paylaşılmasında titizlik gösterilsin. Bazen de bunalımı aşmanın tek çıkar yolu hızlı ekonomik büyümedir, hızlı gelişmedir, sağlıklı yapı değişikliğidir...

SORU — Siz sağlıklı yapı değişikliğinin de ancak hızlı büyümeyle birlikte gerçekleşebileceği görüşündesiniz, anladığım kadar?

KURUÇ — Hızlı ekonomik büyüme yalnızca bunalım dönemlerini aşmak için gerekli olan bir şey değil aslında. Türkiye'nin kaynakları zaten asgari bir büyüme hızıyla gelişmesini gerektiriyor, yani Türkiye'nin sanayileşmiş ülkelerin sağladığı hızın üzerinde büyümesi, normal olarak sürdürmesi gereken bir çizgi. Kaynaklarını, potansiyelini değerlendirmek, dünyaya açılmak için hızlı büyümek zorunda Türkiye. Sağlıklı yapı değişimi de işte bu çerçeve içine oturuyor. Burada şunu da belirteyim ki bazen bunalımı aşmak için yapıyı değiştirmek yapı değişimi sürecini hızlandırmak da gerekebilir, yani bunlar hepsi birbirine bağlı.

SORU — Sayın Kafaoğlu, konuşmalarında ekonomide yeni kaynaklar bulmadan büyümeyi ve genişlemeyi sağlamanın mümkün olamayacağını söylüyor. Şimdi yeni kaynak yaratma konusunda ne gibi olanaklar var ve bugünkü yönetim bunlardan hangilerini kullanabilir sizce?

KURUÇ — 1980'li yılların en önemli sorunlarının başında tasarruf ve finansman sorunları geliyor. Çünkü ekonomi bu temel sorunları 1970'lerde çözemedi, daha çok dış tasarruflara yüklenerek, yani esas tasarruf sorununu erteleyerek 1980'lere dayandı. Dolayısıyla bunalımın kökeninde tasarruf sorununun on yıldır ertelenmesi var diye düşünüyorum. 1980'lerde öncelikle tasarruf ve finansman sorununu çözmek lâzımdır. 24 Ocak çizgisinin tasarruf ve finansman modeli bence doğru değildi, doğru olmadığını da son iki yılın deneyimi gösterdi. Ağırlığı banka sistemine veren bu tasarruf modelinin altında banka sistemi ezildi. Bırakırsak tamamen çökebilir. Bu tasarruf ve finansman modeliyle Türkiye ekonomisinin gelişmesi değil, ayakta durması bile

olanaksız. Onun için bir kere teşhis olarak Türkiye'nin yani bir tasarruf modeli kurması gerektiğini söylemek bence doğru...

SORU — Yani bu noktada Sayın Kafaoğlu'nun teşhisine katılıyorsunuz. Peki bu yeni tasarruf modeli konusunda neler söylenebilir, neler önerilebilir?

KURUÇ — Bence bunun yolu kurumsal tasarruflardan geçer. Tüketimi başıboş şekilde kamçılamayan, gereksiz şekilde rantiye sınıf yaratmayan ve toplumun geniş kesimlerinin gereksinmelerine göre bir tüketim kalıbı hazırlayan bir tasarruf modeli. Bu bizi toplu tasarruf modellerine götüreceği gibi, toplu tüketim biçimlerine de götürecektir. Bunların başında da konut gelir. Konut, Türkiye'nin büyük açığıdır. Konut bir yandan bize bir tasarruf modeli hazırlayan bir alandır, hem de ekonomiyi inşaat kesiminden başlamak üzere sürekli olarak canlı tutacak olan bir alandır. Ama bu özel kesimin tercihlerine uyar mı? Meselâ banka sistemine öncelik vermek isteyenler burada aradıklarını bulurlar mı? Ekonomide ve siyasette istedikleri kadar ağırlığın banka sisteminde olduğu dönemdeki kadar etkin olabilirler mi? Bu başka davadır. Ama bence 24 Ocağın işi banka sistemi üzerine kuran, faizi bir prim olarak göstererek rantiyeliği teşvik eden ve bu sisteme taşıyabileceğinden çok fazla yük yükleyen çizgisinin yanlış olduğu artık anlaşıldı, o model fiilen bitti. Onun için önümüzdeki dönemde kurumsal tasarruflara mutlaka gerekli önem verilmeli.

SORU — Vergi gelirleri açısından yeni yönetimin önümüzdeki bir - birbuçuk yıl içinde kullanabileceği bir potansiyel var mı?

KURUÇ — Bu birbuçuk yıl içinde vergi alanında kullanılacak ciddi bir potansiyel bence yoktur. Zaten 1982 yılının vergi tahsilatı rakamlarındaki düşüklük de bize böyle bir şansın olmadığını gösteriyor. Siyasi konjonktürün canlandığı bir dönemde de vergiden çok fazla şey beklemek pek gerçekçi olmaz.

SORU — Sayın Kuruç, sizinle altı ay kadar önce yaptığımız görüşmede, «Hem 24 Ocak çizgisini benimsemek, hem de tüm ekonomik ve sosyal yönleriyle demokrasiye inanmak bağdaşacak şeyler değildir» demiştiniz, bugün varılan noktada nasıl düşünüyorsunuz bu konuda?..

KURUÇ — Türkiye için temel sorun demokrasi ile kalkınmayı bunalıma düşmeden bağdaştırabilmektir, diye düşünüyorum. Demokrasiden ve kalkınmadan vazgeçerek bir takım «yeni moda» yollar aramak değil. Bu, geçmişte de böyleydi. Daha uzun süre de böyle olacak. İşte, iktisatçı da marifetini bu yolda ortaya koyabilmeli. Demokrasiye ve kalkınmaya kulak kabartmayan bir iktisatçının ise Türkiye ekonomisine «katkısı» ne olur, bilemem.

SORU — İktisatçılar bu işlevi gereğince yerine getiriyor mu Türkiye'de?

KURUÇ — Açık söylemek gerekirse Türkiye'de iktisatçılar arasında demokrasi ve kalkınma yolunda iş programları üretme alışkanlığı henüz yer etmedi, yaygınlık kazanmadı. Sıkı, daraltıcı, sınırlayıcı politikalar ise son zamanlarda iktisatçılar arasında kolay destek ve «ekonomik gerekçe» buldu. Oysa ekonomide sorunlar ve çözümsüzlükler arttıkça «Canım, elbette bir yol bulunur» şeklinde düşünmüyor artık insanlarımız. Ekonomik konulara ilgi ve ekonomik konularda bilinçlenme artıyor. Çeşitli kesimler ekonomideki hak ve çıkarların ancak orantılı ve dengeli yürümesi halinde ülke ekonomisi için bir temel politika, bir çıkış yolu oluşturabileceği noktasını kavramaya başlıyor. Bu eğilimi görmezlikten gelen iktisatçıların giderek daha çok havada kalmaları kaçınılmaz olacaktır sanıyorum.

SORU — Toplumdaki bu eğilimi de hesaba katmak zorunda olan yeni ekonomik yönetime şu anda önerilebilecek birşey var mı sizce?

KURUÇ — 24 Ocakçılığın Türkiye'yi demokrasi ve kalkınmadan uzaklaştıran niteliğine karşı, şimdi Türkiye'yi demokrasiye ve kalkınmaya hazırlayacak bir politika gereklidir. Temelde önemli olan nokta bu. Yeni ekonomik yönetim için başarının ölçüsü de bu olacak herhalde. Birbuçuk yıl sonra kısmet olur da gene konuşursak, değerlendirmeyi buna göre yapacağız. Uygulanan politikalar bizi demokrasiye ve kalkınmaya hazırladı mı diye soracağız. Yeni yönetimin uygulamaları da 24 Ocakçıların çizgisini izlerse korkarım ki gelmeyi umduğumuz o nokta hep ertelenen bir nokta olarak kalır.

SORU — Size son olarak şunu sormak istiyorum Sayın Kuruç; hazırlanmış bulunan Anayasa Taslağı bizi bu noktaya yaklaştıracak, kalkınma ve demokrasiye geçişi kolaylaştıracak nitelikte mi?

KURUÇ — Burada Anayasa Taslağının ayrıntılı eleştirisine girmek istemiyorum. Fakat sorduğunuz için söyleyeyim : Taslak, çağdaş uygarlığın birçok öğesine olduğu gibi demokrasiye ve kalkınmaya da sırtını dönmüş. Toplumda ekonomik hakları ve çıkarları bağdaştırma eğilimleri güçlü iken, siz bunu görmezlikten gelirseniz, parlamenter demokrasinin ekonomik altyapısını kurmak mümkün iken, kurmuyorsunuz demektir. Bunun gibi, toplumun sorunları yeterince hızlı kalkınmamaktan kaynaklanıyor da, siz ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi kolaylaştıracak düzenlemeler üzerinde hiç durmayıp, bunlara set çekecek kurumlaşmalara yer veriyorsanız, gelecekte kalkınmayı bugünden Türkiye'nin gündeminden çıkartmaya girişiyorsunuz demektir.

Sakıncalı yaklaşımlar

2 Ağustos 1982

Yeni Anayasa Tasarısı bugün Danışma Meclisi'nde görüşülmeye başlanacak ve çalışmalar 21 Eylül'e değin sürecektir. Bu çalışmaların olumlu, yapıcı ve üretken olması için bütün çabalar gösterilmelidir.

Ancak, Danışma Meclisi'ne sunulan tasarı metni olumsuz bir başlangıç noktasını vurguladığından, işin üstesinden gelmek zordur. Yalnız hukuk alanında değil, gazetecilik ve yazarlıkta da temel bir kural geçerlidir. Bozuk bir metni düzeltmek, yeni bir metin yazmaktan zordur. Danışma Meclisi'nde toplumun beklentilerine, çağımızın gereklerine ve Batı demokrasilerine ters düşmeyen bir Anayasa tasarısının düzenlenmesi kolay olmayacaktır.

İşte bu noktada iki sakıncalı yaklaşımı vurgulamakta yarar görüyoruz.

Bir İngiliz gazetesinde çıkan ve belirli kaynaklardan verildiği anlaşılan haber - yoruma göre, Türkiye'de halk yeni Anayasa Tasarısı ile ilgili değildir. Toplumun belli kesimleri tepkilerini dile getirmektedirler; ama, sokaktaki adam olan bitenlerden uzak yaşamaktadır.

İngiliz gazetesinde yayılanan bu yorumun Türkiye'deki kimi çevrelerce de benimsenmesi tehlikeli bir yanılgıyı oluşturabilir. Böylesine tutarsız başlangıçlardan yola çıkmak, geriye dönülemeyecek çıkmazlara toplumu sürükleyebilir.

Sakıncalı bir başka mantık da şu :

Anayasa Tasarısı özgürlüklere ve sosyal haklara, özellikle kapalı tutulmuştur; çünkü, açılacak tartışmalarla üç aşağı beş yukarı bir anlaşma sağlanacaktır. Böylece Anayasa tasarısını hazırlatanların siyasal görüşleri küçük ödünler vererek amacına ulaşacaktır.

Böyle bir yaklaşım da toplumun geleceğinde sürgüt hırçın çekişmelerin kaynağını yaratmak demektir. Bir devletin Anayasası, toplumun dirlik ve düzenliği için yapılır. Toplumda egemen görünen bazı kesimlerin çıkarlarını korumak için düzenlenen anayasa ile dirlik ve düzene kavuşmak olanaksızdır. Anayasanın (hiç olmazsa 20 yıl süreyle) kalıcı olabilmesi, toplumsal dengelerin optimal noktalarını bulabilmesine bağlıdır.

Danışma Meclisi'nde sağlıklı bir tartışma ortamı için bu iki noktanın gözden uzak tutulmaması gerekir.

★ ★ ★

Aldıkaçtı Tasarısının "Başlangıcı„ ne olacak?

İlhan SELÇUK — 3 Ağustos 1982

Lisenin son sınıfına geçinceye dek çocukluk ve ilk gençlik yıllarının avareliği içinde sallapati yaşamıştım. O yaşlarda hayat nedir? Büyüklerin öğütleri, benliğin dürtüleri, tembellik eğilimleri, gençlik coşkuları arasında kolan vurur insan; havalar güzelleşti mi, çantayı yere çalıp kırlara doğru koşmak ister.

Lise son sınıfta birşeyler değişti...

Mantık ve felsefe dersleriyle tanıştığımda allak-bullak oldum; benliğimi etkileyen bir sarsıntı duydum. İlk kez oluyor ve işitiyordum bazı şeyleri. Ne diyordu mantık kitabı :

— Düşünmenin yasaları vardır.

Allah Allah; demek ki ben bazı yasalara göre düşünüyormuşum. Felsefe dersinde sanki güneş çarpmasına uğramıştım. «Bilimsel kuşkuculuk»la ilk kez karşılaşıyordum. Peki, bunca yıldan beri okuduklarımız yanlış olmasındı? Oysa kendimi bildim bileli bana öğretilenleri kesin sanırdım. Artık mantık ve felsefe benim için ezberlenesi dersler değildi; gök kuşağının altından geçer gibi oluyordum.

★

Mantığın ya da felsefenin soyut birşey olduğu sanılır; değildir; yaşamın ta kendisidir. Gerçek duygusu, ister felsefe kitabının bir sayfasında gözüne çarpsın, ister hayatın somut bir olayında karşına çıksın, hemen seni sarar, büyüler.

★

Sözü bunca uzattıktan sonra «Aldıkaçtı Komisyonu»nun hazırladığı yeni anayasa tasarısına getireceğim. Bu tasarı eleştiriliyor; ancak bu tasarının «başlangıcı» daha yazılmadı; acaba hangi mantık, ya da felsefeyle yazılacak?

Birileri diyebilir ki :

— Canım, herşey bitti de iş başlangıca mı kaldı?

Evet...

12 Eylül'e doğru gelirken ülkemiz «özel sa-

vaş» içindeydi. Bu savaşı kim körükledi, kim pompaladı, kim tezgâhladı? İleri sürülen bazı savlara bakılırsa «uluslararası terör örgütleri» toplumun dirliğini düzenliğini bozan eylemleri Türkiye'de tezgâhladılar. Bu bir görüştür. Kimisi de 12 Eylül'den önceki parti yöneticilerinin aymazlığı yüzünden ülkenin karıştığını söyler. Bununla bitmez ki; kimileri 1961 Anayasası'nı suçlu sandalyesine oturtur. Söylenenlere göre bu anayasanın sağladığı aşırı özgürlükler olmasa, ülkemiz terör ve anarşi batağına gömülmezmiş.

Peki, bu durumda 1982 Anayasa tasarısının başlangıç bölümü nasıl yazılacak?..

★

Güçlük nerede?

Eğer biz eski anayasayı suçlarsak, demek ki eski dönem yöneticileri değil, anayasayı sorumlu tutacağız. Yok böyle yapmaz da yöneticileri suçlu sayarsak, bu kez 1961 anayasasının bir suçu olmadığı ortaya çıkacak. Uluslararası terör örgütleri suçluysa, bu kez hem yöneticiler aklanacak, hem de anayasa kurtulacak...

Acaba «1982 Aldıkaçtı Tasarısı»nın başlangıç bölümünde temel mantık ya da felsefe ne olacak?..

★

Konuyu şimdiden düşünmekte yarar var. Böyle sorular benim kafamı kurcalar. Soruyu çözemedim mi geceleyin uyku tutmaz. Özgürlükleri kısmak, sendikal hakları kısıtlamak ve demokrasiyi rafa kaldırmak için Sayın Aldıkaçtı'nın geçmiş olaylara nasıl baktığını pek merak ediyorum.

Şapka ve külah

olayların ardındaki GERÇEK

4 Ağustos 1982

Danışma Meclisi Anayasa Komisyonunun hazırladığı tasarının 134. maddesi, tasarıya egemen olan yaklaşımı vurgulamak bakımından ilginçtir. Bu maddenin çarpıcı olarak sergilediği tutum, bütün Anayasa metninde geçerli felsefeyi açıklamaktadır.

134. madde şöyle diyor: «Milli Güvenlik Kurulu (MGK), Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında TBMM başkanı, Cumhuriyet Konseyi Başkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma, İçişleri ve Dışişleri Bakanları, Kuvvet Komutanları ile her toplantı için ilgisine göre Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek bakanlardan oluşur.

MGK'nun gündemi Cumhurbaşkanınca belirlenir. Kurulun aldığı kararlar (...) Bakanlar Kurulu için uyulması gereken tavsiyeler niteliğindedir.»

134. maddenin demokrasiye aykırı olduğu açıkça kesindir. Ola ki Anayasa'yı hazırlayanlar böyle bir mekanizmanın geçerli olmasını istemişler, parlamentonun üstünde bir MGK'ya gerek görmüşlerdir. Ancak, maddenin ikinci fıkrası bu gereği şöyle anlatıyor:

«MGK'nın aldığı kararlar Bakanlar Kurulu için uyulması gereken tavsiyeler niteliğindedir.»

«Uyulması gereken tavsiyeler» ne demektir? MGK'nun kararları ya tavsiye olacaktır, ya da emredici bir içerik taşıyacaktır. «Uyulması gereken tavsiyeler» deyimi ne Türkçe'ye ne de hukuk mantığına sığabilir.

134. madde açık yürekle şöyle yazılmalıydı: «MGK'nın aldığı kararlara hükümet uymak zorundadır.»

Eğer bu mekanizma ulusal çıkarlara uygunsa, demokrasiye ters düşmüyorsa, toplumsal gerçekler bakımından gerekliyse, apaçık savunulmalıdır; açıkça savunulamayacaksa, kelime oyunları yaparak, kurnazlığa başvurularak nereye varılabilir?

Meclisten güvenoyu almış bir Başbakan MGK'nın kararlarına uymak zorunda kalırsa ne olacaktır? Başbakan partisinin grubuna ya da meclis çoğunluğuna ters düşerek MGK'nın kararlarına mı uyacaktır?

Unutmayalım: Atatürk eline aldığı şapkayla halkın önüne çıkıp; «Efendiler, bu şapkadır» demiştir. Ancak, elinde şapka değil, külah olan birisi nasıl «Efendiler bu şapkadır» diyebilir ki? Anayasanın hazırlanmasında açık ve dürüst yol elimizdekinin şapka mı yoksa külah mı olacağına karar verebilmektir. Ondan sonra dosdoğru konuşmakta ülke açısından sayısız yararlar vardır.

★★★

3.8.1982

Milli Güvenlik Konseyi'nin 70 sayılı kararı

5 Ağustos 1982

1. Sağlıklı ve işler bir demokratik devlet düzeninin tesisi amacıyla Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen 12 Eylül 1980 Harekâtı, Türk halkının yurtsever desteği ve iradesiyle yeni bir aşamaya ulaşmış ve sağlanan huzur, güven ve milli birlik ortamı içinde DM Anayasa Komisyonu'nca hazırlanan yeni Anayasa taslağı, DM Genel Kurulu'nda görüşülmeye başlanmıştır.

Yeni Anayasa taslağının ülkemizin ve milletimizin güven, huzur ve refah içinde gerçek demokrasinin teminatları altında yücelebilmesine imkân verecek şekilde geliştirilip mükemmelleştirilmesi maksadıyla, bir yandan tüm vatandaşlarımızın, basınımızın, belirli kurum ve kuruluşlarımızın en geniş ve serbest şekilde anayasa tartışmalarına katılmalarını sağlamak, düşünce ve görüşlerinden faydalanabilmek, diğer yandan da teessüs etmiş kamu huzur ve düzenini devam ettirmek üzere, 52 ve 65 sayılı MGK kararları kaldırılmış, aşağıdaki yeni düzenlemeler yapılmıştır :

A) DEVAM EDEN YASAKLAMALAR

1. 12 Eylül 1980 tarihinde mevcut olan tüm siyasi partiler 2533 sayılı kanunla feshedildiğinden, yeni anayasaya göre siyasi partiler kanunu hazırlanıncaya kadar, siyasi parti çalışmaları niteliğindeki her türlü faaliyette bulunulması,

2. Feshedilmiş siyasi partilerin mensupları arasında veya bunlara atfen veya 12 Eylül 1980 öncesine dönük siyasi çekişmelerin devamı niteliğindeki sözlü ve yazılı beyanların yapılması,

3. Sıkıyönetim uygulamasına ilişkin olarak Sıkıyönetim Komutanlarının koyduğu yasakların ve aldığı kararların herhangi bir şekilde tartışılması,

4. Açılmış veya açılacak kamu davlarında, verilecek mahkumiyet veya beraat kararları kesinleşinceye kadar, ilgilileri suçlayıcı veya savunucu herhangi bir yorum veya yayında bulunulması, mahkeme safahatinin propaganda maksadıyla kitap veya broşür halinde basılıp yayınlanması, (sadece açık cereyan eden duruşma safhaları, doğru olmak şartıyla gazete ve dergilerde yayınlanabilir).

5. Feshedilmiş siyasi partilerin 11 Eylül 1980 tarihindeki genel başkanı, genel başkan yardımcısı veya vekili, genel sekreteri, genel sekreter yardımcıları ve genel yönetim kurulu üyesi sıfatını haiz mensupları ile haklarındaki soruşturma veya kamu davası devam etmekte olan veya halen tutuklu bulunan veya hükümlü olan diğer mensuplarının, yeni anayasa üze-

MGK, 52 ve 65 nolu kararlarını kaldırarak yeni bir düzenleme getirdi

Partilerin yöneticileri dışındaki partililer Anayasa konusunda görüş bildirebilecek

- Anayasa'ya ilişkin görüş açıklamalarında, halk oylamasında halkın vereceği reyin nasıl olması gerekeceği hususunda etki yapacak herhangi bir telkinde bulunulması da yasaklandı.
- MGK'nın dün yayınlanan 70 sayılı kararıyla partilerin genel başkan ve yardımcısı, genel sekreteri ve yardımcıları ile yönetim kurulu üyelerinin beyanda bulunmaları yasağı tekrarlandı.

Anayasa Tasarısı DM'de görüşülüyor

Üyelerden sert eleştiriler geldi

Kim ne dedi?

PROF: ALDIKAÇTI:

- Silahlı Kuvvetler ülkemizde Anayasaların konulmasında öncülük etmiştir.
- 1961 Anayasası'nın boşlukları doldurulmaya çalışıldı, yürütme güçlendirildi.
- Komisyon devlet otoritesini zayıflatma ve devleti ... çabalarında ...

5.8.1982

rindeki görüş dahil, Türkiye'nin geçmiş veya gelecek siyasi ve hukuki durumu ile ilgili olarak sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları yasaktır.

B) YUKARDAKİ YASAKLARA UYULMAK ŞARTIYLA:

1. Feshedilmiş siyasi partiler ve yürürlükteki mevzuata göre siyasi faaliyette bulunmaları yasak olan kamu tüzel kişileri ve dernekler ile bir bağlantı kurmamak, kişisel ilişkisini belirtmemek kaydıyla basın mensupları dahil tüm vatandaşlar, anayasa taslağı üzerindeki kişisel düşünce ve önerilerini sözlü veya yazılı olarak açıklayabilirler.

2. Yüksek yargı organları, Sayıştay, Yüksek Öğretim Kurulu ve Üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kurul ve kuruluşları, basın kuruluşları, faaliyetleri yasaklanmamış olan sendika, federasyon ve konfederasyonları ile bilimsel amaçlı dernek ve özel statülü kuruluşlar, yeni anayasa taslağı üzerindeki düşünce ve önerilerini ya doğrudan ya da tertipleyecekleri akademik ve bilimsel nitelikteki toplantılar, seminer ve konferanslar yoluyla ve ancak bu kurum ve kuruluşların tüzel kişiliğine ait olmak kaydıyla sözlü ve yazılı olarak açıklayabilecekler.

3. Anayasa üzerindeki görüş ve önerilerin yukardaki çerçeve içersinde açıklanmasında münhasıran anayasa taslağının geliştirilmesi maksadı içinde kalınacak, anayasanın halkoylamasında halkın vereceği reyin nasıl olması gerekeceği hususunda etki yapacak herhangi bir telkinde bulunulmayacak ve yasaların suç saydığı diğer haller dikkate alınacaktır.

2. Bu karar ile konan yasaklara uymayanlar hakkında fiilleri başka bir suçu oluştursa dahi ayrıca 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 16. maddesi uyarınca yasal işlem yapılacaktır.

olayların ardındaki GERÇEK

70 nolu karar

6 Ağustos 1982

Milli Güvenlik Konseyi, Anayasa taslağının Danışma Meclisinde görüşülmesi sürecinde olumlu bir karar almış, Anayasal tartışma konumunu genişletmiştir. MGK, eski siyasal parti üyelerine ilişkin yasakları bir ölçüde kaldırarak, hazırlanacak Anayasayı daha geniş bir tabana oturtma yolunda bir adım atmıştır.

Yeni kararın içerdeki ve dışardaki yankı-

ları ve katkıları, demokrasiye geçiş sürecini kolaylaştırabilir ve yumuşatabilir. Türkiye'nin önünde çetin bir dönem vardır, güçlükler azımsanmamalıdır. Niyetlerimiz ve özlemlerimiz ne olursa olsun, çağdaş demokrasiye giden yol engellerle doludur.

MGK'nin 52 ve 65 numaralı kararları kaldıran 70 no.lu kararında dikkatli ve ihtiyatlı bir açılışın stratejisi saptanıyor. Kapatılan partilerin üst yöneticileriyle «haklarında soruşturma veya kamu davası devam edenlerin» yeni Anayasa konusunda fikir ileri süremeyecekleri anlaşılmaktadır. Kimi partilere ilişkin soruşturmaların çok kapsamlı olduğu düşünüldüğünde 70 numaralı bildirinin konuya yaklaşımları daha iyi değerlendirilebilir. Ayrıca tartışmalarda ileri sürülecek görüşlerin Anayasaya evet ya da hayır telkinini yapmaması için gerekli önlemler de alınmıştır.

Pratikte bu gibi önlemler sınırlı olarak işlemektedir. Geçmişteki deneyimler kişilere yönelen siyaset yasaklarının yeterince etkili olamadığını göstermiştir. Ayrıca Anayasa konusunda fikir ileri sürenler (ne denli çaba gösterseler de) eleştirilerin niteliği Anayasaya evet ya da hayır anlamlarını taşıyacaktır. Partiler, toplumsal sınıf ve katmanların örgütlenmesiyle oluştuklarından, Türkiye'nin yeni siyasal haritasında büyük bir değişiklik beklenmemelidir. Anayasa tartışmaları bu siyasal harita üzerinde yapılacak, yasaklar yüzünden suskun görünenlerin sözcüleri ister istemez ortaya çıkacaklardır. Böylece 70 numaralı bildirinin çizdiği sınırların kendiliğinden genişlemesi doğaldır.

Temel sorun kişiselliğe dönük siyasal yasaklar değildir, demokratik özgürlüklerin sınırlarının saptanmasıdır. 70 numaralı MGK kararının bu amaca katkıda bulunmasını dileriz...

Acaba?

Nadir NADİ — 7 Ağustos 1982

Danışma Meclisimiz, Aldıkaçtı taslağı üzerinde ileri - geri tartışa dursun, geçenlerde Strassbourg'da toplanan insan hakları ile ilgili kuruluşlar bütün devletlere önemli bir çağrıda bulundular. Bilindiği gibi 1789 Fransız devriminden bu yana temel hak ve özgürlükler konusunda çok ileri adımlar atıldı. Hemen bütün devletlerin (hükümetlerin) görünürde içtenlikle imzaladıkları metinler, ne yazık ki çoğunlukla uygulamaya konamadı. 1789 tarihli insan hakları bildirisinin 1. maddesi şöyle başlar : «İnsanlar hukuken özgür ve eşit doğarlar ve öyle yaşarlar.» O tarihten tam 259 yıl sonra 1948'de kabul ve ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 1. maddesi de : «Bütün insanlar özgür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar» demek suretiyle, aynı ilkeyi yinelemektedir.

Toplamı 30 maddeden oluşan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi daha da ileri gitmiş, 1789 doğumlu büyükbabasına oranla bireyi koruyucu genel hükümler de getirmişti. İşte bir kaç örnek :

«Yaşamak özgürlük ve kişi güvenliği her ferdin hakkıdır» «Madde 3).

«Hiç kimse işkenceye, zalimane, insanlık dışı, haysiyet kırıcı cezalara veya muameleleri tabi tutulamaz» (Madde 5).

«Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz, alıkonulamaz veya sürülemez (Madde 9).

«Herkes haklarının, vecibelerinin veya kendisine karşı cezai mahiyette herhangi bir isnadın tesbitinde, tam bir eşitlikle davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından nafasetle ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir» (Madde 10).

«Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır. Bu hak, fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları sözkonusu olmaksızın bilgi ve düşünceleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir» (Madde 19).

Maddeler böyle sıralanıp gidiyor. Tüm üye devletlerin imzasını taşıyan bu belge ne yazık ki sadece Batı Demokrasilerinde tam uygulama alanı bulabilmektedir. Bu nedenle Strassbourg'da bir araya gelen kuruluşlar bildiriyi bizim 1876 Anayasası gibi kâğıt üzerinde kalmaktan kurtarmak amacıyla bir şeyler yapılması gereğine inanmışlar ve harekete geçmişlerdir.

Vardıkları nokta şudur : Halk bilinçlenmeli, bireyler kendi haklarını koruyabilecek bir olgunluk düzeyine ulaşabilmelidir. Bu nasıl olur? Elbette insan haysiyetine değer veren kurum ve kuruluşların sürekli çabalarıyla. Akla ilk gelen kuşkusuz imza sahibi devletler. Nitekim Strassbourg'daki çağrıya ilk olumlu yanıt da bir devlet başkanından geldi : Fransa Cumhurbaşkanı sosyalist Mitterand, insan hakları evrensel bildirisinin kendi ülkesinde daha yaygınlaşması, halk tarafından daha da benimsenmesi için derhal gerekli önlemlerin alınacağını, ilk iş olarak bildiriden büyük puntolu harflerle yüzbinlerce bastırılarak ilkokullara kadar her yere dağıtılacağını açıkla-

dı. Fransa gibi insan haklarının doğum yatağı sayılan bir ülke hesabına sayın Mitterand'ın girişimi belki gereksiz bir çaba sayılabilir. Orada bireysel hak ve özgürlüklerin 250 yılı aşkın savaşımlı bir geçmişi vardır. Bugün varılan aşama, Fransa'daki sınıfsal çelişkilerin bireysel özgürlükler korunarak ne yolla giderilebileceği sorunudur.

Fransa ve az çok aynı koşullar altında gelişmiş ülkeler hesabına klasik hak ve özgürlükler konusu artık çözülmesi gerekli ivedi bir sorun olmaktan çıkmıştır. Mitterand'ın girişimi asıl bizim gibi azgelişmiş, ya da gelişmekte olan uluslar bakımından yararlı olabilir diye düşünüyorum. Sekiz yıla çıkarmaya çalıştığımız ilk eğitimin henüz beş yılını bile tüm yurt düzeyine yayamadığımız bir sırada ilkokullara İnsan Hakları Evrensel Bildirisi göndersek, sınıf duvarlarına assak ne elde edebiliriz? Ama bu bildiri üstüne Danışma Meclisi sayın üyelerinin dikkatini çeksek belki daha tutarlı bir Anayasa düzeni kurmamız olanağı doğar.

Ne dersiniz?

70 sayılı karar...

Uğur MUMCU — 7 Ağustos 1982

52 ve 65 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararlarının kaldırılması, hiç şüphesiz, önemli bir aşamadır. Ancak 70 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararının, önümüzdeki çok kısa sürede beklenen sonuçları yaratması oldukça kuşkuludur.

Önce şu noktayı belirtelim : Ceza yaptırımı içeren bir düzenleyici işlem yürürlükten kaldırılırsa, bu düzenleyici işlem gereğince daha önce verilmiş olan cezalar uygulanmaz. Ceza Yasamızın 2 nci maddesi bu kuralı, «işlendikten sonra yapılan kanuna göre cürüm ve kabahat sayyılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz. Eğer böyle bir ceza hüküm olunmuşsa, icrası ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.» diye tanımlamıştır.

Böyle olunca, 52 sayılı karara aykırı davrananlar hakkında daha önce verilen özgürlüğü kısıtlayacı cezaların yasal sonuçları ile birlikte kendiliğinden kalkması gerekmektedir. 70 sayılı karar, 52 sayılı kararda suç sayılan, «Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi ve hukuki durumu ile ilgili sözlü ve yazılı beyanda bulunmak» diye tanımlanan eylemi yeniden suç saydığından, 52 sayılı bildirinin söz konusu yasağına aykırı eylemden ötürü mahkum olanların bu kuraldan yararlanmaları güçtür. Çünkü, sonraki düzenleyici işlem olan 70 sayılı karar, 52 sayılı kararda yer alan suçları olduğu gibi korumaktadır.

Bu durumda ortaya çıkan sonuç şu somut örneklerle daha iyi açıklanabilir :

52 sayılı karara aykırı olarak yazı yazdığı gerekçesi ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesince 3 aylık hapis cezasına çarptırılan Tercüman gazetesi yazarı hakkındaki bu ceza bütün yasal sonuçları ile kendiliğinden kalkacaktır. Eski Başbakanlardan sayın Bülent Ecevit hakkında Ankara Sıkıyönetim Mahkemesince verilen hapis cezası ise -eylem 70 sayılı karara göre de suç sayıldığından- uygulanacaktır.

70 sayılı karar, «haklarında soruşturma ve kamu davası devam etmekte olan» parti üyelerinin Anayasa Taslağı konusunda görüş açıklayamayacaklarını öngörmektedir. Bu yasağın somut uygulanış koşulları şöyle olabilir :

12 Eylül 1980 öncesinin siyasal partilerinden MHP ve MSP haklarında kamu davaları açılmış, bu partilerin yöneticileri tutuklanmış ve bu yöneticilerden bir kısmı sonradan salıverilmişlerdir. 70 sayılı karar, 12 eylül öncesinin partilerinde «Genel Başkan, Genel Başkan Yardımcısı veya vekili, genel sekreteri, genel sekreter yardımcıları ve genel yönetim kurulu üyeleri» için görüş bildirme yasağı getirdiğinden, MHP ve MSP gibi, CHP, AP ve CGP yöneticilerinin Anayasa konusunda görüş bildirmeleri yasaktır.

Sayılan bu yöneticiler dışında, «haklarında soruşturma ve kamu davası devam etmekte olan» parti üyeleri için de aynı yasak söz konusudur.

Kapatılan CHP yöneticileri ve yönetici olmayan üyeleri hakkında biri Ankara, öteki İstanbul Sıkıyönetim Savcılığında olmak üzere iki ayrı soruşturma açılmıştır. Bu soruşturmalar bugün için hazırlık aşamasındadır.

Hazırlık aşamasında bulunan bir soruşturma ya kamu davasına dönüşür -yani dava açılır- ya da kamu davası açılmaz, başlatılan soruşturma konusunda savcılık tarafından «kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir». Taslak üzerindeki Anayasa tartışmaları topu topu, şu önümüzdeki iki ay içinde yapılıp bitecektir. Daha sonra Anayasa halkoyuna sunulacaktır. Önümüzdeki bu kısa dönem içinde bu soruşturmaların tamamlanması olanaksız görünmektedir. O zaman da şu sonuçla karşılaşılacak :

Kapatılan MHP ve MSP'nin bu partilerin haklarında soruşturma yapılan ya da kamu davası açılan üyeleri görüş bildiremeyeceklerdir. Kapatılan CHP'nin son yöneticileri de gö-

rüş açıklayamayacaklardır. Bu yöneticiler dışında ayrıca haklarında soruşturma yürütülen üyeleri de görüş bildiremeyeceklerdir. Bu durumda ,Anayasa taslağının temel felsefesi doğrultusunda görüşler tadışığını bildiğimiz AP'nin son yöneticileri dışındaki yöneticileri anayasa konusunda görüş bildirebileceklerdir. Aynı olanak CGP'nin eski yöneticileri için de söz konusudur.

70 sayılı karar karşısında, Anayasa tasla- üzerinde görüş bildiremeyecek olanlar tasarının ana doğrultusuna karşı olduklarını, sandığımız CHP'nin eski parlamenterleri ve üyeleridir.

Ulaştığımız somut sonuç şudur : Taslağın temel doğrultusundan yana olanlar görüş bildirecekler, bu doğrultuya karşı olanlar ise karşı oldukları taslak konusunda görüş açıklayamayacaklar ve her hangi bir öneri ileri süremeyeceklerdir. Böylece 70 Sayılı karar, kendi amacını aşan uygulamaları işlerliğe sokacaktır.

Bu olasıklıkların gözönüne alınarak son kararın yeniden değerlendirilmesinde sayısız yarar görmekteyiz.

Siyaset yasağı?

İlhan SELÇUK — 8 Ağustos 1982

Kişilerle toplumsal değişim arasındaki bağıntıyı çeşitli biçimde yorumlayanlar vardır. Kişilerin etkisini abartanlara göre «tarihi kahramanlar yapar». Aristo'nun Büyük İskender'e söylediği söz şudur :

— Tarihi yapan sizsiniz; yazan biz...

Çoktan rafa kaldırılmış bir dünya görüşüdür bu. Toplumların nasıl devinip değiştiklerini bilim yasalarıyla açıklama çağına çoktan girilmiştir. Ancak bu devinimde kişilerin rolü olmadığı da söylenemez. İnsan, doğayı değiştirmekte ne denli etkinse, toplumu değiştirmekte de o ölçüde etkili olabilir.

Demek ki bilim yasalarının geçerli olduğu bir evrende toplumu değiştirme sözkonusudur. İnsanın, yaşadığı toplumu daha iyiye ve güzele götürme çabasını hor göremeyiz; elinden alamayız. Bu, bir görevdir, haktır; çağımızda toplumu oluşturan bütün bireylerin yönetime katılma olanaklarını genişletip yoğunlaştırma tutkusunun kaynağı bu mantıkta oluşur. Bireylerin birbirleriyle bütünleşerek kitle ağırlığı yaratmaları ise ortak siyasal bilinçten güç alır.

☆

Türkiye'nin yakın tarihinde kişilere siyaset yasağı koyma olayları yaşanıyor. 27 Mayıs 1960 ertesinde kimilerine politika yasağı konduğunu biliyoruz. Şimdi 100 yaşına ulaşmış bulunan Celâl Bayar, bunlardan birisidir. Bayar ve kadrosuna siyaset ambargosu kondu; ama, bu kadroyu destekleyen toplumsal güçler ülkede varolduğu için yasak kararı kişiye verilen bir ceza niteliğinden öteye anlam taşımadı. Aradan geçen sürede Türkiye'nin siyasal gelgit'leri, ekonomik bunalımları, yönetim darboğazları aşılamadı.

Şimdi de yeniden çok partili rejime geçiş sürecinde kimileri için siyaset yasakları geçerlidir. 12 Eylül 1980'den sonra yürürlüğe giren siyaset yasakları 52 ve 65 numaralı MGK kararlarında belirleniyordu. Artık kararlar kaldırılmış ve 70 numaralı bildiriyle yeni koşullar saptanarak siyaset yasaklarının sınırları çizilmiştir. 70 numaralı kararın saptadığı kişilerin Danışma Meclisinde tartışılan yeni anayasa konusunda görüş açıklaması yasaktır. Kimi siyasal kadroları politika dışında tutmak için önlemler alınacağı ve hiç olmazsa bir dönemde geçerli olmak üzere seçme ve seçilme haklarının ellerinden alınacağı da söylenmektedir.

☆

Diyelim ki Türkiye'de anayasa tartışılırken, onaylanırken; siyasal partiler kurulurken, seçimler yapılırken sayısı belli kişilere ilişkin siyaset yasakları uygulanacaktır.

Acaba bu çok mu önemlidir?

Eğer Türkiye'de çağdaş demokrasiyi, insan haklarını, kişi özgürlüklerini, sosyal hakları içeren bir anayasa yapılır da (Batı'daki ölçülerle) fikir özgürlüğü ortamında seçimlere gidilebilirse; kişilere uygulanan siyaset yasaklarının ne anlamı kalır ki? Yüz, bin, on bin kişi için uygulanan, 100 bin kişi için geçerli olan siyaset yasağının 40 milyonluk ülkede belirleyici olması düşünülebilir mi?

Fikirlere yasak konmuyorsa, kişilere yasak konması ayrıca tartışılacak bir konudur.

★

Yeni anayasa tartışmalarına yönelirken, bütün dikkatlerin özgürlüklere yönelmesi gerekiyor. «Aldıkaçtı Taslağı» diye anılan anayasa hazırlığının amacı, sosyal hakları ve fikir özgürlüklerini kısmaktır.

Siyaset yasağı, yeni anayasa taslağında bazı kişilere değil, tüm bireylere ve bütün halka dönüktür.

İşte temel sorun da budur.

70 sayılı karara açıklık getirildi

Ankara (Cumhuriyet Bürosu) — 11 Ağus. 1982

Milli Güvenlik Konseyi, Anayasa Tasarısı'nın geniş ve serbest tartışılabilmesi amacıyla yayınladığı 70 sayılı kararla ilgili bir açıklama yaptı. MGK'nin konuyla ilgili bildirisinde, kovuşturma ya da soruşturma nedeniyle ifadelerine başvurulan eski parlamenterlerin Anayasa görüşlerini açıklayabilecekleri duyuruldu.

11 Eylül 1980 tarihinde siyasi parti üyesi olan kişilerden de sadece «sanık» sıfatı taşıyanların, Anayasa konusunda görüş bildiremeyecekleri MGK açıklamasında belirtildi.

MGK bildirisinde ayrıca, yüksek yargı organları, Sayıştay YÖK, üniversiteler, basın kuruluşları çalışmaları yasaklanmamış olan sendika, federasyon ve konfederasyonlar, bilimsel amaçlı dernek ve özel statülü kuruluşların Anayasa üzerindeki görüşlerini açıklarken belli bir konu kısıtlamasına tabi olmadıkları belirtildi. Stz konusu kuruluşlar, Aanayasa'nın sadece kendilerini doğrudan ilgilendiren maddelerine değil, tasarının bütününe ilişkin görüş ve önerilerini serbestçe dile getirebilecekler.

MGK son «açıklayıcı bildiri»siyle sözü geçen kuruluşların Anayasa'ya ilişkin görüş ve önerilerini, seminer ve konferanslar yaparak açıklayabileceğini hatırlatırken, bu nitelikteki toplantılar için Sıkıyönetim Komutanlıklarından izin alma zorunluluğunun bulunmadığını da vurguladı.

Milli Güvenlik Konseyi'nin 70 numaralı kararı açıklayıcı bildirisi aynen şöyle :

«1 — Yüksek yargı organları, Sayıştay, Yüksek Öğretim Kurulu ve Üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kurum ve kuruluşları, basın kuruluşları, faaliyetleri yasaklanmamış olan sendika federasyonları ve konfederasyonları ile bilimsel amaçlı dernek ve özel statülü kuruluşlar yeni Anayasa Tasarısı üzerindeki düşünce ve önerilerini ya doğrudan veyahut tertipleyecekleri akademik ve bilimsel nitelikteki toplantılar, seminer ve konferanslar yolu ile ve ancak bu kurum ve kuruluşların tüzel kişiliğine ait olmak kaydıyla sözlü veya yazılı olarak açıklamalarını yaparlarken sadece kendileri ile ilgili konulara bağlı kalmayarak Anayasa Tasarısının bütünü üzerinde de düşünce ve önerilerini açıklayabilirler. Ayrıca bu kurum ve kuruluşların Anayasa ile ilgili olarak tertipleyecekleri akademik ve bilimsel nitelikteki toplantılar, seminerler ve konferanslar için Sıkıyönetim Komutanlıklarından izin almalarına da gerek bulunmamaktadır.

2 — 70 nolu kararın birinci fıkrasının (a) bendinin 5 numaralı alt bendindeki feshedilmiş siyasi partilerin 11 Eylül 1980 tarihindeki mensuplarından haklarında soruşturma veya kamu davası devam etmekte olan veya halen tutuklu bulunan veya hükümlü olan diğer mensupları tabirinden, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu veya 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu hükümlerine göre, kamu davasının açılmasına gerek olup olmadığına karar verilmek üzere haklarında sanık sıfatıyla soruşturma veya kamu davası devam etmekte olan veya siyasi parti mensupları amaçlanmaktadır.

Bir olay veya soruşturma veya kovuşturma nedeni ile tanık veya ifade sahibi gibi sıfatlarla bilgi ve ifadelerine başvurulanlar, 70 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararı ile konulmuş bulunan yasağın kapsamı dışındadır.»

Çağlayangil: Demokraside TBMM ikinci plana atılmaz

Ankara (Cumhuriyet Bürosu) — 11 Ağus. 1982

Eski senato başkanı, dışişleri eski bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil, yeni Anayasa Taslağı ile ilgili görüşlerini, sorularımıza verdiği ayrıntılı yanıtlarla açıkladı. Çağlayangil'in yanıtları şöyledi :

SORU — Anayasa taslağında, yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemeyi nasıl buluyorsunuz? Cumhurbaşkanının yetkilerindeki genişleme özellikle, başbakanın dışarıdan atanması ve azli, parlamenter sistemle bağdaşabilir mi?

YANIT — Anayasa taslağında yasama, yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemeleri devletin işlerliğini sağlayacak nitelikte görmek güçtür.

1961 Anayasası, çoğunluğun azınlığı ezmesi halini önleme hedefinin eseri idi. Sorumluluk yüklenen iktidara yetki verilmediği için yargının sanki icraymış gibi, azınlığın sanki

iktidarmış gibi hareket etmeleri önlenemedi. Bu yüzden de, devlet işlemedi, işletilemedi.

Yeni Anayasa taslağı, bugünkü kuralları ile kanunlaşırsa, güçlü, uyumlu ve otoriter bir hükümete kavuşulabileceğini ummak hayal olur, otorite ve disiplinin baş şartı tek kaynaktan güç alınmasıdır. Yeni Anayasa, siyasi partilerin tercihi olarak iş başına getirilmesi parlamenter sistemin icabı olan devlet başkanında en önemli yönetim yetkilerini toplamak istiyor. Bu yola gidilirse, biri sorumlu, biri sorumsuz iki başlı bir icradan doğacak sakıncalar ve çatışmalarla karşılaşmak kaçınılmazdır.

Cumhurbaşkanının, başbakanı dışarıdan atama ya da azletme yetkisine gelince, birincisini lüzumsuz, ikincisini hatalı bulurum. Azil yetkisini, güvenoyu alamamasına rağmen, başbakanın direnmesi halinin çaresi saymak tutarsızdır. Yüce Divana verilen bir bakanın bakanlıktan düşeceği hükmü Anayasada nasıl yer almış ise, güvenoyu alamayan hükümetin düşeceği de öylesine açıklığa kavuşturulur ve istifaya hacet kalmadan yeni hükümetin kurulması imkânı sağlanır.»

SORU — Temel haklar konusundaki yeni düzenleme, özellikle hakkın özüne dokunulmazlık ilkesinin kaldırılması konusunda ne düşünüyorsunuz?

YANIT — Vaktiyle temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmış olmasının bu hak ve hürriyetlerin kaldırılması veya kısıtlanması neticesini doğuramayacağını, Anayasa Komisyonuna gönderdiğim görüşlerimde ayrıntılarıyla açıklamıştım. İyi işlemeyen makinayı kırıp atmak yerine, tamir etmek daha uygundur. Hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmasını önleyecek tedbirler almak yerine, onlardan vazgeçilmesi düşünülemez.

SORU — Düşünce özgürlüğü ve basın özgürlüğüne getirilen sınırlamalar, demokratik bir düzenle ne ölçüde bağdaşır?

YANIT — Düşünce özgürlüğü ve basın hürriyeti sorumluluktan vareste kalamaz. Bütün hak ve hürriyetleri Anayasa nizamı içinde kullanmak, kendi hürriyetlerimizin başkalarının hürriyetleri ile kısıtlanmasını kabul etmek zorundayız. Yeni Anayasa taslağında alınan tedbirler, bu ölçüler içinde kalmalıydı. Ancak Anayasayı hazırlayanların bu ölçüleri aştığı görülüyor. Aşılan noktaların düzeltilmesine ihtiyaç vardır.

SORU — 1961 Anayasası'nın yargıya ilişkin düzenlemesinin, 12 Eylül'e gelişi hızlandırdığı iddiasına katılır mısınız?

YANIT — 12 Eylül'e gelişin sebepleri veya bu hareketi hızlandıran amiller tek değildir. Neleri yaptığımızı değil, neleri yapmadığımızı ararsak, bugünkü bunalımdan kurtuluş çarelerini o kadar isabetle buluruz.

SORU — Bu taslakla, 1961 Anayasasını tepki niteliği itibarıyla karşılaştırır mısınız? Tepki niteliği açısından 1961 Anayasası aşılmış mıdır? Ne dersiniz? Aşılmışsa, bunun Türk kamuoyunda Anayasanın geniş çapta benimsenmesi açısından yaratacağı sorunlar konusundaki düşünceleriniz? Bu sorunlar neler olabilir?

YANIT — Eldeki Anayasa Taslağı, bugünkü haliyle benimsenirse, devletin işlemesi veya işletilmesi kolay olmayacaktır. Türkiye'de koalisyonlar yürümüyor. Yeni düzenlemeler ise, Cumhurbaşkanı ile hükümeti bir çeşit koalisyon idaresi haline dönüştürmek istidadındadır. Siyasi hayatta kazanacağımız tecrübeler belki bir gün bizi bu seviyeye çıkartacaktır. Fakat bugün için böyle bir durumu arızasız aşabileceğimizi sanmıyorum.

SORU — Yapılan eleştirilerde, taslağın, TBMM'yi Bakanlar Kurulu'nu ve siyasal partileri, siyasal yaşamda ikinci plana ittiği dile getiriliyor. Bu konudaki düşünceleriniz?

YANIT — Adı demokrasi olan bir rejimde TBMM'ni ve siyasi partileri ikinci plana itmek veya atmak mümkün değildir. Bu istense bile, demokratik idarenin ve rejimin bünyesi kısa zamanda bu müesseselere hakiki yerlerini buldurur.

SORU — Bu taslaktaki hükümlerle, siyasal partiler gerçekten demokrasinin vazgeçilmez unsuru olabilecekler mi? Örneğin, sol partiler, demokratik yelpazedeki yerlerini alabilecekler mi?

YANIT — Bu sorunuzu değerlendirmek için gelişmeleri beklemek lazımdır. Hele müstakbel rejimimiz ışığa kavuşsun, o zaman ortalık aydınlanacaktır.

İnsanlık öldü mü?

Mustafa EKMEKÇİ — 11 Ağustos 1982

Bayramda, tutukevlerinde yatan ana-babaların, çocuklarıyla yüzyüze görüştürülmelerinin güzel bir şey olduğunu yazmıştım. Ankara'ya dönüşte buna ilişkin yeni mektuplar da buldum. Ankara'da Mamak Tutukevi'nde yatan Attila Asut, eşi de tutuklu olduğu için üç yaşındaki oğlu Ozan'la görüşemiyor. Çünkü Ozan'ı tutukevine götürecek, onun soyadında kimsesi yok. Ozan'a anneannesi bakıyormuş, anneannesinin soyadı da başka. Kurallar düzenlenirken, bunlar gözden kaçmış olabilir. İçerdeki bir sanığı, örneğin kaynanası görebil-

meli. Ya da, sanığın çocuğunu götürebilmeli. Bunlar insancıl davranış örnekleridir.

Geçen yıl Aziz Nesin'in «Milliyet»te çıkan «Alamanya Alamanya...» yazı dizisinde, Peter Paul Zahl adında bir Alman yazarının öyküsü de vardı. Aziz Nesin, bir yaralama suçundan sekiz yıla hükümlü, otuz yaşındaki Alman yazarının ayda bir, iki ayda bir başka kentlere de götürülerek, oralardaki salonlarda okurlarının geldiği toplantılarda konuştuğunu, onlara kitaplarını imzaladığını, gece de yine cezaevine geri getirildiğini yazmıştı.

Bazı tutuklular bilirim, babalarını, cezaevinde yatarken yitirimişler, ancak, cenaze töreninde bulunamamışlardır. Onlara bu törenlerde bulunma olanakları sağlanabilir.

Yeniden kuracağımız demokrasiyi, öfkeler üzerine değil, sevgi üzerine kurabiliriz.

Ankara'ya gelir gelmez yoğun bir çalışma bekliyordu. Olaylar da üst üste geldi...

Iki Ermeni teröristin Esenboğa'da yarattıkları saldırı olayında gece yarılarına dek, bütün büro çalışanları, ayaktaydı. Erbil Tuşalp, Işık Kansu, Faruk Bildirici havaalanındaydılar. Havva Can, Levent Sanin stajyer Murat Karataş, hastaneleri, yaralıları, morgda ölüleri dolaşıyorlardı. Ölülerin saptanması güçtü. Amerikalı gazeteciler, gazetecilik uğraşıyla ilgili yapıtlarında bir olayda ölü varsa, ölülerin bir bir yoklanıp ölüp ölmediklerinin araştırılmasını önerirler. Ne güç bir iş değil mi?

Yalçın Doğan, Betül Uncular, Sedat Ergin, dördümüz bürodan olayları kolaçan etmekteydik. Teleks memuru Halil Özdemir'i unutmayayım.

Dışardaki diplomatlarımızın korunması da bir ara sıkı bir biçimde ele alınır, giderek tavsar koruma işleri. Haydi yeni bir Ermeni cinayeti.

Profesör Sadun Aren, bir gün, 12 Eylül öncesi cinayetlerinden nasıl korunduğunu anlatmıştı, gülüşmüştük. Sadun bey de, şimdi Ankara'da tutuklu. Gıyabi tutuklama kararı olduğunu öğrenince gitti, teslim oldu. Olay şöyle :

Sadun Aren, sabahları evden çıkınca yolun sağından değil, solundan gidermiş.

— Çünkü, diyor Sadun bey, bana ateş edecek olan terörist herhalde bir arabayla yanımdan geçerken, ateş edecektir. Yolun solundan gidersem, o da arabayı sola almak zorunda kalacak, böylece trafik suçu işleyecektir. Trafik suçu işlememek için, beni öldürmekten vazgeçebilir.

Bazı görevlilerin, teröristleri etkisiz kılmak için böylesine bir önlemi olsun almaları gerekmez miydi?

Paris televizyonunda, Esenboğa olayını haber olarak okuyan bayan spiker, haberi gülümseyerek okumuş. Bunda gülümseyecek ne var? İnsanlık öldü mü?

Amerika'da, Fransa'da, İran'da Ermenilerin «öç anıtları» var. Bunlar dikilirken, sesimizi çıkarmamış, kös dinlemişiz. Esenboğa'daki olayda bir Amerikalı bayan da ölünce, ilk kınama demeci Amerika'dan geldi. Giderek unutulur. Koca Amerika, Amerika'daki öç anıtlarını yıktırabiliyor mu?

— Ben insanlıktan yanayım, özgürlük anıtının bulunduğu ülkemde böyle şeyler istemem, diyebiliyor mu?

Ya Fransa I-ıhhh. Diyemediler. Diyemezler de.

Biz, bu ülkelere ağırlığımızı yeterince koyamıyoruz gibi geliyor.

— Canım, Türkiye bizim yardımlarımızla ayakta duruyor. Sesini çıkaramaz, diye mi düşünüyorlar?

Ülkede, tutuklularımıza, insanlık örnekleri verilmesini isterken, dışarıya karşı da bağımsızlığımızı, her yönden korumamız gerektiğini vurgulamak istedim...

olayların ardındaki GERÇEK

Diyaloğun yararı

12 Ağustos 1982

MGK, Anayasa tasarısının daha geniş ortamda ve serbestçe tartışılabilmesi amacıyla 52 ve 65 numaralı kararları kaldırmış ve 70 sayılı kararla olumlu bir adım atmıştı.

Ne var ki 70 sayılı kararın da bazı siyasal kesimlere kapalı ve ikircikli yanları bulunuyordu. Basında bu konuda uyarıcı ve aydınlatıcı eleştiriler yayınlandı, öneriler ileri sürüldü; kararın genişletilmesi isteği dile getirildi.

MGK, bu kez 70 sayılı karara açıklık getirici bir bildiri yayınlamıştır. Yeni bildiriyle yeni Anayasa tartışmasının toplumsal ve siyasal sınırları biraz daha genişletilmektedir.

Yeni bildiri, tartışma alanını iki yönden genişletmektedir. Bir yandan kamu kuruluşları ve tüzel kişilikler, üniversiteler, sendikalar, dernekler kesimine yönelik genişletme sözkonusudur; öte yandan kapatılmış siyasal partilerin üyeleri kapsamında daha açık ve genişletici bir yorum, Anayasal tartışmanın boyutlarını biraz daha yaygınlaştırmıştır. 70 sayılı

kararın kapatılmış siyasal partilerin Anayasa tartışmasına katılabilecek kadrolarına karşı eşit olmayan yaklaşımı bir ölçüde giderilmiştir.

MGK'nin yeni kararını da olumlu yolda bir adım diye niteliyebiliriz. Bu adımın olumlu bir başka yanı da basınla yönetim arasındaki diyaloğun sonunda kurulmuş olmasında vurgulanıyor. Böylece açık eleştirinin yararları bir kez daha kanıtlanıyor.

Anayasal rejime yeniden dönüş süreci çok eksik ve kötü bir tasarıyla başlamış bulunmaktadır. Başlangıç belgesindeki olumsuzluğu giderebilmek güçtür. Ancak iyi niyetli yaklaşımlar ve hoşgörülü bir ortamda yapılacak etkin çalışmalarla gündemde bulunan Anayasal bunalım aşılabilir.

70 sayılı kararı genişleten bildiri de bu amaca yönelik bir kilometre taşıdır.

11.8.1982

Turgut Özal'a!..

13 Ağustos 1982

Türkiye olağanüstü bir dönem yaşıyor. Çok ağır sorunlarla karşı karşıya olduğumuzdan kimsenin kuşkusu yok. Yönetimin miras aldığı güçlüklerin üstesinden gelmek için çalıştığını görüyoruz.

Bu güçlüklerin ekonomik kesimde de ağır olduğunu yinelemeye gerek var mıdır? İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir iş çevrelerinin sözcüleri konuşuyorlar. Sanayi odaları yöneticileri imdat zillerini çalıyorlar. Daha birkaç gün önce Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Sekreterinin demeci gazetelerde yayınlandı. Banker iflaslarından sonra banka genel müdürleri açıklamalara yöneldiler. «Artmayan mevduat ile geri dönmeyen krediler» kıskacı arasında dar boğaza giren bankacılığımıza devlet yardımı isteniyor ve yapılıyor. Endüstri kesiminde büyük kuruluşların temsilcileri de bu kervana katılmışlardır. Ekonomik durgunlukla enflasyon ikilemi arasında kalan ekonomide işlerin iyi gitmediğini söyleyenler her kesimin yetkilileridir.

★

Ancak herşeyin gül pembe olduğunu savunan bir kişi var. Büyük bir parasal skandalın bardağı taşırması üzerine istifa etmek zorunda kalan eski bakan sayın Turgut Özal, kimi gazetelerde seviyesi düşük bir polemiğin bayrağını dalgalandırmaya kararlı görünmektedir.

Bu tutumu belki anlaşılabilir, kendisini haklı gösterme çabası hoşgörülebilir. Ne var ki kısa bir önce «Ekonominin 1 numaralı adamı» ve «24 Ocak kararlarının mimarı» diye anılan sayın Özal'ın olaylara yaklaşımındaki mantık çocuksudur.

Yeni Maliye Bakanı Sayın Kafaoğlu'nun «Ağır bir miras aldık» sözüne karşı tepki duyan Sayın Özal, şunları söylüyor : «Unutmamak lâzım ki, Türkiye'nin dış dünyadan ve finans müesseselerinden önümüzdeki sene ve seneler içinde kredi talepleri vardır. Bu gibi sözlerin Maliye Bakanlığı yetkilileri tarafından sırf kendilerine politik avantaj temini gayesiyle yanlış bir şekilde ortaya atılması sadece Türkiye'nin kredi itibarını sarsar ve yıkar.»

Sayın Özal'ın yaşı (sanıyoruz ki elli dolayındadır) böylesine çocuksu yaklaşım için epey geçkindir. Dış dünyada sağlanacak kredilerin Maliye Bakanlarının demeçleriyle açılıp kapanmayacağını Türkiye'de artık sıradan

yurttaş da bilmektedir. Dış kredi kuruluşlarının mekanizmaları nasıl işler, IMF ve OECD kurulları ve uzmanları nasıl çalışıyorlar? Uluslararası finans çevreleri titiz bir denetleme sürecinde. Türkiye'nin «ekonomik durumunu ve borçlarını ödeyebilirlik gücünü» inceledikten sonra kararlarını verirler.

Dış finans kurumları eğer bakanlarımızın demeçlerine göre davransalardı, Sayın Turgut Özal'ın üstüste verdiği demeçler ve güvenceler şimdiye dek etkisini gösterir, uluslararası özel kredi olanakları çoktan açılmış olurdu.

★

Eski bakanın bu sözleri, polemik düzeyine bir örnek diye ele alınmıştır. Bu sözler bizi ilgilendirmiyor. Bizi ilgilendiren nedir? Sayın Özal, Tercüman gazetesine verdiği demeçle giriştiği yaygın polemikte Cumhuriyet'e saldırmış, gazetemize kara çalmaya çabalamıştır. Bu konuda kendisiyle aynı düzeye inip konuşamayız; yargı organları önünde hesaplaşmayı elbet yeğleriz. Ancak Sayın Özal'ın belki de hiç anlayamayacağı bir gerçeği yinelemekte yarar var :

Gazetemiz,, Atatürk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını herşeyden üstün tutar ve kutsal sayar. İster müttefikimiz olsun, ister komşumuz olsun küçük ya da büyük hiç bir devletin bağımsızlığımıza ters düşecek bir davranışına göz yumamaz. Ulusal Bağımsızlık Savaşımızla temeli atılan ve bağımsız devletle birlikte kurulan gazetemizin bu karakteri, Sayın Özal'ın her türlü saldırısının ulaşamayacağı yüksekliktedir.

Bununla birlikte, Sayın Özal'ın öfkesini ve hırsını da anlamıyor değiliz. Cumhuriyet gazetesi, Özal'ın ekonomik politikasının ne olduğu ve ne olacağı konusunda teşhisi daha başlangıçta koymuştu. Şimdi bu teşhisin doğru çıkması, anlaşılan eski bakanı çok rahatsız ediyor.

Eğer sayın Özal konusundaki düşüncelerimiz doğru olmasaydı, şimdi kendisi koltuğunda otururdu.

Değil mi?

CUMHURİYET

olayların ardındaki GERÇEK

Yanlış yaklaşım

15 Ağustos 1982

Sovyet sınırında devriye gezen iki erimizin, Sovyet nöbetçilerince açılan ateş sonucu şehit edilmeleri Ankara'nın tepkisine yolaçmıştır. Sovyetler Birliği Büyükelçiliği İşgüderi Kovrigin, Dışişleri Bakanlığına çağrılmış ve Türkiye'nin protestosu Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Büyükelçi Oktay Cankardeş tarafından kendisine iletilmiştir.

Bu tepki, doğal, zorunlu ve haklıdır.

Bu satırlar kaleme alınırken Türk - Sovyet sınır yetkilileri arasındaki görüşmeler sürmekteydi. Ve Sovyetler, olayla ilgili olarak henüz özür dilememişlerdi.

Sovyetler, Türk tarafına verdikleri yanıtta olayın kendi sınırlarından 300 metre içeride meydana geldiğini öne sürmektedirler. Bu sav doğru olsa bile şehit erlerimize yönelik işlem, çok ağırdır ve onarılmaz niteliktedir. Sınır olaylarını önlemek ve kan dökülmesini engellemek için devletler arasında onaylanmış çeşitli kurallar vardır. İki Türk devriyesi arazide yönlerini şaşırıp, karşı devletin topraklarına girseler de öldürülmeleri gerekmez; önceden çeşitli uyarılar yapılabilir; önlemler alınabilir; onarılması olanaksız bir sonuca gidilmezdi.

Neresinden bakarsanız bakın bu eylemin bağışlanır yanı yoktur. Ve insanca yaklaşımla barışçı mantık çerçevesinde, Sovyetlerin davranışını kınamak gereklidir.

Komşuluk ilişkilerinde sınırları sürtüşme çizgileri olmaktan çıkarmak için titiz bir dikkat gerekiyor. Sınır devriyelerinin belirli noktaları yanlışlıkla aşmalarının, karşı devlet için yaratacakları tehlike ne olabilir ki? Bu, sınırlı sakınca taşıyan bir yanlışlıktır. İki Mehmetçik'in şehit edilmesi, bunun içindir ki ülkemizde büyük tepkiler yaratmıştır.

Sovyetler Birliği yetkilileri, bu olaya bir sınır sorunu, ya da diplomat olayı gibi bakarak özür dilemekten kaçınabilirler; ya da kendilerine göre savunmaya girebilirler.

Ancak, bu yanlış, bağışlanmaz bir yaklaşımdır.

★★★

Katılım...

Uğur MUMCU — 16 Ağustos 1982

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi demektir.

«Cumhuriyet» bu yönetim biçimine anayasal çerçeve çizer. Halk, bir yönetime ne kadar katılıyorsa, o yönetim, bu ölçüde demokrasiye uygun düşer.

Halk yığınlarını, şu ya da bu gerekçe ile demokratik katılımın dışında tutan rejimler-adları ne olursa olsun- demokrasiye ters düşerler.

Katılım ne yolla olur?

Bütün halk kesimlerinin demokrasi sürecinde etkinliklerini duyurabilmeleri için her türlü düşünceye örgütlenme hakkı tanımak gerekir. Örgütlenme hakkı, siyasal partileri, dernekleri, sendikaları, meslek kuruluşlarını ve kooperatifleri kapsar.

Düşünce ve örgütlenme özgürlükleri, birtakım düşünceler, birtakım ideolojiler için yasaklanırsa, halkın bir kesimi, ister, istemez bu katılımın dışında tutulmuş olur. Örnek aldığımızı sıksık yinelediğimiz Batı demokrasilerinde, hiçbir düşünceye yasak getirilmemiştir. Yasak olan ve olması gereken silahlı örgütlenmeler ve eylemlerdir. Silahlı eylemler ve örgütlenmeler dışında yasak getirilmesi, demokrasinin özü ve sözü ile bağdaşmaz.

«Aldıkaçtı Anayasası» temel hak ve özgürlükleri kullanılmayacak ölçüde sınırlamaktadır. Örgütlenme özgürlüğüne kayıtlar getiren antidemokratik hükümler, anayasa taslağına egemendir. Tasarı, bu görünümü ile çağdaş demokrasi anlayışına oldukça yabancıdır.

Ve tasarı, başta tanıdığı lokavt hakkı ile işverenlere, iş ve sermaye çevrelerine anayasal güvenceler ve ayrıcalıklar tanıyan bir «işveren programı» niteliğindedir.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde «sağsız ve solsuz demokrasi olmayacağı» gerçeğinin ülkemizde henüz anlaşılmamış olması, demokrasimiz ve geleceğimiz için içler acısı bir durumdur. Şu uzay çağında biz, herhangi bir siyasal görüşün, ideolojinin «zararlıdır, yıkıcıdır, zehirlidir» diye nitelenemeyeceğini, düşüncelerin «doğru» ya da «yanlış» gibi ölçülerle değerlendirilmesi gerektiğini -ne yazık ve acı ki- henüz anlamış değiliz.

Bu tek boyutlu ve yönlü kısır anlayış ve yüzeysel dünya görüşü ile Atatürk'ün belirlediği «çağdaş uygarlık düzeyine» nasıl ulaşacağız? Çağdaşlık» bu yasaklarla, bu kısıtlamalarla, bu «aman özgürlük vermeyin, sonra azarlar» kaygıları ile nasıl oluşacaktır?..

Şu çağda, Türkiye'yi «ikinci sınıf bir demokrasi» anlayışına mahkum etmenin, Allahaşkına savunulur ne yanı vardır?

Eğer «Batı demokrasileri» bizler için ölçü ise çaresi yoktur; beğensek de beğenmesek de her türlü düşünceye söz ve örgütlenme hakkı vermek zorundayız; sağcısına da vermek zorundayız, solcusuna da, yoktur bunun çaresi... Ya da vardır, sanılır ama bunun adı «demokrasi» olmaz. Bir başka rejim olur; örneğin «Filipin demokrasisi» olur; ama «demokrasi» olmaz; «batı demokrasisi» olmaz.

İşverenlerin, toprak sahiplerinin ve bütün egemen çevrelerin örgütlenip, seçim yoluyla iktidara gelmeleri nasıl kendileri için demokratik bir haksa, işçilerin ve öteki emekçi sınıf ve tabakaların, aynı yollarla iktidara gelmeleri ya da siyasal iktidara, partiler, sendikalar ve dernekler olarak, ağırlık koymaları da aynı ölçüde demokratik bir haktır.

Bu eşitlik sağlanmazsa, hiç olmazsa bu eşitliğin sağlanması için demokratik çerçeveler çizilmezse, işte o zaman «bir sosyal sınıfın egemenliği» yani, işverenlerin, toprak sahiplerinin egemenliği sağlanmış olur.

Demokrasi, halk yığınlarının demokratik sürece en geniş ve yaygın biçimde katıldıkları bir sistemin adıdır. Demokrasinin bu özelliğini değiştirmeye ya da demokrasinin bu niteliğini unutturmaya bir değil, bin «Aldıkaçtı Anayasası»nın gücü yetmez.

Düşünceyi açıklama özgürlüğü sınırlanamaz. Sınırlanırsa, bu sınırlama, siyasal iktidarların elinde, temel hak ve özgürlükleri kaldırmaya yarayan bir «otomatik silah» gibi çalışır.

Sınırlama, yalnızca ve yalnızca, silahlı eylemler, silahlı örgütler ve bunların yurt içi ve yurt dışı bağıntıları ile ilgili olmalıdır. Böylesine yasakları yürükten destekleriz; ancak düşünceyi açıklama özgürlüğünün özüne dokunan her düzenlemeyi ise demokrasiye aykırı buluruz.

Demokrasi, halk yığınlarının demokratik sürece ne ölçüde katıldıkları sorusuna verilecek yanıta bağlı çok boyutlu kavramdır.

«Çoğulcu demokrasi» örneklerini batıda gördüğümüz demokrasidir. Bu tür demokrasilerde, hiç bir düşünce, hiçbir ideoloji yasak değildir. Ve halk, bütün kesimleri ile bütün sınıf ve tabakalarıyla demokratik sürecin içinde, partileri, sendikaları, dernekleri ve kooperatifleri ile siyasal iktidara ağırlıklarını koymaktadırlar.

Özlediğimiz demokrasi, işte böyle bir demokrasidir. 11 Eylül gününe dönmek istemiyoruz, amacımız siyasal katılımın tam olarak sağlandığı gerçek demokrasi düzenidir. Örnekler de batıdadır.

Demokrasinin taklitlerinden sakınıyoruz.

Ekonomi tartışmasında ilkellik düzeyi

Osman ULAGAY — 16 Ağustos 1982

Geçtiğimiz haftaların en düşündürücü ve kaygı verici olayı, ekonominin karşı karşıya bulunduğu ciddi sorunların da ötesinde, ekonomiyle ilgili tartışmaların düzeyi, daha doğrusu düzeysizliğiydi galiba. Sorunları yığıp bırakan ve bunları yeni yaklaşımlarla çözme iddiasında olan sorumluların tartışmayı özünden saptırma ve ilkel bir kişisel hesaplaşma havasına sokma talihsizliklerine basının bir kesimi de alet olunca, ortaya eğlenceli olduğu kadar acıklı bir tablo çıktı.

Bu tablonun esprisi içinde, ekonominin eski ve yeni sorumluları arasında şöyle bir «sıcak diyalog» senaryosu düşünmek bile pekâlâ mümkün : Eski sorumlu, «Böyle noktasız-virgülsüz konuşursanız, kimse size kredi vermez. Ekonominin nasıl idare edileceğini size biz mi öğreteceğiz?» Yeni sorumlu : «Hadi canım sizde. Ekonomi bilmeden ekonomiyi idare etmeye kalkıştınız, ne olduğunu herkes gördü. Bize sorunlarla yüklü bir miras bırakıp gittiniz»...

Eski sorumlu : «Unutuyorsunuz galiba, biz ekonomiyi devraldığımız zaman paltoyla çalışıyorduk, halbuki şimdi bakın her yer günlük-güneşlik, ben her gün mayoyla dolaşıyor, denize giriyorum.»

Yeni sorumlu : «Efendim siz girersiniz tabii. Bir de bizim halimize bakın. Bir yandan «kurtarın bizi» feryatları, diğer yandan IMF. Bırakın denizi tenis bile oynayamaz olduk.»

Eski sorumlu : «Eskiden böyle ideolojik konuşmuyordunuz siz. Bunları Pravda'dan mı okuyorsunuz, yoksa birader beyden mi öğreniyorsunuz?»

Böyle bir hayali senaryoyu sürdürüp ipin ucunu kaçırmak son derece kolay tabii. Öte yandan insanın hayal gücünü çalıştırarak çok farklı senaryolar geliştirmesi ve «neden böyle olmuyor» demesi de mümkün.

Örneğin Sayın Özal, zaman zaman eleştirdiği «ucuz politikacılık» geleneğinin bulunmaz bir örneğini sergileyip görevden ayrılışın «bazı ideolojik çevreler»e ve «Bab-ı Âli'nin Pravdası»na bağlayarak komik duruma düşeceğine, herkesin takdirle karşılayacağı bir özeleştiriyi de içeren şöyle bir çıkış yapamaz mıydı :

«Ben uzun vadede Türk ekonomisinin yararına olacağına inandığım bir yapı değişikliği programını uygulamaya çalışıyordum. Türk ekonomisini, Türk sanayiini dünya pazarlarında rekabet edebilecek ve içerde de kaliteye, fiyata daha çok dikkat ederek üretim yapacak bir yapıya kavuşturmak için gerçekçi kur, serbest faiz politikalarının zorunlu olduğunu düşünüyor; iç piyasaya değil, ihracata dönük üretimin özendirilmesini ve ithalatın kademeli olarak liberasyonunu istiyordum. Ayrıca enflasyonun denetim altında tutulması ve dış ödemeler dengesindeki iyileşmenin sürmesi için de bu politikaların vazgeçilmezliğini düşünüyor, bu politikaların çeşitli toplum kesimlerine yüklediği sıkıntılara bir süre katlanmanın daha parlak bir gelecek için gerekli olduğunu söylüyordum.

Sonuçta ne oldu? Ben nerede yanıldım? Halkımız tahmin ettiğim gibi, 12 Eylül yönetimine duyduğu saygı ve güvenin de yardımıyla, uyguladığım programın ağır yükünü sırtında taşıma fedakârlığını gösterdi. Bazı müteşebbislerimiz de ihracata yönelme esnekliğini ve becerisini göstererek çok başarılı sonuçlar aldılar. Ama sanayimizde büyük ağırlık taşımakla kalmayıp, finans kesiminde de büyük ağırlıkları bulunan bazı büyük holdinglerimiz bu yeni politikalara ayak uyduramadılar. Banka-banker kesiminde bizim hafife aldığımız sorunlar çok ciddi boyutlar kazandı, halkta yeniden geliştirmeye çalıştığımız tasarrufu bankaya-bankere yönlendirme eğilimi kırılmaya başladı. Dıştaki desteğimiz çok sağlamdı, hâlâ da öyle. Ama içerdeki desteğimizin bu saydığım nedenlerle sarsılması, bize uzun süre güvenerek her yetkiyi vermiş olan yönetimi de güç durumda bıraktı. Demin sözünü ettiğim büyük holdinglerin sürekli olarak altımızı oyma çabaları da buna eklenince göreve devam etme imkânımız kalmadı.

Buna rağmen tuttuğumuz yolun doğru olduğuna inanıyorum. Bu yolu tıkayan en büyük engel olan, yüksek gümrük duvarları arkasında, sübvansiyonlu kur ve faizle, kalitesiz üretim yaparak kolay para kazanmaya alışmış olanlara karşı mücadele kesintisiz sürdürülmeli, dışa açılma çabasına ara verilmemelidir.»

Ya Sayın Kafaoğlu? O da bir yıldan beri çok büyük hazırlıklar içinde olduğunu vurgulayıp, hemen her aklına geleni söyleyeceğine, şöyle diyemez miydi :

«Ekonomide saat kaybına tahammülü olmayan ciddi sorunlarla karşı karşıyayız. Büyük projelerden önce acil tedbirleri düşünmek zorundayız. Özellikle banka-banker sisteminde çözüm gerektiren konular için hızla önlemler düşünmek durumundayız. Ancak bu sektörün özelliğini düşünerek bu konuda önlemler belli olana dek konuşmak istemiyorum. Somut önlemler belli oldukça konuşmamız her halde çok daha doğru olacaktır. Önemli olan bu sorunları kimin nasıl bu hale getirdiği değil, sorunların doğru analiz edilmesi ve doğru çözümlerin bulunmasıdır.»

Böyle konuşabilselerdi, hem Sayın Özal, hem de Sayın Kafaoğlu kendi çizgilerinde daha tutarlı adımlar atmış olurlardı diye düşünüyorum. Acaba yanılıyor muyum?..

Türk-İş Yönetim Kurulu'nun tepkisi:

SENDİKASIZ DEMOKRASİ AMAÇLANIYOR

• Çalışma hayatına kargaşa ve güvensizlik getirilecek. • Danışma Meclisi üyeleri tarih önünde sorumludur.

DM'de çalışmaları hızlandırıcı komite kuruldu

Temel hak ve özgürlükler sonsuz sınırlanabilecek

Tekstil dışsatımında önemli kararlar

AET'nin

20.8.1982

Ecevit cezaevine kondu

21 Ağustos 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in 2 ay 27 günlük hapis cezasının 4 ay ertelenmesine ilişkin istem, Ankara İnfaz Savcılığınca reddediidi. Ecevit, dün saat 15'de Ankara kapalı cezaevine konuldu.

Bülent Ecevit, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (2) numaralı Askeri Mahkemesince Hollanda Televizyonuna demeç verdiği ve Der Spiegel'e yazı yazdığı gerekçesiyle Milli Güvenlik Konseyinin 52 numaralı kararına muhalefet etmekten 2 ay 27 gün hapis cezasına mahkum edilmişti.

Mahkumiyet kararından sonra 52 ve 65 numaralı kararlar, MGK'nin 70 sayyılı kararıyla kaldırılınca Ecevit'in avukatları «İnfazda meydana gelen tereddütlerin giderilmesi» için, cezanın çektirilmemesi istemiyle infaz savcılığına başvurmuşlardı. Avukatların bu istemi reddedilerek, Ecevit'in bu cezayı çekmesi gerektiği yolunda karar alınmıştır.

Ecevit'in savunma avukatları daha sonra cezanın infazının 4 ay ertelenmesi için infaz savcılığına dilekçe verdiler. Cezanın ertelenmesi konusundaki karar dün belli oldu. Mahkumiyet kararına ilişkin Ankara İnfaz Savcılığının tebliği Ecevit'e geçen hafta gönderildiğinden 7 günlük teslim olma süresi de dün sona erdi. Bunun üzerine Bülent Ecevit, dün infaz savcılığı yetkililerine teslim oldu.

Ecevit'in hapse girmesi konusunda savunma avukatı Şahin Mengü şu açıklamayı yaptı :

«Kapatılan CHP'nin son Genel Başkanı eski başbakan müvekkilim sayın Bülent Ecevit ağır mağduriyetine neden olunmaması için infazın ertelenmesi ile ilgili başvurumuzun reddedilmesi üzerine dün saat 15 sularında cezanın infazı için Ankara cezaevine girdi.»

Ecevit dün öğleden sonra yanında avukatları Şahin Mengü ve Orhan Tosun olmak üzere önce infaz savcılığına gitti. Burada cezanın ertelenmesi isteminin reddedildiği öğrenildi. Ecevit, gerekli işlemlerin yapılmasından sonra yanında savunma avukatları ile beraber Ankara Kapalı Cezaevine gitti.

İNFAZ SÜRESİ

Bu arada Ecevit'in hapiste ne kadar yatacağı henüz belirlenemedi. Ecevit'in 2 ay 27 günlük hapis cezası, daha önceki mahkumiyeti sırasında şartlı infazdan yararlanarak 1 ay erken çıkması nedeniyle 3 ay 27 güne yükseliyor. Ancak bu sürede daha önce açılan soruşturmalar nedeniyle gözaltı ve tutuklulukta geçen 54 gün düşülmesi ve yeniden infaz yasasından yararlandırılması durumunda Ecevit'in hapiste yatacağı süre 34 güne iniyor. Ancak konuya ilişkin karar infaz savcılığınca verilecek.

İnfaz yasası, cezaevinde iyi hali görülen mahkumun, ceza süresinin üçte bir oranında indirilmesini öngörüyor.

ANKA'nın haberine göre, Ecevit'in avukatlarının Ecevit'in tutuklulukta geçirdiği sürenin ceza süresine mahsup edilmesi amacıyla bir dilekçe verecekleri öğrenildi.

olayların ardındaki GERÇEK

DM'nin yeri?

22 Ağustos 1982

Danışma Meclisindeki görüşmeleri kamuoyu dikkatle izliyor mu? Eğer TRT bu konuda daha çok çaba gösterirse, yararlı bir iş yapmış olacaktır. Geçenlerde İspanya'da oynanan Dünya Kupası Futbol maçlarında, yalnız Türkiye değil, çoğu ülke bir kocaman stadyuma dönüşmüştü. Türkiye'nin geleceğini düzenleyecek olan temel yasanın nasıl hazırlandığını da kamuoyunun gözleriyle ve kulaklarıyla izlemesi gerekir. Gerçekte Anayasa referandumuna doğru giderken bu iletişimin sağlıklı biçimde kurulması doğru olur.

Doğru olur, çünkü Anayasa oluşturulması sonucunda beklenmedik olaylarla karşılaşılması da engellenmiş olur.

Danışma Meclisinde şimdiye dek yapılan görüşmelerin hem düzey, hem de içerik açısından doyurucu olduğunu söylemeye olanak yoktur. Danışma Meclisi'nin bugün Türkiye'de varolan demokratik bilinç düzeyinin gerisinde kaldığı ise rahatça söylenebilir.

Bu savın ilginç bir kanıtı da ortadadır. TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu bir açıklama yaparak Anayasa tasarısı ile «Sendikasız bir demokrasi» amaçlandığını belirtmiş, «İşçi haklarından ve sendika özgürlüğünden artık sözedilemeyeceği gibi, beklenen ve özlenen demokratik rejimin de işlerliğini yitireceğini» vurgulamıştır.

Danışma Meclisi eğilimlerinin ise (şimdiye dek oluşan izlenimlere göre) «Aldıkaçtı tasarısı» diye anılan taslaktan da geride olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda toplumsal güç dengelerinden oldukça uzak bir mantık içinde yeni Anayasa süreci ilerlemektedir.

TÜRK-İŞ, ülkemizdeki iki büyük işçi konfederasyonundan birisidir. DİSK yöneticileri yargılandığı için işçilerin bu kesiminin suskunluk için de bulunmaları doğal sayılıyor.

TÜRK-İŞ, işçi kesiminde daha tutucu sayılan kanadı temsil etmektedir. Danışma Meclisinde görüşülen tasarıya karşı TÜRK-İŞ'in tepkisi bu bakımdan özel bir anlam taşıyor.

Gerçekçi bir Anayasa ancak bu anlamı değerlendirebilen bir yaklaşımla meydana çıkabilir. Danışma Meclisi'nde (ne yazık ki) bu denge anlayışı şimdilik görülmüyor.

olayların ardındaki GERÇEK

Basına ceza mı?

23 Ağustos 1982

Danışma Meclisinde basın özgürlüğüne ilişkin maddeler Komisyon'a geri verildi. Tartışmaya gerek yoktur ki, Aldıkaçtı tasarısının basın ile ilgili maddeleri basın özgürlüğü ile bağdaşamaz. Hangi ölçüyü kullanırsanız kullanın, demokratik olması istenen bir rejimde yeni tasarının basın konusundaki görüşlerini onaylayamazsınız.

Bu konuya çeşitli biçimlerde daha önce değinildiği için tasarıdaki yanlışları ve yanılgıları yinelemeye gerek yoktur. 2. Dünya Savaşından sonra girilen çok partili rejimle 30 yılda adım adım sağlanmış bulunan basın özgürlüklerini bir kalemde silerek «huzurlu» bir topluma kavuşacağımızı sanıyorsak aldanıyoruz.

Ancak ortada soru işareti de bulunmaktadır :

Acaba yeni Anayasayla basın kesimine neden ambargo konmaktadır? Terör ve anarşi ortamında sürüklenen Türkiye'de büyük gazeteler terör ile anarşiyi desteklemiş midir?

Türk basını terör ve anarşinin karşısında doğal yerini kesinlikle saptamıştır. Hiç kimse bu konuda basınımızın kötü bir sınav verdiğini söyleyemez. Bu durumda basına konmak istenen ambargoların gerekçesi kalmıyor. Üyesi bulunduğumuz Batı dünyasında Aldıkaçtı tasarısıyla özlenen biçimde basın yoktur. Herkesin bildiği gerçek şudur ki, basın özgürlüğünün bulunmadığı yerde, demokrasi sözkonusu olamaz.

Türkiye'nin çok partili geçmişinde basınla uğraşmayı marifet sayan iktidarların defterlerini iyi kapatmadıkları bilinmektedir. İktidarlar gider, basın kalır.

Sayın Orhan Aldıkaçtı'nın basın özgürlüğüne düşmanlığının nereden kaynaklandığını İstanbul'da yayınlanan bir gazetenin üst düzey yöneticisidir. Bu konumu olayı daha ilginç bir noktaya getirmektedir.

Türkiye'de basın özgürlüğe layıktır ve gereğinde, haklı davasını dayanışma içinde savunacak sağ duyuya da sahiptir.

Güçlü devlet?

İlhan SELÇUK — 24 Ağustos 1982

Yaşadığımız günlerin doruklarda esen rüzgârı «güçlü devlet» özlemini saçıp savuruyor ve bu felsefe Anayasa tasarısının hamurunu yoğuruyor.

Masallardaki ünlü «Tuba» ağacı gibi dünya anayasal tarihini tersine çevirdik.

Oysa insanlık; devlet gücünü sınırlamak, denetlemek, kişinin haklarını ve yönetime katılımını gerçekleştirmek için Anayasayı icat etmiştir. 18. ve 19. yüyılların Batı dünyasında yürürlüğe giren bu özlem, şimdi dalga dalga bütün dünyayı sarıyor.

Peki, bizim «güçlü devlet» isteğimiz nereden kaynaklanıyor?

Çünkü varsayımlar üstüne şatolar kurmak istiyoruz. Güçlü devlet kavramıyla «güçlü iktidar» kavramını birbirine karıştırıyoruz. Sanıyoruz ki, devlet gücü el değiştirmez; oysa devletin gücü el değiştirdi mi hiç istenmeyen yöneiişlere doğru direksiyon çevrilir de şaşıp kalırız.

Gerçekte «güçlü devlet» özleminin Türkiye'de özgül bir dayanağı da yok değil. Toplum yıllar boyunca terör ve anarşinin kanlı batağında öylesine çırpındı ki, «otorite» aranışı bireyleri kapsadı. Kimbilir? Belki de terör ve anarşi, toplumun boynunu bükmesi ve kişilerin yılgınlaşması için özellikle pompalandı. «Pompacıbaşı» kafasındaki plana göre terör ve anarşi örgütlerini birbirine kışkırtıp, çatıştırıyordu.

Bir ülkede iç savaşa doğru tırmanma eğilimleri gösterebilecek ölçüde terör ve anarşiyi pompalayabilmek için varolan çelişkilerden yararlanılır.

Nasıl çelişkilerden?

1) Soy, 2) Mezhep, 3) Sınıf çelişkilerini keskinleştirmek, devletin içinde çatışmaların yatırımı sayılır. Türkiye'de çok uzun süre bu iş yapıldı. Dar ve kısır milliyetçilik kavramı kökü dışarda kapitalizmle birlikte gündeme girer. Anadolu'da ekonomik kalkınmanın yöntemini dışa bağımlı kapitalizme oturtan kafa, bu kuralı kuşkusuz biliyordu. Kapitalizmin eşitsiz ve adaletsiz gelişmesinin Doğu Anadolu'da bölücülüğü ve ayrılıkçılığı körükleyeceğini hesaplamak zor değildi.

Pompacıbaşı'nın bildiği başka gerçekler de vardı. Atatürk'ün hilafeti ve saltanatı kaldırarak, laikliği devlet düzeni yapması, Anado'ludaki tarihsle mezhep kavgalarını ve çelişkilerini geriye itmişti. Alevi ve Sünni kavgalarını tarihin derinliklerine gömüyorduk. Eğer Öğretim Birliği Yasası (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) çok partili rejimden sonra kâğıt üzerinde kalmasaydı; din, siyasal içerikli eylem niteliği kazanmasaydı; terör ve anarşinin üstüne oturduğu çelişkilerden birisi daha yok olacaktı.

Ya sınıf çelişkisi?

Anayasamız «hiçbir sınıf bir başka sınıf üzerine dikta kuramaz» diye yazar. Ama dışa bağımlı çarpık kapitalizmin otuz yıl pompalanması, sınıflar arasındaki çelişkiyi derinleştirdi. Kentleşme sürecinde gecekondulaşan toplumda lüks apartmanlar yükseldi. Servet-sefalet çelişkisini «pompacıbaşı» terör ve anarşiyi üretmek ve türetmek için kolaylıkla kullandı.

Eğer bu elverişli ortam yaratılmasaydı, Türkiye oyuna getirilemezdi.

«Güçlü devlet» istiyorsak, toplum yaşamındaki çelişkileri sıfıra indirgeme yolunda çağdaş bir düzene doğru yürümemiz gerekiyor. Çelişkileri daha da derinleştirecek her önlem geleceğe doğru güvensizlik yatırımıdır.

Çağımızda «güçlü devlet» derin çelişkilerle yapılmış toprak üstünde temellenemiyor. İnsanımızı özgürlük ve sosyal adalet savaşımına zorlamaktan kaçınırsak, sağlıklı devlet yapısı için en doğru yolu tutmuş oluruz.

Güç iş

Nadir NADİ — 26 Ağustos 1982

Aldıkaçtı Anayasası derken, sanırım biraz haksızlık ediyoruz. Kim hazırladı bu taslağı? Tek başına sayın Aldıkaçtı mı? Milli Güvenlik Konseyi'nin kararı ile 160 kişilik bir Danışma Meclisi kurulması kararlaştırıldı. Üyelerin bir bölümünü doğrudan MGK ataya-

cak, geri kalanını da valilerin önerdiği üçer aday arasından biri olmak üzere yine MGK seçecekti. Öyle oldu. Meclis'te görev almak isteyen binlerce yurttaşın gelmişi geçmişi ince elenip sık dokunduktan sonra nihayet bunlardan Danışma Meclisi dediğimiz 160 kişilik kurul meydana geldi. Anayasa Komisyonu bu kurulun özgür istenciyle seçildi. İyi mi oldu, kötü mü? Komisyon çalışmaları kamuya açık tutulmadığı için, sekiz aylık ağır aksak sürdürülen çalışmalar sonunda DM'ye sunulan taslağa baktığımız zaman yöntemin hiç de parlak olmadığı görüldü. Taslağı kamuoyu şiddetle yadırgamıştı. Danışma Meclisi'nin çoğunluğu, hatta komisyon üyelerinin bir bölümü de önerilen maddelere, hiç değilse önemli bir bölümüne karşı çıkıyordu. Kişi hak ve özgürlükleri zedelenmiş, basın özgürlüğü kuşa çevrilmiş, sendikal haklar, çalışanlar açısından alabildiğine budanmış. Türk ulusunun yüzelli yıldır özlemini çektiği ve Atatürk devrimleri ile bir ara kavuşur gibi olduğu çağdaş uygarlık düzeyinden yüzgeri edilmişti.

Taslak üzerindeki görüşmelerde yerinde eleştiriler dinledik. Kimi sayın üyeler böyle bir Anayasa'nın ulusumuza hayır getirmeyeceğini, halkımızı huzura kavuşturmayacağını, kimi maddeleri değiştirmekle de bir yarar sağlanamayacağını DM kürsüsünden açık açık söylediler.

Fakat o ne? Tümü oya konduğu zaman bir karşı oyla taslak hemen de oybirliği ile onaylanmasın mı? Aleyhyte konuşanlardan bir kaçı oylamaya katılmamış, iki kişi de bağırsakları bozulduğu için gelemediklerini, yoksa tasarıyı benimsediklerini Başkanlığa ilettikleri yazı ile açıklamak gereğini duymuşlardı. Taslağı ya da tasarıyı bir yana bırakın, demokrasiye geçiş ortamı açısından durum hazindir, düşündürücüdür. Komisyon başkanı olmak niteliği ile taslağı savunmak durumunda bulunan sayın Aldıkaçtı'yı burada suçlamak şimdi haksızlık sayılmaz mı?

Onun kaleme aldığı yarı Osmanlıca, yarı Öztürkçe metni bile fazla «ileri» bulan kimi üyeler, maddelerdeki bütün özgürlük sözcüklerini kaldırarak, Namık Kemal ve Atatürk öyle derdi diye yerine «hürriyet»i getirmediler mi? Dil devrimini (başlatan değil) hızlandıran Atatürk'ün yaşadığı yıllarda güzelim «özgürlük» sözcüğü henüz dilimize katılmamıştı. Ama «ulus» sözcüğünü bulan da, kullanan da Atatürk'tür. Özgürlüğe kızan sayın Atatürk hayranları, tasarıdaki tüm «millet» sözcüklerini de «ulus»a çevirmeyi neden düşünmezler acaba?

Namık Kemal'e gelince, 1876 yılında :

Ah ne efsunkâr imişsin ey didar-ı hürriyet
Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten

dizeleri ile çağının aydınlarını mesteden üstad, aradan bir yıl geçince 1877'de, ilk Anayasamız rafa kaldırılmakla «hürriyet» aşkını ölümüne dek sineye çekmek zorunda kalmamış mıydı?

★

Danışma Meclisi sayın üyelerinin iş zor. Bunlar seçimle değil, bir tür atama ile göreve başlamışlardır. Bu bakımdan ortaya koyacakları Anayasa tasarısı bir ölçüde MGK'nın görüşü izlenimini bırakacaktır kamuoyunda. Oysa sayın MGK generalleri, Danışma Meclisi'ni kendilerine değil, Türk ulusunun isteklerine uygun, hiç bir şahsa, zümreye ya da sınıfa ayrıcalık tanımayan çağdaş bir Anayasa hazırlamaları umuduyla görevlendirmiştir.

Bu nokta unutulmaya...

İsrail'in FKÖ'ye hizmeti

Ergun BALCI — 26 Ağustos 1982

İsrail devletinin kurulmasına tarihte en büyük hizmeti yapanlardan biri kimdir bilir misiniz? Adolf Hitler...

Nazi diktatörü, Yahudilere karşı işlediği insanlık dışı suçlarla, Yahudilerde yeni bir ulusal bilincin doğmasına ve devlet kurma görüşünün kök salmasına yolaçıyordu. Siyonizme her zaman şiddetle karşı çıkmış olan ünlü yazar İsaac Deutscher, «Tarihin trajik bir rastlantısı olarak, Yahudi milliyetçiliği Auschwitz ve Dachau Kamplarında parladı» der.

19. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'nın sosyo-ekonomik koşullar sonucu doğan Siyonizm, Avrupa dışında Yahudi devleti kurulması görüşü) başlarda ne Batı, ne de Doğu Avrupa Yahudileri arasında fazla revaç bulmamıştı.

Siyonistler, ideolojilerine dinsel ve mistik bir hava vererek, İsrail devletinin, Yahudilerin iki bin yıldır besledikleri «geri dönüş» özleminin bir sonucu olduğunu ileri sürerler. Oysa, tarihsel gerçek şudur ki, Avrupa'da Siyonist akım ancak Almanya'da Nasyonal Sosyalizmin iktidara gelmesi ile yayılmaya başlamış ve Filistin'e Yahudi göçleri hızla artmıştır. Ne ilginç rastlantıdır ki, Nasyonal Sosyalizm bir yandan Yahudilere karşı soykırımına girişirken, öte yandan Siyonizme yardım ediyordu.

Siyonizmin «Yahudi sorununun» ancak bir Yahudi devletinin kurulması ile çözümlenebileceği ve Yahudilerin asimilasyonuna olanak bulunmadığı yolundaki görüşüne, Nasyonal Sosyalizmin vahşetinden sonra artık kimse karşı çıkmaya cesaret edemiyordu. Siyonizm, 19. yüzyılın sonlarına doğru bunalıma sürüklenen, 20. yüzyılın ilk yarısında bu bunalımı daha da büyüyen Batı kapitalizminin ürünü olan anti-semitizme karşı tepki olarak doğmuş, ama gelişip gürbüzleşebilmek için anti-semitizmin yardımına gereksinme duymuştur. Nazi diktatörü Hitler, bu anlamda Siyonizme en büyük yardımda bulunmuştur.

İşte Nasyonal Sosyalizm vahşetinin Siyonizme yaptığı yardımın bir benzerini bugün İsrail, Lübnan'da gerçekleştirdiği soykırımla FKÖ ve Filistin milliyetçiliğine yapmıştır.

Televizyon ekranlarından, Filistinli gerillaların Beyrut'tan ayrılmalarını hep birlikte izledik. Annesi ya da eşi ile ağlayarak kucaklaşan, birkaç aylık bebeğini kollarına alıp onu son bir kez öpen ve parmakları ile «V» işareti yapan bu genç adamların, İsrail'in dünyada yaratmak istediği «terörist» imajı ile bir ilgisi bulunmadığını herkes gördü. Tüm dünya, günlerdir TV ekranlarında, acımasız bombardımanlarla yerle bir edilmiş bir kenti, bu kentin çaresizlik içinde ağlayan insanlarını ve «V» işareti yaparak toprakları için sonuna dek mücadele edeceklerini belirten genç adamları seyrediyor.

Evet, İsrail, Lübnan'da kısa vadede güttüğü amaçlara ulaşmış, binlerce Filistinli gerillayı öldürmüş, binlercesini tutuklamış, geri kalanlarını da ülkeden kovmuştur.

Ama bu arada da Filistin milliyetçiliğini kamçılamış ve FKÖ için dünya çapında propaganda yapmıştır.

Beyrut'un boşaltılmasını TV ekranlarında seyreden İsrail yetkilileri, acaba olayın bu yönünü düşünmüşler midir dersiniz?

Beyrut, öksüz bir çocuk gibi

Cengiz ÇANDAR — 28 Ağustos 1982

Filistin Kurtuluş Örgütü sözcüsü Mahmut Labadi, savaştan önce bürosunun bulunduğu binanın giriş katında, apartman girişine yerleştirilen birkaç koltuktan birine oturmuş, ziyaretçilerini orada kabul ediyor. Bir zamanlar, iki buçuk ay önce aynı binanın üçüncü katında çalışırdı. Şimdi binanın camı çerçevesi inmiş, zaten FKÖ merkezlerinin bulunduğu Fakhani semtinde savaştan etkilenmemiş tek bir bina dahi görebilmek mümkün değil. Labadi'ninki şanslı binalardan. Sadece üst katları yıkılmış. Hemen bitişiğinde, Abu İyad'ın bürosunun bulunduğu bina yerden 10 metre yüksekliğinde bir taş yığını. Bu binanın 1,5 tonluk bir uçak bombasıyla yıkıldığı gün Beyrut'taydık. Bu bakımdan bizim için yeni bir görüntü değil. Ama tam karşıdaki 10'ar katlı iki dev binanın yerinde yeller esiyor. Bu binalar ve benzerleri bizim Beyrut'ta bulunmadığımız 12 Ağustos tarihli şiddetli bombardımandan nasibini almışlar.

FKÖ Enformasyon Merkezi'nin, yani Mahmut Labadi'nin bürosunun bulunduğu binanın önü bir sergi gibi. İsraillilerin Fakhani'ye attığı her türlü bomba kaldırıma dizilmiş, teşhir ediliyor.

Binanın girişinde kum çuvallarıyla oluşturulan siperin ardında, Mahmut Labadi'nin açık hava bürosunda kendisiyle sohbet ediyoruz :

«Birkaç gün sonra ayrılıyorum» diyor. «Dört ya da beş gün sonra.»

— Nereye?

«Önce Suriye'ye. Bir hafta kadar sonra da Tunus'a..»

Biri atılıyor : «Niçin deniz yoluyla doğrudan Tunus'a gitmiyorsunuz?»

Labadi, «Deniz yolculuğuna alışık değilim. Beni deniz tutuyor,» diye takılıyor.

Mahmut Labadi'nin kulağına eğilip Abu Ammar'ı (Yaser Arafat'ı) soruyoruz.

«Vallahi belli değil. Ne zaman çıkacak, nasıl çıkacak ve nereye gidecek, belli değil. Son saniyeye kadar da belli olmayacak galiba.»

Arafat'ın ne zaman gideceği konusunda olmasa bile, nereye gideceği konusunda iki söylenti var :

— Önce Suriye'ye gidecek ve orada FKÖ'nün diğer liderleriyle hareketin geleceği konusunda görüşmeler yaptıktan sonra Tunus'a gidecek.

— Suriye'ye hiç uğramayacak. Doğrudan Tunus'a gidecek.

Bir başka ihtimal de önce Kıbrıs'a geçmesi, oradan Tunus'a hareket etmesi.

En önemli konu, Arafat'ın Lübnan'dan ya da daha doğru bir deyimle Batı Beyrut'tan nasıl ayrılacağı..

Kenti terkeden savaşçı gruplarının birinin arasına sızarak gizlice mi çıkacak, yoksa bir devlet başkanı gibi büyük bir törenle mi Batı Beyrut'u terk edecek?

Mahmut Labadi, bu ikinci olasılık üzerinde tartışmaların sürdüğünü söyledi. FKÖ lideri, eğer ABD, Fransız ve İsrail güvenceleri (bu sonuncusu tabii ABD kanalıyla) alınırsa

yani güvenliği garanti edilir ve kendisi bundan emin olursa resmi bir törenle Batı Beyrut'tan ayrılmaktan yana.

Batı Beyrut'a bir buçuk aylık bir aradan sonra yeniden ayak bastığımız perşembe günü öğleden sonradan bu satırların yazıldığı ana kadar kent sürekli makinalı tüfek, roket ve hatta zaman zaman havan sesleriyle sarsılıyor. Bu kez, bu mermilerin hedefi düşman mevzileri değil. Geride kalan Filistinliler ve Lübnanlılar, şerefli ve kahramanca bir direnişten sonra kenti terkeden kardeşlerine veda ediyorlar.

Her sabah saat 7'de Fakhani'de toplanıyor, birer birer kentten ayrılmakta olan birlikler uğurlanıyor.

Bir ara Filistinlilerin varlığından bıkmış gibi gözüken Batı Beyrut halkı, Filistin kuvvetlerinin ayrılmaya başlamasıyla tarifsiz bir sevecenlikle Filistin mukavemetini bağrına basmış Lübnanlılar öksüz, yetim kalmış çocuklar gibi üzgün ve buruk...

İki aylık savaş ve acımasız kuşatmada sıkıntılara ortak göğüs germek ve aynı kaderi paylaşmak, Filistinlilerle Batı Beyrut halkını et ve tırnak gibi birbirine kenetlemiş. Batı Beyrutluların FKÖ kuvvetlerinin kenti terketmekte olduğuna inanmak istemez bir halleri var...

Lübnanlı tanınmış rejisör Jean Şamun, önceki gece bizim bulunmadığımız günlerde Batı Beyrut'ta yaşanan olayları anlatıyordu. İsraillilerin kente girmek için nasıl hücum üzerine hücum tazelediklerini ve Filistin kuvvetlerinin her hücumu nasıl geri püskürttüğünü heyecanla anlatıyordu.

— Desene Filistinliler başları dik çıkıyorlar...

— Ne diyorsun sen, kahramanlar gidiyor, kahramanlar çıkıyor. Herkes hüngür hüngür ağlıyordu ilk gruplar giderken. Çünkü kahramanlar gidiyor, bizleri yetim bırakıyorlar diye. Bu bir yenilginin çıkışı değil. Bir mevzi değiştirme. Askeri anlamda bir geri çekiliş. Ellerinde silahları, halkın çılgınca tezahüratı arasında gidiyorlar.

Bir buçuk aylık bir aradan sonra geçirilen çileli günlerin içimizi sardığı garip bir özlemle geri döndüğümüz Batı Beyrut'u yaralarını sararken bulduk. Şehir bir yandan Filistinlileri uğurluyor, bir yandan Beşir Cemayel'in Cumhurbaşkanlığı altında oluşacak yeni bir Lübnan fikrine alışmaya, bunu içine sindirmeye çalışıyor.

Bıraktığımız Beyrut ile bulduğumuz Beyrut arasında temel fark, kentteki tahribatın birkaç misli daha artmış olması. Fakhani, Mazraa bulvarı, müze ve çevresi, Ravşa tanınacak halde değil. Bizim bulunduğumuz günlerde birkaç top mermisinin dışında isabet almamış olan Hamra, Sanayai, Kantari gibi kentin en güvenlikli keşimlerinde bile gözle görülür bir tahribat var. Çok dostumuz, «Oo, senin burada bulunduğun günler, 1, 4 ve 12 Ağustos günlerindeki bombardımanların yanında çok rahat, neşeli günler kalırdı. 11 saat aralıksız hava saldırısı, 180 dalış ne demek düşünebiliyor musun?» diyorlar.

Kent tam anlamıyla, her bakımdan yaralarını sarmakla meşgul.

Bir de Filistinlileri uğurlamakla. Bu uğurlama törenleri ve dolayısıyla yeri göğü kaplayan veda atışları daha birkaç gün sürecek...

Latin Amerika modeli?

İlhan SELÇUK — 29 Ağustos 1982

DPT İktisadi Planlama Dairesi eski Başkanı Dr. Oktar Türel'in 14 - 15 ağustos 1982 günlerinde Cumhuriyet'te bir yazısı yayınlandı. Dr. Türel, «Az ileri, çok geri — Latin Amerika Ekonomileri» başlıklı yazısına şöyle başlıyor :

«— Bu yazının malzemesi, dünya sermaye ve para piyasalarının dergisi Euromoney'in 1980 - 1982 yılı sayılarından derlenen biri «collage». Alıntılar, Latin Amerika ve özellikle Arjantin'e ilişkin olanlardır. Niye Latin Amerika ve Arjantin derseniz, bu ülkelerin deneylerini belirli zaman farkıyla yaşayacağımıza inandığımdan değil; toplumbilimleriyle uğraşanlara benzemenin nedensellik anlamına gelmediği ilk ağızda öğretilir. Latin Amerika ülkelerinin ayak izlerini sürmenin kaderimiz olduğunu söylemiyorum.»

Ancak Latin Amerika'nın bir «laboratuvar» olduğunu ve «çekiciliğini» de vurgulayan Dr. Oktar Türel'in birinci günkü yazısında başlık şu :

«— Latin Amerika'da IMF güdümü ekonomileri kurtaramadı. Peru 25 yılının 18'ini, Şili 23 yılının 10'unu, Uruguay 17 yılının 10'unu, Arjantin 20 yılının 9'unu Uluslararası Para Fonu anlaşmalarıyla yaşadılar.»

Uluslararası kapitalizmin organı Euromoney'den derlemelerle belkemiği oluşan yazıda ortaya çıkan tablo çarpıcıdır : Latin Amerika deneyimleri bataktadır.

Batağa şimdi Meksika da saplandı.

★

Dr. Oktar Türel'in yazısından neden söz

açıyorum. Çünkü Türel, «Özal Ekonomisi»ne sağlıklı «teşhis» koyan uzmanlardandır. Bu nokta çok önemlidir. Ülkemizdeki çoğu ekonomist egemen güçlerin «iradesi» altında ezilerek, «Özal Ekonomisi»ni kendi içinde tutarlı bir çıkış yolu olarak görmüştür. Babıâli basınının bu alanda etkin rolü olmuştur. İki vurgulama ile bu rolü belirteyim, 3 ocak 1981'de Günaydın'da yayınlanan yazısında emekli Büyükelçi Nuri Eren, Turgut Özal'ın Şili'yi kendisine örnek seçtiğini söyleyerek «makalesini» şöyle bitiriyordu :

«— Şili'nin ekonomik tecrübesi ile Türkiye'nin bugünkü ekonomik durumu arasında bir ikizlik vardır. Özal, Türk ekonomisini Şili'nin tecrübe ettiği başarılı yola sokmuştur. (...) Türkiye de Şili gibi selamete kavuşacaktır.»

1981 ocak ayının son haftasında Tercüman gazetesi başyazısında şunları vurguluyordu :

«— 12 Eylül sonrası devralınan ekonominin sembolü Turgut Özal'dır. Bugünkü statüsünü, yetki ve sorumluluk doruğuna tırmanışını bileğinin ve kafasının hakkıyla yılların tecrübelerinden süzülerek kazanmıştır. (...) Verimli olduğunu, başardığını rakamlar ortaya koymaktadır. Bütün bunların ardında 24 Ocak kararları bulunmaktadır. (...) Nitekim 24 Ocak kararlarının aynı 1976'dan beri Arjantin'de de uygulanmaktadır. Tıpkı Turgut Özal gibi tek başına sorumluluğu sırtına alıp götüren Martinez de Hoz tarafından 5 yıldır uygulanmaktadır.»

O günden bu yana ne Martinez de Hoz kaldı ortada! Ne de Turgut Özal... Üstüne üslük Arjantin'in Falkland serüveni IMF modeline tuz biber serpti. Zaten Falkland seferine çıkmadan önce Arjantin'de kişi başına ulusal gelir 1974'dekinin de gerisine düşmüştü.

★

Yine Dr. Türel'in «Ekonomik Yaklaşım» dergisinin 1981'de yayınlanan 6'ncı sayısındaki incelemesinden şu alıntıyı yapmak gereğini duyuyorum :

«— 1981'de Türkiye ekonomisinin üretim tablosu, 1977'dekinin bir kopyası gibidir. Dört yıllık «cevelân» sonucunda başlangıç noktasına dönülmüştür. Şu temel farklarla : Reel ücretler 1977'dekinin yüzde 43 gerisindedir. İşsizlik oranı 1977'de yüzde 13,6'dan 1981'de yüzde 16.6'ya çıkmıştır. Ve 1977 sonunda dış âleme 10,3 milyar dolar (ana para) borçlu olan Türkiye, 1980 sonunda 17,8 milyar dolar (1981 sonunda yaklaşık 20 milyar dolar) borçludur. 1980 fiyatlarıyla dış borç yükünün ulusal gelire oranı 1977'de yüzde 18,7 idi. 1980'de yüzde 30.3'tür.»

1982'nin sekizinci ayını doldurduk; bu yıl ekonomide olan-bitenleri biliyorsunuz.

★

Peki, ne yapalım?..

Önce şu Latin Amerika modelinin çıkmaz olduğunu saptayalım; gerisini sonra konuşuruz.

Evren: Dış güçlerle işbirliği yapanlar, Anayasaya «Hayır» kampanyası açtı

FATİH GÜLLAPOĞLU Hakkı MERDİVENCİ
30 Ağustos 1982

Devlet Başkanı Kenan Evren, Afyon Cumhuriyet Alanında halka hitaben yaptığı konuşmada, «Biz kendi yapımıza, özelliklerimize ve şartlarımıza uygun ve stratejik konumumuzu düşünerek bir Anayasa yapmak zorundayız» dedi ve şöyle konuştu : «Batılı Anayasalara uymak zorunda değiliz. Batı'dan bunu alalım diyenlere şunu söylüyorum : Türk ailesinin bir geleneği vardır. 18 yaşından sonra Türk, kız çocuğunu sokağa bırakmaz, erkek çocuğunu da bırakmaz ya. Ama, onlar 18 yaşına geldikten sonra ister kız olsun, ister erkek olsun, evi terk eder. Bir ev tutar, ne yaparsa yapar, kimse karışmaz. Başka bir erkekle mi yaşıyor, ne yapıyor, ne gibi işler çeviriyor, kimse karışmaz. Onlar öyle yapıyor diye, biz de mi aynı usulü uygulayalım? Batı böyle yapıyor diye biz de mi öyle yapalım.» Devlet Başkanı, «Biz hiçbir zaman, hiçbir yerde (yeni Anayasa 1961 Anayasası'ndan daha fazla özgürlükler getirecek) demedik. 1961 Anayasası bize bol geldi, 12 Eylül'e bu bolluk içinde oynaya oynaya geldik» diye konuştu.

Orgeneral Evren, «Dış güçlerle işbirliği içinde olanların yeni hazırlanmakta olan Anayasanın kabul edilmemesi için bir kampanya içerisine girdiklerini» belirtti ve «Normal demokratik nizama geçme zamanı yaklaştıkça, eski dönemin hasretini çekenler, vatan hainleri, yönetimi kötülemek için faaliyette bulunuyorlar» dedi. Ermeni saldırılarına da değinen Evren, «Bundan sonra Türk devleti, Türk milleti, gerekli mukabil tedbirleri almakta kendisini serbest görecektir. Bizim sabrımızı taşırmasınlar» biçiminde konuştu.

Devlet Başkanı, MGK üyeleri ve Başbakan Ulusu, Büyük Taaruzun başlangıcının 60. yıldönümü törenleri için Afyon'a geldiler. Askeri

Kanada askeri ataşemiz albay Atilla Altıkat şehit edildi

Ermeni terörüne bir kurban daha

Cinayeti "Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları,, üstlendi

Evren: Katliamlar Türkiye Cumhuriyeti ve milletine karşı savaş halini aldı

Genel sağlık sigortası tasarıdan çıkarıldı

Halk, FKÖ'nün kentten ayrılışına inanmak istemiyor

28.8.1982

bir uçakla havaalanına inen Evren ve beraberindekileri Afyon Valisi Ercan Belen, Afyon, Kütahya, Eskişehir İlleri Sıkıyönetim Komutanı Hava Korgeneral Yusuf Özer, Belediye Başkanı Nuri Demirayak ve Yurtiçi Batı Bölge Komutanı Tümgeneral Mahmut Buğoşlu ile Zafer Haftası'nı izlemek üzere gelen yüksek rütbeli subaylar karşıladı. Valilikte verilen brifingi izleyen Evren, daha sonra Belediye binası balkonundan halka seslendi.

Evren, konuşmasının ilk bölümünde Büyük Taarruz'un hangi koşullarda başlatıldığını ve Kurtuluş Savaşı'nın ne büyük güçlükler içinde kazanıldığını anlattı. Devlet Başkanı, «Tarihin o sayfalarını çok iyi tetkik etmek gereğini özellikle gençlerimize hatırlatmak istiyorum» dedi.

Devlet Başkanı Evren, şöyle konuştu :

«Bunca fedakârlığa katlanan bir millet, elbette esir edilemezdi. Tarih sayfaları Türk milletinin bugüne dek esir olduğunu yazmamıştır, bundan sonra da yazmayacaktır.

Böyle üstün vasıfları olan milletleri yıkmak imkânsız olduğundandır ki, bugün bu gibi milletleri yıkmak isteyen dış güçler, bu vasıfları yok etmek için her türlü faaliyet içerisinde bulunmaktadırlar. Zamanımızda tatbik edilen strateji budur. Bunun da yolu, uzun vadeli olmakla birlikte, genç nesilleri ele geçirmek ve onları bu vasıflardan yoksun bırakmaktır. 12 Eylül'den evvel oynanan oyun bu değil miydi?

Dumlupınar, Sakarya edebiyatını bırak diyorlardı. Alay ediyorlardı. Biz böyle 12 Eylül'e gelmedik mi? Geniş tarihi ve kültürü ile iftihar edecek iken, başka ülkelerin tarih ve kültürüne uyan, bu ülkelerin bayrağını utanmadan ellerinde taşıyanlar çıkmadı mı?

Şimdi bu kişiler, mahkemelerde utanmadan bunları inkâr etmiyorlar mı?

■ KOMÜNİZMİN KÖLESİ OLANLAR...

Normal demokratik nizama geçme zamanı yaklaştıkça, eski dönemin hasretini çekenler, komünizmin kölesi olanlar, yakalanamayan anarşist ve teröristler, aramızda dolaşan vatan haini ve millet düşmanları ve vatansızlar, bu yönetimi kötülemek için bazen sinsice, bazen de açıkça faaliyette bulunuyorlar. Asılsız ve yalan haber yayıyorlar.

Hepimizin çok iyi bildiği gibi, 12 Eylül Harekâtından hemen sonra, bu yönetimin karşısında olanlar, memleketi bölmek, parçalamak ve yıkmak isteyenler, menfaatleri için memleketi satmaktan bile çekinmeyenler, 12 Eylül'den sonra bir müddet bu faaliyetlerini devam ettirdiler. Bunda muvaffak olamayacaklarını, mütemadiyen yakalandıklarını görünce, dış ülkelere kaçtılar. Yurtta kalanlar da, dış güçlerle birlikte memleket aleyhinde faaliyet göstermekten çekinmediler. Dış güçler vasıtasıyla çeşitli bahanelerle Türkiye'ye baskı yapmayı denediler. Bunların başında «Türkiye'de işkence yapılıyor, insan hakları çiğneniyor» iddiaları yer alıyordu.

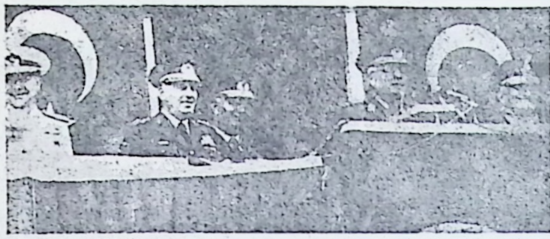
Şimdi buradan seslenmek istiyorum. Son zamanlarda Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde çalışan yabancı işçilere ve özellikle Türk işçilerine karşı işlenen insanlık dışı muameleleri görmüyorlar mı? Evleri yakılan, kafası yere vurula vurula öldürülen işçilere yapılanlar insan haklarına uygun mudur?»

30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 60. yılını kutluyoruz

"Yapımıza ve stratejik konumumuza uygun bir Anayasa yapmak zorundayız. 61 Anayasası bize bol geldi,,

"Biz, hiçbir zaman, hiçbir yerde, yeni Anayasa 1961 Anayasasından daha fazla özgürlük getirecek demedik,,

Evren: Dış güçlerle işbirliği yapanlar Anayasaya "hayır,, kampanyası açtı

Fatih GÜLLAPOĞLU — Hakkı MERDİVENCİ bildiriyor

Evren'le Afyon'da
Fatih Güllapoğlu'nun notları 11. sayfada

Tüm yurtta ve KTFD'de törenler

Hastanede yangın: 8 hasta öldü

30.8.1982

ANAYASA VE DIŞ GÜÇLER...

Devlet Başkanının konuşmasının burasında alana toplanan Afyonlular, bir ağızdan «Hayır!» diye bağırdılar.

Evren konuşmasını şöyle sürdürdü :

«Dış güçlerle işbirliği içinde olanlar, Türkiye'ye yapılan dış yardımın kesilmesi için çok çaba sarfettiler. Bununla Türkiye'yi yıkamayacaklarını anlayınca, yeni hazırlanmakta olan Anayasanın kabul edilmemesi için bir kampanya içersine girdiler.»

KOMÜNİST RADYO VE BARIŞ DERNEĞİ...

Evren, «Dış güçlerle işbirliği yaparak» Türkiye'ye yapılan dış yardımın kesilmesi için çalışanlardan söz ederken «iki komünist radyo»-nun yayınlarına değindi ve örnekler verdi :

«Bu istasyonun hergün kustuğu zehirlerden bir kaçını sizlere okumak istiyorum : Bunları iyi dinleyin vatandaşlarım, bakın neler söylüyorlar. Bu radyolardan birisi, Türkiye Komünist Partisinin Sesi Radyosu bir yayınında şöyle diyor : (Türkiye Komünist Partisi tüm halkımıza sesleniyor, şimdi durum emekçi yığınlar için eskisinden çok daha ağırdır. Emekçi yığınların savaşabileceği engeller şimdi daha çok artmıştır) arttı tabii. (Bu yığınların şimdi çok büyük bir özveriye) yani fedakârlığa demek istiyor. Belki anlamayanlar olur özveriyi (çok büyük bir fedakârlığı daha güçlü bir örgütlenmeyi gerektiriyor. Bu sarp savaşın yürütülmesinde her adım için güç toplamak, eskisinden 100 kat daha güçlü bir enerji ile düşmanın en zayıf yanlarına tüm güçlerle saldırmak) düşman dediği bizler. Vatandaşlarım onların karşısında biz düşman olduk. (Böylece onun karşı saldırılarını püskürtmek savaşın içinde çelikleşmek büyük bir özveriyi göze alarak yenmeyi öğrenmek gerekiyor) yani yenilgiyi öğrenmeden yenemezsin diyor.»

Bütün direktifler, bu Bizim Radyo ve TKP'-nin Sesi Radyosu'nun direktifleri, Türkiye içerisindeki Türkiye Komünist Partisi'nin elemanlarına ulaştırılmaktadır.

Başka birgün bu radyolardan birinin yayınında şöyle deniliyor :

(Türkiye Barış Komitesi davası sürüyor. İstanbul'da devam eden bir dava var. Yurdumuzun önde gelen bilim, sanat ve politika adamları yargılanmaya çalışılıyor. Türkiye Komünist Partisi tüm halkımıza sesleniyor. Barış Komitesi yöneticilerini, askeri idarenin elinden kurtaralım. Barış'ı yargılatmayalım. Topraklarımızdaki Amerikan üslerini söküp atalım, geleceğimizi kurtaralım.)

KAMPANYA BAŞLADI...

Şimdi sevgili vatandaşlarım, birkaç tane daha var ama, onları okumayacağım. Bu radyolar, (Anayasaya hayır diyeceksiniz) diye kampanyaya başladılar. Bunu bilesiniz diye ibret olsun diye okudum.

1961 ANAYASASI BOL GELDİ...

Devlet Başkanı Kenan Evren, yeni Anayasa ile ilgili görüşlerini de şöyle anlattı :

«Henüz Anayasamız son şeklini almış değildir. Ancak bu Anayasa, bizi 61 Anayasasın-

dan daha geriye götürüyor diyenlere şunu belirtmek isterim ki, ben hiçbir yerde ve hiçbir zaman (hazırlanacak yeni Anayasa, 1961 Anayasasından daha ileri özgürlükler getirecek) demedim. Tam tersine (Bu Anayasa bize bol geldi. İçinde oynamaya başladık ve oynaya oynaya 12 Eylül'e geldik) dedim. Ve yine ifade ettim (Toplumun güvenliği, huzuru için kişi hak ve menfaatlerinden bazı fedakârlıklarda bulunmak zorundayız) dedim.

■ BATILI ANAYASALARA UYMAK ZORUNDA DEĞİLİZ...

«Şimdi kişi hak ve menfaatleri dedim ya, benim saydığım radyolar, kişi hak ve menfaatlerini işçi hak ve menfaatleri diye almış. Biz kendi özelliklerimize, şartlarımıza uygun ve stratejik konumumuzu düşünerek bir anayasa yapmak durumundayız. Batılı Anayasalara uymak zorunda değiliz. Demokratik idare şekli dünyada tek değildir. Her şeyi Batı'dan alıp, kendimize hazır elbise gibi geçirmeyelim.

■ İSTER KIZ, İSTER ERKEK OLSUN...

Şimdi Batı'dan bunu alalım diyenlere şunu söylüyorum : Türk ailesinin bir geleneği vardır. 18 yaşından sonra, Türk kız çocuğunu sokağa bırakmaz, erkek çocuğunu da bırakmaz ya. Ama onlar 18 yaşına geldikten sonra ister kız olsun, ister erkek olsun evi terkeder, bir ev tutar ne yaparsa yapar, kimse karışmaz. Başka bir erkekle mi yaşıyor, ne yapıyor, ne gibi işler çeviriyor, kimse karışmaz. Onlar öyle yapıyor diye, biz de mi aynı usulü uygulayalım? Batı böyle yapıyor diye, biz de mi öyle yapalım?..

■ EVE POLİSİN GİRMESİ...

Bu Anayasa kabul edilirseymiş, gece polis kapımızı çalıp içeriye girer ve arama yaparmış, 12 Eylülden evvel anarşistler ve teröristler kapımızı çalmadan içeriye girip, insan öldürüyordu. Herhalde bunu yazan ve söyleyenlerin evine anarşist ve terörist girmedi. Ben onlara tavsiye ederim. Böyle bir işkenceye maruz kalanlara sorsunlar. Alacakları cevap şu olacaktır : Ziyanı yok gece yarısı silahlı anarşist gireceğine, devletin polisi girsin...»

Evren, evinde kanun kaçağı saklamayanın, silah saklamayanın evine kimsenin girmeyeceğini kaydettikten sonra, ancak polis buna ilişkin kuralları ihlal ettiği takdirde soruşturma açılacağını belirtti. Evren, «Hiç kimseden korkusu olmayan kişinin, böyle tedbirlerden rahatsız olmaması gerekir. Rahatsız oluyorsa, gocunanlar var demektir» dedi.

■ ERMENİLERE KARŞI MUKABİL TEDBİR...

Devlet Başkanı, konuşmasında Ermeni saldırıları ve bu konuda izlenecek tutum konusuna da yer verdi. Evren, yaşama hakkının, insan haklarının en başında geldiğini vurguladıktan sonra şöyle devam etti :

«Hiçbir suçu olmayan diplomatlarımıza, hatta çok kıymetli askeri ataşelerimize karşı girişilen ve ölümle sonuçlanan cinayetler için bütün ülkelerde önlemler alınmasını neden istemezler. Bu katillerin yakalanmasını neden istemezler? Bu saldırganların insanlık alemi için yüzkarası olacak basit cezalardan sonra salıverilmelerine neden ses çıkarmazlar? Acaba bütün bunlar, öldürülenler, Türk oldukları için midir? Bugüne kadar tarafımızdan çok ikaz edildi. Bir netice alınmadı. Bundan sonra Türk devleti, Türk milleti gerekli mukabil tedbirleri almakta kendisini serbest görecektir...

Türk milleti sabırlıdır. Ama sabrının bir hududu vardır. O hududu taştığı zaman, bu selin önünde kimse duramaz. Kıbrıs hadiselerinde de bu millet 11 sene bekledi. Ama neticede oradaki vatandaşlarımızın hakkını korudu. 12 Eylül'e gelinceye kadar çok sabrettik. Ama o sabır duvarı aşınca, 12 Eylül meydana geldi. Bizim bu sabrımızı taşırmasınlar...»

Afyon konuşması

Uğur MUMCU — 31 Ağustos 1982

Devlet Başkanı Sayın Evren'in, Afyon konuşmasındaki «Dış güçlerle işbirliği yapanlar. Anayasa'ya hayır kampanyası açtılar» sözünü eleştirmek istiyoruz. İnanıyoruz ki, bu konularda «açık sözlülükte» yarar vardır. Eleştiriyi, «kapalı kapılar ardında» değil; kamuoyunun önünde açıkça yapmakta yarar görüyoruz.

Bugüne dek bir çok eleştiri alan Anayasa taslağı, Danışma Meclisi'nde görüşülmektedir. Bu tasarıya, çeşitli eğilimdeki kişi ve kuruluşlar karşı çıkmışlardır. Bunların hepsini «dış güçlerle işbirliği yapmış» kişi ve kuruluşlar olarak görmek, herhalde olası değildir. Bu tasarı, bırakınız temel felsefesini, daha düzgün Türkçe'den yoksundur. Bir hukuk öğrencisinin yapamayacağı yanlışlarla doludur. Böyle bir taslağın eleştirilmesinden doğal ne olabilir ki?

70 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararı ile de Anayasa konusunda tartışmalar bir ölçüde serbest bırakılmıştır. Tartışmaların bir amacı

yapılan yanlışların Danışma Meclisi'nde düzeltilmesidir. Tartışmaların bir başka amacı daha vardır. Tasarı, Danışma Meclisi'nde görüşüldükten sonra, Kurucu Meclis'in öteki kanadı olan Milli Güvenlik Konseyi'nde ele alınacaktır. Çeşitli kişi ve kuruluşların ileri sürdükleri görüşlerin ve yaptıkları eleştirilerin, tasarının kesinleşmesinden önce, MGK'nce değerlendirilmesinde yarar umulmuştur.

Halk oylaması, «evet» ve «hayır» oylarını içerdiğine göre, Anayasa'ya yandaş olanlarla, bu Anayasa'nın getirdiği düzene karşı olanların, tam bir «eşitlik içinde» görüşlerini sergilemeleri gerekmez mi? Eğer böyle bir eşitlik, böyle bir özgürlük sağlanmazsa, oylamanın sonuçları üzerinde, ilerde, bitmez-tükenmez tartışmalar açılmaz mı? Anayasa'nın ve oylamanın «meşruiyeti» üzerine açılacak tartışmalardan kurtulma, kaçınma olanağı bulunur mu?

Hiç sanmıyoruz ki bulunsun!..

Oylama, çeşitli seçenekleri içerdiğine göre, bu seçenekleri savunanların, başta devletin, TRT'si olmak üzere, bütün kitle iletişim araçlarında açıkça, eşitçe ve özgürce tartışmaları sağlanmalıdır.

Anayasa'ya «evet» diyenler kadar, bu Anayasa'ya «hayır» diyenlerin de söz hakları olmalıdır.

Yurt dışındaki, Sovyet uydusu iki radyonun «Anayasa'ya hayır kampanyası» başlatması, bu Anayasa'ya, çeşitli nedenlerle karşı olanların, bu iki «uşak radyo» ile işbirliği yaptıkları anlamına mı gelecektir? Biz, kendi hesabımıza, yurt dışından yönetilmeyi aşağılık bir suç sayarız! Washington uşaklığı ile Moskova uşaklığı arasında ayırım gözetmeyiz.

Ama bizler, Osmanlı İmparatorluğu'nun «Padişahım çok yaşa» diye bağırtılan «tebası» değil, «Atatürk Cumhuriyeti'nin özgür düşünceli» yurttaşlarıyız. Bu yüzden, yurttaş olmanın verdiği hak ve özgürlükle, hiçbir korkuya ve hiçbir «komplekse» kapılmadan görüşlerimizi açıklamak isteriz.

Bu yüzden, Sayın Evren'in, Afyon'da «Dış güçlerle işbirliği yapanlar Anayasa'ya hayır kampanyası açtı» sözlerinin, Anayasa'nın görüşüldüğü ve halkoyuna sunulacağı şu günlerde, amaç dışı yorumlara yolaçacağından korkarız. Ve bu iki uydu radyoya, gereğinden çok fazla önem verildiği endişesine de kapılırız.

Biz, «Atatürk Türkiye'sinin özgür düşünceli yurttaşları» olarak, bütün doğruların ve bütün yanlışların, ancak ve ancak kamuoyu önünde tartışılması gerektiğine inanırız. «Dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip şerefli üyesi olmak» çağdaş bütün hak ve özgürlükleri savunmayı gerektirir. İki uşak radyonun Anayasa'ya hayır denmesi için kampanya açması bizleri hiç ilgilendirmez. Biz, kendi sözlerimizden, kendi davranışlarımızdan ve kendi inançlarımızdan sorumluyuz.

Yasal örgütlerin özgürlüklerini ortadan kaldırmak, anarşi ve terörü önlemez. Tersine, yasa dışı örgütlerin yeraltına inip, örgütlenmelerine yolaçar. Özgürlüklerin daha da genişlemesini isteyenler, özgürlüklerin kısılması ile doğacak sakıncaları şimdiden gördükleri için şu kısıtlı tartışma ortamında, elden geldiğince, görüşlerini sergilemeye çalışmaktadırlar. Bütün bunlar «dış güçlerle» ya da Sovyet uydusu iki radyo ile işbirliği mi sayılacaktır?

Batı türü demokrasinin savunulmasının bile suç sayılacağı bir ortamda, neyin suç olduğu, neyin olmadığı da belli olmaz. Böyle ortamlarda ise demokrasiden, çok partili yaşamdan hiç ama hiç söz edilemez.

Biz, «Atatürk Türkiye'sinin özgür düşünceli yurttaşları» olarak bu endişelerimizi dile getirmekte yarar görüyoruz. Özgürce düşünmek, özgürce konuşmak ve özgürce yaşamak için!..

Evren: Gerektiğinde Ordu görevini yine yapacaktır

31 Ağustos 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle yayınladığı mesajda, «Vatanın ve milletin tehlikeye düştüğü en müşkül anlarda ülkeyi esenliğe çıkarmanın ve Atatürk ilkelerine tam bir sadakatla sahip çıkmanın birçok örneğini vermiş ve milletinin güvenine layık olmuş olan Silahlı Kuvvetlerimiz, bundan böyle de çok daha büyük tecrübelerle bu görevlerini gerektiğinde yerine getirecektir» dedi.

Devlet Başkanı Evren, mesajında «Biz güçlü olduğumuz zaman, dostumuz olmakta, zayıf olduğumuzda ise dost görünenler bile dostluklarını esirgemektedirler» biçiminde konuştu. Orgeneral Evren'in 30 Ağustos mesajı aynen şöyle :

«Sevgili vatandaşlarım;

Bugün büyük Türk milletinin hürriyet ve istiklaline yeniden kavuşmak için giriştiği Kurtuluş Savaşı'nın 26 Ağustos'ta nihai zaferle sonuçlanan Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin 60 ıncı yıldönü-

münü, huzur ve güven ortamı içinde yeniden milletçe kutlamanın sevincini paylaşıyoruz.

Büyük asker ve devlet adamı, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal'in önderliğinde 3 yıl süren İstiklâl Savaşı'nın bu en büyük zaferi, kahraman ordumuzun ve umudunu hiç kaybetmeyen vatansever, milletimizin, şanlı tarihimize sundukları müstesna bir armağandır. Aslında bu zafer, Gazi Mustafa Kemal'in, İstiklâl meş'alesini Samsun'da tutuşturduğu, Amasya'da, Erzurum'da ve Sivas'ta yurt sathına yaygınlaştırdığı ve ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin toplanması ile de millete mal ettiği ve «Ya istiklâl, ya ölüm!» parolası ile başlattığı Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kesin sonucudur. Bu meydan savaşının kazanıldığı günün akabinde 31 Ağustos'ta başlayan ve 9 Eylül'de İzmir'de son bulan amansız takip sonunda düşman kuvvetleri güzel yurdumuzdan atılmış ve bu mukaddes topraklar tekrar asıl sahibine kavuşmuştur.

Aziz vatandaşlarım,

İnsanlık tarihi boyunca hür ve bağımsız yaşamış bulunan nice devletler ve imparatorluklar kuran ve devlet olmanın onuruna, millet olmanın haysiyetine, vatan sevgisine ve kutsal değerlerin yüceliğine erişmiş olan büyük Türk milleti, bugüne kadar içerden ve dışardan karşılaştığı her türlü tehdit ve tehlikeleri bu özellikleri ile bertaraf etmiş ve varlığını korumasını bilmiştir. Bundan sonra da böyle olacak ve tarih Türk milleti için ebediyyen devam edecektir.

«JEOPOLİTİK GERÇEKLERİ BİLMEK ZORUNDAYIZ...

Bin yıllık Anadolu topraklarını milyonlarca şehit kanı dökerek kutsallaştırıp vatan yapan bu millet, kendisini bölmek ve ülkesini parçalamak isteyen dahili ve harici eylem ve teşebbüslerle pek çok defalar ihanete uğramış ve halen de uğramaktadır. Tarihi gerçekleri saptıran yalan beyan, iddia ve iftiralarla, bu toprakların bir karısının dahi üzerinde yabancı bir devletin kurulmasının asla mümkün olmadığını bir defa daha tekrar etmek isterim. Bu çirkin iddiaların destekleyicileri kim olursa olsun, bilinmesi gerekir ki, ne şiddet ne terör ve ne de başka herhangi bir yol ve yöntem bunların gerçekleşmesini hiçbir suretle sağlayamayacaktır.

Tarihimizin hemen her devrinde, ülkemizin içinde bulunduğu zayıflıklardan faydalanmak, ülkeyi parçalamak ve neticede Türk varlığını ortadan kaldırmak için pek çok saldırılar yapılmış ve her seferinde bu tehlikeler milletçe göğüslenerek atlatılmıştır. Hür ve bağımsız devlet olmanın bedeli, dökülen kan, akıtılan gözyaşı ve çekilen ızdıraplar olmuştur.

Bu itibarla millet olarak tarihimizi, ülke olarak da jeopolitik gerçekleri bilmek zorundayız. Çünkü dünya dengesinin hassas noktaları arasında önemli bir yeri olan Ortadoğu'nun en kritik bölgesinde bulunmaktayız. Ortadoğu'nun dünya ve bölgesel barış için tehlikeli gelişmelere sahne olduğunu ve olayları endişe verici bulduğumuzu belirtmek isterim. Her türlü tehlikeli gelişmelere karşı güçlü olmak zorundayız. Daha önce de ifade etmiştim : Biz güçlü olduğumuz zaman dostumuz olmakta, zayıf olduğumuzda ise, dost görünenler bile dostluklarını esirgemektedirler.

«MİLLETÇE ÇOK ACI GÜNLER YAŞANDI...»

Yaşadığımız dünyada, tarihi gelişime uygun olarak, devletlerin her sahadaki hür ve bağımsız varlıkları, uluslararası ilişkilerde sağlayabileceği milli çıkar dengesine sıkı sıkıya bağlıdır. Tarihten kaynaklanan ve ülkenin jeopolitiğinde şekillenen çıkar çatışmalarının, ülke yöneticileri tarafından geleceğe dönük ve muhtemel gelişmeleri de gözönünde bulunduracak şekilde çözümlenmesi ve esasa bağlanması gerekir. Bu gerçeklerin gözden uzak tutulması halinde, devletin varlığı ve sürekliliği ortadan kalkabilir veya geriye alınması mümkün olmayan kayıplara uğranılır. Dünyada bunun örneklerini görmek mümkündür.

Devletin dıştan gelebilecek tehlikelerden başka, içte vukubulacak tehlikeli gelişmelerin de o ülkeyi nelere götüreceğini hesaplamak ve bunu milletçe görmek zorundayız. Türk milleti olarak bunun örneklerini özellikle yakın tarihimizde ve en yenisini de 12 Eylül öncesinde gördük ve yaşadık. Atatürk Türkiye'sinin temelinde mevcut olan Atatürk ilkelerinden ne zaman uzaklaşılmış veya bunlar ne zaman kenara itilmeye çalışılmış ise, ülkenin bütünlüğü tehlikeye düşmüş ve milletçe çok acı günler yaşanmıştır. Bu topraklar üzerinde yaşayan ve «Ne mutlu Türküm» diyebilen her Türk vatandaşının Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemesi ve bunlara sahip çıkmasının yanısıra en büyük görev, devleti yönetenlere, bütün organlarına ve tüm kuruluşlara düşmektedir. Bu da ancak devletin ana yapısının sağlamlığı ile yönlendirilebilir.

«HÜR VE BAĞIMSIZ OLMANIN BAHTİYARLIĞINI YAŞIYORUZ...»

Sevgili vatandaşlarım,

Birkaç gün önce başlayan «Zafer Haftası»nın başlangıcı olan 26 Ağustos'un Türk Silahlı Kuvvetleri için başka bir anlamı da vardır. 26 Ağustos Kara, Deniz, Hava, Jandarma dahil tüm Silahlı Kuvvetlerimizin kuruluş günüdür. Bütün mensuplarına kutlu olsun. Türk milletinin özü olan Silahlı Kuvvetlerimiz asil milletimiz gibi şanlı bir tarihe ve örneğine rastlanmayan örf, adet ve an'anelere sahiptir. O'nda mevcut olan yüksek disiplin şuuru ve vazife anlayışı milletine layık olmanın başlıca özelliklerini teşkil eder. Vatanın ve milletin tehlikeye düştüğü en müş-

kül anlarda, ülkeyi esenliğe çıkarmanın ve Atatürk ilkelerine tam bir sadakatle sahip çıkmanın birçok örneğini vermiş ve milletinin güvenine layık olmuş olan Silahlı Kuvvetlerimiz, bundan böyle de çok daha büyük tecrübelerle bu görevlerini gerektiğinde yerine getirecektir.

olayların ardındaki GERÇEK

Tartışarak bütünleşmek

31 Ağustos 1982

Bir Anayasanın nasıl oluşacağı konusunda Türk toplumunun deneyimleri azımsanacak gibi değildir. Anayasal tarihimiz 1876'ya değin uzanır ki, bu süre dünyada çoğu ülkeye göre uzun sayılır. Bugün de bir yeni Anayasa yapmak sorunuyla karşı karşıyayız.

Ulusların yaşamında böyle dönemlerde özlenen ortam nedir?

Serinkanlı, dengeli, tartışmaya açık ve yapıcı olmalıyız, içtenlikle davranmalıyız. Toplumun çeşitli sosyal sınıf ve katmanları arasında dengeleri gözetmeli, otorite istekleriyle özgürlük özlemleri arasındaki optimal noktayı bulmaya çalışmalıyız. Temel hakların özünü yaralamadan toplumsal güvenceleri ve demokratik rejimin işlerliğini sağlamak çok zor bir iş değildir. Gerçek Anayasal rejim de işte bu gelişme sürecinde benliğini bulur.

Henüz taslak niteliğinde görünen 1982 Anayasa tasarısı üzerinde tartışmalar sürmektedir. Eğer bu tasarıya karşı çıkanların ya da tasarının kimi maddelerini eleştirenlerin tümüyle komünist ya da dış güçlerden emir alan vatan hainleri olduğunu söylersek, kategorik bir ayrıma yönelirsek, sonuç ne olur? MGK 70 numaralı bildiriyle tartışma ortamını açmış değil midir? Anayasa referandumunda yalnız «Evet»lerin sandıktan çıkması olası mıdır? (1961'de yüzde 40 dolayında «Hayır» oyu verilmiştir). MGK'nin 70 numaralı bildirisiyle amaçlanan hedef, öyle sanıyoruz ki, çeşitli toplumsal kesimlerin Anayasanın düzenlenmesine ağırlıklarını koyabilmesi için olanaklar yaratmaktır. Ama Anayasa tasarısına (bugünkü niteliğiyle) karşı çıkanların dış merkezlerden emir alan komünistler olduğunu söylediğimizde, 70 numaralı bildiri nasıl yorumlanacaktır?

Bir Anayasa referandumunda «Evet»ler kadar (belki daha çok) «Hayır»ların da değeri vardır. Çünkü sandıktan çıkan silme «Evet»ler, inandırıcı bir halk oylamasına işaret sayılamazlar.

Dış odaklardan emir olan siyasal örgütler ve kişiler dünyanın her ülkesinde bulunmaktadır. Önemli olan bunların varlığı değil, ülkenin ve devletin yazgısını saptayacak etkinliklerinin bulunup bulunmadığıdır. Türkiye'de açıktır ki bağımsızlığı savunan ulusal nitelikli siyasal güçlerin ağırlığı tartışılamayacak kadar etkindir. Bu durumda ulusal ile ulusal olmayan arasındaki ayraç Anayasa tasarısını onaylamak ya da karşı çıkmak olabilir mi?

Özgürlükler Türk ulusunun hakkıdır ve Türk halkı demokrasiye layıktır. 12 Eylül Harekâtı da terör ve anarşi ortamında kullanılamaz duruma gelmiş özgürlüklere ve haklara kullanılabilir bir ortam yaratmak için yapılmış olmalıdır.

Demokratik rejimin koşulu demokratik bir Anayasadan geçer. O Anayasadan vazgeçmek için bir inandırıcı neden ortada görülmüyor. Hele dış odaklı komünist radyoların yayınlarına bakarak demokrasiden vazgeçmek papaza kızıp oruç bozmak olmaz mı?

MGK'nin «Demokrasi takvimi» verilen sözlere uyumlu olarak yürüyor. Bu süreç içinde elbet fikir tartışmaları da olacaktır. Bütün bunlar toplumun canlılığına ve yaşama gücüne tanıklık ederler. Birbirimize hoşgörüyle bakarak ve tartışarak bütünlüğümüzü pekiştirmek olanaklarını bulur, elbirliğiyle zorlukları aşarız.

Biz buna inanıyoruz...

Ve Arafat da gitti

Cengiz ÇANDAR — 31 Ağustos 1982

Dün bir tarih sayfası daha çevrildi. Bir sayfa kapandı. Filistin Devrimi'nin lideri, FKÖ Yürütme Kurulu Başkanı ve Filistin Devrim Kuvvetleri Başkomutanı Yaser Arafat, üç aya yakın bir süredir sarıldığı Batı Beyrut'u resmi bir törenle terketti.

FKÖ lideri Yaser Arafat, dün tam 11 yıl- Filistin'in kurtuluşu mücadelesini yönet-.i Filistin Kurtuluş Örgütü'nü dünya poli-tasının etkin güçleri arasına soktuğu Batı Beyrut'taki karargâhından belki de bir daha dönmemek üzere ayrıldı.

Arafat, dün Beyrut limanına gelmeden önce Lübnanlı solcu örgütlerin ittifak kuruluşu olan Ulusal Hareket (Hareket-i Vataniyye) ve İlerici Sosyalist Parti lideri Velid Cumblat'ın Müsaytbe semtindeki evine uğradı. Arafat, Cumblat'ın evinde Lübnanlı solcu müttefiklerinin liderlerine veda etti. FKÖ lideri daha sonra Hamra caddesindeki başbakanlığa gelerek, Lübnan Başbakanı Şefik El-Vazzan'la buluştu.

Arafat ile Vazzan daha sonra, Lübnan Başbakanının siyah mersedesiyle limana hareket ettiler.

LİMANDAKİ BEKLEYİŞ...

Arafat'ın Batı Beyrut'u terketmesinin kesinleşmesi üzerine dün yabancı basın mensuplarıyla güvenlik güçleri sabahın erken saatlerinden itibaren limanda mevzilendiler. Limanın 50-100 metre dolayındaki giriş noktasında önce 75 kişilik bir fetih şeref kıtası yerini aldı. Onların hemen yanına ise FKÖ'nün savaş boyunca müttefikleri olan 9 Lübnanlı solcu örgütten herbirini temsil eden birer kişi bayrakları ve flamalarıyla dizildiler.

Şeref kıtasının birkaç metre ötesinde ise, çok uluslu kuvvete mensup Fransız askerler, elleri tetikte yerleştiler. Fransızlar ile limanın giriş kapısı arasında 20 metre uzaklık vardı. Burada ise Lübnan ordusuna ve Filistin Kurtuluş Ordusuna bağlı askerler mevzilenmişti. Onların hemen arkasında yani limanın tam girişinde ise, savaş giysileriyle Amerikan Deniz piyadeleri saf tutmuşlardı. Arafat'ın geleceği yolun kenarındaki damlara da Lübnan solcu - Nasırcı Murabitun örgütünün militanları ile Fransız askerleri yerleşerek güvenlik görevi yapmaya başladılar.

TSİ 10.15 (Yerel saatle 9.15),te Kuzey Kore Büyükelçilik mensupları gelip beklemeye başladılar. Kuzey Kore Büyükelçisi'nden bir süre sonra Fransa Büyükelçisi Paul - Marc Henry geldi. Fransız Büyükelçisini İtalyan, Yunan ve Kanada ile Avusturya Büyükelçileri izlediler.

HEYET GELİYOR...

TSİ 11 sularında FKÖ sözcüsü Mahmut Labadi, başında bordo bir bere, askeri giysilerle geldi ve yıllardır kendisiyle yakın ilişkiler kurmuş olan yabancı basın mensuplarıyla vedalaştı. Biz de son günlerde Cumhuriyet'in başlıca haber kaynağı olan Mahmut Labadi ile vedalaşmaya gittik. Sarıldı, öpüştük ve «görüşmek üzere» dedi, bir süre sonra limana girdi.

Labadi'den bir süre sonra Arafat ile gidecek Filistinli kadrolar, askeri giysileriyle geldiler. Aralarında Arafat'ın kişisel muhafızları ve FKÖ Başkanlık Bürosu mensupları bulunuyordu. Aymed Şakkür'le kucaklaşarak vedalaştık. Aymed de belki ömründe ilk kez askeri giysilere bürünmüştü. Boynunda Filistinliler'in ünlü başlığı hatta, elinde ise bir klaşinkof taşıyordu. Hüzünlü bir sesle, «Ve Cengiz... İşte ayrılıyoruz» dedi!..

Arafat'a eşlik edecek Filistinli kadrolardan bir süre sonra Lübnan'ın eski Başbakanları Saeb Selam, Selim El-Hoşş, Takieddin Solh, Şili örgütü Emel'in lideri Nebih Berri, Lübnan Komünist Partisi lideri George Havi ve Lübnan Sünni cemaati'nin Müftüsü Şeyh Hasan Halid limana geldiler.

ARAFAT LİMANDA...

TSİ tam 11,53'te önce üzerindeki tareti, asker dolu bir Fransız kamyonu, ardında Fransız askeri jeepi ve onun ardında Fransa Büyükelçisi'nin makam arabasıyla Arafat'ın konvoyu gözüktü. Arafat'ı taşıyan Lübnan Başbakanı'nın otomobili Şeref Kıtası'nın önünde durunca ortalık karıştı. Ortada protokol kalmadı. Liman bölgesinde sabahtan beri biriken Lübnanlı FKÖ yanlılarıyla, yerli - yabancı gazeteciler Arafat'ın çevresini aldılar. Filistin Kurtuluş Örgütü lideri savaşın başından beri ilk kez askeri kepini çıkarmış ve ünlü «Keffiye»-sini giymişti. İki eliyle zafer işareti yaparak ilerlemeye çalıştı. Solunda Lübnan Başbakanı Vazzan, sağında Abu İyad yürüyordu. Bu anda, «Thawra, Thawra Hatten Nasr» (Zafere Kadar Devrim) ve «Biddem, Birruh Nefidik ya da Abu Ammar» (Seni kanla, canla uğurluyoruz. Ey Abu Ammar) tezahüratı birbirine karıştı. Arafat, üzerine çullanan kalabalığın arasında kayboldu. Liderin birkaç metre ötesinde yürüyen Velid Cumblat ağlıyordu.

VE AYRILIŞ...

Arafat ve beraberindekiler 50 metrelik yolu tam 8 dakikada alarak TSİ 12'de limanın Amerikan Deniz Piyadelerince korunan iç kesimine girdiler. Bu sırada FKÖ lideri dört roket salyosu ve kısa süren makinalı tüfek ateşiyle selamlandı. Arafat'ı ve beraberindekileri taşıyan Yunan bandıralı Atlantis adlı beyaz yolcu gemisi, TSİ 13'te limandan ayrıldı. Geminin hemen dibinde bir Fransız savaş gemisi ile biraz ötesinde bir Amerikan savaş gemisi de FKÖ liderine refakat etmek ve güvenliğini sağlamak amacıyla Yunan gemisiyle birlikte seyretmeye başladılar. Fransız ve Amerikan savaş gemileri Yunanistan'a dek Arafat'ı taşıyan gemiye refakat edecekler.

NEDEN YUNANİSTAN?..

Arafat'ın limana gelişinden kısa bir süre önce basın danışmanı Aymed Şakkür'a liderin nereye gideceğini sorduk : «Yunanistan»a yanıtını aldık.

FKÖ liderinin iki buçuk aylık Beyrut savaşından sonra, sarıldığı kentten ayrılır ayrılmaz niye ilk önce Yunanistan'a gideceğine

ilişkin sorumuzu yakın çevreleri şöyle yanıtladılar :

«Abu Ammar, ilk önce bir Arap ülkesine gitmeyerek bir jest yapıyor. Bütün Arap liderlerini Batı Beyrut kuşatması sırasındaki tavırlarından ötürü kınıyor böylece. Ve bütün Arap liderlerine hiçbirinin saygıya değmeyecek kişiler olduğunu göstermek istiyor.»

— Ama neden başka bir yere değil de, Yunanistan'a?..

Çünkü en çetin sınav günlerinde, en yakın ilgiyi Yunanistan hükümetinden gördüğü için...

Öğrendiğimize göre, Arafat'ın programında bir değişiklik olmazsa, FKÖ lideri önce Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu ile Atina'da bir görüşme yapacak, ondan sonra Tunus'a, daha sonra da 6 Eylülde Fez şehrinde başlayacak Arap Doruğuna katılmak üzere Fas'a gidecek...

AYIN DÖKÜMÜ

1 Ağustos
— Sudan Devlet Başkanı Numeyri Ankara'da.
— DM anayasa tasarısını görüşmeye başladı.

2 Ağustos
— Sudan'la ekonomik ve kültürel işbirliği anlaşması imzalandı.
— Ankara ve 9 ilde daha sokağa çıkma yasağı kaldırıldı.

3 Ağustos
— Kafaoğlu'nun IMF ile ilk teması : IMF'ye yeni niyet mektubu gönderildi.
— Türk asıllı Afganlı mültecilerin ilk kafilesi Adana'ya geldi.

4 Ağustos
— MGK 52 ve 65 sayılı kararlarını kaldırarak yeni bir düzenleme getirdi : 70 sayılı karara göre, yöneticiler dışındaki partililer anayasa konusunda görüş bildirebilecek.

5 Ağustos
— Hapis cezası Bülent Ecevit'e tebliğ edildi.

7 Ağustos
— Esenboğa havaalanını basan ASALA üyesi 2 teröristten biri ölü olarak ele geçti. Ermeni teröristlerin ilk kez Türkiye'de işledikleri toplu cinayette 5 ölü, 72 yaralı var.

9 Ağustos
— Prof. Sadun Aren, Makro Ekonomi ders notlarında komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklandı.
— Cezaevlerinde 77.295 tutuklu ve hükümlü bulunduğu açıklandı.

10 Ağustos
— Esenboğa şehitleri için devlet töreni yapıldı.
— 70 sayılı karara açıklık getirildi : Sanık olmayan eski parlamenterler anayasa üzerine görüş belirtebilecek.
— İzmir, Uşak ve Antalya'da gece sokağa çıkma yasağı kaldırıldı.

11 Ağustos
— FKÖ Beyrut'u terkediyor. Gerillalar 6 Arap ülkesine gidecek
— İki ordu ve üç kolordu komutanı değişti.

14 Ağustos
— İran'da eski Dışişleri Bakanı Kutbizade'nin yargılanmasına başlandı.

15 Ağustos
— Sovyet sınırında iki erimizin şehit olduğu olay Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında diplomatik sorun doğurdu.

20 Ağustos
— Cumhuriyet altını dün ilk kez 15 bin liraya çıktı.
— Bülend Ecevit cezaevine konuldu.

21 Ağustos
— FKÖ'nün Beyrut'tan ayrılışı başladı : Gerillalardan ilk grup gemiyle Larnaka'ya hareket etti.
— AET pamuk ipliğinden sonra, konfeksiyona da ambargo koydu.

23 Ağustos
— Falanjist Lider Beşir Cemayel, Lübnan Devlet Başkanı seçildi.

25 Ağustos
— Yeni gazete ve dergi çıkarılması Sıkıyönetim Komutanlığının iznine bağlandı.

27 Ağustos
— Kanada Askeri Ataşemiz Atilla Altıkat, Ermeni teröristlerce şehit edildi.

29 Ağustos
— Evren, Afyon'da : «Dış güçlerle işbirliği yapanlar anayasaya 'Hayır' kampanyası açtı,» dedi.

30 Ağustos
— FKÖ lideri Arafat, bir Yunan yolcu gemisiyle Beyrut'tan Yunanistan'a hareket etti.

...S YAYINLARI
...UPLARIYLA
...İKARNAS
...ALIKCISI
...RA ERHAT
...

Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20880 — Kurucusu: Yunus NADİ — 30 TL. 19 Eylül 1982 Pazar

ÖZEL DÖRTLER DERSANESİ
CAĞALOĞLU - İSTANBUL 22 24 00

...nayasa kabul edilirse Kenan Evren ...yedi yıl için Cumhurbaşkanı olacak

AÇIKLANAN GEÇİCİ MADDELERE GÖRE

1 Cumhurbaşkanlığı boşalırsa TBMM toplanana kadar vekaleti MGK'nin en kıdemli üyesi yürütecek.

2 Cumhurbaşkanı, TBMM toplanana kadar MGK ve Genelkurmay Başkanlığı görevlerini sürdürecek. Daha sonra bu yetki ve görevlerinin tamamı ya da gerekli gördüklerini devredebilecek.

3 Cumhurbaşkanlığı Konseyi, bazı kanunların denetimi ile güvenlik konularında araştırma ve inceleme yapacak, hükümetten bilgi alabilecek.

4 Anayasa oylamasına katılmayanlar, ilk genel ve yerel seçimlere katılamayacaklar ve aday olamayacaklar.

5 Anayasa'nın kabul edilmesinden itibaren 7 yıllık süre içerisinde yapılacak Anayasa değişikliklerini Cumhurbaşkanı TBMM'ye geri gönderebilecek. TBMM'nin Cumhurbaşkanına tekrar gönderebilmesi için TBMM'nin üye tam sayısının dörtte üçünün oyu gerekecek.

6 12 Eylül 1980 tarihinden ilk genel seçimlerin sonucu alınıncaya kadar geçen süre içinde yasama ve yürütme yetkilerini kullananlar hakkında tasarruflarından dolayı cezai, mali ve hukuki sorumluluk iddiaları sürülemeyecek.

7 İlk genel seçimlerden sonra Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeliği sıfatını alan MGK üyelerinin görev süreleri sona erdikten sonra da dokunulmazlıkları devam edecek.

MGK Cumhurbaşkanlığı Konseyi'ne dönüşüyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Anayasa tasarısının geçici maddeleri dün açıklandı. ...

Geçici maddelerin tam metni ve DM'deki görüşmeler

11. Sayfada

Evren, Tokat konuşmasında "Bir bankerin iflasıyla devlet batmaz" dedi

"Anayasa için sonra konuşacağım"

OSMAN PAŞA'NIN MEMLEKETİ — Devlet Başkanı Evren'e Tokat'ta yurttaşlar ...

Haber Merkezi — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren dün Tokat'ta ...

Yugoslav TV'sine demeç verdi

Evren: Seçimler en geç 1984 ilkbaharında

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

(Arkası Sa. 11, Sü. 5 de)

Yüksek Öğretimde

Ön kayıt için Başvuru süreleri ve Taban Puanları

Bugün 9. sayfada

Eski AKŞAM'ın Son Yılları

- 1950'li yıllara ...
- Demokrat Parti'nin ...
- ...

Hıfzı TOPUZ

Gazetecilik anılarını ve AKŞAM gazetesindeki yıllarını yazdı

SALI GÜNÜ Cumhuriyet'te

Batı Beyrut'ta Filistinli katliamı

Filistin mülteci kamplarında eller ... ayakları ... duvara dizilerek başlarından kurşunlandılar.

Dış Haberler Servisi — ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 7 de)

Honduras'ta bir toplantıyı basan gerillalar 2'si bakan 60 rehine aldı

Dış Haberler Servisi — ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 6 da)

olayların ardındaki GERÇEK

Geçici maddeler

1982 Anayasa tasarısının geçici maddeleri ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

Bolivya'da ordu, yönetimi sivillere bıraktı

LA PAZ (a.a.) — ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 7 de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bir İnfaz Sorunu...

...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

Reagan'ın barış planı

Ergun BALCI — 5 Eylül 1982

Başkan Reagan'ın Ortadoğu barışına ilişkin üç gün önce ortaya attığı öneriler, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına karşı olduğundan, kuşkusuz FKÖ'nün hedefinin çok gerisinde kalmaktadır. Yıpranmış ve gücünü önemli ölçüde yitirmiş olmasına rağmen, bu konuda son söz yine FKÖ'nündür.

Bu yazının yazıldığı sırada FKÖ'nün resmi tepkisi henüz gelmemişti.

Bu aşamada Reagan'ın çıkışının ilginç yanı, ABD'nin İsrail'e karşı politikasının değişmekte olduğunu göstermesidir. Başkan Reagan bilindiği gibi, Batı Şeria ve Gazze'de yaşayan Filistinlilere Ürdün'ün himayesinde tam özerklik verilmesini ve İsrail'in işgal altındaki Arap topraklarında uyguladığı yerleşim merkezleri kurma politikasını durdurmasını istemiştir. Bu iki istek Begin hükümetinde panik yaratmaya yetmiştir. Çünkü Begin - Şaron ekibinin planı, FKÖ engelini ortadan kaldırdıktan sonra, Batı Şeria'ya göstermelik bir özerklik vermek, uzun vadede ise bölgeyi ilhak etmektir. Batı Şeria'da yeni yerleşim bölgeleri kurulması politikası uzun vadeli bu planın bir bölümüdür. Nitekim, Lübnan savaşı devam ederken bile, Begin Batı Şeria'da dört yeni yerleşim bölgesinin kurulmasını onaylamıştır. Savunma Bakanı Ariel Şaron ise Batı Şeria'da kalmak istemeyen Filistinlilerin Ürdün'e gidebileceklerini birkaç kez ima etmiştir. Zaten İsrail hükümeti, Ürdün'ü Doğu Filistin olarak görmekte ve bu ülkedeki Filistinlilerin (nüfusun yüzde 70'i) kendi iradeleri ile Kral Hüseyin rejiminde yaşadıklarını, bu bakımdan Batı Şeria'daki Filistinlilere tam özerklik vermeye gerek olmadığını ileri sürmektedir. Bu görüşler İsrail Dışişleri Bakanı İzhak Şamir'in «International Herald Tribüne» gazetesine yazdığı yazıda açıkça ifade edilmektedir. Özetle, Begin hükümeti Batı Şeria'daki Filistinlilere şunu demektedir: «Sizin memleketiniz Ürdün. Orada kendi kaderinizi tayin hakkını kulanmışsınız. Burayı beğenmeyen buyursun oraya gitsin.»

Tabii, bu arada, Batı Şeria da zamanla İsrail'e kalacaktır.

Başkan Reagan'ın önerileri bu yüzden Menahem Begin'in tasarılarına temelden ters düşmüştür.

Böylece Alexander Haig'in Dışişleri Bakanlığından istifasından sonra, Reagan yönetiminin, İsrail'e karşı tutumunda görülmeye başlayan değişiklik belirgin niteliğe kavuşmuştur. Bilindiği gibi, Haig'i görevden ayrılmak zorunda bırakan nedenlerden biri de Savunma Bakanı Caspar Weinberger ve Başkan Yardımcısı George Bush ile, İsrail konusundaki sürtüşmesi idi. Weinberger ile Bush, İsrail'in saldırgan tutumunun Arap ülkelerini ABD'nin aleyhine döndürdüğünü belirterek bu ülkeye karşı daha sert bir tutuma girilmesini istiyordular. Haig ise buna karşı çıkıyordu. Haig gittikten sonra ABD'nin tutum değişikliği başlamış İsrail'in Batı Beyrut'a saldırması engellenmiş, Şaron'un «Askeri çözüm» formülünü uygulamasına izin verilmemiştir. «International Herald Tribüne» gazetesinin yazarlarından Joseph Craft, Weinberger için, «Savunma Bakanı, gerekli gördüğünde İsrail'e karşı açıkça tutuma girmekten çekinmemiştir» diyor. Yazara göre, 23 ağustosta televizyonda yapılan bir açık oturumda, «Bir Filistin devletinin kurulması Ortadoğu güvenliği açısından tehlikeli olabilir mi?» sorusunu Weinberger, «Hayır, sanmıyorum» diye yanıtlamıştır.

Öte yandan Reagan'ın barış planına gelen bazı tepkiler de ilginçtir. Suriye, bilindiği gibi önerileri reddetmiştir. Şam hükümetinin Golan tepelerini kapsamayan bir planı kabul etmesi zaten beklenemezdi. Sovyetler Birliği de Ortadoğu bunalımının çözümünde kendisini devre dışı bırakan planı olumsuz karşılamıştır.

«New York Times» gazetesi yazarlarından Flora Lewis, Moskova'dan gönderdiği haberde, Reagan Ortadoğu konusunda Sovyet liderlerine danışarak onlara değer verdiğini gösterdiği takdirde, Kremlin'in bunalımın çözümüne yardımcı olabileceğini bildiriyor. 1973 Ortadoğu savaşından sonra bölgede mekik diplomasisine başlayan eski Dışişleri Bakanı Dr. Kissinger, kendi bildiğini okumakla birlikte, Moskova'ya da danışır ya da danışır görünür, böylece Kremlin liderlerini gücendirmemeye çalışırdı. Ancak Beyaz Saray'ın bugünkü yöneticilerinden bu tür «diplomatik esneklik» beklemek herhalde biraz hayalcilik olur.

Sonuç olarak, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına karşı çıkan Reagan planı, Ortadoğu bunalımının çözümlenmesi için yetersizdir. Ama ABD'nin İsrail'e karşı tutumunu değiştirmekte olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir.

Bu yeni tutumun ömrünün ne kadar süreceğini birlikte göreceğiz.

Atatürk devletinin temelleriyle oynamak...

İlhan Selçuk — 5 Eylül 1982

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün devrimlerinden birisi Öğretim Birliği Yasası'dır; eski adıyla «Tevhid-i Tedrisat Kanunu»dur.

Ne demektir Öğretim Birliği Yasası?

Bu soruya en «basit» yanıtı Prof. Enver Ziya Karal'ın «Türkiye Cumhuriyeti Tarihi» adlı ders kitabında bulabilirim. «Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi kararıyla liseler için ders kitabı olarak kabul edilmiştir» damgasını taşıyan bu yapıtın 1968 yılı baskısında 156'ncı sayfayı açarak okuyoruz :

«— (3 mart 1340 — 1924 tarihli ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu) ile öğretimin birleştirilmesinden sonra azınlık ve yabancı okulların dini veya siyasi maksatlarla öğretim yapmalarının önüne geçildiği gibi, sınıflardan ve ders programlarından dini alametler de kaldırıldı. Aynı günde öğretimin birleştirilmesi Şer'iye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılması da kanunlaştırıldı. Öğretimin birleştirilmesi ve laikleştirilmesi hususunda yapılan bu hamle Türk milleti için hayati bir önem taşımakta idi. Çünkü dünya milletleri arasında layık olduğu ihtiram mevkiini almak için Türk milleti, evladına vereceği terbiyeyi mektep ve medrese namında birbirinden büsbütün başka zihniyette iki nevi müesseseye bırakamazdı. Kaldı ki terbiye ve tedrisatı (öğretim) tevhit etmedikçe (birleştirmedikçe) aynı fikir de ve zihniyette fertlerden mürekkep bir millet yapmaya da imkân yoktu.»

Öğretim Birliği Yasası, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde öğretimin medrese mantığı baskısından kurtarılarak laikleştirilmesi yolunda gerçekleşen en büyük devrimci atılımlardan birisidir; ve Atatürkçülüğün temel, ilkelerinden başlıcasıdır.

★

Şimdi gazetelerde okuduğumuza göre okullara zorunlu din dersleri konacaktır. Anayasa'ya dinsel devlet felsefesini yerleştirmek isteyen DM üyelerinin girişime geçtiklerini de izliyoruz. Cumhuriyet'in 2 eylül 1982 günlü sayısında Ankara Bürosunun şu haberi vardı :

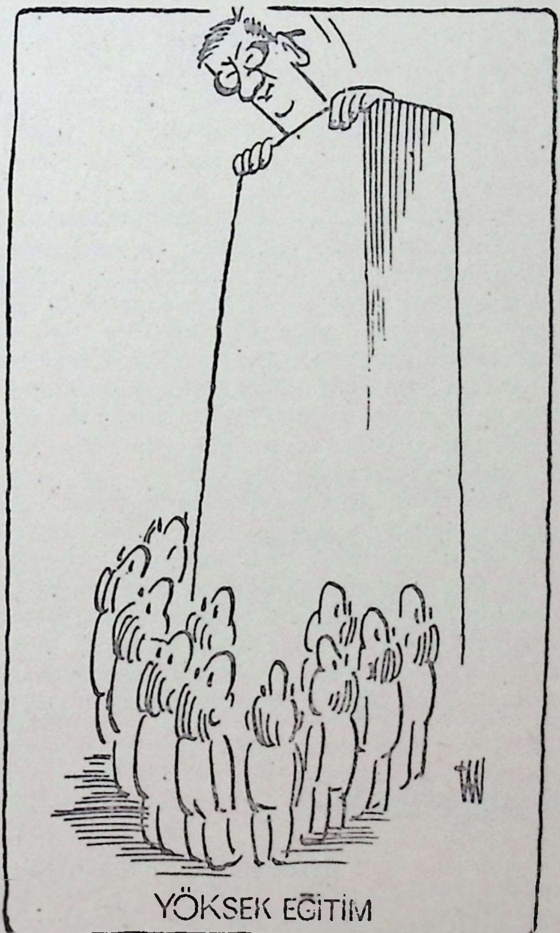
«— Danışma Meclisi Genel Kurulu Anayasa tasarısı maddeleri üzerindeki görüşmelerini dün de sürdürdü. Tasarıda serbest bırakılan din, eğitim ve öğretimi komisyonca yeniden Genel Kurul'a getirilen bir madde ile ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu kılındı. Komisyon Sözcüsü Şenel Akyol, Anayasa'nın başlangıç bölümünde Allah'ın adına yer verileceğini belirtti ve bunun laikliğe ayykırı bir yanı bulunmadığını söyledi.»

Demek ki Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1924 yılında gerçekleştirdiği laik devlet ilkesinden vazgeçme eğilimleri Danışma Meclisinde uç veriyor. 20'nci yy'ın ilk çeyreğinde yürürlüğe giren temel devlet felsefesinden 20'inci yy'ın son çeyreğinde geri dönülüyor.

★

Hemen söyliyelim ki bu gibi girişimleri tehlikeli ve kaygan bir eğik düzey üzerinde sürüklenmek anlamına gelir. Atatürk'ün yüzüncü doğum yılında Türk ulusu Atatürk'e böyle bir karşı çıkışı hoş göremiyeceği gibi, Anayasa'ya Cumhuriyet devletini kuruluş temellerinden saptıracak bir içerik yüklenemez. Atatürk, laiklik devrimini gerçekleştirmek ve okullardan din derslerini kaldırmakla acaba neyi amaçlamıştı? Şimdi Atatürk'ün yaptıklarını çiğnemek isteyen Danışma Meclisi üyeleri ve en başta Anayasa Komisyonu sözcüsünün amaçları nedir?

Danışma Meclisindeki eğilimlerin hangi noktalara dek dayanacağını bilemiyoruz; ama,

21.9.1982

birşey biliyoruz. O da şudur: Dünya Müslümanlığı güncel konumunda ikiye ayrılmıştır ve kimi İslamcı güçler «anti-Amerikan, anti-siyonist, anti-emperyalist» raya oturmuştur. Bu eğilimlerin Türkiye'de 1970'ler sürecinde kendine özgü alanda yüzde 10'luk bir oy potansiyeli oluşturduğu da saptanmıştır.

Türkiye'de dinsel ödünlerle tutuculuğu sağlama bağlayacaklarını sanan DM üyeleri hem yanlış bir hesap yapmakta, hem de Cumhuriyet devletinin temelleriyle oynamayı gözç almaktadırlar.

3'üncü yılın eşiğinde..

İlhan SELÇUK — 6 Eylül 1982

12 Eylül harekâtı terör ve anarşi batağına gömülen Türkiye'de «Ordu'nun yönetime bütünüyle el koyması» biçiminde gerçekleşti. «İç savaşa doğru tırmanan» şiddet eylemleri hergün can alıyordu. Daha da kötüsü şehir ve kasabalarda kamplaşmalar kentleri birbirine «düşman mahalleler»e bölüyordu. Kimi köy, ya da mahalle halkının (terör ve anarşiyle ilişkisi bulunmasa da) saldırıya karşı savunma psikolojisiyle silahlanmak zorunda kaldığı izleniyordu. Bu kanlı serüvenin kuşkusuz çeşitli yorumları yapılabilir. Nedenleri tartışılabilir; ancak iç savaş tehlikesini gündeme getirmeye yönelik bir pompalamanın varlığı yadsınamaz. Bunun içindir ki 12 Eylülden sonra yönetimin «terör ve anarşiye son vermek, toplumda dirlik ve güvenceyi sağlamak, devlet otoritesini yeniden kurmak» programına öncelik verdiği görüldü.

Bu yolda başarı da sağlandı.

☆

12 Eylülün ikinci yıldönümüne bir hafta kalmıştır. İki yıl az bir süre sayılamaz. Ancak Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde açılan kimi davalarda «savaş hali hükümleri»nin geçerli olduğunu gazeteler yazıyorlar. «Savaş hali» kurallarının uygulanması kuşkusuz bazı zorunluluklardan doğabilir. Adı üstünde «savaş» olağanüstü bir durumu vurgular. Böyle zaman ve ortamlarda adaletin «kılı kırk yararak» yürütülmesi zorlaşır; ya da yargının kısa sürede sonuç alması gereği ağır basar. Adaletin «hızıyla» adaletin «gerçekleşmesi» arasındaki duyarlı dengeyi tutturmak kolay bir iş değildir. Savaşların sıcak ve kızgın dönemlerinde kurulan «divan-ı harp»lerin «kendine özgü bir mantığı» vardır ki, bütün dünya devletlerinde bu yöntem gereğinde uygulanır. Buna karşın zorunluk olmayan yerlerde adaletin normal koşullarda işlemesi adaletin güvencesi sayılmaktadır.

☆

Bu genel yaklaşım çerçevesinde ülkemizdeki uygulamaları «hukuk bilimi, tekniği ve siyasası» açısından nasıl değerlendirebiliriz? Türkiye olağanüstü dönemden doğal rejime geçiş çabaları içindedir, zorluklarla boğuşmaktadır. Yaşananların acıları büyüktür, yaşanacakların acıları daha da büyüyebilir. Toplumda dirlik ve erinç aranışı güçlüyse, amaca ulaşmak kolaylaşır; ama, geçmişteki çatışmaların keskinleştirdiği duyguları bileyerek sürdürmek tutkuları pompalanırsa, koşullar ağırlaşır. Sertlikten yumuşaklığa, gerilimden dinginliğe, çatışmadan çakışmaya, baskıdan dengeye, kavgadan uzlaşmaya doğru adaletli bir hesaplaşmanın oluşturacağı sağlıklı ortamda normale geçiş olasıdır. Bu geçiş sürecinde ise üç takvimin yapraklarını toplum her sabah sayarak koparmaktadır :

1) Demokrasi takvimi,
2) Ekonomi takvimi,
3) Adalet takvimi.

İlk iki takvim, bugünkü yazımızın konusu dışındadır. Üçüncü takvimin kimi bölümlerinde «savaş hali hükümlerinin»işlemesi üzerinde durmak istiyoruz. Bu hükümler davaları hızlandırmak ve bir gün önce kararlara ulaşmak için uygulanıyorsa, doğal mantığına uyulmalıdır. Ancak 12 Eylül yönetimi terör ve anarşiye karşı başarı kazanmış toplum, dirlik ve güvenceye kavuşmuşsa, ortada bir «savaş hali» olduğunu söylemek olası değildir.

Ne yanından bakarsanız bakın «adalet takvimi»nin normal rejime geçiş sürecine ayarlanması gerekiyor. Yoksa şimdiden hesaplanamayacak sorunlarla karşılaşmak durumunda kalabiliriz.

Çağdaşlık

Nadir NADİ — 6 Eylül 1982

Atatürk'ün pek sevdiğim bir sözü vardır : «Gerçekleri söylemekten korkmayınız!»

Ne zaman, hangi nedenle dile getirdiğini bilemediğim bu özdeyiş niteliğindeki sözün an-

lamı üzerinde çok düşünmüşümdür. 1920'lerde, en az yüzelli yıldır Batılılaşma çabaları içinde bocalayan bir toplumduk. Teokratik kuralların egemen olduğu bu düzeni yıkıp da nasıl Batılılaşabilecektik? Püf desen toz olacak Saltanat ve Hilafet rejimine aydınlarımız toz kondurmaktan çekiniyorlardı. Namık Kemal gibi «hürriyet» sevdalıları bile Osmanlılıkla övünüyor, ancak kendilerini «Genç Osmanlılar» ilan ederek toplumu daha özgür, daha ileri bir yere vardırabileceklerini umuyorlardı. İttihatçılar da durumu pek kavrayamadılar. 31 Martı yaşayan aydınlarımız ordunun başardığı atılımı «Osmanlı inkılabı» sayıyor, öyle savunuyorlardı. İçlerinde kuşkusuz gerçeği görenler, hiç değilse sezenler vardı. İmparatorluğun orta direğini oluşturan, Türk varlığını ilk dile getiren yazın ve bilim adamlarımız olmadı değil. Ama bunlar çoğunlukla Orta Asya düşleri peşinde ömür tükettiler, emperyalistlerin pençesinde can çekişen, çürümüş Osmanlı düzenine bağlı Anadolu Türkünü göremediler, görmüş olsalar da, onun nasıl kurtulacağı üstüne kafa yormadılar.

Bunu ilk gören Atatürk oldu. Çürümüş, kokuşmuş, emperyalistlere teslim olmuş, onunla işbirliği halindeki Osmanlı devletine karşı sırtındaki paşalık üniformasını atarak, halkla birlikte ayaklandı. Bu elbette büyük bir devrimin başlangıcıydı. Ancak ulusuna, halkına bağlı bir yurt evladının girişebileceği bir atılımdı. Kolay olmadı. Üç yıllık ulusal kurtuluş savaşının inanılmaz serüvenini artık hep biliyoruz. Emperyalizme ilk tokatı atmış, «mazlum milletlere» örnek olmuş, yol göstermiştik.

Ne yazık ki, Atatük'ün yanında görev alan asker - sivil kimi aydınlar dünya tarihinde yer alacağı o günden bilinen büyük devrimin anlamını kavrayamadılar.

Çağdaş uygarlığa ulaşacak, çağdaş uluslar arasında eşit haklara sahip şerefli yerimizi alacaktık. Bu nasıl olacaktı? Saltanattan miras kalan yüzlerce yıllık tüm kuruluşlardan sıyrılmamız gerekiyordu. Kimi geleneklerimizi silkip atacaktık. İnsan haysiyetine değer verecek, kadın erkek eşitliğini yürürlüğe koyacak, din işlerini dünya işlerinden kesinlikle ayıracak, laik eğitime kayıtsız şartsız bağlanacak, düşün özgürlüğüne saygı gösterecektik. 1920'li yıllarda bu atılımları savunmak hiç de kolay değildi. Latin harfleri gibi, şapka kanunu gibi, görünüşte biçimsel bir takım yeniliklere bile o dönemin kimi aydınları kuşkuyla bakıyor, «yeni Türk harfleri» mi desek, «asri serpuş» mu desek diye duraksıyorlardı. «Gerçekleri söylemekten korkmayınız» sözünü Atatürk işte bu koşullar altında dile getirmiş olmalıdır. Ama bu söz, bugün de en az o günkü kadar geçerlidir.

Çok partili yaşama girdiğimizden bu yana Atatürk devrimleri çok yara aldı. Atatürkçülük ise kimilerinin ağzında gericiliğe örtü yerine kullanılan bir maske oldu.

Danışma Meclisi'nde hazırlanmasına çalışılan yeni Anayasa, çağdaş hukuk kurallarına öylesine aykırı hükümler içeriyor ki, bu haliyle yürürlüğe girdiği takdirde, ülkemizde uyumlu bir toplumsal yaşamdan söz edilemeyeceğini şimdiden söylemek hiç de falcılık sayılmaz. Bu Anayasa taslağında bir de «Atatürk ilkeleri doğrultusunda» davranmamızı buyuran maddelere yer verilmiş. Atatürk ilkelerinden gittikçe uzaklaştığımızı örtmek amacıyla oraya sokulduğu anlaşılan bu maddeler bile tasarının çağdışılığını gözler önüne açıkça sermiyor mu? Nedir Atatürk ilkeleri, nedir Atatürkçülük? Kendi hesabıma benim Atatürkçülüğümün Danışma Meclisi sayın üyelerininkine hiç uymadığını açıkça söyleyebilirim. Bütün yurttaşları kışla disiplini içinde yaşamaya zorlayan bu Anayasa çağdaş dünyanın hangi demokrasisinde görülmüştür?

olayların ardındaki GERÇEK

Düğüm noktası

7 Eylül 1982

Anayasa tasarısı üzerindeki görüşmeler ilerledikçe ortaya bir gerçek çıkıyor. Danışma Meclisi, tasarıyı olgunlaştırıcı işlevi yürütmekten uzaktır. Tasarının hazırlanmasındaki gelişigüzellik DM görüşmelerinde de geçerlidir.

Bununla birlikte (dağınık bir yapıya sahip olsa da) yeni Anayasa tasarısının içerdiği stratejinin ne olduğunu görmek zor değildir. Tasarıya egemen öngörüleri şöyle saptabiliriz : 1) Yeni Anayasa temel özgürlükler ile sosyal ve sendikal haklar bakımından 1961 Anayasasından geri olacaktır. 2) «Yürütmeyi güçlendirme» gerekçesi altında seçimle gelmemiş kuvvetlerin yetki alanı genişletilecek; seçimle oluşmuş parlamento ve hükümet denetim altına alınacaktır.

1961 Anayasasında yürütmeyi sınırlandırmak ve denetim altında tutmak isteyen 27 Mayısçı görüşler bağımsız kurumlar oluşturarak amaçlarına ulaşmak istemişlerdi.

Bu kez 12 Eylül harekâtıyla oluşan otoritenin seçimle gelmiş (ya da bir başka deyiş-

le milli iradeyle oluşmuş) yürütmeyi hem denetleyecek, hem de yönlendirecek mekanizmaları kendi elinde tutmak istediği anlaşılmaktadır. Bu istek 12 Eylül harekâtının gelecekteki güvencesini sağlamak düşüncesinin de doğal uzantısıdır.

Durum böyle olunca tasarıya yönelik yaklaşımlar daha karmaşıklaşıyor. Hem özgürlükleri ve sosyal hakları daraltmak, hem de seçimle olaşacak yürütmeyi denetim altında tutmak (ne önlem alınırsa alınsın) pratikte kolay bir iş değildir. Çünkü bir kez seçime gidildiğinde toplumsal ve siyasal güç dengeleri ister istemez yeniden oluşacaktır. Yeni dengelerin eski durumları değiştirmesi yeni bağlantılar ve yaklaşımlar yaratması doğaldır.

Özgürlükler dengesine değil de otorite aranışına dayanan hesapların yeni Anayasaya egemen olması Türkiye'de aranan «istikrarlı» rejimi gerçekleştirebilir mi? Kaldı ki bu tür bir yaklaşım «güçlü yürütme» ilkesine de ters düşmektedir.

Bu karmaşık sorun, yığınaktaki felsefeden kaynaklanıyor. Yönetimi sivilleştirme sürecinde gerekli köprülerin kurulamaması, dışa dönük yüzünde Türkiye'nin geleceğini yönlendirmeyi, içe dönük yüzünde güvenceyi isteyen güçlerin soyutlanması sonucunu yaratabilir.

Yeni Anayasa tasarısının büyük zorluğu ya da düğüm noktası işte bu noktada odaklaşmaktadır.

★★★

Anayasanın ekonomi politiği...

Yalçın DOĞAN — 7 Eylül 1982

Ekonomik bunalım içeri, hak ve özgürlükler dışarı!.. İşte, anayasanın dayandığı ekonomik felsefenin temelinde yatan düşünce bu. Aslına bakarsanız, belirtilen düşüncenin vehameti» bununla kalmıyor. Neyin ve hangi durumların «ekonomik bunalım» olduğuna, bizzat siyasal iktidarın karar vermesi, böylesine bir ilkenin anayasa tasarısında yer alması, hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasındaki «tehdidi» daha da arttırıyor.

Danışma Meclisi, cumartesi günü ve dün tüm saatlerini tasarının «mali hükümlerini» görüşmekle geçirdi. Hemen vurgulamak gerekir ki, anayasa tasarısı siyasal iktidarlara, dolayısıyla siyasal partilere «hiçbir açık kapı» bırakmaksızın, serbest pazar ekonomisinin uygulanmasını zorunlu kılıyor. Herhangi bir siyasal partinin programı ne olursa olsun, anayasa çerçevesinde kalması gerektiğine göre, iktisat politikası açısından uyması zorunlu politika, pazar ekonomisinden geçiyor. Böylelikle siyasal partilerin uygulayacakları ekonomik program daha şimdiden çizilmiş oluyor. Her dönemin anayasası «yaşanılan ortamın bir ürünü» olduğuna göre önerilen ve siyasal partilere «hareket alanı bırakmayan» tasarı, 24 Ocak kararlarının açık bir «uzantısı» olarak tarihteki yerini alıyor.

Ancak, tasarı bununla yetinmiyor. Ekonomik bunalım ile olağanüstü haller arasında bağlantı kuruyor. 135. maddede «olağanüstü halleri» düzenleyen kurala göre, «olağanüstü haller tabii afet ve ekonomik bunalım hallerinde bakanlar kurulunca ilan edilebilecek» 24 Ocak kararlarından sonra bugün varılan nokta da, ülkenin nasıl bir ekonomik durum içinde bulunduğunu öyle uzun uzun anlatmaya gerek yok. Yatırımların yüzde 21'den yüzde 18'e düştüğü, zeytinde yüzde 70, ayçiçeğinde yüzde 23, çayda yüzde 60 üretim gerilemelerinin saptandığı, işsizliğin yüzde 15'ten yüzde 17'ye doğru tırmandığı bir ortam, «ekonomik bunalımın» dışında, başka nasıl tanımlanabilir ki!.. Banka ve banker kesimindeki olayları buna ekleyince iş daha da billurlaşıyor. Böylesine bir bunalımdan her vatandaş da payını alıyor. Son verilere göre, Türkiye'de kişi başına düşen ortalama yıllık gelir 812 dolar. Yani 144 bin lira. Yani, kişi başına düşen aylık ortalama gelir 12 bin lira. Asgari ücretin bugün ayda on bin lira olduğu düşünülürse, demek ki, kişi başına düşen ortalama gelir hemen hemen asgari ücrete denk. Demek ki, 24 Ocak'tan bu yana «ekonomik tabloda» pek olumlu bir gelişme yok. Bir başka deyimle, «ekonomik bunalım» sürüyor.

Tasarı işte bu düşünceden hareket ederek, «ekonomik bunalım hallerinde olağanüstü halin ilanına karar vermek yetkisini» Cumhurbaşkanı ile birlikte Bakanlar Kurulu'na veriyor. Olağanüstü hal düzenlemesi ise, kendisini kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasında gösteriyor. Özellikle 16 ve 19. maddelerde «olağanüstü hale bağlı olarak» kişi hak ve özgürlükleri kısıtlanabilecek. Daha açık bir deyimle, siyasal iktidarlar «ekonomik bunalım» gerekçesini kullanarak, kişi hak ve özgürlüklerini daha da sınırlayabilecekler. Çünkü, «neyin ekonomik bunalım» olduğuna onlar karar verecek. «Ekonomik bunalımın» tanımı onların kararına bırakılıyor.

Parlamentodaki yarınki muhalefet partisi ise, gerçekten eli-kolu bağlı bırakılıyor. Açıktır ki, muhalefetin her zaman en güçlü silahı «ekonomik göstergeler» olmuştur. Bir muhalefet partisi «ekonominin kötüye gittiği» kanı-

sına varırsa, bunu öyle kolayca söyleyemeyecektir. Çünkü, siyasal iktidar bunu «ekonomik bunalım» olarak tanımlayabilecek ve «olağanüstü hal» ilanına kadar gidebilecektir. Kaldı ki siyasal iktidarlar için de «kolayca kaçma yolu» açık tutulmuş olacaktır. Herhangi bir zamanda, herhangi bir siyasal iktidar, demokratik tepkiyle karşılaştığında, eğer o sırada ülkede deprem, su baskını ve benzeri bir «tabii afet» yoksa, «ekonomik bunalım bahanesiyle» olağanüstü hal ilan ederek, özgürlükleri kısıtlama yoluna başvurabilecektir.

Uygulanacak iktisat politikasının sınırları şimdiden çizildiğine ve bu «açık pazar ekonomisi» olduğuna göre ve açık pazar sistemi ile Türkiye ekonomik bunalımı kolaylıkla atlatamadığına göre, önümüzdeki yıllarda «ekonomik bunalım - özgürlük kısıtlaması» çarkı ne yazık ki, çok sık işleyeceğe benziyor.

olayların ardındaki GERÇEK

Yeni adalet yılında...

8 Eylül 1982

1982-1983 Adalet yılının açılışı Türkiye açısından çok önemli bir sorunu gündeme getirdi. Yargıtay konferans salonunda bu nedenle düzenlenen törende Devlet Başkanı Kenan Evren «özellikle parlamenter sisteme dayanan demokratik rejimlerde yargının özel bir yerinin olması doğaldır. Ancak yargının iki gücün üstünde olması benimsenemez» diyerek DM'de tartışılan Anayasa tasarısına yansıyan görüşü belirtmiştir. Yargıtay Başkanı Derviş Turhan ile Türkiye Barolar Birliği Başkanı Atilla Sav ise konuya daha değişik biçimde yaklaşmışlardır. Yargıtay Başkanı, bir süreden beri adalet kesimini düşündüren daha doğrusu kaygılandıran noktalar üzerinde durmuş ve şunları söylemiştir :

«Yeni Anayasada temel tercih hangi sistem olursa olsun, yargının bağımsızlığını ve denetimini kısacak, onu yasama ve yürütmeye bağımlı kılacak her türlü düzenlemeden kaçınılmalıdır. Aksi takdirde hakim, atamayı yapacak yürütme organının mutemet adamı olur. Hakime böyle bir güvence sağlanmazsa bağımsızlığın anlamı kalmaz. Çıkarılan bazı kanunlar ve Anayasa tasarısı, hakim bağımsızlığı ve güvencesi ilkesiyle bağdaşmamaktadır.»

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Atilla Sav da benzer kaygıları dile getirmiştir.

Gerçekte «yasama - yürütme - yargı» arasındaki ilişki ve bağıntılar çağdaş rejimlerde kesinlikle saptanmış ve çözümlenmiştir. Yargı organları adaleti yasalara göre dağıtırlar. Bu işlevi yerine getirirken sonuna dek bağımsızlık ve güvence içinde bulunmaları gerekmektedir. Bu alanda bir tartışma kapısı açık olamaz. Yargıçların uygulayacağı kanunları da yasama organı düzenler. Bu kanunları da tartışmanın yararı bulunmaz. Ne var ki yasama organı, yasaları yaparken sonuna dek özgür değildir, çağdaş ve evrensel hukukun ilkelerine, Atatürk Cumhuriyetinin temel kurallarına bağımlıdır. Yasamanın, yürütmenin ve yargının bu çerçeve içindeki ilişkilerinde yargının bağımsızlığı ve yargıç güvencesi yerli yerine oturtulmalıdır. Çünkü yargının üstünde baskı mekanizması kurulabilecek bir yürütme organının bulunduğu devlette adaletten söz açmak zordur, hukuk devletinin varlığı kuşku götürür.

1950'li yılların bunalımlarında «yargı - yürütme» ilişkilerinin sağlıksızlığı büyük rol oynamış, bir askeri müdahaleye yol açmıştır; ne var ki, Türkiye'yi 12 Eylül'e götüren olayların içinde adalet kurumlarını sorumlu tutmak, inandırıcı olmayacaktır. Terör ve anarşinin faturasını yargıç güvencesini ve mahkeme bağımsızlığını kısarak ödemek yanlış bir hesap olacaktır. Bu nedenle yeni Anayasa tasarısında gereken düzeltmeler yapılmalıdır.

★★★

Kastelli Tunus'ta yakalandı

• Tunus'tan gönderilen mesajda, iade işlemleri için gerekli belgelerin beklendiği bildiriliyor

Türk-İş Yönetim Kurulu'nda olağanüstü genel kurul önerildi

Sadık Şide ve DM'deki işçi kökenli üyelerin istifası isteniyor

Memurlar

Tek celsede hüküm giyen Ekmekçiyan ASALA'yı suçladı

• Karar TCK'nin 125. maddesine göre verildi

• Terörist temyize başvurabilecek

Ermeni terörist için karar: İDAM

8.9.1982

Özal'ın ceketini Kafaoğlu giyerse..

Osman ULAGAY — 13 Eylül 1982

Turgut Özal'ın ceketini Adnan Başer Kafaoğlu giyerse ne olur?..

İlk bakışta gazetelerin ekonomiyle ilgili sütunlarını değil, magazin ya da mizah sayfalarını ilgilendirecek bir konu. Ama sırta giyilecek ceketin uygulanacak ekonomi politikalarının bir göstergesi olduğu varsayımıyla bu konuyu ekonomi sütunlarında işlemek de mümkün ve belki de gerekli.

Sayın Kafaoğlu'nun göreve geldiği günden IMF - Dünya Bankası toplantılarına katılmak üzere Toronto'ya gidene dek yaptığı açıklamalar, verdiği demeçler, ülkemizdeki ekonomi politikası uygulamasına yeniden yön verecek «ara modeller»in ve bir «önlemler paketi»nin hazırlanmakta olduğu izlenimini yaygınlaştırmıştı. Özel kesimin sözcülerine göre piyasada halen yaşanmakta olan durgunluğun başlıca nedeni de bu «ara model» ve «paket»in içinden ne çıkacağının bilinmemesi ve bu yöndeki beklentilerin sürmesiydi.

Gerçekten de Sayın Kafaoğlu'nun açıklamaları farklı yorumlara konu olabilecek nitelikteydi. Bu açıklamalarda biraz daha taviz-

10.9.1932

kâr bir para - kredi politikasının, iç pazarı canlandıracak bazı önlemlerin, banka - banker sisteminde yeni düzenlemelerin, ihracatı teşvik önlemlerinde bir sınırlamanın, enflasyonun kontrolünden önce yatırım ve büyümeye önem veren bir anlayışın ipuçlarını bulanlar vardı. Özal'la Kafaoğlu arasında bir ara yoğunlaşan söz düellosu da bu ipuçlarına eklendiğinde «acaba Özal'ın izlediği çizgide önemli değişiklik olacak mı?» sorusu ister istemez gündeme geliyordu.

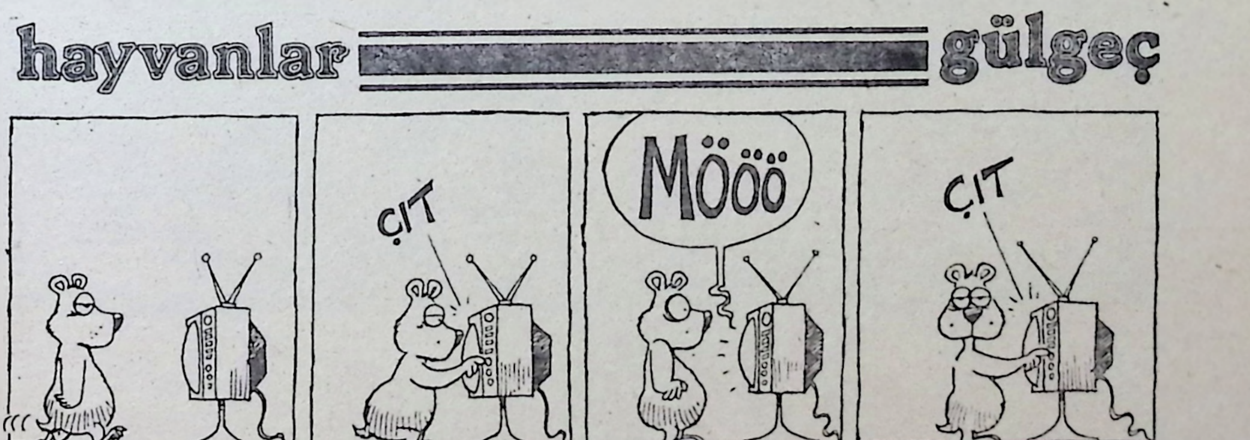
Özal'ın yerine Kafaoğlu'nun göreve gelmesindeki en önemli nedenlerden biri de herhalde Özal çizgisinin bazı kesimlerde yaratmış olduğu rahatsızlıktı. Kritik duruma düşmüş bazı sanayi ve finans kuruluşlarının içine düştükleri durumdan kurtarılmaları, para - kredi politikasının biraz olsun gevşetilmesi ve iç piyasanın canlandırılması, kur farklarının konsolidasyonu, tarım ürünlerine iyi fiyat verilmesi ve peşin ödeme yapılması, ücret ve maaş artışlarında daha anlayışlı davranılması, dile getirilen istekler arasında yer alıyor. Demokrasi takviminin işleyişi içinde bu isteklere karşı daha duyarlı bir ekonomik politikanın gündeme gelmesi akla uzak görünmüyordu.

Ne var ki ekonomide köklü yapı değişikliğine yönelme niyeti ve şansı bulunmayan bir yönetimin tüm bu istekleri karşılaması halinde enflasyonun yeniden tırmanışa geçmesi, ödemeler dengesi açığının artma eğilimine girmesi, giderek enerji darboğazının sırıtması beklenebilir. Türkiye'nin dış kaynak ihtiyacı artarken, dış borç ödeme kapasitesi düşebilirdi. Bu nedenle Türkiye vazgeçemeyeceği dış kaynakların anahtarını elinde tutan IMF, Dünya Bankası ve OECD'nin onayını almadan ekonomi politikalarını fazla değiştiremez, yeni «model» ve «paket» denemelerine girişemezdi.

Sayın Kafaoğlu'nun Toronto temasları IMF ve Dünya Bankası'nın böyle bir onayı vermeyeceklerini, tersine «örnek ülke» Türkiye'nin iki yıldan beri izlediği «hayranlık uyandıran» politikaların ödünsüz devamından yana olduklarını ortaya koydu. IMF ve Dünya Bankası yetkilileri, ödemeler dengesi ve enflasyona öncelik veren politikaların devamını «yakın desteğin» sürmesi için şart koşuyor, özetle (1) Para - kredi musluklarını açmayın, (2) Ücretlerde sınırlamayı sürdürün, (3) Aşırı yatırımlara özellikle kamu kesiminde girişmeyin, (4) Serbest kurdan vazgeçmeyin, diyorlardı. Türkiye halkı fedakârlığa bir süre daha katlanırsa belki yabancı bankaların imkânları da 6-12 ay içinde devreye girebilecek, 3-4 yıl sonra Türkiye çok daha iyi bir noktaya gelebilecekti.

Kafaoğlu'nun Toronto'daki temasları sonucunda vardığı noktanın IMF - Dünya Bankası görüşüne çok yaklaştığı basına yansıyan beyanlarından anlaşılıyor. Kafaoğlu, artık yeni bir ekonomik program veya önlemler paketinin söz konusu olmadığını vurgulamaya özen gösteriyor. Öte yandan Başbakan Ulusu'nun önceki gün Odalar Birliği'nde yaptığı konuşma da ekonomide Özal çizgisinin değişmeyeceği yolunda bir güvence niteliği taşıyor.

Bu noktada herhalde şu soruları sormak gerekiyor : Ekonomide Özal çizgisi değişmeyecekse, bu çizginin zor duruma düşürdüğü kesimlerin durumu ne olacak? Demokrasi takvimiyle IMF'nin halktan sürekli özveri isteyen politikaları nasıl bağdaştırılacak? Özal'ın yerine Kafaoğlu'nun gelmesini isteyenler aradıklarını bulacaklar mı? Bulamazlarsa, kendi çizgisini kendi yöntemleriyle izleyecek, dış çevrelerin güvenini sağlamış Özal'ın ceketini Kafaoğlu'nun giymesi kimin için ne anlama gelecek?..

11.9.1982

Anarşinin göstergesi

16 Eylül 1982

Çoğunluğunu Türkiye'den kaçarak Yunanistan'a sığınan Türklerin oluşturduğu göstericiler 12 Eylül günü Atina Üniversitesi bahçesinde bir protesto mitingi düzenliyorlar. Kalabalık arasından çıkan bir grup, olayı izlemek amacıyla orada bulunan Askeri Ataşemiz Kurmay Yarbay Osman Boyalar'a saldırıyor. Yarbay Boyalar, gözü dönmüş saldırganların elinden (açıklanması zor bir gecikmeyle) kurtarılıyor.

Gösteri nedeniyle Yunan polisi, çevrede güvenlik önlemleri almıştır. Göstericilerin sayısı azdır. Yunan polisinin niçin daha önce davranmadığı bir soru işaretidir. Nitekim Atina Büyükelçimiz Fahir Alaçam bu nokta üzerinde durmuştur.

Olayın üzücü bir yanı budur.

Olayın öteki yanları daha da üzücüdür. Yunanistan'da gösteri yapmak isteyen kendini bilmezlerin bir insana saldırmaları ve canına kastetmeleri, kimliklerinin kanıtlanması anlamına gelir. Bu kimlik, anarşist damgasını taşımaktadır; savunmasız bir insanı linç etmeye yönelik saldırganlığı simgelemektedir. Bir davanın değil, terör ruhunun belirleyicisi olmaktadır: Türkiye'yi 11 Eylüle sürükleyen bilinçsizliğin ve azgınlığın göstergesini vurgulamaktadır.

Atina'da yaptıkları gösteriyi saldırganlığa ve cinayet girişimine dönüştürenlerin ellerine fırsat geçtiğinde ne kadar acımasız oldukları da saptanmıştır. Bu tutum, demokrasi, insanlık, kardeşlik gibi kavramların hiçbirine sığmayacak kadar belirgindir.

Bugün serinkanlılık ve denge her zamankinden daha değerli bir erdem niteliğine dönüşmüştür.

Bu erdemi dışarlarda arayacak değiliz.

Yurt dışındaki tüm görevlilerimize yönelik saldırıları kınarken, halkımızın tarihsel olgunluğunun geleceğimize dönük tek güvence kaynağı olduğunu bir kez daha yinelemek gereğini duyuyoruz. ★★★

DİSK'in 10 uzmanı için idam istendi

Aralarında Ahmet Yıldız ve Teoman Öztürk de var

Prof. Sadun Aren ve sekiz uzman da 5-15 yıl ağır hapis cezası istemiyle yargılanacak.

Tanık dedektif: En üst düzeydeki Türk diplomatını öldürmek istedikleri anlaşıldı

İki Ermeni terörist Londra'da tutuklandı

...ilerin vergi farkları bayramdan önce ödenecek

DM'de komisyon... verilen maddeler görüşülüyor

TBMM

11.9.1982

Çağa karşı

Şükran KETENCİ — 16 Eylül 1982

«Çağa erişen», «çağa gelen» anlamındaki «çağdaş» sözcüğü «sakıncalı» görülerek, pardon «tehlikeli» bulunarak Anayasa taslağından çıkarıldı. Önerge sahipleri ve de «çağdaş»

sözcüğünün taslaktan çıkarılması için oy kullananlar, hâlâ kararsız olanlar varsa diye, çağa karşı olduklarını açıkça vurgulama gereğini duydular. Doğrusu çağdışılıklarını yüreklice savundular...

Sendikalara, demokratik kuruluşlara, işçilere, memurlara siyaset yasağı çağdışı bir görüş. Değil benimsenmesi, çağdaş anayasalarda, demokrasilerde gündeme gelmesi, tartışılması söz konusu olmayan bir görüş.

Ancak Türkiye'nin kurtuluşunu, Atatürkçülüğü ağızlarından düşürmedikleri halde, Atatürkçülüğün temel ilkesi ile çelişkiye düşerek arayanların, çağdaş demokrasilerin bu temel ilkesini reddetmeleri şaşırtıcı değil. Çağdışı bir anayasa taslağında, sendikalara, demokratik kuruluşlara, sonuç olarak işçiler ve memurlara siyaset yasağının konması olanaksız değil.

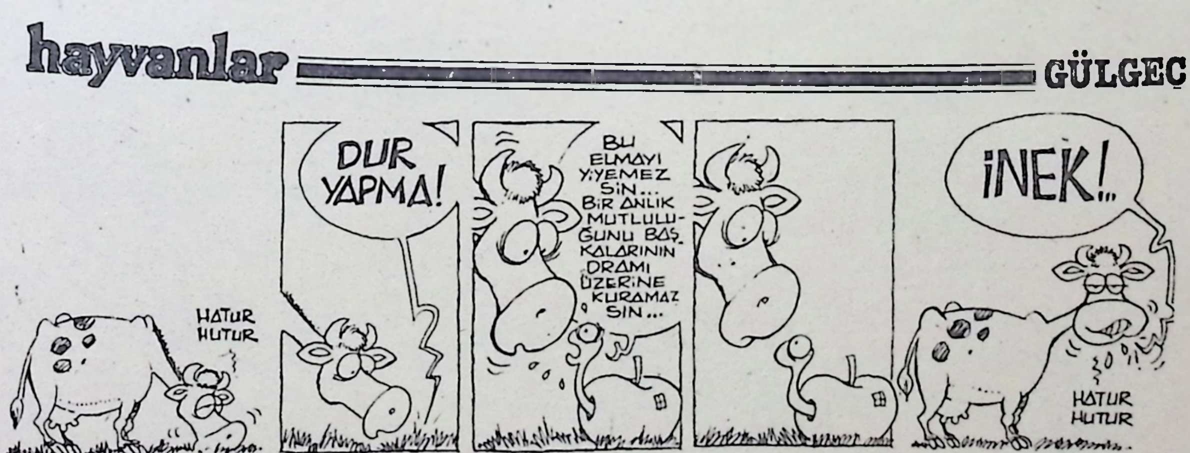
Olanaksız olan, çağdaş kültür birikimine, çağdaş demokratik düşünce yapısına, çağdaş sosyo-ekonomik düzeye henüz ulaşmamış olsa dahi, bu doğrultuda önemli adımlar atmış, birşeyleri yaşamış, bilincine varmış insanların yaşadığı bir ülkede, çağdışı bir anayasa ile çağdışı düzenin yerleştirilmesidir.

İşçilerimiz, bizden 1 - 2 yüzyıl önce sanayileşen, sanayileşmenin sancılarını yaşayan Batı toplumlarında, işçilerin sendikal haklarını elde etmek için vermek zorunda kaldıkları kanlı mücadeleyi de vermediler. Yine de daha ilk sanayileşme ile birlikte, tersane, tramvay işçileri grevleri, Saraçhane mitingleri ile sınıfsal yerlerini alarak, Kurtuluş Savaşına, ulusal savaşa katıldılar. Sanayileşme geliştikçe, işçi sayısı arttıkça, sanayi ile birlikte kurulan sendikalar, 1940'ların 50'lerin «zorunlu tahkim» sistemini sendikal yasakları zorlayarak, tutuklanmayı, «komünist» damgası yemeyi göze alarak, toplu sözleşmeler yapmaya çalıştılar. 1960 Devrimi, 61 Anayasası, 63 yasaları ile gelen 17 yıllık bir özgür sendikal düzen dönemi de yaşandı. Çok kısa zamanda, bazı çarpık gelişmelere ve gerçekte özgür sendikal düzenin gereği gibi kullanılamamasına karşın, işçiler özgür sendikal düzenin anlamını yaşamlarında kavradılar. Grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı sayesinde, çalışma koşulları, yaşam koşulları düzeldi.

Sonra da olağanüstü dönemlerin olağanüstü koşullarında, bu hakları askıya alındığında, kaybettiklerini, yine somut yaşamlarında gördüler. Sendikal haklarını kullanmadıklarında, işçi çıkarması yasağı, özel koruma önlemlerinin dahi bir işe yaramadığını, ekonomik, sosyal kazanımlarından, çalışma koşullarından çok şey yitirdiklerini yaşadılar.

Şimdi bir anayasa taslağı ile, geçici zorunlu koşulların gereği olarak sunulan, özverilerde süreklilik isteniyor. Hem de kazanılmış sendikal işçi hakların tümü, her alanı için. Olabilir mi? Çağa karşı bir düzen kurulabilir mi?

İlk yanıt, işçi haklarını savunmadığı için, dünyanın en sağcı uluslararası kuruluşunda, (ICFTU'da) üyeliği askıya alınan Türk - İş'in 67 ilden gelen temsilciler toplantısından geldi. Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir, «Bana gerici derler, ama bu taslağı hazırlayanlar bende de gerici imiş» deyince, içtenliği gülerek alkışlandı. Siz sendikalara, ekonomik mücadelelerinde dahi siyasete ağırlıklarını koymalarını, anayasa taslağı ile yasaklamaya çalışıyorsunuz. Şevket Yılmaz, Türk-İş adına, «sendikalara yaşama hakkı tanımazsanız, mavi tulumlarımızı giyerek, işçi olarak 67 ilde siyaset yapmaya başlarız» diyor. Çağa karşı düzen kurmak isteyenler, en sağdan gelen bu uyarıyı olsun duymalıdırlar.

14 9 1982

Atina'daki alçaklık...

Uğum MUMCU — 17 Eylül 1982

Atina'da Hava Ataşemiz Kur. Yarbay Osman Boyalar'a karşı yöneltilen linç girişimi, tek sözcük ile özetlenebilir : Alçaklık...

Türkiye'den kaçan ve Yunanistan'a yerleştirilen ve kendilerini «devrimci, solcu, marksist» olarak tanıtan bu kaçaklar, gerçekten «siyasi mülteci» midirler, yoksa bir çoğu adam öldürme, gasp ve soygun gibi adi suçların sanıkları mıdırlar? Yunan hükümeti, önce bu konuyu araştırmak zorundadır.

Türkiye'de «milliyetçilik» ve «devrimcilik» adına çok cinayetler işlenmiş; çok soygunlar yapılmış, en acımasız adi suçlar, «milliyetçilik» ve «devrimcilik» ambalajına sarılarak sunulmuştur. 12 Eylül öncesinin kanlı eylemlerinde kandırılmış militanlar kadar, ruh hastaları, ajanlar, lumpenler, insan kasapları, «sağcı» ve «solcu» görüneni ile halk düşmanları ve yurt hainleri de yer almıştır.

Bunlardan bir kısmı, adlarına cinayetler işledikleri, soygunlar yaptıkları, «milliyetçilik» ve «devrimcilik» kavramlarını, geniş halk yığınları karşısında kana bulayıp, kirlettikten sonra yurt dışına kaçarak, yabancı devletlerin birer maşası, kuklası ve ajanı olmuşlardır.

12 Eylül öncesinin her gün ortalama yirmi can alan terörünün kaynağı ve kökeni henüz yeterince aydınlatılmış değildir. Türkiye'ye son beş yılda sokulan ve satış fiyatı otuz milyar lirayı aşan silah ve merminin kimlerin mali desteği ile ülkemize sokulduğu da henüz sağlam kanıtlara bağlanmış değildir.

Ancak, bugüne dek ortaya çıkan olay ve bu olayların sürükleyip, getirdiği belirti ve kanıtları, Türkiye'deki iç terörün 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile başlayıp, tırmandığını ortaya koymaktadır. Bu terör grafiği içinde, daha önceki yazılarımızda belge ve kanıtlarını sunduğumuz gibi, Ermeni ve Rum işbirliği söz konusu olmaktadır. «ASALA» adlı Ermeni terör örgütünün, son İsrail saldırısından sonra yerleşmek için ilk adres olarak Kıbrıs Rum kesimini seçmesi de bu gözlemleri doğrulamaktadır.

12 Eylül harekâtından sonra iç terörün önce yavaşlaması, sonra durmasından hemen sonra, dış terörün başlatılması ve bu dış terörün Ermeni örgütleri ile sürdürülmesi, Türkiye üzerindeki çok yönlü oyunları bir ölçüde gözler önüne sermektedir.

Ermeni teröristleri, bütün propaganda araçları ile Yunanistan'ın başkentinde karargâh kurmuşlardır. Adaları, antlaşmalara aykırı olarak Türkiye'ye çevrilmiş ağır silahlarla donatılmış olan Yunanistan, Türkiye'den «siyasi mülteciyiz» diye kaçan bu terörist çete artıklarını, «Helen şovanizmi» için birer propaganda aracı olarak kullanmaktadırlar.

Kim olduklarını bilemediğimiz, maskeler ardına gizlenmiş bu korkak çete artıkları, çok açık biçimde, «Pan-Helenik» propagandaya, yani «Helen şovenizmine» ve bu «sosyalizm etiketli ırkçılığa» hizmet etmektedirler. «Maceracılık» bugün de Helen şovenizminin emrindedir.

Kanlı eylemleri ile ilerici ve devrimci kuram ve düşüncelerin geniş halk yığınlarına ulaşmasını engelleyen bu terörist çeteleri, şim-

di Türkiye'ye çevrilmiş ağır silahların ve propaganda araçlarının gölgesinde, cepleri «Helen şovenisti» Yunan hükümetinin paralarıyla doldurularak, Atina sokaklarına salıverilmişlerdir.

Ermeni ve Rum çetelerine şimdi de yeni Çerkez Ethem çeteleri katılmıştır. Çerkez Ethem, ihanetinin acısı ile vicdan azabı çekerek öldü. Bunlar ise, ihanetlerinin utanmazlığı ile alçakça yaşıyorlar!..

olayların ardındaki GERÇEK

Geçici maddeler

19 Eylül 1982

1982 Anayasa tasarısının geçici maddeleri de açıklandı. Tasarı üzerindeki tartışmalar noktalanmamışken, geçici maddelerin ilginç niteliği olaya yeni bir içerik kazandırmakta ve bir yön vermektedir.

İlk bakışta geçici maddelerin bazılarında geçiş dönemini güvenceye bağlayacak gerekli ve mantıklı önlemlerin alındığı sanılabilir. 12 Eylül harekâtının yetki ve sorumluluğunu üstlenenlerin gelecekteki güvencelerini yasal biçimde sağlamak doğaldır.

Ne var ki, geçici maddeler bu doğal mantık sınırı içinde düzenlenmemişlerdir.

Demokratik bir gelişmeyi olanaksızlaştıracak ve seçeneklerini yok edecek önlemler geçici maddelerin mantığını ve özünü oluşturmaktadır ki, bu yaklaşım ülkenin geleceğinde yeni bir tartışmanın kaynağını ve gerekçesini yaratacak, istenilenin ya da amaçlananın tam tersi sonuçlar verecektir.

Geçici maddeler, Anayasa tasarısı ile birlikte ele alındığında, demokratik bir rejimden söz etmek olası değildir. Demokrasi (alternatifler) seçenekler rejimidir.

Oysa seçeneksizlik Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte başlamaktadır. Anayasa kabul edilirse MGK Başkanı Sayın Evren, yedi yıllık bir süre için Cumhurbaşkanı olacaktır. Seçmenlerin Anayasa oylamasına katılmama hakları yoktur. Bir tek Cumhurbaşkanı adayını Anayasa ile birlikte onaylamaya zorlayan bir düzenlemenin niteliğini olduğundan başka biçimde göstermeye çalışmak yararsız ve aldatıcı bir çabadır.

Anayasayla yetkileri alabildiğine genişletilmiş ve sorumluluğu kaldırılmış bir başkanlık sistemi öngörülüyorsa, böyle bir sistemi hukuk bilimi adına savunmaya da olanak yokttur.

Gerçekleri olduğu gibi görmek ve söylemek onurlu yurttaş ve ulus olmanın koşuludur. Bu anayasa tasarısı ve bu geçici maddelerle önerilen rejimin adı kuşkusuz demokrasi değildir. Bu rejimin adı nedir sorusunun yanıtını vermek çok zordur. Ancak Cumhurbaşkanı seçiminin bile (gereksiz yere) üstüne gölge düşürecek yöntemleri daha başlangıçta oluşturup önerenlerin kraldan fazla kralcı mı, beceriksizlik şampiyonu mu, yoksa ard niyetli mi oldukları ister istemez gündeme girecektir.

Geçici maddeler öyle bir mantıkla düzenlenmiştir ki, bu nitelikleriyle uygulanırlarsa yaratacakları huzursuzluk geçici değil sürekli olacaktır. Daha başka deyişle, geçici maddeler kalıcıdır.

★★★

Sözcükten korkmak

Mehmed KEMAL — 19 Eylül 1982

Sözcüklerden korkulur mu? Hele sözcüklerden korka korka edebiyat ve siyaset yapılabilir mi? Ülkemiz çok eskilerde olduğu gibi, yakın zamanlara değin uzanan korkma dönemleri geçirmiştir. Sözcüklerden önce yazdırmak, söyletmek istemiyenler korkuyor, sonra da yazdıkları zaman başları derde girdiği için yazarlar korkuyorlar. Bunlar bilinen gerçeklerdir, neden saklayalım?

Çok yazan yazarlarımızdan Hüseyin Cahit Yalçın olsun, Halit Ziya Uşaklıgil olsun, Abdülhamit döneminde bazı söz, sözcük ve kavramlardan korkulduğunu, bunların kullanılmadığını yazarlar. Yalçın gazetecilik için, «ip üstünde canbazlık gibi bir şeydi» der. Halit Ziya ise çevirirken olsun, yazarken olsun bazı sözcükleri kullanmadığını anlatır. Bu sözcükler arasında, tepe, boya, sakal, yıldız, burun, ihtilal, isyan, çıkıntı, cumhuriyet, demokrasi gibi sözcüklerin bulunduğunu sıralar. İlkin hürriyet, vatan, millet, zulüm, adalet gibi elli, yüz sözcüğün girdiği yasaklamanın sonraları sayısının arttığını yana yakıla açıklar.

Falih Rıfkı Atay, Cumhuriyet döneminin

elleşilmez yazarlarından biriydi. «Yeni Rusya» adlı kitabının önsözünde, «Sözcüklerden korkulan dönemin çok arkalarda kaldığını» söylerse de, kitabına Rusya adını koyduğu, Rusya'dan söz ettiği için eleştirilere uğradığını belirlemeden edemez. Böylesi resmi bir yazarın sözcükleri bile gizli bir denetim altında olursa, kimbilir onaylanmayan yazarlar ne yaparlardı?

Söz, sözcük, kavram yasağı, yanında «elbette düşünme ve düşünce yasağını da getirirdi. Bir ülkede açık ya da kapalı düşünme ve düşünce yasağı oldu mu, bilimsel çalışma da yasaklanmış demekti. Neden gelişemeyiz, neden Batılılara ulaşamayan bir çizgiyi izleriz gibi soruların yanıtı, sanırım bu sınırlardan geçer. Söze, sözcüğe, kavrama yasağı getirdiniz mi, yazarlar da içlerinden atamadıkları gizli bir korkunun tutsağı oldu mu, toplumda, düşünme ve düşündüklerini açıklama güçleşir.

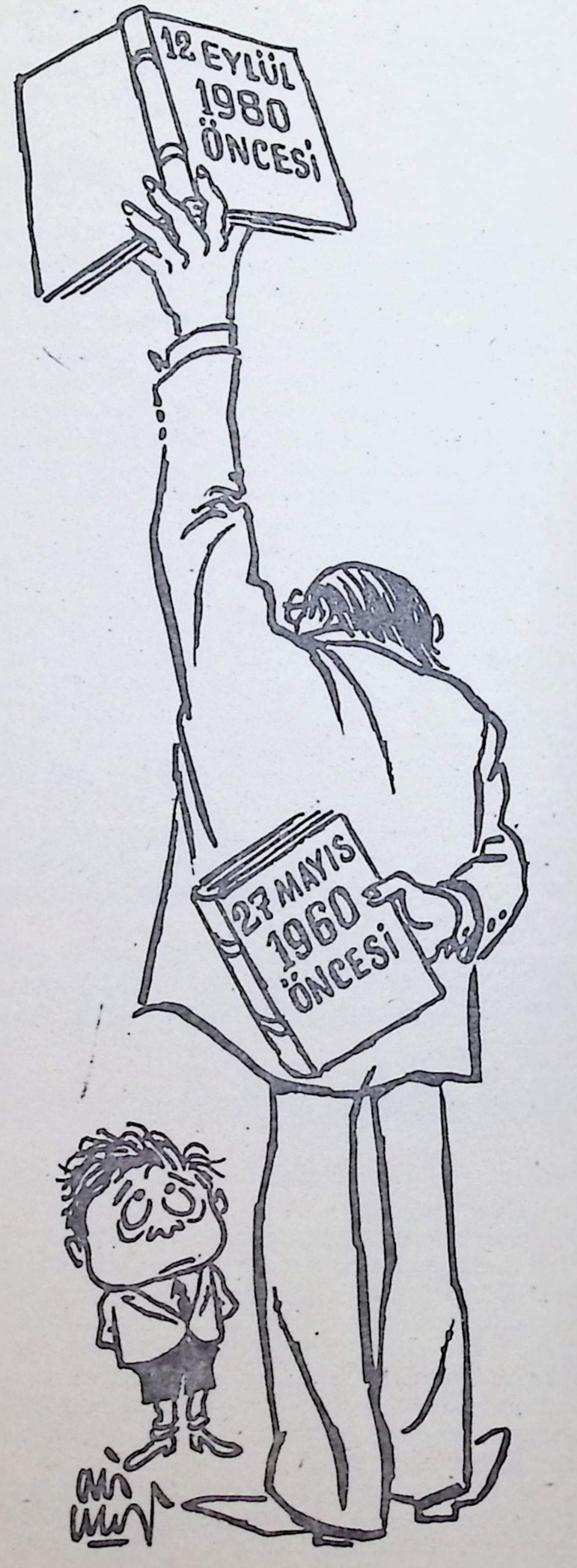
Nasıl olur da baskı ve korku dönemlerinde gerçekten değerli yazarlar çıkar diye kuşkuya düşenler vardır. Bence, değerli yazarlar, daha çok baskı ve korku dönemlerinde becerilerini gösterebilirler. Yazma ve anlatma güçleştiği için, yazma ve anlatmada beceri gittikçe artar. Dikkat edin, büyük şair ve yazarların çoğu baskı ve korku dönemlerinde çıkmışlardır.

Ülkemizde komünizm bir öcü gibi gösterildiğinden, her solcu düşünce de bu öcünün içine girmiştir. Solcu yazarların düşündüklerini söyleyebilmeleri için, yeni söz, sözcük, kavram bulmaları, dahası var, yeni bir dil icat etmeleri gerekir. Yasaklardan çıkmak, yasaklayanın elinden kurtulma hünerdir. Çoğu dönemlerde yazarlar bunu yapmak zorunda kalmışlardır.

27 Mayıs'tan sonra ülkemizin önü biraz sola doğru açılmıştı. Söz, sözcük, kavram korkusu o zaman da kendini göstermişti. Verilen özgürlük yetmiyordu. Yıllardır halkı korkutan söz, sözcük ve kavramların yerine sevimlilerinin bulunması da gerekiyordu. O günlerde solcu çevrelerde sosyalizm mi diyelim, toplumculuk mu diyelim diye bir tartışma açılmıştı. Sosyalizm denilirse, bu komünizm anlamına gelir, halk da solculardan çekinirdi. Tartışma epeyce uzun sürdü. Sonunda sosyalizm dendi ve hiç de korkutucu olmadı. Kendilerini aşırı ve ılımlı sayan solcuların hepsi sosyalizmde birleştiler. Gerçi sözcüğün anlatımı ve içeriğinde tartışmalar bitmedi ama, tanımında tartışmalar kesilmişti.

Bugün bırakın sözcük, söz ve kavramları, arılaşan dilin, bazı çevrelerde tümüne karşı koyma vardır. Bazıları isterler ki, gelişen arılaşan, Atatürk'ün başlattığı dil devriminin tümü yasaklansın!. Bunu, bu kadar açık söylemiyorlar. Niyetleri ve karınlarında sakladıkları budur. Fakat görüyoruz ki, karşı koyanların çoğu bilerek ya da bilmeyerek yazdıklarında tutmuş söz, sözcük ve kavramları kullanıyorlar. Yasaktan ve yasaklamadan yana olanlar bilmiyorlar ki, gün gelir kendileri de yaygınlaşan bir yasağın engelleyici sınırları içine girerler.

Bir kez yasak ve yasaklama başladı mı tek yanlı olmaz, çok yanlı olur. Yasaklayan da, yasakların içinde boğulur. Örnek mi istiyorsunuz, yasak dönemlerin hepsi böyle olmuştur.

insanlar...
DİN
AHLAK
FAZİLET
IRK
DİSİPLİN
DÜZEN
KIYAFET
KRAVAT
TRAŞ
HOW ARE YOU ?..
UNIVER SITY

Batı Beyrut'ta Filistinli katliamı

19 Eylül 1982

Dış Haberler Servisi — İsrail'in Batı Beyrut'u işgalinden sonra kentte katliam başladı. İsrail işgal kuvvetlerinin sardığı ve giriş-çıkışı yasakladıkları Sabra ve Şatila adlı Filistin mülteci kamplarına sağcı Hıristiyan milislerin sokulduğu ve bunların kadın erkek ve çocuklar da dahil olmak üzere bu kamplarda yaşayan yüzlerce Filistinliyi öldürdükleri görüldü.

Sabra ve Şatila mülteci kamplarının sokaklarının ve evlerin içinin cesetlerle dolu olduğu AP muhabirlerince bildirildi. Katliamın yapıldığı Filistin mülteci kampları Sabra, Şatila ve Mar Elias adlı mülteci kamplarındaki öldürülen yüzlerce kişinin başlarının arkalarında ya da sırtlarında kurşun delikleri görüldü. AP muhabirleri Labelle ile William Foley, ailelerinin tüm fertlerinin evlerinde öldürüldüklerini, bazı durumlarda da erkeklerin yüzleri dönük durumda duvara dizilerek kurşunlandıklarını haber verdiler.

Sabra ve Şatila kamplarını gezen AP muhabirleri duvar diplerine uzanmış cesetlerle, evlerin içinde birbirleri üzerine yyığılmış aile fertlerinin ölülerini gördüklerini, ölü sayısı hakkında tahminde bulunmanın çok zor olduğunu belirttiler. Her iki kampta da buldozer izlerine raslandı. Katliamdan kurtulabilenler, katillerin katliamdan sonra kamplara tekrar gelip cesetleri İsrail bombardımanları sonucunda meydana gelen bina enkazlarıyla örtmeye çalıştıklarını anlattılar.

Cuma günü Sabra mülteci kampından kurşun sesleri duyulması üzerine kampa girmek isteyen gazeteciler, göğüslerinde «Lübnan Kuvvetleri» yazan Falanjist milisler tarafından engellendiler. Dün kamplardan kurtulan bazı kişiler gazetecilere öldürülenlerin Falanjistler tarafından kurşuna dizilerek öldürüldüklerini naklettiler. Ancak Falanjist Partisi, bu kamplarda bulunanların kendi milisleri olmadığını, İsrail yanlısı sağcı Hıristiyan Binbaşı Saad Haddad'ın milisleri olduklarını ileri sürdü. İsrail himayesindeki katliamı Falanjistlerin mi, Haddad'ın milislerinin mi, yoksa her ikisinin birden mi yaptığı konusu aydınlanamadı.

Sabra kampında yaşayanlardan biri gazetecilere yaptıkları açıklamada, bir İsrail askeri kamyonun hoperlörle anons yaparak sorgulama için halkı yakındaki stadyumda toplanmaya çağırdığını, sorgulamadan sonra Hıristiyan milislerin gelerek evlerine dönmelerini, böyle güvenlikte olacaklarını bildirdiklerini söyledi. Daha sonra da katliam başladı.

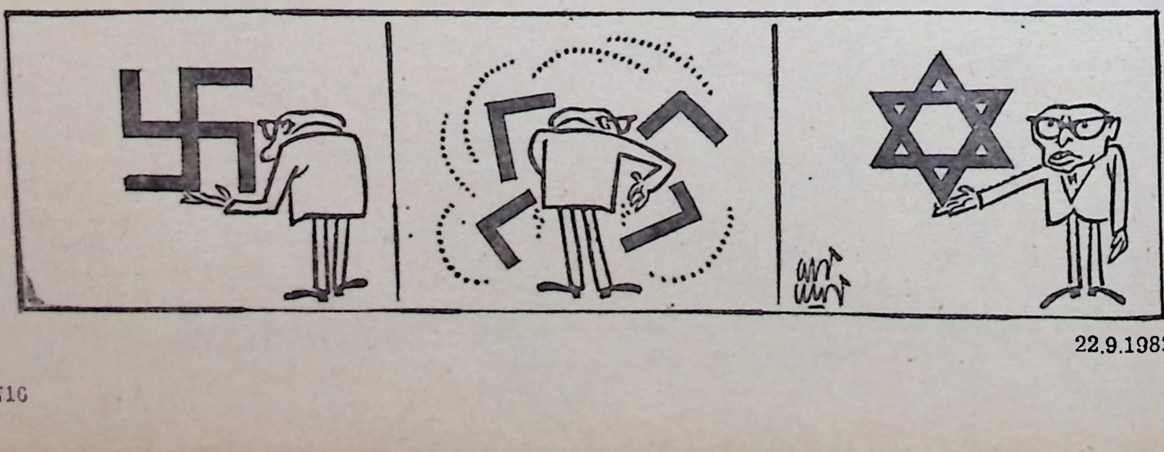
Söz konusu kamplarda toplam kaç kişinin katledildiği belirlenemedi. Kaç kişinin yaşadığı da kestirilemiyor, çünkü bu kamplar iki buçuk aylık Beyrut kuşatması boyunca İsrail tarafından hava, kara ve denizden aralıksız olarak bombalanmıştı. Lübnan basınında tahmini rakam 1400 olarak verildi.

Katliamın cereyan ettiği Sabra, Şatila ve Mar Elias adlı mülteci kampları bir süre öncesine dek FÖK'nün merkezlerinin bulunduğu Fakhani semtinin yanıbaşında, Batı Beyrut'un güney kesiminde yer alıyorlar.

Katliamla ilgili olarak Saad Haddad adına bir açıklama yapılmadı. Bununla birlikte bazı görgü tanıkları Saad Haddad'ın milislerinin Güney Lübnan'dan gelerek kamplara girdiklerinin görüldüğünü belirttiler. Kampların içinde İsrail askeri görülmediyse de kampların giriş - çıkışları İsrail askerlerinin kontrolünde ve giriş - çıkış yasak.

İSRAİLLİLER, EV EV ARAMA YAPIYOR

Batı Beyrut'taki Filistin mülteci kamplarında İsrail gözetiminde Hristiyanlar katliam yaparken, kent merkezinde de İsrail askerleri ev ev dolaşarak silah ve «şüpheli şahıs» araması yapıyorlar. Lübnan polisinin bildirdiğine göre, Batı Beyrut'un birkaç mahallesinde yüzlerce kişi İsrail askerleri tarafından ev aramalarında toplanarak bilinmeyen bir yere götürüldüler. Mahalleleri dolaşan İsrail askerleri, halkı meydanlıklarda ya da kıyı boyundaki

22.9.1982

kaldırımların üzerinde toplayarak götürdüler. Polis, 1000'den fazla şüpheli solcunun üç gün içinde toplandığını bildirdi.

Ayrıca, Lübnan'da yayın yapan radyolar, İsrail birliklerinin kenti terketmelerini isteyen göstericilerin üzerine ateş açıktıklarını ve bir kişiyi öldürdüklerini, birkaç kişiyi de yaraladıklarını haber verdiler. Lübnan devlet radyosu, Filistin mülteci kampları ile Fakhani semtinin ve Mazraa Bulvarının İsrail tarafından «girilmesi yasak askeri bölge» ilan edildiğini ve buralarda süresiz sokağa çıkma yasağı uygulandığını bildirdi.

ŞARON'UN AÇIKLAMASI...

İsrail Savunma Bakanı Ariel Şaron dün bir açıklama yaparak İsrail'in Batı Beyrut'taki mevzilerini Lübnan ordusuna terkederek çekilmesinin haftalar alabileceğini söyledi. Şaron, İsrail kuvvetlerinin Batı Beyrut'ta kontrol altına aldıkları yerleri kademeli olarak terkedeceğini belirtti ve bunun ne kadar zaman alabileceğine ilişkin bir soruya «Birkaç günden söz etmiyorum; birkaç ay da değil. Birkaç hafta sürebilir» yanıtını verdi.

İsrail'in Batı Beyrut'u işgalini görüşmek için Lübnan'ın çağrısı üzerine toplanan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi oybirliğiyle İsrail'in Batı Beyrut'u işgalini, ateşkes ihlallerini ve Güvenlik Konseyi kararlarına aykırı tutumunu kınadı. İsrail'in 15 Eylül 1982 öncesi ateşkes sınırlarına çekilmesini istedi. İsrail'in Batı Beyrut'u işgali 15 Eylülde başlamıştı.

Güvenlik Konseyi kararının ilginç yanı, bugüne dek İsrail aleyhindeki her kararı veto ederek engelleyen ABD'nin bu kez diğer 14 üyeile birlikte olumlu oy kullanması oldu.

Geçici maddeler

UĞUR MUMCU — 20 Eylül 1982

Danışma Meclisi'ne sunulan geçici maddeler «Cumhurbaşkanlığı makamı» üzerinde sürekli tartışmalar yaratıcı sakıncalar taşımaktadır. Geçici maddelerle kalıcı bunalımlara yol açılacaksa, bunların, bugün tezelden eleştirilmeleri gerekir. Ülkenin ayydınlarına ve namuslu hukukçularına düşen görev budur.

«Seçim», adı üzerinde, çeşitli adaylar arasında seçmen eliyle yapılan bir belirleme işlemidir. Seçim, çeşitli karşıt seçenekleri içerir. Seçenek yoksa, seçim de yoktur. Seçenek yoksa, karşıt görüş yoksa, bir makam ve bir görev yeri için birden çok aday yoksa, seçim sandıkları aldatıcı ve anlamsız birer boş kutu ya da hep birlikte bir odun yığını olmaktan başka ne ifade eder?

Seçim sandıkları karşıt görüşleri, karşıt seçenekleri, çeşitli adayları ölçüp tartacak bir demokrasi aracı değilse, çok partili hayat, demokrasi, anayasa düzeni ve hukuk devleti kavramları da içleri boşaltılmış birer boş kavram olmaktan öteye ne anlam taşırlar?

Türkiye, 12 Eylül harekâtı ile bir iç savaşın eşiğinden dönmüştür. Demokrasiye geçiş döneminde hiç şüphe yok ki bu harekâta karar veren Milli Güvenlik Konseyi Başkan ve üyelerine güven sağlayıcı kurum ve kurallar getirmek gerekmektedir. Güvence sağlayıcı kurum ve kuralların, karşı seçeneği olmayan, olmasına izin verilmeyen, tek yanlı bir onay işlemine bağlanması korkarız ki, ilerde çok üzücü tartışmalara yol açacaktır. Cumhurbaşkanlığı

Devlet Başkani Belgrad'da

Evren: Katliamın sorumlusu İsrail'dir

Devlet Başkanı, Belgrad'da Yugoslavya Cumhurbaşkanlığı Kurulu Başkanı ve Başbakan tarafından karşılandı. Görüşmeler dün başladı.

Hasan CEMAL bildiriyor

DM üyesi Alatlı'nın eleştirisi:

"Tasarı, bir bomba gibi infilak edebilir,,

Ertuğrul Alatlı, milletin tasarıya oy verirken anayasa ile devlet kurucusunun karizması arasında açmazda bırakılmamasını istedi.

Betül UNCULAR

Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz:

"İşçinin kaderi, iki dudak arasında olacak,,

21.9.1982

makamının böylesine tartışmalara konulması anayasal bunalımların bitmesi değil, başlaması demektir.

Sayın Evren'in önümüzdeki yedi yıllık dönem için Cumhurbaşkanı olmasına, bugünden kesin gözle bakılıyor. Bunun için de seçimin Anayasa oylaması ile birlikte yapılması düşünülüyor. Hemen belirtelim, bu çok sakıncalı bir yoldur. Referandum ve plebisitin birlikte uygulanacağı böyle bir onay işlemi önce sayın Evren'e zarar verir. Bu Anayasa'ya «hayır» diyeycek olan bir yurttaş, söz gelişi, Evren'in Cumhurbaşkanlığına «evet» demeyi düşünmüş olabilir. Referandum ve plebisitin birlikte uygulanması, Evren'in kişiliği ile Anayasa'nın özdeş sayılıp bütünleştirilmesi sonucunu doğurur. Her türlü siyasi tartışmaların dışında tutulması gereken «Cumhurbaşkanlığı kurumu» böyle bir onay işlemi ile büyük yara alır. Seçim yolu ile Cumhurbaşkanı olma olasılığı çok yüksek bulunan Sayın Evren için bu yolun düşünülmüş olması gerçekten şaşırtıcı ve gerçekten üzücüdür.

Olağan dönemin cumhurbaşkanının, genel seçimlerden gelen milletvekillerince seçilmesi yerine bu seçimi, olağanüstü dönemin koşulları içinde referandum ve plebisit karışımı bir onay işlemi olarak yapmak demokratik sayılamaz.

Sayın Evren'in Anayasa oylaması ile birlikte Cumhurbaşkanı olması halinde, devlet hayatında eşine rastlanmayacak bir çelişki de belirecektir. Cumhurbaşkanı devletin başıdır. Genelkurmay Başkanı ise, görev ve yetkilerinden ötürü Başbakana sorumludur. Sayın Evren geçici maddeler gereği hem Cumhurbaşkanlığı hem de Genelkurmay Başkanlığı makamını koruyacaktır. Bu durumda Cumhurbaşkanı olarak Başbakanı atayacak, Genelkurmay Başkanı olarak, atadığı Başbakana karşı sorumlu olacaktır. Hiç şüphesiz bu, geçiş koşulları ile sınırlı bir çelişkidir. Geçiş dönemi bitince bu çelişkiler de kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Olağan dönemde çok geniş yetkilerle donatılmış Cumhurbaşkanının yanına, hükümetin üzerinde yetkilere sahip olan MGK üyelerinden oluşacak «Cumhurbaşkanlığı Konseyi» askeri yönetimin geçicilik niteliğini değiştirmeyecek, müdahaleyi kalıcı hale sokmayacak mıdır?

«Devlet Başkanlığı» ile «Cumhurbaşkanlığı» arasında çok derin farklar vardır. Bu farklar rejimlerin niteliklerini belirler. Her cumhurbaşkanı, aynı zamanda devlet başkanıdır. Ama her devlet başkanı, cumhurbaşkanı değildir. Cumhurbaşkanı olabilmek, yasal cumhurbaşkanı olarak devlet yetkilerini kullanabilmek için çeşitli adaylar arasından, özgürce ve serbestçe seçilmek gerekir.

Seçim olmayan yerde, cumhurbaşkanı da yoktur.

Ders kitabında, cumhurbaşkanının tek imza ile kararname çıkarmasına «Devlet başkanının siyasi partilerin iktidar mücadelelerine karışması ve anayasa krizine yol açması» diye karşı koyan Anayasa Komisyonu Başkanı, anlaşılıyor ki, bu geçici hükümlerde, anayasa tasarısını hazırlamakla görevli bir hukukçu olarak değil, istenenleri yazıya döken bir sekreter ya da bu istekleri kamuoyuna ileten bir «özel ulak» görevi yapmıştır.

12 Eylül'ün haklı nedenlerini, bu gibi zorlamalarla gölgelemek kime, kimlere yarar sağlayacaktır? Geçici maddelerle başvurulan yolun kalıcı bunalımlara yol açmasından korkarız...

ANAYASA DM'DEN GEÇTİ

Kabul: 120 • Red: 7 • Çekimser: 12 • Katılmayan: 17

Red oylarını Ertuğrul Alatlı, Mustafa Alpdündar, Abdülbaki Cebeci, Kamer Genç, Vahap Güvenç, Feridun Şakir Öğünç ve Mehmet Pamak verdi.

Tasarıyı hazırlayan Anayasa Komisyonu'nun 5 üyesi de oylamaya katılmayanlar arasında.

Tasarı lehinde söz alıp konuşmasında eleştirilerini belirten Öztürk'ün konuşması kesildi.

Anayasa referandumu yasası DM'de benimsendi
11. Sayfada

— Gülümseyin, çünkü siz özgür bir insansınız ve yeni anayasa tasarısından dolayı çok mutlusunuz!..

Teröristler 4. kez yargıç önüne çıktı
İngilizler, Ermenilerle ilgili soruşturmayı genişletiyor

Ahmet TAN bildiriyor

1982–1983
Yunus NADİ Armağanı Yarışması

KONU:
Cumhuriyet basını ve demokrasi...

34 katsayı herkese yansıyor

24.9.1982

Barış gibi var mı?

Mustafa EKMEKÇİ — 20 Eylül 1982

Sabah erken kalktığım için, 7.30 haberlerini radyodan dinlerim. Öğle, akşam haberlerini de kaçırmam. Yıllar önceydi, Vedat Türkali, daha bazı arkadaşları, İstanbul'dan Ankara'ya gelince, istasyonda konuşmuşlar :

— Haydi Ekmkeçi'nin evine gidelim; Ankara'da ne var ne yok, olayların içyüzünü öğrenelim, işimize sonra bakalım demişler.

O gün geç tıraş olmuştum. Bir yandan da, saat 13.00 haberlerinin okunmasını bekliyordum. Kapı çaldı, baktım Vedat Türkali'ler :

— Siz, dedim, şöyle salona geçin; ben haberleri dinleyip geleyim...

Birbirlerine bakmışlar :

— Bari, dönüp gidelim! demişler, Ekmekçi de haberleri radyodan öğreniyormuş!..

Anlattılar, gülüştük. Bir olayın perde arkasını kurcalayabilmek için, önce o olayı öğrenmek gerekir gazetecilikte. Bunun için radyo da dinlenir. TV de izlenir. Çeşitli haber kaynakları arasında, gazeteci için yerli, yabancı radyolar da dinlenmesi zorunlu kaynaklardır...

Bir sabah 7.30 haberlerini dinlerken öğrendim; radyo Atina'daki depremi veriyor, taş taş üstünde kalmadığını söylüyordu. Saat erkendi ama, Yunan Kültür Ataşesi Sürmelis'i arayıp, «Geçmiş olsun!» demek geçti içimden. Aradım da, Sürmelis daha kalkmamıştı, uykuluydu...

— Çok teşekkür ederim Bay Ekmekçi, dedi. Atina'da yakınları da vardı kuşkusuz...

Geçenlerde yine aradım. Atina'daki olaylar dolayısıyla, Yunan Hükümeti nasıl bir çalışma içindeydi? Sürmelis yoktu. Telefona çıkan bayan anlattı :

Sürmelis, Kavala'ya gitmişti. Sürmelis'in Avrupa'da okuyan iki oğlu, İstanbul'dan, arabayla Atina'ya giderlerken, Kavala'da trafik kazası geçirmişler; hastaneye kaldırılmışlar, Sürmelis'le karısı da, çocuklarının yanına gitmişler, «geçmiş olsun!» dileğimi yineledim.

Sürmelis İstanbul'da doğmuştu. Sonra Atina'ya göç etmişler. O da Türkiye'ye Basın - Kültür Ataşesi olarak gelmiş.

Trafik kazası geçiren Yunanlı çocuklar, Kosta ile Petro, ne olmuşlardı acaba? İçime dert oldu, Cuma günü aradığımda buldum.

Kosta, iyileşip babasıyla Ankara'ya dönmüş, Petro hastanede kalmış; annesi de yanındaymış.

Barıştan, dostluktan yana insanlar, kimsenin mutsuzluğunu istemezler. Kanımca, ülkeler, uluslar arasında dostluğa da, barışa da biz yazarlar, gazeteciler, katkıda bulunabiliriz.

Bu da düşmanlıkları körükleyerek yapılmaz. Düşmanlıklar, söndürülerek yapılır.

Bir gün Mehmed Kemal, İsmail Gülgeç, şimdi müze olan Birinci Büyük Millet Meclisini dolaşıyorduk. Üst kattaki salonda, Yunan Başbakanı Venizelos'un, Mustafa Kemal'i «Nobel Barış Ödülü»ne aday gösterdiği belgeyi gördüm. Venizelos'un Nobel Seçici Kurulu'na Atina'dan yazdığı 12 Ocak 1934 günlü mektup şöyleydi :

«Bay Başkan,

Yedi yüzyıla yakın bir süre içinde Yakındoğu ve Orta Avrupa'nın büyük bir kısmı kanlı savaşımlara sahne olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ve Sultanların Mutlakiyetçi Yönetimleri bunun başlıca nedeniydi.

Mustafa Kemal Paşa'nın, düşmanlarına karşı yaptığı milli harekâtın galibiyetle sonuçlanmasından sonra, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması, bu istikrarsız duruma son verdi. Bir ulusun yaşamında bu kadar kısa bir süre içinde böylesine köklü bir değişme ender olmuştur. Büyük devrimci Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı hızla, mutlakiyetçi sultanlar rejimi yıkılmış ve gerçekten laik bir devlet kurulmuştur. Ulus tümüyle çağdaş uygarlıkların önünde yer almak için bir atılım yapmıştır.

Ciddi anlaşmazlıklarla ayrılmış olan uluslara, samimi bir barış örneği veren bu yakınlaşmadan sadece iki ülke için olduğu kadar Yakındoğu barışı için de yararlı sonuçlar doğmuştur.

Barışın borçlu olduğu bu değerli katkının sahibi Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'dır. Bu nedenle 1930 yılında Yunan Hükümet Başkanı sıfatıyla ben Türk - Yunan paktının imzasıyla Yakındoğu'da barışa doğru yeni bir dönem başlarken, Mustafa Kemal Paşa'yı, Yüksek Nobel Ödülü için aday göstermekle onur kazanırım.

E. K. VENİZELOS»

Nobel Yüksek Barış Ödülü, o yıl verilmiyor, Venizelos'un mektubu ise, iki ülke için, güzel bir barış belgesi olarak kalıyor.

Venizelos, kurtuluş savaşından sonra 26 Ekim 1930'da Ankara'ya geldi. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı törenlerine katıldı. Onuruna verilen bir baloda Afet İnan, Venizelos'la dans etti. Başbakan İsmet Paşa'nın Atina'ya gidişi 1931'de...

Türk - Yunan gazetecileri arasında dostluğu pekiştirmek için, bu konuda çaba gösteren Abdi İpekçi'nin anısına, onun ölümünden sonra, «Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü» oluşturuldu...

Sevgi Soysal'ın «Barış Adlı Çocuk» yapıtını anımsadım. Binlerce çocuğun adı, barış. Binlerce Çağdaş da var; adları Anayasa taslağından çıkarılmış olsa da...

Cuma sabahı saat 7.30 haberlerini dinliyordum radyodan. Şu haberi verdi :

«Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı» (UNESCO)'nun «Barış Eğitim Ödülü»nü bu yıl, Merkezi Stockholm'de bulunan «Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü» kazandı. Ödül, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı Genel Müdürü Amadou Muhtar M'Bow tarafından 21 Eylül'de Paris'te, törenle Enstitü Başkanına verilecek.»

Haberi dinlerken içim ışıyıverdi, Barış gibi var mı?..

İnsanlık suçu...

Uğur MUMCU — 21 Eylül 1982

Beyrut'taki soykırım, yirminci yüzyılın insanlığı adına utanç verici olaylarından biridir. Hitler'in kirli kefeni ile İsrail hükümetinin başına geçen terörist Başbakan Begin ve katil Bakan Şaron, soykırım sorumlusu Binbaşı Saad Haddad ile birlikte bu insanlık suçunun baş aktörleridir.

Filistin halkına karşı, bütün dünyanın gösterdiği bu olağanüstü kayıtsızlık da herhalde insanlık tarihinin utanç sayfalarına şimdiden kazılmıştır. İnsan kanına susamış saldırgan orduların, «kınama bildirileri» ile durduruldukları görülmemiştir. Sovyetler'i ve Birleşik Amerika'sı ile dünya devleri, bu soykırımı bugüne kadar göz ucuyla izlemişlerdir; petrol zengini Arap ülkeleri, kıllarını bile kıpırdatmamışlardır; oysa, saldırının başladığı ilk günlerde, Birleşmiş Milletler Barış Gücü, hemen Beyrut'a yerleşir, gerekirse, İsrail ordusu ile savaşarak, Filistin halkının can güvenliğini sağlayabilirdi.

Ama amaç, Filistinlilerin can güvenliklerinin sağlanması değil; Filistin gerillalarının Lübnan'dan sökülüp atılmasıydı. Bugün, yüksek danışmanları ile Beyrut konusu üzerinde toplantılar düzenleyen ABD Devlet Başkanı Reagan, «timsah gözyaşları» dökerek, bu soykırımı, sözde kınıyor. İsrail'i, Ortadoğu'da emperyalizmin bir üssü gibi kullanan ve bu ülkeye, her türlü silah, araç ve gereç veren Amerika, şimdi kınama bildirileri ile olayı geçiştirmeye çalışıyor.

Filistinli gerillaların Beyrut'u boşaltmaları sırasında görevli olan Barış Gücü, nedense hemen Beyrut'u terkediyor. Bunun hemen ardından, Lübnan'a cumhurbaşkanı seçilen İsrail yanlısı Beşir Cemayel, bilinmeyen kişilerce öldürülüyor. Bu olaydan sonra, «özgür Lübnan» birlikleri komutanı İsrail uşağı katil Binbaşı Saad Haddad, silahlı «Falanjist birliklerini», Müslüman halkın üzerine yolluyor.

İsrail işgali altındaki Beyrut'ta İsrail uşağı bir binbaşı, kadın demeden, çocuk demeden, hasta, yaşlı demeden, insanları, tavuk boğazlar gibi, duvar diplerinde kurşuna diziyor.

Evet evet, kınamak yetmek. Bildirilerin ve parlak sözcüklerin görevi çoktan bitmiştir. Bundan sonra yapılacak iş, askeri güç kullanarak, İsrail ordusunu zorla durdurmaktır. Bunun da tek çaresi, Birleşmiş Milletler'in oluşturacağı büyük bir askeri birliğin, ağır silahlar eşliğinde Beyrut'a çıkarak, gerekirse İsrail ordusu ile savaşmasıdır. Bir başka çare kalmamıştır.

Birleşmiş Milletler kararı ile gönderilecek orduların, İsrail'i Lübnan topraklarından çekilmeye zorladıktan sonra, Lübnan, uzunca bir süre Birleşmiş Milletler'in çok uluslu askeri güvencesi altında tutulmalıdır.

Çükün, bu insan kasaplarınnı yarın ne yapacakları belli değildir.

İsrail'e karşı hemen diplomatik önlemler de alınmalıdır. Önce, «silah ambargosu» konmalı, hiçbir ülke, bu kanlı katillere silah satmamalıdır. Bütün ülkeler, İsrail'deki diplomatik temsilciliklerini kapatmalı, büyükelçilerini geri çekmelidirler.

Ayrıca, bir büyük mahkeme kurulmalı ve İsrail Başbakanı Begin, bu mahkemede «savaş suçlusu» olarak yargılanmalıdır. Askeri, siyasal ve diplomatik bütün yollar denenmeli, İsrail, dünya önünde tek başına bırakılmalıdır.

Eğer, İsrail yılanının başı bugün ezilmezse, yarın bu yılan, bir ahtapot olup, bütün dünyayı sarıp, sarmalayacaktır. Bu kanlı soykırım, tıpkı -nasyonal- sosyalizmin ilk başkaldırısı gibi yeni bir serüven döneminin ilk belirtileridir. Bunun için önlem bugünden alınmalıdır.

Bütün dünya bu insanlık suçunu yargılamalı, elden gelen her önlem alınmalı ve İsrail, serüvencilere ders olacak biçimde cezalandırılmalıdır.

Kınama bildirilerinin yerini, Birleşmiş Milletler askerleri almalıdır...

Deir Yasin'den Batı Beyrut'a

Ergun BALCI — 21 Eylül 1982

Tarih 9 Nisan 1948. Kudüs'ün batısındaki ufak ve silahsız bir Arap köyü olan Deir Yasin'e ansızın yapılan baskında 400 kişilik köy halkından kadın ve çocuklar da dahil olmak üzere 250 kişi öldürülür.

Katliam haberi hemen yayılır. Araplar dehşet içindedir. Tüm yöreden panik içinde kaçarlar. Geride, topraklarını, evlerini hatta en gerekli eşyalarını bırakarak...

Katliam, Yahudi tedhiş örgütü «İrgun» tarafından gerçekleştirilmiştir. Irgun'un başında ise İsrail'in şimdiki Başbakanı Menehem Begin bulunmaktadır.

Deir Yasin katliamının gerek İsrail, gerekse Arap tarihinde önemli yeri vardır. Katliam, İsrail devletinin ilan edildiği 14 mayıs 1948'den beş hafta önce gerçekleştirilmiştir. Menahem Begin, katliamdan sonra «Deir Yasin zaferi olmadan, bir İsrail devletinin olamayacağını» söyleyecektir. Deir Yasin katliamından sonra on binlerce Arabın dehşet içinde terkettikleri topraklar, Yahudi birliklerinin eline geçmiştir.

İsrail devleti terör ve katliama yabancı değildir. Bu devletin kuruluşu teröre dayanır. Yahudi devletinin kuruluş tarihi olan 14 mayıs 1948'e dayanan altı ay içinde Arap köylerine düzenlenen sayısız baskınlarla 400 bine yakın Arap, topraklarını terketmek zorunda kalmıştır. Deir Yasin katliamı bu baskınların en ünlüsüdür. Filistin, 29 kasım 1947 tarihli BM Genel Kurulu kararı ile Araplarla, Yahudiler arasında bölündü. Ama 14 mayıs 1948'de İsrail kurulduğunda, 6 ay süren baskın ve tedhiş politikası sonucu, Yahudiler BM kararında kendilerine ayrılan topraklardan çok daha fazlasına sahiptirler.

Kuruluşundan birkaç hafta önce Deir Yasin katliamını gerçekleştiren İsrail, «Deir Yasin olmasaydı, İsrail olmazdı» diyen eski Irgun liderinin başkanlığında bugün Batı Beyrut katliamının sorumlusu olarak sahnede boy göstermektedir.

İsrail'in, 1500 Filistinlinin öldürüldüğü bu iğrenç katliamın sorumluluğunu Falanjistlere atıp, kendisini temize çıkarma olanağı yoktur. Haber vermede yansızlığı ile tanınan BBC radyosu pazar geceki yayınında «İsrailli yetkililerin katliama ilişkin açıklamaları çeşliklerle dolu» diyordu. Radyoya göre, bir İsrailli askeri yetkili «kentte, katliam yapıldığından haberimiz yoktu» derken, diğer bir askeri yetkilisi ise, «katliamı durdurmak için İsrailli askerlerin duruma müdahale ettiğini» ileri sürmüştür.

Ancak BBC radyosu, İsrailli askerlerin de katliama katıldığına ilişkin haberler geldiğini duyurmuştur. Böylece İsrailli askerlerin katliamı durdurmak için değil, katliama katılmak için duruma müdahle ettiği kanısı güçlenmektedir. Bir İsrailli komutan ise, «Falanjist birliklerinin, Filistin kamplarına girdiğini farketmedik» demiştir. Oysa İsrail televizyonu, tepeden tırnağa silahlanmış Falanjist milislerle dolu iki kamyonun, İsrail tanklarının önünden geçip kamplara girerken filmini çekmiştir.

İsrail dünyayı yıllardır «2 bin yıldır acı çeken ırk» ya da «6 milyon insanı Nazilerin gaz odalarında yaşamını yitiren halk» sloganları ile uyutmuştur. Kendi bünyesi içinde faşizmin Yahudi halkına karşı işlediği cinayetlerin doğurdudğu suçluluk duygusundan kurtulamayan Avrupa ise İsrail'in söylediği «ninnilerle» uyumayı çıkarına uygun bulmuştur.

Ama İsrail bu ninnileri söylerken, sürekli genişlemiş ve Yahudi devletinden, Yahudi imparatorluğuna dönüşme eğilimine girmiştir. Günümüzdeki İsrail'in yönetici kadrosu, İrgun'ların eski liderleridir. Bu kadronun İsrail halkına ve dünyaya Yahudi milliyetçiliği diye sundukları Siyonizm ise çağdaş milliyetçilikten çok uzak, militarizm, şovenizm ve ırkçılık karışımı gerici bir ideolojidir.

Araplara felâket getiren siyonizmin faturasını İsrail halkı da içeride yüzde 200'e yaklaşan enflasyon ve hızla ağırlaşan ekonomik bunalımla ödemektedir.

Siyonizm, İsrail'i 34 yıl içinde Deir Yasin baskınından Batı Beyrut katliamına getirmiştir. Bu olgunun üzerinde yalnız dünya değil, bizzat İsrail halkı da düşünmelidir.

10 yıllık ipotek

25 Eylül 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı eski vekili ve Dışişleri eski bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil, Anayasa taslağının geçici maddeleri konusunda görüşlerini açıklarken, «Danışma Meclisi, seçimi kenarda tutmakta, iktidarı bugünkü yönetime devretmeye niyetli görünmektedir» dedi. Çağlayangil, Anayasa taslağının geçici maddelerinin, Türkiye'nin 10 yılını ipotek altında tutacak bir nitelik taşıdığını da ifade

etti. İhsan Sabri Çağlayangil, Anayasa taslağının geçici maddeleri ile ilgili Cumhuriyet'in sorusunu yanıtlarken, demokrasinin kafalarda hazırlanan her biçime göre ayarlanabilecek bir rejim olmadığını belirterek, «Demokrasinin vazgeçilmez kaidelerini bir yana iterseniz, onun adını da kullanamazsınız» dedi.

Çağlayangil, şu görüşlere yer verdi :

«Öteden beri söylüyorum. Türk milleti, sadece Anayasa'nın değil, gelecekte nasıl bir yönetime kavuşacağının bekleyişi ve kaygısı içindedir. Yeni Seçim ve Siyasi Partiler Kanunlarının ayrıntılı kuralları ortaya çıkmadıkça da, geleceğin rejimini belirlemek mümkün olmuyor.

İdeal bir Anayasa hazırlasanız bile ona, Türkiye'yi yeniden sallantılı iktidarlara ve koalisyonlara mahkum edecek bir seçim sistemi veya particiliği yahut öz çıkarları memleket yararlarından üstün görmeye imkân bırakan bir siyasi partiler kanunu eklerseniz, demokrasiyi yozlaştırmaktan kurtaramazsınız. Demokrasi, işbirliği rejimidir gibi iyi niyetli görüşler, oturmuş ve gelişmiş demokrasiler için ne kadar doğru olsa bile bizim sosyal gelişmemize ve siyasi yapımıza uymuyor.»

İKİ KUVVETLİ PARTİ...

Türkiye'nin istikrarlı bir siyasi hayat, güçlü bir icra ağırlığını birisi iktidar, öbürü muhalefet olacak iki kuvvetli partinin oluşturacağı parlamenter bir rejimin özlemi içinde olduğunu kaydeden Çağlayangil, «Bu konular aydınlanmadıkça, günlük değerlendirmeler ve eleştiriler, milletin susan çoğunluğu için fazla bir şey ifade etmiyor» dedi.

10 YIL İPOTEK...

Çağlayangil, sözlerini şöyle sürdürdü :

«Bu gerçeği bir yana bırakıp mücerret Anayasa üzerinde konuşmamı istiyorsanız, şunları söyleyebilirim :

Anayasa taslağı, ilk defa günyüzüne çıktığı zaman, bu metnin maddeleri birbirine dargın demiştim. Şimdi ise, Anayasa ile geçici maddelerin birbirleriyle adamakıllı kavgalı olduğunu açıklamak gerekir. Danışma Meclisi, 12 Eylül'ü yapanların beyan ve niyetlerine hiç kulak vermez görünüyor. Bu hareketin ferdasında hedefler açıklanmış, demokrasinin işlemesine engel olan pürüzler düzeltilip yönetimin seçimle işbaşına gelecek sivil bir iktidara devredileceği vaadolunmuştu. Danışma Meclisi, seçimi kenarda tutmakta ve iktidarı bugünkü yönetime devretmeye niyetli görünmektedir. Geçici maddeler, Türkiye'nin 10 yılını ipotek altında tutacak bir nitelik taşıyor.

Böyle bir tutuma herkesten evvel bugünkü yönetimin karşı çıkacağını sanıyorum. Demokrasi, kafalarda hazırlanan her biçime göre ayarlanabilecek bir rejim değildir. Demokrasinin vazgeçilmez kaidelerini bir yana iterseniz onun adını da kullanamazsınız.

YASAKLARLA İDARE ETMEK...

Toplumu sadece yasaklarla idare etmek kolay olsaydı. dayanağı yalnız kendi gücü olan nice idareler tarih boyunca devrilip, yok olmazlardı. Geçici maddeler, Anayasa'daki biçimiyle kesinleşirse geleceğin rejimini yürütmek çok zordur. Yeni Anayasa'nın da Türkiye için öngördüğü demokratik, insan haklarına dayalı, hukuka saygılı, Cumhuriyet rejimi ile Danışma Meclisinin bugün Türkiye'de getirmek istediği yönetimi bağdaştırmakta güçlük çekeriz.»

25.9.1982

Karşıt görüşler...

Uğur MUMCU — 27 Eylül 1982

MGK, «Anayasanın halkoyuna sunulması hakkındaki kanun»u yayınlamış bulunuyor. Bu yasaya göre, 298 sayılı «Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki ka-

nun»un «propaganda serbestliği»ne ilişkin bölümü uygulanmayacaktır. Bu «serbestilik» 70 sayyılı MGK kararının öngördüğü sınırlar içerisinde kullanılacaktır.

298 sayılı yasa, siyasal partilerin seçim propagandaları ile ilgilidir. Bu yüzden, yasanın, siyasal partilerin nasıl propaganda yapacağına ilişkin bölümlerinin uygulanmaması doğaldır. Siyasal partilerin olmadığı yerde, siyasal partilerin yapacakları propaganda da elbette sözkonusu olmaz.

Aynı yasanın uygulanmayacağı belirtilen bölümünde, başbakan ve bakanlarla, Meclis üyelerinin yurt içinde yapacakları gezi ve törenlerle ilgili yasaklar bulunmaktadır. Anayasa oylamasında bu yasaklar geçerli olmayacaktır.

«Anayasanın halkoyuna sunulması hakkındaki kanun» anayasanın açıklanması ve tanıtılmasının «70 sayılı karar çerçevesi içinde serbest» olduğunu söylemektedir. 70 sayılı karara göre, siyasal parti çalışmaları niteliğindeki «her türlü faaliyet» yasaktır. Sıkıyönetim komutanlarının aldıkları herhangi bir kararı tartışmak yasaktır. Feshedilmiş siyasal partilerin, 11 eylül 1980 tarihindeki genel başkan, genel başkan yardımcısı veya vekili, genel sekreteri, genel sekreter yardımcısı ve genel yönetim kurulu üyeleri ile haklarında soruşturma ve kamu davası devam etmekte olan, tutuklu ya da hükümlü olan kayıtlı üyelerinin, anayasa tasarısı üzerinde görüş bildirmeleri ve «Türkiye'nin geçmiş veya gelecek siyasi veya hukuki durumu ile ilgili olarak sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları» da yasaktır.

Anayasanın halkoyuna sunulması iki karşıt seçeneğin sunulması demektir. Bu seçenekler, ya «hayır» ya da «evet» biçiminde belirecektir. Bu iki seçeneğe açık olarak oylamaya sunulan anayasa tasarısının gereği gibi «açıklanması» ve «tanıtılması» için bu seçenekleri savunanların hiçbir kayıt ve koşula bağlı olmamaları gerekmektedir. Olurlarsa, bu seçeneklerden birinin, gereği gibi «serbestlikten» yararlandığı söylenemez.

Propagandasız seçim olmaz. «Tek yanlı propaganda» ise demokratik olmaz. Hem, anayasa tasarısının «evet oyları» kadar «hayır oylarına» da açık olduğunu söyleyeceğiz, hem de «halkın vereceği reyin nasıl olması gerektiği hususunda etki yapacak herhangi bir telkinde» bulunmayı yasaklayacağız! Bunu anlamaya olanak yoktur.

Anayasa tasarısını beğenenler, -başta devrik cumhurbaşkanlarından Bayar olmak üzere- oylarının «evet» olduğunu açıklamışlardır. Aynı hakkın anayasaya «hayır» diyecekler için varolduğunu söylemeye olanak yoktur.

Propagandanın olmadığı yerde, seçimden de söz edilemez. Anayasa tanıtmak, onu överek benimsetmek ise, bu tek yanlı olarak uygulanmaktadır. Devletin TRT'si günlerdir, bu tek yanlı propagandanın aracı olarak kullanılmaktadır. Yürürlükteki TRT yasasına bile aykırı olan bu tutum, tek yanlı propagandanın elle tutulur somut örneğidir.

70 sayılı kararda yeralan kayıtlamalar kalkmadan anayasa üzerinde herkesin özgürce ve serbestçe tartışması olanağından hiç söz edilemez. 1961 Anayasası döneminde, başbakan, başkan yardımcısı ve bakan olarak belli deneylere sahip eski politikacıların, bu anayasa tartışmalarında «devre dışı» bırakılmaları, bugün olduğu gibi, herhalde, yarın da çok tartışma konusu olacaktır.

Anayasa tartışmalarında, devletin TRT'sinin yalnızca «tek yanlı propaganda aracı» olarak kullanılması, yine ilerde, halkoylaması sonuçları üzerinde ,bitmez-tükenmez tartışmalara yol açacaktır.

1946 seçimleri ile 1950-60 döneminin «partizan radyoları» ve «Vatan cepheleri» belleklerden silinmiş değildir.

MGK'nın, bu nedenlerle, halkoylamasından önce, «anayasanın çeşitli vasıta ve yollarla halka tanıtılması ve açıklanmasına ilişkin esaslar»ı saptarken, anayasa tasarısına karşıt görüşlere de devletin TRT'sinden yararlanma olanağı sağlamaları, oylamanın ve anayasanın geleceği bakımından son derece yararlı olacaktır.

AYIN DÖKÜMÜ

1 Eylül

— İlk ve orta öğretimde din eğitimi zorunlu kılındı.

— Polonya'da Dayanışma Sendikasının kuruluşunun 2. yıldönümünde gösteriler : 2 kişi öldü, 4000 kişi gözaltına alındı.

5 Eylül

— Anayasa için halkoylaması nedeniyle seçmen kütükleri yazımı yapıldı.

6 Eylül

— 12. Arap ülkeleri Doruk Toplantısı Fas'ta başladı.

7 Eylül

— Banker Kastelli (Cevher Özden) Tunus'ta yakalandı.

— Esenboğa katliamı faili L. Ekmekçiyan tek celsede idama mahkum oldu.

8 Eylül

— Türk - İş'in Ankara'da düzenlediği anayasa konferansında Başkan Şevket Yılmaz : «Sendikal imkân kalmazsa 67 ilde siyaset yaparız,» dedi.

6 Eylül

— Uluslararası terör Doğu Bloku'na da sıçra-

dı : Bulgaristan'ın Burgaz kentindeki başkonsolosluğumuzda görevli idare ataşe Bora Suelkan, Ermeni teröristlerce öldürüldü.

12 Eylül

— Çin'de Hua Guo - Feng Politbüro'dan çıkarıldı. Komünist Partisi Genel Sekreterliğine Hu Yaobang getirildi.

13 Eylül

— DİSK'in 10 uzmanı için idam istendi.

14 Eylül

— Lübnan Devlet Başkanı Beşir Cemayel, bombalı suikastte öldürüldü.

— Atina'da gösteri yapan kaçak Türkler, askeri ataşemiz Osman Boyalar'ı yaraladı.

— İstanbul Belediye başkanlığına emekli Korgeneral Abdullah Tırtıl atandı.

15 Eylül

— İsrail, Batı Beyrut'a girdi.

— FKÖ lideri Arafat, Vatikan'da Papa'yla görüştü.

16 Eylül

— İran'ın eski Dışişleri Bakanı Sadık Kutbizade kurşuna dizildi.

17 Eylül

— İsrail, Batı Beyrut'u tümüyle ele geçirdi.

— Federal Almanya'da Hür Demokratların çekilmesi üzerine iktidar koalisyonu çöktü.

— Mısır'da çok sayıda dinci tutuklandı.

18 Eylül

— Batı Beyrut'ta İsrail'in desteğindeki sağcı Hıristiyan milisler, Sabra ve Şatila mülteci kamplarında yüzlerce Filistinliyi katletti.

— Tasarının açıklanan geçici maddelerine göre, anayasa kabul edilirse, Kenan Evren yedi yıl için Cumhurbaşkanı olacak.

— Bolivya'da ordu yönetimi sivillere bıraktı.

19 Eylül

— İsrail'in sorumlu tutulduğu Batı Beyrut katliamı bütün dünyada büyük tepki uyandırdı.

— İsveç'te seçimleri 6 yıllık aradan sonra yeniden Sosyal Demokratlar kazandı.

20 Eylül

— Yugoslavya gezesine başlayan Devlet Başkanı Evren : «Katliamın sorumlusu İsrail'dir,» dedi.

21 Eylül

— Emin Cemayel, Lübnan'ın yeni Cumhurbaşkanı oldu.

22 Eylül

— İsrail Savunma Bakanı Şaron, sağcı Hıristiyan milislere göz yumduğunu itiraf etti.

23 Eylül

— Anayasa tasarısı, DM'nde 7 red oyuna karkarşı 120 oyla kabul edildi.

24 Eylül

— MGK, anayasanın halkoyuna sunulmasına ilişkin yasayı kabul etti : Halkoylaması 7 Kasım'da yapılacak.

30 Eylül

— Banker Kastelli (Cevher Özden) kaçışının 100. gününde yurda getirildi ve tutuklandı.

— Ankara CHP soruşturmasında takipsizlik kararı verildi.

— İsrail Başbakanı Begin, Beyrut katliamının sorumluluğunu yüklendi.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Geçmişin Kuşları
OKTAY AKBAL
Fiyatı: 150 TL.
Adresi: Türkocağı Cad. 39/4
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20508 Kurucusu: Yunus NADİ 30 TL. 20 Ekim 1982 Çarşamba

HOBBY
Telex 23293 ... 2 2570 ...
Posta Kutusu 34 Telefon 25 94 64

Anayasa kabul edilirse Evren Cumhurbaşkanı olacak

MGK'nın kabul ettiği Anayasa açıklandı

Parti yöneticileri 10 yıl siyaset yapamayacak

• Cumhurbaşkanlığı Konseyi kurulacak • Cumhurbaşkanı seçim isteyebilecek • Din dersi eğitimi zorunlu olacak • Seçimler 5 yılda bir yapılacak

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 7 kasımda halk oylamasına sunulacak Anayasa'ya göre, kapatılan AP ve CHP'nin yöneticileri ile haklarında kamu davası açılmış AP, MSP ve MHP yönetici ve parlamenterleri için 10 yıllık siyaset yasağı getirildi. Aynı partilerin 1 ocak 1980 tarihindeki parlamenter üyeleri de 5 yıl süreyle parti kuramayacaklar, kurulacak partilerde yönetici görevi alamayacaklar, ancak aday olarak milletvekili seçilebilecekler. Bu partilerin yönetici kadroları ise, parti kuramayacaklar, herhangi bir partiye üye olamayacaklar, aynı zamanda aday olup milletvekili de seçilemeyecekler.

Haklarında kamu davası açılmamış olan Cumhuriyet Senatosunun Tabii Senatörleri ve Kontenjan Senatörleri siyaset yasağının dışında kalıyorlar. Kontenjan Senatörlüğü haziran 1980'de sona ermiş olan Muhsin Batur, 1 ocak 1980'den önce bir partiye (CHP'ye) girmiş olduğu için 5 yıl süreyle (1987'ye kadar) herhangi bir parti kuramayacak, kurulacak bir partide yönetici görevi yapamayacak, sadece aday olup milletvekili seçilebilecek.

Kapatılan CHP'nin Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu partisi 11 eylül 1980 tarihinde «iktidar ve ana muhalefet partisi» durumunda olmadığı için hem 5 yıllık hem de 10 yıllık yasakların dışında kalıyor (siyasal yasağına kimlerin girdiğine ilişkin ayrıntılı haberimiz birinci sayfamızın altında yer almakta).

Milli Güvenlik Konseyi, Danışma Meclisinden çıkan tasarıda önemli ölçüde değişiklikler yaptı. Anayasa Komisyonundan 200 madde ve 11 geçici madde olarak gelen Anayasa tasarısı, Danışma Meclisinden 193 madde ve 11 geçici madde biçiminde çıkmıştı. MGK'nin kabul ettiği Anayasa 177 madde ve 16 geçici maddeyi oluşturuyor. Anayasa Resmi Gazete'de bugün 2709 numarayla yayımlanacak.

MGK tarafından kabul edilerek dün açıklanan Anayasa metninde yer alan önemli maddeler özetle şunlar:

● Geçici maddelerdeki hükümlere göre, Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 7 kasımda Anayasa'nın kabul edilmesi halinde Cumhurbaşkanı oluyor. MGK üyeleri ise seçimle gelecek ilk TBMM'nin toplanıp göreve başlamasından sonra 6 yıllık bir süre için Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyesi olacaklar.

● Yine geçici maddeye göre, yapılacak ilk genel seçimlere kadar, Orgeneral Kenan Evren'in aynı zamanda Milli Güvenlik Konseyi Başkanlığı görevini yürütmesi öngörülüyor.

● Geçici maddelerin bir başka hükmünde, sendika gelirlerinin iki yıl içinde devlet bankalarına yatırılması ilkesi getiriliyor.

● Anayasanın ana metninde kabul edilen ilkelere göre, Cumhurbaşkanı seçimlerin yenilenmesini isteyebilecek. 400 üyeden oluşacak TBMM'nin yasama dönemi 5 yıl olarak belirlenirken...

(Arkası 10. sayfada)

Anayasa'dan özetle

● AP ve CHP'nin 1 Ocak 1980'de yöneticisi olanlar 10 yıllık siyaset yasağı kapsamına giriyorlar.

● Ocak 1980'de AP ve CHP'li olan ve haklarında kamu davası olmayan parlamenterler parti kuramayacak, partide yönetici olamayacaklar, ancak aday olup milletvekili seçilebilecekler.

● Devlete karşı suç işlediği savı ile haklarında dava açılan parti yöneticisi ve parlamenterler 10 yıl süreyle siyaset yasağına tabi olacaklar (MHP ve MSP'nin durumu).

● Devlet Güvenlik Mahkemeleri Askeri Mahkeme haline dönüştürülebilecek.

● Sendikalar siyasi amaç güdemeyecekler. Siyasi faaliyette bulunamayacaklar. Sendika yöneticilerinin 10 yıl bilfiil işçi olarak çalışmaları koşulu getirildi. Sendika aidatlarının nasıl ödeneceği yasayla düzenlenecek.

(Arkası 10. sayfada)

Siyaset yasağına kimler giriyor?

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 11 eylül 1980 tarihinde iktidar ve ana muhalefet partileri olan AP ve CHP'nin, 1 ocak 1980 ve daha sonraki tarihlerdeki yöneticileri 10 yıllık siyaset yasağı kapsamına giriyorlar. MGK tarafından kabul edilip dün açıklanan Anayasa metninin geçici 4. maddesine göre, bu yöneticiler, 1992'ye kadar siyasi parti kuramayacaklar, herhangi bir partiye üye olamayacaklar ve genel ya da yerel seçimlerde adaylıklarını koyamayacaklar.

CHP'LİLER

11 eylül 1980 tarihinde ana muhalefet partisi durumunda olan ve bu nedenle 10 yıllık siyaset yasağı kapsamına, Anayasa'nın 7 kasımdaki halkoyunda kabul edilmesi halinde, giren CHP yöneticileri şunlar:

Genel Başkan: Bülent Ecevit.

Genel Sekreter: Mustafa Üstündağ.

Genel Sekreter Yardımcıları: [illegible], Erol Tuncer, [illegible], Hayrettin Uysal, [illegible] Gündüz Okçün, [illegible], Nail Atlı, Nusret [illegible], Aydın, Hüseyin Doğan, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Dedeoğlu, Orhan Akbulut, Avni Gürsoy, Nebil Oktay, Hayri Öner, Celal Doğan, İsmet Atalay, İlhan Biber, İlyas Kılıç.

APLİLER

11 Eylül 1980 tarihinde iktidar partisi olan AP'nin, yeni Anayasa metnine göre, yasak kapsamına giren yöneticileri şunlar:

Genel Başkan: Süleyman Demirel.

Teşkilat Başkanı ve Genel Başkan Yardımcısı: Saadettin Bilgiç.

Genel Başkan Yardımcıları: Ali Naili Erdem, Kasım Önadım, Turgut Yücel, Kemal Doğan, Necmettin Cevheri, Yiğit Köker.

Genel Sekreter: Nahit Menteşe.

Genel Muhasip: Ocal Şakar.

Üyeler: Hüseyin Özalp, Cemal Tercan, Mehmet Şerifoğlu, Ahmet Mahir Ablum, Ali İhsan Ulubahşi, Rasim Küçükel, Hayrettin Erkmen, Ömer Barutçu, Faik Türün, Feyzullah Değerli, İsmet Sezgin, İlhan Aytekin, Ha[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

Kastelli Davası

AVUKATINI DİKKATLE DİNLEDİ — Cevher Özden'in savunmasını üstlenen avukat Prof. Çetin Özek, duruşmadan sonra ayakta da olan mübaşirle konuşmayı ihmal etmedi. Avukatının [illegible] cümlelerini dinleyen Cevher Özden duruşmadan sonra [illegible].

Kastelli'nin avukatı: Özden isteseydi Tunus'tan dönmezdi

Fikret DAĞLIOĞLU

Banker Kastelli olarak bilinen Abidin Cevher Özden'in dün 10. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam eden duruşması sırasında savunma avukatı Prof. Çetin Özek, «Cevher Özden isteseydi Tunus'dan dönmezdi» dedi. Duruşma hakimi Hüseyin Yücel, savunma avukatı Çetin Özek'in 24 ocak kararlarından sonraki sermaye piyasasının olumsuzluklarını anlatması sırasında, bir ara söze girdi ve «önce gizli hesap, sonra da sertifika çıkmış, yanı bunlar, yanı, yama...» şeklinde konuştu. Duruşmaya 7.00'de ara veren hakim Yücel, savunma avukatının Cevher Özden hakkındaki tahliye isteminin bir sonraki duruşmada ele alınmasını ve Özden'in tutukluluk halinin devam etmesini kararlaştırdı.

10. Asliye Ceza Mahkemesi'nde saat 14.00'de başlayan duruşmada, savunma avukatının istemi üzerine [illegible] günkü duruşma [illegible] bazı değişiklikler yapıldı. Değişiklikler [illegible] hakim Yücel, Cevher Özden'in yurt dışına [illegible] sonra, İçişleri Bakanlığı'nın valiliklere verdiği telsiz emri ile Özden'in [illegible]

(Arkası 7. Sayfada)

Yalçın PEKŞEN ve Fatih GÜLLAPOĞLU'nun notları.. 7. sayfada

"Hayali" bir köye YSE 9 yıldır yatırım yapıyor

Yavuz OKAYBEN

ELAZIĞ — Elazığ YSE 11. Bölge Müdürlüğünde 1973 yılından bu yana köy içme suyu isale hattı ve köprü yapımlarında usulsüzlük ve yolsuzluk yapıldığına ilişkin haberimiz üzerine yeniden idari soruşturma açıldığı öğrenildi. Bu arada, yaklaşık 17 milyon liralık hayali ödeme yapıldığı komisyon raporuyla belirlenen Malatya'nın Arguvan ilçesine bağlı Armutlu köyünün de hayali olduğu, böyle bir köyün bulunmadığı bildirildi.

Malatya Valisi, Armutlu köyü ile ilgili olarak «Bilgim yok, ben yeni göreve başladım» demekle yetindi. YSE 11. Bölge eski Müdürü Şeref Çakar tarafından oluşturulan içme suları teknisyeni Davut Yaylagül, köy yolları teknisyeni İlhan [illegible]

(Arkası 7. Sayfada)

Her 4 katsayı artışında kıdem tazminatı tavanı 2.500 lira artacak

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye Bakanlığı'nın kıdem tazminatının saptanması ile ilgili formülüne göre, her dört katsayı artışında kıdem tazminatı tavanı 2500 lira yükselecek.

Maliye Bakanlığı'nın, asgari ücret ile kıdem tazminatı arasındaki bağın ortadan kaldırılması için hazırladığı formülün uygulanması şöyle:

Şu anda kıdem tazminatı tavanı asgari ücretin 7,5 katı, yani 75 bin lira. 75 bin liranın son [illegible] memur katsayısı olan 20'a

(Arkası 7. sayfada)

Asil Çelik Olayı

Yanıt arayan sorular:

1) Şirketin kuruluşunda Japon oyunu mu?

2) Turgut Özal'ın rolü?

3) Yeni yatırım olmadan verimli olabilir mi?

Ekonomi Servisi — «Asilçelik olayı» konusunda çok şey söylendi ve söylenecek. Sanırız söylenmesi de gerekli. Türkiye pek çok konuda geçmişte yapılan «doğru» ve «yanlış»ların değerlendirildiği bir dönemi yaşarken Asilçelik'in bugün içine düşmüş bulunduğu çıkmazın nedenlerinin ve sorumlularının araştırılması ayrı bir önem

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Vehbi KOÇ ne dedi?

VEHBİ KOÇ — Kur garantisinin kaldırılması olayın temelinde yatıyor.

Allah'a şükür, yardıma muhtaç değiliz

Haber Merkezi — Vehbi Koç, dün yaptığı açıklamada, «Allah'a çok şükürler olsun, Koç Topluluğu kimse tarafından kurtarılmaya muhtaç değildir» dedi. Hisselerinin devlet tarafından satın alınmasına hükümet-

(Arkası 11. Sü. 4'de)

Bilim-Teknik dünyası

Reşit CANBEYLİ'nin yönetiminde

Yeni teknolojik ürünler, teknik gelişmeler
Arkeolojiden zoolojiye, yeni bulgular, yeni kuramlar
Okurlar için «iletişim köşesi»
Bilim adamlarımızı tanıyalım

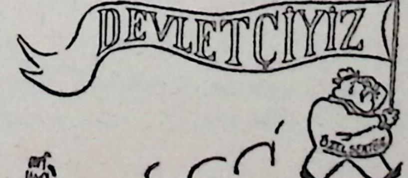
BUGÜN VE HER CUMARTESİ 2. SAYFADA

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Özal Soyundu.

[illegible] alındı, partiler kapatıldı [illegible] Özal [illegible] Prof. Friedman'ın «Türkiye [illegible]» [illegible] şimdi [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Kaygılı bekleyiş

Nadir NADİ — 1 Ekim 1982

Deveye sormuşlar :

— Boynun neden eğri?

— Nerem doğru ki? demiş...

Danışma Meclisinde son biçimini alan Anayasa tasarısının bizim yüzlerce yıllık halk tekerlemesine tıpa tıp uyduğunu söylersek herhalde günümüz gerçeğini tam yansıtmadığımızı kimse ileri süremez.

12 Eylül öncesi kanlı olayları, bir iç savaşa dönüşmek üzere iken son dakikada harekete geçerek anarşiye dur diyen ve başarılı sonuçlar elde eden Türk Silahlı Kuvvetleri ne yazık ki ülkemizi normal demokratik düzeye ulaştırmak konusunda umduğumuz başarıyı gösterememiştir. Bir yanda Genelkurmay Başkanıyla birlikte Kuvvet Komutanlarının oluşturduğu Milli Güvenlik Konseyi, öte yanda Konseyin isteği ile göreve çağrılan Danışma Meclisi, hep birlikte yurdumuzu doğal özgürlük koşullarına kavuşturmaya çalışırken bugün hangi noktaya varmışızdır? DM'nin yapısal kuruluşu bir talihsizlik olmuştur. Koskoca Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ülke koşullarını iyi bilen, Anayasa hukukunda uzmanlaşmış, Atatürk devriminin amacını kavramış ve benimsemiş bunca insan varken 160 kişilik Danışma Meclisinde bunlar neden, nasıl azınlığın azınlığında kalmışlardır?

Gene devenin boynu öyküsüne dönmeyelim, şimdi DM'den son biçimini almak üzere MGK'ye sunulan tasarı, ilk bakışta, yaşadığımız geçiş dönemini normalleştirmek, hiç değilse 1990 yılına kadar uzatmak amacını gütmektedir. Cumhurbaşkanı Anayasa ile birlikte mi seçilecektir? Yani halkoyuna sunulan Anayasa onaylanırsa sayın Evren tek aday olarak doğrudan (otomatikman) Cumhurbaşkanı mı olacaktır? Buna seçim denilemeyeceği şimdiye dek hemen bütün basında üstüne basa basa yazıldı. Üstelik bu koşullar altında devletin en yüksek katına yedi yıl yerleştirilen bir kişiye Cumhuriyet tarihinde benzerine rastlanmadık yetkiler tanıyor. Bu sayın kişi, Yargıtay üyelerinin tümünü, Merkez Bankası Başkanını, TRT Genel Müdürünü, Üniversite rektörlerini, Cumhuriyet Başsavcısını, Yardımcısını ve daha bir çok önemli mevki sahiplerini kendi istenciyle (iradesiyle) atama yetkisini elde ediyor. Ayrıca böylesine geniş yetkilerle donatılan Cumhurbaşkanı hiç bir anayasal kuruluşa karşı sorumlu tutulmuyor. Olağanüstün dönemlerde, ayaklanmaları bastırır, anarşiyle savaşılırken, belki otoriter bir devlet başkanına böylesi yetkiler, hatta fazlasıyla tanınabilir. Ama bu ancak geçici bir süre için geçerli olur. Ayaklanma, anarşi bastırılıp da normal düzene dönüldükte, normal demokratik kurallar da yeniden işlerlik kazanır. Şimdi Milli Güvenlik Konseyinde son biçimini almasını beklediğimiz Anayasa tasarısı ise, olağanüstü durumu olağan hale getirmekte, ülkesi ve milletiyle bölünmezliğini hep özledidiğimiz devleti, korkarız, kısa sürede sosyal huzursuzluklara sürüklemek, yönetilemez, ya da zorla yönetilir hale düşürmek tehlikesini taşımaktadır.

Biz, devlet başkanına saygı duymayı ötedenberi ulusal gelenek haline getirmiş bir toplumuz. Böylesine geniş yetkilerle donatılan sorumsuz bir başkan, önümüzdeki taslak olduğu gibi halkoyundan geçerse, ilk saygınlığı sarsılacak kurumun yine Cumhurbaşkanlığı makamı olacağından, kaygı duymaktayız. Düşünün bir kez : Kurulduğu günden beri bizde en çok eleştiriye uğrayan kuruluş TRT televizyonudur. Bunu da az çok doğal karşılamak gerekir. Herkes aynı zamanda memnun edilemeyeceğine göre, bir bölüm yurttaşlar radyo ve televizyon yayınlarından her zaman şikâyetçi olacaklardır. Geçmişte bu hep böyle olmuş, yayıncılığı en iyi bilen meslekten yetişme arkadaşımız İsmail Cem İpekçi bile bütün iyi niyetlerine karşın yerinde uzun süre dayanamamış, yan tuttuğu savlarıyla haksız yere yerinden ayrılmak zorunda kalmıştır.

Yarın daha kötüsü olacaktır. Cumhurbaşkanınca atanan bir TRT Genel Müdürü, kimilerince sözlü ya da yazılı saldırıya uğrarken, onunla birlikte belki daha çok onu oraya getiren Cumhurbaşkanı da hedef alınacaktır.

Anayasa tasarısını oluşturan maddeler arasındaki buna benzer tutarsızlıklar saymakla bitmeyecek denli çoktur. Tasarı, ne bilim çevrelerini, ne basını, ne işçi kesimini, ne de aydınlar çoğunluğunu hoşnut kılmsıtır.

Kısaca söylemek gerekirse, Milli Güvenlik Konseyi'nin işi çok güç, manevi sorumluluğu da o ölçüde ağırdır.

İçtenlikle...

Uğur MUMCU — 3 Ekim 1982

1961 Anayasası, 9 temmuz 1961 günü halkoyuna sunulmuştu : Oylama sonunda, 3 milyon 934 bin 370 yurttaş, anayasaya hayır demiş, buna karşılık, 6 milyon 348 bin 191 yurt-

Evren: Bize güveniyorsanız Anayasaya evet dersiniz

İzlenimler

Kurbanları azat etti

Kenan MORTAN

"Anayasa için hayır diyen menfi düşünceliler ile mücadele edeceğiz,,

○ "Anayasa henüz son şeklini almadı,,

○ "Bizim de bombardıman yapacağımız günler gelecek,,

● "Bayram tebriklerinin altına 'Anayasaya hayır' diye yazmış,,

Sosyal Demokratların 16 yıllık iktidarı sona erdi

Almanya'da Merkez-Sağ koalisyon iktidarda

Avrupa Konseyi Komisyonu Türkiye raporunu tamamlıyor

2.10.1982

taş «evet» oyları ile anayasanın kabulünü sağlamıştır. Geçerli oyların yüzde 67.7'si evet, yüzde 33,8'ü de hayır oylarıdır.

Halkoylamasına katılma oranı da ilginçtir : Kırsal kesimde katılma oranı yüzde 83.3'e çıkarken, bu oran kentlerde yüzde 79.9'da kalmıştır. Toplam 12 milyon 747 bin 901 seçmenden 2 milyon 455 bin 265'i halkoylamasına katılmamıştır.

1961 Anayasasının yürürlüğe girmesinden hemen sonra «Anayasaya hayır kampanyası»nı yürüten AP, milletvekili seçimlerinde 10 milyon 138 bin 35 geçerli oyun 3 milyon 527 bin 435'ini almıştır. Aynı siyasal doğrultudaki YTP ise 1 milyon 415 bin 34 oy almayı başarmıştır.

1961 seçimlerini izleyen 1965 genel seçimlerinde AP'nin oy'u, 3 milyon 527 bin 435'den 4 milyon 921 bin 235'e fırlamış, buna karşın, 1961 genel seçimlerinde 3 milyon 724 bin 752 oy alan CHP 1965 yılında, 1961 seçimlerinde aldığı oyun 1 milyon 48 bin 967 eksiği ile 2 milyon 675 bin 785 oy alabilmiştir.

Bu sayıları vermemizin sizleri, bu sayılar içinde düşünmeye çağırmamızın amacı şudur : 1961 Anayasasına «hayır» diyenler, «dış güçlerle işbirliği yapan» insanlar değildi. Bunlar, 1960 öncesi iktidara bağlı olmaktan kaynaklanan oylarıyla, 1961 Anayasasının ülkemize yarar sağlayamayacağı görüşünü bildirmekteydiler. Haklıydılar, haksızdılar, bunlar ayrı ve derin tartışma konularıdır. Ama herhalde bunlar, bu 3 milyon 934 bin 348 hayır oyu kullanan yurttaş, vatandaş, vatanlarına ihanet etmiyorlardı, satılmışlarla işbirliği yapmıyorlardı.

O günlerde, 27 Mayıs devrimine karşı çıkmayı «vatan ihaneti» olarak görenlerimiz de vardı. 1961 Anayasasının, Türk Silahlı Kuvvetlerince benimsenip, desteklendiğini söyleyenler, bu yargılarını daha da pekiştirmişlerdi. Fakat sonuç ne oldu? «Anayasa'ya hayır» diyenlerin partisi, önce «Anayasa'ya evet» diyenlerin partisi ile ortak hükümet kurdu, sonra tek başına iktidara geldi. Devletin başında da 1961 Anayasasını hazırlayıp, halkoyuna sunan ihtilâl yönetiminin devlet başkanı merhum Orgeneral Cemal Gürsel vardı. Ve Cemal Gürsel, o olanca babacanlılığı ile Anayasaya karşı olduklarını açıklayan AP ile geçinmesini bildi.

Doğrusu da buydu. Çünkü, demokrasi, çok seçenekli bir sistemdir. Anayasa oylamaları «evet» ve «hayır» oylarını içereceği gibi, genel seçimler, hiç beklenmedik siyasal seçenekleri gündeme getirici özellikler taşır. Yakın tarihimiz bunun örnekleri ile doludur. Bu yüzden, karşıt görüşte olanların «hain» ya da «satılmış» olarak suçlanmaları, kimseye yarar sağlamaz. Sağlamadığı gibi, bugün «dış güçlerle işbirliği» yapmakla suçlanan kişiler, bir parti çatısı altında birleşip, yurttaştan kendilerini iktidara getirecek oyları da alabilirler. 1961 yılında böyle olmadı mı?. Yaşanmadı mı bütün bunlar?..

O zaman, bugün söylenen sözler, yıllarca unutulmaz. Ve bu sözler, yarınki siyasal gelişmelerde, güçlüklerin ve bunalımların kaynağı olur.

Sayın devlet başkanımız Evren, bizleri bağışlasınlar. Bizler, açıklıktan yanayız. Bu yüzden, görüşlerimizi yurtseverlik bilincimizde

tartarak ve hukuk süzgecinden geçirerek açıkça yazmak isteriz.

12 Eylül harekâtının ülkemizi bir iç savaş eşiğinden geri çekip, kurtardığını kabul etmeyecek kim vardır?.. 12 Eylülün haklılık nedenlerine, bir değil, bin kez inanırız. Ancak, bu inançlarımız, Danışma Meclisine sunulan «Aldıkaçtı Anayasası»nı eleştirmemize engel değildir. Tercüman Gazetesi Yönetim Kurulu Başkan vekili Prof. Aldıkaçtı Başkanlığındaki Komisyonca hazırlanan bu taslak metni, çağdaş demokratik hukuk ilkelerine olduğu kadar, Türkçe yazım kurallarına ve Aldıkaçtı'nın kendi kitaplarına bile aykırı düşmüştür. Bütün bunları görmezlikten gelemeyiz.

Bunları eleştirmek, Türk aydınının görevidir. Ne hainiz, ne satılmış!.. Evet, kendi ülkemizin yabancısı da değiliz!. Öz be öz Türk çocuklarıyız!.. «Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür» yurttaşlar olarak görüş ve endişelerimizi dile getirmek isteriz. Bunu, hem onurlu yurttaşlar olmanın hakkı, hem de Atatürkçü aydın olmanın, görevi sayarız.

Özellikle böyle dönemlerde alışılmış övgülerin değil, açık yergilerin, içten eleştirilerin ve açık sözlülüğün, değerinin daha iyi anlaşılmasını isteriz. Ama elimizden, yalnızca yazmak gelir; bunu da açık yürekle, içtenlikle yapmaya çalışırız.

Ama övgüler, ama alkış sesleri, en haklı eleştirileri susturur muş, ne yapalım?..

Bu da ülkenin yazgısıdır...

Finansman sorununda yeni boyutlar

Osman ULAGAY — 4 Ekim 1982

Bazı gazetelerin «Kastelli bülteni» gibi çıktığı şu günlerde insan ister istemez basının, özel sektörün ve kamu yetkililerinin «Kastelli olayı»ndaki sorumluluk payını yeniden düşünmek gereğini duyuyor. Devletin TRT'si dahil, basın - yayın organları, Cevher Özden'in adeta bir efsane kahramanı haline gelmesine alet olacaklarına halkı uyarma görevlerini gereğince yapsalar, özel kesimin aklı başında temsilcileri, büyük holding ve banka sahipleri Kastelli'den uzak dursalar ve devlet yetkilileri, koydukları kuralları gözlerinin önünde çiğneyerek halktan topladığı milyarları hangi işleri çevirdikleri pek de belli olmayan kişilere aktaran Banker Kastelli'nin faaliyetlerini sınırlayacak önlemleri zamanında alsalardı, herhalde bugünkü noktaya gelinmez, yüzbinlerce kişi mağdur olmaz, ekonomi, tamiri güç yaralar almazdı.

Herkese geçmişteki hatalarının hatırlatıldığı bir ortamda bunları düşünmenin kuşkusuz ki yararı var. 24 Ocak kararlarının uygulanmasındaki en zayıf halkanın neden finansman sektöründe belirginleştiği ve Kastleli olayının neden bir raslantı olmadığı da böyle bir düşünce zinciri içinde kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Bankerlik kuruluşlarıyla ilgili yeni düzenlemeler ve Maliye Bakanı Sayın Kafaoğlu'nun son açıklamaları da ekonomide tasarlanan revizyonun öncelikle bu zayıf halkaya, yani finansman sektörüne yönelik olacağını gösteriyor. Sermaye piyasası ile para piyasasını birbirinden ayırmayı amaçlayan bu düzenlemeler arasında sermaye piyasasına yönelik düzenlemeleri banka sistemiyle ilgili düzenlemelerin izleyeceği anlaşılıyor.

Sayın Kafaoğlu'nun açıklamalarından ve atılan adımlardan anlaşıldığına göre finansman sektöründe, sanayideki bunalımla içiçe yaşanan darboğazı aşmak için düşünülen önlemler dizisini şöylece özetlemek mümkün görünüyor :

- Sermaye piyasası, tasarruf sahibi için çekici ve güvenceli hale getirilerek tasarruflar bu piyasaya çekilecek.
- Sanayi kuruluşlarının ve kısmen de kamunun orta ve uzun vadeli fon talebinin sermaye piyasasından karşılanması olanağı böylece yaratılmış olacak.
- Bu durumda bankalardan fon talebi düşecek ve ellerindeki fonları plase edemeyen bankalar mecburen kredi faizlerini düşürmek zorunda kalacaklar, devlet de kendi payıyını azaltarak, buna yardımcı olacak.
- Bu arada devletin bankalar üzerindeki denetimi artırılacak ve mevduat sertifikasının menkul değer olmaktan çıkarılmasıyla para piyasasıyla sermaye piyasası arasındaki içiçelik ilişkisi koparılmış olacak.
- Yeniden değerleme yasasından yararlanarak yeniden tahvil ve hisse çıkarma olanağına kavuşacak olan sanayi firmaları bir yandan bu yolla finansman ihtiyaçlarını karşılarken, diğer yandan banka kredileri de ucuzlayacağı için finansman sorunlarını çözümleyebilecekler. Kur farklarına getirilecek çözüm de buna yardımcı olacak.
- Tüm bu düzenlemelerle sermaye ve para piyasaları normal işlevlerine kavuşurken, holdinglerin denetimindeki bankaların yaygın eleştiri konusu olan finans kesimindeki egemenlikleri de sınırlanmış olacak.
- İlk bakışta sorunu çözebilecek gibi görünen bir önlemler dizisi. Ancak bu önlemlerle çözüme varılabilmesi için bir dizi varsayımın

da tutması gerekiyor ve işte bu noktada soru işaretleri peşpeşe sıralanıveriyor :

● Özellikle Kastelli olayından sonra tasarruf sahibinin her türlü menkul değere özellikle de özel sektör tahvillerine karşı duyduğu güvensizlik havası kırılabilecek mi?

● Hisse senetlerini çekici kılacak vergi düzenlemeleri yapılabilecek, aile şirketleri gerçekten değer ifade eden kuruluşların hisselerini halka satmaya razı olacaklar mı?

● Mevcut menkul değerler ve aracı kurumlar halkın tasarruflarını yaygın biçimde mobilize edecek niteliklere sahip mi? Doğru dürüst bir menkul değerler borsası kurulmadan sermaye piyasasını yaygınlaştırmak ve hacmini büyük ölçüde artırmak mümkün mü?

● Şu anda firmalar için önemli olan, sermaye piyasasının sağlayacağı varsayılan orta ve uzun vadeli fonlar mı? Yoksa kısa vadeli işletme sermayesi mi? Özellikle adı çok duyulmamış orta ve küçük ölçekli firmalar sermaye piyasasından nasıl yararlanacaklar?

● Bu durumda bankalardan fon talebi gerçekten gerileyecek ve kredi faizleri aşağıya doğru çekilebilecek mi?

● Pek çok sanayi firmasının temel sorunu talep yetersizliği ve düşük kapasite kullanımından kaynaklandığına göre bu sorunlar çözümlenmeden söz konusu firmaların bunalımdan çıkmaları sağlanabilecek mi? Bu firmalar bunalımdan kurtulmadan ya da piyasadan çekilmeden finansman sektöründeki sorunlar çözümlenebilecek mi?

● Bankaların çoğunluğu, zararla kapatacakları bu yıldan sonra mevduat artışlarının sınırlı kalacağı bir geleceği nasıl göğüsleyecekler?

Bu ve bunun gibi sorulara inandırıcı cevaplar bulmadan finansman sektöründe yoğunlaşan sorunlara geçerli çözümler bulunduğunu söylemek sanırız kolay değil. Bu nedenle finansman sorununun ekonominin gündeminde ön sırayı bir süre daha koruması da galiba kaçınılmaz.

3.10.1982

Tek çıkar yol: Yeni bir taslak...

Oktay AKBAL — 7 Ekim 1982

Geçmiş zaman belleklerde silinip gidiyor. Mumcu'nun yazısında 1961 halkoylamasının sonuçlarını okurken gittim o eski günlere... 10 temmuz 1961 pazar günü oy kullanamamıştım. Müşerref Hekimoğlu, Mustafa Yücel, Örsan Öymen, Vural Vahit Suiçmez'le birlikte Yugoslavya'da gezideydik. Zagrep'te 'Vjesnik' gazetesinin yönetim yerindeyken halkoylamasında 'evet'in kazandığını öğrenmiş, çok sevinmiştik.

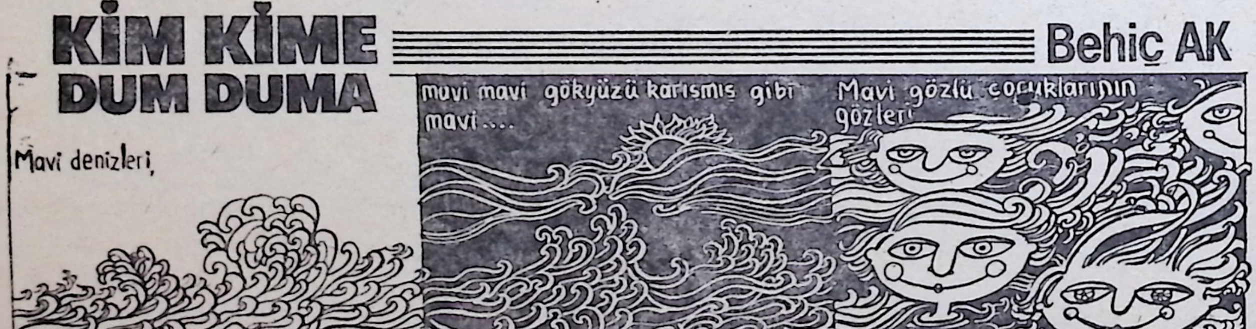
10 temmuz 1961 oylamasında 4 milyon yurttaş 'hayır' yanıtını vermiş. 6 buçuk milyona yakın yurttaş ise 'evet' demiş... Halkoylaması öncesinde kapatılmış DP liderleri ve yandaşları 'hayır'da hayır vardır özdeyişini yurt ölçüsünde yaymaktaydılar. Dört milyon 'hayır' oyu azımsanacak birşey değildi elbet. Kurucu Meclis'in oluşturulmasında yanlış bir yol tutulmuş. Meclis'e CHP yandaşları büyük ölçüde alınmıştı. Gerçi CKMP'nin temsilcileri

de vardı, ama derneklerden, üniversitelerden gelen temsilciler daha çok CHP eğilimliydiler. Kapatılan DP'yi temsil eden bir tek kişi yoktu. Böylece 61 Anayasası -bütün güzel, iyi, başarılı, çağdaş gerçeklere yakışan yanlarına karşın, ülkede büyük bir oy gücüne sahip bir siyasal partinin onayını almadan altıbuçuk milyon yurttaşça onaylanmıştı, ama 4 milyonluk bir seçmen yığını da karşısındaydı Anayasanın ve onun getireceği anlayışın, düzenin, görevlerin...

1982 Anayasa taslağı ise kapatılmış bütün partilere oy veren seçmenleri, o partilerin önde gelen kişilerini, yazarları, basın organlarını karşısına almış durumdadır. 61 Anayasası seçmen gücünün yarıdan çoğunun oyunu ve desteğini kazanabilmiştir. 82 taslağı ise atanma yoluyla toplanan bir topluluğun çoğunluk oylarını elde edebilmiş, sağcı, solcu ,ortacı, ilerici, gerici, her türlü görüş ve düşünüşteki basının, aydınların olumsuz tepkisiyle karşılaşmış durumdadır. Taslak bu haliyle halkın önüne getirilirse sonucun ne olacağını kestirebilmek güç...

1950'den bu yana her seçimde büyük oy almış iki büyük parti vardır. Bunlar bugün kapatılmıştır. Ama bu iki partinin yandaşları, seçmenleri ortadan kalkmış değildir. Bu iki büyük partinin topluca oy oranı 1950'de yüzde 92, 1954'te yüzde 93, 1957'de yüzde 88, 1961'de yüzde 81, 1965'te yüzde 82, 1969'da yüzde 74, 1973'de yüzde 65, 1977'de yüzde 77, 1979 ara seçiminde ise yüzde 75'tir. Görülüyor ki, Türk seçmenlerin en az dörtte üçü bu iki büyük partinin yandaşlarıdır. Anayasa oylamasında da bu seçmenler oy kullanacaklardır. Öyleyse, önümüze getirilen taslağın bu iki büyük kapatılmış partinin yandaşlarının desteğini kazanması gerekmez mi? 1961 halkoylaması bu iki büyük siyasal örgütten birinin kapatılmış da olsa- büyük ölçüde etkinlik sahibi olduğunu göstermiştir. 1982 kasımında yapılacak halkoylamasında niye aynı durumla karşılaşılmasın? Hem bu kez iki büyük siyasal örgütün de bu taslağa -şu ya da bu yönlerinden ötürü- karşı olduğu da bilinen bir gerçek olduğuna göre...

Vakit daha geçmemiştir. Taslak, MGK'nin gündemindedir. Hep yinelediğim gibi, tutulacak en doğru yol, bu taslağın olduğu gibi geri çevrilmesi, yeni bir Meclis'in oluşmasını sağlayacak bir seçim yasasının kısa sürede hazırlanıp, Kurucu Meclis seçimine gidilmesi, önümüzdeki altı ay içinde 1961 Anayasası esas alınarak yeni ve günümüz gerçeklerine uygun bir Anayasa tasarısının hazırlanmasıdır. Bu dediklerim olur mu? Pek sanmıyorum. Ama General De Gaulle'ün dediği gibi, «Geleceğin süresi uzundur.» Bizler, bu 'gelecek' için yazarız. Sağduyu yolunu gösteririz. Bundan ötesine karışamayız elbet!..

4.10.1982

Basının ölçüleri

9 Ekim 1982

Tercüman gazetesi sahibi Kemal Ilıcak'ın eşi ve gazetenin yazarı Sayın Nazlı Ilıcak, MGK'nin 52 sayılı bildirisine aykırı yazı yazdığı gerekçesiyle 3 ay hapse mahkum oldu. Bu tür uygulamalar temyiz süzgecinden geçmediği için karar, yürürlüğe girdi. Babıâli'nin büyük basını olayı manşetlerden renkli ve büyük fotoğraflarla yansıttı. Cumhuriyet bu gibi olaylarda her zaman kullandığı ölçütler içinde haberi verdi.

Gazetemiz bir gazetecinin hapsedilmesinde basın özgürlüğüne ters düşen bir içerik bulunduğunu sürekli olarak vurgulamıştır. Bu alanda yeni keşif ve icatlara gerek yoktur. Üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyi'nin ve altına imza attığımız İnsan Hakları Sözleşmesinin ölçütleriyle olaylara yaklaşmak çağdaşlığın ve uygarlığın gereğidir. Meslektaşımız Nazlı Ilıcakcak'ın üç aylık bir süre için (ki bu infazda öyle sanıyoruz ki sekiz hafta olarak uygulanır) özgürlüğünden yoksun bırakılmasına üzgünüz. Hangi fikirde olursa olsun, (hatta Nazlı Ilıcak gibi fikir özgürlüğünü, açık demokrasi ölçülerini yadsıyan bir gazetecinin de) hapsedilmesi basın özgürlüğüne ters düşer. Bu bakımdan olaya bakış açımızda değişik bir nitelik olamaz.

Ancak basınımızın olayı ele alış biçimine değinmek istiyoruz. Daha önce temyiz süzgecinden geçirilmeyen kararlarla hapsedilen gazeteciler (ki en yakın örneği 1,5 yıla mahkûm olan Lütfi Oflaz'dır) için basınımızın suskunluğu yeğlemesi ilginçtir. Fikir suçlarından cezaevlerinde yatan gazeteci ya da sıradan yurttaşlar için basınımızın vurdumduymazlığına da ilişmek isteriz. Eğer demokrasi ve fikir özgürlüğü söz konusuysa, bu alanda dürüst davranmanın sayısız yararları vardır. Babıâli'nin patronajına mensup bir yazarın olayını büyüterek, fikir işçilerinin cezaevlerine girmesine karşı duyarsız kalınarak demokrat olunamaz. Fikir yelpazesinin neresinde bulunursa bulunsun,gazeteci gazetecidir. Bu gerçeği unutan ve gazete sahipleri kanadına ayrıcalık tanıyan bir anlayış eleştiriyi hak etmiş demektir.

Sayın Ilıcak'ın kısa cezasını cezaevlerinin genelde çok kötü olan koşulları dışında, iyi bir ortamda dolduracağını umut ederek, kendisine geçmiş olsun diyoruz.

Her meslektaşımız ve her fikir işçimiz için benzer duyarlık ve dayanışma duygusu içinde davranmalarının tüm basın adına yararlı olacağını büyük gazetelerimize bir kez daha anımsatıyoruz.

★★★

5.10.1982

Uzlaşma...

Uğur MUMCU — 9 Ekim 1982

Demokrasi bir uzlaşma rejimidir. Uzlaşma, çeşitli sınıf ve tabakalar arasında; uzlaşma, çeşitli kurum, kuruluş ve kişiler arasında olur. Bu uzlaşmaların ana metni anayasalardır. Uzlaşmanın genel koşulları, anayasa hükümlerine yansır.

Çalışma barışının kalıcı ve sürekli olarak sağlanabilmesi için işçi-işveren ilişkilerinde çok duyarlı düzenlemeler yapmak gerekir. Bu anayasal ve yasal düzenlemelerde, kantarın topuzu, belli ağırlıklara doğru kayarsa, uzlaşma dengesi bozulur. Bu dengeyi bozmamak gerekir.

«Aldıkaçtı Anayasası»nın işçi - işveren dengelerinde ağırlıkların işveren yararına bozulduğu hemen anlaşılıyor. Başında tekstil işvereni Halit Narin'in bulunduğu «Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu»nun «XIV. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu»nda ileri sürülen düşünce ve istekleri, olduğu gibi Anayasa tasarısına yansımıştır.

Buna rastlantı demeye olanak yoktur. Yoktur, çünkü, aynı Narin'in Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu, Aldıkaçtı Komisyonunun üyesidir!..

Lokavtın Anayasa'ya girmesi, grev yasaklarının genişletilmesi, grevlerin ertelenmesi, küçük işletmelerde grev yasağı, Ekonomik ve Sosyal Konsey adıyla bir kurul oluşturulması, check-off sisteminin kaldırılması, sendikal faaliyetlerin «siyasal amaç» gerekçesi ile kısıtlanması gibi düşünce ve istekler, işeveren sendikası raporundan olduğu gibi Anayasa metnine aktarılmıştır.

Demokrasinin en sağlam ölçütlerden birincisi, basın özgürlüğü, ikincisi sendikal özgürlüklerdir. Sendikal hak ve özgürlükler, işçi - işveren uzlaşmasının somut çizgileri ve sınır taşlarıdır. Bu sınır taşlarını yerinden oynatmak ve alanları işveren yararına genişletmek, uzlaşmayı büyük ölçüde engellemek demektir.

Sendikal hak ve özgürlüklerin kısıtlanması için terör olgusu örnek gösterilemez. Çünkü, işçi kuruluşları, terör olayına karışmış değillerdir. Terör, çok başka odaklarda, çok başka kanallarda, çok başka nedenlere bağlı olarak, gelişip, örgütlenmiştir. Söz gelişi, check-off sisteminin kaldırılması, Türkiye'de «özgür sendikacılığa» mı katkıda bulunacaktır; yoksa «militan sendikacılığı» ya da «fraksiyonların sendikalarda güçlenmesine» mi yol açacaktır? Bu konunun çok soğukkanlı biçimde tartışılması gerekir. Eğer amaç, sendikaların elindeki paraların «sendika ağalığını» yaratacak biçimde kullanılmasının engellenmesi ise bunun denetimini sağlayacak başka yollar da vardır. Ve bu denetim yollarına, bugünkü uygulamalar içinde de rastlanmaktadır.

Çalışma barışının yaratılması için işyerlerinde öncelikle, huzurun sağlanması gerekir. Bu barışın «kalıcı» olabilmesi için, ilk bakışta sorunları tezelden çözeceği sanılan «sihirli formüller» yerine, dünyada ve Türkiye'de yaşanan deneylerin gözönünde tutulması gerekir. İşçi - işveren ilişkilerine çok dar açılardan bakarsak ve bu sorunlara, Ticaret Odalarının, TÜSİAD'ın ve İşverenler Sendikasının gözlüklerini takarak yaklaşmaya çalısırsak, sonuç, hiç umduğumuz gibi çıkmaz. Çözeceğimizi sandığımız sorunlar, daha da büyür ve ilerde iyice içinden çıkılmaz hale gelir.

Ceza Yasamızdan çıkıp artık günlük dilimize yerleşen «sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde tahakküm kurması» amacı ve eylemi, iki yönlüdür. Ayrıcalıkları, egemenliklere dönüştürmeden, karşıt sınıfları, eşit terazilerde tartan bir «uzlaşma metni» oluşturmak zorundayız. Bu geleceğin güvencesi, geleceğin en sağlam sigortasıdır.

Çünkü barışın yolu ancak böyle bir uzlaşmadan geçmektedir.

"Temel düzen„ nedir?

Uğur MUMCU — 11 Ekim 1982

Anayasa Tasarısını eleştirenler iki ayrı tavır izlediler. Birinci tavrı izleyenler, tasarının hemen «çöp tenekesine atılması» gerektiğini ileri sürdüler. İkinci tavrı izleyenler, Anayasa'yı, hiç üşenmeden, hukuk bilimi açısından günlerce eleştirdiler.

İkinci tavır, ciddi tutarlı ve yararlı sonuçlar doğuracak niteliktedir. Bu görüşlerle -beğinilsin ya da beğenilmesin- hiç olmazsa, karşıt düşünce açıkça ortaya çıkmıştır. Bu düşüncelerden yararlanıp yararlanmamak, Anayasayı hazırlayanların bilecekleri bir iştir.

Biz ikinci tavrı uygun bulup, izlemekteyiz. Bu yüzden, Anayasa tasarısını, hukuk terazilerinde tartmaya devam edeceğiz.

Bugünkü konumuz, Anayasada yer alan

6.10.1982

«devletin sosyal, ekonomik, siyasi ve hukuki temel düzeni» kavramının ceza hukuku ilkeleri açısından değeri ve anlamıdır.

Önce şu soruyu aydınlatmak zorundayız : Devletin «ekonomik temel düzeni» kavramı neyi ifade etmektedir?» «Temel ekonomik düzen» devletçi, plancı, müdahaleci bir düzen midir, yoksa, liberal - kapitalist sistemin serbest piyasa düzeni mi? Eğer, «temel düzen», devletçi, plancı, müdahaleci bir sistem ise, bu düzeni yıkmak diye bir suç söz konusu olacaktır. Yok eğer, bu «temel düzen» liberal - kapitalist, serbest piyasa ekonmisi ise, o zaman, bu liberal - kapitalist düzenin yıkılması suç sayılacaktır.

Atatürk'ün kurduğu «temel ekonomik düzen» hiç şüphe yok ki, devletçi, müdahaleci bir düzendir. Atatürk, bu düzenin, sosyalist düzene benzemediği gibi, liberal sisteme de hiç benzemediğini kendisi söylemiştir. 1924 Anayasası'nın ilk maddesinde, devletin, «devletçi» bir düzene dayandığı açıkça yazılmıştır. 1961 Anayasası'nın temel felsefesi de «devletçi» oluşudur .Kurulu ekonomik düzen de -24 Ocak 1980 gününe kadar- devletçidir.

Eğer, «temel düzen» Atatürk'ün belirlediği «Devletçi düzen» ise, o zaman bu düzeni silah yoluyla, Liberal - kapitalist düzen» getirmek amacıyla değiştirme girişimleri suç sayılabilir. Yine, tasarı ile «liberal - kapitalist» sistemden kaynaklanan, «serbest piyasa ekonomisi» getiriliyorsa, bu liberal - kapitalist düzeni, zor yoluyla değiştirmek de suç sayılacaktır.

«Temel düzen» hangisidir? Devletçilik mi? Serbest piyasa düzeni mi?..

Bu sorunun önemi şuradadır : Ceza Yasası'nın 141 - 142 ve 163 üncü maddeleri ile, «memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları» değiştirmek suç sayılmaktadır. Anayasa'nın 24'üncü maddesi, bu «temel düzen» kavramını olduğu gibi benimsemiştir. Anayasa'nın 14'üncü maddesi ile 141 ve 142'nci maddelerine yollama yapılmıştır.

Öyleyse, bir yurttaşın, bu tür suçları işlemiş sayılması için, ceza hukukun açısından bu, «temel düzeni »tümüyle ya da bir bölümü ile değiştirme iradesinin söz konusu olması gerekir.

Siyasal partiler, «temel düzen» konusunda birbirine karşıt programları benimseyeceklerdir. «Temel düzen»in şu ya da bu yönde değiştirilmesi suç sayıldığına göre, bu konuya nasıl bir açıklık getirilecektir? «Atatürk'ün kurduğu temel ekonomik düzen» açıkça «devletçi» olduğu için acaba hangi düşünce, eğilim ve uygulamalar bundan sonra Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in «Temel düzenine» karşıt sayılacaktır.

Hukuksal ölçü nedir? 24 Ocak 1980 gününe kadar, bu ölçü nasıl kullanılmış ve anlaşılmıştır? 24 Ocak 1980 gününden sonra, Atatürk'ün kurduğu bu «temel düzen» büyük ölçüde değişmiş midir, değişmemiş midir? Bundan sonra devletçi bir program getirmek ya da getirmeyi düşünmek, 24 Ocak kararları ile uygulamaya konulan serbest piyasa ekonomisine, dolayısıyla «temel» sayılan «düzene» aykırı mı görülecektir?

Evet ölçü nedir? Hukuksal ölçü, nasıl oluşacak, nasıl belirecektir?

Yurttaş, «temel düzen»in ne olduğunu bilmelidir ki, bu düzene karşı suç işlememek için söz, davranış ve eylemlerine özen gösterebilsin. Ama yurttaş, bu «temel düzen»in ne olduğunu ya da ne olmadığını bilecek durumda değilse ve bu «temel düzen» kavramı belirsiz ve değişken ise, o zaman, «suçu bilerek ve isteyerek işleme iradesi» olarak tanımlanan »kasıt unsuru» nasıl kanıtlanacaktır?

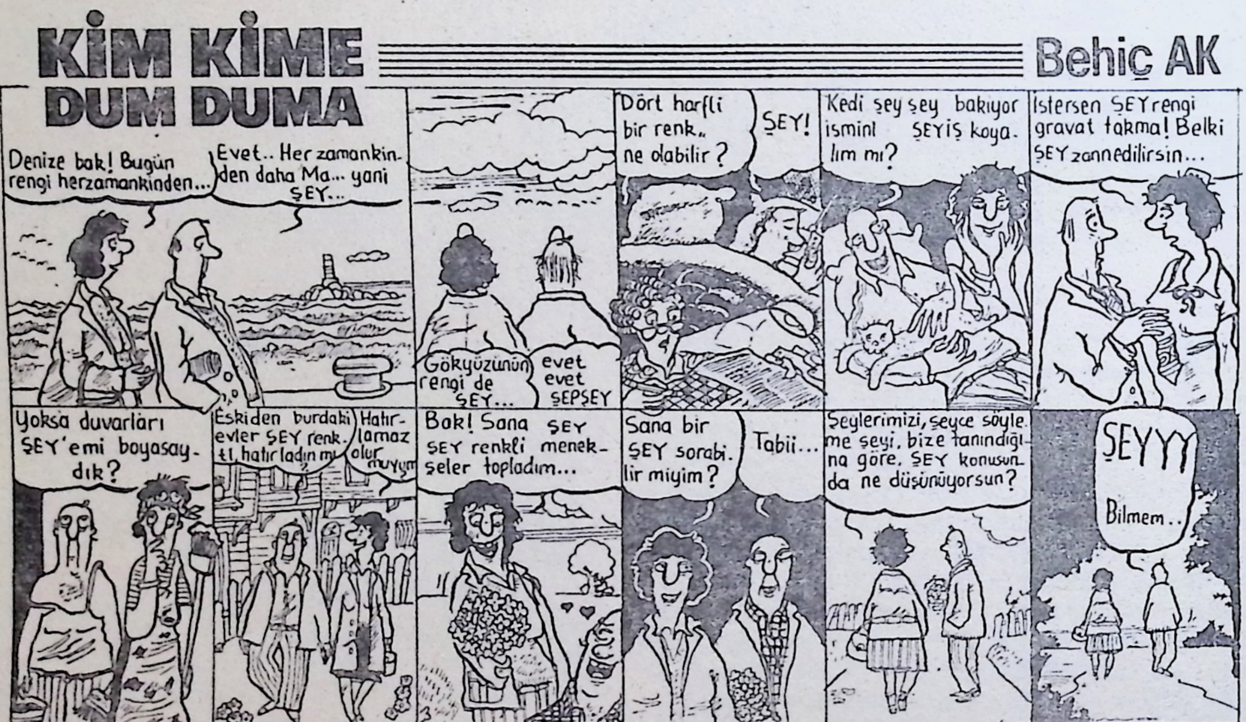
Ceza Yasamızın 1'inci maddesi, «Kanunun sarih olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez» demektedir. Ceza hukukunda, «kıyas» yasaktır. Benzetme yoluyla ya da varsayımlarla suç oluşturulamaz. «Temel düzen»in ne olduğu anlaşılmadan, bu temel düzene karşı olan düşünce ve eylemlerin nasıl suç sayılacağı da belli olmaz.

Bunlar, ince hukuk tartışmalarıdır. Ve bu tartışmalar, öyle «kahrolsunlar» edebiyatı ile kestirilip atılamazlar. Bu konuda kafa yormak, kitap karıştırmak, düşünmek ve tartışmak gerekir.

Söz geilşi soralım :

— Atatürk'ün kurduğu temel ekonomik düzeni değiştirmek suç olsun mu, olmasın mı?

Evet yine soralım : Bu «temel düzen» dediğiniz düzen, nasıl bir düzendir? Devletçi mi? değil mi? Liberal mi? değil mi? Hangisi? Ve hangisini, ne yolla değiştirmek suç? Ve nasıl suç? Suçun maddi unsuru nasıl oluşacak, manevi unsuru nasıl kanıtlanmış sayılacak?

7.10.1982

Partiler, liderler...

olayların ardındaki GERÇEK

14 Ekim 1982

Parlamentoculuğun geçerli olduğu Batı dünyasında demokratik yelpazeyi oluşturan güçler aşağı yukarı bellidir. Federal Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya gibi büyüklerin yanısıra, bütün küçük ülkelerde sağdan sola siyasi partiler dizilidir. Hıristiyan demokratlar, liberaller, sosyal demokratlar, radikaller, sosyalistler, komünistler gibi deyimleri Batının parlamento dünyasını izleyen herkesin anlaması gerekir. Çünkü, bu deyimlerin ne demek olduğunu bilmeyen kişinin dünya politikasını izlemesine olanak yoktur.

Böylesine yalın bir gerçeği Türkiye'de kimi yöneticilerin algıladığını söylemek kolay değil. Oysa rejimin 40 yıla yakın bir geçmişi ve acı deneyimleri var. Siyasal partileri, top-

lumsal sınıf ve katmanların oluşturduğunu çoktan öğrenmemiz gerekirdi. Geçmişte yaşadığımız deneylerden ders alanların siyaset yasaklarının hiçbir işe yaramadığını, tersine toplumsal bunalımlara ve tepkilere yolaçtığını hesaplamaları bir sağduyu konusudur.

Eğer, (dar kapsamlı olsa bile) çok partili rejimin kapıları aralanacaksa, yeni partileri gökten zembille inen kişiler kurmayacaklardır. Tarihsel ve sosyal gelişimde tabanlarını yaratmış siyasal partilerimizin, şu veya bu adla parlamentoyda yerlerini alması kaçınılmazdır. Bu konudaki yasaklar ve engeller çeşitli yöntemlerle aşılacaktır. Yasakları yürütmek için devlet bürokrasisini kullanmaya kalkışmak, kısa bir süre için geçerli görünse de, geri tepen bir silaha dönüşecektir.

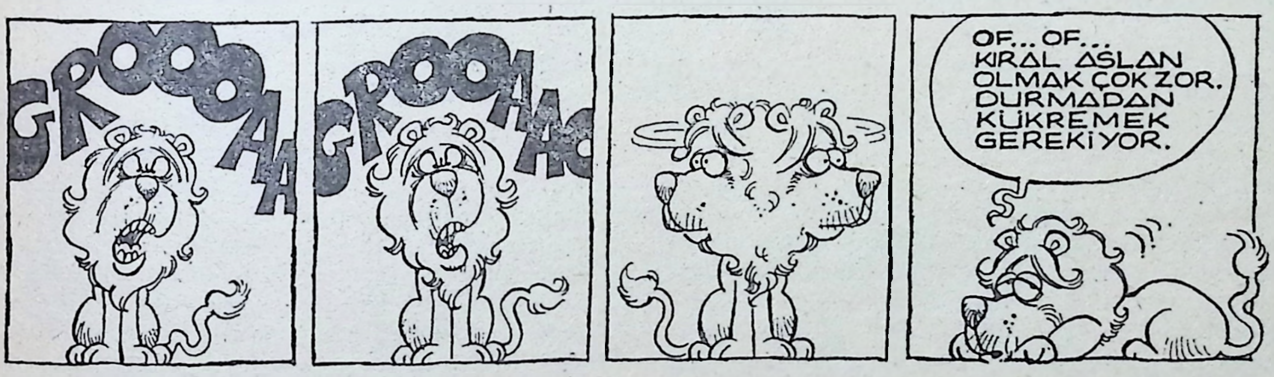
Çok partili rejimin doğal yasalarını işlemez duruma getirmek olanaksızdır; tek partili bir rejim planlaması içinde gelişim süreci başka biçimde işlerlik kazanır... Ki o ayrı bir konudur.

Anayasa referandumuna yaklaştığımız şu günlerde çeşitli siyasal parti girişimlerinden ve lider adaylarından gazetelerde söz açılmaktadır. Bu arada yukarıdan aşağıya doğru oluşacak yapay partiler ve yapay liderler yaratma yolunda hevesler de görülüyor. Bu tür girişimleri, siyaset gerçeklerini anlayamayanların hevesleri olarak nitelemek gerekir.

Türkiye terör ve anarşi şokundan sıyrılmış görünmektedir. Terör ve anarşinin yarattığı otoriter eğilimlerin primleri tükeniyor. Toplum kendi kendisini savunma ve yeniden düzenleme dönemine girmek üzeredir. Yeniden düzenlemeyi saptarken, sürekli biçimde terör ve anarşinin anıların üzerine siyaset yatırımı yapmak isteyenler boşluğa düşebilirler. En doğru siyaset, yapay zorlamalardan kaçınmaktır. Kişiler ve partiler demokratik bir yelpazede doğal olarak yerlerin bulmalıdırlar .Şu ya da bu kişiye yönelik kuşku, korku ya da tepkiyle geleceğe bakanlar aldanabilirler. Önemli olan, toplumsal ve siyasal uzlaşmaları çok partili düzende gerçekleştirebilmektir.

★★★

hayvanlar — **GÜLGEÇ**

9.10.1982

Kumardan kumara fark var!..

Yalçın DOĞAN — 19 Ekim 1982

İskambil kâğıtlarıyla koca koca fabrikalar arasında benzerlik var mı hiç? Eskiden yoktu ama, son zamanlarda Türkiye'de bu benzerlik ortaya çıkmaya başladı. Önce Güney Sanayii, sonra Asilçelik, söylendiğine göre başka fabrikalar «biz de varız» diyorlar ve sıraya girmek istiyorlar... Devlet tarafından satın alınmak ve kurtarılmak için...

«Vasıflı çelik» üretmek amacıyla 70'lerin başında «büyükler arasında» büyük bir yarış başladı. Bir yanda «Asilçelik» ki, Koç Grubuna ait, öte yanda «Akçelik» ki Sabancı Grubuna ait. Büyük yarıştan Koç galip çıktı ve ve Asilçelik yabancı sermaye ortaklığı ile bir anda kuruluverdi, uzmanlar Asilçelik'le ilgili dosyayı bir anda masalarının üzerinde hazır buldular. Bu işin olup olmayacağına karar verecek uzmanların, dosyayı kendi masalarında hazır görmeleri, onların çalışma yaşamlarına çok önemli bir deneyi katıyordu... Otomotiv sanayiinin hızla geliştiği, ayda beş bin lira taksitle araba satıldığı bir dönemde, Asilçelik projesine karşı çıkan uzmanlar, nerdeyse «vatan haini »ilan edileceklerdi. Derken fabrika kurulmaya başlandı. Ne var ki, yıllar bu projeye karşı çıkan uzmanların pek de «vatan haini olmadıklarını» kanıtlamaya başladı. Sadece otomotiv sanayiindeki talep düşmekle kalmadı, vasıflı çelik kullanımına dayalı makina -imalat sanayiinde talebin ve üretimin

Kimi kaçak, kimi kaygılı..

KÖŞEBAŞI BANKERLERİ ANLATIYOR

«Alacaklı bizi suçlamıyor. Halk bizi bu duruma getirenleri çok iyi biliyor ve onları suçluyor. Vatandaş gibi biz de mağdur durumdayız. Tasfiye Kurulu'ndan mali şubeye, mali şubeden mahkemeye, mahkemeden cezaevine. Cezaevinden çıktıktan sonra tekrar aynı noktaya...

Yazı İşleri Müdürümüz ve iki yazarımız için dava açıldı

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde açılan davada Okay Gönensin için en az 7, Oktay Akbal için en az 6, Mehmed Kemal için de 1 yıldan, 4 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

12.10.1982

düşmesi. Asilçelik'in sonunu yavaş yavaş belirlemeye başladı.

İskambil kâğıdı gibi devrilen koca koca fabrikalara şimdi devlet el uzatıyor ve onları satın alıyor, böylelikle «kurtarıyor...» Üstelik altıyüz liralık hisse senetleri bin liradan yüzde 33 faiz ile devlete su içinde satılıyor. Hani rekabetti? Hani, serbest piyasa ekonomisi idi?.. Hani piyasada yaşayabilen yaşar, olmazsa batar giderdi? Hani devlet müdahalesini kimse duymak bile istemiyordu? Hani, serbest piyasada devlete yer yoktu?

Bu koca koca fabrikaları devlet satın alıyor. Peki, güç durumda olan işçi ortaklıklarıyla kurulan şirketler var, onlar da aynı duruma düşerse, devlet onlara da sahip çıkacak mı? Maliye Bakanlığı'na başvurarak yardım isteyen başka firmalar var, onlara da devlet el uzatacak mı?.. Yoksa, kârlı iken özel sektöre, zarar edince devlete ait olacak fabrikalar sadece «büyüklerimizin malı» olunca mı işletilecek bir kural?.. Yurt dışında çalışan işçilerin ortak oldukları fabrikalar için bundan sonra herhalde hiçbir özveriden kaçınılmayacak, kendilerine nasıl bir yardım gerekiyorsa, herhalde yerine getirilecek ve bunda da hiçbir tereddüt bulunmayacaktır...

Devletin müdahalesi son iki buçuk yıl içinde sürekli aynı karşılığı aldı : «Devlet Merkez Bankası kaynaklarına başvurursa, bu fiyat artışını hızlandırır» ya da bir başka yanıt daha geldi : «Devlet halkın ödediği vergilerle başkalarının zararını neden ödesin». İkisi de yerinde yanıtlar. Peki, Güney Sanayi ya da Asilçelik satın alındığında, buna kaynak nereden bulunuyor?.. Ya Merkez Bankası'ndan ya halkın vergisinden ya da Ziraat Bankası'ndaki halkın tasarrufundan. Benim param başkasının zarar eden fabrikasını kurtarmakta kullanılıyor. Neden?..

O zaman bankerlerde parası batan dörtyüzbin vatandaşın günahı ne? Devlet neden parasını bankerlere kaptıran dörtyüzbin vatandaşa destek olmuyor? Bankerlik denildi mi, kararname üstüne kararname... Sayısı artık elliye ulaşmak üzere olan bankerlik kararnamesi... Aylardır ortada tek bir somut sonuç yok. Ama, Güney Sanayi ya da Asilçelik olunca, tüm sorunu çözmeye tek bir kararname yetiyor. Fabrikaların satın alınmasına «orada çalışan şu kadar işçi» gerekçe gösteriliyor. Peki, bankerlere parasını kaptıranlar orta halli vatandaşlar, emekli memurlar, varını yoğunu satıp faizle geçinmek isteyenler değil mi? Onlarla adı geçen fabrikalarda çalışan işçiler arasında bir fark var mı?

Aslında fark başka bir yerde. Bankerelere parasını kaptıranlar «kumar oynadılar» ve kaybetmiş oldular. «Büyüklerimiz» de kumar oynayabilirler. Ama, onlar hiçbir zaman kaybetmezler... Çünkü, oynanan kumarın kuralı bu...

11.10.1982

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Geçmişin Kuşları
OKTAY AKBAL
EDERİ: 180 TL.
İstanbul, Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet
59. Yıl, Sayı: 20907 Kurucusu: Yunus NADİ 30 TL. 19 Ekim 1982 Salı

YAYINLARI
(Kitap listesi okunamıyor)

Yunan Başbakanı "moratoryum"a aldırmıyor

Papandreu: Tehlike, Türkiye'den gelmekte

Haluk ŞAHİN

WASHINGTON — Yunanistan'daki Amerikan üsleri konusundaki ikili görüşmelerin başlamasına on gün kala Amerikan yetkilileri, Atina'nın tutumunun ne olacağını merakla bekliyorlar. Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu, bu konuda çelişik sinyaller veriyor...

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

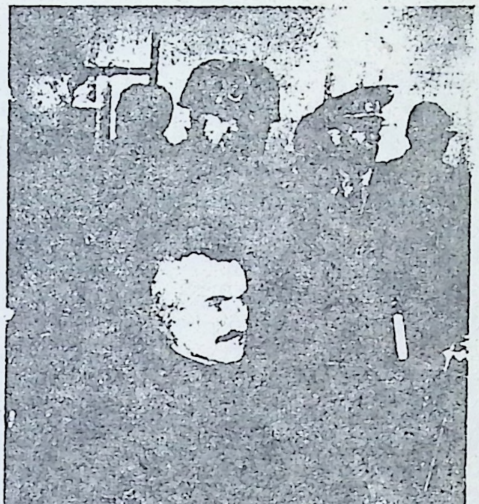
Yunanistan'da yerel seçimler

Atina'da hesaplaşma pazara kaldı

Stelyo BERBERAKIS

ATİNA — Yunanistan'da ... yerel seçimlerde Belediye Başkanlıklarını ... PASOK ...

(Arkası Sa. 9, Sü. 4 de)

MAHKÛM GİYSİSİYLE — Kastelli'nin duruşması dolayısıyla İstanbul Adliyesi'nde çok sıkı güvenlik önlemleri alındı. Cevher Özden duruşmaya mahkûm giysisiyle getirildi. (Foto: Ender ERKEK)

Kastelli Davası

- Cevher Özden: Kapalı kapılar ardında işlem yapmadık
- Kastelli, 7 saatlik sorgusu sırasında bir ara ağladı

Yargıç: Bu dava bir devrin hesabıdır

Cevher Özden, «Talep o kadar arttı ki satacak materyal sıkıntısına düştük. Tahvil yok, hisse senedi yok, mecburen bankaya gidip sertifika alıyorduk. Bu hiçbir zaman banka sektörune hizmet etmek istemedik» dedi.

İstanbul Haber Servisi — Banker Kastelli adıyla bilinen Abidin Cevher Özden dün yargılanmaya başladı ve «her şeye cevap vereceğim, ...» dedi. Yaklaşık 7 saat süren sorgusu sırasında ... Özden, «başkalara mahkûm olmayacaktık, ama artık top onlardadır» diye konuştu. Duruşmada bir ara ağlayan Özden, kapalı kapılar ardında işlem yapmadıklarını savunduktan sonra, «kaçmak için değil işi bırak... bir devrin hesabıdır... hesabıdır» şeklinde konuştu.

Duruşma hakimliğini Hüseyin Yücel'in, Savcılığını Oğuz Kezer'in ... Kastelli davası, dün 10.30'da başladı ve saat 17.00'ye kadar aralıksız devam etti. Gerek Cevher Özden'in getirilişi ve götürülüşü gerekse duruşma sırasında çok sıkı güvenlik önlemleri alındı.

10. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yürütülen Cevher Özden'in duruşması, bu mahkemenin salonunun küçük olması nedeniyle 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin salonunda yapıldı. ... Sulh Ceza Hakimi ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Duruşmadan notlar:

Güçlü başladı, ağlayarak devam etti

Fatih GÜLLAPOĞLU

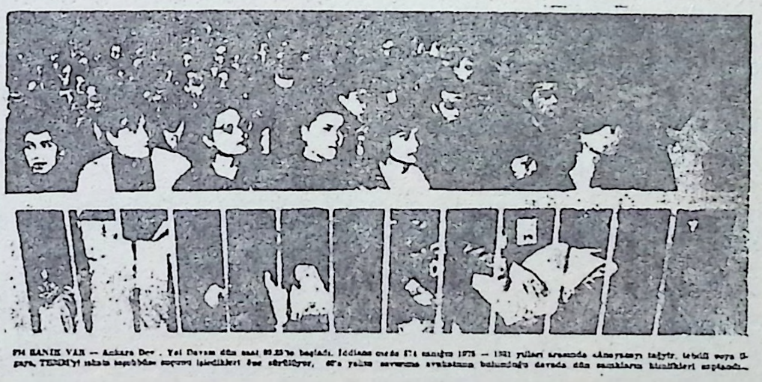
«Yurt dışına kaçmam değil, yurt dışına çıkışım ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

3 yıla mahkûm edilen faizci borçlarını ödeyebilmesi için serbest bırakıldı

İstanbul Haber Servisi — ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 3 de)

574 SANIK VAR — Ankara Dev - Yol Davası dün saat 09.30'da başladı. İddianamede 574 sanığın 1975 — 1981 yılları arasında «Anayasayı tağyir, tebdil veya ilgaya, TBMM'yi iskata teşebbüs» suçunu işledikleri öne sürülüyor. 67'si yalnız savunma avukatının bulunduğu davada dün sanıkların kimlikleri saptandı.

186 idamlı Ankara Dev-Yol davası başladı

- İddianamede sanıkların 78 öldürme, 75 öldürmeye teşebbüs, 250'ye yakın bombalama, kurşunlama ve çeşitli gasp olaylarına karıştığı iddia ediliyor.
- Salona, darbığı nedeniyle ancak 300 sanık yakını girebildi. Çok sayıda yerli ve yabancı gazeteci ile Federal Almanyalı 4 avukat duruşmayı izledi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 574 sanıklı Ankara Devrimci Yol davası dün başladı. Sanıklardan 186'sının TCK'nın 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına çarptırılması isteniyor. Duruşma yargıcı ... Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesinde yargılanmalarına başlanan 574 sanıktan (187) tutuklu bulunuyor. Askeri Savcılıkça 26 şubat 1982'de açılan dava bugüne kadar ... en büyük örgüt davalarından birisi olması niteliğini taşıyor. Askeri Savcılıkça hazırlanan iddianamenin sanıkların 78 öldürme, 75 öldürmeye teşebbüs, 250'ye yakın bombalama ve kurşunlama, çeşitli gasp olaylarına katıldıkları iddia ediliyor. 186 sanığın ölüm cezasına çarptırılması istenirken, ... sanığın 8-15 yıl, ... sanığın da 3-5 yıl arasında hapis cezasına çarptırılması talep ediliyor. Sanıkların 1975-1981 yılları arasında, «Anayasanın tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve TBMM'yi iskata ve ...» ... suçunu işledikleri ileri sürülüyor. Duruşmaya dinleyici olarak girmek isteyen sanık yakınları dün erken saatlerden itibaren ... başladılar. Duruşma salonunun darlığı nedeniyle ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

Barış Derneği ve DİSK Davası 7. Sayfada

İÜ Rektörü Demiroğlu:

"Ek sınav, ilave bir sınav oldu"

Bazı üniversitelerde yeni öğretim yılı başladı. İ.Ü.'de dekanlar Atatürk ilkeleri dersi verdi.

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Cemil Demiroğlu, ...

(Arkası Sa. 9, Sü. 4 de)

MGK, Anayasayı perşembeye dek bitirme amacında

Geçici maddelerde anlamlı değişiklik beklenmiyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ...

(Arkası Sa. 9, Sü. 4 de)

Lastik firmaları: Zam, maliyet artışlarını bile karşılamıyor

Ekonomi Servisi — Sanayi Bakanı Mehmet Turgut'un, «4 lastik firmasının ikisi salı fiyat artırışı» ... Goodyear, Pirelli ve Uniroyal firmalarının yöneticileri ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 7 de)

ABD Başkanlık Danışmanı:

Türkiye Körfez Bölgesiyle ilgilenmek zorunda kalacak

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ABD'de ... Carter döneminin Ulusal Güvenlik Konseyi ... Paul Henze ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 3 de)

Bilim-Teknik dünyası
Reşit CANBEYLİ'nin yönetiminde
- Yeni teknolojik ürünler, teknik gelişmeler
- Okurlar için «İletişim köşesi»
- Bilim adamlarımızı tanıyalım
- Arkeolojiden zoolojiye, yeni bulgular, yeni kuramlar
Yarın Cumhuriyet'te

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Yeni Marksistler...

Özel ve güzel sektör kesiminde Marksizm gittikçe kök salıyor! «Neden?» derseniz, nedeni şu; Özel sektörden kaynaklanan devletleştirme istekleri gün geçtikçe yayılıyor.

Bir zamanlar ülkemizde devletleştirmeden söz edenlere —haşa huzurdan— komünist ve... derlerdi. Şimdi, Vehbi Bey Amcam başta olmak üzere, bazı ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

1. derece 4. kademe ve + göstergeden emeklilerin 1983 maaşları 9. Sayfada

Barolar Birliği Genel Kurulu'nun Anayasa Raporu 12. Sayfada

Evren'in Anayasa konuşmaları ile geçici maddeler eleştirilemeyecek

21 Ekim 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Milli Güvenlik Konseyi dün yayınladığı 71 sayılı kararında, Anayasanın geçici maddeleriyle, Devlet Başkanı'nın radyo ve TV'de ve yurt gezilerinde yapacağı Anayasa'yı tanıtma konuşmalarının hiçbir surette eleştirilemeyeceğini ve bunlara karşı yazılı ve sözlü herhangi bir beyanda bulunulamayacağını bildirdi.

MGK'nin daha önce çıkardığı 70 sayılı kararın 1. maddesinin (B) fıkrasına dördüncü bend olarak eklenen yeni sınırlamaya ilişkin karar aynen şöyle :

«1 — Danışma Meclisi'nde hazırlanan yeni Anayasa tasarısı, Danışma Meclisi Genel Kurulu'nda görüşülmeye başlandığı 4 ağustos 1982 tarihinden bu yana ülkemizin ve milletimizin güven, huzur ve refahı içinde yücelmesine imkân verecek şekilde geliştirilip mükemmelleştirilmesi maksadıyla vatandaşlarımız, basın, yüksek yargı organları ile üniversiteler, sendikalar, bunların üst kuruluşları ve dernekler tarafından çok geniş ölçüde serbest ve demokratik biçimde eleştirilmiştir. Bu kurum ve kuruluşlar tarafından belirtilen görüş ve öneriler ile yapılan eleştiriler Milli Güvenlik Konseyi'nce sürekli olarak izlenmiş ve kendi çalışmalarında gözönünde bulundurulmuştur.

2 — Yeni Anayasa metni Danışma Meclisi'nden sonra Milli Güvenlik Konseyi'nde kesin şeklini alarak Resmi Gazete'de yayımlandığından, bundan sonra Anayasa'nın yüce milletimize devlet adına resmen tanıtılması görevi 24 Ekim 1982 ile 5 Kasım 1982 tarihleri arasında radyo, televizyonda ve bazı illerimizi ziyaretleri sırasında Devlet Başkanı'nın yapacağı konuşmarla yerine getirilecektir.

3 — Bu durumda 70 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararının 1. maddesinin (B) fıkrasına aşağıdaki 4'üncü bendin ilavesi gerekli görülmüştür.

4 — (Parlamenter demokratik rejime sağlıklı ve güvenli bir biçimde süratle geçebilmeyi sağlamak amacıyla düzenlenmiş olan Anayasa'nın geçici maddeleriyle, Devlet Başkanı'nın radyo, televizyonda ve yurt gezilerinde yapacakları Anayasa'yı tanıtma konuşmaları hiçbir surette eleştirilemez ve bunlara karşı yazılı veya sözlü herhangi bir beyanda bulunulamaz.)

«Bu karar yayımı ile birlikte yürürlüğe girer.»

MGK'nin 5 Ağustos 1982 tarihli 70 sayılı kararının 1. maddesinin (B) fıkrasındaki sınırlamalar şöyleydi :

(1 — Feshedilmiş siyasi partiler ve yürürlükteki mevzuata göre siyasi faaliyette bulunmaları yasak olan kamu tüzel kişileri ve dernekler ile bir bağlantı kurmamak ve kişisel

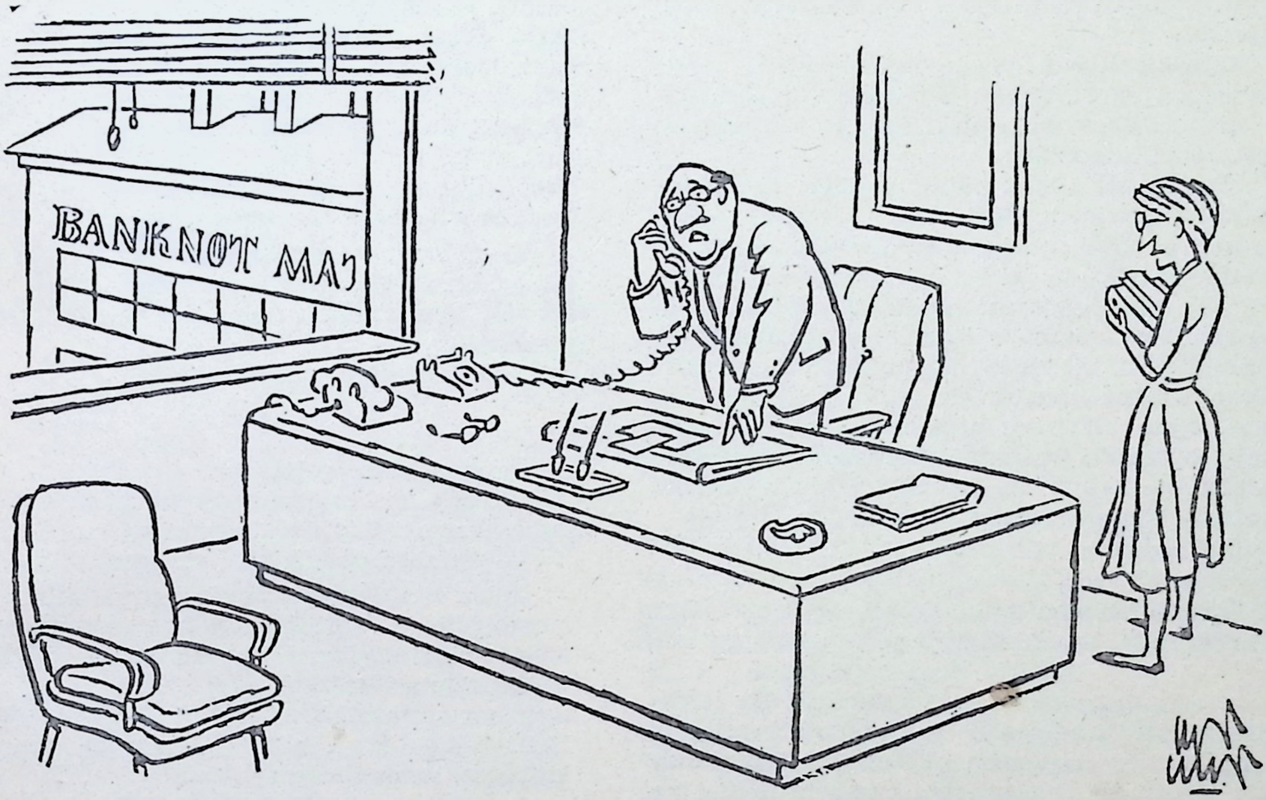

13.10.1982

ilişkisini belirtmemek kaydıyla basın mensupları dahil, tüm vatandaşlar Anayasa taslağı üzerindeki kişisel düşünce ve önerilerini sözlü veya yazılı olarak açıklayabilirler.

2 — Yüksek yargı organları, Sayıştay, Yüksek Öğretim Kurulu ve Üniversiteler, Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kurum ve kuruluşları, basın kuruluşları, faaliyetleri yasaklanmamış olan sendika federasyonları ve konfederasyonları ile bilimsel amaçlı dernek ve özel statülü kuruluşlar, yeni Anayasa taslağı üzerindeki düşünce ve önerilerini ya doğrudan veya tertipleyecekleri akademik ve bilimsel nitelikteki toplantılar, seminer ve konferanslar yoluyla ancak bu kurum ve kuruluşların tüzel kişiliğine ait olmak kaydıyla sözlü veya yazılı olarak açıklayabilirler.

3 — Anayasa üzerinde görüş ve önerilerin yukarıdaki çerçeve içerisinde açıklanmasında münhasıran Anayasa taslağının geliştirilmesi maksadı içinde kılınacak, Anayasanın halk oylamasında halkın vereceği reyin nasıl olması gerekeceği hususunda etki yapacak herhangi bir telkinde bulunulmayacak ve yasaların suç saydığı diğer haller dikkate alınacaktır.)

13.10.1982

Yeni bir sistem...

olayların ardındaki GERÇEK

21 Ekim 1982

Danışma Meclisi'nin hazırladığı Anayasa tasarısı, MGK'de son biçimini de aldıktan sonra açıklandı. Böylece Kurucu Meclis, halkoyuna sunulacak yeni Anayasa'yı önceden saptanan «takvim»e göre zamanında oluşturulmuştur. Halkoylaması, 7 Kasım 1982'de yapılacaktır. Bu tarihte gerçekleşecek sonuç yalnız yeni anayasayı değil, cumhurbaşkanlığı seçimini de kapsamaktadır.

Danışma Meclisi'nin hazırladığı tasarı kamuoyunda enine boyuna tartışılmıştı.

Anayasa tasarısını demokratik özgürlükler ve sosyal haklar açısından çok kısıtlı gören kesimlerde tasarı son biçimini alırken, değişiklikler bekleniyordu.

Kurucu Meclis'te kesin biçimini alan ve halkoyuna sunulacak olan yeni anayasa, bu beklentilere olumsuz bir yanıt getirmiştir. Olayın gelişme sürecinde toplumsal ve siyasal kesimler arasında uzlaşmacı bir politika arayanlar düş kırıklığına uğramışlardır.

Hazırlanan Anayasa'nın demokratik özgürlükler ve sosyal haklar konusunda 1961 Anayasası'nın gerisinde olacağı biliniyordu; ancak

bu konuda daha ılımlı ve karşılıklı dengeleri gözeten bir tutumun gelecek için sağlıklı ortam yaratacağını düşünenler DM tasarısında değişiklikler yapılacağını umuyorlardı. Ne var ki olmadı.

Böylece son biçimini almış olan Anayasa'nın yalnız içeriği değil, geleceğe dönük stratejisi de belirginleşmiş oluyor. Bu anayasanın demokratik bir içerik taşımadığı açıktır.

★★★

İp cambazı gevşek ipte yürüyemez...

İlhan SELÇUK — 21 Ekim 1982

Eskiden Anadolu'nun yoksul kasabalarına ilkyazla birlikte gezginci cambazların akını başlardı.

O dönemlerde ne sinema yaygındı, ne de televizyon vardı. Gezginci tiyatro kumpanyaları bile büyükçe kasabaları yeğler; köy azmanı ilçelere uğramazlardı.

Cambazlar alçak gönüllüydüler; her yerde gösteri yaparlardı. Soğuk kış gecelerini pinekleyerek geçiren, güneşsiz günleri saya saya bitiremeyen kasaba halkı için cambaz, yeşeren doğayla bilrikte yazın habercisi sayılırdı. Kasabaya gelen cambaz kumpanyanın reklâmını yapmak için iki insan boyunda tahta ayaklar takar, üstüne upuzun bir kırmızı pantolon geçirir, eline bir boru alıp, sokak sokak dolaşmaya başlardı. Çocuklar cambazın ardında gürültülü çığlıkları ve dinmeyen gülüşmeleriyle sevinçli bir kalabalık oluştururlardı.

★

Çocukken ben de cambazları çok severdim. Kimsenin yapamadıklarını yapan kişilerdi onlar.

İp üstünde yürümek olağanüstü bir iş değil miydi? Numaralar yapan cambaza ağzı açık bakar; çadırların çevresinde dolanırdım. Hiç unutmam, aksaçlı bir cambazdan duyduğum özdeyişi :

— Cambaz, gevşek ipte yürüyemez.

Kulağıma küpe oldu bu söz.

Cambazın sermayesi neydi? İki uzun kazıkla bir gergin ip, bir de kocaman sopa...

İp gergin olmalıydı.

Kazıklar derine çakılmalıydı.

Sopa elde bulunacaktı.

İple kazık, kazıkla sopa arasında ilginç bir bağıntı vardı. Kazıklar ne denli derine kakılırsa, ip o ölçüde gerilebilirdi: ipin gerilimiyle elde sopa cambazda bir güvence duygusu yaratıyordu.

Ama cambaz, olağanüstü numaralarını tek başına yapmıyordu. Yardakçıları, yardımcıları vardı. Kimi cambaz kumpanyasında bir cazbant davulu, bir klarnet bile bulunurdu. Cambaz, ip üstünde yürürken coşku verici müzik, izleyicileri etkileyebilirdi. Herkes cambaza bakarken kimi yankesiciler, halkın arasında dolaşıp, para çarpmaya çalışırlar, cambazın yardımcıları da para toplamaya çıkarlardı.

Cambaz, belki on bin kez yaptığı bir numarayı ip üstünde yinelerken, gerilim yaratmak için arada sırada aşağıya düşer gibi tökezlerdi.

Herkesin yüreği ağzına gelirdi.

★

Aradan yıllar geçti.

Aksaçlı, şişkin pazılı, beyaz atlet fanilalı ip cambazının özdeyişini unutmadım :

— Cambaz gevşek ipte yürüyemez.

İpler, kazıklar, sopalar cambazın sabit sermayesiydiler; gerilim işletme sermayesini oluşturuyordu. Cambazın numaraları birbirine benzese de, tekdüze olsa da izleyiciler ağzı açık bakıyorlardı. Kimi zaman halk arasından birisi çıkıp olayın püf noktasını açıklamaya kalkarsa, yanıt hazırdı :

— Aldırma, cambaza bak...

Cambaz, ya yüksek ipin üstünde bir ileri bir geri gidiyordu; ya da tahta ayaklarının üstünde yükseliyordu, ama ayaklarını toprağa bastığı zaman senin, benim gibi bir kimse oluveriyordu.

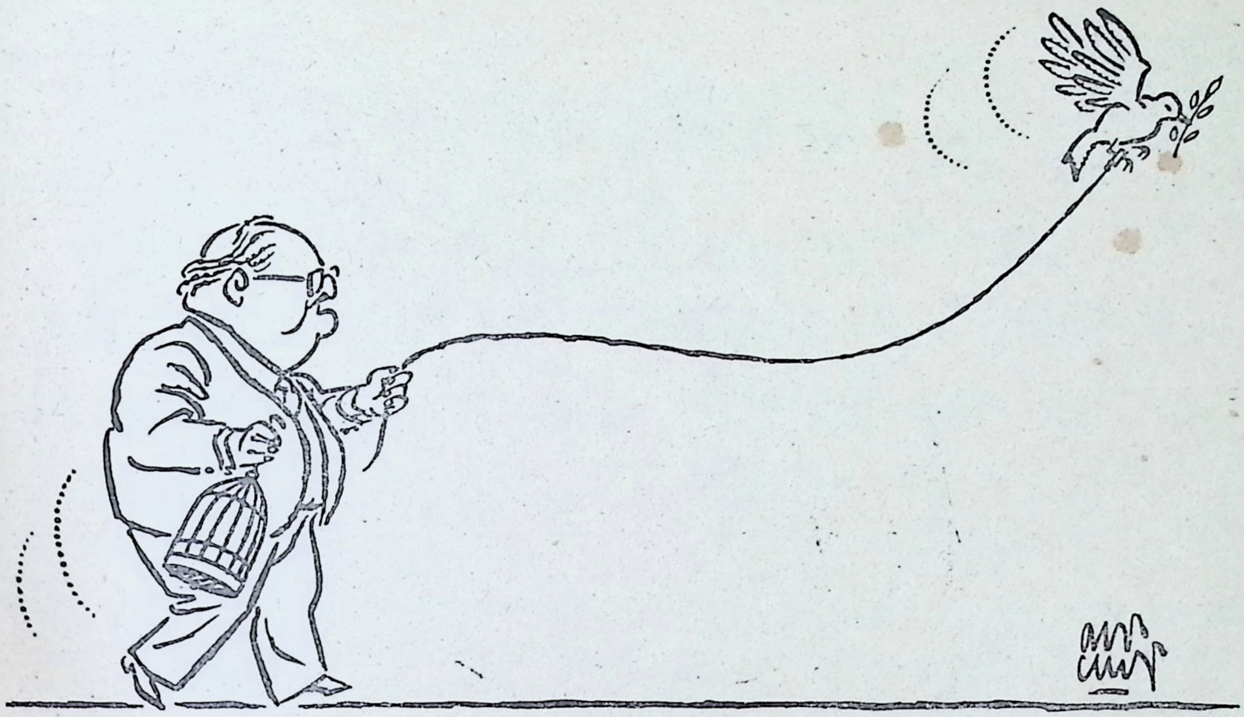
★

Ben cambazları severim, çocukluğumdan bu yana nice cambaz gördüm, bilirim ki ne cambaz hep ip üstünde kalabilir; ne de ip hep gergin durabilir, her cambaz eninde sonunda ayaklarını toprağa basacaktır!..

Biz yaptık, olmadı

Osman ULAGAY — 25 Ekim 1982

Evinizde bozulan tesisatı ya da meselâ arabanızı onarmaya koyulan tamirci, bazen gözünüzün önünde o kadar olmayacak bir şey yapmaya kalkar ki, karşı çıkmaktan kendini-

14.10.1982

zi alakoyamazsınız. «Kardeşim o, oranın parçası değil» demek gereğini duyarsınız. Buna karşılık alacağınız cevap çoğu kez, «biz koyuyoruz oluyor abi» gibi bir şeydir. Sizi en olmadık zamanda, en olmadık yerde yolda bırakacak olan da işte bu anlayıştır.

Her hangi bir konuda yapılacak işin gereklerini, kurallarını ve geleceğe dönük sonuçlarını tam bilmeden ya da öğrenmek gereğini duymadan işe koyulmanın kişileri, kurumları, kuruluşları ve hatta toplumu nasıl çıkmazlara sürükleyebileceği sayısız örnekleriyle ortada.

Örneğin geçen haftaki Kastelli, duruşmasının pek çok boyutuyla bir kez daha gözler önüne serdiği bankerlik olayını ele alalım. Bu olayın başlıca aktörleri nasıl birer kara-komedi kahramanı haline geldiler?

● Tasarruf sahibi daha çek nedir, bono nedir, sertifika nedir, bilmeden tahvil ne işe yarar, nasıl ödenir sorularını sormadan; ayda yüzde 10-15 faiz vaadeden banker bu parayı nereden çıkarır diye düşünmeden, gidip milyarlarını bankerlere teslim etti ve köşeyi döndüğünü sandı. Uyarıldığında ise «biz yaptık oldu kardeşim, adam faizini her ay ödüyor» cevabını verdi.

● Yüksek faiz vaadiyle halktan para toplayan banker, bu parayı daha da yüksek faizle güvenceli olarak çalıştıramayacağını, fahiş faizle sattığı paranın büyük bir kısmının geri dönmeyeceğini ve kısa bir süre sonra halka faiz ödemelerini ancak topladığı taze paradan yapabileceğini en azından sezdi, ama «biz yaptık oldu» mantığıyla bu çıkmaz sokakta yürümeye devam etti.

● Neredeyse her hafta bir tebliğ çıkartarak bankerlik alanına çeki-düzen vermeye çalışan kamu görevlileri, koydukları kuralların her gün gözler önünde çiğnenmesine seyirci kaldılar. «Belki bir çıkış yolu bulunur» zihniyetiyle görevlerini hafife aldılar.

● Bazı bankalar, bankerlik sisteminin sakat işleyişini bile bile bu sistemin hastalıklı ömrünü uzatmak ve mevduatlarını artırmak için kuralların çiğnenmesinde bankerlerle işbirliği yaptılar ve «biz yaptık oldu» anlayışıyla kendi başlarını da belaya soktular.

● Bazı büyük holdingler de sakat işleyen bankerlik sistemini kullanarak finansman darboğazlarını aşmak istediler ve bankerlerin anormal büyüklükte iş hacmine erişmelerinde rol oynadılar.

Sonunda ne oldu? Kastelli duruşmasında sergilenen acıklı tablo ortaya çıktı. Bütün kurallar çiğnenmiş, «biz yaptık oldu» anlayışıyla oynanan oyun kaçınılmaz sonuna varmıştı. Bu oyuna büyük aktör olarak katılan bazı bankalar için önümüzdeki günlerin neler getireceği de ayrı bir merak konusuydu.

Gelelim geçen haftanın ikinci büyük olayı olarak dikkatleri çeken Asilçelik olayına. Bu olayda da Türkiye'de bir devre egemen olan «biz yaptık oldu» anlayışının izlerini görmemek mümkün değil. Bir anımsatma yapmak için 1970'lerin havasına şöyle bir değinmek yeterli.

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
ŞAİRLER DÖVÜŞÜR
MEHMED KEMAL'in
EDERİ: 200 LİRA
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet
59. Yıl; Sayı: 20069 — Kurucusu: Yunus NADİ — 30 TL. 21 Ekim 1982 Perşembe

HOBBY
Telex 23089 Posta Kutusu 374

Milli Güvenlik Konseyi 71 sayılı kararını yayınladı

Evren'in Anayasa konuşmaları ile geçici maddeler eleştirilemeyecek

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Milli Güvenlik Konseyi dün yayınladığı 71 sayılı kararında, Anayasanın geçici maddeleriyle Devlet Başkanı'nın radyo ve TV'de ve yurt gezilerinde yapacağı Anayasa'yı tanıtma konuşmalarının hiçbir surette eleştirilemeyeceğini ve bunlara karşı yazılı ve sözlü herhangi bir beyanda bulunulamayacağını bildirdi.

MGK'nın daha önce çıkardığı 70 sayılı kararın 1. maddesinin (B) fıkrasına dördüncü bend olarak eklenen yeni sınırlamaya ilişkin karar aynen şöyle:

«1 — Danışma Meclisi'nde hazırlanan yeni Anayasa tasarısı Danışma Meclisi Genel Kurulu'nda görüşülmeye başlandığı 4 ağustos 1982 tarihinden bu yana ülkemizin ve milletimizin güven, huzur ve refah içinde yüzelmesine imkân verecek şekilde geliştirilip mükemmelleştirilmesi maksadıyla vatandaşlarımız, basın, yüksek yargı organları ile üniversiteler, sendikalar, bunların üst kuruluşları ve dernek tarafından çok geniş ölçüde serbest ve demokratik biçimde eleştirilmiştir. Bu kurum ve kuruluşlar tarafından belirtilen görüş ve öneriler ile yapılan eleştiriler Milli Güvenlik Konseyi'nce dikkatli olarak izlenmiş ve kendi çalışmalarında gözönünde bulundurulmuştur.

2 — Yeni Anayasa metni Danışma Meclisi'nden sonra Milli Güvenlik Konseyi'nde kesin şeklini alarak Resmi Gazete'de yayımlandığından, bundan sonra Anayasa'nın yüce milletimize devlet adına resmen tanıtılması görevi 24 ekim 1982 ile 3 kasım 1982 tarihleri arasında radyo, televizyonda ve bazı illerimizi ziyaretleri sırasında Devlet Başkanı'nın yapacağı konuşmalarla yerine getirilecektir.

3 — Bu durumda 70 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararının 1. maddesinin (B) fıkrasına aşağıdaki 4'üncü bendin ilavesi gerekli görülmüştür.

4 — (Parlâmenter demokratik rejime sağlıklı ve güvenli bir biçimde süratle geçebilmeyi sağlamak amacıyla düzenlenmiş olan Anayasa'nın geçici maddeleriyle Devlet Başkanı'nın radyo, televizyonda ve yurt gezilerinde yapacakları Anayasa'yı tanıtma konuşmaları hiçbir surette eleştirilemez ve bunlara karşı yazılı veya sözlü herhangi bir beyanda bulunulamaz.)

Bu karar yayımı ile birlikte yürürlüğe girer.»

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

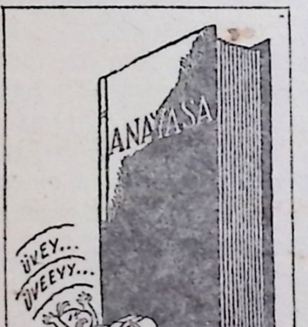
Anayasa ne getiriyor?

Betül UNCULAR

ANKARA — Anayasa Komisyonu'ndan 200 madde ve 13 geçici madde olarak çıkan Anayasa Tasarısı Danışma Meclisi'nden 193 madde ve 11 geçici madde halinde çıktı. Milli Güvenlik Konseyi'nde ise bu sayı Anayasa 177 madde ve 16 geçici madde olarak çıktı. [illegible]

Siyasal parti grupları Meclis Başkanlığı için aday gösteremeyecek

[illegible]

Referandum, oy pusulaları ve bazı kuşkular...

● Muammer Aksoy ve Oğuz Aygün yazıdaki boşluğu eleştirdiler.

[illegible]

Hakim kararı olmadan yayın toplatılabilecek

● Anayasa'nın 28. maddesinde «devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı yazan, bastıran, basan ya da başkasına verenlerin sorumlu olacağı» belirtildi.

[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

olayların ardındaki GERÇEK

Yeni Bir Sistem...

[illegible]

Siyaset yasağına kimler nasıl giriyor? 11. Sayfada

Anayasa'ya tepkiler..

MUHSİN BATUR — Üzüntü ile karşıladım.

Batur	: Atatürk ilke ve hedeflerine aykırı
Yılmaz	: Demokrasi yolunu açıyor
Cindoruk	: Türk Milleti, oldu bittiyle karşı karşıya
Koçman	: Artık tartışmak abesle iştigal olur
Baykal	: Haksız bir düzenleme
Nizamoğlu	: Bize göre, iyi hazırlanmış
H. Işık	: Daha çok ferman taslağını andırıyor
N. Uğur	: Politika yapmaya devam edeceğim

HÜSAMETTİN CİNDORUK — ...

Haber Merkezi — Milli Güvenlik Konseyi'nce kabul edilen halkoyuna sunulacak Anayasa tasarısı üzerine çeşitli çevreler görüş ve eleştirilerini bildiriyor. Eski partiler, parlamenterler tasarıya ilişkin eleştiri yöneltiyorlar. Türk-İş ve işveren çevrelerinden tasarı konusunda olumlu görüşler açıklandı. [illegible]

ŞEVKET YILMAZ — ...

NEVZAT UĞUR — ...

● Cindoruk: Oldu bitti var

[illegible]

● Batur: Şaşkınlık ve üzüntü

[illegible]

● Uğur: Devam edeceğim

[illegible]

● Işık: Özgürlüğe katkısı olmaz

[illegible]

● Baykal: Haksız düzenleme

[illegible]

● Kumbasar: Daha iyisi olabilirdi

[illegible]

(Arkası Sa. 9, Sü. 6 da)

Halkoylaması için son uyarı

Seçmen listeleri bu sabah yeniden askıya çıkarılıyor

ANKARA, (UBA) — 7 kasım pazar günü yapılacak Anayasa halkoylamasında oy kullanacak seçmen listeleri bu sabah saat 8'de askıya çıkarılıyor. [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

Evren Anayasa'yı tanıtma gezisine pazartesi başlıyor

ANKARA (UBA) — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in Anayasa'yı tanıtma gezisine pazartesi günü başlaması bekleniyor. [illegible]

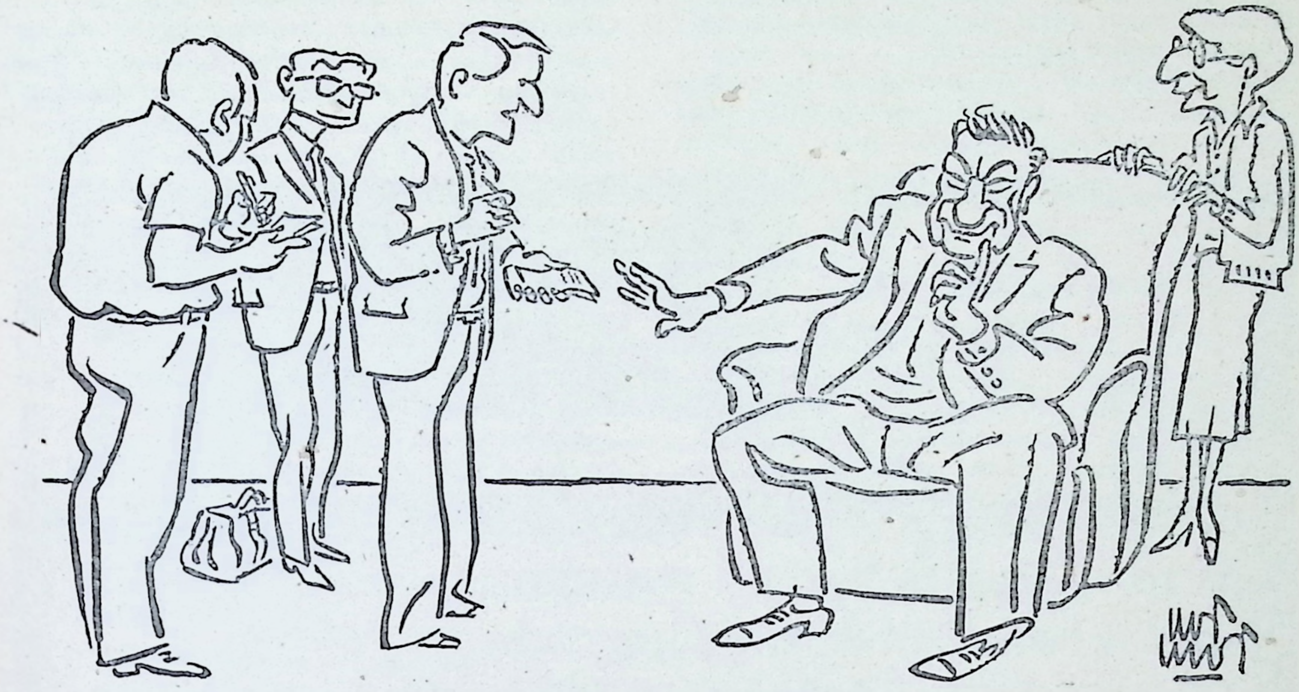
Kastelli'nin tahliye isteği reddedildi

● YARGIÇ DELİLLERİN TOPLANMADIĞI GEREKÇESİYLE DURUŞMAYI 13 KASIMA ERTELEDİ. HABERİ 13. SAYFADA

Disk davası

Aktulgalı: DİSK'in amacı sosyalizmdi

HABERİ 7. SAYFADA

15.10.1982

⊙ Borç-harç hızlı büyüme hesapları yapılıyor, böyle bir borçlanmanın ve büyümenin gelecekteki faturasından söz edenlere «baltalayıcı» deniyor.

⊙ Dünya «petrol şoku»na karşı türlü önlem alırken, Türkiye'de hiç bir önlem alınmadan genişleme planları yapılıyor, ucuz petrol satılıyor.

⊙ Sanayicilerimizin istekleri doğrultusunda (şimdilerde nedense bundan hiç söz etmiyorlar) ucuz faiz ve aşırı değerlenmiş kur politikaları izlenerek çok az öz sermayeyle Türkiye çapında büyük sayılabilecek olan sanayi imparatorlukları kuruluyor, bol keseden teşvikler veriliyor. Tamamen iç pazara dönük üretim teşvik ediliyor.

⊙ Bu «biz yaptık oldu» havasında hızlı büyümenin süreceğine o kadar inanılıyor ki, geleceğe dönük iddialı projeksiyonlar yapılıyor. Örneğin Türkiye'nin 1976'daki vasıflı çelik ithalatına bakılarak Asilçelik gibi bir tesis için talep tahmini yapılıyor. Buna göre teknoloji seçiliyor, milyarlar yatırılıyor.

Sonra ne oluyor? «Efendim bizim yaptığımız hatalıymış, haddimizi aşarak fazla hızlı büyümüşüz. Bu kez daralmaya başlayacağız» deniyor ve 24 Ocak kararlarıyla yeni bir döneme geçiliyor. Bu kez kur, faiz ve petrolde «gerçekçi fiyatlar», dışa dönük üretim çabaları, çok daha hasis bir yatırım politikası gündeme geliyor. Tabii bu koşullarda bir önceki dönemin «biz yaptık oldu» anlayışıyla kurulan firmalar birer birer sallanmaya başlıyor; «ekonomi özel sektörün işidir» diyenler de zordaki özel firmaların devletleştirilmesine seyirci kalarak «devlet yaptı, oldu» diyorlar.

Herhalde bundan sonra toplumca yeni çıkmazlara girmemek için «biz yaptık oldu» anlayışından bir an önce kurtulmak, her şeyi kuralına göre yapmayı öğrenmek gerekiyor.

"Telkin,, ne demektir?

Oktay AKBAL — 27 Ekim 1982

Milli Güvenlik Konseyi, 22 kasım akşamı yeni bir bildiri yayınladı. 71 sayılı karara açıklık kazandıran bu bildiride şöyle denilmektedir :

«MGK'nde kesin şeklini alarak kabul edilen yeni Anayasa metninin geçici maddeleri hariç, tümü üzerindeki görüş ve düşüncelerin 70 sayılı MGK kararı çerçevesinde açıklanmasına 4 kasım 1982 gecesine kadar devam edilebilir. Ancak 21 ekim 1982 gün ve 71 saylıı MGK kararının yayınlandığı tarihten itibaren Anayasa'nın geçici maddeleri ile Devlet Başkanı'nın radyo, televizyonda ve yurt gezilerinde yapacakları Anayasa'yı tanıtma konuş-

maları, hiçbir suretle eleştirilmeyecek ve bunlara karşı yazılı veya sözlü herhangi bir beyanda bulunulamayacaktır.»

Bu bildiriye göre, 4 kasım akşamına kadar, Anayasa'nın geçici maddelerine değinmemek koşuluyla, Anayasa'da yer olan öteki maddeler üzerinde görüş ve düşünceler ileri sürülebilecektir. Ne var ki ben böyle bir şey yapmayacağım. Bundan böyle 1982 Anayasa'sı konusunda tek satır yazmak istemiyorum. 70 sayılı bildiride de açıklandığı gibi, Anayasa taslağı üzerinde bir kaç haftadır konuşuldu tartışıldı, görüş ve düşünce bildirildi. Bu tartışmalar Da-

Ama az önce de dediğim gibi, bu izne uymak istemiyorum. 1982 Anayasa'sı MGK'nden geçmeden, daha 'tasarı' halindeyken düşüncelerimi, görüşlerimi yeteri kadar açıkladığımı

nışma Meclisi içinde de oldu, ama daha çok basında, kamuoyunda çeşitli görüş ve düşünceler oldukça geniş ölçüde açıklandı. Yeter miydi bu kadarı? Türk ulusunun yazgısına egemen olacak bir Anayasa üstünde daha çok, daha derin, daha uzun araştırmalar, incelemeler, tartışmalar yapmak gerekmez miydi? Cuma akşamı yayınlanan karar, bu tür yazıların, sözlü açıklamaların 4 kasıma kadar da sürdürülebileceğini bildirerek Anayasa konusundaki tartışmalara bir ek süre tanımış oluyor.

müldükten sonra, mezar başında imamın yaptığı kısa tören. 'Telkin'in Türkçede karşılığı yok, olsa olsa 'Düşünce' ile karşılayabiliyoruz. 'Telkin'in Fransızcası «Suggestion», İngilizce-

Evren: 10 yıllık siyaset yasağını millet rahat etsin diye koyduk

Devlet Başkanı, «aşağılık kompleksine kapılmadan, yabancı hayranlığı içinde kopyacılık yapmadan, geleneklerimize uygun bir Anayasa hazırlandığını» söyledi.

Işık KANSU

Devlet Başkanı Evren: Eski politikacılar silinemiyecek bir sucun ağırlığı altındalar

TAN

Anayasayı tanıtıcı yayınların dağıtımı başladı

Seçmen kartları dağıtılıyor

ABD'li gazeteci Anderson:

ABD, Türkiye'de yeni hava üsleri istiyor

Gazeteci Anderson, ABD yönetiminin Türkiye'nin silah ihtiyaçlarını en kısa zamanda karşılamak için yürüttüğü çalışmaların Yunan lobisince engellendiğini ileri sürdü.

Evlilik ve Ana-Baba Okulları bu yıl beş ilde eğitim verecek

26.10.1982

sanıyorum. Sonra bir konu daha var, o da 'görüş ve düşünce'lerin birer 'telkin' sayılma tehlikesi ile her an karşı karşıya bulunmamız... Evet, 70 sayılı bildiri Anayasa üzerinde herhangi bir 'telkin'de bulunmayı 'suç' kapsamına almıştır. Bu yüzden geçen gün Sıkıyönetim Savcılığı'nda ifade vermeye gittim. Bir yazımda Anayasa konusunda 'telkin'de bulunmakla suçlanıyormuşum... 'Yurttaş Olarak Görevimiz' başlıklı yazımda 70 sayılı bildiriye aykırı davranmışım. Ben yazılarımda 'görüş ve düşünce' bildiririm, ya da öyle yaptığımı sanırım, ama 'telkin' öyle bir sözcük ki her anlama, her yöne çekilebilir, o zaman da, 'görüş' nedir, 'düşünce' nedir, 'telkin' nedir, içinden bir türlü çıkılamaz. Bir bakıma her düşünce bir çeşit 'telkin' sayılabilir istenirse, ya da sayılmaz istenmezse...

Açtım 'Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nü, bakın 'Telkin' için ne deniyor : 1 — Düşünce, aşılama, kulağına koyma, çocuklara iyi düşünceler telkin etmeye çalışmak. 2 — Ölü gö-

si «Suggest»dir. Tahsin Saraç'ın 'Fransızca - Türkçe Sözlüğü'nün 1242. sayyfasında «Suggestion» karşılığında şunlar yazılı : Aşılama, öneri, tavsiye, Fahir İz'in 'İngilizce - Türkçe Sözlüğü'nün 349. sayfasında «Suggest» karşılığında ise şunlar var : «Önermek, esinlemek, fikir vermek, anmak.» Fransız Micro Robert sözlüğünün 1981 baskısında ise 'Suggestion' (Telkin) için şu tanım verilmektedir : «Kabul edilme, benimseme ya da reddedilme özgürlüğü tanınarak ileri sürülen bir düşünce, bir fikir, bir proje...»

Gördüğünüz gibi 'Telkin'in ya da «Suggestion'un karşılığı düşünce, fikir, önerme tavsiyeden ibarettir. İlle de benimsenmesi istenmeyen bir düşünceyi, bir görüşü belirtmek. Yasalar bizlere Anayasa taslağı üzerinde tartışma yapma, görüş bildirme olanağını sağlamış, biz de görüşlerimizi, düşüncelerimizi yazmışız. Açık açık... Her düşünce, başkalarını elbette ki etkiler ya da etkilemez. Önemli olan o ko-

nuda, o sorunda düşünebilmek, düşündürebilmektir. Ben kişi olarak düşüncelerde baskı yoluna sapmayı hiç sevmem. Ne bana başkası 'böyle düşüneceksin' diye baskı yapsa hoşlanırım, ne de ben aynı yolu tutmak isterim. Yazar olarak da -bunu okurlarım iyi bilirler- bir konuda birlikte düşünmek, birlikte yorumlamak yolunu seçmişimdir.

Evet, bu yüzden 4 kasıma kadar tanınan 'izinli süre' içinde Anayasa konusunda hiçbir düşünce belirtmek istemiyorum. Okurlarımın beni anlayacakları kanısındayım.

27.10.1982

Bayram düşünceleri

Nadir NADİ — 29 Ekim 1982

Bugün Cumhuriyet Bayramını kutluyoruz. 59. yılı arkada bıraktık, rejimimizin 60. yılına basıyoruz.

Cumhuriyet, Ulusal Kurtuluş Savaşıyla Atatürk'ün önderliği altında başlayan büyük Türk Devriminin doruk noktalarından en önemlisidir. En önemlisidir diyoruz, çünkü Cumhuriyet'in ilanıyla binlerce yıllık tarihimizin bir aşaması kapanmış, önümüzde bize mutlu yarınlar muştulayan yepyeni bir dönem açılmıştır. Bu hepsi bir bütün oluşturan Atatürk Devrimleri dönemidir.

Sözlüklere bakarsanız «devrim», Osmanlıca «inkılâp» deyiminin Türkçesidir. Bizce «devrim» «inkılâba» kıyasla gerçekleri daha iyi yansıtan, Osmanlıcası «ihtilâl» sözcüğü ile anlatılabilecek bir karşılıktır ve Atatürk «devrim» sözcüğünü kendi bulmadıysa da yaşamında kullanmıştır. O, sırtındaki Osmanlı üniformasını çıkarıp bir (ferd-i millet) olarak Ulusal Kurtuluş Savaşının bayrağını açtığı zaman ilk devrim eylemini başarmış oluyordu. Kurtuluşu emperyalist güçlerin koruyucu (!) kanatlarına sığınmakta gören Osmanlı yönetimi buna «isyan» dedi. Mustafa Kemal'e inanan, onun yanında kenetlenen vatan çocukları da «asiler», «bağiler» sayıldı. Tümü idama mahkûm edildiler. Sakarya Savaşından sonradır ki Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce Mareşallık rütbesiyle ödüllendirilen, hakettiği «gazi» ünvanına kavuşan Mustafa Kemal Paşa, artık doğrudan doğruya ulusla bütünleşmişti. Bu bir devrimdi.

İzmir'in kurtuluşundan sonra güzel kente ilk geldiği gün, ayaklarının tozu ile «asıl savaş şimdi başlıyor» diyen büyük kurtarıcı, uygarlık yolunda hiç bir çabanın sonu gelmeyeceğini dile getiriyordu.

Saltanat yıkıldı, hilafet kaldırıldı, bunlar da birer devrimdi.

Nihayet 29 Ekim 1923'de Cumhuriyet ilan edildi, bu Kurtuluş Savaşını taçlandıran devrimlerin en yücesiydi.

Kolay olmadı Cumhuriyet'in ilanı. Yurt topraklarının düşmandan temizlenmesi ile her sorunun çözüldüğüne inanan, hatta o güne dek Atatürk'ü desteklemiş, onun yanında çalışmış asker sivil gibi aydınlar bile, bu atılımı yadırgıyor, Cumhuriyet sözcüğünden nerede ise korkuyorlardı. Bugün hepimizin rahatça kul-

landığı bu sözcük, onları son derece tedirgin ediyordu. Kurtuluş Savaşı boyunca bir ara rejim olarak başarılı görevler yapan Türkiye Büyük Millet Meclisi iç yapısı ile olduğu gibi kalsa, buna TBMM yönetimi dense ne çıkardı. Cumhuriyeti gavur icadı sanıyorlardı. İçlerinde «din elden gidiyor» diye homurdananlar, hatta haykıranlar görülüyordu.

Oysa dünya uluslar topluluğunda yeri olan her devletin bir adı olmak gerekirdi. Halkın halk tarafından, halk için idaresi Atatürk'ün ve yakın arkadaşlarının ülküsüydü. Ve bu ülküye içetnlikle bağlananların uygulayacağı yönetime Cumhuriyet'ten başka bir ad bulunamazdı.

Evet, Cumhuriyet'in ilanı kolay olmadı. İlanı gibi uygulamasının da kolay olmadığını -15 yıllık Atatürk dönemi bir yana- yıllardır hep birlikte görüp duruyoruz.

Ama ne denli güç olsa da bu rejimin yaşaması uğruna Atatürk'ün açtığı yoldan ileriye doğru var gücümüzle çalışmak zorundayız.

Bu yol sonsuzdur. Başka seçeneğimiz de yoktur.

Evren: 10 yıl kalın, telkinlerine kapılmadık

- «Bu Anayasa maksadı [illegible] çıkmayan, teröristleri içinde barındırmayan hiç bir kuruluşa [illegible] getirmiyor.»
- «Biz artık bu tencere temizleyiciliğinden kurtulmak ve tam manasıyla yurt savunmasına dönmek istiyoruz.»
- «Siyasi liderlerin menfi tutumlarına rağmen bu Anayasa büyük bir ekseriyetle tasvip görsün, onlar da utansın istedik.»
- «1961 Anayasası bir siyasi partiye dayanıyordu, biz arkamıza siyasi parti almadık.»
- «Anayasa'nın hiç olumlu yanı yokmuş gibi, yazdılar da yazdılar.»
- «Yanlış atılacak bir adım bölgeyi kana bulayabilir. Biz bu durumda içerde pişletilen tencere ile mi uğraşacağız?»
- «Daha çok sabredelim desek, memleket elimizden kayıp gidecekti.»
- «Bizim desteğimiz sizlersiniz. Bu millet bizi göreve çağırdı, sizin istediğinize uygun olarak bu hareketi gerçekleştirdik. Zannediyorum ki sizlerin güvenini sarsacak bir durum yaratmadık.»
- «Biz diyoruz ki bu Anayasa uzun süre Türkiye'ye rahat ve huzur getirecektir. Biz inanıyoruz, sizlerin de inanmanızı rica ediyoruz.»

"Milletin gücüyle Anayasa'yı tasvipten geçireceğiz"

Işık KANSU

Tasarı, Kongre'de takıldı

ABD askeri yardımı 100 milyon dolar eksik gerçekleşiyor

Sedat ERGİN

İsrail radyosunun haberi:

Lübnan'da yakalanan 21 Türk gönderiliyor

31.10.1982

"Toromaşi..."

Uğur MUMCU — 31 Ekim 1982

İspanya'da seçimleri Sosyalist Parti kazandı. Sosyalist Parti, 350 sandalyelik parlamentoda 201 milletvekilliği alırken, Komünist Partinin sandalye sayısı 22'den 5'e düştü. Tutucu «Halkçı Birlik Partisi» de 106 milletvekilliği kazandı. İktidardaki «Merkez Birliği Partisi» ağır bir yenilgiye uğrayarak, 168 sandalyeden 12 sandalyeye düştü.

Darbeci Yarbay Tejero'nun aldığı oy ise bu tür serüvencilere ders verici niteliktedir: Oyların binde biri!..

Bu sonuç, Avrupa'da gelişen sosyalist akımın İspanya'da çoğunluğu ele geçirdiğini ortaya koymaktadır. Demokratik sosyalizm, İsveç, Filandiya, Avusturya ile son olarak Fransa, Yunanistan ve İspanya'da çeşitli tarihlerde, halkın oyu ile iktidara gelmiştir. Bu olgu, burjuva demokrasilerinin ulaştıkları yeni aşamayı göstermektedir.

İspanyol Sosyalist Partisinin aldığı bu oylar, İspanyol seçmeni için yeni değil. İç savaşın başladığı 1936 yılında İspanyol solu, «Halk Cephesi» adıyla seçime katılmış ve sosyalisti, komünisti, cumhuriyetçisi ile sağın 132 ve merkezin 32 milletvekiline karşı 277 sandalye kazanmayı başarmıştı.

Bu seçim sonuçlarının öğrenilmesiyle birlikte Genelkurmay Başkanı Franko, Devlet Başkanı Portela Valladers'den seçim sonuçlarının iptal edilmesini istemiş; ancak Devlet Başkanı, bu isteği reddederek General Franko'yu Kanarya adalarında sürgüne yollamıştı. Bu olaydan sonra, dabeci subaylarla, sağ partiler arasında ilişkiler daha da sıklaşmıştı. Ülkedeki anarşi ve terör karşısında kararsız ve çaresiz kalan «Halk Cephesi Hükümeti»ne karşı başlatılan ihtilal, bir iç savaş niteliği alarak, 1936 yılından 1939 yılına kadar sürmüştü. Bu dönemde, İspanya solu, Franko'nun faşist birliklerine karşı yer yer direnişler göstermiş, ancak sonuçta General Franko, Cumhuriyetçileri yenilgiye uğratarak iktidara gelmişti. Av-

rupa'nın en uzun ömürlü faşist rejimi bu iç savaş sonunda kurulmuştu.

İspanyol solu, iç savaş öncesinde «Halk Cephesi Hükümeti»ile iktidara geldiği 1936 yılından bu yana ilk kez yine çoğunluğu ele geçirmiş bulunuyor. Silah zoruyla iktidara gelen Franko ölümünden sonra halkın oylarıyla yenilmiş bulunuyor. Sol, kırkaltı yıl sonra yine İspanyol halkının çoğunluğunu temsil ettiğini kanıtlıyor.

Ve bu sonuç, çok açık biçimde siyasal ve aritmetik bir gerçeği vurguluyor : İspanya'da Franko azınlıktadır. Sosyalistler çoğunluktadır.

1982 yılının koşulları, İspanyol solunun halkoyu ile iktidara geldiği 1936 yılının koşullarından oldukça farklıdır. Franko rejiminin baş destekçileri olan Mussolini İtalya'sı ile Hitler Almanya'sı, siyasal rejim olarak tarihin çöp tenekelerine atılmışlardır. Ayrıca İspanyol solu, İç Savaş öncesinde içine düştüğü ideolojik çekişmelerden ve yapılan yanlışlıklardan sonuçlar çıkaracak ölçüde zengin deneylere sahiptir.

Buna karşılık, kırk yıllık faşist yönetimin silahlı kuvvetlerde yarattığı ideolojik ve siyasal birikim, faşist darbe girişimlerine bir ölçüde yeşil ışık yakmaktadır. Ayrımcı güçlerin ve serüvenci grupların yarattığı terörün, faşist darbe özlemleri tarafından ihtilal gerekçesi olarak gösterilmesi olasılığı her zaman olduğu gibi, bugün de söz konusudur.

Bütün bu güçlükler, İspanyol Sosyalist Partisinin önünde kesin ve kalıncı çözümler beklemektedir.

İspanyol Sosyalist Partisi, tıpkı komşusu Fransız Sosyalist Partisi gibi, burjuva demokrasileri içinde halk oyu ile gelişecek demokratik sosyalizmin evrensel boyuttaki modellerini oluşturmaktadır.

Bu model, Sovyet Marksizminin adı olan «Leninist» sistemin dışında, ana çizgileri ile bu modele karşı bir başka seçenektir. Bu model, Güney Amerika'da Allende eliyle uygulamaya konmuş; ancak CIA ve çokuluslu ITT şirketi aracılığı ile devrilmiştir.

«Allende olayı» Güney Amerika'da halk oyu ile gelişecek olan sosyalizmin yerine, faşist darbeleri yeğleyen bir olumsuz gidişin adıdır.

Güney Amerika'da silah zoruyla önlenen demokratik sosyalist model, şimdi Avrupa ülkelerinde yaygınlık kazanıyor. Bu model, Fransa'da ve İspanya'da başarıya ulaşır ve yerleşirse, hem «ithal malı faşizm», hem de «Sovyet Marksizmi olan Leninizm» yerine «demokratik sosyalizm» dünya çapında güç ve saygınlık kazanacak demektir.

«Toromaşi» İspanyol dilinde, boğalarla savaşma sanatı anlamına geliyor. İspanyol solu, önümüzdeki dönemde «korrida» denilen boğa güreşlerinde «toromaşi» hünerleri gösteren «matador»lar gibi savaşmak zorundadır.

İspanyol seçimlerinde General Franko'lar değil, İç Savaşta faşistlerce öldürülen Şair Lorca'lar kazanmıştır. «Oley» sesleri, bundan sonra İspanya'da demokrasi ve sosyalizm için çınlayacaktır...

AYIN DÖKÜMÜ

1 Ekim

— Evren, Burdur ve Isparta konuşmalarında «Anayasa için Hayır diyen menfi düşüncelilerle mücadele edeceğiz. Bize güveniyorsanız, Anayasaya evet dersiniz,» dedi.

— Federal Almanya'da Merkez - Sağ koalisyon iktidarda : Helmut Kohl Başbakan.

2 Ekim

— Tahran'ın merkezindeki büyük patlamada 60 ölü, 700 yaralı var.

— Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit'in yazılı emirle salıverilmesi için avukatlar tarafından yapılan başvuru ikinci kez reddedildi.

3 Ekim

— Ulusu, Tunus'u ziyaret ediyor.

— Ünlü silah tüccarı Adnan Kaşıkçı, özel uçağıyla Ankara'ya geldi.

4 Ekim

— Türkiye Barolar Birliği'nin anayasa raporunda : «Tasarı yeniden yazılmalı» denildi.

— Sovyet - Çin görüşmeleri 3 yıl aradan sonra yeniden başladı.

5 Ekim

— Sadi Irmak, yeniden DM Başkanlığına seçildi.

6 Ekim

— DİSK davasına 19 kişi daha eklendi ve sanık sayısı 72'ye yükseldi.

7 Ekim

— Türk-İş Araştırma Bürosu'nun raporu : Gerçek ücretler en çok Yüksek Hakem Kurulu döneminde geriledi.

— Üç aylık cezası kesinleşen yazar Nazlı Ilıcak cezaevine konuldu.

8 Ekim

— Ankara'da bulunan ABD heyetiyle Türk Ordusunun modernizasyonu konusu görüşüldü.

11 Ekim

— Kapatılan TSİP davasına bugün başlandı.

— Yazı İşleri Müdürümüz Okay Gönensin ve yazarlarımız Oktay Akbal ve Mehmed Kemal için dava açıldı.

— Polonya'nın Gdansk kentinde binlerce işçi greve başladı.

12 Ekim

— Bülent Ecevit, Danimarkalı bir gazeteciye demeç vererek, devletin hariçteki nüfuzunu kırıcı davranışta bulunduğu gerekçesiyle yargılandığı davada beraat etti.

— İstanbul Sıkıyönetim savcılığı, DİSK'le işbirliği iddiasıyla CHP'liler için açılan soruşturmada yetkisizlik kararı aldı.

— Japonya'da Başbakan Suzuki istifa etti.

13 Ekim

— CIA Başkanı, Ankara'ya 36 saatlik bir ziyarette bulundu.

— Polonya'da işçiler asker sayılınca, greve son verildi.

14 Ekim

— Barış Derneği davasında THA Genel Müdürü Niyazi Dalyancı tahliye edildi.

15 Ekim

— Bülent Ecevit, tahliye oldu.

18 Ekim

— 186 idam istenen Ankara Dev-Yol davası başladı.

19 Ekim

— MGK halkoyuna sunulacak anayasa tasarısını açıkladı : Parti yöneticilerine 10 yıl siyaset yasağı getiriliyor.

— FKÖ Lideri Arafat, Ürdün - Filistin birliği konusunda Kral Hüseyin'le ilke olarak anlaştı.

— MGK'nin 71 sayılı kararı yayınlandı : Anayasa tasarısının geçici maddeleri ile Evren'in anayasayı tanıtma konuşmaları eleştirilemeyecek.

21 Ekim

— Milli Eğitim Bakanı, 12 Eylül 1980'den bu yana 4968 öğretmenin görevden alındığını açıkladı.

22 Ekim

— Yüksek Seçim Kurulu'nun genelgesi : Halkoylamasında üzerinde işaret bulunan oylar geçerli sayılacak.

24 Ekim

— Evren, anayasayı tanıtma kampanyasındaki ilk konuşmasında anayasaya «Evet» denmesini istedi ve «Anayasaya kefilim» dedi.

25 Ekim

— Evren, Trabzon'da : «10 yıllık siyaset yasağını millet rahat etsin diye koyduk,» dedi.

— Amerikalı gazeteci Jack Anderson, ABD'nin Türkiye'den yeni hava üsleri istediğini yazdı.

— Yürürlüğe giren yeni kıyafet yönetmeliğine göre Atatürk ilkelerine aykırı giyinen memurlar ceza alacak.

26 Ekim

— Evren Erzurum'da : «Anayasa'ya karşı çıkanlar, gözlerine kara gözlük takanlardır,» dedi.

— M. Ali Ağca'nın suç ortağı Ömer Ay, Türkiye'ye getirildi.

29 Ekim

— İspanya'da genel seçimleri Felipe Gonzales önderliğindeki Sosyalist Parti kazandı...

82 Kasım

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
ŞAİRLER DÖVÜŞÜR
MEHMED KEMAL'in
Düşkileri, anıları, söyleşileri. Bunca yılın birikimini sıcak bir ilgiyle okuyacaksınız.
EDERİ : 220 LİRA
İsteme Adresi: ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20927 — Kurucusu: Yunus NADİ — 30 TL. 8 Kasım 1982 Pazartesi

merkez dersaneleri
Lise sonlar: 6. KASIM
Bekleme: 1. KASIM
İstanbul: 22 83 16 - 27 40 92 | Edirne: 31 59 | Çanakkale: 23 50

Yeni Anayasa ile yeni bir dönem

Evren Cumhurbaşkanı

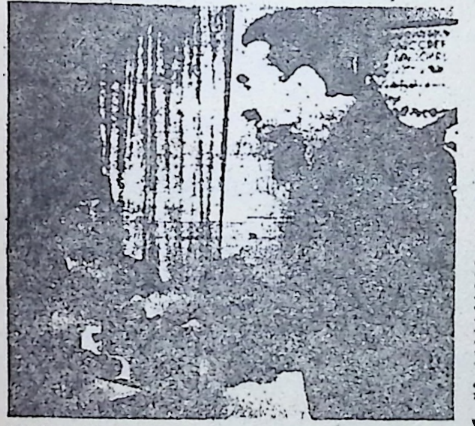
SON DAKİKA: Kabul oyları yüzde 90 dolayında

- Halkoylamasına katılım birçok seçim merkezinde yüzde 90'ı aştı
- Yurttaşların büyük çoğunluğu sabah erken saatlerde oylarını kullandılar

Haber Merkezi — Türkiye, yeni bir Anayasayla yeni bir döneme girdi. Dün bütün yurtta yapılan halkoylaması sonucunda yeni Anayasa kabul edildi ve Devlet ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Türkiye Cumhuriyetinin yedinci Cumhurbaşkanı oldu. Halk oylamasında ilk belirlemelere göre «Evet» oyları yüzde 90 ile 91 arasında gerçekleşti. Tüm yurtta genellikle sakin ve olaysız geçen oylamaya katılma oranı birçok seçim merkezinde yüzde 90'ı aştı.

Anayasaya göre, Milli Güvenlik Konseyi üyeleri Orgeneral Nurettin Ersin, Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Oramiral Nejat Tümer ve Orgeneral Sedat Celasun, yeni seçim ve siyasi partiler yasalarına göre ilk genel seçimler yapılıp Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin toplanmasına ve Başkanlık Divanı'nı oluşturmasına kadar görevlerini sürdürecekler. TBMM'nin oluşmasından sonra Cumhurbaşkanlığı Konseyi kurulacak ve MGK üyeleri 6 yıl sü-

(Arkası Sa. 13, Sü. 6 da)

SANDIĞA EN ERKEN ECEVİT GİTTİ — Kapatılan CHP'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit, Ankara'da birçok eski parlamenterin oturduğu Or-An semtinde oy kullandı. Sabah erkenden sandık başında olan Ecevit, oyunu kullanabilmek için görevlilerin gelmesini beklemek durumunda kaldı. (Fotoğraf: THA)

"Evet,, rekoru Hatay ve Ağrı'da % 97

Haber Merkezi — Anayasa halkoylamasında ilk sonuç Ankara'nın Delice ilçesinden geldi. İlçede açılan 30 sandıkta 1118 yurttaşın oy kullandığı sandıklardan 1032 kabul, 75 red oyu çıktığı ilan edildi.

Halkoylaması sonucunda Cumhurbaşkanı olan Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in oyunu kullandığı Ankara Çankaya İlkokulu'ndaki sandıktan 279 kabul, 37 red oyu çıktı. Aynı sandıkta Başbakan Ulusu, MGK üyeleri Ersin, Şahinkaya ve Tümer de oy kullandı.

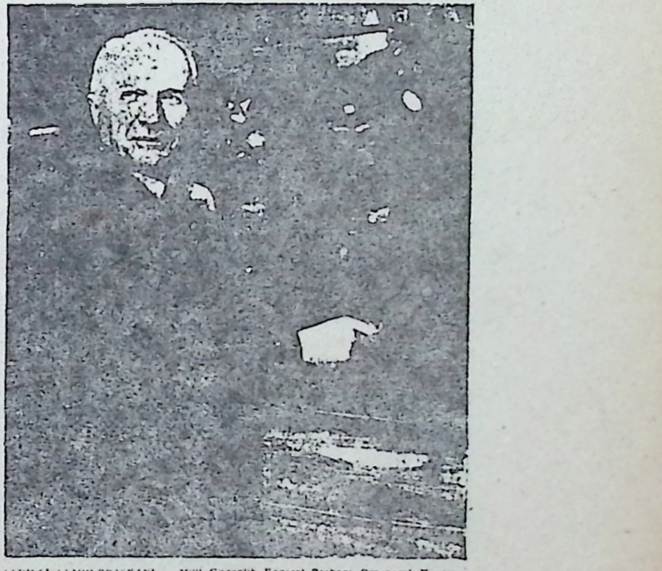
Kapatılan Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel'in oyunu kullandı-ğı Ankara Teğmen Kalmaz İlkokulu'ndaki sandıkta «kabul» diyen seçmenlerin sayısı 319, red oyu verenlerinki 25'dir.

Kapatılan Cumhuriyet Halk Partisi'nin eski Genel Başkanı Bülent Ecevit, eski parlamenterler ve öğretim üye-

(Arkası Sa. 13, Sü. 1 de)

- Türkiye Cumhuriyetinin 7. Başkanı Kenan Evren

14. sayfada

YEDİNCİ CUMHURBAŞKANI — Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Başbakan Ulusu ve MGK'nin Orgeneral Celasun dışındaki üyelerinin oy kullandığı Ankara Çankaya İlkokulu, yerli ve yabancı birçok gazeteci tarafından adeta işgal edilmişti. Gazetecilerin fotoğraf çekebilmelerini sağlamak için Evren oy zarfını sandığa atarken uzun bir süre beklemek zorunda kaldı. (Fotoğraf: a.a)

Evren, kütüğünde bir numaralı seçmendi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren oyunu dün Çankaya İlkokulu'ndaki 58 numaralı sandıkta kullandı. Milli Güvenlik Konseyi üyelerinden bir kısmı ve Başbakan Bülend Ulusu Evren'den önce Çankaya [illegible] oylarını kullandılar.

(Arkası Sa. 13, Sü. 6 da)

Demirel oyunu kullanırken neşeliydi

NEŞELİYDİ — Kapatılan Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, Ankara'da Teğmen Kalmaz İlkokulu'ndaki sandığa geldiğinde oldukça neşeli görünüyordu. Oyunu atabilmek için uzun süre kuyrukta bekleyen Demirel, bazı yurttaşlarla el sıkıştı.

Ecevit, sandığa görevlilerden önce geldi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kapatılan CHP [illegible] Demirel'in de oy kullanacağı sırada orada bulunduğu görüldü. Anayasa'da eski parlamenterlerin yoğun olduğu Or-An semtinde 1982 Anayasası için [illegible]

(Arkası Sa. 13, Sü. 4 de)

67 ilde kabul ve red oyları

(Gazetemiz baskıya girdiği sırada kesinleşen sonuçlar)

İLLER	SEÇMEN SAYISI	SAYILAN OY	KABUL	%	RED	%
ADANA	656 341	324 552	293 458	90	31 094	10
ADIYAMAN	124 255	[illegible]	37 567	[illegible]	4 241	11
AFYON	271 590	235 944	238 609	93	17 155	7
AĞRI	110 796	35 277	34 234	97	1 043	3
AMASYA	157 617	142 191	138 537	94	5 526	6
ANKARA	1 387 456	401 733	331 201	83	60 092	12
ANTALYA	396 541	190 713	176 093	93	12 620	7
ARTVİN	127 712	23 920	22 343	93	1 577	7
AYDIN	354 209	[illegible]	[illegible]	93	2 504	7
BALIKESİR	485 994	245 948	224 324	93	17 042	7
BİLECİK	81 879	65 371	62 451	96	2 913	4
BİNGÖL	67 876	[illegible]	[illegible]	[illegible]	300	10
BİTLİS	72 527	18 947	14 863	79	4 124	22
BOLU	239 931	120 487	112 550	93	7 867	7
BURDUR	121 152	109 002	100 380	93	7 622	7
BURSA	644 223	127 552	119 530	93	8 022	7
ÇANAKKALE	225 999	212 447	199 303	94	12 942	6
ÇANKIRI	112 245	10 304	9 549	93	753	7
ÇORUM	250 519	180 337	166 627	91	13 709	6
DENİZLİ	303 376	192 731	179 467	93	12 204	7
DİYARBAKIR	447 468	215 717	188 450	87	27 259	13
EDİRNE	192 232	180 278	167 117	93	13 161	7
ELAZIĞ	174 788	15 610	12 878	82	2 742	18
ERZİNCAN	111 624	[illegible]	[illegible]	[illegible]	376	7
ERZURUM	301 254	84 716	81 084	93	5 630	7
ESKİŞEHİR	291 963	260 820	241 763	93	19 044	7
GAZİANTEP	334 441	213 268	200 535	94	12 720	6
GİRESUN	210 746	61 523	57 549	94	3 975	6
GÜMÜŞHANE	102 553	75 747	69 821	91	6 919	9
HAKKARİ	42 643	13 552	11 284	82	2 268	15
HATAY	347 603	12 013	11 727	97	287	3
ISPARTA	[illegible]	129 113	118 525	92	10 527	8
İÇEL	295 133	160 310	144 214	90	16 060	10
İSTANBUL	[illegible]	1 444 907	1 284 600	90	160 018	10
İZMİR	[illegible]	572 131	541 547	94	31 004	6
KARS	[illegible]	12 029	12 338	96	401	4
KASTAMONU	233 249	33 707	31 427	93	2 200	7
KAYSERİ	341 342	62 830	62 074	92	7 700	8
KIRKLARELİ	140 259	14 760	13 565	92	1 201	8
KIRŞEHİR	94 248	29 279	27 502	94	1 777	6
KOCAELİ	313 790	69 331	58 247	88	6 144	12

(Arkası Sa. 10, Sü. 6 da)

Ömer Bağcı, Papa'nın vurulduğu silahı Ağca'ya verdiğini itiraf etti

ROMA (AP) — İtalyan Haber Ajansı ANSA'nın bildirdiğine göre İsviçre tarafından İtalya'ya iade edilen terörist Ömer Bağcı, Mehmet Ali Ağca'ya Papa 2. Jean Paul'u vurduğu silahı verdiğini itiraf etti. Bilindiği gibi Mehmet Ali Ağca Papa'ya geçtiğimiz yıl 13 Mayıs'ta suikast düzenlemişti.

(Arkası Sa. 13, Sü. 2 de)

Türk polisinin Vatikan'a verdiği rapora ilişkin haber, 3. sayfamızda

- İran, Irak hattını yardı. 3. Sayfada
- Ekonomide başarılı kararlar propaganda günlerine gelecek. 5. Sayfada
- Ankara Dev-Yol davası sanıklarının itirafları.
- Barış Derneği ve DİSK davaları. 7. Sayfada
- Atina NATO tatbikatına dün sabah katıldı.
- «Türkiye'de Üç Bombalı» için çalışma potansı edildi. 8. Sayfada
- Kadınların başkanı var mı sorusu Bağlı'da.
- 100'lü L yılında hızlı çalışmaların bilançosu: Yanı 17 yönetmelik ve iki yasa önerisi. 11. Sayfada

Bir Sovyet yolcu uçağı Sinop'a kaçırıldı

Haberi 11. sayfada

olayların ardındaki GERÇEK

Anarşizmin son durağı

5 Kasım 1982

Türkiye'nin Köln Başkonsolosluğu DEV-SOL örgütünün bir grubu tarafından basılmıştır. Saldırganlar iş kovuşturma amacıyla konsoloslukta bulunan 40'a yakın kişiyi ve görevlileri rehin almışlar; bir de «Anayasaya hayır» dövizini konsolosluk duvarından sallandırmışlardır.

Bu satırlar yazılırken elimizdeki bilgiler sınırlıdır. Ne var ki son yıllarda örneği çok görülen bu tür eylemlerin nasıl başlayıp nasıl bittikleri aşağı yukarı bellidir.

Gerçekten devlet niteliği taşıyan ülkeler, böyle şantajlarda anarşistlerin isteklerine pabuç bırakmıyorlar. Rehin olarak alınan masum insanların bu oyuna kurban edilmeleri, bütün öfkeleri eylemcilerin üstünde yoğunlaştırıyor. Eğer eylemciler, direnişlerinde inat ederlerse vurucu timler ustalıklı bir operasyonla anarşistleri avlıyor ve perde kapanıyor.

Yalnız Türkiye açısından değil, dünya kamuoyu bakımından oyunun kuralları bellidir.

Ancak, bu olayın kendine özgü bir başka yönü daha var. DEV-SOL'un ülkemizin parçalanmasını amaçlayan dış odaklarla koşut düşen eylemi, yurtta büyük tepkiler uyandırmıştır. Hele bu tür bir eylemde, Anayasadan söz açmak, gülünç çağrışımlara da yolaçmaktadır. Halkın Anayasa referandumuna hazırlandığı bir ortamda Köln'de tezgâhlanan anarşik çıkışın suçluları demokrasi düşmanlığının doruğuna tırmanmışlardır.

Uzun yıllar yaşanan kanlı terör ve anarşi tünelinden çıkarak demokrasiye yönelebilmek kolay iş değildir. Köln anarşistlerinin eylemi de kanlı terör ve anarşi döneminin tüm anılarını canlandırmıştır. Toplumun dışladığı bir avuş anarşistin düzenlediği bu eylemin kendi kendisini vuran bir silah niteliği taşıdığını söylemek gereksizdir.

Anayasa referandumu arifesinde Türk toplumunun serinkanlılığa gereksinmesi vardır. Bunu da halkımızın tarihsel sağduyusunda bulabiliriz.

★★★

Devlet Başkanı, Adana'da "lokavt hak değildir, grev haktır,, dedi

● Bu işe hep beraber geldik. Görevimiz bitince de hep beraber gideriz. Önümüzde yapılacak seçimlerden sonra da gidebilirdik... Anayasa'nın rafa kaldırılmaması, kökleşmesi için Anayasa'nın ve diğer icraatların bekçiliğini yapmak zorundayız. Aksi takdirde tekrar eski Anayasa'yı getirmeye kalkışanlar olabilir.

● Davullu zurnalı grev dünyanın hiçbir yerinde yapılmamıştır. Bizde ise davul zurna çalınarak grevler, direnişler yapılmıştır. İşçiyi huzur bozucu eylemlere sokmuşlardır.

● Eski partilerin üst kademelerinde görev alanların on sene parti kurma, partiye girme ve seçilme hakkından mahrum bırakılmaları menfi tavırlarını büsbütün açığa vurdu. Bir insan ki, devleti kendisinden başka kimsenin idare edemeyeceğine inanırsa, ondan çekinmek lâzım. Onlar için yalnız onlar var.

● Bu kötü niyetli kişiler henüz tam temizlenmedi. İsteseydik bunların hepsini temizlerdik. Hepsini sokağa atsaydık sefil ve perişan olacaklardı. Maksadımız insan harcamak değil.

Evren: Anayasaya oy verin, bize değil

Işık KANSU — Semir YALÇIN

Vergilerdeki değişiklikler referandum sonrası DM'de

● Değişiklik bir milyonu aşkın kişiyi ilgilendiriyor. Bakanlar Kurulu görüşmeleri bu hafta tamamlayacak. Evli çalışan bayanlar her ay 787 lira daha az vergi ödeyecek. Kira gelirinin vergi dışı bırakılan 40 bin liralık bölümünün 120 bin liraya çıkarılması öngörülüyor.

1.11.1982

Terör çıkmazı...

Uğur MUMCU — 5 Kasım 1982

«Dev-Sol» adlı terörist örgüt militanlarının, Federal Almanya'nın Köln kentinde Başkonsolosluğumuzu basarak içerdekileri rehin almaları, daha sonra da siyasal sığınma hak-

kı isteyerek teslim olmaları(yöntem olarak maceracı, amaç olarak anarşist ve sonuç olarak «provokasyon»a açık bir eylemdir.

Bu tür eylemlerle, hiçbir siyasal düşünce güç kazanamaz. Tersine, bu eylemler, solu basit bir şiddet eylemi düzeyine indirir ve sonuç olarak halka ihanet çizgisine ulaşır. Kana bulanmış siyasal düşünce, şiddet eylemlerine bulaşmış siyasal amaç, kitlelere, yığınlara ve halka karşı bir ihanet olgusunu oluşturur.

Birtakım uğursuz çevrelerin, «provokasyon»lara alabildiğine açık; «lumpen» adı verilen sınıfsal konumu belirsiz, ruhsal yapıları çarpık militanları ile başvurdukları yol ve yöntemler, insanlık adına, gerçekten utanç verici alçaklıklarla sürüp gitmektedir.

Federal Almanya'dan Köln baskını ile birlikte bir başka haber daha gazetelere ulaşmıştır. Musa Serdar Çelebi adlı bir sağ militan, Roma Savcılığının istemi üzerine Alman polisince gözaltına alınmıştır. Çelebi'nin gözaltına alınma nedeni Ağca ile olan ilişkisidir.

Kimdir bu Çelebi?

Çelebi, «Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu» Başkanıdır. Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı tarafından «MHP ve ülkücü kuruluşlar» ile ilgili soruşturma nedeniyle kovuşturulan Çelebi, Almanya'da «Yeni Hedef» adlı bir yayın organı çıkarmaktadır. «Yeni Hedef» adlı yayın organında (Adres: Gutleutsr. 173,6000. Frankfurt/M. Tel: 0611-236255) askeri sevcılara, bazı sıkıyönetim komutanlarına olduğu gibi, bazı eski Bakanlar ile Cumhuriyet Gazetesi ve yazarlarına iftira dolu satırlar yayınlanmaktaydı.

M. Serdar Çelebi, 1.8.6976 tarihinde, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı emrinde İstanbul'da göreve başlamış, 13.10.1977 tarihinde de Gümrük ve Tekel Bakanlığı Kontrolörlüğüne atanmıştır. Serdar Çelebi'nin, MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'ten aylık aldığına ilişkin bilgiler, MHP ve ülkücü kuruluşlarla ilgili dava dosyasında, ek, 394, 413, 414'deki listede gösterilmiştir.

Kendisine Gümrük ve Tekel eski Bakanlarından merhum Gün Sazak tarafından bir Renault araba alındığı da yine belgelere bağlanmıştır. Çelebi, Türkeş'in Ankara Bahçelievler Ziraat Bankası şubesindeki hesabına paralar yatırmış ve Berker İnanoğlu adlı film yapımcısından da 100.000 TL. para almıştır.

Serdar Çelebi, «Tümpaş Tüketim Maddeleri — Üretim Depolama Pazarlama ve Nakliyat Şirketi»nin ortakları arasındadır. Öteki ortaklar, Atilla Özler, Mehmet Şandır, Yılma Durak ve Abdullah Kılıç'tır.

Yılma Durak, «Doğu'nun Başbuğu» olalarak bilinen bir ülkücüdür.

Tanınmış silah kaçakçılarından «Çayırovalı Osman» (Osman İmamoğlu) ile ilgili Sıkıyönetim Askeri Savcılığı iddianamesinde Çayırovalı'nın, 1979 yılında, «Yılma Durak'ın teklifi üzerine ülkücü kesime silah satmaya başladığı» yazılıdır. (20.1.1982 gün ve 981/108. e.e. 82/197 sayılı İd. s. 4).

«Tümpaş» şirketinin öteki ortakları da ülkücü militanlardır.

M. Ali Ağca'nın Roma Savcısına verdiği ifadede, Serdar Çelebi ile ünlü kaçakçı Bekir Çelenk'in ilişkisi de ortaya çıkmaktadır. 12 Eylül'den çok öncesinden, bu köşede, Çelenk ile ilgili ısrarlı yayınlar yapmaktayız. Bekir Çelenk'in, İsviçre'de Mehmet Zeki adlı bir kaçakçı ile birlikte çalıştığı, çok önceden yazılmıştı. Mehmet Zeki'nin Türkiye'de hangi «itibarlı şahıslar» ile ilişkileri olduğu, bazı kaçakçı ifadelerinde açıkça yer almıştır.

Gün geçtikçe, olaylar, çok ilgin aşamalara ve kişilere ulaşmaktadır. Mehmet Zeki'den Bekir Çelenk'e, Çelenk'ten Serdar Çelebi'ye, Serdar Çelebi'den Ağca'ya ulaşan halkaların her biri önem kazanmaktadır. «İnterpol» tarafından aranan Çelenk'in yakalanması ile olaylar daha da aydınlanmış olacaktır.

Federal Almanya'daki ülkücü örgütlenmelerde oldukça ilginç olaylar yaşanmıştır. Almanya'da Enver Altaylı (Hergün Gazetesi Genel Yayın Müdürü) liderliğindeki örgütlenmeler sırasında büyük bir malî birikim elde edilmiştir. Altaylı, Türkeş ile mali ve siyasi ilişkiler içindedir. Bunların belgeleri, MHP davası klasörlerindedir.

MHP Güney Almanya Yürütme Kurulu Başkanı Halil Tireli ile aynı örgüt başkanlığına Tireli'den sonra getirilen Necati Uygur'un ardarda öldürülmeleri, Serdar Çelebi'den önce «Avrupa Demokratik Ülkücü Dernekleri Federasyonu» Başkanı Lokman Kundakçı'nın «davadan döndükten sonra» işyerinde silahlı saldırıya uğrayarak yaralanması da araştırılması gerekli önemli olaylardandır.

M. Ali Ağca, Serdar Çelebi, Bekir Çelenk, bakın daha neler çıkacak, neler neler... Silahlı eylemlerden, silah kaçakçılarına, sağ ve sol terör örgütlerine, Mafya'ya, yeraltı ve yerüstü babalarına, Mehmet Zeki'lere, Mehmet Zeki'lerin dostlarına, Çelenk'in Ermeni ortaklarına, Ağca'ya, İpekçi cinayetine, Papa'ya suikast girişimine kadar, bakın neler kanıtlanacak, göreceksiniz, neler!

Albay Köksal...

Uğur MUMCU — 6 Kasım 1982

Kurmay Albay Köksal'ın top arabasına konulan bayrağa sarılmış tabutu arkasından yürürken, 27 Mayıs 1960 sabahını anımsıyordum. Çevreme baktım; Köksal'ın ihtilal arkadaşları, gözleri yaşlı yürüyorlardı. İşte 1. Ordu Komutanı Orgeneral Fahri Özdilek, işte Harpokulu Komutanı General Sıtkı Ulay, saçları iyice ağarmış, işte Mucip Paşa, Kurmay Albay Muzaffer Yurdakuler, Ekrem Acuner, Sezai Okan, Suphi Karaman, Suphi Gürsoytrak, Kâmil Karavelioğlu, Haydar Tançkanat, Selahattn Özgür, Muzaffer Özdağ...

Albay Ahmet Yıldız tutukluydu, gelememişti, Albay Sami Küçük, ameliyat olmuştu Tıp Fakültesi Hastanesinde yatıyordu, gelememişti.

Osman Köksal'ı ilk kez, 27 Mayıs İhtilalinden birkaç gün sonra Muhafız Alayı'nın Ankara'da yaptığı gösteri yürüyüşünde görmüştüm. Köksal, alayının başında dimdik yürürken, balkonlardan atılan çiçekleri, kaldırımlardan yükselen alkışları, «yaşa, varol» seslerini anımsıyordum. Dimdik, çakı gibi bir Kurmay Albay, alayı ile birlikte caddeleri titreterek geçiyordu.

Şimdi, top arabasında öyle sessiz...

Mezarının başında, toprak atarken, küreği, Köksal'ın silah arkadaşı Albay Ertuğrul Alatlı'dan aldım. Birkaç kürek toprağı, Köksal'ın mezarına doğru attım. Karaman ağlıyordu. Acuner, sabit bakışlarıyla geçmişi belleğinde yeniden yaşıyordu. Mucip Paşa ağlamaklıydı. Yüzü asık mezara bakıyordu. Karavelioğlu, Tunçkanat, Gürsoytrak, mezarının başında arkadaşlarına son görevlerini yapıyorlardı.

Köksal'ın oğlu Ankara'da tutukluydu, bir siyasal suçtan ötürü yargılanmaktaydı; bu yüzden babasının mezarı başına gelememişti. İmam soruyordu, «oğlu yok mu mezara inecek?». Herkesin gözleri doluyordu. Oğlu yerine damadı indi mezara. Torunu, Köksal'a ne kadar da benziyordu.

Albay Ömer Şamlı göz yaşlarını tutamıyordu. Köksal, komutanıydı, birlkte çalışmışlardı. Albay Yaşar Başaran, Turgut Alpagut, Kamil Savaş, Emin Değer camideydiler. Yüksek Adalet Divanı Başkanı Salim Başol, oradaydı. Albay Avni Güler, Fahrettin Özaltay, Vasfi Asal oradaydı. Korgeneral Şeref Uğur oradaydı. 27 Mayıs İhtilâlinin adı bilinen ya da bilinmeyen bütün subayları oradaydılar. Eski silah arkadaşları, ihtilâl, devrim arkadaşlarını son yolculuğunda uğurlamaya gelmişlerdi.

Ölümünden birkaç gün önce selamını almıştım. Başyazarımız Nadir Nadi Ankara'ya gelmiş ve içine doğmuş gibi Köksal ile görüşmek istemişti. Görüşmeye yetişirim umuduyla, gazeteden çıkıp, Nadir Nadi'nin kaldığı otele koşmuştum. Köksal biraz önce ayrılmıştı, bana sevgilerini ve selamlarını yollamıştı. Birkaç gün sonra arayıp, evine gitmeyi düşünmüştüm..

Milli Birlik Komitesi üyesi Kurmay Albay Vehbi Ersu ile de ölümünden bir gün önce görüşmek istemiş, ancak görüşememiştim. Geçen yaz, Ören'de, Sami Küçük'e uğradıktan sonra, Ersu'yu da görmek istemiş, ancak yanımda çocuklarım olduğundan «rahatsız etmeyim» diye düşünmüştüm. Ertesi gün, öğle haberlerinde Ersu'nun ölümünü öğrenince nasıl içim yanmıştı, bilemezsiniz?

İşte birer birer gidiyorlar...

Osman Köksal, General Madanoğlu ile birlikte, Bahçelievlerde bir dostun evinde bizlere ihtilâl sabahını anlatıyor. Madanoğlu Paşa, ara sıra, söze katılarak bazı yorumlar yapıyor. Köksal o çalımsız, o saygılı tavırları ile Paşa'yı onaylıyor; Sonra kaldığı yerden sürdürüyor konuşmasını:

— Kan dökülsün istemedik, kimin olursa olsun, istemedik...

Önce tabii senatörlükten istifa etti: Kontenjan senatörlüğü süresi de bitince kabuğuna çekildi. Güçlükleri, sorunları vardı. Bunları tek başına yenmeye çalıştı. Derdini, sorununu kimseye açmadı. kimseden yardım istemedi. Eski dostlarına, arkadaşlarına başvurmadı. 12 eylül sonrası oğlu ve gelini tutuklandığında bu acıyı da içine gömmesini bildi.

Ne bir yerde danışmanlık istedi, ne de bir bankada, bir iktisadi devlet kuruluşunda yönetim kurulu sandalyesi.. «Paranın padişahlığı»na boyun eğip, özel sektörden bir dost kapmaya da tenezzül etmedi.

O, 27 Mayıs ertesi, Ankara sokaklarını titreten Muhafız Alayı Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal olmanın yiğitliği, onuru ve erdemi ile bir top arabasında, Türk bayrağına sarılı tabuta girmesini bildi.

Onurlu yaşadı, dimdik yaşadı, en dayanılmaz acıları yüreğine gömmesini bildi. Kimseden yakınmadı kimseye başvurmadı. Onuru ile yaşadı, onuru ile öldü.

Orduevi'nin hemen karşısında, eski Yüksel Palas'ın önünde Osman Köksal'ın Muhafız Alayı başında yürüyüşünü izliyorum; balkonlardan çiçekler atılıyor, kaldırımlardan alkış-

lar yükseliyor. Albay Osman Köksal geçiyor. Muhafız Alayı Komutanı Osman Köksal, alayı ile halkı selamlıyor...

Şimdi bir top arabasında gidiyor. Birazdan tabunu mezara indireceğiz. Birazdan mezarına toprak atacağız. Birazdan, geçmişle geleceğin kavuştuğu köprüde o unutulmuş çelenkleri anımsayacağız. İhtilalci arkadaşları ağlayacak. İçimiz burkulacak; gözyaşlarımızı içlerimize akıtacağız.

Muhafız Alayı Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal; 27 Mayıs kuşağından sana 27 Mayıs sabahı kadar içten 27 Mayıs sabahı kadar sıcak bin selam, selam, selam!..

"Mısır, Çevik Kuvvet'e üs kolaylığı sağladı,,

Cengiz ÇANDAR - Sedat ERGİN —
6 Kasım 1982

ANKARA — Mısır Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Kemal Hasan Ali, Cumhuriyet'e verdiği özel demeçte Türk-Mısır ilişkilerinin yanısıra Mısır - İsrail ilişkilerinin durumu, Mısır'ın Ortadoğu sorununun çözümüne ilişkin Reagan Planı ve Fez Arap Doruğu kararları ile ilgili görüşlerini açıkladı. Kemal Hasan Ali Arap ülkeleri ile İslam ülkelerine yönelecek tehditlerde desteklenmeleri amacıyla ABD Acil Müdahale Gücü'ne üs kolaylıkları sağladıklarını açıkladı.

Kemal Hasan Ali ile yaptığımız söyleşimizin ikinci bölümünde Mısırlı Bakana yönelttiğimiz sorular ve Bakanın yanıtları şöyle:

Soru — İsrail'le ilişkilerinizin donma noktasında olduğunu ya da zaten dondurulmuş bulunduğunu söyleyebilir miyiz?

Kemal Hasan Ali — Anlaşma mevcuttur. Resmen mevcuttur. Fakat Lübnan'da olanlar ve özellikle Batı Beyrut'taki katliamlar, Mısırlıların duygularını derinden etkiledi. Anlaşmaları hükümetler imzalar, ama halklar yürütür. Halk etkilenmişse, normalleşme de etkilenmiş demektir. Bu, ne derece dondurulmuş olduğunu yanıtlar sanırım. Örneğin, turizmi ele alalım. Herhalde hiç kimsenin savaş halinde bulunan bir ülkeye turist olarak gitmesi uygun değildir. İsrail dört aydan fazla bir süredir savaş durumundaydı. Bu turizmi etkiledi. Aynı zamanda İsrail'den Mısır'a gelen turistleri de etkiledi. Savaş halinde bulunan bir ülkeye turist olarak gidilemeyeceği gibi işadamları da oraya gidemezler. Bu durum Mısırlı işadamları için geçerli olmuştur.

Soru — Geri çektiğiniz Mısır Büyükelçisi İsrail'e ne zaman dönecek?

Kemal Hasan Ali — Kahire'ye geri çağırmamıza yol açan tüm nedenler ortadan kalktığı zaman. Yani Lübnan'daki İsrail işgali sona erdiği zaman.

FEZ KARARLARI VE REAGAN PLANI

Soru — Fez kararlarına ilişkin tutumunuz nedir? Anladığımız kadarıyla Reagan Planı'nı olumlu karşılamakla birlikte bir bağımsız Filistin devletinden yada Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkından söz etmediği için yetersiz buluyorsunuz. Dolayısıyla, önümüzdeki günlerde Washington'da Başkan Reagan ve Dışişleri Bakanı Shultz ile görüştüğünüzde kendilerine Reagan Planı'nın, Fez doruğunun bağımsız Filistin devletine ilişkin hükümlerini içerecek biçimde yeniden düzenlenmesini önerecek misiniz?

Kemal Hasan Ali — Sizin de işaret ettiğiniz gibi, bu konudaki tutumumuzu ortaya koyduk. Reagan planını Filistinlilerin tam özerkliği konusundaki görüşmelerin temelini oluşturabileceği görüşüyle kabul ettik. Ama elbette, Reagan planının olumlu noktalarının yanısıra yetersiz olduğunu görüyorsunuz.

Planda gördüğümüz tüm olumlu noktalar ve kayıtlarımızı içeren bir mesaj. Dışişleri Bakanı Shultz'a gönderildi. Aynı şekilde bir başka mesajı da Başkan Hüsnü Mübarek, Başkan Reagan'a gönderdi. Fakat, Reagan planı İsrail'in özerklik görüşmelerinde üç buçuk yıldır sürdürdüğü Camp David'e ilişkin yanlış yorumlamayı ortadan kaldırmış, düzeltmiştir.

Reagan Planı'nda açık olmayan ya da sözü edilmeyen başlıca mesele. Batı Yakası ve Gazze'deki Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkıdır. Bu nedenle biz, Güvenlik Konseyi'ne sunulmuş olan ve Filistinlilere kendi kaderini tayin hakkını ve FKÖ ile İsrail'in karşılıklı olarak birbirlerini tanımalarını öngören Mısır - Fransa ortak tasarısını gelecek için saklı tutuyoruz.

Fez Doruğu'na ve kararlarına gelince, biz bunları memnunlukla karşıladık. Çünkü Arap - İsrail ilişkilerinde bir dönüm noktasını temsil ediyor. İlk kez İsrail doğrudan ya da dolaylı biçimde tanındı. Doruk toplantısı. Başkan Reagan ile Reagan planının ve Fez kararlarını görüşmek üzere 7'ler Komitesinin oluşturulmasıyla sonuçlandı. Bu da Arap ülkelerinin barışa daha açık olduğunu ortaya koyuyor. Bu da Arap ülkelerinin bu adımını memnunlukla karşılamamızın bir nedenidir.

Soru — İsrail gerek Reagan planını, gerekse Fez kararlarını reddettiğine göre, barış sürecinin işleyeceğinden umutlu musunuz?

Kemal Hasan Ali — Reagan planı temeli üzerinde Arap dünyası ve İsrail'in görüşmelere oturmasının çıkarlarına olacağı kanısındayız. İsrail'in daha esnek bir tutum göstereceğini umarım. Bu, bölgede barış sağlamanın tek yoludur.

Soru — Mısır'ın ABD Acil Müdahale Gücü planlarına ilişkin görüşü nedir?

Kemal Hasan Ali — Askeri üslerimizde ABD'ye bazı kolaylıklar sağlamayı kabul ettik. Belirli bölgelerde. Ancak, bu kolaylıklar, Acil Müdahale Gücü birliklerinin Mısır üslerine belirli bir zamanda, belirli amaçlar için yerleştirilmesini öngörüyor. Arap ülkeleri ya da İslâm ülkeleri, ne zaman tehdit altına girer ve ihlallere uğrarlarsa, onları desteklemek amacıyla Acil Müdahale Gücü'ne kolaylıklar sağlanmıştır.

olayların ardındaki GERÇEK

Sandık başına...

7 Kasım 1982

Bugün Türkiye'de 20 milyon dolayında yurttaş yeni Anayasa'ya «Evet» ya da «Hayır» demek üzere sandık başına gidecek; hem demokratik görevini yerine getirecek, hem hakkını kullanacaktır.

Ulusların tarihinde Anayasa referandumu sık sık yaşanan bir olay değildir, belirli dönüm noktalarını vurgular. Türkiye'de Cumhuriyet Devletinin kuruluşundan bu yana ikinci kez Anayasa oylamasına başvurulmaktadır.

Anayasa tasarısı üzerinde sürdürülen tartışmalar artık geride kalmıştır. Bugün oy hakkına sahip her yurttaşın serinkanlılıkla sandık başına giderek demokratik görevini yerine getirmesi gerekiyor. Bu serinkanlılığın bütün yurtta yalnız oylarını kullananlar için değil, yöneticiler ve görevliler için de geçerli olması, devlet ve ulus adına yararlıdır.

Yasal koşullara titizlikle uyulması, yansızlığın korunması referandumda görevli yaklaşık 300 bin kişinin ödevidir.

Türkiye nüfusunun çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonra çok partili rejime geçtiğimize göre, bugün 60'ına yakın olanların en aşağı 35 yıldan beri sandık başına gitmeye alıştıkları ve demokrasi göreneklerine bağlandıkları söylenebilir. 50 yaş altındaki yurttaş ise kendisini bildi bileli (kısa kesintiler dışında) çok partili parlamenter rejimde yaşamıştır.

Bu bakımdan halkın deneyimleri küçümsenemez; oyunun kurallarını sezip kavramaktaki yetenekleri azımsanamaz.

Bugünün akşamında halkın kararı belirlenmiş olacaktır. Sonuç ne olursa olsun karara saygı duyulmalıdır. Bugünle yarın arasındaki köprü ancak sandıktan çıkan sonuca uyulmakla kurulabilecektir. Bu tutum; sonuçların ilerde değerlendirilmesini, ayrıntılarıyla incelenmesini ve eleştirilmesini engellemez. Ancak yapılacak her şeyin yasalar çerçevesiyle sınırlanması, içinde yaşadığımız duyarlı ve bunalımlı ortamda çok daha önem kazanmaktadır.

Öyleyse demokratik görevimizi yerine getirmek ve hakkımızı kullanmak için sandık başına!..

Evren: Cumhurbaşkanlığı makamını eleştirmek, bize karşı çıkmaktır

"Bu Anayasa varsa biz varız"

- Sandık başına gidin, müsbet oy kullanın ki, mavi oy kullananların ağızlarını açacak halleri kalmasın.
- Ideolojik ve ekonomik savaşın ilk raundunu kazandık, ancak henüz savaş bitmedi.
- Ideolojik savaşın ilk raundunu kaybedenlerin ağzını kapatmak elimizdeydi, isteseydik onları evlerine hapseder, çıkarmazdık.
- Atatürk'ün bazı laf ve vecizelerini başka taraflara çekerek devletçiliğini başka türlü görmek isteyenler vardır.
- Artık 141-142'ye hayır diye bağıramayacaklar. Bu madde 1936'da TCK'na Atatürk zamanında kondu Atatürk de komünizmin karşısındaydı.
- Bir ülke mütemadiyen sıkıyönetim idaresinde tutulamaz, bu durumda Silahlı Kuvvetler yıpranır.

Işık KANSU

İZMİR — Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren dün İzmir Konak Alanı'nda yaptığı konuşmada «Bu anayasa varsa biz varız» diyerek «Cumhurbaşkanlığı makamını eleştiri yönelt-

din ki, mavi oy kullanacakların ağızlarını açacak halleri kalmasın» dedi. İdeolojik savaşın ilk raundunu kaybedenlerin ağzını kapatmanın ellerinde olduğunu ancak bunu yapmadıklarını dile ge

baktığını belirterek «elinden gelse onları parçalardı» dedi.

Evren, bir ülkenin mütemadiyen sıkıyönetim idaresinde tutulamayacağını bu durumda silahlı kuvvetlerin yıpranacağını söyledi. Özetle şöyle konuştu:

«Günümüzde savaş çeşitleri değişmektedir. Karşı karşıya gelme yerine para dökerek emellerine ulaşabilmektedirler. İdeolojik ve ekonomik savaş sürmektedir. Biz bu savaşın ilk raundunu kazandık. Ancak savaş henüz bitmedi. Müteakip raundlar var. Birtakım tedbirler almak mecburiyetindeyiz. Tedbirlerin başında Anayasa gelmekteydi. 12 Eylülden sonra 1961 Anayasasını yürürlükten kaldırmasaydık bu savaşı kazanabilir miydik?.. Suret-i katiyede kazanamazdık. İdeolojik savaşın ilk raundunu kaybedenler büyük bir telaş içinde eski anayasanın savunuculuğunu yapmaktadırlar. Bunların ağzını kapatmak elimizdeydi. İsteseydik evlerine hapseder çıkarmazdık. Bırakalım söylesinler, bırakalım yapsınlar, içlerinin kurtlarını döksünler dedik.

2.11.1982

Kanserle savaşta büyük ilerleme

Geliştirilen bir teknikle, yapay olarak üretilen hücreler insan kanına şırınga edilerek, kanser dahil tüm hastalıkların kökü kazınıyor. Kansere karşı savaş bundan böyle, kanserli dokunun kesilip alınması yoluyla değil, insan kanından alınan hücrelerin yapay olarak çoğaltılmasıyla yürütülecek.

Dış Haberler Servisi — Kanser karşısında çaresiz kalan bilim adamlarının önünde nihayet bu sinsi hastalığı yenmenin yolu açıldı. Bilim adamlarının geliştirdiği bir teknikle yapay olarak üretilen hücreler insan kanına şırınga edilerek, kanser dahil tüm hastalıkların kökü kazınıyor. Federal Almanyanın ünlü Der Spiegel dergisine göre, kansere karşı savaş bundan böyle, kanserli dokunun kesilip alınması yoluyla değil, insan kanından alınan hücrelerin yapay olarak çoğaltılmasıyla yürütülecek. Bu yolla kanser savaşı tıbbın zaferiyle sonuçlanacak. İnsan kanında zaten her türlü hastalığa karşı savaşan hücreler bulunuyor. Ancak hastalıklı hücrelerin çoğaldığı bir ortamda bu savaşkan hücreler çok kere yenilgiye uğruyor.

Kanserle savaşta devrim olarak nitelenen buluşu yapan ABD'nin Kaliforniya eyaletinde ...

Yatılı öğrenciler yemekten önce "Tanrıya hamdolsun, milletimiz varolsun" diyecek...

Evren: Bir tek can borcumuz var, hiçbir hırsımız yok

"Ölüm tehdidi alıyoruz"

- «Anayasa kabul edildiği takdirde Avrupa ülkelerinin ağızları kapanacak. Parlak bir dönem başlayacak.»
- «Hırs neler yaptırıyor, eski siyasiler bir daha seçilmeyeceklerini bildiklerinden bunları yapıyorlar.»
- «Aranızda hinoğluhinler var. Elinizde seçmen kartı yoksa, sandık başına nüfus kâğıdı ile gidersiniz.»
- «Biz bu işe menfaat karşılığı atılmadık. Bizi devlet okutmasaydı bu mevkilere gelebilirmiydik?»
- «Gök maviymiş, deniz maviymiş. Bunlar çocukça girişimlerdir. Sağduyu sahibi vatandaş kanmaz.»
- «İşçiler arasında söylentiler yayıyorlar. Hepsi yalandır. Siyaset yasağı sendikanın tüzel kişiliğine getirildi.»

Güneşin ve Mumcu Askeri Savcılıkta ifade verdi

Balkan Transport'un Uğur Mum...

3.11.1982

Yeni dönem...

Uğur MUMCU — 9 Kasım 1982

Yeni Anayasa'nın halkoyu ile onaylanmasından sonra Türkiye'de yeni bir dönem başlamaktadır. Bu dönemin ulusumuza hayırlı ve uğurlu olmasını dileriz.

Türkiye, çeşitli siyasal dönemlerden geçerek bugünkü yeni döneme adımını atmıştır. Atatürk'ün önderliğindeki o görkemli Ulusal Kurtuluş Savaşından sonra başlatılan devrim süreci, Türk toplumunu çağdaş demokratik uluslar düzeyine ulaştırma amacını taşımaktaydı. Yakın tarihimizin bu en köklü devrim süreci, Atatürk'ün ölümü ile noktalandıktan sonra oniki yıl sürecek olan «Milli Şef Dönemi» başladı. Atatürk'ün en yakın silah ve düşün arkadaşı İsmet İnönü'nün önderliğindeki tek parti yönetimi, 1946 seçimlerinde büyük sarsıntı geçirdikten sonra, 1950 yılının 14 mayıs günü yurttaş oyu ile devrilmiş oldu.

«Milli Şef Dönemi»nin, demokrasi açısından önemi, tek parti yönetiminden çok parti yönetimine geçişin kansız ve sarsıntısız sağlanmış olmasıdır. Bu yumuşak inişin gerçekleşmesinde, İnönü'nün savaş alanlarında ve barış masalarında oluşan kişiliğinin ve olgunluğunun büyük payı vardır. Yine bu dönemde, bütün ülkeleri ve ulusları sarsan Ikinci Dünya Savaşının dışında kalmış olmamız, demokrasiye geçişimizi kolaylaştıran bir önemli etkendi.

Atatürk'ün sağlığında çeşitli girişimlere karşın gerçekleşme olanağı bulunmayan «çok partili hayat», «Atatürk'ün en yakın silah ve düşün arkadaşının» büyük katkısıyla 1950'de gerçekleşmiş ve halk, kendi oyuyla Demokrat Parti'yi iktidara getirmiştir. Türk halkının çok partili hayat özleminin 1950'lerde hiçbir iç engel ile karşılaşmadan gerçekleşme olanağına kavuşmuş olması, demokraratik geleneklerimiz açısından övgü ile anılması gereken bir tavırdır.

Türk halkının Batı türü demokrasiye olan özlemi ve tutkusu ile başlatılan «Demokratik Parti dönemi» ne acı ve yazıktır ki, dış politikada, «teslimiyetçilik», iç politikada ise, «Meclis grubu diktatoryasına» dayalı, «çoğunluk istibdadı» biçiminde sürdürülmüş; Atatürk devrim ve ilkeleri, bu dönemde, onarılması güç yaralar almıştır. «DP bastonlu Cumhurbaşkanı» simgesi ile uzun süre bellekler-den silinmeyen Bayar — Menderes yönetimi, «Vatan Cepheleri» ve parti emrindeki devlet radyosu ile tam bir partizan yönetime dönüşmüştü.

«Demokratik Parti dönemi», 27 Mayıs 1960 İhtilâli ile sona erdirildi. İhtilalden sonra, devlet ve hükümet kadrosu ile DP Meclis Grubu toptan yargılandı. Yargılamalar sonunda, bir Başbakan, iki Bakan ipe çekildi. DP milletvekilleri ve Bakanlar, hapis cezalarına çarptırıldılar. «27 Mayıs dönemi», ihtilâl yönetimince toplanan Kurucu Meclis eliyle hazırlanan 1961 Anayasasının halkoyuna sunulması ile kapanmış oldu.

27 Mayıs ihtilâlinden sivil yönetime geçilirken de türlü sıkıntılar yaşandı. 22 Şubat ve

21 Mayıs gibi bilinen ya da kamuoyuna yansıtılmayan bazı darbe girişimlerine ve gruplaşmalara tanık olundu. Bu sarsıntılar Silahlı Kuvvetlerin demokrasiye bağlılığı ve İsmet Paşa gibi, gerek Silahlı Kuvvetler, gerekse kamuoyunun önünde saygınlığa sahip bir liderin güven verici tutumu ile toplumda büyük yaralar açmadan kapatıldı. Ve «yumuşak iniş» başarı ile sonuçlanmış oldu. Yine İsmet Paşa'nın tarihsel nitelikteki ağırlığı ile «kuyudan adam çıkarma» adı verilen «af süreci» başlatıldı.

27 Mayıs İhtilâlinin hükümetler üzerindeki siyasal ağırlığı, aşağı — yukarı, 1965 seçimlerine kadar sürdü. 65 seçimlerinden sonra büyük bir çoğunlukla iktidara gelen AP, «DP'nin devamı olduğunu» açıkça ilan etmekten çekinmedi. Yine bu dönemde, 61 Anayasası'nın tanıdığı geniş özgürlük ortamında, siyasal partiler, sendikalar ve dernekler, kendilerine yeni biçim ve özler verdiler. Geleneksel CHP, «ortanın solu» adını verdiği yeni bir politika ile siyasal yelpazedeki yerini belirlerken, «DP'nin devamı olduğunu» ileri süren AP de devlet katında iyice yerleşmeye başladı.

«AP dönemi» siyasal kargaşaların ve gençlik eylemlerinin tırmandırıldığı 1971 yılının ilk aylarında son buldu. 1971 Mart ayının 12'sinde Silahlı Kuvvetlerin «müdahalesi» ile başlayan «12 Mart dönemi» 1973 seçimleri ile son buldu. 1973 seçimlerinde, «ortanın solu» adı verilen yeni politika ile CHP, Bülent Ecevit'in liderliğinde, 12 Mart döneminde kapatılan Milli Nizam Partisi yerine kurulan MSP ile birlikte iktidara geldi.

Bu tarihten sonra yine yeni bir dönem başladı. Bu dönemi, Milli Güvenlik Konseyi kararları gereğince, tartışamıyoruz. Bu dönemle ilgili tartışmaları, yasakların kalkacağı günlerde yapma umudunu taşıyoruz. Nedenlerini şimdilik tartışamayacağımız bu dönemin belli sonuçlarını hep birlikte acıyla yaşadık. Dört yılda yurda sokulan sekizyüz bini aşkın silah ve beş milyon mermi ile planlanan İç Savaş, 12 Eylül 1980 Harekâtı ile önlendi.

12 Eylül 1980 Harekâtı ile 7 Kasım 1982 günü arasında yeralan dönem, Anayasanın halkoyunca büyük bir çoğunlukla onaylanması ile sonuçlanmış oldu. Bugün artık, yeni bir döneme, yeni bir Anayasaya ve yeni bir devlet ve siyasal düzen anlayışına doğru ulusça adım atmış bulunuyoruz.

Yaşadığımız bunca deney, içinde yaşayacağımız günleri de içine alacak olan geçiş döneminin; kişiler, kurumlar ve kuruluşlar arasındaki küskünlükleri, olabildiği ölçüde gidermesi, kişiler, kurumlar ve kuruluşlar arasında karşılıklı ve uygarca diyalogları geliştirmesi ve bir «barış dönemi»ne yolaçması hepimizin ortak dileğidir.

Mevlâna'nın dediği gibi, «dünle beraber gitti cancağazım, ne kadar söz varsa düne ait. Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım..» Bu «yeni şeyler» geleceğin barış dönemini kurmaya yönelmelidir.

Demokrasi, uğruna yılların adanacağı güç bir zanaattır. Sabır ister, hoşgörü ister, olgunluk ister. Demokrasi duyarlı bir dengeye dayanır. Sınıflar arasında uzlaşma, kişiler ve kurumlar arası, barışçı diyaloglar ister.

Bunca deney ve bunca acılardan sonra, hele şu geçiş döneminde yapay gerginlikler yerine, yapıcı ve kalıcı barışçı duyguları egemen kılmak, hepimizin — evet, hepimizin — ortak görevi olmalıdır.

olayların ardındaki GERÇEK

7 Kasım'dan sonra...

9 Kasım 1982

7 Kasım 1982 pazar günü Türkiye yine tarihsel bir gün yaşadı. Cumhuriyet tarihimizde ikinci kez bir Anayasa referandumu gerçekleşti ve yüzde 90'ı aşkın olumlu oyla yeni Anayasa benimsendi. Bu oylamayla birlikte yedinci Cumhurbaşkanı Sayın Evren yedi yıl için seçilmiş oldu.

Rejimin sivilleştirilmesi yolunda bir köşe böylece dönüldü. Artık 7 kasım pazar gününden önceki durum bir hukuksal düzene dönüşme yoluna girmiştir...

Gerçi onaylanan yeni Anayasa'nın tam anlamında yürürlüğe girebilmesi için geçici maddelerin öngördüğü bir ara-dönem daha yaşanacaktır: ama Sayın Evren artık «Devlet Başkanı» değil, «Cumhurbaşkanı»dır. Bu iki kavram arasındaki ayrımın anlamı vurgulanmalıdır.

Anayasa oylamasının ve sayısal sonuçlarının analizini yapmak için vakit erkendir ve resmi veriler henüz yayınlanmamıştır. Buna karşın bazı noktalar vurgulanabilir. Oranı düşük de olsa yurttaşların bir bölümü «red» oyu kullanmışlardır. Bu doğal bir davranıştır: Kimi yurttaş yeni Anayasayı beğenmese de başka seçenek bulunmadığı için «kabul» oyu

kullanmıştır; kimi yurttaş herşeye karşın «red» oyunu yeğlemiştir; kimi yurttaş Anayasayı beğenerek beyaz oyu sandığa atmıştır.

Bir başka gözlem de okuma-yazma oranlarının düşük olduğu Doğu illerinde hayır oranının yüksek, sanayileşmiş Batı kentlerinde düşük olmasıdır.

İleride kesin veriler sağlandığı zaman bu alanda analizler yapılabilecektir. Ama gerçeğin özü şudur: Türk halkı anayasal düzene geçiş isteğini ezici çoğunluğuyla belirtmiştir. Yüzde 90'la vurgulanan bu istek karşısında Anayasanın içeriği üzerindeki tartışmalar geri planda kalmaktadır. Bir yasayı beğenmemek eleştirmek başka, yasaya saygı duyarak uymak başka şeydir. Yeni Anayasa artık geçerli temel kanundur.

★

Halkın 7 kasımdaki tarihsel kararından sonra geçiş dönemini aşabilmek için yönetime daha rahat bir çalışma ortamı da sağlanmış bulunmaktadır.

Çünkü önümüzdeki yıl içinde Anayasa'nın öngördüğü siyasal partiler ve seçim yasaları çıkarılacak; siyasal partiler kurulduktan sonra seçim yapılarak Büyük Millet Meclisi oluşturulacaktır. Anayasaya yüzde 90'ı aşan oranla ağırlığını koyan halk istenci (iradesi) bu amaca yöneliktir.

Yeni Anayasa oylamasında hayır'ların yüzde 10'u aşamaması düşündürücüdür. Ne var ki hayır oylarının da analizini yaparken özenli davranmak gerekiyor. Demokratik düzenler, çoğunluğun istenci (iradesi) kadar azınlığın güvencesini de sağlayan rejimlerdir. Bu kuralın unutulması —geçmiş deneyimlerde kanıtlandığı gibi— sakıncalar yaratmaktadır.

Toplumların demokratik bir yaşam biçimini özümsemeleri; uzun, çileli ve zor aşamalardan geçmelerini öngörüyor. Batının demokrasi tarihçesi tatlı anılarla dolu değildir. Türkiye'nin de Batı'daki ölçüleriyle demokratik bir rejime ulaşabilmesi için önümüzde engellerle dolu uzun bir yol vardır.

Henüz yolun başlangıcında bulunduğumuzu bilerek sabırlı olmalıyız.

★★★

olayların ardındaki GERÇEK

Büyük Önder Atatürk

10 Kasım 1982

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk 44 yıl önce bugün aramızdan ayrılmıştır.

Atatürk gözlerini hayata kapadığı zaman genç Cumhuriyet 15 yaşındaydı. Bu 15 yıl yoğun biçimde yaşanmış, üst üste gerçekleştirilen devrimlerle çağdaş devletin temeli atılarak ilkeleri saptanmıştır.

Yarım yüzyıl önce ülkemizdeki çoğunluğun toplumsal nitelikleri düşünüldüğünde, Atatürk'ün çapı ve karakteri daha iyi anlaşılabilir. 19. Yüzyılın son çeyreğinde doğan bu büyük insan, 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekleştirdiği devrimle 21. Yüzyıla uzanan süreç içinde Türk toplumunu etkileyip yönlendirecek temel kuralları yürürlüğe koyabilmiştir.

Bu işi nasıl başarmıştır?

Ulusal Bağımsızlık Savaşının kahramanı Gazi, isteseydi yaşadığı dönemde toplumun tutucu ve gerici çevrelerine dayanarak askeri zaferlerle büyüyen kişisel ağırlığını da kullanarak Türkiye'yi toplumun alışageldiği çağdışı düzen içinde yönetebilir; hatta bir İngiliz zırhlısına binerek kaçan padişahın yerine de geçebilirdi. Atatürk, toplumun tutucu ve gerici kesimlerine dayanarak ilerici güçler üstünde baskı rejimini de rahatça kurabilirdi. Bu büyük insan; çağdaşlaşmaya, uygarlığa, demokrasiye giden yolda büyük bir atılımı yeğlemiş, kişiliğini bu amaca adamış, başını bu yola koymuştur.

Atatürk bu tutumyla yücelmiş ve günümüzde de geçerli saygınlığını pekiştirmiştir. Zamanın gerisinde kalacağına, zamanın önüne geçmesini bilen ulusal lider olması, Gazi Mustafa Kemal'in evrensel değerini yaratan etkendir.

Tarihin saatini durdurmak olanaksızdır, geciktirmek olasıdır; çağdaşlaşma yolunda bir toplumu zamanın hızından daha büyük ivme ile sürüklemek ise ancak Atatürk çapında büyük liderlerin başarabileceği bir iştir.

Çağdaşlaşmanın evrensel ölçüleri vardır.

Toplumun bağımsızlığında, kişinin özgürlüğünde, bilim ve sanatın gelişmesinde uygar dünyanın ölçüleri ortaktır. Bu ortak ölçüleri yadsıyarak değil, benimsiyerek devrimlerini gerçekleştiren Atatürk, 20. Yüzyılın son çeyreğinde örnek ve amaç olarak önümüzde duruyor. Bu da onun büyüklüğü ile doğru orantılı ve bizim ona lâyık olmamızla ters orantılı bir gerçeği vurgulamaktadır.

Ölümünün 44. yılında Cumhuriyet Devletinin kurucusunu şükran, sevgi ve saygılarla anıyoruz.

★★★

Anayasa yürürlüğe girdi

10 Kasım 1982

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Yüksek Seçim Kurulu'nun Anayasanın kesin olarak kabul edildiğini Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında ilân etmesi üzerine, Devlet Başkanı Kenan Evren «Cumhurbaşkanı» sıfatını kazandı. Evren'in Anayasa ile birlikte Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine Ankara'da dün akşam 101 pare top atışı yapıldı.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinden yapılan açıklamada, Başbakan Bülend Ulusu'nun görevinden istifasını gerektirecek bir durum olmadığı açıklandı.

Cumhurbaşkanı sayın Kenan Evren, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Orhan Aydın ile kurul üyelerini dün saat 17'de TBMM'deki makam odasında kabul etti. YSK Başkanı Aydın, Anayasa halkoylaması tutanağını Cumhurbaşkanı Evren'e takdim etti. Aydın, tutanağı takdimi sırasında, şunları söyledi:

«Kurucu Meclis tarafından hazırlanan bu Anayasa halkoyuna sunuldu. Büyük Türk milleti şimdie kadar görülmedik şekilde yüzde 91 iştirakle yüzde 91'i aşan bir kabul oyuyla Anayasa'yı kabul etti. Tutanağı zatialinize takdim ediyorum.»

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, tutanağı teşekkür ederek aldıktan sonra şöyle dedi:

«Bu Anayasa'nın halkoyuna sunulmasında büyük emeği geçen Yüksek Seçim Kurulu'nun il ve ilçe seçim kurullarının, sandık kurullarının gösterdikleri üstün gayret ve başarı yalnız bizim değil, yabancı gözlemcilerin de takdirini kazanmıştır. Demokratik bir ortam içinde cereyan eden oylamanın neticesi bizi de sevindirmiştir. Görev başında bulunan bütün personele sizin şahsınızda teşekkür ve takdirlerimi iletiyorum.»

Daha sonra, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinden dün akşam üzeri şu açıklama yapıldı.

1. Halkoylaması sonucu kabul edilen Cumhurbaşkanlığına ilişkin resmi ve bütün faaliyet ve işlemlerle protokolde, basında ve kamuoyunda kendilerine Cumhurbaşkanı sayın Kenan Evren şeklinde hitap edilecektir.

2. Bu sıfat değişikliğine sayın Bülend Ulusu'nun istifası konusunda basında bazı yorum ve değerlendirmelerin dikkat çekici biçimde yeraldığı görülmektedir.

Sayın Bülend Ulusu'ya hükümet Başkanlığı görevini veren Sayın Devlet Başkanı sıfatını kazanmış olmasının Başbakanın istifasını gerektirecek ve zorunlu kılacak bir değişiklik teşkil etmeyeceği açık bir gerçektir.

Kamuoyuna duyurulur.»

Anayasa, geçici maddelerde belirtilen istisnalar dışında tümüyle yürürlüğe girmiş oluyor.

Pazar günkü oylamada kabul edilen yeni Anayasanın metni Resmi Gazetenin dünkü mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe girdi.

TRT'nin dün akşamki son hesaplamalarına göre 20.740.911 seçmenden 18.870.831 kişi oy kullandı. Bunlardan 17.801.397 kişi kabul 1.623.481 kişi de red oyu verdi. Kabul oyları yüzde 91, red oyları da 9 olarak kaldı.

82.500 sandıktan sonuçları gelmeyen 374 sandık bulunuyor. İptal edilen oy miktarı da 69.434 olarak belirlendi.

Kesin Sonuç Açıklandı

Kabul : 16.945.545 Red : 1.594.661

10 Kasım 1982

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Pazar günü halkoyuna sunulan Anayasa'nın kabul edildiğinin kesin olarak saptandığı dün Yüksek Seçim Kurulu tarafından açıklandı. Halkoylamasında 16.945.545 kabul, 1.594.661 red oyu çıktığı belirlendi.

Yüksek Seçim Kurulu'nda dün yapılan açıklamada, halkoylamasında 18.718.115 yurttaşın oy kullandığı, bunlardan 18.600.313 oyun geçerli, 117.802 oyun geçersiz sayıldığı, 16.945.545 oyun kabul 1.594.661 oyun red olduğunun anlaşıldığı belirtildi.

«Hava koşulları dolayısıyle zorunlu olarak kurumumuza ulaşamayan toplam 730 sandıkta oy kullanabileceklerin, en fazla toplam sayısı 219 bin olabilir. Bunların sonuçlarının ne

zaman alınabileceği belli değildir. Beklenmesi hiçbir yarar sağlamaz. Bu oyların tümü red oyu olarak kabul edilse bile, bu halin geçerli tüm oylar için % 90'ı aşan kabul oylarının oranını ve böylece oluşan hukuksal sonucu etkilemeyeceği ve değiştirmeyeceği tartışma kabul etmez şekilde açık ve kesin bir gerçektir.

2707 sayılı kanunun 14. maddesinin son fıkrasında, aynen muhteber oyların yarısından çoğu kabulse, Anayasa Türk milleti tarafından kabul edilmiş olur hükmü yer almıştır. O halde, yukarıda anılan 11. maddesinin son fıkrası hükmü, açıklanan olgular ve 2707 sayılı kanunun karşısında;

a) 7 Kasım 1982 pazar günü yapılan halkoylaması sonucu, Trkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın, Türk milleti tarafından kabul edilmiş olduğuna,

b) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Resmi Gazete'de de ilanına, komuoyuna duyurulmasına, 9 Kasım 1982 tarihinde oybirliği ile karar verildi.»

İLLER	Seçmen Sayısı	Kullanılan Oy	Geçerli Oy
ADANA	635.888	579.161	577.558
ADIYAMAN	131.755	116.291	116.090
AFYON	273.167	256.600	255.944
AĞRI	115.616	103.643	103.391
AMASYA	158.681	149.532	49.121
ANKARA	1.373.424	1.243.683	1.232.877
ANTALYA	365.406	342.062	341.155
ARTVİN	108.190	86.146	85.936
AYDIN	351.051	332.270	331.198
BALIKESİR	501.757	466.695	464.110
BİLECİK	81.620	78.566	78.377
BİNGÖL	66.179	62.208	59.854
BİTLİS	72.744	65.925	65.769
BOLU	240.100	225.883	225.311
BURDUR	121.213	113.500	113.190
BURSA	639.860	606.466	604.983
ÇANAKKALE	226.008	212.961	211.461
ÇANKIRI	112.308	102.774	102.533
ÇORUM	256.895	237.954	237.350
DİYARBAKIR	246.913	214.518	213.693
DENİZLİ	302.212	278.061	277.318
EDİRNE	192.157	181.695	181.200
ELAZIĞ	173.416	153.705	152.948
ERZİNCAN	117.185	101.404	100.656
ERZURUM	298.700	265.820	265.446
ESKİŞEHİR	291.455	264.833	274.320
GAZİANTEP	334.049	308.957	308.462
GİRESUN	208.141	186.630	186.150
GÜMÜŞHANE	105.197	88.948	88.745
HAKKARİ	43.857	35.374	35.257
HATAY	339.940	326.017	323.626
ISPARTA	161.793	152.105	151.634
İÇEL	395.276	368.341	367.264
İSTANBUL	2.769.942	2.421.266	2.412.812
İZMİR	1.117.475	1.038.135	1.035.473
K. MARAŞ	248.355	228.785	228.265
KARS	256.243	228.392	226.200
KASTAMONU	233.696	211.645	211.214
KAYSERİ	336.747	303.730	303.225
KIRKLARELİ	148.527	140.809	140.487
KIRŞEHİR	93.937	84.647	83.735
KOCAELİ	314.846	287.764	286.849
KONYA	679.233	622.652	620.743
KÜTAHYA	254.535	240.263	239.728
MALATYA	237.153	208.288	207.914
MANİSA	495.903	472.207	471.058
MARDİN	164.021	143.715	143.062
MUĞLA	233.155	221.607	220.968
MUŞ	84.899	43.823	43.744
NEVŞEHİR	112.594	101.715	101.419
NİĞDE	205.364	184.203	183.785
ORDU	298.615	271.231	270.499
RİZE	156.317	132.940	132.550
SAKARYA	273.775	254.944	254.060
SAMSUN	453.181	413.304	412.447
SİİRT	133.935	115.380	115.506
SİNOP	126.508	114.787	112.323
SİVAS	299.290	277.381	270.675
TEKİRDAĞ	190.087	179.773	179.469
TOKAT	275.097	255.486	254.937
TRABZON	300.041	265.632	264.788
TUNCELİ	62.966	50.322	50.061
URFA	217.302	188.340	188.038
UŞAK	126.508	117.786	117.499
VAN	147.297	132.772	132.554
YOZGAT	194.683	178.002	178.705
ZONGULDAK	456.551	424.768	423.671
TOPLAM	20.740.911	18.870.831	18.801.397

Katılma Oranı	Kabul	%	Red	%
91	523.987	91	53.571	9
88	110.816	95	5.274	5
94	238.809	93	17.135	7
90	99.697	96	3.694	4
94	139.364	93	9.757	7
91	1.086.160	88	146.717	12
94	315.317	92	25.838	8
80	81.447	95	4.489	5
95	307.221	93	23.977	7
93	428.600	92	35.510	8
96	75.101	96	3.276	4
94	45.996	77	13.858	23
91	57.448	87	8.321	13
94	210.618	93	14.693	7
94	105.097	93	8.093	7
95	562.010	93	42.973	7
94	196.790	93	14.671	7
92	96.355	94	6.178	6
93	216.290	91	21.067	9
92	255.883	92	21.435	8
87	171.598	80	42.095	20
95	168.036	93	13.164	7
89	130.533	85	22.415	15
87	91.322	91	9.334	9
89	250.263	94	15.183	6

91	254.568	93	19.734	7
92	291.471	94	16.991	6
90	176.162	95	9.988	5
85	81.144	91	7.601	9
81	28.917	82	6.340	18
96	305.517	94	18.109	6
94	139.187	92	12.447	8
93	333.735	91	33.529	9
87	2.147.449	89	265.363	11
93	937.501	91	97.972	9
92	212.783	93	15.492	7
89	219.558	97	6.642	3
91	193.201	91	18.013	9
90	279.950	92	23.275	8
90	131.167	93	9.319	7
90	78.638	94	5.097	6
91	253.826	88	33.023	12
92	551.802	89	68.941	11
94	222.898	93	16.830	7
88	189.271	91	18.643	9
95	440.020	93	31.038	7

88	124.280	87	18.782	13
95	204.757	93	16.211	7
—	38.839	89	4.905	11
90	91.737	90	9.682	10
90	167.582	91	16.203	9
91	255.246	94	15.253	6
85	121.212	91	11.338	9
93	231.311	91	22.749	9
91	390.264	95	22.183	5
97	102.017	88	13.489	12
91	102.535	91	9.788	9
91	248.470	92	22.205	8
95	168.940	94	10.529	6
93	242.048	95	12.889	5
89	247.993	94	16.795	6
80	41.182	82	8.879	18
87	178.196	95	9.842	5
93	109.171	93	8.328	7
90	121.526	92	11.028	8
91	167.956	94	10.749	6
93	389.112	92	34.559	8
91	17.177.916	91	1.623.481	9

olayların ardındaki GERÇEK

Zor ve zorunlu demokrasi

11 Kasım 1982

Kimi tarihsel dönemlerde bazı sözcükler toplumlarda gizemli anlamlar kazanırlar. Söz gelişi Türkiye'de büyük tepkiye yolaçan «sosyalizm» sözcüğü İslâm dünyasında ve Afrika anakarasında öteden beri saygınlıkla yinelenir. Bu konuda en çarpıcı örnek Libya'dır. Libya «Sosyalist Cemahiriyesi», adına karşın, Batı'daki geçerli anlamıyla sosyalizmden ayrı bir dünya görüşünü ve toplum düzenini benimsemiştir. Cezayir'den Angola'ya dek Afrika'nın çoğu yerinde «Sosyalizm» sözcüğü, siyasal bağımsızlıklarını yeni kazanmış eski sömürgelerde doğal karşılanıp saygınlık görür.

Türkiye'de ise «Sosyalizm» kavramına büyük tepkinin yanısıra «Demokrasi» sözcüğü tılsımlı sayılabilecek bir saygı kazanmıştır. Kavram kargaşası içinde olsak bile ülkemizde herkes «Demokrasiye bağlıdır» ve «Demokrat»tır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana toplumumuzun ortak özlemi, Batılı örneklerindeki gibi bir demokrasiye kavuşmaktır. Ancak, bu yoldaki çabaların başarıya ulaştığı da söylenemez. Halkın oyları ile iktidara gelmiş olan kimi yönetimlerin bir süre sonra zorlamalara başvurmaları; çıkar çevreleri adına özgürlükları kısmaya kalkışmaları: ya da çeşitli antidemokratik yollara sapmaları bunalımlar yaratmıştır. Bu arada, gerçek nedenleri tam anlamında belirlenememiş olan terör dalgasının son yıllarda Türkiye'yi kanlı çatışmalara sürüklemesi, parlamenter rejimin en büyük bunalımını yaratmıştır. Bunalımın boyutları öylesine büyümüştür ki, Türkiye Batılı demokrasilerin temel kurallarından bile uzaklaşmak zorunda kalmıştır.

Bununla birlikte yine de «Demokrasi» sözcüğünün saygınlığı sürmektedir. Ve demokratik topluma doğru yöneliş amacı, gündemde ilk sırayı tutmaktadır. Önümüzdeki bir yıl içinde, siyasal partiler ve seçim yasaları yapıldıktan sonra, genel seçimlerle sivil iktidarın saptanması süreci yaşanacaktır.

Kuşkusuz, Anayasa'dan sonra partiler ve seçim yasalarının nitelikleri de oluşacak rejimin demokratikliği açısından birer denektaşı olacaklardır.

Önümüzdeki günlerde Türkiye'nin demokrasiye yürüyebilmesi için iki konuda özen göstermek gerekir. Batı'da demokratik rejimlerin özü, diyalog, uzlaşma ve özellikle hoşgörüye dayanır. Devlet hayatında hoşgörüyü benimsememiş bir toplumda, demokrasiden söz açmaya olanak yoktur. Hoşgörünün sınırları kuşkusuz terör sınırında biter; cinayet işleyenlere karşı ceza yasaları işlemeye başlar. Ancak, yaşam hakkını başkalarına tanımayanlara karşı ceza yasaları tüm koşul-

Evren: Artık mecbur kalmadıkca acılı günlerin sözünü etmeyelim

Evren, göreve törenlerle başladı

İzlenimler

300 kişi kutladı

Betül UNCULAR

Brejnev'in yerine seçilen Andropov:

Barış ancak Sovyet ordusuna dayanarak korunabilir

● Pazartesi günü yapılacak cenaze törenine Türkiye'yi temsilen Başbakan Ulusu katılacak. ABD adına Reagan'ın yardımcısı George Bush'un katılması bekleniyor. Çin'den heyet gidip gitmeyeceği henüz belli değil.

Kim Kimdir?

Kurnaz ve sert bir siyasetçi

12.11.1982

ları ile işlerken, fikirlere karşı hoşgörüyü sağlamak zorundayız. Bu olmadan demokrasi de oluşamaz.

Toplumsal yaşamda yumuşama ve diyalog ortamı yaratmak, demokratik rejimin işlerliği için zorunludur. Kimi toplumsal kesimlere karşı gittikçe sertleşen bir iç politika ortamında, demokrasi serpilip boy atamaz. Eğer terör ve anarşi sürecinde oluşan büyük gerilimler yumuşatılamaz da sürer giderse ve ekonomik zorluklar da bu gerilimlerin üstüne binerse, yeniden demokrasiye kavuşmak için Anayasa referandumuyla beslenmiş olan umutlar zayıflayabilir.

Özetle, «Demokrasi» kavramının Türkiye'deki saygınlığının sözde kalmaması için büyük çaba gerekmektedir. Burada basının görevi önemlidir. Basın; hoşgörü, uzlaşma ve diyaloğu içeren çağdaş demokratik kültürün aynası olmak zorundadır. Bu ayna karardığı zaman, basın kendi kendisini yiyen bur kurum niteliğine dönüşecektir. ★★★

Brejnev öldü

"Dış siyasette değişiklik olmayacak,,

● Sovyet liderinin kalp yetmezliğinden öldüğü bildirildi. Başkan Reagan başsağlığı mesajında «Brejnev en önemli kişilerden biriydi» dedi.

Kim Kimdir?

Stalin'den sonra Sovyetler'i en uzun süre yönetti

Brejnev, son imzasını Evren'e gönderdiği

"Sanıkların manzarası bizleri savunma görevini yapmaktan alıkoyuyor,,

Barış Derneği Davası

Avukatlar salonu terketti

● Sanıkların saçlarının kesilmesi ve cezaevinde tek tip elbise giydirilmesi nedeniyle moralman savunma görevini yapamayacaklarını belirten avukatlar bir cebe duruşmaya katılmadılar.

Boğaziçi imar affı dışında

13.11.1982

Sağlıklı rota...

olayların ardındaki GERÇEK

15 Kasım 1982

Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren'in göreve başlaması nedeniyle radyo ve TV'de yaptığı konuşmanın yankıları içeride ve dışarıda sürüyor. Sayın Cumhurbaşkanı'nın konuşmasını önyargılı övgü ve yergi kalıpları içine oturtanların dışında değerlendirmeye çalışmak gerekir.

Bu gibi konuşmalar bir hareketin lideri olarak ortaya çıkan kişinin özel eğilimlerini de taşımakla birlikte, içinde bulunduğu iç ve dış kuvvet dengelerini de yansıtıp gözetir, yönetimin geleceğe dönük rotasına ilişkin bilgileri içerir.

Sayın Evren'in konuşmasında iki önemli noktaya parmak basılmıştır. Önce, «Mühim ve makul bir engel çıkmazsa, seçimlerin 1983 ekim ayında yapılacağı» haber verilmektedir. İkinci nokta şudur: «Yeni dönemin eşiğinde geçmiş acılarımızı unutmadan, fakat artık mecbur kalmadıkça o acı günlerin sözünü etmeyerek, milli birlik ve beraberliğimizle Türkiye'mizin geleceğine bakalım.»

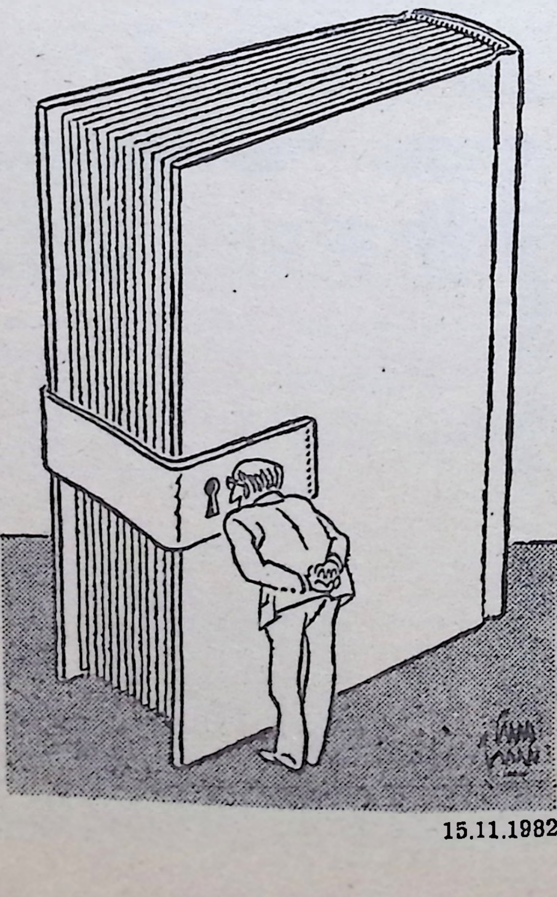
Cumhurbaşkanı'nın konuşması Sayın Evren'in Devlet Başkanı olarak referandum öncesinde düzenlenen gezide yaptığı konuşmaların sert çizgilerini taşımıyor. Halkoylamasının % 90'ı aşan oranla Anayasa'yı onaylaması kuşkusuz yönetimde rahatlık ve kendine güven duyguları yaratmıştır. Bunun yanısıra bir ülkenin ve toplumun sürekli gerilim içinde yaşaması olanaksızdır. Ülke yaşamının uzlaşma ve diyalogla normalleştirilmesi kaçınılmazdır. Bu evrensel kuralın sağ duyusu ile ilk konuşmasını yapan Cumhurbaşkanı'nın geçmişi kapatıp geleceğe yönelmek için eski acıları unutmak önerisi yerindedir. Bu öneri ancak, sağlıklı bir adaletin toplum yaşamında gerçekleşmesiyle yürürlüğe girebilir. Sayın Evren'in 1983 ekim ayında genel seçimlerin yapılmasını öngören yaklaşımı da akılcı bir politikanın vurgulanmasıdır.

Türkiye'nin normal rejime dönüşümü için yapılan bu çağrıları herkesin paylaşması, değerlendirmesi doğaldır. İç savaşa doğru tırmanan anarşiyi durdurmak için iktidara bütünüyle elkoyan Silahlı Kuvvetler'in «asli görevine dönmesi» kolay değildir. 12 Eylül harekâtını yapanların devlet yaşamında ve siyasal iktidar yapısında güvencelerini arayıp bulmalarını doğal saymak gerekir.

Ancak, bu mantık içinde Türkiye'nin yeniden açık rejime dönebilmesi için temel toplumsal uzlaşmaları sağlamak zorunluğu vardır. Şimdiye değin ortaya çıkan yasalara ve kararlara bakıldığında kimi soruların yanıtlarının boşlukta kaldığı görülmektedir. Yönetimin 1990'a uzanan bir siyasal programı ayrıntıları ile saptadığı anlaşılıyor. Ne var ki, bu programın ekonomik temeli sağlam görülmüyor.

Anayasa'nın kabulü bir büyük aşama sayılsa bile önümüzde çetin ve uzun bir yol vardır. Sayın Cumhurbaşkanı'nın olumlu konuşması bu yolda bir kilometre taşı sayılabilir.

Ne var ki, bilim ve fikir yaşamı ile terör ve anarşi eylemlerini birbirinden ayıracak aydınlığın yukarıdan aşağıya doğru yönetimin her kesimine yansıması toplumsal uzlaşmayı sağlayacak ve geleceğe bakış açısını gerçek yörüngesine oturtacaktır. Önümüzdeki günlerde hazırlanacak yasaların bu konulara ışık serpeceği kanısındayız.

15.11.1982

Birşeyler oluyor

Ergun BALCI — 16 Kasım 1982

Leonid Brejnev'in ölüm haberinin dünyaya duyurulmasının ardından henüz beş gün geçti. Bu süre içinde gelecekte ne olabileceğini düşünürken, beş günde neler olduğunu gözden kaçırmış olabiliriz.

Bize, birşeyler oluyor gibi geliyor. Hem de ilginç birşeyler...

Bir yorumda bulunmak için kuşkusuz çok erken. Ama Brejnev'in ölüm haberinin dünyaya duyurulmasından bu yana, gözümüze çarpan ve ilginç bulduğumuz gelişmeleri sıralamak yine de yararlı olabilir.

Brejnev'in ölümünden sonra ilk gözümüze çarpan şey, Başkan Reagan'ın Kremlin'e gönderdiği başsağlığı mesajı idi.. Reagan, bu mesajında geleneksel başsağlığı dileğinin yanısıra Beyaz Saray'a gelişinden bu yana ilk kez Sovyetler Birliği ile «ilişkileri geliştirmek» istediğini belirtiyordu.

Reagan, mesajı göndermesinin ertesi günü ise Washington'da Sovyet Büyükelçiliğini ziyaret ederek oradaki yetkililere başsağlığı dileğinde bulunuyordu.

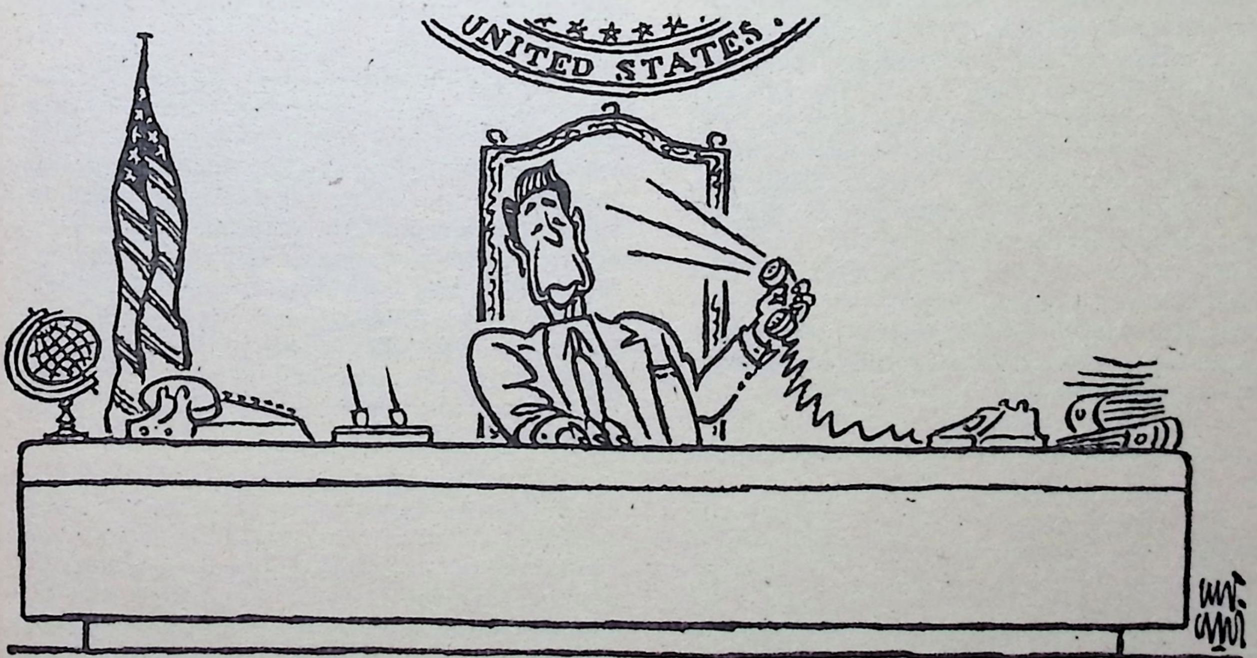
Ve nihayet ABD Başkanı önceki akşam, Sibirya doğal gaz boru hatta için uyguladığı ambargoyu kaldırdığını açıklıyordu. Haberi veren BBC radyosu, Reagan'ın bu kararını «yeni Sovyet yönetimine bir jest» olarak niteliyordu. Brejnev'in cenaze töreni için Moskova'ya giden ABD Dışişleri Bakanı George Schultz ise, ABD'nin Sovyetler Birliği ile gerginliği azaltmak istediğini belirtiyordu. Bu arada AP ajansından, kimi Demokrat senatörlerin, Reagan'ın Moskova'ya kendisinin gitmesini istediklerini öğreniyorduk.

Amerikan basınında da değişik havanın esmeye başladığı gözleniyordu. «International Herald Tribune» gazetesinde, Joseph Kraft, Başkan Reagan'ın şimdiye kadar Moskova'ya sadece «değnek gösterdiğini» bunun pek işe yaramadığını, şimdi ise Kremlin'deki yeni yönetime «havuç göstermenin» zamanı geldiğini yazıyordu.

Joseph Kraft, «Brejnev, yaşadığı sürece, Beyaz Saray'ın tutumunu değiştirmesi olanaksızdı. Ama Kremlin'deki yeni lidere karşı, Beyaz Saray yeni bir tutuma girebilir» diyordu.

Bizim TRT, cumartesi günkü yayınlarında, Andropov'un iktidara gelmesi ile ABD - Sovyet ilişkilerinin gerginleşeceğini bildirir ve bu değerlendirmeye kaynak olarak da eski ABD Dışişleri Bakanı Alexander Haig'in açıklamasını gösterirken, AP ajansının haberine göre Haig, Andropov döneminde ABD — Sovyet ilişkilerinde bir değişiklik olacağını sanmadığını söylüyor ve Andropov'u «akıllı ve yetenekli bir lider» olarak tanımlıyordu.

Son beş günde göze çarpan diğer bir gelişme de cenaze töreni için Moskova'ya giden

— Alo Ronald, ben Leonid.. Şimdiye kadar bu sorunu neden çözümleyemedik... Burada barış içinde birlikte yaşamak o kadar kolay ki!..

17.11.1982

Çin Dışişleri Bakanı Huang Hua'nın açıklaması idi. Huang Hua, Sovyetler Birliği ile ilişkileri düzeltmeyi «içtenlikle istediklerini» belirtiyor. Leonid Brejnev'den «önde gelen bir lider» olarak söz ediyor ve yeni Sovyet yönetiminin de «Brejnev gibi, Çin'le ilişkileri düzeltmeyi istediğini umut ettiklerini» belirtiyordu. BBC radyosu, Huang Hua'nın 1964'ten bu yana Moskova'yı ziyaret eden en yüksek düzeydeki Çin yetkilisi olduğuna işaret ettikten sonra, Çin Dışişleri Bakanının sözlerini «yıllardır, yüksek düzeyde bir Çin yetkilisinin Moskova'ya ilişkin en ılımlı açıklaması» diye nitelendiriyordu.

Evet bize; birşeyler oluyor, değişik rüzgârlar esiyor gibi geliyor. En azından, büyük devletlerin liderlerinin, karşılıklı küfürleşme ve suçlama yerine daha nazik ve temkinli demeçler vermeye başladıkları gözleniyor.

İki yıldır sürekli artan gerilimle, hop oturup hop kalkan dünyamızda bu da bir aşamadır.

Buna bilim kıyımı derler

Oktay AKBAL — 18 Kasım 1982

«Hayatıma kepenk indirmek istiyorlar.»

1978'de asistan olmuş. 1979'da doktor. Yardımcı doçentlik dil sınavına ve jüri değerlendirmesine katılmış başarı kazanmış. Ama bir türlü atanması yapılmamış. Sonunda da YÖK'ün bilmem kaçıncı maddesi gereğince işine son verilmiş. Yardımcı Doçent Tülin Hoşgör şöyle diyor: «Doğrunun yenilmesini kabul edemiyorum.» Bir bilim adamının 'işsiz' kalmasına olanak bulunmadığı inancında «İşten atanlar açısından amaç bizi işsiz bırakarak cezalandırmaksa bu amaca ulaşamıyorlar, çünkü bilim adamının işsizi olmaz. Bilim adamı kafasıyla kavga veren adam olduğu sürece onu gerçekten işsiz bırakmak için kafasını koparmak gerekir.»

Siyasal Bilgiler'den 'atılan' başka bir yardımcı doçent Dr. Baskın Oran da şöyle konuşuyor: «Karnımı doyurma endişem yok. İngilizce ve Fransızca ders versem ilk ve orta okul çocuklarına, daha çok kazanırım. Asıl işsiz kalan Üniversitedir, bundan sonra» «Az Gelişmiş Ülke Milliyetçiliği» Atatürk Milliyetçiliği ve Bağımsızlık içinde Batılılaşma» gibi bilimsel çalışmalarıyla tanınan Baskın Oran bu işlerden Siyasal Bilgiler Dekanı Prof. Necdet Serin'i sorumlu tutuyor. Serin'in bir kez Üniversite Rektörlüğü, iki kez Fakülte dekanlığı seçimlerine katılıp çok az oy aldığını belirtiyor. «Seçimle gelemediği yere yukardan atanınca» bu tür davranışlara kalkışmasında 'haklı ve tutarlı bir yan' göremediğini söylüyor.

Kadroları yenilenmediği için çalıştıkları Üniversitelerle ilişkileri kesilen öğretim üyeleri ve görevlilerinin sayısı günden güne artıyor. YÖK yasasına göre kadrolar yenilenmekte, bu arada bir çok bilim adamı 'açıkta' bırakılmaktadır.

Üniversitelerimizde çalışan bilim adamları aylardır tam bir tedirginlik içindedirler. Kimilerinin işine son veriliyor, kimileri de başka kentlerdeki üniversitelere atanıyor. Gidebilen gidecek, gidemeyen de 'kapı önüne' bırakılmış olacak. Pek çok bilim adamı serbest meslek alanına geçmekte, geçimini sağlayacak başka işler aramaktadır. Türk bilim dünyasındaki bu olumsuz kaynaşmadan kimse yararlı sonuç bekleyemez. YÖK başındaki Prof. Doğramacı'nın kendi alanında uzman bir hekim, ayrıca girişimci bir yönetim adamı olduğu bilinir. Böyle bir hekim, bir yönetici, bilim adamlarının kolay kolay yetişmediğini, yetişenlere de kıymanın yanlışlığını bilmez mi? Bilir, öyleyse YÖK yasasını durmadan uygulayarak genç aydınları Üniversitelerin dışına itmesi, atması neden? Bunun bir anlamı varsa, o da Üniversitelerimizin 'emirkulları' ile dolu ilkel okullar haline sokulmak istenmesidir.

Özellikle Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bu kıyım en aşırı bir çizgiye ulaşmış görünüyor. Siyasal'dan ve Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan 'uzaklaştırılan' Doç. Haluk Gerger, Baskın Oran, Tülin Hoşgör, Işıl Özkan, Fadıl Kocagöz vb. kişilerin bilim dünyası dışına itilmeleri gerçek bir kayıp değil midir? Bir çocuk hekimi olan Sayın Doğramacı'nın Siyasal Bilgiler'in iç işlerine bu denli karışması elbetteki yanlıştır. Tıp Fakültesi'nde de uzman hekimler, doçent doktorlar YÖK uygulaması sonucu üniversiteden uzaklaştırılmışlardır.

Bu bilim adamı kıyımının nedenleri üzerinde durmak gerekir. Bunu bilmiyoruz. Kimse de çıkıp falan falan kişilerin 'kapı önüne bırakılmaları'nın nedenlerini açıklamıyor. Üç satırlık bir yazıyla on yıldır, on beş yıldır bilimsel çalışmalar yapan, ders veren kişilerin görevlerine son veriliyor! Bu sorumsuz tutum karşısında sağduyu sahipleri seslerini yükseltmek ve bu haksız işlemlerin nedenlerini açık açık sormakla yükümlüdürler. En

başta, 'işten uzaklaştırılan'lar 'hak'larını aramalıdırlar. Türkiye'de 'yargıçlar' vardır, 'yasalar' da vardır. Üç beş satırlık bir yazıyle kapı dışarı edilen bilim adamları üniversite dışında daha çok para kazanacaklardır elbet, ama iş parada değil, Türk bilim yaşamının onurunu korumakta... Bu 'onur'u hiç mi hiç düşünmeyenlere karşı!

YÖK açısı...

Uğur MUMCU — 18 Kasım 1982

Üniversite ve fakülte yönetimleri. YÖK eliyle belli bir siyasal ve ideolojik doğrultuda rektör ve dekanlara teslim edilmiştir. Bunların kimler olduğunu, hangi siyasal partiler ve derneklerle ilişkili olduklarını, daha önceki yazılarımızda belgelere dayanarak açıklamıştık.

Dernek kurma özgürlüğü konusunda Anayasa ile kısıtlayıcı hükümler getirildiği bir dönemde, «Aydınlar Ocağı» adlı dernek ile ilişkileri olan öğretim üyelerinin yönetim birimlerine atanmaları gerçekten düşündürücüydü. Yargılanan bir siyasal parti lideri ile yakın dostluk ilişkileri bulunan öğretim üyelerinin YÖK tarafından nasıl bir ölçü ile aranıp bulunduğu da sorulmaya değer bir konuydu.

Son günlerde üniversitelerimizde başlatılan «tasfiye» çalışmaları, işten uzaklaştırmaların belli bir siyasal ideoloji adına yapıldığı kuşkusunu vermektedir. Bugün yardımcı doçent düzeyinde sürdürülen tasfiyelerin yarın doçent ve profesör düzeyine sıçraması da kaçınılmazdır:

Bir yandan «öğretim üyesi açığı vardır» diye sızlanıp, öte yandan öğretim üyeliğinin doğal kaynağı olan yardımcı doçentler arasında kıyım sürdürmeyi açıklayacak gerekçeyi, bizler gibi kamuoyu da merakla beklemektedir.

Üniversitelerdeki «toplu kıyım operasyonu»ndan payını alan Gazi Üniversitesi üst yöneticileri belli bir siyasal doğrultudaki çalışmaları ile tanınmışlardır. «Ülkücü» adı verilen kesim ile içli dışlı bulunan bu yöneticilerin başvurdukları işlemleri de dikkatle izlemek gerektiği kanısındayız.

Bugün bir somut örnek üzerinde duralım:

Gazi Üniversitesi'nde iki satırlık yazı ile görevinden uzaklaştırılanların arasında, eski temelli senatörlerden Kurmay Albay Haydar Tunçkanat'ın kızı da bulunmaktadır. Ekonomi dalında doktora çalışmalarını tamamlayan Figen Gülalp hakkındaki işlemler. Gazi Üniversitesi'ne egemen olan hukuk anlayışının öğrenilmesi bakımından gerçekten ilgi çekicidir.

Gazi Üniversitesi, İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Turgut Önen, 3.11.1982 günü, Dr. Figen Gülalp'e gönderdiği 25-89 sayılı yazı ile «2547 Sayılı Kanunun 32. maddesi uyarınca» fakülteye «öğretim görevlisi» olarak atandığını bildirir; bu yazıda, «başarılar dilemeyi» de ihmal etmez.

Aynı Gazi Üniversitesi'nin, aynı İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi'nin, aynı Dekanı Prof. Dr. Turgut Önen, Dr. Figen Gülal'e «öğretim görevliliğine atandınız» diyen yazısından 12 gün sonra, 15.11.1982 günü 23-119 sayılı yazı ile «2547 Sayılı Yasa hükümlerine göre araştırma ve öğretim görevlisi olarak çalıştırılmanız uygun olmadığı» yolundaki rektörlük yazısını gönderir.

Şimdi soralım... Doktorasını yapmış bir öğretim elemanı, YÖK Yasasına göre «araştırma görevlisi» ya da «öğretim görevlisi» olarak atanabilir mi?. Yasanın 32. maddesi, fakülte dekanına böyle bir atama yetkisi tanımaktadır. Acaba dekan, yasayı yorumlayıp, algılamakta güçlük mü çekmektedir?.

Diyelim ki, öğretim görevlisi olarak atanabilmek için «Kendi uzmanlık alanlarında çalışma ve eserleri ile tanınmış kişiler» tanımına uymak gerekir. Bu açıdan bakarsanız, doktorasını yapmış asistanların «öğretim görevlisi» olarak atanması belki güçtür. Fakat aynı madde, «araştırma, inceleme ve denetlerde yardımcı olanlar» tanımı ile de, doktora yapmış ancak «yardımcı doçent» statüsünün gerektirdiği süreleri henüz doldurmamış -eski yasaya göre asistanlara- «araştırma görevlisi» ünvanını vermektedir.

Hadi diyelim, Sayın Dekan Önen, bu ayrımları fark edememiştir; ancak, eski yasaya göre asistan statüsünde olanların «araştırma görevlisi» olarak atanmalarında, yasaya göre ne gibi bir hukuksal engel bulunmaktadır?. Bunu Dekan bilmezse kim bilecektir?

Yasa, «araştırma görevlisi» diye bir «statü» tanıdığına göre, eski yasaya göre asistan olarak çalışanların bu statüye niçin atanmadıklarının ve Rektörlükçe «yasa hükümlerine göre araştırma ve öğretim görevlisi olarak çalıştırılmanız uygun görülmemiştir» gibi soyut ve hukukça yanlış bir gerekçe ile işlerinden uzaklaştırılmalarının elbette bir «siyasal» nedeni bulunmaktadır. En azından böyle bir kuşku doğmaktadır.

Yasa, «araştırma görevlisi» diye bir sta-

hayvanlar — GÜLGEÇ

19.11.1982

tü tanımıştır. Öyleyse, atanmanın bu yasaya göre yapılmasının uygun görülmediği yolundaki gerekçe yasanın nesnel konumundan çok, Rektörlüğün «subjektif» nitelikteki bir işlemine; dolayısıyla bu işlemine yolaçan «takdir yetkisi»ne dayanmaktadır. Bu «takdir yetkisi» de Türk idare hukukunda birçok örnekleri görülen «yetki saptırması» biçiminde sonuçlanan bir siyasal nedene dayanabilir.

27 Mayıs döneminin ünlü «147'ler olayı» kısa sürede çözümlendi; korkarız ki, çocuk doktoru Profesör Doğramacı'nın açtığı bu yaralar, uzun süre sarılamayacaktır.

Yüzbinlerce liralık bordroların tepesine bağdaş kurup, halkı, bu banker dolandırıcılığının kapanlarına iten «holding profesörleri»nin masalarındaki toz bile alınmazken, üniversitelerin genç araştırmacılarına karşı yürütülen bu «tasfiye operasyonu» uzun yıllar vicdanlardan ve belleklerden silinmeyecektir!

hayvanlar — GÜLGEÇ

22.11.1982

Yitik yıllar

olayların ardındaki GERÇEK

29 Kasım 1982

Anayasa oylaması ile bir köşeyi dönmüş görünen Türkiye'nin önündeki siyasal program nedir? Gerekli yasalar düzenlendikten sonra (Bir engel çıkmazsa) olağan rejime 1983 sonbaharında genel seçimlerle geçilecektir.

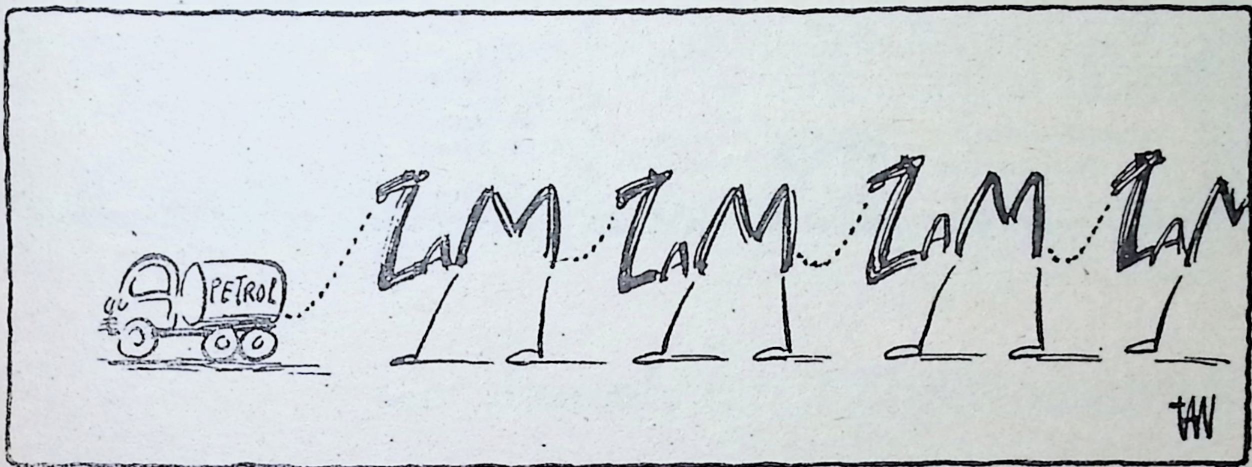
Böylece, 12 Eylül'den sonra en azından 3 yıllık olağanüstü rejim süreci sözkonusudur.

Bu süreç içinde Türkiye'nin büyük özel sektörüne de olağanüstü bir fırsat doğmuştur. Üretici, memur işçi büyük özveriler üstlenmiştir. Özel sektörün büyük sermaye kesimi, istediği ekonomik politikaları en küçük bir engele çarpmadan uygulama olanaklarını bulmuştur. Ticaret ve Sanayi Odaları'nın bütün istekleri yerine getirilmiştir. Devlet hazinesinin tüm olanakları büyük özel sektörün desteklenmesi için seferber edilmiştir.

Buna karşın 1983 yılı için yine özel sektör kesiminden gelen öngörülerin iyimser olmadığı saptanıyor. Türk Lirası'nın kan kaybı büyümektedir. Piyasaya olumsuzluk egemendir. İşçi dövizlerinde ve dış satımlarda düşme eğilimleri ağır basmaktadır. Yatırımlar kesimindeki durgunluk çarpıcıdır. Dolar'ın resmi ve serbest piyasadaki değerleri arasında bir makas oluşmuştur. Dış borçlar büyümektedir. Firmalar kesiminde kurtarma operasyonları sürmektedir. Enflasyon konusunda resmi öngörüler iyimser olsa bile zam politikaları ters koşulları ile yürürlüktedir.

Denebilir ki:

Bütün dünyada geçerli olan ekonomik bunalım ülkemizi de kıskaca almıştır. Bu durumda sıkıntılar ve başarısızlıklar doğal karşılanmalıdır.

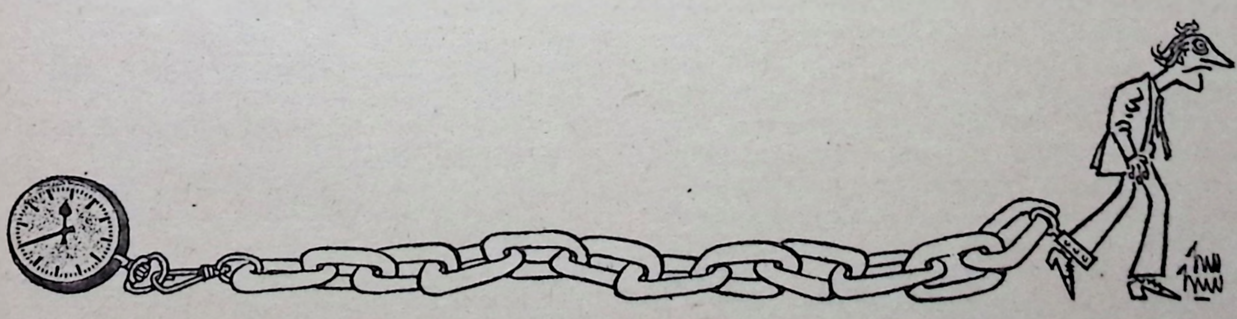
25.11.1982

İlk bakışta doğru görünen bu savunma, içeriği bakımından bir yanılgıyı vurgulamaktadır. Çünkü uluslararası ekonomik bunalımlar, kimi ülkeler için ekonomik atılımların zamanlamasını da yaratırlar. 1930'lar Türkiye'si bu konjonktürden yararlanmış, sanayileşme yolunda o dönemdeki ölçülerimize göre büyük atılım yapabilmiştir. 1980'ler Türkiye'sinin ekonomide büyük şansını, hem terör olgusunu yaşayan halkın büyük yükleri sızıltısız üstlenmesi hem de İran - Irak savaşı yaratmıştı.

Buna karşın Türkiye 1983'e nasıl giriyor?

Eğer siyasal program uygulanabilirse ve Türkiye, önümüzdeki yıl sonunda (dar kapsamlı da olsa) parlamenter rejime geçebilirse, kitlelerin otoriter yönetimle dizginlenmiş istekleri terazinin kefelerine ağırlıklarını koyacaktır. 1983 yılının eşiğindeyiz. Halk yığınlarının büyük özverilerinden doğan birikimleri yatırımlara dönüştürecek mekanizmalar işlemiyor; işleyecek gibi de görünmüyor. İşçinin, memurun, köylünün, uygulanan ekonomi politikasına suskun biçimde boyun eğdiği dönemin en büyük bölümü yaşanmış ve yitirilmiştir.

★★★

28.11.1982

Evren: Siyaset yasaktır, hatırlatırım

Cumhurbaşkanı, siyasal partiler yasası çıkmadan siyasal parti kurma çalışmaları yapmanın suç olduğunu söyledi

Bekir Çelenk Papa'yı vurması için Ağca'ya para verdi

Roma mahkemesi Çelenk için tutuklama kararı verdi

Ağca, Bekir Çelenk ile Sofya'da Vitoşa Oteli'nde aynı tarihte kaldı

SILAH KAÇAKÇILIĞININ DÜNÜ-BUGÜNÜ

UĞUR MUMCU

Ağca: Çelenk Papa'yı vurmam için 3 milyon

International Herald Tribune:

"Antonov da Ağca ile

29.11.1982

Zamların fazileti ve demokrasi

Osman ULAGAY 29 Kasım 1982

Geçtiğimiz hafta Türkiye'de 24 Ocak 1980'den beri benzeri pek görülmemiş bir zam furyası yaşandı. Petrol ürünlerine yapılan yüksek oranlı zammı pek çok diğer mal ve hizmete gelen zamlar izledi. Önümüzdeki günler ve haftaların yeni zamları beraberinde getirmesi de kaçınılmaz görünüyor.

Hemen her Türk vatandaşının yaşantısını yakından etkileyecek olan bu zamlar konusunda karar alma noktasındakiler tarafından yapılan yorumlar da en az zamlar kadar kaygı vericiydi. Söz konusu yetkililere göre bu zamlara zam bile denmezdi, bunlar iyi zamlardı, bu zamları yapmaktan başka çare yoktu.

Bir kere bu zamlara zam denip denmeyeceğini anlamak için «sıradan Türk vatandaşı» olmak yeterliydi. Hele ücretiyle ya da maaşıyla geçinmek zorunda olan Türk vatandaşları için otobüse minbüse dolmuşa daha pahalı binmenin, elektriğe daha fazla para ödemenin, kömürü ya da tüpgazı daha pahalıya almanın, pek çok zorunlu gıda maddesini daha pahalıya yemenin ne anlama geleceğini anlamak hiç de âlim olmayı gerektirmiyordu. Halkın büyük çoğunluğu için bu zamlar bal gibi, daha doğrusu zehir gibi zamdı.

Bu zamların başta ücretliler olmak üzere yaygın halk kesimlerinin satın alma gücünü bir kez daha geriletmesi kaçınılmazdı. Ücretliler kesiminin satın alma güçlerindeki bu gerilemeyi giderecek ölçüde ücret zamları sağlamaları da bugünkü ortamda olası görünmüyordu.

O halde bu zamlar kimin için «iyi» idi? Neden zorunluydu?

Yetkililerin ifadesine göre bu zamlar ekonominin sağlığı açısından «iyi» ve «zorunlu» idi. Ekonominin sağlığı da eninde sonunda halkı ilgilendirdiğinden bu zamlar halk için de iyi olmalıydı.

Bu noktada bir kez daha durup düşünmek gerekiyor. Acaba bol ve ucuz üretimin bir türlü sağlanamadığı bir ekonomide temel mallara büyükça oranlarda zam yapılması sağlık işareti mi, yoksa sağlıksızlık belirtisi mi? Maliyet enflasyonu iddialarının yaygınlaştığı bir ortamda yapılan bu zamlarla enflasyon tedavi mi edilir, yoksa azar mı? Ekonominin «sağlığa» kavuşması sıradan vatandaşın cebini olumsuz yönde etklemeye devam edecek ve vatandaştan her gün yeni özveriler istenecekse vatandaş için ekonominin «sağlığa» kavuşması ne anlam taşır? Vatandaş «yeter artık, biraz da benim ekonomim sağlığa kavuşsun» demez mi?

Demokrasiye geçiş döneminde özellikle bu

son soru büyük önem kazanıyor. Son yıllarda ülke ekonomisinin «sağlığı» için kendi kişisel ekonomilerinden özveride bulunmak zorunda bırakılan çeşitli toplum kesimleri artık kendi ceplerini olumlu yönde etkileyecek, satın alma olanaklarını artıracak haberlere susamış durumdalar.

Bu aslında son derece doğal bir tepki ve bekleyiş. Monetarist «Kemer sıkma» politikalarının uygulandığı hemen her demokratik ülkede bu politikaları uygulayan iktidarların seçim şansı gölgeleniyor. Seçmenin sabrı, söz konusu politikaların «başarısı» için gerekli olduğu söylenen süreyi beklemeye yetmiyor. Bir-iki yıl özveride bulunan seçmen ondan sonra artık kendi ekonomisini, kendi cebini olumlu yönde etkileyecek sonuç istiyor. Başkan Reagan'ın son seçim yenilgisi bu konuda en taze örneği oluşturuyor.

Türkiye'de seçmenin isteklerinin siyaset alanına yansıdığı, gerçekten «temsili» niteliği olan bir demokrasi kurulacaksa bu faktörü mutlaka dikkate almak gerekli. Ekonominin genel sağlığı ile çeşitli toplum kesimlerinin ekonomik beklentileri arasındaki dengeye çok daha fazla önem vermek gerekli. Halktan özveri isteneceksе bunun ne amaçla istendiğini ve çeşitli kesimler arasında nasıl paylaşılacağını halka çok açık biçimde ve içtenlikle anlatmak gerekli.

Geniş toplum kesimlerinden «ekonominin sağlığı» için sürekli özveri istenirken şahıs ya da aile şirketlerini kurtarmak için milyarların harcandığı bir ekonomik yaklaşımı, temsili demokrasi ortamında savunmak ve sürdürmek herhalde kolay değil.

AYIN DÖKÜMÜ

1 Kasım

— Evren İzmir'de: «Cumhurbaşkanlığı makamını eleştirmek bize karşı çıkmaktır. Bu anayasa varsa biz varız,» dedi.

— Eski MBK üyesi Osman Köksal öldü.

2 Kasım

— 133 idam istenen İstanbul Dev-Sol davası başladı.

3 Kasım

— Dev-Solcular Köln Konsolosluğumuzu bastı.

— M. Ali Ağca'nın suç ortağı Musa Serdar Çelebi Almanya'da tutuklandı.

4 Kasım

— Köln baskınını yapan Dev-Solcular gözaltına alındı.

— Evren, Anayasayı tanıtma gezilerini İstanbul ve Eskişehir'de tamamladı.

— Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Burhan Felek öldü.

5 Kasım

— Dev-Solcular Amsterdam Turizm Müşavirliğimizi 2 saat süreyle işgal ettiler.

— YÖK Yasası uyarınca öğretim üyelerinin işlerine son verilmeye başlandı.

— Hollanda'da Merkez-Sağ koalisyonu kuruldu.

6 Kasım

— İspanya Komünist Partisi lideri Santiago Carillo istifa etti.

7 Kasım

— Anayasa halkoylaması ile kabul edildi: Evren Cumhurbaşkanı oldu.

— Bir Sovyet yolcu uçağı Sinop'a kaçırıldı.

8 Kasım

— Yazıişleri Müdürümüz Okay Gönensin ve Yazarımız Oktay Akbal hakkında MGK'nın 70. sayılı kararına muhalefetten yeni bir dava açıldı.

10 Kasım

— Sovyetler Birliği Devlet Başkanı ve Komünist Partisi 1. Sekreteri Leonid Brejnev öldü.

12 Kasım

—Evren Cumhurbaşkanlığı görevine başladı.

— Sovyetler Birliği'nde Brejnev'in yerine eski KGB Başkanı Yuri Andropov getirildi.

— Polonya'da 13 Aralık 1981'den beri tutuklu bulunan Dayanışma Sendikası lideri Lech Walesa serbest bırakıldı.

13 Kasım

— Altın fiyatlarının hergün Merkez Bankası tarafından ilan edilmesi kararlaştırıldı.

16 Kasım

— 5 Kasım'dan sonra üniversiteden çıkarılan öğretim üyelerinin sayısı 148'e ulaştı.

19 Kasım

— Ankara'yı ziyaret eden Ürdün Kralı Hüseyin Evren'le Ortadoğu konusunu ele aldı.

— Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığına Nezih Demirkent seçildi.

25 Kasım

— İtalyan Polisi Roma'da Bulgar Havayollarında görevli Antonov'u M.Ali Ağca ile ilişkisi olduğu gerekçesiyle tutukladı.

26 Kasım

— Trablus'taki Afrika Birliği Doruğu toplanamadan dağıldı.

28 Kasım

— Evren Artvin'de, Siyasi Partiler Yasası çıkmadan parti kurma çalışmaları yapmanın suç olduğunu söyledi.

30 Kasım

— Türkiye Yazarlar Sendikasının 17 yöneticisi hakkında TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca 8-15 yıl istemiyle dava açıldı.

Gazi M. Kemal
Atatürk'ün
SÖYLEV'ini
BELGELERİ
İÇEREN ÜÇÜNCÜ CİLT İLE
TAMAMLAYINIZ
Türkçeleştiren:
H. V. VELİDEDEOĞLU
İstime Yeri Çağdaş Yayınları
Türkocağı Cad. 38/41
Ederi: 300 Lira

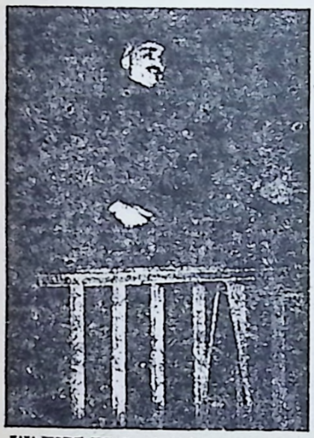
Cumhuriyet

59. Yıl; Sayı: 20853 — Kurucusu: Yunus NADİ — 30 TL. 4 Aralık 1982 Cumartesi

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
SÖYLEV
Gazi M. Kemal ATATÜRK
II. baskı ile altmışbeşinci bine ulaştı.
Türkçeleştiren:
Ord. Prof. Dr. H.V. VELİDEDEOĞLU
EDERİ: 400 TL.
İsteme Adresi: Türkocağı Cad. 38/41
CAĞALOĞLU - İSTANBUL

Kastelli davası bitti: 15 ay hapis

Cevher Özden mayısta tahliye edilecek

KAYA ERDEM'İ SUÇLADI — Cevher Özden dünkü duruşmada, eski Maliye Bakanı Kaya Erdem'i suçladı. Duruşma Yargıcı, kararından sonra «Bu davanın ceza yönü bitmiştir» diye konuştu. Mahkeme yaptıkları işlemler nedeniyle yurt ekonomisini sıcde... yara açtığı iddiasıyla Hisarbank ve İstanbul Bankası'nın Maliye Bakanlığı'na ihbar edilmesine karar verdi.
(Fotoğraf: Şenol KONUKÇU)

● Cevher Özden, Hisarbank'a verdiği karşılıksız çekler nedeniyle 1 yıl 3 ay hapis ve 15 bin lira para cezasına çarptırıldı

Fikret DAĞLIOĞLU

Banker Kastelli olarak bilinen Abidin Cevher Özden dün İstanbul 10. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Hisarbank'a verdiği karşılıksız çekler nedeniyle 1 yıl 3 ay hapis ve 15 bin lira para cezasına çarptırıldı. Cevher Özden, emniyeti suiistimal ve İstanbul Bankası'na verdiği çeklerin karşılıksız çıkması iddialarından beraat etti. Mahkeme ayrıca yaptıkları işlemler nedeniyle yurt ekonomisini sedeleyip yara açtıkları iddiasıyla Hisarbank ve İstanbul Bankası'nın Maliye Bakanlığına savcılık aracılığıyla «ihbar» edilmesine karar verdi.

Ceza İnfaz Yasası hükümleri gereğince Kastelli, 15 aylık cezasının 8 aylık bölümünü çekecek. Kastelli Tunus'ta yakalandığı 5 eylül gününden itibaren tutuklu sayıldığı için de 1983 yılı mayıs ayının başlarında tahliye edilecek.

Yargıç Hüseyin Yücel, duruşmadan sonra gazetecilerin sorularını yanıtlarken, «Bu davanın ceza yönü bitmiştir. Savcılıklarca da yeni bir dava açılmasını gerektirecek bir husus yoktur kanaatindeyim» dedi.

Kastelli, hakkındaki kararın okunmasından önce yaptığı son açıklamasında Maliye eski Bakanı Kaya Erdem'i suçlayarak, «Ankara'da Merkez Bankası Başkanı ve banka genel müdürlerinin hazır bulunduğu bir toplantıda (Bit Kastelli'yi) yıl başında teslim alacaktık. An-
(Arkası Sa. 9, Sü. 6 da)

Duruşmadan notlar

Davanın cezai yönü sonuçlandı...

Fatih GÜLLAPOĞLU

Kaçtı kaçmadı, dönecek dönmeyecek, Tunuslular iade edecek etmeyecek, tahliye edilecek edilmeyecek derken, 20 Temmuz pazar günü İsviçre yolculuğu ile başlayan Kastelli olayı, dün Cevher Özden'in 15 aylık mahkumiyetiyle sona erdi. Duruşma yargıcı Hüseyin Yücel'in karar sonrasında gazetecilerle yaptığı söyleşide söylediği gibi Kastelli davasının cezai yönü bitti ama, suçlu yalnızca Kastelli miydi?

Bu tartışmalar yapılırken, Kastelli'nin yargıcı 30 yıllık ba-
(Arkası Sa. 8, Sü. 6 da)

MAFYA'nın Vatikan ile ilişkisi

Uğur MUMCU

Sorular... Sorular...

1) Antonov'un Türkeş'in yakını olan Çelebi ile ilişkisi nedir?
2) İvanov, Bulgar gizli haber alma örgütünün elemanı mı?
3) Sergey, İvanov Antonov hiç Türkiye'de görevli olarak bulundu mu?
4) Banco Ambrosiano'da Mafya'nın kara paraları var mıydı?
5) Papalığın bu olaylarla herhangi bir ilişkisi var mı?
6) Papa'ya suikastın Polonya olaylarıyla ilgisi var mı?
7) Sağcı Türk teröristleri kim kullanıyor: Mafya mı, KGB mi?

Ağca ve babalar dosyası şimdi gerçekten açılmalı

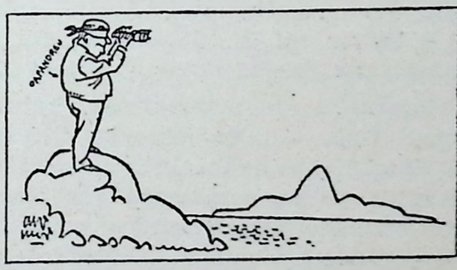
● Ağca dosyası kapanmadı. Şimdi açılıyor. Babalar dosyası da öyle. Konumuz terör, gündemimiz Mafya'dır.

- 3 -

ANKARA — İtalya'daki soruşturmalar iki kanaldan yürüyor. Biri, şu üzerinde çok durduğumuz Ağca soruşturması. Ağca'nın verdiği ikinci ifadeden sonra Musa Serdar Çelebi ve daha sonra Bulgar İvanov Antonov tutuklanıyorlar. Çelebi'nin ilişkisi, Ağca ile mi? Antonov ile mi? Ağca ile olması doğal. Almanya'ya kaçan sağ teröristlerin Çelebi ile temas kurmaları büyük olasılık. Çünkü, Çelebi, sağ kesimin Avrupa'daki en göz de, en yetenekli lideri. Ayrıca, Türkeş'in yakın adamı.

● İvanov, Bulgar gizli haberalma örgütü elemanı mı? Olabilir. Böyleyse, olaylar başka bir çerçeveye oturur. O başka çerçeve hiç umulmayan ilişkilere ulaşır. Bu ipuçları belirlenince başka olaylar da patlak verir. Ağca dosyası, Musa Serdar Çelebi, Bekir Çelenk, Abuzer Uğurlu ve Oral Çelik ile gelişiyor. Ağca, Musa Serdar Çelebi ve Oral Çelik ülkücü sağ kesimden. Bekir Çelenk ve Abuzer Uğurlu, Bulgaristan ile eski ilişkileri olan iki kaçakçı. Ve bu halkaya bir de Bulgar adı takılıyor: Antonov. Antonov, belli ki, sıradan adam değil. Büyük olasılıkla Bulgar gizli servisinin adamı. Daha önce Türkiye'de çalışmış mı? Bilinmiyor. Bir İvanov Antonov da ha var. O Türkiye'de çalışmış, ama bu Antonov'un ilk adı Sergey, öbürünün Antony. Yalnızca İvanov ve Antonov adları aynı. Çelenk'in Bulgaristan ilişkileri kuşku verici. Ağca, sahte pasaportu, Viyana otelinde rastladığı Ömer Mersan aracılığı ile sağlıyor. Antonov da istihbarat görevliyse işler iyice arapsaçına dönüyor. Belki ilk aşamada arapsaçına dönüyor, ama bir ölçüde de aydınlanıyor. Düğüm, Savcı Martella'nın elinde. Düğüm nasıl olsa çözülecek. Tabii, arada birkaç kişi öldürülmez ve soruşturmalar yörüngesinden çıkarılmazsa.

● İtalya'daki ikinci büyük soruşturma, bir başka kentte: Toronto Savcısı
(Arkası Sa. 8, Sü. 3 de)

İtalyan polisi: Suikast resminde görülen kişi Antonov değil

Dış Haberler Servisi — Papa Jean Paul'a suikast girişimine ilişkin haberler çelişkili biçimde gelişiyor. İtalyan haber ajansı ANSA'nın iki gün önce dünyaya yaydığı fotoğrafta, Papa vurulduğu sırada olay yerinde görülen bir kişinin, İvanov Antonov olduğu ileri sürülmüştü. Ne var ki, heyecan yaratan bu habe-
(Arkası Sa. 8, Sü. 6 da)

Avrupa Konseyi Türkiye Alt Komitesi yeni anayasa'yı görüştü

PARİS (Cumhuriyet - S.K.) - Avrupa Konseyi Asamblesi Türkiye alt komitesi dün Paris'te yaptığı toplantıda, Türkiye'de halkın oylaması referandumda kabul edilen yeni anayasayı görüştü.

Toplantıda Avrupa Konseyi adına yeni anayasayı inceleyen üç bilim adamı yaptıkları değerlendirmeleri aktardılar. Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu üyesi Prof. Feyyaz Gölcüklü de Paris'e gelerek toplan
(Arkası Sa. 9, Sü. 3 de)

Türk-Yunan Dışişleri Zirvesi için kulis

BRÜKSEL (Cumhuriyet) — Brüksel'de önceki gün sona eren NATO Savunma Planlama Komitesi toplantısının ardından, Yunanistan'ın tek taraflı olarak iptal ettiği Türk—Yunan Dışişleri Bakanları buluşmasının gerçekleştirilmesi için kulisler başlandı. Türk tarafı görüşmeye açık olduğunu belirtirken, Yunan tarafının iptal kararından geri dönüp dönmeyeceği önümüzdeki hafta NATO Dışişleri Bakanları Konseyinde belli olacak.

Türkiye açısından bu yıl NATO'da geçen yıl olduğu gibi yine Yunanistan sorunu vardı.

Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu Savunma Bakanı sıfatıyla katıldığı toplantıda bilinen görüş ve iddialarını yineledi. Ancak, bu yıl sergilediği tutum, geçen yılkinden birçok noktada ayrı düşmekteydi.

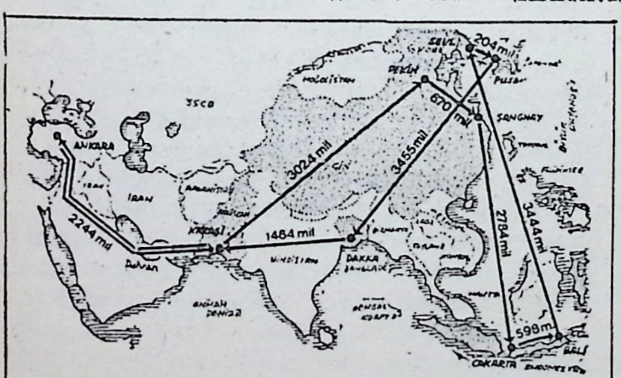
Örneğin, geçen yıl NATO bildirisine «müttefiklerin birbirlerini tehdit etmeyecekleri» yolunda bir ifade koydurarak Türkiye'ye karşı dolaylı bir güvence peşinde olan ve diğer üyeleri Türkiye üzerine baskı yapmaya zorlayan Papandreu bu yıl bu güvenceyi NATO içinde aramadı. NATO içinde aramamasının nedeni, dolaylı bir güvenceyi da pazarlığında ABD'den koparmak istemesi.
(Arkası Sa. 11, Sü. 5 de)

Acil Müdahale Gücü konusunda ABD-Avrupa ayrılığı giderilemedi

Sedat ERGİN

BRÜKSEL — Başta Basra Körfezi olmak üzere resmi NATO alanları dışındaki bölgelere yönelecek tehditler karşısında ittifakın nasıl bir stratejiyi izleyeceği konusunda NATO'da genel bir yaklaşım birliği bulunmuyor. Ancak, bu stratejinin uygulanmasında NATO üyeleri arasındaki görüş ayrılıklarının sürdüğü, hafta içinde Brüksel'de yapılan NATO gizli oturumlu toplantılarında bir kez daha ortaya çıktı.

Görüş ayrılıkları için somut teklifler arasında ifadesi ve «Atlantiğin öbür ucundaki müttefik ile Avrupalılar arasında» ayrımını getirmek daha doğru olacak. Başka bir deyişle ABD ile Avrupa
(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

İKİ MEVSİMİ BİR ARADA YAŞAYACAK — Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in iki hafta sürecek olan ve Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Kore Cumhuriyeti ile Bangladeş'i kapsayan Asya ve Uzakdoğu gezisinin hava mili yolculuk uzunluğu 20 bin 13[illegible] mil. Bir hava milinin 1609 metre olduğu gözönüne alınırsa bu uzaklık Dünya çevresinin yüzde 81 oranındaki uzunluğuna eşit olan 32 bin 3[illegible]0 kilometreye tekabül ediyor. İle en uzun dış gezisi sırasında gidiş ve dönüşte Pakistan'ın Karaçi kentinde de birer gece konaklayacak olan Evren ve beraberindekiler, Karaçi'de, Endonezya'da ve Dakka'da yaz mevsimini yaşayacaklar. Bu üç ülkedeki hava sıcaklıkları şu sıralarda artı 30-35 derece dolayında ve oldukça rutubetli. Evren'in Çin gezisinde kalacağı Pekin ve Şanghay ile Kore'de kalacağı Seul kentlerinin iklimi ise Başkent Ankara'nın iklimi ile aşağı yukarı eşdeğer ölçülere sahip.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren 12 günde 32 bin km katedecek, 50 saat uçacak

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Kore Cumhuriyeti ve Bangladeş'i kapsayan iki haftalık gezisi 12 aralıkta Ankara'dan başlayacak ve bu süre içinde Evren havada toplam 32 bin 300 kilometre yol katedecek.

Bu gezisi sırasında iki mevsimi birarada yaşayacak olan Evren ve beraberindeki 33 kişilik heyetin Asya ve Uzak Doğu gezisinin yaklaşık 50 saati hava yolculuğunda geçecek.

Gezisi sırasında Pakistan'ın Karaçi kentinde gidiş ve dönüşte birer gece konaklayacak olan Evren'in gezisinin resmi ilk durağı Çin Halk Cumhuriyeti'nin başkenti Pekin.

Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Halk Kongresi Sürekli Komitesi Başkanı Ye Jianying'in davetlisi olarak 11 aralıkta Karaçi'den Pekin'e gidecek olan Evren'in bu ülkedeki inceleme ve temasları 17 aralık tarihine kadar sürecek. 17 aralıkta Endonezya Cumhurbaşkanı Suharto'nun davetlisi olarak Endonezya'ya hareket edecek olan Evren bu ülkede 20 aralığa kadar kalacak. 20 aralıkta Kore Cumhurbaşkanı
(Arkası Sa. 2, Sü. 4 de)

olayların ardındaki GERÇEK

Havadan Sudan...

İstanbul susuzluktan kavruluyor, Ankara'nın havasında temiz bir soluk alınamıyor. Bu koşullarda havadan sudan yazmak zorunlu oluyor.

Haftalardan beri Türkiye'nin en büyük kentinde süregelen susuzluk konusunda çeşitli nedenler öne sürülebilir. Yağmur yağmadı denebilir, tesislerdeki bozukluklar sergilenebilir; ama, bütün bunlar temel gerekçeler sayılamaz.

Türkiye'nin her yanında altyapı yatırımlarının yetersizliği bilinmektedir. İstanbul'da ve Ankara'da uyalayıcı, aldatıcı, tüketici ve lüks yatırımlara öncelik tanınmış, kentsel yapımın temel kurallarına sırt çevrilmiştir.

İstanbul'un su sorunu yeni bir olay değildir. Ankara'...

(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

Cumhuriyet altını 24 bin lirayı da aştı

Ekonomi Servisi — Altın fiyatlarındaki tırmanış dün de sürdü. Londra borsasında altın fiyatının yeniden 440 doların üstüne çıkması üzerine önceki gün 23 bin liraya erişen Cumhuriyet altını dün bir ara 24 200 liradan satıldı. 24 ayar kül-
(Arkası Sa. 9, Sü. 8 de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Onurlanmak

«Türk» ve «Türkiye» adı son yıllarda yabancı basında sık sık yeralıyor. Fakat, ne acı ki, «Türk» ve «Türkiye» adları uluslararası başarılar nedeniyle değil, terör olayları ve —Papa olayında görüldüğü gibi— suikastlar nedeniyle anılıyor. Yabancı basında «Turkish Connection» diye anılan «Türk Mafyası» ülkemizin adını kirli çağrışımlara konu yapıyor.

Gerçi, hem terör hem de kaçakçılık çok uluslu özellikler taşıyor. Bu yüzden, bu olaylar nedeniyle birçok ülkenin ve ulusun adı konu ediliyor. Ama insan yine de acı duyuyor.

Biz, ulusal onurumuza düşkün bir ulusuz. Yir-
(Arkası Sa. 11, Sü. 7 de)

■ Güney Amerika gezisini sürdüren Ronald Reagan'a karşı protesto gösterileri düzenlendi.
■ Kral Hüseyin Andropov'la görüştü.
3. Sayfada

■ Türkiye ekonomisi nereye gidiyor; Bankalar da faizlerin düşmesini istiyor.
■ Emlak piyasasındaki kıpırdanma henüz canlılığa dönüşmedi.
■ IMF uzmanları bir yıllık yeni bir düzenleme istiyor.
6. Sayfada

■ Kaçakçılıktan 300 sanık yargılanıyor.
7. Sayfada

■ Başbakanlık banker tasfiyelerinde hızlandırılmasını istedi.
11. Sayfada

Amerika'daki poliuretanlı kalp
Dişçinin yapay kalbi eskisinden hızlı atıyor

SALT LAKE CITY - UTAH (a.a.) — Amerika Birleşik Devletleri'nin Utah eyaletindeki tıp merkezinde yapılan ameliyatla kalbi kullanılamaz hale gelen hastaya takılan poliüretan-
(Arkası Sa. 11, Sü. 6 da)

17 yazar için 8-15 yıl hapis isteniyor

1 Aralık 1982

İstanbul Haber Servisi — Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS)'nin 17 yöneticisi hakkında TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca 8—15 yıl, 1 kişi hakkında ise TCK'nın 141/4 maddesi uyarınca 5 yıl ağır hapis cezası istemiyle İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Sendikanın kapatılması da istenen iddianamede sanıkların, sendikayı illegal bir örgüt haline dönüştürdükleri, Nazım Hikmet'in kişilik ve icraatlarım övdükleri, hükümetin ve devletin emniyet ve muhafaza kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif ettikleri ileri sürülüyor.

Sıkıyönetim Yardımcı Savcısı Nurettin Özen tarafından hazırlanan iddianameyle cezalandırılması istenen ve tutuksuz olarak yargılanacak TYS yöneticileri şunlar:

(TCY'nın 141/1, 173/son, 31, 33, 36, maddelerinden yargılanacak olanlar) Aziz Nesin, Bekir Yıldız, Adnan Özyalçıner, Şükran Kurdakul, Demirtaş Ceyhun, Alyap Kabacalı, Osman Saffet Arolat, Atilla Özkırımlı, Ataol Behramoğlu, Haşmet Zeybek, Orhan Apaydın, Asım Bezirci, Tekin Sönmez, Aziz Çalışlar, Emil Galip Sandalcı, Kemal Sülker, Vedat Türkali,

(TCY'nın 142/4, 173/son, 31, 33. maddelerinden yargılanacak olan): Mehmet Ali Sebük,

Yaşar Kemal, Leyla Erbil, Tomris Uyar, Turgut Uyar, Adalet Ağaoğlu, Orhan Arıburnu, Nihat Behramoğlu, Hasan İzzettin Dinamo hakkında da kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilirken, Can Yücel hakkındaki evrakın, aranıp ifadesi alınamadığı için tefrik edildiği belirtildi.

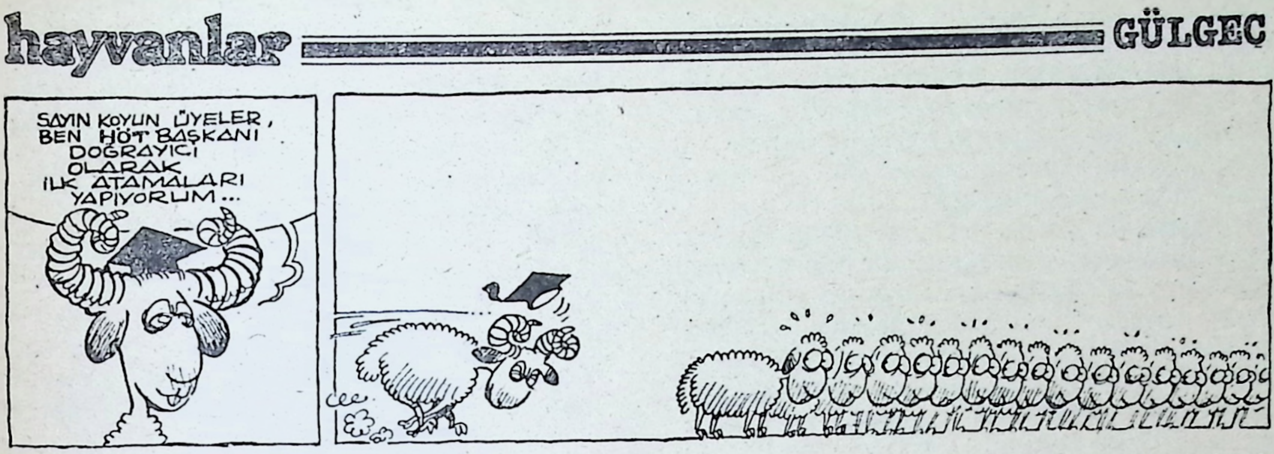
1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 14.5.1982 tarih ve AD. MÜŞ. 1982/1202 sayılı soruşturma istemiyle TYS hakkında soruşturma açıldığı belirtilen iddianamede, «Netice ve Talep» bölümünde şöyle denildi:

«4 şubat 1974 tarihinde bir bildirim vermek suretiyle sendikalar kanununa ve anayasaya göre tüzel kişilik kazanan Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS)nın, suç tarihi olarak kabul edilen 1976 yılı başlarına kadar kanun dışı bir görünümünün olmadığı; bilhassa 2. kongrenin yapıldığı tarihten sonra sendikanın yönetimi birlik ve beraberlik içinde olarak kuruluş tüzüğünde belirtilen ekonomik ve kültürel amaçlarının dışına taşarak yönetim kurulu olarak kararlar alıp bu kararları uygulama sahasına koydukları ezcümle; DİSK'in 1 Mayıs günü düzenlediği yasal yürüyüşlere katılmaya, DİSK'in DGM'lerle ilgili direniş kararlarının kendi sendikalarınca desteklenmesine, idam kararlarının kaldırılması hususunda İstanbul Barosu'nun yaptığı girişimin desteklenmesine, TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılması için faaliyet gösterilmesine, işçi sınıfının ozanı olarak tanımladıkları komünizm suçundan mahkum olan Nazım Hikmet'in doğum ve ölüm yıldönümleri için müteaddit defalar toplantılar tertip edilmesine, başka kuruluşlarca tertip olunan bu mevzudaki panellere katılmasına, «Nazım Hikmet Kurulu ve Nazım Hikmet Enstitüsü'nün sendikalarınca kurulmasına, bu kurul adına para toplanmasına ve bunlara benzer karar defterlerindeki kararlarla; ideolojisi itibariyle kanunun yasak ettiği amaç ve faaliyetleri benimseyen Nazım Hikmet'i övmek maksadıyla toplantı ve yayın yapıp, o'nun adına yardım toplamak vesair amaç dışı faaliyetlerde bulunarak dernekler kanunun 35/B fıkrasındaki yasak fiilleri ika ettikleri, celp ve tetkik olunan 1, 2, 3, nolu karar defterlerinin tetkikinden anlaşılmıştır.

Sanıkların sorumlulukları sadece Dernekler Kanunu'nun 35/B maddesinde belirtilen yasak fiileler safhasında kalmamış; yukarıdan beri izah edildiği veçhile yöneticileri hakkında TCK'nun 141/1 ve 146 maddelerine muhalefet suçlarından ötürü tahkikatlar olan ve haklarında amme davası açılan ve böylece illegal örgüt haline dönüşen DİSK, BARIŞ DERNEĞİ, İGD, İKD ve TÖB-DER gibi kuruluşlarla irtibat kurdukları, beraberce neticesi itibariyle işçi sınıfının tahakkümünü ifade eden DİSK tarafından ortaya atılan demokratik platform çağrısına müştereken katıldıkları; ve 21 ocak 1977 günü Nazım Hikmet'in Yazarlar Sendikasınca tertiplenen gecesinde çekilen kutlama mesajlarından anlaşılmaktadır.

Ozan Nazım Hikmet'in 1977 Ocak ayında, 2 haziran 1978 tarihinde ve 22 ocak 1980 tarihinde yapılan anma toplantılarında; Ozanın sanatsal taraflarının yapılan konuşmalarla, okunan şiirlerle ve çekilen mesajlarla propaganda düzeyine çıkılacak derecede övüldüğü, Ozan Nazım Hikmet'in yeni düzende kurulacak işçi sınıfının tahakkümünü tesis eden bir simge haline getirildiği, netice olarak Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS)nı bu dönemdeki yöneticileri kuruluş tüzüğünde belirtilen gayenin dışına taşarak TCK'nın 141/1 maddesinde ifadesini bulan illegal örgüt haline dönüştürdükleri anlaşılmaktadır.»

TYS davasında TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca yargılanacak olan, TYS Genel Sekreteri Ataol Behramoğlu ile İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, aynı madde uyarınca Barış Derneği davasında da tutuklu olarak yargılanıyorlar.

2.12.1982

Önce demokrasi...

Uğur MUMCU — 3 Aralık 1982

İspanyol Sosyalist Partisi ılımlı bir programla kamuoyu önüne çıktı. Başbakan Gonzales, keskin sloganlar ve gerçekleşmesi olanaksız düşler yerine, ayaklarını yere basarak, gerçekleştirebileceği konuları programa almış.

Avrupa yeni bir oluşum içindedir. Bu yeni oluşum, sosyal demokrat ya da demokratik sosyalist partilerin çeşitli ülkelerde güç kazanması ile gelişiyor. Demokratik sosyalizm, Avrupa'da, başı ezilmesi gereken bir «fesat hareketi» olarak değil, bir iktidar seçeneği olarak görülüyor.

Bu oluşumun en yeni örneği, Gonzales'in liderliğindeki sosyalist birikimdir. Buna «sosyalist birikim» diyoruz, çünkü, parti sosyalist devrimin gerektirdiği keskin programlardan çok, düzene karşı olan bütün özlemleri ve umutları çatısı altında topluyor.

Demokratik sosyalizmin İspanya gibi ülkelerdeki ilk ve vazgeçilmez programı sosyalizmin gerçekleşmesi değil, demokrasinin yayılıp, kökleşmesidir. İç savaş deneyi yaşamış olan İspanya'da Sosyalist Parti'nin demokrasiye, sosyalizmden daha çok ağırlık vermesi de doğaldır.

Avrupa'da demokratik sosyalizmin üç ana sorunu vardır. Sorunlardan biri, kurulu düzen ile ilişkilerini saptamaktaki güçlüktür. Demokratik sosyalizm ile sosyal demokrasinin sınırlarını belirlemek pek kolay değildir. Sosyal demokrasinin nerede bittiği, demokratik sosyalizmin nerede başladığını kestirmek zaman içinde değiştirmek istedikleri kurulu düzenin bir ayrılmaz parçası olmalarına yolaçar. Böyle bir tehlike, demokratik sosyalizm birikimini aşındırır; zamanla bu birikimi tüketir.

Sosyalist partilerin ikinci sorunları, Marksist - Leninist partilere karşı takınacakları tavırdadır. Evet, demokratik sosyalizm, «Marksist - Leninist» dünya görüşünün tümüyle dışındadır. Demokratik sosyalizm ve Marksizm-Leninizm, tam bir yol ayrımının köşe taşlarıdır. Dünya görüşü ayrıdır. siyasal felsefe ayrıdır. yol ve yöntem ayrıdır. Avrupa'daki sosyalist partilerin «proletarya diktatörlüğü» hedef ve amacından uzaklaşmalarından sonra «Avrupa Komünizmi» ile «Leninizm» arasındaki ideolojik yakınlaşma ya da benzerlik büsbütün yokolmuştur.

«Proletarya diktatörlüğü», işin özüne inerseniz, «Marksist - Leninist» olarak nitelenen sistem ve uygulamaların ana hedefleridir. Bu hedeften vazgeçmek, Leninizmden vazgeçmek demektir. Bırakınız Avrupa Komünizmi» bile bu ayrı çizgiyi çizmekte ve «anti-Marksist» olmadan da «Leninist model»e karşı olduğunu açıklamaktadır. İtalyan Komünist Partisi, bu karşıtlığın en canlı örneğidir. Ve bu örnek, bilinmesi, tartışılması gereken bir örnektir. Siyasal ve ideolojik bir laboratuvar örneği.

Bu bir oluşumdur. Ve bu oluşum, tarih içinde siyasal ve ideolojik ipuçlarını bulan bir oluşumdur. Ve yine bu oluşumun temelinde, yüzyılı aşkın siyasal ve ideolojik tartışmalar yatmaktadır. Bu nedenle, bu gibi olaylara, «Mc Carthy gözlükleri» ile bakmak, demokratik sosyalizmi, Marksist - Leninist ideoloji ile yanı kefeye koyup, tartmak, elmalarla, armutları bir araya getirip, saymaktan farksızdır.

Her olayı, kendi özgün koşulları içinde değerlendirmek gerekir. Olaylara böyle bakmak bilimin gereğidir. Avrupa sosyalizmine ve komünizmine de böyle bakılmalıdır. İspanya örneğine de Fransa örneğine de başka ül-

kelerdeki uygulamalara da.. Batı Avrupa'da, Marksist - Leninist sisteme sımsıkı bağlanmak, Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile siyasal ve ideolojik koşutluk anlamına da gelmektedir. Oysaki, demokratik sosyalizmin en canalıcı özelliği, «parti olarak bağımsızlık» ve bu parti iktidara geldiği zaman da «hükümet olarak bağımsızlık» ilkesidir.

Bağımsızlık ve bu yaklaşım biçimi birçok olayda belli olur. Örneğin Afganistan olayında belli olur. Demokratik sosyalizm, Afganistan'ın Sovyet askerleri tarafından işgaline şiddetle karşıdır. Bu tür işgalleri en sert biçimde kınar. Demokratik sosyalizm, Polonya'da Bağımsız Dayanışma Sendikası'ndan yanadır. Her ülkede, özgür sendikacılığı savunur. Bu ilkeden ödün vermez.

Avrupa sosyalizmi, bu bağımsızlıktan vazgeçemez. Yine Avrupa sosyalizmi, seçimle iktidara gelip, yine seçimle iktidardan uzaklaşma ilkesinden vazgeçemez. Bu ilkeler, demokratik sosyalizmin siyasal felsefesini belirler.

Demokratik sosyalizmin üçüncü sorunu da terör eylemlerine karşı takınacağı tavırdır. Bu sorun, İspanya Sosyalist Partisi'nin çözmek zorunda olduğu en önemli sorundur. Terör eylemlerine karşı kesin ve kararlı tutum, öncelikle sağ ve sol terör örgütlerinin halk yığınlarından soyutlanmalarını ve yasal önlemlerle köklerinin kazınmasını gerektirir. Uluslararası nitelikteki terör eylemleri ve çokuluslu silah satıcıları ile uzun süreli, açık ve kesin bir savaşa girmek, bütün hükümetlerin ortak görevidir. Uluslararası terörizmin, öncelikle ileri nitelikli hükümetleri yıkmak için eyleme geçirildikleri de bir gerçektir.

Şili sosyalizmi ve Allende, terör kurbanlarıdır. İspanya Sosyalist Partisi, hiç kuşkunuz olmasın, önümüzdeki günlerde bu eylemlerle karşılaşacaktır. «Çokuluslu terör» İspanya sosyalizmini ve Gonzales'i de hedef alacaktır.

Bu gelişmeler içinde, Batı türü demokrasinin, çoğulcu sistemin, çok partili hayatın ve hukuk devleti güvencelerinin ne kadar önem kazandığı anlaşılıyor. Günümüzün sorunu, demokrasidir, demokrasiyi toplumun her kesiminde yaygınlaştırıp, kökleştirmektir.

Başka sorun yok mu? Var. Ekonomik yapısal, toplumsal bir dizi sorun.. Ama en önemlisi bu...

hayvanlar GÜLGEÇ

8.12.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Ekonomide gerçekcilik

10 Aralık 1982

Batılı kaynaklardan gelen haberler ekonomide bunalımın yoğunlaşacağı ve süreceği yolundadır. Batı Avrupa'nın üç büyüğünde (Federal Almanya, İngiltere, Fransa) 1983 yılına yönelik yorumlar kötümserdir. Batılı uzmanlar gerçekçidirler. İyi olanı kötü, ya da kötü olanı iyi göstermeye çalışmanın ciddiyetle bağdaşmadığını bilirler. Pembe gözlüklerle yapılan yorumların geri tepen birer silah niteliğine dönüşmesi doğaldır. Bu nedenle Batılı uzman kendi ekonomisine bakarken nesnel bir yöntemle olayı inceler.

Batı'da uzmanların gözlemleri şu kaygıda gelişiyor: Avrupa'da genişleme ve büyüme (ekspansiyon) dönemi çoktan bitmiştir. Durgunluk (resesyon) devresi uzamaktadır. Ve çöküntü (depresyon) sürecine girme tehlikesi büyümüştür.

İşsizlik Batı toplumlarını saran büyük güncel sorundur. Dev firmalar çöküntünün pencesinde kıvranmaktadırlar. ABD ile Japonya kıskacı arasında kalan Batı Avrupa'da görülmemiş boyutlara ulaşan işsizlikle savaşmaya çabalayan hükümetler yenilgiye uğramışlardır. İngiltere'de tutucu bayan Thatcher başarıya ulaşamamıştır; Fransa'da sosyalist Mitterrand kısa sürede büyük engellere çarpmıştır; Federal Almanya'da sosyal demokratların yerini alan tutucu Kohl hükümetinin Çalışma Bakanı da işsizliğin ses duvarını aştığını söylemektedir.

Öyle görünüyor ki bunalımdan kurtuluş kolay olmayacaktır.

Çıkış yollarını kapatan nedenlerden birisi Amerika'nın Avrupa'ya karşı anlayışsız ve katı tutumudur. Batı dünyası kendi içinde çelişki ve çatışma ortamına girmiştir. Son GATT toplantısı göstermiştir ki, bunalımı paylaşmak yerine bir başkasının sırtına vurmak zorunlu olarak benimsenen stratejidir.

Bu durumda ekonomik bakımdan Batıya bağlı Türkiye'de kendi kendimizi aldatacak yorumlardan sakınmalıyız. Batı'nın gelişmişleri, bunalımlarını başkalarının sırtına yüklemeye çabalarlarken Türkiye'ye ayrıcalık tanıyacak değillerdir.

Ancak, gerçekçilikten soyutlanmayı göze alarak böyle bir umuda kapılabiliriz.

Türkiye son iki yılda üretici, işçi ve memura yüklenen büyük özverilerle ekonomisini yürütmeye çabalamaktadır; ama bu yolun sonu görünmüyor.

Yaşadığımız süreç içinde ekonomiye ilişkin her parlak sözün kısa sürede cilasını yitireceğini bilmeliyiz. Türkiye ekonomik alanda değerlendirmelere giderken her tür politikadan ve önyargıdan uzak bir gerçekçiliği benimseyemezse, sorunlarına çare bulmakta zorluklar çekecektir.

★★★

11.12.1982

olayların ardındaki GERÇEK

Evren'in uzun gezisi

11 Aralık 1982

Cumhurbaşkanı Evren yarın sabah uzun bir dış geziye çıkıyor. Gezinin durakları Asya ülkeleridir. Bangladeş Pakistan, Güney Kore, Çin ve Endonezya'ya uğrayacak olan sayın Evren'in hayli yüklü bir programı üstlendiği görülmektedir.

Asya anakarasının uzaklıkları çağımızdaki gelişmelerle kısalmış sayılabilir; ama, çeşitli iklim yapısındaki ülkeleri bir tek programa sığdırmak geziye yorucu bir nitelik kazandırmaktadır.

Cumhurbaşkanı Evren'in gezisi hangi amaçlara yöneliktir? Türkiye'nin Ortadoğu'dan sonra uzak Asya ile dış alım - satım olanakları açılmaktadır. En başta Çin olmak üzere çoğu Asya ülkesi ile alışverişin çekicilik kazanabileceği bir aşamadayız. İşadamlarımızın gözlerini Kuzey Afrika'ya Ortadoğu'ya ve uzak Asya'ya dikmeleri, mesafeleri yakınlaştıran iletişim ve ulaşım çağında doğal karşılanmalıdır.

Cumhurbaşkanı Evren'in kapsamlı gezisi kimi kapalı kapıları aralaması ve bazı ekonomik ilişkilerin temellerini atması bakımından

başlangıç olabilir. Ayrıca gezinin 3 durağı (Bangladeş, Pakistan, Endonezya) İslâm ülkeleridir. Türkiye'nin son 10 yılda İslâm dünyasına açılması sürekli politika niteliği kazanmıştır.

Türkiye dünya ekonomik bunalımından en ağır payları üstlenmiş bir ülkedir.

Hem sanayileşememiş bir toplum olduğu muzdan, hem de petrol faturamızı ödemede güçlükler çektiğimizden kendimize yeni ufuklar aramak zorundayız.

Ekonomik bunalım nedeniyle Batı dünyası içindeki içindeki çelişki ve çatışmalar ülkemizi de etkilemektedir. AET kesiminde Türkiye'ye çıkarılan zorluklar sürmektedir. İran-Irak savaşının da yarattığı elverişli ortamda Türkiye dış alım satımının yarısı Ortadoğu'ya yönelmiştir. Batı, ülkemize karşı zorlukların duvarlarını yükselttikçe, siyasal ve ekonomik açıdan yeni ilişkiler arayışına yönelmemiz doğaldır.

Bu bakımdan ilk bakışta uzak gibi görünen Asya ülkelerine doğru yola çıkan Cumhurbaşkanı sayın Evren'in gezisinin sonuçlarını ilgiyle beklemek gerekir.

★★★

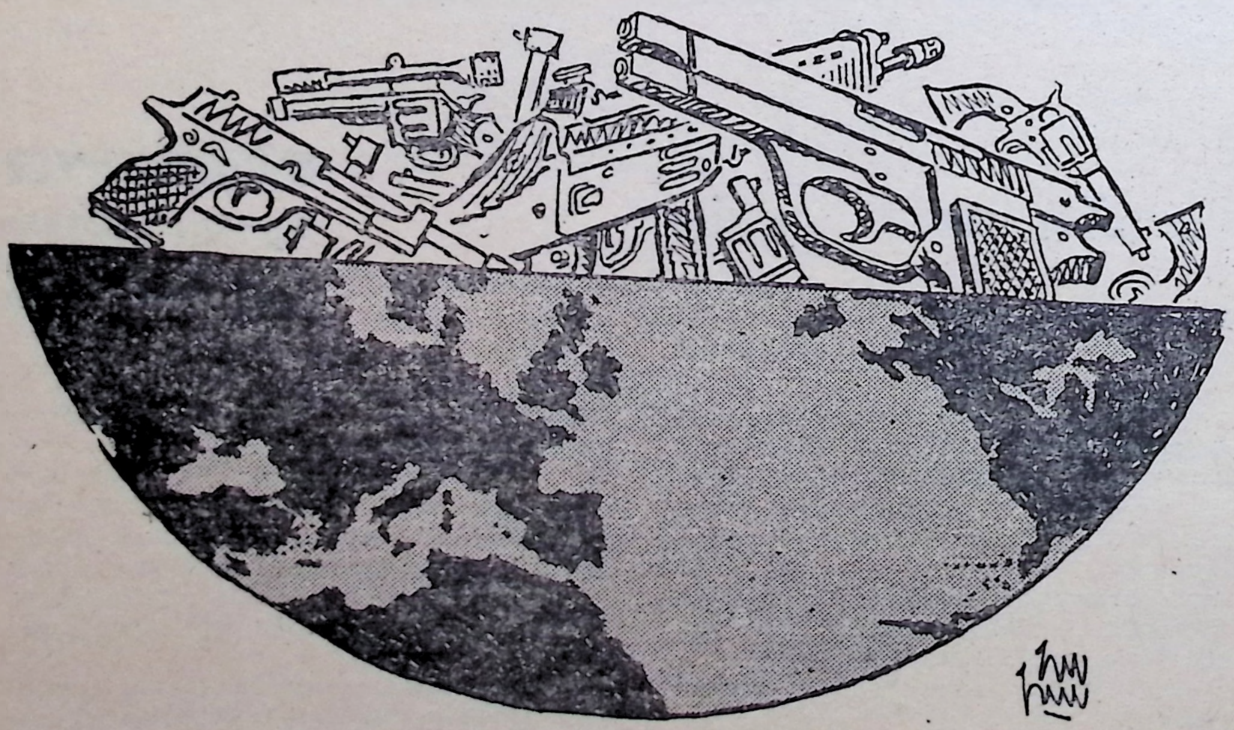
Önyargısız ve nesnel...

12 Aralık 1982

Mehmet Ali Ağca'nın Papa II. Jean Paul'ü öldürme girişimi Türkiye'de terör olgusuna uluslararası boyutlar kazandırmıştır. Milliyet gazetesi Genel Yayın Müdürü Abdi İpekçi'nin katili olarak bilinen Mehmet Ali Ağca, olaydan sonra tutuklanmış, ama yurt dışına kaçırılmıştı. Papa'ya suikast, Ağca olayının yeniden gündeme girmesine yolaçmıştır.

Olayları örten karanlıklar, henüz aydınlanmış değildir. Buna karşın önemli gelişmeler sözkonusudur. İtalya'da bulunduğu hapishanede konuşan Ağca, kovuşturmayı yürüten savcı Martella'ya bazı ipuçları vermiş, suç ortaklarının adlarını açıklamıştır. Dış basının yazdıklarına bakılırsa yeraltı dünyasının ünlü adlarından kimileri suç ortakları arasına girmekle kalmıyorlar; olay devletlerarası ilişkileri ilgilendiren bir kapsama ulaşıyor; Papa'ya karşı suikastın Bulgar gizli istihbarat servisine kadar uzandığını ileri süren savlar gazete sayfalarına yansıyor.

Herşeyden önce şu noktayı belirtmekte yarar vardır. Olayların üstüne ön yargısız dedektif mantığı ile yürümek doğru yöntemdir. Çünkü terör olaylarına siyasal ya da ideolojik önyargılarla yaklaşmak bir sis perdesi yarat-

15.12.1982

maktadır. Terör olaylarını belirli bir siyasetin propagandasını yapmak için çarpıtmak, Türkiye'ye çok zarar vermiş, değerli yılların yitirilmesine ve nice hayatın sönmesine yolaçmıştır.

Gazetemiz nereden gelirse gelsin ve kaynağı ne olursa olsun terör olaylarına karşıt ve objektif tutumunu sürdürmektedir. Bu konuda, arkadaşımız Uğur Mumcu'nun işin başından beri özverili çabalarıyla ortaya koyduğu olaylar zincirinde kimi halkaların şu günlerde belirginleştiğini ve birbirine geçtiğini izliyoruz. İlk kez gazetemizde Mumcu'nun ortaya attığı kimi adların ve olayların şimdi uluslararası kovuşturma dosyalarının başlıca sanıkları ve konuları arasına girdiğini görüyoruz. Terör ile Mafya'nın ve silah kaçakçılığının ilginç ilişkileri açıklığa kavuşturulabilirse çok şey aydınlanacaktır. Ancak olaylara yine önyargılarla ve ideolojik kaygılarla yaklaşılırsa esrar perdesinin aydınlanması gecikecek, karanlık sürecektir.

Bulgaristan'da olayın başlıca kahramanlarından olduğu söylenen Bekir Çelenk'in gözaltına alınması, konuyu Türkiye - Bulgaristan - İtalya üçgenine yaymıştır. Federal Almanya'daki ilgili kaçaklar nedeniyle, bu ülke de konuyla yakından ilişkilidir. Dünyanın bütün gazeteleri olayla yakından ilgilenmektedir. Çünkü Papa II. Jean Paul'un kişiliği önemlidir. II. Jean Paul şimdiye dek gelen papaların içinde en siyasal ve etkin olanıdır. Bu kişiliği, Ağca'nın başarısız kalan öldürme girişimini çeşitli yorumlara açık bırakmaktadır.

Gerçeklerin aydınlanması için önyargısız araştırmalara ve zamana gereksinme vardır.

Evren'in Uzakdoğu gezisinin Çin durağı ve anlamı

Hasan CEMAL — 17 Aralık 1982

ŞANGHAY — Cumhurbaşkanı Evren'in iki haftalık Uzakdoğu gezisinin en ağırlıklı durağı olan dört günlük Çin ziyareti bu sabah Doğu Çin Denizi'nin kıyısındaki on milyonluk Şanghay'da sona erdi. Siz bu satırları okurken bizler, THY'nin özel Boeng - 707 uçağı ile sekiz saatlik bir yolculuğa çıkmış olacağız. Şanghay'ın yağmur çiseleyen puslu ve soğuk havasından sonra Endonezya'nın başkenti Çakarta'da otuz - otuzbeş derece sıcaklığın ve rutubetin bizi beklediği haber verilmekte...

Evren'in Çin ziyaretinin Türk Dış Politikası'ndaki anlamı nedir? Ya da Türk Dış Politikası'nda yeni bir «Çin boyutu»mu söz konusu?.. Türk Dış Politikası'nda sözü edilen «çok yönlülük» açısından yeni bir unsur mu? Yoksa, dengeyi hafiften bozucu veya terazinin bir kefesini daha ağırlaştıran bir gelişme mi?.

Bu soruların karşılıklarını dün sabah Pekin'den Şanghay'a yaptığımız bir buçuk saatlik uçak yolculuğu sırasında araştırdık. Dışişleri'nden üst düzeyde bir yetkiliden aldığımız ilk tepki şöyle oldu:

«— Dış politika yapmanın yüzde ellisi sembolizm, yüzde otuzu dedikodu ya da söylenti, yüzde yirmisi ise esnekliktir...»

Aldığım yanıt da her zamanki gibi diplomatlara özgü bir «esnekliği» çeriyordu. Doğrusu bu cümleyi diplomatik dilden günlük dile aktarmakta biraz güçlük çektik. Ve sorumuzu yineledik:

«— Sayın Evren'in Çin durağını Türk Dış Politikası çerçevesinde nasıl bir yere oturtabiliriz.»

Dışişlerinden üst düzeyde yetkili, bu sorumuzu dört noktada özetleyerek yanıtladı:

- Dünyanın siyasi denkleminde Çin'in önemli ve ağırlıklı bir yere sahip olması.
- Çin'in özellikle Asya'daki ağırlığı.
- İkili ilişkilerimizin her alanda geliştirilmesinin ülkelerimize sağlayacağı ortak yararlar.
- Stratejik ve siyasi kaygılarımızın benzerliği... —

Türkiye ve Çin'in «stratejik ve siyasi kaygılarının benzerliği...» Dışişleri'nden üst düzeyde bir yetkilinin işte bu son cümlesi ilginçti. Ancak biraz daha açamaz mısınız? diye sorduk, ama gülerek «yeterince açık değil mi? Belli artık... Açmasam daha iyi olur» dedi...

Türkiye ile Çin'in «stratejik ve siyasi kaygıları anlaşıldığı kadarıyla, Sovyetler Birliği'nden «ortak kuzey komşu»dan kaynaklanıyordu. Üst düzeyde yetkilinin söylediği «benzerlik» bu noktada idi.

Nitekim, Çin'in güçlü adamı Deng Siaoping, Cumhurbaşkanı Evren'le yaptığı görüşme ve birlikte yedikleri öğle yemeği sırasında, özellikle, Pekin'in Sovyetler'e dönük kaygıları üzerinde durdu. Dışişleri'nden üst düzeyde bir yetkilinin bize söylediğine göre, Deng, son derece «dengeli ve akıllı» bir siyaset adamı idi.

Moskova ile iki üç ay önce başlamış olan diyaloga önem veriyordu, ancak daha henüz işin başında oldukları için bir şey söyleyecek durumda değildi. Pekin'in Sovyetler konusundaki güçlükleri üç noktada toplanıyordu:

1) Sovyet - Çin sınırındaki aşırı Sovyet askeri yığınağı.

2) Afganistan'daki Sovyet işgali.

3) Sovyetler'in desteklediği Vietnam'ın Kamboçya'daki askeri müdahalesi.

Eğer başlayan diyalogda Moskova, bu üç konuda esnek tavır alır ve bazı ödünlere yanaşırsa Çin - Sovyet ilişkilerinde sınırlı bir yumuşamaya doğru yol alınabilirdi...

Çin'in güçlü adamı Deng, ABD ile ilişkilere yine «stratejik ve siyasi kaygılar»la, daha açık deyişle, Sovyetler'in politikasından dolayı büyük önem veriyordu. Washington'la ilişkilerin olumlu bir biçimde gelişmesinden yana gözüküyordu. Ancak, özellikle Başkan Reagan yönetiminin Beyaz Saray'a yerleşmesinden beri ABD'nin Milliyetçi Çin'e silah satımını hızlandırması Pekin'de büyük rahatsızlık yaratmıştı.

İşte bu nedenle Pekin, Batılı yorumcuların da üzerinde ısrarla durdukları gibi, Moskova ile diyalogu başlatmış ve Batıya karşı artık «Sovyet kartı»nı oynamaya yöneliyordu. Tıpkı bugüne kadar Washington'un «Çin kartı»nı Sovyetler'e karşı oynayageldiği gibi... Kendileri açısından akılcı bir politika olduğu söylenebilir...

Türk - Çin yakınlaşmasının siyasi boyutunda ise, «ortak veya benzer stratejik ve siyasi kaygılar», bir başka deyişle «kuzeydeki ortak komşu» vardı...

Türkiye'nin, sistemleri ne olursa olsun, her ülkeyle olduğu gibi Çin'le ilişkilerini her alanda geliştirmesinde kuşkusuz yarar var. Ama bunu yaparken, her halde, bir nokta gözden uzak tutulmuyordur. Bu nokta Türk Dış Politikası'nda «çok yönlülük» ve «denge ilkelerini korumaktır. Çünkü, Çin'in güçlü adamı Deng Siaoping'in Cumhurbaşkanı Evren'le görüşmelerinde ifade ettiği gibi, Türkiye'nin «coğrafi ve stratejik konumu» son derece önemlidir. İşte yurdumuzun bu konumundan ulusal çıkarlarımıza en uygun ve dengeli sentezleri çıkarmak, oluşturmak ulusal bir görev niteliğindedir. Başka türlüsünü de zaten düşünmüyoruz.

Bir çok konuda Pekin'le görüşlerimizin «birleştiği» ifade edildi. Ama, Güney Kore için bu durum geçerli değil. Çünkü, Pekin Güney Kore'yi tanımıyor, biz de Kuzey'i... İşte bu nedenledir ki, Pekin'den doğruca Güney Kore'nin başkenti Seul'a uçmuyoruz. Önce sekiz saatlik bir uçak yolculuğu ile güneye, Endonezya'ya gidiyor, orada üç gün kaldıktan sonra bu kez dokuz saate yakın havada kaldıktan sonra Kuzeye Seul'a geleceğiz... İşte diplomasinin ince gereklerinin yöneticilere getirdiği yüklerden biri daha. Ki bu, dış politikanın hayli karmaşık bir iş olduğunu sergiliyor sanırız...

olayların ardındaki GERÇEK

Basın toplantısı

20 Aralık 1982

Artık adını bütün dünyanın bildiği Bekir Çelenk, Bulgar resmi makamlarının gözetimi ve güvencesi altında Sofya'da düzenlenen basın toplantısında konuştu. Dünyanın ve ülkemizin çeşitli gazetelerinde bu konuda binbir yorum yapılıyor. Her gazeteci körlerin fili yoklamaları gibi olaya bir açıdan giriyor. Oysa konu bir yazı ile ya da bir basın toplantısıyla açıklığa kavuşabilecek türden değildir.

Bekir Çelenk, İnterpol'un aradığı bir sanık ise, ilişkili bulunduğu suçların kovuşturmanın yürütülmesi için bütün olanakları sağlamalıdır. Sofya, bu konuda İtalyan savcı Martella'ya açık kart vermiş görünüyor.

Şimdilik yüksek düzeyde politikayı da ilgilendiren iki sav dış basında dalgalanmaktadır: 1) Bulgar gizli servisi, KGB'nin direktifi ile ve Bekir Çelenk'i de kullanarak Papa suikastını düzenlemiştir. Bu büyük oyunun ardında o zamanların KGB başkanı ve bugünkü Sovyet lideri Andropov bulunmaktadır. 2) Reagan'ın Sovyetler'e dönük sertleşme politikasına ortam yaratmak için CIA bu senaryoyu düzenlemiş; Amerikan kaynaklı propagandayı pompalamıştır. Papa suikastı ne Bulgar gizli servisini, ne de dolaylı olarak Andropov'u ilgilendirmektedir.

Bu iki görüş, ideolojik önyargılarla kollarını sıvayanların gazetecilik gayretleriyle birbirine karışıyor, sansasyon üretme çabalarını da içeriyor.

Oysa yukarıda söylediğimiz gibi konu çeşitli spekülasyonların dışında ciddi bir kovuşturma işidir. Bu alanda İtalyan - Bulgar işbirliği gerekli görünmektedir. Çünkü tartışma

devletlerin birbirlerini suçlamaları düzeyine tırmanma yolundadır.

Türkiye açısından konu başka bir anlam ya da anlamsızlık taşıyor. Mehmet Ali Ağca olayı, bizi Abdi İpekçi cinayeti nedeniyle ilgilendirmektedir. İpekçi cinayetine bağlı zincirleme olaylar dizisindeki soru işaretleri henüz yanıtlanmamıştır.

Durum bu iken Türk basını da kendisini Papa suikastının tartışmasına kaptırmıştır. Oysa önce kendi ülkemizdeki sis perdesini aralamak ve İpekçi cinayetinin gerçeklerini aydınlatmak zorundayız.

★★★

olayların ardındaki GERÇEK

Basının önemi

21 Aralık 1982

Radyo ve televizyondan sonra videonun da iletişim alanına girmesi yazılı basın konusunda sorunları gündeme getiriyor. Gazetelerin rol ve etkinliklerinin ne olacağı tartışılıyor. Gerçekten dünyada gazetelerin dünkü ve bugünkü işlevleri arasındaki ayrım derinleşmektedir. İlk gazetenin çıktığı günden bu yana iletişim teknikleri öylesine ilerledi ki gazetenin haber verme olanakları, elektronik çağında radyo ve televizyonla yarışamaz oldu. Ancak bu konuya bir başka açıdan da yaklaşabiliriz. Kimi gazetenin verdiği haberi, radyo ve televizyondan duymak olası değildir. Çünkü gazeteci özel basın özgürlüğünü etkin bir silah gibi her zaman kullanabilir. Dış basın da bu yöntemin örneklerini sık sık görüyoruz. Söz gelişi Watergate Skandalı henüz belleklerdedir.

Bunun dışında gazeteciliğin artık yorumlu haberlere ve yorumlara dayandığını da izliyoruz. Sinema tiyatroyu öldüremedi; televizyon sinemayı silemedi; radyo ve televizyonun gazeteyi yokedebilmesi kolay değildir. Hele bir toplumda gerçekleri açıklayıp doğruları yorumlayan gazetelerin işlevleri önümüzdeki dönemde belki daha da artabilecektir.

Son günlerde terör konusunda dış ve iç basında ortaya atılan haberler gazetecilikte gerçekçiliğin önemini bir kez daha vurguluyor. Şimdilik kanıtlar üzerinde değil, ama dünya görüşleri üstüne yükselen ilginç bir tartıştışmayı dış basında da izliyoruz. Türkiye 1980'den önce bu aşamadan geçmiştir. Terörün sağdan mı soldan mı kaynaklandığı üzerindeki tartışma; hem sağ, hem sol görüşlü terör örgütlerinin davaları başlayınca noktalanmıştır. Şimdi benzeri bir yaklaşımın dış dünyada alevlendiğini ve tartışmanın «Reagan - Papa - Andropov» üçlemesine dek tırmandığını görmek, basına düşen görevin ciddiyetini bir kez daha kanıtlıyor. Kuşkusuz bu tartışmayı aydınlığa kavuşturacak olan adalet makamlarıdır. Ama teröre karşı hem küçük devletler, hem de ABD ile SSCB ortak bir tutum alamazlarsa bu sonuçtan yararlanacak olanlar yine uluslararası terör örgütleri olacaktır.

Bu tehlikeli tartışma ortamı içinde basının önemini ve işlevini azımsamak olası mı?

★★★

Evren, serbest piyasa ekonomisi ve Güney Kore örneği

Hasan CEMAL — 23 Aralık 1982

SEUL — Noel ve yılbaşı nedeniyle kent merkezinde hemen her taraf rengarenk süslenmiş durumda. Suni ve hakiki çam ağaçları, dükkanların girişlerinde, vitrinlerde, bazı sokaklarda binaların arasında havaya asılmış olarak dikkati çekiyor... Batı kentlerinin özellikle alış-veriş merkezlerinde yılbaşı ve Noel yaklaşırken görülen canlılık ve hareketliliğe adım başı tanık olduk..

Seul'ün en büyük mağazası olan on katlı Lotte'de iğne atsan yere düşmezdi. Her katında olağanüstü hararetli bir alışveriş vardı. Televizyon, video, saat vs. her türlü elektronik eşya satan reyonlardan konfeksiyona, gıda maddelerine kadar her yeri şöyle bir dolaştık. Özellikle konfeksiyon bölümünde gördük ki, Batı Avrupa ve ABD kentlerinde satılan markalı bir çok giyecek eşyası Güney Kore'de

imal edilmekte.. Gömlekler, pardesüler, kravatlar, kostümler, deri eşya... İşgücünün hayli ucuz olduğu Güney Kore'de yaptırıp markasını koyup satıyor Batı Avrupa ve Amerikan firmaları... Kendi ürünlerinde de kalite olarak hayli yüksek bir düzeye ulaşmışlar. Konfeksiyon ve deri mamulleri özellikle iyi. Bu arada, büyük mağazanın en üst katı gümrüksüz satışlara ayrılmış. Pasaportunuz yanınızda ise, yurt dışına çıkacağınız noktada size teslim edilmek üzere, vergiden muaf alışveriş yapabiliyorsunuz. Özellikle yabancılara dönük bir kolaylık.

Lotte adını taşıyan büyük mağazadan çıktıktan sonra kaldırımlarda dalga dalga akan kalabalıklardan sıyrılıp güç bela bir taksiye kendimizi atabildik. Trafik sıkışıklığı Seul'de İstanbul'dakine çok benziyor iş saatlerinde. Beş dakikalık yere yarım saatte gidebiliyorsunuz.

Otele dönünce Cumhurbaşkanı Evren'in basın toplantısına katıldık. Seul'de geçirdiğimiz üç gün boyunca tanığı olduğumuz gibi, yine güvenlik önlemleri olağanüstü bir düzeydeydi. Basın toplantısının yapılacağı salona girerken tıpkı havaalanlarında olduğu gibi, otomatik gereçlerle üstümüz arandı...

Güney Koreli ve Türk gazetecilerin kalabalık bir grup oluşturdukları basın toplantısında Evren, bir kez daha, Güney Kore'nin ekonomik alanda son yirmi yılda sergilediği gelişmeyi özellikle vurguladı ve bu çerçevede iki noktaya işaret etti:

«— Ülkeniz, piyasa ekonomisinin en başarılı örneklerinden birini vermiştir.»

«— Ekonomik ilişkilerini geliştirmek suretiyle siyasi alanda karşılaştığı bazı çetin güçlükleri bertaraf etmeyi başarmıştır. Bu yaptıklarınızla haklı olarak övünebilirsiniz.»

Cumhurbaşkanı sayın Evren'in Güney Kore'nin «serbest piyasa ekonomisi» aracılığıyla vardığı sanayileşme aşamasından hayli etkilendiğini üç günlük ziyaretimiz sırasında izledik. Uzakdoğu gezisinin daha önceki duraklarında ve uzun uçak yolculukları sırasındaki sohbetlerde de aynı izlenimi zaten edinmiştik.

Sayın Evren ekonomiye devletin doğrudan müdahale etmesinin yararlı sonuçlar yaratmadığı kanısında. Özellikle devlet işletmelerinin bir çok alanda sürekli olarak zarar ediyor olması, bu durumun Cumhurbaşkanına göre bir kanıtı oluyor. Sayın Evren, bir çok sohbette somut örnekler vererek bazı kamu işletmelerinin nasıl zarar ettiklerine değindi. Özel girişim ve rekabet unsurunun, bir diğer deyişle «serbest piyasa ekonomisi»nin ekonomik yamşamda daha yararlı sonuçlar verdiği yolundaki kanısını sayın Cumhurbaşkanı, Güney Kore ziyaretinde pekiştirdi sanıyoruz. Seul'deki son günümüzde, Shilla Ateli'nin Lynasty salonunda yapılan Evren'in basın toplantısı sürerken edindiğimiz izlenim böyle özetlenebilirdi.

Evren'in gezisi, ekonomik bilinç ve özel sektörümüz

Hasan CEMAL — 24 Aralık 1982

DAKKA — Seul'de dün sabah kar yağıyordu. Buda dininin güzel tapınakları pagodalar, uçları göğe doğru kıvrılmış damlarıyla sabah karanlığında bir başka türülü gözüküyordu. Bizleri Dakka'nın 25 - 30 derecelik rutubetli havasına götürmekte olan THY'nın özel uçağında İspanyol şarkıcı Julio İglesias vardı renkli TV'de. Yumuşak şarkılarını videodan dinleyip seyrediyorduk.

Ama bir de gerçekler vardı. Özellikle gazetelerin yüzüne yansıyan gerçekler. Herhangi bir ülkede, bir iki gazete alıp birinci sayfalarına şöyle bir göz atarsanız, nasıl bir ülkede, hangi rejim altında yaşadığınız konusunda bir fikir edinirsiniz kolaylıkla.

Eğer haberiyle, fotoğrafı ve karikatürüyle, yorumuyla, haber başlıklarıyla tek bir muhalefet izine rastlamazsanız, bilin ki, çok şeye pek izin verilmeyen, demokrasiden başka bir rejimin geçerli olduğu bir ülkede yaşıyorsunuzdur.

Çünkü dünyanın hiç bir ülkesinde herşey pespembe değildir ve basının görevi, bir toplumsal kurum olarak, bulunduğu toplumun diğer kurumları gibi, doğrusuyla, yanlışıyla, bir ülkenin aynası olmaktır. Eleştirilerinde doğru ise, yol gösterici olmak, değilse bile en azından sorumluluk mevkiinde olanları düşündürücü kılmak gibi bir işlevi vardır.

Dikkatimizi çeken bir başka nokta vardı, ekonomik konularda Güney Kore'nin eriştiği bilinç düzeyi, kendi ekonomi politikalarının doğal doğrultusu, iki İngilizce gazetenin birinci sayfalarına gayet iyi yansımıştı. Kendi toplumlarının ve devlet sistemlerinin aynası idiler bir bakıma.

Serbest piyasa ekonomisini şiar edinmiş olan Seul yönetimi altındaki gazetelerin birinci sayfalarından haber örnekleri verelim :

«— Kamu kesiminde çalışan 860 bin devlet memuruna iktisat dersleri verilecek: Kamu Yönetimi Bakanlığından bildirildiğine göre, devlet tarafından işletilen kuruluşlarda çalışan memurlar, 1983 şubatından itibaren gruplar halinde ve üç aşamalı bir program çerçevesinde eğitilecekler. Böylece kamu görevlileri, iç ekonomik gerçekleri daha iyi kavrayacaklar ve yeni bir ekonomik atılıma katkıda bulunmak için eğitilecekler.»

Birinci sayfada yeralan haberlerden biri bu. Bir diğeri ise şöyle:

«— Devlet tarafından işletilen 24 kamu kuruluşunun yönetim yapılarında yeniden örgütlenmeye gidilmesi kararlaştırıldı. Hedef, önümüzdeki yıl daha yüksek bir verimliliğe ulaşmak. Personel politikası ile kuruluşların bütçelerinde daha rasyonel yöntemler getirilecek. Yetkililer, personel sayısında indirime gidileceğini, özellikle üst düzey yöneticilerine daha özerk yetkiler verileceğini belirttiler. Bürokratik işlemler büyük ölçüde azaltılacak. Bu konularda ilgili yasa değişiklikleri gelecek yılın başlarında yapılacak.»

Çizdikleri ekonomik yolda Güney Kore yönetimi hayli bilinçli şekilde yürüyor toplumsal maliyetine karşın şu ya da bu şekilde sonuçlarını topluyorlar. Yani bir şeyi tam yapıyorlar.

Bize gelince, aynı bilinci görmek çok zor. Alalım, Cumhurbaşkanı Sayın Evren'in iki haftaya yakın bir süredir izlemekte olduğumuz Uzakdoğu gezisini,

Acaba özel sektör, bu geziye ne ölçüde hazırlanmıştır?

Türk özel sektörünü temsilen bu geziye katılmış olan Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, ne kadar hazırlıklıdır?

Geziye çıkmadan önce Türk özel sektörünü temsil eden üst kuruluşların temsilcileri bir araya gelip bu gezinin ekonomik anlamını tartışmışlar mıdır acaba? Firma ve proje bazında, örneğin, Güney Kore'ye götürülecek somut öneriler saptanmış mıdır? Bu projeleri içeren ayrı ayrı dosyalar hazırlanıp sayın Yazar'ın eline verilmiş midir?

Cumhurbaşkanı Evren Ortadoğu ve İslam ülkelerine dönük müteahhitlik hizmetlerinde Türk - Kore işbirliğinden söz ettikten bir gün sonra, firma ve ülke bazında ayrıntılı projeler, «Bizdeki şu şu firmalar, şu şu koşullarda, şu şu ülkelerde sizinle işbirliğine gidebilirler»i içeren somut projeler, dosyalar halinde, Güney Kore tarafına özel sektörümüz tarafından sunulabilmiş midir?

Hiç sanmıyoruz. Araştırdık bu soruların karşılıklarını ve aldığımız yanıtlar olumsuz oldu.

Cumhurbaşkanı Evren'in gezisi üç - dört ay öncesinden belli idi. Acaba bu kadar zaman içinde bu tür ayrıntılı bir çalışma için zaman bulunamadı mı?.. Bir iki firmanın tek başına çabalarıyla ekonomide dışa açılma, dışsatımda sıçrama vb. Ancak harici şartlar altında ve konjonktüre bağlı olarak gerçekleşebilir, ama hiç bir zaman sistemleşemez ve yapısallık kazanamaz...

Yoksa iki haftada en üst düzeyde yapılan yorucu gezilerde harcanan diplomatik çabaların sonuçları alınamaz ve bir çok şey güzel, anlamlı temenniler olarak kâğıt üstünde kalır.

Barış Derneği davasının 19 sanığı tahliye edildi

Mahkeme heyeti 2,5 saat süren gizli görüşmesi sonunda saat 22'de 19 sanığın tahliyesine karar verdi. Tahliye kararı verilen sanıklar yaklaşık 10 aydır tutuklu bulunuyorlardı. Duruşma savcısı tahliye istemine karşı çıktı.

Kastelli'nin üvey oğlu toprağa verildi

Eroin olayı soruşturmasında yedi kişiden 3'ü tutuklandı

Mahkemece serbest bırakılan 4 kişi narkotik şubece yeniden gözaltına alındı

Cinayet öncesi İpekçi'nin çalıştığı konu: Kaçakçılık

24.12.1982

İstanbul - Roma...

26 Aralık 1982

Anadolu Ajansının Roma kaynaklı haberine göre, Papaya suikast olayını kovuşturan İtalyan Savcı Martella, soruşturmanın «siyasal skandal» niteliğine dönüştürüldüğünü ve yasal niteliğini yitirdiğini ileri sürmüştür. Martella görevinden çekilmek eğilimindedir.

Papa'ya suikast olayının ardında Bulgaristan gizli istihbarat servisinin ve KGB'nin bulunduğu savı ilk kez Amerika'dan kaynaklanmış; Bu görüş İtalyan Parlamentosunda Bulgaristan'ı devlet olarak suçlama düzeyine erişmişti... Şimdiki Sovyetler Birliği lideri Andropov'un. KGB başkanı iken Papa'ya suikastı düzenlemiş olabileceği yolundaki kuşkuyu Beyaz Saray'dan bir danışman dile getirmiş idi.

Olay böylece hukuksal çerçevesinden taşmıştı. Doğu ile Batı arasında siyasal polemik niteliğine dönüşmüştü.

O günlerde bu köşede hukuk mantığı dışındaki polemiklerin, olayın ardındaki gerçeklere ulaşmayı zorlaştıracağını yazmıştık. Şimdi, İtalyan Savcı Martella'nın bu rahatsızlık içinde bulunduğu anlaşılıyor.

Batılı politikacılarla birlikte Batı ajansları, Papa olayının soru işaretleri yeterince aydınlanmadan bir kampanya açmışlardır. Ne var ki soruşturmayı yürüten savcıyı aşan çeşitli varsayımların sonuçlarını belirleyecek olan, hukuksal çalışmalar olacaktır. İdeolojik ön yargılara kapılmadan kovuşturma sürecini izlemek en sağlıklı tutumdur.

Bu arada, Ağca'yı ilgilendiren asıl önemli gelişmeler Türkiye'de görülmekte; Abdi İpekçi dosyasının yeniden açılması bir zorunluk niteliğine dönüşmektedir. İpekçi cinayetinin kovuşturmasında en azından yeterince titiz davranılmadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'yi Papa suikastından önce, İpekçi cinayeti ilgilendirmektedir. Eğer İstanbul'daki kanlı olay bütün boyutları ve ilişkileriyle aydınlanırsa, Roma'daki sis perdesini aydınlatacak ipuçları da ortaya çıkabilir.

"Bütün yönlere bakmalıyız"

Hasan CEMAL — 27 Aralık 1982

KARAÇİ — İki haftalık Uzakdoğu gezisinin Çin durağını tamamlamış, Şanghay'dan Endonezya'nın başkenti Cakarta'ya uçuyorduk. Her seferinde olduğu gibi bar ara Sayın Evren gazetecilerin bulunduğu bölüme geldi. Yine her defasında yaptığı gibi biraz takılıp basını şu ya da bu şekilde eleştirdikten sonra artık klasikleşen uçak söyleşilerinden biri daha başladı...

Bu kadar yorucu ve uzun bir Uzakdoğu gezisinin Türk dış politikası açısından nasıl bir anlam içerdiği Cumhurbaşkanına yöneltilen ilk soruydu. Aldığımız karşılık ilginçti:

«— Hep bir tarafa bakarsa insanın boynu ağrır. Hep bir yöne, hep bir yöne olmaz. Boynu tutulur. Hep Batıya hep Batıya olmaz. Biraz da başka yönlere bakmak lazım. Doğuya, Kuzeye... içişlerimize karışılmaması ve karşılıklı saygı şartıyla bütün ülkelerle ilişkilerimizi geliştirmeliyiz. Dünya küçüldü artık, uzak yakın yok... Her yerle ilişki kurmak, geliştirmek lazım...»

Cumhurbaşkanı Evren özetle böyle diyordu.

Nitekim bundan sonraki dış geziler gündeminde Afrika ülkelerinin yeraldığını öğrendik. Evren, «Afrika'ya da gideceğim» dedi. Bir olasılık ilk sırada Numeyri'nin Sudan'ı vardı. Yine öğrendik ki başkan Numeyri, yılbaşı yemekleri için Ankara'dan Türk aşçıları istemiş ve bu isteği yerine getirilmişti. 1983'e girerken Sudan'ın güçlü adamı konuklarını Türk yemekleriyle ağırlayacaktı.

Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'le de fırsat buldukça gezinin dış politika kapsamındaki yerini konuştuk. Bu ziyaretlerin dış politikamızdaki «çok yönlülük» ilkesinin bir gereği olduğunu yineleyen sayın Türkmen genel doğrultusunu değiştirmeksizin dış politikaya yeni boyutlar eklemenin yararlarından söz ediyordu. Batı blokunun bir üyesi idik, ama bu, Türkiye'nin Doğu bloku ülkeleriyle ilişkilerinin gelişmesini engelleyici bir durum değildi. Batıya mensuptuk, ancak İslâm dünyası ve bağ-

lantısız ülkelerle ilişkilerimizi geliştiriyorduk. Kuzey komşumuzla ilişkilerimiz «iyi olmak» gerekirdi, bunun gibi Çin'le de.. Bir karşı denge söz konusuydu belki de Evren'in Çin durağı... Dış politikamızda çok yönlülük çizgisinden herhangi bir sapma kesinlikle söz konusu olamazdı. Zaten Türkiye'nin coğrafi konumu da çok yönlülük ve denge unsurlarını gerekli kılıyordu... Sayın Türkmen'den aldığımız izlenimler böyleydi..

Türkmen ayrıca, iki hafta boyunca ziyaret ettiğimiz ülkelerin dış politikaları ile birbirleriyle ilişkilerinin hayli ilginç olduğunu bir sohbetimizde söyledi. Örneğin Çin, Güney Kore.nin varlığını dahi tanımıyordu.

Belki ilişki kurmak isteyebilirdi, ama, ya o zaman Kuzey Kore yeni bir «Vietnam» olur da tümüyle Sovyetler'e yanaşırsaydı?..

Endonezya, Çin'le diplomatik ilişkilerini 1965'lerde kesmiş, ABD'nin Pekin'e fazla yardım etmesine kızıyor, karşı denge olarak da, çok sıkı anti-komünist bir rejim olmasına rağmen Moskova ile ilişkilerini mesafeli, fakat iyi tutuyordu.. Vietnam'ı da Çin'le Güneydoğu Asya arasında bir tampon olarak görüp Kamboçya'ya müdahalesini üstü örtülü biçimde onaylar gibiydi. Sayın Evren, işte böylesine farklı dış politika yaklaşımlarına sahip ülkeleri aynı zamanda ziyaret etmişti. Ayrıca son 15 yıldır Çin toprağından Şanghay'dan ilk kez Evren'in uçağı doğrudan Cakarta'ya girmişti.

Uzakdoğu gezisinin bir diğer boyutu ekonomikti kuşkusuz. Devlet Bakanı Sermet R. Pasin, Dakka'dan Karaçi'ye önceki gün uçarken, bu boyuta özellikle değindi.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden sonra Türkiye bu kez Uzakdoğu ülkelerine açılıyordu. Pasin'e göre, bu ekonomik açılmanın ve yeni pazarlara girebilmenin iki önemli koşulu vardı: Birincisi, deniz ve hava ulaşımını geliştirmek, ikincisi de Türkiye'de serbest bölgelerin kurulmasını sağlamaktı. Böylece Türkiye, bir yandan da aradaki aracı ülkeleri devreden çıkartıp, doğrudan alışveriş yapma olanağına kavuşacaktı.

Serbest bölgeler, Uzakdoğu gezisinin bir başka ilginç boyutu oldu. Özellikle, Güney Kore ziyaretinden sonra Türkiye'de de serbest bölgelerin kurulmasıyla ilgili oluşturulmakta olan proje, Türk heyetinde kesinlik kazandı diyebiliriz. Sayın Evren, serbest bölgelerin büyük ekonomik yararları olduğunu, bu konudaki eleştirilerin yersizliğini, bürokratik bazı tedirginliklerin de üstesinden gelinerek, serbest bölgelerin kurulacağını, uçak sohbetlerinde, gazetecilere üstüne basa basa söylüyordu.

Güney Kore'nin son 20 yılda ekonomik alanda göstermiş olduğu gelişme, tüm heyet üyelerini çok etkiledi. Sayın Evren'le sohbetlerimizde de aynı izlenimi edindik. Serbest rekabetin yararları üzerinde Cumhurbaşkanı sık sık durdu ve örneklerle kamu kuruluşlarının devlet işletmeciliğinin kimi yerlerdeki zararlarını anlattı. Ekonomik gelişmesine karşılık Güney Kore'nin siyasi rejiminin «istikrar» unsuru olduğu da söylendi ama, bunun Türkiye'de olamayacağı, çünkü bizim «demokrasiyi» benimsediğimiz de üst düzeyde birkaç kez vurgulandı.

Ekonomik açıdan artık özellikle, özel sektörden çok şey beklenir hale gelindi. Sayın Evren, yorucu ve uzun gezilerde diplomatik açıdan aralanan kapılardan özel sektörün girmesinin ve işin artık ciddiye alınmasının gereğine işaret ediyordu. Bu gezilerin sonuçlarının kâğıt üstünde güzel temenniler olarak kalmaması için işin ciddiye alınması gerçekten gerekliydi. Çünkü daha önceki yıllarda izlediğimiz birçok dış gezide, o kadar çok «Petek anlaşma», «Çerçeve anlaşma» imzalanmasına tanık olmuş ve sonra da, bunların sonunun gelmediğini, kağıt üstünde kaldıklarını görmüştük ki, hiç olmazsa bu kez gayrete gelinmesini temenni etmeyi gerekli bulduk.

Dünya ekonomisi 1983 dönemecinde

Osman ULAGAY — 27 Aralık 1982

Serbest piyasanın kerametine inananların 1980'lerin başında pek çok Batı ülkesinde «moda» haline getirdikleri senaryo ne kadar da vaatkârdı. Başlıca aracı sıkı para - yüksek faiz olan daraltıcı - monetarist politikalarla enflasyon hastalığı bünyeden atılacak bir süre yükselecek olan işsizlik işçi sınıflarını düşük ücret artışlarına razı edecek, bundan da yararlanacak olan «hür teşebbüs» daha verimli üretimi sağlayacak yatırımları yapacak, nicedir beklenen «yapısal dönüşümü» gerçekleştirecekti.

Daha üç yıl önce Profesör Milton Friedman'ın ülke ülke dolaşarak faziletini vaaz ettiği bu iyimser senaryonun başlıca Batı ekonomilerini ve onlarla bütünleşme çabası içindeki Üçüncü Dünya ekonomilerini hangi noktaya getirdiği 1982 yılı biterken çok daha açıkseçik görülüyor. «Hür dünya» ekonomisinin bugünkü tablosunda gerileyen enflâsyon dışında

hiç bir parlak nokta yok. Karanlık noktalar ise pek çok. Başlıcalarını sayarsak:

- İşsiz sayıları ve işsizlik oranları her ay yeni rekorlar kırılıyor ve bu gidişin sürmesi bekleniyor.
- Sınai üretimde bazı ülkeler üç - dört yıl öncesinin, İngiltere gibi bazıları ise onbeş yıl öncesinin rakamlarına gerilerken atıl duran kapasitelerin yol açtığı üretim kayıpları trilyonlarla ölçülüyor.
- Beklenen yapı değişimini gerçekleştirmekte yetersiz kalan «hür teşebbüs»ün bir daralma psikozu içine girerek İngiltere gibi talebin artma eğilimi gösterdiği ülkelerde bile üretimi ve yatırımları artırmayı düşünmediği, fırsattan yararlanarak stok eritmeye çalıştığı görülüyor.
- Dünya ticaretinde meydana gelen daralma çok taraflı bir ticaret savaşını gündeme getirirken pek çok ülkede korumacı politikaların savunucuları artıyor.
- Bol keseden borçlanmış olan Üçüncü Dünya ülkeleriyle bazı dev şirketlerin bozulan dünya konjoktüründe bu borçları, hatta faizlerini geri ödeyemez duruma düşmeleri uluslararası banka sistemini çok ciddi bir bunalımın içine itmiş bulunuyor.

Bu karanlık tablo karşısında «biraz daha dayanalım, düze çıkacağız» diyenler, «şu işçi sınıfının burnunu iyice sürtüp işsizliğin ancak düşük ücretle önlenebileceğini kafasına sokmadan bu işten vazgeçmeyelim» görüşünü savunanlar da var. Ancak çeşitli ülkelerde karar alma noktasında bulunanlar, «bırakalım yapsınlar» mantığıyla sorunların üstesinden gelinemeyeceğini her geçen gün daha iyi kavrıyorlar. «Uluslararası düzeyde ortak önlem» çağrıları da işte bu ortamda gündeme geliyor.

Dünya ekonomisini «savaş sonrasının en derin bunalımı»ndan çıkarmak için başrolü ABD'nin oynaması gerektiğini de hemen herkes kabul ediyor. Durumun bu noktaya gelmesinde en büyük sorumluluk payını taşıyan ABD'nin bunalımdan çıkışta da başrolü oynaması zorunlu görülüyor. OECD ülkeleri toplam GSMH'sının yaklaşık % 40'ını tek başına sağlayan ABD'nin faiz oranlarını düşük tutarak (1) kendi ekonomisini canlandırması, (2) Üçüncü Dünya ülkelerinin dış borç faiz yükünün hafiflemesine imkân vermesi, (3) Avrupa ülkelerinin de faiz oranlarını düşürerek durgunluğu aşmalarına fırsat yaratması, (4) Aşırı değerlenmiş doların değer kaybına razı olarak dünya ticaretinde denge sağlamayı kolaylaştırması isteniyor. ABD faiz oranlarının düşük tutulması için ise ABD bütçe açıklarının sınırlanması gerekiyor. Ayrıca ABD'nin Meksika ve Brezilya gibi ülkelere geniş çapta mali destek sağlayarak bankaları bir ölçüde rahatlatması bekleniyor.

Dünya kamuoyunun ve ABD Kongresi'nin baskısı altındaki Başkan Reagan, «Reagonomi»den çark ederek bu önlemlere yöneldiği takdirde 1983 yılında dünya ekonomisinde ve ticaretinde biraz canlanma, dolarda düşüş ve altında yükseliş olası görünüyor.

Merhaba!

Ali SİRMEN — 27 Aralık 1982

Bu sütunda görevli olarak 8 yıl süreyle Cumhuriyet ailesinin okuyucuları ile (gerçekten Cumhuriyet okuru, yazarı, sahibi - başyazarı ve çalışanı ile tam bir aile oluşturur; bilebildiğim kadarıyla da bu olgu bizde dünyadaki herhangi bir gazetedekinden çok daha belirgindir) hergün bir arada oluyorduk.

Bu beraberlik 10 aylık zorunlu bir kesintiye uğradı.

Ayrılığın nedenleri üzerinde duracak değilim. Buna yasalar da elvermez, görülmekte olan davalarla ilgili yayın yapmama konusundaki ilkelerimiz de.

Pek yakında dünya olaylarını yine birlikte izlemeye devam edeceğiz. Dünyayı, biraz daha dünya gözüyle gördükten sonra görevime başlayacağım. Bugün, oldukça uzun süren bir hasretliği gidermek ve bir görevi yerine getirmek için masanın başına oturdum. Ayrılık sırasında insan nasıl ailesinin tüm bireylerini özlerse, ben de Cumhuriyet ailesinin tüm bireylerine özlem duydum.

İnsan yaşamı kolay, güç, zevkli, mihnetli, türlü olaylarla doludur. Önemli olan yaşamı her yanıyla kabul edip, göğüsleyebilmek ve bunlarla karşı karşıya gelince sarsılmamak, hele hele küskünlüğe kapılmamaktır.

Bu vatan bizim... Hepimizin...

Hiç birimiz bu vatanın seyircileri değiliz; hepimiz onun sahipleriyiz.

Bu sahiplik, her birimize bazı sorumluluklar yüklüyor. Sorumlulukların başında, sorunlarımızın üstesinden yalnızca bizlerin gelebileceğimizi, hiç bir zaman unutmamamız yer alıyor. Bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar, İnsanlık ailesi içindeki yerlerini kendileri pekiştirecekler, yarınlarını kendileri yapacaklardır.

Bu uğraşta hiç kimsenin yakınmaya, yüksünmeye, kırılmaya hakkı yoktur. Ve, değişik

düşüncelere sahip olma hakkından vazgeçmeksizin, karşısındakinden başka türlü düşünebilme özgürlüğünün demokrasinin temeli olduğunu bir an unutmaksızın, hiç kimse varlığımızın en değerli öğelerinden biri olan birlik ve beraberlik duygumuzun zedelenmemesi konusunda sorumluluklar taşıdığını aklından çıkaramaz.

Hepimiz aynı geminin içindeyiz. Ve bu topraklar üzerinde doğan her gün hepimiz için başlıyor. Herbirimizin teker teker ve hepimizin topluca çabası, her günün bir öncekinden daha güzel olmasını sağlamaktır.

Bütün bugünleri hakkınca yaşayıp, yarınların her zaman dünlerden ve bugünlerden daha iyi olacağına inancınızı yitirmediğiniz sürece, yaşam sevinciniz sürüyor demektir.

Bireylerin sönmeyen yaşam sevinçleri, ulusların canlılığını sağlayan en önemli etkenlerden biridir.

Türk insanı sürekli ve bu anlamda yaşam sevincini hiçbir zaman yitirmeyen insandır.

Cumhuriyet ailesi, bu pırıltıyı her zaman gören ve onu gittikçe daha canlı, daha parlak kılmak çabasını her zaman sürdüren kişilerden oluşmuştur.

Yenden onlarla birlikte olmak, tanımlanması güç bir mutluluktur.

Pek yakında yeniden, hergün hep birlikte olmak üzere merhaba!

Burjuvazinin görevi

Ergun BALCI — 28 Aralık 1982

Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren'in Asya gezisinden dönüşünde yaptığı açıklamayı önceki akşam televizyonda hep birlikte izledik. Herhalde dikkatleri çekmiştir. Sayın Evren'in, gezisine ilişkin yaptığı açıklamaların büyük bölümü ekonomi ve ticaret konularında idi. Evren, Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye arasında ticaret olanaklarına değinirken, resmi yetkililer arasında varılmış anlaşmaların yeterli olmayacağını belirten bir şekilde, «Armatörlerimiz, iş adamlarımız, tüccarlarımız Çin'e gitmeli, Asya'daki diğer ülkeleri gezmeli, ticaret olanaklarını araştırmalı» diyordu. Kısacası, Evren iş adamlarını mücadele etmeye, ter dökmeye, görev yapmaya çağırıyordu.

Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar da, aynı biçimde, «yılmadan, yorulmadan, mücadele etmeli, bu ülkelerin pazarlarında yerimizi almalıyız» diyordu.

Türk burjuvazisi, günümüzde, tarihinin en çetin ve önemli sınavı ile karşı karşıyadır. Burjuvazimizin bundan önceki sınavlardan fazla başarı ile çıktığı söylenemez. Fazla terlediği ise herhalde hiç ileri sürülemez. Türk burjuvazisi, Batı burjuvazisinin atılganlığını ve yaratıcılığını gösterememiştir. Bu olgunun nedeni, Batı Avrupa toplumlarının sosyo ekonomik gelişimi ile Osmanlı İmparatorluğu'nda Türk toplumunun sosyo-ekonomik gelişiminin farklı olmasından Osmanlı düzeninde sermaye birikimi olanağı bulunmayışından kaynaklanmaktadır.

Bu olaya, Batı emperyalizminin müdahalesi ve Osmanlı imparatorluğunu ekonomik sömürü kıskacı içine alması da eklenince dinamik ve yatırımcı milli burjuvazi oluşamamış, onun yerine aracı, komisyoncu yabancı şirketlerin temsilcisi, montaj sanayiine yönelen ve sırtını devlet babaya dayayıp kolay kazanç peşinde koşan bir sınıf türemiştir.

İşte günümüzde Türk burjuvazisine düşen tarihsel görev, bu sağlıksız kabuğu parçalayıp, kendini yenilemek, ülke kalkınmasında üzerine düşen görevi yerine getirmektir. Önce de ticaret yapmasını öğrenmektir. Ama malını, iç piyasada devlet babanın desteğine dayanıp oturduğu yerden satarak değil, mücadele ederek, ter dökerek, Çin'den Avrupa'ya, Afrika'dan Latin Amerika'ya uçup, pazar arayarak...

Prof. Mustafa Akdağ, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik çöküntüsünün nedenlerinden biri olarak, kendi deyişi ile «iş adamı yetiştiremeyişimizi» gösterir. Fatih Sultan Mehmet'in Karadeniz'den Rumları temizlemesinden sonra bölgede ticaret gerilemeye başlamıştır. Çünkü İtalyan ve Rum tüccarlarının yerini dolduracak Türk «iş adamları» çıkmamıştır.

«İş adamı» olmak ise kolay değildir. Hırs, dinamizm, yaratıcılık ve yatırımcılık ister. İngiliz burjuvazisi 19. yüzyılda Afrika'dan Hindistan ve Çin'e kadar tüm dünyayı sömürmüştü. Ama sömürdüklerini çar-çur etmemiş, kolay kazanç peşinde koşmamış, sürekli yatırım yaparak ağır sanayi kurmuş ve ülkesini kalkındırmıştır.

19. yüzyıl İngiliz burjuvazisi çalışma disiplinine dinsel bir nitelik bile vererek «savurganlık günahtır» ilkesini benimsemişti.

Batılı tüccarlar, Çin'i Portekiz'in 1557 tarihinde Macao'yu almasından sonra tanımışlardır. Türk iş adamları için Uzakdoğu ticareti ise, ancak Sayın Kenan Evren'in gezisi ile gündeme gelmiştir.

Türk burjuvazisinin üzerine düşen tarihsel görev ağır ve çetindir. Bu görevin üstesin-

den de dış piyasalarda fiyat kırarak, ya da büyük otellerde atlı, tabancalı düğünler düzenleyerek değil, dinamizm, girişimcilik ve yurtseverlikle gelinebilir.

Sınavı başarı ile verebilmek için «savurganlık günahtır» diyen 19. yüzyıl İngiliz burjuvazisi gibi hırslı, disiplinli ve çalışkan olmak şarttır.

Batı, bugünkü durumuna kolay gelmemiştir. Bu gerçeği unutmamak gerekir.

Uzak ve yakın...

İlhan SELÇUK — 29 Aralık 1982

Uzakdoğu gezisinden dönen Cumhurbaşkanı Evren, yurda ayak basar basar basmaz yaptığı konuşmada şunları söyledi :

«— Bizim uyguladığımız politika Türkiye'nin toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına saygı gösteren ve içişlerine karışmayan bütün ülkelerle iyi ilişkiler içinde olmaktır.»

Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal'in 27 Aralık 1982 günlü «Notlar»ını okurken de şu satırların altını çizdim. Evren demiş ki:

«— Hep bir tarafa bakarsa insanın boynu ağrır. Hep bir yöne hep bir yöne olmaz. Boynu tutulur. Hep Batı'ya hep Batı'ya olmaz. Doğu'ya, Kuzey'e... İçişlerimize karışılmaması ve karşılıklı saygı şartıyla bütün ülkelerle ilişkilerimizi geliştirmeliyiz. Dünya küçüldü artık: uzak yakın yok...»

Doğru yaklaşımlardır bunlar: kör değneğini beller gibi salt Batı'ya bağlı ekonomik ilişkiler, bir bakıma bağımlılığı da içermektedir. Tüm yönlere doğru, dışa açılma politikasını temelde tutarlı buluyoruz.

★

Uzakdoğu gezisinin durakları birbirine ters düşen devletlerin başkentlerinden oluşuyor. Üstelik bu gezinin programı içindeki devletlerden kimileri ötekini daha tanımamış. Tek ortak yanları hepsinin Amerika ile ilişkilerinin sıcak oluşundan doğuyor. Buna karşın gezinin halkalarını oluşturan toplumların düzenleri Türkiye'ye yabancıdır.

Bu gerçeği anlamak gerekir.

★

Çünkü kimileri uzak ve yabancı ülkelere özenip Türkiye'de siyasal düşlemlere kapılırlar.

Bir öğrenci tanırdım: (adı gerekli değil) bu genç 1967'de sosyalizmle tanıştığı zaman İstanbul'da Eğitim Enstitüsünde okuyordu. Daha 17 yaşını bitirmemişti: sosyalizmle kitap sayfalarında tanışmak, ruhunu altüst ediverdi. Hemen Türkiye ile Çin arasında koşutluklar saptayıp yeni bir kuram oluşturdu: partisini örgütledikten sonra partinin emrindeki ordu(?)sunu da eyleme geçirdi. Mao'yu örnek almışır, 1972'de öldüğü zaman 22 yaşındaydı.

Çin'in Türkiye'den ne kadar uzak olduğunu bilmiyordu.

Oysa Türkiye nere?

Çin nere?

Bu öğrenci yaşasaydı; Çin'deki yeni değişimleri izleyip şaşıracaktı.

★

Şablonculuk hastalığı yalnız kimi gençlerde değil; yaşlı başlı işadamlarında da görülüyor. 1960'ların ikinci yarısından bu yana Güney Kore, Brezilya, Arjantin gibi Güney Ameriki ülkelerine özenen işadamları eksik değildir. Bunların örgütleri arada-sırada broşürler yayınlar: Günep Kore veya Brezilya «mucizesi»ni göklere çıkarıp, Türkiye için ekonomik bir model diye önerirler. Ancak bu ekonomik modelin siyasal yanını gözardı ederler.

Güney Kore, 30 yıl dikta altında yönetilmiş; emekçi halka hiçbir sosyal adalet faturası ödemeden bugüne ulaşabilmiştir. Toplumu silindir gibi ezen uzun süreli bir savaşımın yıkımından sonra benimsenen otoriter düzenle bugüne varılan noktadan nereye gidileceği bir ayrı sorudur. Demokrasinin D'sini tanımayan Güney Kore'nin düzeni, daha 1876'da demokratik anayasa sancılarına tutulan Türkiye için örnek alınabilir mi?

★

Mustafa Kemal Atatürk ne demiş:

«— Biz bize benzeriz.»

Biz «Küçük Amerika» olmaya özendiğimiz için kimi yollarda yaya kaldık. Değişik düzenlerdeki ülkelerle «Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına saygı» gösterdikleri süre» ekonomik ilişkileri geliştirmekte yarar vardır.

Ancak Uzakdoğu ile alım-satım trafiğini birdenbire yoğunlaştırmak da kolay değildir. Gerçekçi ve sabırlı bir yaklaşım doğru yöntem sayılmalıdır.

"Sharon, Magib ülkeleri ve Türkiye'ye göz dikti,,

Cengiz ÇANDAR — 30 Aralık 1982

TUNUS — Yaser Arafat'ın kişiliğinde FKÖ önderliğinin Tunus'ta bulunduğu günler sadece Filistin davası çevresinde odaklanan yoğun siyasi ve diplomatik temaslarla, askeri konulu görüşmelerle sınırlı kalmadı. Başkent Tunus, 18-21 aralık tarihlerinde dünyanın 37 ülkesinden gelen 126 düşünür, edebiyatçı, sanat ve siyaset adamının katıldığı bir uluslararası kültür faaliyetine de ev sahipliği yaptı.

UNESCO'nun gözetiminde kurulan «Filistin Kültürel Mirasını Korumak ve Değerlendirmek için Uluslararası Birlik» ilk genel kurulunu Tunus'ta topladı. FKÖ lideri Yaser Arafat ve Tunus Başbakanı Muhammed Mzali'nin açış konuşmalarıyla çalışmalarına başlayan Konferansa Nobel ve Lenin Barış Ödülleri sahibi, Uluslararası Af Örgütü'nün kurucularından olup ayrıca 13 yıl yönetmiş olan İrlandalı Sean Mac Bride başkanlık etti.

Konferans'a katılan dünyaca ünlü aydınlar arasında en seçkin isimlerden biri tanınmış Fransız düşünürü Roger Garaudy idi. Garaudy'nin İsrail'e karşı mücadeleyi uluslararası bir kültür sorunu ve uygarlığın korunması olarak değerlendiren konuşması büyük yankı yarattı.

Ünlü Fransız düşünürü Siyonizmin tarihi köklerini irdelediği ve kuramsal geçerliliğini sorguladığı, ilgiyle izlenen konuşmasının ardından Cumhuriyet'in sorularını yanıtladı.

Roger Garaudy ile söyleşimiz aşağıdadır.

SORU — Filistin davasının evrensel öneme sahip olduğunu çünkü bir sömürgeci ve yayılmacı güç olarak İsrail'in Filistinlilerin kişiliğinde bir uygarlığı yoketmeye çalıştığını öne sürdünüz. İsrail hangi uygarlığı yoketmeye çalışıyor?..

GARAUDY: İsrail'in yoketmeye çalıştığı, Filistin uygarlığının ve kültürünün ötesinde, Ortadoğu kültürlerinde bulunan evrensellik ve bu kültürler arasındaki diyalogdur. İsrail'in amacı insanlığın 5000 yıllık tarihinden geriye sadece Yahudlik tarihini bırakmaktır. Yani Saul, Davud ve Süleyman'ın devletlerinin 70 yıllık tarihi ile Makkabiler devletinin 200 yıllık tarihini. Gerisini ortadan kaldırmak ve herkesi bütün tarihin Yahudilik tarihinden ibaret olduğuna inandırmak istiyor. İşte büyük aldatmaca bu.

Ne yazık ki, aynı şeyi Bossuet de yapıyordu. «Dünya Tarihi Üzerine Konuşma»sının giriş bölümünde İsrail'in tarihin merkezi, tarihin anlamı olarak veriyordu. Bugün, İsrail'de geçerli olan tezde bu İsrail'e kültürün, uygarlığın merkezi, yüreği, beşiği deniyor. Bu nedenle de Yahudiler, (tarihte) başka şeylerin de bulunduğunu gösteren izleri yoketmek istiyorlar.

Oysa bu iddianın tam tersine Filistin, Mezopotamya uygarlıklarının, Mısır'ın Hint'ten, Yunan'a bütün uygarlıkların karşılıklı etkinleştiği ve kaynaştığı bir yerdi. Başka bir deyimle, İsrail'in istediği Yahudiliğin olağanüstülük mitini sürdürmektir. Yahudi tarihini Dünya Tarihinin merkezi olarak göstermektir. İsrail bundan, gaspettiği topraklar üzerindeki haklarını ve dünyanın geri kalan bölgeleri üzerinde ki iddialarını doğrulamak ve kutsallaştırmak için yararlanıyor. Çünkü, Ariel Sharon, şimdi Magrip ülkelerine ve Türkiye'ye de göz dikti.

Sanırım bunun nedeni derinlerde yatıyor. Bunun nedeni Asya'ya giden yollar. Bu yollar iki tane: Süveyş Kanalı ve Ümit Burnu. Ve bu nedenle ABD, İsrail'i ve ırkçı Güney Afrika yönetimini, sömürgeciliğin bu en geri iki biçimini korumayı seçiyor. Onları her zaman vetosuyla BM'de koruyor.

ABD'nin stratejik hedefi budur (bu yolların kontrolü) ve bu stratejide İsrail'in rolü çok büyüktür. Bu nedenledir ki, İsrail ABD'den sınırsız ve koşulsuz bir destek görmektedir. Bu nedenledir ki, Bay Begin dilediğini yapabilir. Reagan'ın suratına bile tükürebilir. Bunların önemi yoktur. İsrail ABD'nin işine geleni o kadar iyi yapıyor ki herşeyine göz yumuluyor.

Sabra ve Şatila olaylarından sonra bile Amerikan Senatosu İsrail'e yapılan yardımı artırdı. Bugün İsrail yalnız ABD'den kişi başına 750 dolar yardım alıyor. Bu rakam çoğu Afrika ülkesinin kişi başına düşen gayrısafi milli hasılasının iki katıdır.

TÜRKİYE HEDEFTİR

SORU: Yayılmacılığın ırkçılığın doğasında olduğunu konuşmamızda söylemiştiniz. Bu durumda İsrail yayılmacılığı Filistin topraklarıyla mı sınırlıdır? Bir bölge ülkesi olan benim ülkem Türkiye de sizce askeri anlamda İsrail yayılmacılığının hedefleri arasında sayılabilir mi?..

GARAUDY: ABD tarafından dünya stratejisinde İsrail'e verilen görevler arasında Türkiye de hedef alınmış bulunuyor.. İsrail sayesinde yalnız Süveyş Kanalı'nı elde tutmanın ve Ortadoğu petrollerini denetlemenin değil,

aynı zamanda Çanakkale Boğazı'nı da denetlemenin güvencesi elde edilebiliyor. Zaten bu nedenle sınırsız ve koşulsuz olarak destekleniyor (İsrail'i desteklemek) bütün Doğu Akdeniz'in anahtarlarını elde tutmak oluyor.

Dünya Siyonist Hareketi'nin bir dergisi olan «Kibbounim»in Haziran 1982 sayısında çıkan bir makalede, 1980'ler için İsrail'in stratejik plânının ne olduğu açıkça anlatılıyordu. Ve burada, İsrail çıkarlarının, adı açıkça anılarak, Türkiye de dahil bütün bu bölgeye uzadığı belirtiliyordu.

Sorun, bütün Arap ülkelerini parçalamak ve tekrar ediyorum, Çanakkale Boğazı dahil bütün bölgeyi denetim altında tutmayı sürdürmektir. Çünkü, «Kibbounim» dergisinde İsrail'in komünizme karşı, Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelede oynadığı rol ve dolayısıyla Sovyet savaş gemilerinin Akdeniz'e açılmalarını engellemek için Çanakkale Boğazı'nı denetlemenin ne kadar önemli olduğu vurgulanıyordu. Bu nedenle, Türkiye İsrail'in stratejik hedefleri arasında yer alıyor.

SORU: NATO üyesi olmasına rağmen mi? Batılı savunma sisteminin bir parçası olduğu halde mi?

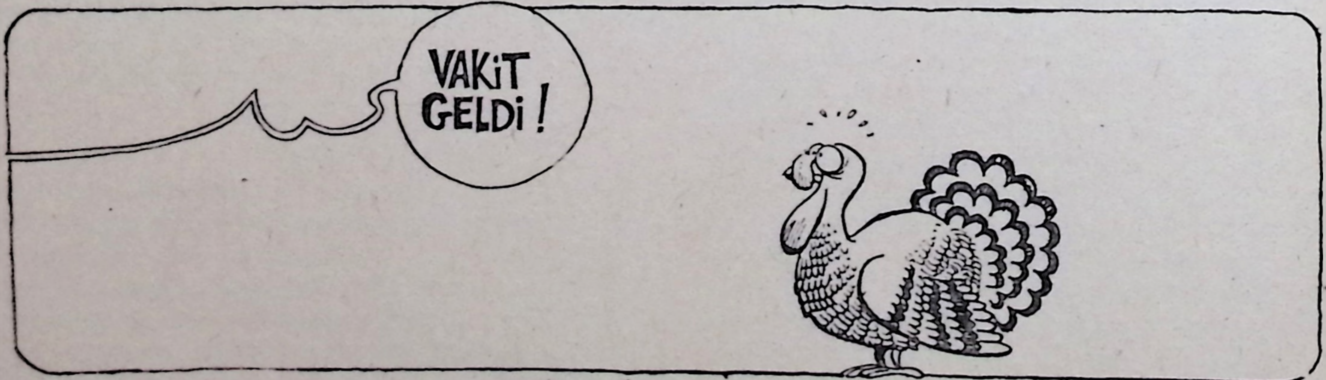
GARAUDY — ABD için en sağlam destek İsrail'dir. ABD için bütün Ortadoğu'nun denetimi demek olan İran Şahı devrileli beri, bekçi köpeği, jandarması İsrail'dir. Sanırım bütün öteki müttefikleri, Türkiye'de dahil, ikinci plândadır. Çünkü, Türkiye Müslüman bir ülke olduğundan, ABD'nin gözünde güvenilir bir müttefik olamaz. Oysa genel strateji plânında İsrail kayıtsız şartsız müttefiktir.

Yine «Kibbounim» dergisinde, yayılma ve bütün Müslüman ülkeleri parçalama plânları açıklanırken, giriş bölümü İsrail'in dünya stratejisinde ABD ile Sovyetler arasındaki dengeyi sağlayarak oynadığı rol açıkça gösteriliyor. İsrail, Atlantik Bloku'nun en büyük desteği olduğunu burada açıkça ortaya koyuyor.

SORU — Yayılmacılık, ırkçı bir ideolojiye dayalı olarak varolan İsrail'in doğasında bulunduğuna göre, bunu durdurmanın çözümü nedir? Bu bir dış çözüm mü yani Filistinlilerin, Arapların, Müslümanların ona karşı mücadelesi ve askeri zaferi mi olabilir? Yoksa içerden bir çözüm mü gerek, yani İsrail'deki Yahudi nüfusunun zihniyetinin değişmesi mi?

GARAUDY — Sanırım yayılmacılık İsrail'in özünde var. Çünkü Siyonizmin bir özelliği var. Daha İsrail devletinin kurulduğu sırada Ben Gurion'un da hedefleri arasında yer alan bir özelliği var. Ben Gurion'un düşüncesi yeryüzündeki bütün Yahudilerin İsrail topraklarına gelmelerini sağlamaktı. Bu nedenle de Siyonist yöneticileri İsrail'e gelmemekle, herkese örnek olmamakla suçluyordu. Dünyada 12 milyon Yahudi yaşıyor. Dolayısıyla Siyonizmin hedeflerine daha varılamamıştır. Çünkü, İsrail'de yaşayanlar dünya Yahudilerinin yüzde 18'idir. Ama ben Gurion'un ve ondan sonra gelen İsrail yöneticilerinin amacı hep, dünyadaki bütün Yahudilerin İsrail'e gelmelerini sağlamak için onlara bir yer, bir yaşam alanı açmaktı.

hayvanlar — gülgeç

31.12.1982

Arafat, Türkiye bölgede büyük bir rol oynayabilir

Cengiz ÇANDAR — 27 - 29 Aralık 1982

Nihayet içeri giriyorum. Beyrut'taki çalışma odasının üç kat genişliğindeki odada Arafat kapının tam karşısındaki masa da geniş geniş gülümsüyor. «İşte muradına erdin» der gibi. Yanındaki koltuğa ilişip, «İnanayım mı? Şimdi makam odanızda mıyım?» diyorum.

Bugün 22. gündür Tunus'ta, Abu Ammar döneliberi de 9 gündür bu koridordayım. Beyrut'ta bir gün içinde görüşürdük.

Arafat'ın yüzü sitemkâr bir ifade takınıyor. «O zaman nasıl ağır bir baskı altında olduğumu, nasıl aralıksız, nefes almadan çalıştığımı görmedin mi? Nasıl yatağa düştüğümü, nasıl doktorların gelip iğne yaptığını ve ancak böylece ayağa kalkabildiğimi görmedin mi? Nasıl ızdırap çektiğimi biliyor musun?»

— Görmez olur muyum. Dakika dakika Arafat başlıklı bir kitap yazabilirim.

Gülüyor. Bugün geçmiş günlerin inadına sağlıklı, canlı bir görünümü var. Bildiğimiz kılığına bürünmüş. Başında ünlü keffiyesi, belinde 45'lik koca bir Colt tabanca, FKÖ lideriyle 1981 ağustosundan bu yana ilk 1982 sona ermeden, «yıllık olağan söyleşi»mize başlıyoruz.

SORU — Son kez, bundan bir buçuk yıl önce Beyrut'ta konuşmuştuk. Güney Lübnan'da ki hafta süren Filistin-İsrail çarpışmalarının ve Beyrut'un İsrail hava saldırısına uğramasının hemen ardından idi. Görüşmemizin sonunda, İsrail'in büyük çaplı bir harekâta girişeceğini sandığınızı söylemiş ve Türkiye'deki dostlarınıza mesaj yollamak istediğinizi belirterek şöyle demiştiniz: «Herşeye rağmen, biz buradayız. Emperyalizme ve Siyonizme karşı bütün bölgeyi savunuyoruz ve savunacağız.»

Oysa, şimdi bir buçuk yıl sonra Beyrut'ta değil Tunus'ta karşı karşıyayız. Sormak istediğim şu:

— Şimdi neredesiniz? Filistin Devrimi şimdi nerede? Ve, nereye doğru gidiyorsunuz?

Lübnan'daki savaşın ardından ortaya çıkan bu durumda dostlarınıza ne diyebileceksiniz?

ARAFAT — Beyrut'tan önce Ürdün'deydim. Ürdünden önce de Filistin'deydim. Beyrut benim başkentim değildi. Beyrut, uzun yürüyüşümüzde, uzun mücadelemizdeki duraklarımızdan biriydi. Vaad ettiğimize sadık kaldık.

Hatırlarsanız şöyle demiştim: Belki bölgenin en güçlü ordusu değiliz, ve bölgedeki en büyük ordu da değiliz. Ama inanç uğruna savaşmaya ve ölmeye hazır bir gücüz. Yaşadığımız kan banyosunda, bu uzun yürüyüşte içinden geçtiğimiz sürekli kan banyosunda umut yarattık. Lübnan'daki son savaşta sadece İsraillilerle karşı karşıya değildik. İsraillilere, Amerikalılara ve onların ajanlarına karşı koyduk.

Bu basit bir savaş değildi. En uzun Arap - İsrail savaşı idi. Arap - İsrail savaşlarının tümünün toplamından daha uzun bir savaştı. Ve son model Amerikan silahlarıyla donanmış olmalarına ve muazzam ordularına rağmen, İsraillilerin eğer irade, kararlılık ve eğer bu bölgede bu konuda siyasi karar olursa, yenilgiye uğratılabileceklerini kanıtladı. Cinayetlerini, istilalarını, daha fazla yayılma, ve bu bölgede imparatorluklarını kurma hayallerini durdurabileceğimizi gösterdik.

Lübnan'da olmadığım doğru. Ama, ben Lübnan'da sonsuza dek kalabileceğimi plânlamamıştım ki. Şimdi buradayım. Belki yarın başka bir yer de olacağım. Fakat, mücadeleyi sürdürmek yolunda halkımla, gönüllülerimle birlikte kararlılığa sahibim. Karşı karşıya bırakıldığımız büyük komplolara rağmen, amaçlarımıza erişebileceğimizi kanıtladık.

Bana, nereye doğru gittiğimi, ne yöne gittiğimi sordunuz. Yönüm Kudüs'tür Kudüs-ü Şerif. Hiç huşku yok (oraya döneceğiz.) Er ya da geç...

Bu, uzun yürüyüştür. Uzun yürüyüş sadece bir slogan değil. Bütün mücadeleleriyle, bütün özverileriyle bir uzun yürüyüş bu. Acılar elem. Uzun yürüyüş budur. Uzun yürüyüş bir şiir değildir.

SORU — Birbuçuk yıl önceki son görüşmemizde Güney Lübnan'da iki hafta süren çarpışmaların ardından Türkiye'den daha fazla destek göstermesini, kınama bildirilerinin ötesinde destek beklemiş olduğunuzu söylemiştiniz. Şimdi, Lübnan'daki bu son savaştan sonra aynı isteği tekrarlayacak mısınız?

(Arafat, sorunun sonunu beklemeden söze girdi).

ARAFAT — Savaş sırasında bile daha fazla destek bekliyordum. Özellikle, Türkiye'nin bölgede bir güç olmasından öteye, Türk halkıyla her yönden çok derin ve güçlü tarihsel bağlarımız var. Bu nedenle, daha fazla des-

tek umuyordum. En azından, istilâ sırasında, Saldırı sırasında. Ve bu desteği hâlâ beklemekteyim.

Türkiye büyük rol oynayabilir. Bu bölgede rolü var ve bu rolü oynamalıdır. Filistin halkını ve onun haklı davasını desteklemelidir. Sultan Abdülhamid'in Siyonist Planı'nı ilk reddeden kişi olduğunu hatırlamalısınız. Siyonistlerin Filistin'de toprak satınalmalarını engellemişti. Bunu hatırlamalısınız. Biz hâlâ hatırlıyoruz. O görüş ufkuyla bizim şimdi çekmekte olduğumuz ıstırapların ne olacağını görmüştü.

Halkımızın yüzde 60'ı mülteci, evsiz devletsiz ve hattâ bir kimlik kartına sahip değil. Ve geride kalan yüzde 40'ı ise işgal altında yaşıyor. Şimdi Filistin'in yanısıra yeni Arap toprakları işgal edilmiş durumda. Bundan ra sıra kimde? Bilmiyoruz.

Türk halkı bu konuda tarihi ve manevi bir sorumluluğa sahiptir. Özellikle, bu çok önemli ve sadece çok önemli değil aynı zamanda hayati aşamada...

SORU — Daha fazla destekle somut olarak kastettiğiniz nedir? Türkiye'nin İsrail'le diplomatik ilişkilerini tümüyle kesmesini mi, istiyorsunuz?

ARAFAT — Umarım. En azından. Zaten İslâm Konferansı kararlarına göre. Türkiye, İsrail'le ilişkilerini tümüyle kesmek zorunda. Türkiye, İslam Konferansı Örgütü'nün tam üyesi.

SORU — Türk yetkilileri İsrail'le ilişkilerin dondurulmuş olduğunu belirtiyorlar.

ARAFAT — Evet, evet ama yetmez. En azından ve özellikle bu son istilâdan sonra, bu son savaştan sonra, bu cinayetlerden sonra, Sabra ve Şatila'daki Filistin halkına karşı girişilen sıykırımdan sonra, daha fazlasını umuyorum. Benim halkıma çok yakın olduğu için Türkiye halkından bunu istemeye hakkım vardır.

«AMERİKALILAR KENDİ VERDİKLERİ YAZILI GARANTİLERE BİLE SAYGI GÖSTERMİYORLAR»

SORU — Reagan plânı ilan edildiğinde ilk önce bunu olumlu karşıladığınıza ilişkin ipuçları verdiniz. Daha sonra, geçenlerde Şam'da toplanan FKÖ Merkez Konseyi'nin Reagan Planı'nı tümüyle reddeden kararı açıklandı. FKÖ Başkanı olarak Reagan Planı konusunda kesin tavrınız nedir?

ARAFAT — İlk başta şunu belirteyim ki, Merkez Konseyi'nin Reagan Planı'na ilişkin bir kararı kesinlikle yoktur. Sadece Konsey Başkanı'nın bu konuda bir demeci vardır.

SORU — Halit Fahum'un mu?

ARAFAT — Evet. Ben Reagan Planı'nda bazı olumlu unsurlar bulunduğunu söyledim. Reagan, Gazze Şeridi ve Batı Yakası'ndan işgal altındaki topraklar olarak ilk kez söz etmektedir. Ve, işgal altındaki toprakların ilhakına karşıdır. Bu topraklarda yerleşim merkezleri kurulmasına karşıdır.

Buna karşılık, Filistin halkının ulusal haklarından, vatanımıza, geri dönüş hakkımızdan, halkımızın kutsal hakkı olan kendi kaderini tayin hakkından ve bağımsız devletimizi kurma hakkımızdan hiç bir şekilde söz etmemektedir. FKÖ'nün Filistin halkının temsilcisi olduğunu da görmezden gelmektedir. Bu, uluslararası legaliteyi görmezden gelmek demektir. BM kararlarını görmezden gelmek demektir. Onlar (Amerikalılar) bir süper kuvvettir. Bu temel sorunları ve temel ilkeleri unutmuş olamazlar.

SORU — ABD politikasında FKÖ'yü göz önüne almak konusunda bir değişiklik bekliyor musunuz?

ARAFAT — Hayır.

SORU — Ürdün ile sağladığınız yakınlaşmadan sonra FKÖ'ye ilişkin politikalarında temel bir değişiklik olmasa da, bazı rötuşlar yapmaları...

ARAFAT — Hayır, hayır, hayır... Özür dilerim ama bu konuda hiç bir işaret yok. Hâlâ İsraillilere zaafları var.

SORU — Kral Hüseyin'in Washington'da yapmakta olduğu temaslardan sonra bile bu konuda bir değişiklik olmaz mı?

ARAFAT — Ondan sonra bile olamaz. Ondan ve başka herhangi şeyden sonra bile... (Amerikalılar) kendi verdikleri garantilere bile saygı gösterecek yeteneğe sahip değiller. Beyrut'tan ayrılmadan önce bana verdikleri yazılı garantiler var. Uymadılar. Saygı göstermediler.

SORU — Nasıl yazılı garantiler? Somut olarak ne demek istiyorsunuz?

Arafat, «işte burada, işte işte» diyerek masasının önündeki sümenin altında birtakım kâğıtları karıştırıyor. Bir yandan da konuşuyor, «bana yazılı garanti verdiler. İşte verdikleri yazılı garanti burada.. İşte işte..» Amerikan yazılı garantisini, Filip Habib'ten aldıkları yazılı garantiyi arıyor.

ARAFAT — Kabul ettiler... çünkü ben şehri (Beyrut'u) Amerikan kuvvetlerine, Fransız kuvvetlerine ve İtalyan kuvvetlerine devrettim. Ve bu yazılı vaad elimde. Yazılı garantiler. Burada. Burada elimde. (gösteriyor) Ve buna rağmen, mülteci kamplarının korunması ve güvenliliğinden sorumlu olduklarını söylemelerine rağmen...

Buna rağmen, önceden anlaşılmış süreden önce (Beyrut'tan) ayrıldılar ve sonra geri döndüler.

Bu ne demektir?

Demek ki, sadece İsraillilere bir şans vermek için, halkıma karşı iğrenç ve utanç veri-

ci cinayetlerini ve soykırımı tamamlama şansını vermek için ayrıldılar.

(Arafat giderek sesini yükseltiyor. Masanın önüne doğru abanıyor).

Nerede Amerikan güvenilirliği, Amerikan sözünün geçerliliği? Amerikan ordusunun askeri şerefi nerede?

Benim sormaya hakkım var: Amerikan halkı, Başkan Reagan'ın özel temsilcisi Philip Habib tarafından bana verilmiş yazılı garantilere rağmen ve askeri birliklerinin varlığına rağmen, halkıma karşı girişilen bu utanç verici soykırımı ve cinayetleri nasıl kabul ediyor?

Beni artık Amerikan sözünün geçerliliğine inanmaya nasıl zorlayabilirsiniz?

Ulusu: 1983 önemli bir yıl

'83, arzu edilmeyen gelişmeler olmazsa, seçimlerin yapılacağı yıl olacak,,

ABANCI «1983 yılı dünyada zor geçecek. Türkiye'nin meselelerini kendi gücü ve kendi kaynaklarıyla çözmesi gerekecek.»

KOÇMAN «1982'nin ekonomik başarısının 1983 yılında aşılacağı yolundaki görüşleri ihtiyatla karşılıyorum.»

BODUR «Enflasyon aşağı çekilir, dışsatım, üretim ve dış rekabet gücü artırılır, teşvik sürdürülür, firmaların güç durumdan sıyrılmasına yardımcı olunursa 1983'te olumlu gelişmeler görülür.»

82'den 83'e

TÜRKİYE EKONOMİSİ

ÖZEL EKİ

Özal gitti Kafaoğlu geldi / Kastelli olayı / Tasarruf sahibi nereden nereye geldi? / Bankaların bunalımı ve sonrası / Altının serüveni / Devletin kıt kaynaklarından kim pay aldı? / Asil Çelik, Güney Sanayi, iş aleminde para kavgası / Dışsatıma ne oldu? / Ücretler / Çalışma hayatı ve YÖK / Zamlar, doların etkisi.

Bugün Cumhuriyet'le birlikte

• Türkiye'de 1982

Bugün 13 - 14. Sayfalarda

• Sporda 1982

Yılın günlüğü / Sevindiklerimiz — üzüldüklerimiz: Amatörler yüzümüzü güldürdü / Yılın sporcusu: Biyonik adam / Pistlerin gökyüzüne tırmanan yıldızı / Dünyayı sarsan olay: İspanya 82 / Onur kürsüsünde şampiyonlar / Federasyonlar bir yıl boyunca neler dediler, neler yaptılar.

Bugünden itibaren Spor Sayfasında

Abuzer Uğurlu Mumcu'nun

• Yüksek faizli hesap açtırabilmek için
• Talih Kuşu'nun başınıza konması için
• Peşinsiz çamaşır makinası almak için

SON GÜN

31.12.1982

olayların ardındaki GERÇEK

1983'e girerken

31 Aralık 1982

Eski bir yılı geride bırakıyoruz; yeni yıla giriyoruz. Takvim böyle söylüyor. Ama biliyoruz ki zamanı yapay bölümlere ayırmak insanın kafasında programlanmış bir varsayımdır. Zaman kesintisiz akar; ya da zaman durur bizler yürürüz; kuşaktan kuşağa bir bayrak yarışıdır sürer.

Hiç kimse bu yarışın sonunu göremeyecektir.

İnsanlık, yaşamını tarih diye adlandırıp yazılı belgeye dönüştürmüştür. İşte bu tarihe bir yaprak daha katıyoruz. 1982'.yi bitirdik, 1983'e bu gece yarısı gireceğiz.

Geride kalan yıla baktığımızda, bilimsel atılımlar, devletlerarası kavgalar, savaşlar, barışlar görüyoruz. Birbirine dolanmış çelişkiler içinde dünyaya iyimser yada kötümser gözlerle bakmak olasıdır. Dünya barışı dehşet dengesinin bıçak sırtında duruyor; buna karşın bölgesel savaşlar sürüyor, 1982'nin en çarpıcı yanı bu savaşlara bir de soykırımın katılmasıdır. Teknolojinin üstün silahları ile donanmış bir devletin tezgahladığı Lübnan soykırımı, uygarlıkla ilkelliğin bir arada yaşadığını gösteren en çarpıcı kanıttır.

Türkiye işte böyle bir dünyada zor dönemden geçiyor; halkın sırtına yüklenmiş özveriler ağırlaşıyor.

1983'de ekonomik durgunluğun süreceği ve belki de bir çöküntüye dönüşeceği yolunda uzmanlar birleşiyorlar. Ancak bu karanlık tablo, göreli (izafi) bir anlam taşıyor. Çünkü dünyamızda ekonomik bunalım kavramı da zengin ülkelere göre saptanmıştır. Üçüncü

Dünyanın açlık çeken ülkeleri için ekonomik bunalım kavramı da bir lüksrür. Dünyayı kapsayan mantıkla yaklaştığımızda 1983'ün 1982' den iyi ya da kötü olacağını söyleyemeyiz. Zenginlerin, ekonomik bunalımlarını, eskiden olduğu gibi genel bir dünya savaşına dönüştürmek yolunda engelleri vardır. Çünkü böyle bir savaş, insanlığın toptan yok olması anlamına gelmektedir. Nükleer dehşet dengesi, bu açıdan yararlı bir işlev de görmektedir.

Bunun içindir ki yeni yıla bilgece bir yaklaşımla girmeye çalışmalıyız. Ülkemizde yük taşıyan kamyonların ardında bir özdeyiş yazılıdır: Ömür biter, yol bitmez.

Kuşaktan kuşağa aktarılan sorunların insanların yaşam süreçleriyle noktalanmayacağını bilerek ve bu bilincin yaygınlaşmasını dileyerek hepinize mutlu yıllar...

★★★

AYIN DÖKÜMÜ

3 Aralık
— Kastelli davası sonuçlandı: Cevher Özden 15 ay hapse mahkum oldu.

4 Aralık
— Roma'da Antonov'dan sonra Bulgaristan Büyükelçiliği Askeri Ataşe Sekreteri Kolev hakkında da gıyabi tutuklama kararı alındı.

6 Aralık
— Bursa'da «iplik operasyonu»: 50 işadamı gözaltına alındı.

7 Aralık
— Ankara'da «İşçinin Sesi» adlı yasa dışı örgütle ilgili davada 4 sanık ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.
— MGK'nın 72 sayılı kararında işçi çıkarma yasağının sürdüğü hatırlatıldı.

8 Aralık
— Üç İtalyan gazetesinin haberine göre M. Ali Ağca «Hapisten kaçmama Bulgarlar yardım etti,» dedi.

9 Aralık
— Bekir Çelenk Sofya'da gözlatına alındı.

12 Aralık
— Cumhurbaşkanı Evren'in 14 gün sürecek Uzakdoğu gezisi başladı.
— Batıya sığınan eski bir Bulgar ajanı Papa'ya suikast emrini KBG'nin verdiğini iddia etti.

14 Aralık
— Bankalar faizler konusunda anlaştı: En yüksek faiz yılda net % 36.

15 Aralık
— Pekin'de Deng Siaoping ve Hu Yaobang ile görüşen Evren, «Hiç bir anlaşmazlığımız yok,» dedi.

16 Aralık
Barış Derneği davasında emekli Büyükelçi Mahmut Dikerdem tahliye edildi.

21 Aralık
— Andropov Avrupa'da orta menzilli füze sayılarında karşılıklı indirim önerdi.
— Laikliğe aykırı davranışlara verilen cezalar artırıldı.

23 Aralık
— Barış Derneği davasında 23 sanığın tahliyesine karar verildi.

25 Aralık
— YHK toplu sözleşme süresini 2 yıla indirdi.

27 Aralık
— 32 idam istenen TDKP davası başladı.

29 Aralık
— MGK'nın haklarındaki hükmü onayladığı Hali F. Uyguntürk ve Kazım Ergün idam edildi.
— Yasadışı örgütlere üye oldukları gerekçesiyle yargılanan 59 Harpokulu öğrencisi beraat etti.